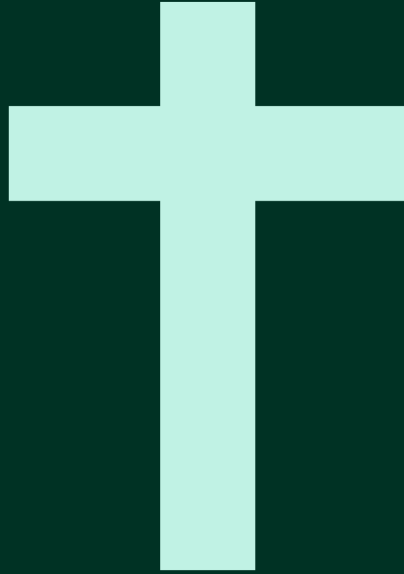

Testamento jaa maa
jitocho-yo Jesucristo

New Testament in Mixtec, San Miguel el Grande
(MX:mig:Mixtec, San Miguel el Grande)

Testamento jaa maa jitoho-yo Jesucristo
New Testament in Mixtec, San Miguel el Grande (MX:mig:Mixtec, San Miguel el Grande)

copyright © 1951 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mixtec, San Miguel el Grande

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mixteco, San Miguel el Grande [mig], Mexico

Copyright Information

© 1951, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mixtec, San Miguel el Grande

© 1951 Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

Contents

Mateo	1
Marcos	43
Lucas	70
Juan	114
Hechos	145
Romanos	186
1 Corintios	204
2 Corintios	220
Gálatas	231
Efesios	237
Filipenses	243
Colosenses	248
1 Tesalonicenses	252
2 Tesalonicenses	256
1 Timoteo	259
2 Timoteo	264
Tito	268
Filemón	271
Hebreos	272
Santiago	285
1 Pedro	290
2 Pedro	295
1 Juan	298
2 Juan	303
3 Juan	304
Judas	305
Apocalipsis	307

EL SANTO EVANGELIO SEGUN SAN MATEO TU'UN VA'A NI CHAA SAN MATEO

Lista ndasa vai tata Jesucristo

¹ Ya'á kúu lista ndasa vai tata Jesucristo, se'e David, se'e Abraham. ² Abraham ni sá'a-de Isaac. Te Isaac ni sá'a-de Jacob. Te Jacob ni sá'a-de Judá jíin ñaní-i. ³ Te Judá ni sá'a-de Fares jíin Zara ni kaku chii Tamar. Te Fares ni sá'a-de Esrom. Te Esrom ni sá'a-de Aram. ⁴ Te Aram ni sá'a-de Aminadab. Te Aminadab ni sá'a-de Naasón. Te Naasón ni sá'a-de Salmón. ⁵ Te Salmón ni sá'a-de Booz ni kaku chii Rahab. Te Booz ni sá'a-de Obed ni kaku chii Rut. Te Obed ni sá'a-de Isái. ⁶ Te Isái ni sá'a-de rey David. Te rey David ni sá'a-de Salomón ni kaku chii ña'an ní kuu ñasí'í Uriás. ⁷ Te Salomón ni sá'a-de Roboam. Te Roboam ni sá'a-de Abías. Te Abías ni sá'a-de Asa. ⁸ Te Asa ni sá'a-de Josafat. Te Josafat ni sá'a-de Joram. Te Joram ni sá'a-de Uzías. ⁹ Te Uzías ni sá'a-de Jotam. Te Jotam ni sá'a-de Acáz. Te Acáz ni sá'a-de Ezequías. ¹⁰ Te Ezequías ni sá'a-de Manasés. Te Manasés ni sá'a-de Amón. Te Amón ni sá'a-de Josías. ¹¹ Te Josías ni sá'a-de Jeconías jíin ñaní-i, ná kuangoyo fuerza-i ñuu Babilonia. ¹² Te ni kuu kivi já kuangoyo fuerza-i ñuu Babilonia, te Jeconías ni sá'a-de Salatiel. Te Salatiel ni sá'a-de Zorobabel. ¹³ Te Zorobabel ni sá'a-de Abiud. Te Abiud ni sá'a-de Eliaquim. Te Eliaquim ni sá'a-de Azor. ¹⁴ Te Azor ni sá'a-de Sadoc. Te Sadoc ni sá'a-de Aquim. Te Aquim ni sá'a-de Eliud. ¹⁵ Te Eliud ni sá'a-de Eleazar. Te Eleazar ni sá'a-de Matán. Te Matán ni sá'a-de Jacob. ¹⁶ Te Jacob ni sá'a-de José, yii María, ña'an-ún ni skáku-ña Jesús, I'a nání Cristo. ¹⁷ Súan vai taká tata. Onde Abraham te onde David ío uxi kuun tatá. Te onde David te onde kuangoyo fuerza-i ñuu Babilonia ío uxi kuun tatá. Te onde kuangoyo fuerza-i ñuu Babilonia te onde ni kaku Cristo, suni ío uxi kuun tatá.

Kivi ní kaku Jesucristo

¹⁸ Te kivi ní kaku Jesucristo súan ni jo. Náa-ya, María, ja á ni kunda tu'un ja tánda'a-ña jíin José, te onde ná té ketá'an-ga-ña jíin-de, te ni juku'un se'e-ña ní sá'a Espiritu Santo. ¹⁹ Te José, yii-ña-ún, ñin chaa va'a kúu-de. Te tú ní kuní-de sándiva'a-de jíin-ña, chi sua kuní-de xndóo sa'í-de-ña. ²⁰ Te nini súan nákanini-de, te ni chaa-ni ñin ndajá'a máa Tatá nuu-dé ni ka'an-ya jíin-de jíin jáni: José, se'e David, ma yú'ú-ro kuáka-ró ñasí'í-ro María, chi ja ñu'un chii-ña jíin, onde nuu máa Espiritu Santo vai. ²¹ Te skáku-ña ñin se'e yíi. Te skúnání-ró-i Jesús. Chi máa-i, nama-i taká ñayivi ká'io kuachi, áchí-ya. ²² Súan ni kuu taká ya'á, náva'a ná skíkuu tu'un ni ka'an máa Tatá jíin chaa ni jani tu'un-ya. ²³ Koo ñin ña'an jáa. Te juku'un se'e-ña. Te skáku-ña ñin se'e yíi. Te kunání-i Emmanuel (ja kuní ka'an: Jíin máa-yó ndújíin Dios). Achí. ²⁴ Te ni nata'u núu José. Te ni ndukoo-de. Te ni sá'a-de natu'un ni tá'ú tíñu ndajá'a máa Tatá nuu-dé. Te ni jaka-de ñasí'í-de. ²⁵ Te tú ní kixí-de jíin-ña, onde ni kaku se'e yíi núu-ña. Te ni skúnání-de-i Jesús.

2

Chaa ndichí jíin tíñuú xíní

¹ Te ni kaku Jesús ini ñuu Belén ndañuu Judea. Te kivi-ún tá'ú tíñu rey Herodes. Yúan-na te yaku chaa ndichí, ni kikoyo-de ichi nú kána ndikandii. Te ni jakoyo-de ñuu Jerusalén. ² Te ni kaka'an-de: Ndénu kándeey rey ñayivi judío ja ní kaku. Chi ni kajini-ri tíñuú xíní-i ja ní kenda ichi núu kána ndikandii.

Te vai koyo-ri ja chíñú'ún-rí-i, áchí-de. ³ Te rey Herodes, ni jini tu'un-de tu'un-ún. Te ni yu'ú-de, onde jín táká ñayivi ñúu Jerusalén. ⁴ Te ni nastútú-de taká sutu ná'nu jín táká cháa káchaa tutu iní ñuu. Te ni jika tu'ún-de cháa-ún nú ndénu káku Cristo. ⁵ Te máa cháa-ún, ni kakachi-de nuu rey: Iní ñuu Belén ndañúu Judea, chi nuu tutu ja ní chísó cháa ni jani tu'un-ya, yóso súan: ⁶ Te róo ñuu Belén ndañúu Judá, na tú lúli-ga-ro núu cháa kákuñá'nu ñuu Judá, chi iní-ro kenda in I'a tá'ú tínu nuu-yo. Te koto-ya ñayivi ñúu-ri Israel, áchí tutu. ⁷ Yúan-na te Herodes, ni kana sa'í-de xiní cháa ndíchí-ún. Te ni ni'in vá'a-de tu'un ndé kivi ní kenda tíñúú xíní-ún. ⁸ Te ni tájí-de cháa-ún kája'an-de ñuu Belén. Te ni ka'an rey: Kuángoyo-ní yúan, te kaka tu'ún vá'a-ní sikí súchí lúli-ún. Te ní ni kajini-ní nuu-í, te kastu'ún-ní nuu-ná náv'a suni ná kichíñú'ún-ná-i, áchí rey. ⁹ Te súan ni kajini so'o-de tu'un ni ka'an rey. Te kája'an-de. Te máa tíñúú xíní já ní kajini-de ichi núu kana ndikandii, yoxnúú-tí nuu-dé onde ni jaa-ti núu kátúu súchí lúli-ún. Te yúan ni jukuiñi-ti. ¹⁰ Te nuu ní kajini-de tíñúú xíní-ún, te ni kakusi xáan iní-de. ¹¹ Te ni kivi koyo-de iní ve'e. Te ni kajini-de nuu súchí lúli-ún jín náa-i María. Te ni kajukuiñi jítí-de nuu-í. Te ni kachiñú'ún-de-i. Te ni kajuña-de janu-dé. Te ni kasoko-dé oro, jín súsia kutú, jín súsia ua nuu-í. ¹² Te ni kaskoto jani-de. Te ni jini-de ja tú no'on-de nuu Herodes. Yuán ingá ichi káno'on-de ñuu-de. ¹³ Te kája'an-de. Yúan-na te in ndajá'a máa Tatá, ni skóto-ya José nuu kixí-de. Te ni ka'an-ya jín-de: Ndukoo, te ki'in-ró súchí lúli jián jín náa-i, te ki'in-ro onde ñuu Egipto. Te kunchaa-ro yúan onde kastu'ún-rí nuu-ro. Chi a yani nandúkú Herodes súchí lúli jián já ká'ni-dé-i. Achí. ¹⁴ Te José, ni nata'u núu-dé. Te ni ndukoo-de. Te ni ki'in-de súchí lúli jín náa-i kája'an ñúu-de onde ñuu Egipto. ¹⁵ Te ni kandee-de yúan onde ni ji'i Herodes. Te ni skíkuu tu'un ni ka'an máa Tatá jín cháa ni jani tu'un-ya: Onde ñuu Egipto ni kana-ri Se'e-ri vai-i, áchí.

Ja ní kaja'ni-dé súchí yí lúli

¹⁶ Yúan-na te Herodes ja ní jini-de ja súan ni kasákátá cháa ndíchí núu-dé, te ni kití xaan iní-de. Te ni tájí-de soldado kája'an. Te ni kaja'ni táká súchí yí lúli úu kua jín já lúli-ga ká'io-i iní ñuu Belén jín táká ndañúu, natu'un ni ni'in vá'a-de tu'un kivi ní ka'an cháa ndíchí-ún jín-de. ¹⁷ Yuán ní skíkuu tu'un ni ka'an Jeremías cháa ni jani tu'un Dios, chi ni ka'an-de: ¹⁸ Iní ñuu Ramá ni jini so'o-ri ja kánda'i te kánde'e kó'ó. Raquel, ndé'e-ña já sé'e-ña. Te tú kuní-ña ndúsi iní-ña, chi ni ndi'i-i, ni kánaa. Achí. ¹⁹ Te vásá ní ji'i rey Herodes. Te in ndajá'a máa Tatá, ni skóto jani-ya José onde nuu kandee-de ñuu Egipto. ²⁰ Te ni ka'an-ya jín-de: Ndukoo, te ki'in-ró súchí lúli jián jín náa-i, te no'on-ro núu Israel kunchaa-ro, chi a ni kaji'i ja kákuñi ka'ni súchí jián núu. Achí. ²¹ Yúan-na te ni ndukoo-de. Te ni ki'in-de súchí lúli-ún jín náa-i. Te kuano'on-dé ñuu Israel. ²² Te ni ni'in-dé tu'un ja Arquelao tá'ú tínu iní ñuu Judea, ni jukuiñi-de nuu táa-de Herodes. Te ni yu'ú José ki'in-de yúan. Te Dios, ni skóto jani-ya José. Yuán kuá'an-de in ndañúu Galilea. ²³ Te ni jaa-de in ñuu nání Nazaret. Te yúan ni kanchaa-de. Te ni skíkuu tu'un ni kaka'an cháa ni kajani tu'un Dios: Chaa ñuu Nazaret kunání-yá, áchí.

3

Juan, cháa skuánducha

¹ Te jika kivi ní cháa Juan cháa skuánducha kándii-de nuu nú'un té'é ndañúu Judea. Te ni jani-de tu'un. ² Te ni ka'an-de: Nakani iní jíná'an-ró, chi a yani koo ñuu natu'un andívi, áchí-de. ³ Chi sikí cháa yá'a ni ka'an Isaías, cháa ni jani tu'un Dios onde sáa: in ndajá'a, kana jaa-de onde nuu nú'un té'é: Sátu'a-ró

íchi máá Jító'o-yo, te sándóo-ró íchi-yá. Achí. ⁴ Te sa'ma ní ñu'un Juan, ñi kuu ixi camello. Te ñi nu'ñi ñn sánchii ñii chíi-de. Te ndeyu ní yee-dé ñi kuu ndikuá'yú jíin ndúxi yoko. ⁵ Yúan-na te ñayivi ñúu Jerusalén jíin táká ñayivi ñúu Judea jíin táká ñayivi yúñúu Jordán, ñi kenda koyo-i nuu-dé. ⁶ Te ñi skuánducha-dé-i iní yucha Jordán. Te kánakani ndaa-i kuachi-i yúan. ⁷ Te ñi jini-de ja vái koyo kua'a cháa fariseo jíin cháa saduceo nuu skuánducha-dé-ún. Te ñi ka'an-de jíin: Se'e koo kákuu-ró. Ndéja ní kastá'an nuu-ro ja kúnu-ró kóto-ró juicio ja cháa. ⁸ Núsáa te sá'a-ró tíñu ja á ñi nakani iní-ro-ún. ⁹ Te ma káni iní-ro ká'an-ro: Abraham kúu táa-yo. Chi ká'an-ri jíin-ró ja kúu-ni sá'a Dios ja táká yuu yá'a nduu se'e Abraham. ¹⁰ Te vina a kátúu tú'a hacha ja xíti yúnu ondé yo'o. Te taká yunu ja tú kúun nde'e vá'a, xiti te kivi nuu ñú'un. ¹¹ Ko I'a vai ichi yatá-rí, ñá'nu-ga kúu-ya vása rúu. Te tú kúñá'nu-ri kundiso-ri ndijan-yá. Máa-yá skuánducha-yá róó jíin Espiritu Santo jíin ñú'un. ¹² Te tñin-ya pala chíxí'ú trigo. Te xndéché-yá te nastútú-yá trigo ndivi iní yaka-ya. Te ka'mu-ya paja-ún nuu ñú'un ja má ndá'va kuti-gá, áchí Juan.

Ja ní janducha Jesús ni sá'a Juan

¹³ Yúan-na te ñi kenda Jesús iní ñuu Galilea. Te ñi cha-ya yucha Jordán nuu Juan náva'a skuánducha-dé-ya. ¹⁴ Ko Juan, tú ní kuní-de, chi ñi ka'an-de jíin-yá: Sua kánúú ja skuánducha máa-ni náa, naja vái-ni nuu-ná núsáa, áchí-de. ¹⁵ Ko ñi ka'an Jesús jíin-de: Vina te sá'a-ró, chi súan kánúú skikuu-yó táká tíñu va'a, áchí-ya. Yúan-na te vása ní skuánducha-dé-ya. ¹⁶ Te nuu ní kuu ñi janducha Jesús, te ñi nana-ni-ya iní nducha. Te ñi nuña andíví. Te ñi jini-ya Espiritu Dios júngava vai nátu'un paloma. Te ñi jinu siki-yá. ¹⁷ Te ñi kenda ñn tu'un ichi andíví ní ka'an: Ya'á kúu Se'e-ri ja kúndá'ú iní-ri-i, te kúsi iní-ri jíin-i, áchí.

4

Siki ja ní jito nchaq tá'an kui'na jíin-yá

¹ Yúan-na te ñi jaa Jesús onde nuu ñú'un té'é ní sá'a Espiritu, náva'a koto nchaq tá'an kui'na jíin-yá. ² Te uu xiko ndúú, uu xiko ñúú, ñi jo ndicha iní-ya. Yúan-na te vása ní jii-ya sóko. ³ Te ñi jaa kui'na ní jito nchaq tá'an jíin-yá. Te ñi ka'an jíin-yá: Te nú Se'e Dios kúu-ró, te ka'an jíin yúu yá'a ná ndúu staa, áchí. ⁴ Te ñi ka'an-ya jíin: Yóso núu tutú: Nasu máni máa staa kée cháa te kuchaku-de, chi suni kánúú tú'un ká'an Dios, áchí-ya. ⁵ Yúan-na te kui'na-ún, kua'an jíin-yá máa ñúu ii. Te yúan ñi kaa jíin-yá xini torre ve'e ii. ⁶ Te ñi ka'an jíin-yá: Nú Se'e Dios kúu-ró, te súngava-ró máa-ró ondé nuu ñú'un, chi yóso núu tutú: Tájí-yá ndajá'a-yá kii siki-ro, te kunu nchaq-ya róó náva'a tú stují-ro ja'a-ro núu yúu, áchí. ⁷ Te ñi ka'an tuku Jesús jíin kui'na-ún: Suni yóso-gá nuu tutú: Ma kóto nchaq-ro máa Tatá-ro Dios, áchí-ya. ⁸ Te inga jínu ñi jaka kui'na-ún-ya kuá'an jíin-yá xini ñn yuku súkún xaan. Te ñi stá'an taká ñuu luu ñí ñúyivi núu-yá. ⁹ Te ñi kachi jíin-yá: Taká ñuu yá'a kua'a-ri nuu-ro nú jukuiñi jítí-ró te chiñú'ún-ró rúu, áchí. ¹⁰ Yúan-na te ñi kachi Jesús jíin kui'na-ún: Satanás, kuxio kuá'an, chi yóso núu tutú: Chiñú'ún-ró máa Tatá Dios máa-ró, te nuu máa ñn-ni-ya kuatíñu-ró, áchí-ya. ¹¹ Yúan-na te ñi kuxio kui'na-ún kua'an. Te ñi chakoyo ndajá'a andíví ní kajatíñu nuu-yá. ¹² Te nuu ní jini tu'un Jesús ja kánde Juan vekaa, te kuano'on-yá ñuu Galilea. ¹³ Te ñi xndóo-ya ñuu Nazaret. Te ñi jaa-ya ñuu Capernaum. Te ñuu-ún ncháa yani yu'u mar ma'ñú ñúu Zabulón jíin ñúu Neftalí. Te ñi kanchaa-ya yúan, ¹⁴ Náva'a ná skikuu tu'un ñi ka'an Isaías cha ñi jani tu'un Dios: ¹⁵ Ñuu Zabulón jíin ñúu Neftalí ichi núu mar inga lado yucha Jordán, kúu ñuu Galilea ñayivi

sín nación. ¹⁶ Te ñayivi-ún káxiukú-i ñuñáa, te ni kajini-i ñin luz ká'nu. Te ni kundijin nuu ñáyivi kákuni naa, áchí-de.

Ndasa ni kejá'á Jesús jáni-ya tú'un

¹⁷ Onde sáa ní kejá'á Jesús jáni-ya tú'un: Nakani ini jíná'an-ró, chí a yani koo ñuu nátu'un andívi, áchí-ya. ¹⁸ Te jika Jesús yu'u mar Galilea kua'an-ya. Te ni jini-ya núu úu tá'an ñani, ñin Simón ja nání-de Pedro, te inga Andrés ñani-de. Te káskuíta ka'nu-de ñunu-dé ini mar. Chi cháa kátiin tiyáká kákuu-de. ¹⁹ Te ni ka'an-ya jín-de: Kundikin ruu kikoyo-ró, te ná násá'a-ri róo cháa tiin ñayivi, áchí-ya. ²⁰ Yúan-na te ni kaxndóo-ni-de ñunu-dé. Te ni kandikin-de-ya. ²¹ Te ni ja'a-ya yúan kua'an-ya. Te ni jini-ya núu úu-ga tá'an ñani, Jacobo se'e Zebedeo, jín ñani-de Juan. Te ká'iin-de ini barco jín táa-de Zebedeo, kánaku'ni-de ñunu-dé. Te ni kana-ya xiní-dé. ²² Te cháa-ún, ni kaxndóo-ni-de barco jín táa-de. Te ni kandikin-de-ya. ²³ Te ni jika kuu Jesús ní ñúu Galilea, ni stá'an-ya tú'un ini ve'e sinagoga máa-de. Te jáni-ya tú'un ja koo ñuu Dios. Te násáva'a-ya táká ñayivi káku'u jín táká nuu ú'u-i. ²⁴ Te ni jichá tu'un-ya kuá'an ní ñúu Siria. Te nuu-yá ni kákinchaka-i taká ñayivi káku'u. Ñayivi káta'an tini nuu kué'e, jín táká ñayivi káyaji ní'ni, jín ja tá'an tachi kini, jín ja jí'i yí'í, jín ja ndúyúnú, ndi'i-i, ni násáva'a-ya-í. ²⁵ Te kua'a ñayivi ñúu Galilea, jín ñúu Decápolis jín ñayivi ñúu Jerusalén, jín ñúu Judea, jín ñúu inga lado yucha Jordán, ni kandikin-i-ya.

5

Tu'un ni stá'an-ya onde nuu yúku

¹ Te ni jini-ya núu ñáyivi kuá'a. Te ni kaa-ya kuá'an-ya yúku. Te ni jungoo-ya. Te cháa káskuá'a jín-yá, ni jakoyo-de nuu-yá yúan. ² Te ni stá'an-ya tú'un yá'a nuu-dé:

Tu'un xáan ndatu

³ Xáan ndatu ñayivi káta'an ndá'ú ini añú-i, chí kuu kivi-i ini ñuu Dios nátu'un andívi. ⁴ Xáan ndatu ñayivi kánde'e, chí ndusi iní-i sá'a-ya. ⁵ Xáan ndatu ñayivi vítá ini, chí ni'in-í ní ñúyivi kúu ta'u-í. ⁶ Xáan ndatu ñayivi kákuu xa'an iní-i skíkuu-i taká tiñu ndaa, chí kuu ja kákuni-i. ⁷ Xáan ndatu ñayivi kákundá'ú ini tá'an, chí suni ni'in-í tu'un kundá'ú ini. ⁸ Xáan ndatu ñayivi ndóo ini añú-i, chí kuni-i nuu Dios. ⁹ Xáan ndatu ñayivi kánasamani tá'an, chí kunání-i se'e Dios. ¹⁰ Xáan ndatu ñayivi kájika jínu sikí ja kásá'a-i tiñu ndaa, chí kuu kivi-i ini ñuu Dios nátu'un andívi. ¹¹ Xáan ndatu máa-ró jíná'an-ró nú káka'an ndiva'a-i jín-ró te káchindikín-i róo te kákaji-i róo sikí rúu vasa tú kuachi-ró. ¹² Si xáan koo ini-ro, chí ká'nu xa'an tá'u-ro ío onde andívi. Chí súan ni káchindikín-i cháa ni kajani tu'un Dios ni kikoyo xna'an-ga vásá róo.

Chaa nátu'un ñii, jín luz

¹³ Máa-ró kákuu nátu'un ñii ñuyivi. Ko nú ñii-ún ná náa xikó u'a, ndasa ndu'u'a inga jínu. Tuká tiñu kuti, chí sua kacha-ro kí'in te kuañu-i sikí. ¹⁴ Máa-ró kákuu nátu'un luz ñuyivi. ñin ñuu kánde'e xini yúku, ma kúu kundee sa'í. ¹⁵ Ni tú skuikín-ro ñin yiti te chindee-ró kayú chí nundóo, chí sua kundij nuu candelero te stúun nuu ja káxiukú iní ve'e. ¹⁶ Súan stá'an-ro luz máa-ró núu táká ñayivi, náva'a ná kuni-i tiñu va'a kásá'a-ró, te ná nákana jaa-i máa Táa-ro ja kánchaa-ya onde andívi.

Sikí tú'un ley aná'an jín tú'un Jesús

¹⁷ Ma káni inĭ-ro jíná'an-ró já vái-ri xnáa-rí ley jín cháa nĭ kajani tu'un Dios. Na tú vai-ri xnáa-rí chĭ sua skĭkuu-ri. ¹⁸ Chi jandáa ká'an-ri jín-ró: Onde kivi náa andívi jín ñúyivi, ni ĩn jota te ni ĩn punto ma náa kúti núu tutú ley onde nú tú skĭkuu taká tu'un ká'an ley. ¹⁹ Te nú ĩn cháa tú jándatu-de nuu ĩn tu'un tá'ú tíñu yá'a, vasa tu'un lúli kúu, te nú stá'an-de nuu sáva-ga ñayivi sá'a-i súan, cháa-ún kuu-de nátu'un ĩn mozo lúli iní ñuu Dios nátu'un andívi. Ko nú sua jándatu-de te stá'an-de, yúan-na te kuu-de ĩn cháa kúná'nu onde inĭ ñuu Dios nátu'un andívi. ²⁰ Chi a ká'an-ri jín-ró: Nú tú va'a-ga koo tíñu ndaa kásá'a máa-ró vásá tíñu kásá'a cháa káchaa tutu jín cháa fariseo, te ma kivi kuti-ro iní ñuu Dios nátu'un andívi.

Sikĭ tú'un ísiki ncháa tá'an

²¹ A nĭ kajini tu'un-ró já ní ka'an-ya jín cháa aná'an: Ma ká'ni-ro ndíyi, te nani cháa nú ka'ni-dé ndíyi, te ki'in-de nuu justicia. ²² Ko ruu, ká'an-ri jín-ró: Nú ĩn cháa kití inĭ-de nuu ñaní-de, ná kí'in-de nuu justicia. Te nú ĩn cháa ka'an ndíva'a-de nuu ñaní-de, ná kí'in-de nuu junta. Te nú ĩn cháa ka'an-de: Róo tasi, achĭ-de, ná kí'in-de juicio infierno. ²³ Ko nú kándá'a-ró já sokó-ro ní cháa-ro jín núu altar, te nú yúan nĭ nuku'un inĭ-ro já jito u'u ñani-ro róo, ²⁴ Te skéndo-ro já sokó-ro-ún nuu altar yúan, te ki'in-ro te ndumanĭ-ro jín ñaní-ro xna'an-ga. Yúan-na te vásá cháa-ro te sokó-ro. ²⁵ Yachi ndatu'ún vá'a-ró jín cháa jito u'u róo nini ká'in-ró jín-de ichi. Chi nú túu, te kua'a-de róo nuu juez. Te juez kua'a-de róo nuu policía, te kúnde-ro vékaa. ²⁶ Te jandáa ká'an-ri jín-ró já má kenda kuti-ro yúan, onde nú tú chunáa-ro taká centavo. ²⁷ Nĭ kajini tu'un-ró já ní ka'an-ya sáa: Ma kúsiki ncháa tá'an-ró. ²⁸ Ko ruu, ká'an-ri jín-ró, nú ndé'é ĩn cháa nuu ĩn ña'an já kusú-de jín-ña kuní-de, yúan-na te a nĭ isiki ncháa tá'an-de jín ña'an-ún inĭ añú-de. ²⁹ Te nú nduchi-ro lado vá'a-ró kuní skívi róo nuu ío kuachi, tava te skána-ró ná kí'in. Chi va'a-ga ja náa ĩn nduchi-ro, nasu já koo ndi'i yiki kúñu-ró kí'in nuu infierno. ³⁰ Te nú nda'a vá'a-ró kuní skívi róo nuu ío kuachi, xiti te skána-ró ná kí'in. Chi va'a-ga ná náa ĩn nda'a-ro nasu já koo ndi'i yiki kúñu-ró kí'in nuu infierno. ³¹ Te suni onde sáa ní ka'an: nú ndéja kuní xndóo ñasí'i, te ná kuá'a tutu ndúsĭn nuu-ña. ³² Ko ruu, ká'an-ri jín-ró: nú xndóo ĩn cháa ñasí'i-de, ko nasu já tını inĭ-ña, yúan-na te sá'a-de ja ísiki ncháa-ña-dé. Te nú ĩn cháa, natanda'a-dé jín ña'an-ún, te ísiki ncháa-de tá'an-de.

Sikĭ tú'un káka'an téyí

³³ Te suni nĭ jini so'o-ró tú'un nĭ ka'an-ya jín cháa aná'an: ma ká'an nĭ'in-ró chĭ skĭkuu-ró taká tu'un nĭ kee yu'u-ro núu Dios. ³⁴ Ko ruu, ká'an-ri jín-ró: Ma ká'an téyí kúti-ro, ni sikĭ andívi, chĭ silla Dios kúu. ³⁵ Ni sikĭ ñúyivi, chĭ teyu nuu káxndíi ja'a-yá kúu. Ni sikĭ ñuu Jerusalén, chĭ ñuu máa Rey ña'nu kúu. ³⁶ Te suni ma ká'an nĭ'in-ró sikĭ xiní-ro, chi ma kúu sá'a kuti-ro já ndúu ku jín xí ndúu túún ĩn ixi-ro. ³⁷ Ko ka'an-ro: Vee táa, túu táa, achĭ-ro, chĭ nú skáa-ga-ro ká'an-ro, tu'un káñáa kúu. ³⁸ Nĭ kajini tu'un-ró já ní ka'an-ya jín cháa aná'an: Nduchi jín ndúchi, te nu'un jín nú'un nakunáa, áchĭ. ³⁹ Ko ruu, ká'an-ri jín-ró: Ma kasú-ro núu cháa ñáa. Chi nú ndé cháa kuní-de stují-dé yiki núu-ro lado vá'a, te suni kua'a-ró ingá lado ná stují-dé. ⁴⁰ Te nú ndé cháa kuní kanaá jín-ró, te kuancháa-de sa'ma-ro, te suni kuu kua'a-ró tikachí-ró núu-dé. ⁴¹ Te nú ndé cháa skáka-de róo ĩn kilómetro, te kaka-ró úu jín-de.

⁴² Chaa jikán nuu-ro, nuu-dé kua'a-ró. Te chaa kuní ki'in núu-de nuu-ro, ma sásá'an-ró kuá'a-ró núu-dé.

Ndasa kánúú kúmaní-yo jíin cháa kájito u'u yóó

⁴³ Ní kajini tu'un-ró já ní ka'an sáa: Kundá'ú iní-ro tá'an-ró, te koto u'u-ro cháa jíto u'u róó, áchí. ⁴⁴ Ko ruu, ká'an-rí jíin-ró: Kundá'ú iní-ro cháa kájito u'u róó. Te ka'an va'a-ró jíin cháa káka'an siki-ro. Te sá'a va'a-ró jíin cháa kákiti iní nuu-ro. Te kakan ta'u-ro já'a cháa ká'an ndiva'a jíin-ró te káchindikín róó.

⁴⁵ Náva'a ná kúu-ró sé'e máa Táa-ro já kánchaa-ya ándíví, chí máa-ya já'a-ya ndíkandii siki ñáyivi ñáá jíin siki ñáyivi vá'a. Te skúun-ya saú siki ñáyivi kásá'a tiñu va'a jíin siki ñáyivi kásá'a tiñu ñáá. ⁴⁶ Chí nú maní-ro jíin cháa maní jíin-ró, naún ní'in-ro. Á tú suni súan kásá'a cháa xíní. ⁴⁷ Te nú máni ñani-ro ká'an luu-ró jíin, te naún sá'a-ga-ro núsáá. Á tú suni súan kásá'a cháa sín nación. ⁴⁸ Núsáá te ná síyija va'a-ró máa-ró jíná'an-ró, nátu'un ío va'a máa Táa-ro kánchaa-ya ándíví.

6

Cuenta caridad

¹ Koto va'a-ró máa-ró. Ma sá'a ndijin-ro táka tiñu va'a-ró náva'a nde'é ñáyivi núu-ro, chí nú súan te tú na ta'u-ro kuá'a máa Táa-ro já kánchaa-ya ándíví. ² Te nú sá'a-ró caridad, ma tiví-ro corneta nátu'un cháa uu xini káxiukú-de iní ve'e sinagoga jíin núyá'u. Chí súan kásá'a-de náva'a nakana jaa-i-de. Ko jandáa ká'an-rí jíin-ró já á ní kani'in-dé ta'u-dé. ³ Ko nú sá'a-ró caridad, ma kuní nda'a vése-ró naún sá'a nda'a vá'a-ró, ⁴ Náva'a sá'a sa'i-ro caridad-ún. Chí máa Táa-ro, jini-ya já ní sá'a sa'i-ro. Yúan-na te ma'ñú táka ñáyivi te kua'a-ya tá'u kúu-ró.

Ja jikán ta'u-yo jíin Padre Nuestro

⁵ Te nú jikán ta'u-ro, te ma sá'a-ró nátu'un cháa uu xini. Chí máa-de, kákusií iní-de kakan ta'u-dé iní ve'e sinagoga jíin jikí yá'ya náva'a ná kuní ñáyivi núu-dé. Ko jandáa ká'an-rí jíin-ró ja á ní kani'in-dé ya'u-de. ⁶ Ko róó nú jikán ta'u-ro, ndívi iní ve'e-ró te kasu-ro yúxé'é-ró. Te kakan ta'u-ro núu máa Táa-ro já kánchaa sa'i-ya. Chí máa Táa-ro, jini-ya já súan sá'a sa'i-ro. Yúan-na te ma'ñú táka ñáyivi te kua'a-ya tá'u kúu-ró. ⁷ Te nú jikán ta'u-ro, ma kée xió kuiñí-ro ká'an-ro nátu'un kásá'a cháa sín nación, chí kájani iní-de ja súan ná'an ká'an-de, te vásá jini so'o-ya. ⁸ Núsáá te ma sá'a-ró nátu'un kásá'a máa-de. Chí Táa-ro, a jini-ya naún ndatíñu kánandi'i-ró ondé té cha'an-ga kakan-ro núu-ya. ⁹ Núsáá te sua kakan ta'u máa-ró: Táa máa-ná ja kánchaa-ní onde andíví, ná nakana jaa-ná ní jíin sí'ví-ní. ¹⁰ Te ná kóo ñuu nuu tá'ú-ní tiñu. Te ná kóo taká tiñu játa'an iní máa-ní, nátu'un ío iní andíví suni súan ná kóo iní ñuyívi yá'a. ¹¹ Staá káyee-ná taká kivi, kua'a-ní nuu-ná vina. ¹² Te nátu'un kásá'a-ná tuká'nu iní-ná nuu ñáyivi kásá'a falta nuu-ná, suni súan sá'a-ní tuká'nu iní-ní nuu-ná ja sá'a-ná falta nuu-ní. ¹³ Te ma skívi-ní náá koto nchaa-i náá, chí sua nama-ní náá nuu kini nuu kuí'a. Chí máa-ní kúu I'a tá'ú tiñu, te tñn-ní fuerza, chí kúñá'nu-ní ní káni. Súan ná kóo. Amén. Achí-ro. ¹⁴ Chí nú sá'a-ró tuká'nu iní nuu ñáyivi kásá'a falta jíin-ró, te suni súan máa Táa-ro ondé andíví sá'a-ya tuká'nu iní nuu falta máa-ró. ¹⁵ Ko nú tú sá'a-ró tuká'nu iní nuu ñáyivi kásá'a falta jíin-ró, te suni súan máa Táa-ro ondé andíví ma sá'a-ya tuká'nu iní nuu falta-ro.

Tu'un kondicha iní-yo

16 Ko nú ká'io ndicha iní-ro, te ma sá'a-ró nátu'un kásá'a chaá uú xini já kábito xii-de. Chi máá-de kástují-dé nuu-dé náva'a stá'an-de máá-de nuu ñáyivi ja ndichá iní-de. Chi jandáa ká'an-ri jíin-ró já á ni kani'in-dé ya'u-de. 17 Ko máá-ró, nú ndicha iní-ro, te chi'i-ró aceite xini-ro te nakiti nuu-ro, 18 Náva'a tú stá'an-ro máá-ró núu táká chaá ja ndichá iní-ro, chi nuu máá Táa-ro já kánchaá sa'í-ya stá'an-ro máá-ró. Te máá Táa-ro já ndé'é sá'í-ya, kuá'a-ya yá'u-ró kuni táká ñáyivi.

Ndasa kaya yaji

19 Ma kayá-ro yají-ro iní ñuyivi yá'a, chi chaá tikixin te kana si'in yóó, te tiví. Te suni kuu kivi ñakuí'ná te sakuí'ná kí'in jíin. 20 Ko kaya-ro yají-ro ondé andívi, chi yúan ma kúu chaá tikixin te ni ma kúu kana si'in yóó já stíví. Te yúan ni ma kúu kivi ñakuí'ná já sakuí'ná kí'in jíin. 21 Chi nuu kándeé yaji-ro, yúan kúu nuu kuitú iní-ro jíin. 22 Lámpara yiki kúñu kúu nduchi. Te nú nduchi-ro ío va'a, ní-ni yiki kúñu-ró ndíi ncháa. 23 Ko nú nduchi-ro káñáa, te ní-ni yiki kúñu-ró kándeé ñuñáa. Súan ío te nú luz náva'a-ró kúu ñu'un tuún, nasaa-ga ñuñáa koo núsáa. 24 Ni ñin mozo ma kúu kuatíñu-de nuu úu jito'o. Chi kití iní-de nuu ñin te kumani-dé jíin ingá, xí kuándatu-de nuu ñin te sani'in iní-de nuu ingá. Ma kúu kuatíñu-ró núu Dios jíin núu tú'un kúká.

Ma nákani iní-yo sikí já kúchaku-yo

25 Núsáa te ká'an-ri jíin-ró: Ma nákani iní-ro sikí já kúchaku-ro, nú ndasa kee-ro, xí nú ndasa ko'o-ró, ni sikí yiki kúñu-ró, nú ndasa kundii kunamá-ro. A tú kánúú-gá vida-ro vása já kee-ro, te yiki kúñu-ró vása sá'ma-ro náún. 26 Nde'é-ró tisaa andívi tú jítu-ti, ni tú nástútú-tí, ni tú náchiva'a-ti iní yaka-ti. Chi máá Táa-ro andívi skée-ya-ti. Á tú kánúú-ga-ro vása kiti-ún. 27 Ko ndé róo ja súan nákani iní-ro te á kuu chísó-ga-ro máá-ró ñin yíkí náún. 28 Naja kánakani iní-ro sikí sá'ma. Nde'é ndasa kája'nu ita yuku. Tú sátiñu, ni tú táu. 29 Ko ká'an-ri jíin-ró, ja rey Salomón kivi ní kuñá'nu xaan-dé, ni tú ní kúu ku'un-de ñin sa'ma súan nátu'un ita-ún. 30 Te Dios, nú súan skúnamá-ya ita yuku-ún ja ío vina te yuchaan kayu nuu ñu'un, naga ni kuu ja má skúnamá-ya róo te naja tú kákandíja va'a-ró. 31 Núsáa, te ma nándi'i iní-ro, ndasa kee-yo, xí ndasa ku'un-yó, achí-ro. 32 Chi ñáyivi siin naciún kándúkú táká ndatíñu jian. Ko máá Táa-ro ondé andívi, a jiní-ya já kánandi'i-ró táká ndatíñu yá'a. 33 Ko kánúú-gá ja ndúkú ndéé-ró kivi-ró iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te sá'a-ró tiñu ndaa nátu'un sá'a máá-ya. Yúan-na te kuá'a-ga-ya táká ndatíñu-ún nuu-ro. 34 Núsáa te ma nákani iní-ro já kúu yuchaan, chi yuchaan te nakani iní-ro jíin túndó'o-ún. Chi vina kúu vina te yuchaan kúu yuchaan.

7

Ma nákuñdii sikí tá'an

1 Ma nákuñdii-ró sikí ñáyivi, náva'a ma nákuñdii-i sikí máá-ró. 2 Chi nátu'un nákuñdii-ró sikí ñáyivi-ún, suni súan nákuñdii-i sikí máá-ró. Chi jíin kú'a ja káchikuá'a-ro, suni nákuá'a-ro. 3 Te naja ndé'é-ró já kándeé mi'in ndúchi ñaní-ro. A tú nákani iní-ro já ñin vitu kándeé nduchi máá-ró. 4 Naja ká'an-ro jíin ñaní-ro: Kundatu, ná táva-rí mi'in kándeé nduchi-ro, te tú nákani iní-ro já kándeé ñin vitu ndúchi-ro náún. 5 Chaá uú xini, xna'an-ga tava-ro vitu kándeé nduchi máá-ró. Yúan-na te kuu nde'é vá'a-ró te tava-ro mí'in kándeé nduchi ñaní-ro. 6 Ma kuá'a-ró ndatíñu iñ núu tí'ina jíná'an-ti, ni ma skána-ró

perla-ro núu kini jíná'an-ti. Chi nú súan te kuañu-ti sikí, te naxió káva-ti íchi núu-ro te chuxíní-tí róó.

Kakan-yo núu-yá te ni'in-yo

⁷ Kakan, te kua'a-ya núu-ro. Ndúkú, te ni'in-ro. Ka'an, te ná núña ve'e kivi-ró. ⁸ Chi chaa jikán, te kii nuu-dé. Te chaa ndúkú, ní'in-dé. Te chaa ká'an, te núña ve'e kivi-de. ⁹ Ndé in róó, nú se'e-ró jikán-i in staa núu-ro, te kua'a-ró in yuu núu-í náún. ¹⁰ Xí nú jikán-i in tiyáká te kua'a-ró in koó núu-í náún. ¹¹ Te nú róó, vasa chaa ñáá kakuu-ró, te kájin-ro kuá'a-ró ndátíñu va'a nuu sé'e-ró, naga máá Táa-ro já kánchaa-ya ándíví, ja má kuá'a-ya ndátíñu va'a nuu cháa jikán nuu-yá núsáá. ¹² Núsáá te taká tiñu ja kuní-ro já sá'a ñayivi jín-ró, suni súan sá'a máá-ró jín-i, chi súan ká'an tutu ley jín cháa ni kajani tu'un Dios.

Sikí úu ichi

¹³ Kivi koyo-ró íchi yuxé'é túu, chi jichá yuxé'é te ká'nu ichi já kuá'an nuu náa ñayivi. Te kua'a-í kivi koyo-i kua'an-i ichi-ún. ¹⁴ Chi tuu yuxé'é te lúli-ni ichi já kuá'an nuu ní'in tá'u-í kuchaku-i. Te yaku-ni-i káni'in-í ichi-ún.

Nde'e yunu vá'a jín yunu ñáá

¹⁵ Te koto-ró máá-ró núu cháa kajani tu'un tú'ún já vái-de nátu'un ri jito-de, ko ichi iní-de kándeé yi'í kiti xáan. ¹⁶ Jín tiñu kás'a-de te kuní-ro-dé. Á kuu táxín-ró uva xiní nú íñú, xí kúu táxín-ró mérkexé xiní íñu kímí. ¹⁷ Súan kúu, ja taká yunu vá'a kúun nde'e vá'a xiní, ko yunu ñáá kúun nde'e ñáá xiní. ¹⁸ In yunu vá'a ma kúu kuun nde'e káñáá xiní. Te ni in yunu káñáá, ma kúu kuun nde'e vá'a xiní. ¹⁹ Taká yunu tú kúun nde'e vá'a xiní, ná xití, te ná kí'in nuu ñú'un kayu. ²⁰ Núsáá te súan jín ndé'e kúun xiní, te kuní-ro naún yunu kúu. ²¹ Nasu ndí'i ñayivi ká'an Táta, Táta, jín-rí, kivi iní ñuu nátu'un ándíví. Chi máni ñayivi skíkuu tiñu kuní máá Táa-ri, I'a kánchaa ándíví. ²² Kivi-ún, te ka'an kua'a ñayivi jín-rí: Táta, Táta, nasu ní kajani-ná tu'un jín sí'ví-ní, te ni kákiñi'in-ná tachí káni kája'an ja ní kás'a-ná kua'a tiñu ñá'nu jín sí'ví máá-ní náún. Achí-i. ²³ Yúan-na te ka'an ni'in-ri jín ñayivi-ún: Tú ní jini kuti-rí róó. Kuxio ki'in-ro, chi chaa kás'a tiñu chá'an kakuu-ró.

Sikí úu ve'e ja sún sún in ja'a

²⁴ Te taká chaa jini so'o tu'un ká'an-ri yá'a te skíkuu-de, te kuu-de nátu'un in chaa ndichí. Te chaa-ún, ni jani-de in ve'e sikí in kava. ²⁵ Te ni kuun sau, te ni jinu nducha ñú'ún, te ni kee tachí xáan, te ni kakaja vé'e-ún. Te tú ní nduá, chi kándij sikí káva. ²⁶ Te taká chaa jini so'o tu'un ká'an-ri yá'a, te tú skíkuu-de, te kuu-de nátu'un in chaa xini ñáá. Te chaa-ún, ni jani-de in ve'e nuu ñití. ²⁷ Te ni kuun sau, te ni jinu nducha ñú'ún, te ni kee tachí xáan, te ni kakaja vé'e-ún. Te ni ndua-ni, te ni naa íj, áchí-ya jín-i. ²⁸ Te nuu ní jinu ni ka'an Jesús taká tu'un yá'a, te taká ñayivi kuá'a-ún, ni kanaa iní-i kájin so'o-i tu'un ni stá'an-ya. ²⁹ Chi ni stá'an-ya núu-í nátu'un chaa ndiso tiñu, nasu nátu'un chaa kachaa tutu.

8

Ja ní nasáva'a-ya in chaa té'yu ndí'yi

¹ Te ni nuu Jesús vai-ya yuku-ún. Te ni kandikin kua'a ñayivi-yá. ² Te in chaa té'yu ndí'yi, ni chaa-de nuu-yá. Te ni chiñú'ún-de-ya, te ni ka'an-de jín-yá: Táta, nú kuní-ní, te kuu nasándoo-ní náá, áchí-de. ³ Te ni skáa Jesús

nda'a-yá. Te n̄i ké'é-yá-de. Te n̄i ka'an-ya: Kuni-ri, ná ndúndoo-ró, áchí-ya. Te nd̄i'yi té'yu-de-ún n̄i ndundoo-ni. ⁴ Yúan-na te n̄i kachi Jesús jíin-de: Ma kachi kuti-ro núu ní ñin-i. Ko kuá'án, te stá'an-ro máa-ró núu sutú. Te soko-ro núu-dé nátu'un n̄i tá'ú Moisés tiñu, náva'a kuni-de ja ní ndundoo-ró, áchí-ya.

Ja ní nasáva'a-ya mozo ñn chaa kúu capitán

⁵ Te n̄i kivi Jesús ñuu Capernaum. Te n̄i jaa ñn chaa kúu capitán nuu-yá ká'an nda'ú-de jíin-ya: ⁶ Táta, mozo-ná kátúu-í ve'e-ná n̄i kuyúnú-i te ndó'o xaan-í, áchí-de. ⁷ Te n̄i kachi Jesús jíin-de: Ki'in máa-rí te nasáva'a-ri-i, áchí-ya. ⁸ Te n̄i ka'an capitán jíin-ya: Táta, nasu chaa va'a kúu-ná ja kivi-ni ñi ve'e-ná, chi ná ká'an-ni-ni, te ná ndúva'a mozo-ná. ⁹ Chi máa-ná, suni chaa ndiso tíñu kúu-ná. Te ñáva'a-ná soldado-ná. Te ká'an-ná jíin ñn-de: Kuá'án, te já'an-de. Te jíin ingá-de: Ña'an, te cháa-de. Te jíin mozo-ná: Sá'a ya'á, te sá'a-i. Achí-de. ¹⁰ Te n̄i jini so'o Jesús tu'un yá'a. Te n̄i naa iní-ya ndé'é-yá. Te n̄i kachi-ya jíin ñáyivi káindikin-ya-ún: Jandaa ká'an-ri jíin-ró, ja ní ñi ñuu Israel tú ní jiní-ri ní ñn chaa kándija súan. ¹¹ Te ká'an-ri jíin-ró, ja kíkoyo kua'a ñáyivi íchi núu kána ndikandii jíin íchi núu kée ndikandii. Te jungoo-i jíin Abraham, jíin Isaac, jíin Jacob onde ñi ñuu nátu'un andívi. ¹² Ko ñáyivi kaku máa sé'e ñuu nuu tá'ú-yá tiñu, kiñi'in-ya-í ki'in-i yata ké'e nuu ñaa. Te yúan nde'e-i te nakaji-í ñii yú'u-í, áchí-ya. ¹³ Yúan-na te n̄i kachi Jesús jíin chaa kúu capitán: Kuá'án. Nátu'un n̄i kándija-ró, te kuni-ro já súan ío, áchí-ya. Te mozo-ún n̄i nduva'a-ni-i hora-ún.

Ja ní nasáva'a-ya náchisó Pedro

¹⁴ Te n̄i jaa Jesús ve'e Pedro. Te n̄i jini-ya náchisó-de kátúu-ña yí'i kiji-ña. ¹⁵ Te n̄i ñin-ya nda'a-ña. Te n̄i kee kiji-ún-ña. Te n̄i ndukoo-ña. Te n̄i jatíñu-ña núu-yá jíná'an-ya. ¹⁶ Te nuu ní ini, te nuu-yá n̄i chakoyo ja kándiso ñáyivi káta'an tachi káni. Te jíin tú'un-ni ká'an-ya, te n̄i kiñi'in-ya tachi-ún kája'an. Te n̄i nasáva'a-ya táka ñáyivi kaku'u. ¹⁷ Náva'a ná skíkuu tu'un n̄i ka'an Isaías chaa n̄i jani tu'un Dios onde sáa: Máa-yá, n̄i naki'in-ya kué'e-yo, te n̄i janchaa-ya já ndó'o-yó, áchí.

Uu chaa ndúkú-de kundikin-de-ya

¹⁸ Te n̄i jini Jesús ja ní jíkó ndúu kua'a ñáyivi ká'jin-i xiin-ya. Te n̄i tá'ú-yá tiñu ja ná já'a-i ki'in-i inga lado. ¹⁹ Te nuu-yá n̄i jaa ñn chaa chaa tutu. Te n̄i ka'an-de: Maestro, kundikin-ná níi vasa ndé onde ki'in-ni, áchí-de. ²⁰ Te Jesús n̄i kachi-ya jíin-de: Taká ñukuii, ká'io yau kava káy'i-ti, jíin tísaa andívi, ká'io taka-ti. Ko máa Sé'e chaa, túu nuu kusú-ya, áchí-ya. ²¹ Te inga chaa skuá'a jíin-ya, n̄i ka'an-de jíin-ya: Táta, kua'a-ni tu'un ná kichinduji-ná táa-ná xna'an-ga, áchí-de. ²² Te n̄i kachi Jesús jíin-de: Kundikin ruu ná kí'on. Skéndoó taká nd̄i'yi-ún ná chinduji tá'an nd̄i'yi jíná'an. Achí-ya.

Ja ní jukuiñi tachi xaan ní sá'a-ya

²³ Te n̄i kivi-ya iní ñn barco. Te chaa káskuá'a jíin-ya, n̄i kandikin-de-ya kája'an-de jíin-ya. ²⁴ Te nuu mar n̄i ndonda ñn tachi xaan, te su'ma ndúcha-ún, n̄i jasú siki barco. Ko máa-yá kixi-ni-ya. ²⁵ Te chaa káskuá'a jíin-ya, n̄i jakoyo-de nuu-yá. Te n̄i kaxndúkoo-de-ya. Te káka'an-de: Táta, nama-ni yóo, chi naa-yo, áchí-de. ²⁶ Te n̄i kachi-ya jíin-de: Naja káy'u'ú-ro. Tú káandija va'a-ró náún, áchí-ya. Yúan-na te n̄i ndukoo-ya. Te n̄i ka'an-ya núu tachi xaan-ún jíin núu ndúcha mar. Te ná'in yúu-ni n̄i kuu. ²⁷ Te n̄i kayu'ú taká-de. Te káka'an-de: Ndé chaa kúu chaa yá'a, ja onde tachi jíin mar káandatu nuu-dé, áchí-de.

Chaa káta'an tachi káni onde ndañúu Gadara

28 Te ni jaa-ya ingá lado mar ndañú Gadara. Te onde ve'e añú ni kenda uu chaa káta'an tachí káni. Te ni chakoyo-de nuu-yá. Te ja xáan-dé, te tú ni ññayivi jíkai ichi-ún. 29 Te ni kakana jaa-de: Naún kuní-ní jín-ná Jesús, Se'e Dios. Ni chaa-ní yá'a ja xndó'o-ní náá vasa té jaa-ga kivi náún, áchí-de. 30 Te onde jíká jín máa-de ío ññ tiku'ni kiní kájitu-ti. 31 Te tachí káni-ún, ni kaka'an nda'ú jín-yá: Nú kiñi'in-ní náá, te táji-ní náá ná kivi koyo-ná ini tiku'ni kiní ká'in yúan, áchí. 32 Te ni kachi-ya jini jíná'an: Kuángoyo núsáá, áchí-ya. Te ni kenda kája'an, te kuángoyo nuu tiku'ni kiní-ún. Te tiku'ni kiní-ún ni kajungoyo-ti ññ yukáva onde ini mar. Te nuu mar ni kaji'i-ti. 33 Te chaa kándito-ti yúan, ni kajinu-de. Te ni jakoyo-de onde ññuu. Te ni kajani-de taká tu'un jín já ní kuu chaa ni kata'an tachí káni-ún. 34 Yúan-na te ndivii ññayivi ññú-ún, ni kenda koyo-i kuata'an-i Jesús. Te ni kajini-i nuu-yá. Te ni kaka'an nda'ú-i jín-yá ja ná kúxio-ya kí'in-ya ññú-i.

9

Ja ní nduva'a chaa ni kuyúnú

1 Yúan-na te ni kivi-ya ini ññ barco. Te ni naja'a-ya kuá'an-ya ingá lado mar. Te ni najaa-ya ññú-ya. 2 Te nuu-yá yúan ni kakinchaka-i ññ chaa ni kuyúnú kátúu-dé nuu ññ jito. Te ni jini Jesús ja kákandíja-de. Te ni ka'an-ya jín chaa ni kuyúnú-ún: 'ijo, sándéé ini-ro. A ío tuká'nu ini nuu taká kuachi-ró, áchí-ya. 3 Te yaku chaa káchaa tutu, ni kajani ini-de: Chaa yá'a ká'an ndiva'a-de. 4 Te ni jini Jesús ja súan kájani ini-de. Te ni ka'an-ya jín-de: Naja kájani ñáá ini-ro. 5 Te ja uu tu'un yá'a, ndéja yí-ga káa. Á ka'an-ri: A ío tuká'nu ini nuu taká kuachi-ró. Xí ká'an-ri: Ndukoo, te kaka-ró. 6 Ko náva'a ná kuní-ro já máa Sé'e chaa ndiso-ya tíñu nuu ññuyivi yá'a ja sá'a-ya tuká'nu ini nuu kuachi, te ná ká'an-ri inga tu'un jín chaa ni kuyúnú yá'a núsáá: Ndukoo, te naki'in-ró jito yuu-ro, te no'on-ro vé'e-ró, áchí-ya jín-de. 7 Yúan-na te máa chaa-ún, ni ndukoo-ni-de. Te kuano'on-dé ve'e-de. 8 Te kua'a ññayivi ká'in-ún, ni kajini-i ja súan ni sá'a-ya. Te ni kayu'ú-i. Te ni kanakana jaa-i Dios ja súan ni ja'a-ya fuerza nuu ññayivi.

Ja ní kana-ya xini Mateo

9 Te Jesús, ni ja'a-ya kuá'an-ya yúan. Te ni jini-ya núu ññ chaa nání Mateo káncha-de nuu kútútú xú'ún ññú. Te ni ka'an-ya jín-de: Kundikin-ro rúu. Te ni ndukuiñi-de, te ni ndikin-de-ya. 10 Yúan-na te ni yee-yá staa ini ve'e-de. Te suni kua'a chaa xini jín chaa ká'io kuachi, ni jakoyo-de. Te ni kayee-dé staa jín Jesús jín chaa káskuá'a jín-yá. 11 Te ni kajini chaa fariseo. Te ni kaka'an-de jín chaa káskuá'a jín-yá: Naja yé Maestro máa-ró jín chaa xini jín chaa ká'io kuachi, áchí. 12 Yúan-na te ni jini so'o Jesús. Te ni ka'an-ya: Chaa ká'io ndáján, tú kánandi'i-de chaa táná, chi chaa kaku'u kuu ja kájinu ññú'ún yúan. 13 Kuá'an jíná'an-ró núsáá. Te skuá'a-ró naún tu'un kuu: Ná kúndá'ú ini tá'an-i kuní-ri. Nasu já sokó-í nuu-rí, áchí onde sáá. Chi tú vai-ri kana-ri xini chaa ndaa, chi chaa ká'io kuachi kana-ri xini já ná nákanini-de. Achí-ya.

Siki já kondicha ini

14 Yúan-na te nuu-yá ni jakoyo chaa káskuá'a jín Juan. Te ni kaka'an-de: Náá jín chaa fariseo, ká'io ndicha ini-ná. Te chaa káskuá'a jín-ní, naja tú ká'io ndicha ini-de, áchí-de. 15 Te ni ka'an Jesús jín-de: Á kuu kondicha ini ññayivi ká'in viko tánda'a, te nú nini kánchaa yii jín-i. Ko chaa ññ kivi já kúxio yii-ún nuu-í. Yúan-na te kuu koo ndicha ini-i. 16 Tú ni ññ nachu'un sa'ma jáá núu sú'nu tu'ú. Chi ja ní nuku'un jáá-ún ka'ncha-ga ja tu'ú-ún. Te ja te'ndé-ún,

ví'í-gá te'nde. ¹⁷ Te tú káchu'un ñáyiví vino jáá iní ñii tú'ú. Chì nú súan, te ndata ñii-ún, te kati vino, te naa ñii-ún. Ko káchu'un-i vino jáá iní ñii jáá. Yúan-na te kendoo va'a ndendúú. Achí-ya.

Ja ní nachaku sesí'í Jairo

¹⁸ Te nini ká'an-ya tú'un yá'a jíin-de, te ñin cháa kúñá'nu ñi jaa-de nuu-ya. Te ñi chiñú'ún-de-ya. Te ñi ka'an-de: Sesí'í-ná, sáá ní jii-i. Ko ki'on te xndée-ní nda'a-ní sikí-í, te ná náchaku-i. Achí-de. ¹⁹ Te ñi ndukuiñi Jesús. Te ñi ndikin-ya-dé, jíin cháa káskuá'a jíin-ya kája'an-de jíin-ya.

Ja ní nasáva'a-ya ñin ña'an kú'u kue'e niñi

²⁰ Te yúan ñi kenda ñin ña'an kú'u-ña já ní kuu uxí uu kuia játi niñi-ña. Ñi jaa-ña íchi yatá-ya. Te ñi ké'é-ña yúsá'ma-ya. ²¹ Chi ñi ka'an máá-ña: Nú ná ké'é-rí vasté sá'ma-ya, te kaku-ri, áchí-ña. ²² Te ñi xío káva Jesús. Te ñi jini-ya núu-ña. Te ñi ka'an-ya: Sándéé iní-ro, 'ija. Ñi kandíja-ró te yúan ní kaku-ró. Achí-ya. Te máá ñá'an-ún, ñi nduva'a-ni-ña hora-ún. ²³ Te ñi jaa Jesús ve'e cháa kúñá'nu-ún. Te ñi jini-ya núu cháa kátivi xkuili jíin ñáyivi kuá'a kakuva-a-i. ²⁴ Te ñi kachi-ya jíin-i: Kuxio jíná'an-ró, chi suchí sí'í yá'a tú ní jí'i-i, chi kixí-ni-i, áchí-ya. Te ñi kasákátá-i nuu-ya. ²⁵ Te ñi kiñi'in-ya ñáyivi kuá'a-ún kua'an-i. Te ñi kivi-ya iní ve'e. Te ñi tñn-ya ndá'a súchí sí'í-ún. Te ñi nduko-ni-i. ²⁶ Te ñi jicha tu'un-ún kua'an ní ñúu yúan.

Uu cháa kuáa

²⁷ Te ñi ja'a Jesús yúan, kua'an-ya. Te uu tá'an cháa kuáa, ñi kandikin-de-ya, kákana kó'ó-de xini-ya: Se'e David, kundá'ú iní-ní náá vii, áchí-de. ²⁸ Te ñi naja-ya vé'e. Te ñi chakoyo cháa kuáa-ún nuu-ya. Te ñi ka'an Jesús jíin-de: Á kákandíja-ró já kúu sá'a-ri, áchí-ya. Kuu Táta, áchí-de. ²⁹ Yúan-na te ñi xndée-ya ndá'a-ya sikí ndúchi-dé. Te ñi ka'an-ya: Nátu'un ñi kákandíja-ró, súan ná kúu núsáa, áchí-ya. ³⁰ Te nduchi-dé, ñi kananuña-ni. Te Jesús, ñi ka'an ñi'in-ya jíin-de: Nde'é vá'a-ró já tú ni ñin kuni tu'un, áchí-ya. ³¹ Ko máá-de, ñi kákenda-de kája'an-de. Te ñi kajacha xa'an-dé tu'un-ya ní ñúu yúan.

Ñin cháa ñi'ín

³² Te nuu ní kenda-de kája'an-de, te ñi chakoyo ñáyivi jíin ñin cháa ñi'ín tá'an-de tachí kini. ³³ Te ñi kiñi'in-ya tachí kini-ún kua'an. Te cháa ñi'ín-ún, ñi naka'an-de. Te ñáyivi kuá'a-ún, ñi kakee nuu-í kánde'é-i. Te ñi kaka'an-i: Ni tú kájiní kuti-yo súan iní ñuu Israel, áchí-i. ³⁴ Ko cháa fariseo, ñi kaka'an-de: Jíin tachí kini ñá'nu kiñi'in-de tachí kini kája'an, áchí-de.

Cuenta cháa ka'nu trigo-ya

³⁵ Te ñi jika kuu Jesús taká ñuu jíin taká rancho. Te suni iní ve'e sinagoga ñi stá'an-ya tú'un nuu-í. Te ñi jani-ya tú'un va'a ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te ñi nasáva'a-ya ñáyivi káku'u nani kue'e. ³⁶ Te ñi jini-ya núu ñáyivi-ún. Te ñi kundá'ú iní-ya-í. Chi ñi kajicha nuu-i, te kákuxí iní-i nátu'un rií, kiti tú jito'o-ti. ³⁷ Yúan-na te ñi ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-ya: Trigo ta'nu, jandáa kúu ja kuá'a ío, ko cháa ka'nu, yaku-ni-de ío. ³⁸ Kakan ta'u-ro núu máá Táta, I'a xíin trigo núsáa, náva'a ná tájí-ya cháa ka'nu kikoyo-de nuu trigo-ya. Achí Jesús.

¹ Yúan-na te n̄i kana-ya xiní ndí'uxí uṽ chaa káskuá'a jíin-yá. Te n̄i ja'a-ya fuerza in̄i-de ja kúndéé-de jíin tachí k̄ini, náva'a kiñi'in-de ki'in fuera, te nasáva'a-de ñayivi káku'u taká nuu kué'e. ² Te ndí'uxí uṽ chaa apóstol súan káinani-de: Chaa ñn kúu Simón (chaa-ún, suni nani-de Pedro) jíin ñani-de Andrés, te sava-ga-de: Jacobo, se'e Zebedeo, jíin ñani-de Juan, ³ Felipe, jíin Bartolomé; Tomás jíin Mateo, chaa xiní; Jacobo se'e Alfeo, jíin Lebeo, chaa ja súni nani-de Tadeo; ⁴ Te suni Simón ñuu Caná, jíin Judas Iscariote, chaa n̄i nastúu-ya.

Ja ní táji-yá-de kája'an-de

⁵ Te n̄i táji Jesús ux̄i uṽ chaa yá'a kája'an-de. Te n̄i tá'ú-yá tiñu nuu-dé: Ma k̄ingoyo-ró ichi ñayivi s̄in nacióon, ni ma k̄ivi koyo-ró iní ñuu Samaria. ⁶ Xna'an-ga ki'in-ro iní ve'e Israel, nuu r̄i, k̄iti ní kanaa. ⁷ Te nú kua'an-ro te kani-ró tú'un: A yani koo ñuu nátu'un andívi, ach̄i-ro. ⁸ Te nasáva'a-ró ñayivi káku'u. Te sándoo-ró já kate'yu. Naschakú-ro ndíyi. Kiñi'in-ro tachí k̄ini ki'in. Chi n̄i ni'in s̄ani-ró, te suni súan kua'a s̄ani-ró. ⁹ Ma kúndiso-ró xú'ún iní bolsa-ro, ni oro, ni plata, ni xu'ún kuáchí. ¹⁰ Ni ñunu já kúu ichi, ni uṽ su'nu já kú'un-ró, ni ndijan-ro, ni vara. Chi chaa s̄atiñu, yúan ni'in-dé kee-dé. ¹¹ Te n̄ani ñuu x̄i rancho nú n̄i k̄ivi koyo-ró, te yúan ndúkú-ró ñn chaa va'a in̄i-de in̄i ñuu-ún. Te kendo-ró yúan onde kenda-ró ki'in-ro. ¹² Te nuu k̄ivi-ró vé'e-ún, te ka'an-ro ná s̄andéé iní ñayivi-ún. ¹³ Te nú va'a in̄i ñayivi-ún, te tu'un ndéé ní ka'an-ro-ún ná jáa s̄iki-í. Ko nú tú va'a in̄i-i, te tu'un ndéé-ún ná nájaa nuu-ro. ¹⁴ Te nú ío ñayivi tú játá'ú róó, ni tú jíni ná'ín tú'un ká'an-ro, ná kenda koyo-ró vé'e-ún x̄i ñúu-ún, te skóyo-ró t̄ikacha iní ja'a-ro. ¹⁵ Jandaa ká'an-r̄i jíin-ró, ja vítá-ga koo kuachi s̄iki ñuu Sodoma jíin ñuu Gomorra k̄ivi k̄i juicio, vásá s̄iki ñuu-ún.

Tundó'o jito chaa jáni tu'un

¹⁶ Kuni so'o ch̄i táji-rí róó ki'in-ro nátu'un r̄i ma'ñú yí'i. Núsáa te koo ndíchi-ró nátu'un koo, te koo vítá in̄i-ro nátu'un paloma. ¹⁷ Te koto va'a-ró máa-ró núu ñayivi ch̄i nastúu-i róó nuu junta. Te in̄i ve'e sinagoga-i xndó'o-i róó. ¹⁸ Te onde nuu gobernador jíin núu rey kinchaka-i róó ja s̄iki r̄u, náva'a kani ndaa-ro tú'un nuu-dé jíin núu cháa s̄in nacióon. ¹⁹ Ko nú n̄i nastúu-i róó, ma nákani xaan in̄i-ro ndasa ka'an-ro. Ch̄i suni máa hora-ún te kua'a-ya tú'un nuu-ro ndasa ka'an-ro. ²⁰ Ch̄i nasu máa-ró kákuu ja ká'an, ch̄i Espiritu máa Táa-ro kúu ja ká'an jíin yú'u-ro. ²¹ Te ñani jíin ñani nastúu tá'an ja kúu, te táa nastúu se'e. Te se'e-ún ndonda s̄iki táa, te ka'ni tá'an. ²² Te ndivii-í, koto u'u-i róó ja s̄iki r̄u. Ko chaa kundii n̄i'in onde k̄ivi jínu, chaa-ún kaku-de. ²³ Ko nú kachindik̄in-i róó in̄i ñuu yá'a, te kunu-ró ki'in-ro ingá ñuu. Ch̄i jandaa ká'an-r̄i jíin-ró, ja má kúyachi-ro káka kuu-ró taká ñuu Israel, onde jaá máa Sé'e chaa. ²⁴ ñn chaa skuá'a, nasu ñá'nu-ga kúu-de vásá maestro-de. Ni chaa játiñu, nasu ñá'nu-ga kúu-de vásá jito'o-de. ²⁵ Chaa skuá'a, súan-ni koo-de, nátu'un maestro-de, te chaa s̄atiñu, nátu'un jito'o-de. Ch̄i nú máa cháa kúu táa-ún n̄i kaskúnani-i-de Beelzebú, naga n̄i kuu ja má skúnani-i se'e ja ío in̄i ve'e-de núsáa.

Ja ní ka'an-ya tú'un ndéé iní jíin-de

²⁶ Núsáa te ma yú'ú-ro-í, ch̄i tú ni ñn naún ȳindi'u, ja má kenda ndijin, ni tú ni ñn ja yisa'í, ja má kuní-ro núu. ²⁷ Ja ní ka'an-r̄i jíin-ró núñaa, kani ndijin-ro tú'un. Te ja ní jini tu'un-ró, onde xin̄i vé'e kundii-ro te kani-ró tú'un. ²⁸ Te ma yú'ú-ro koto-ró ñayivi já'ni ȳiki kúñu-yó, ch̄i ma kúu ka'ni-í añu-yo. Ko

sua yu'ú-ro kóto-ró já kúu xnáa ndúú añú-yo jíin yíki kúñu-yó núu infierno. ²⁹ Tú kúya'u uu tisaá ja ñin xu'ún náún. Te ni ñin-ti tú júngava-ti núu ñú'un, nú tú jiní máá Táa-ro. ³⁰ Chì a ni ka'u-ya ondé taká ixi xiní-ro. ³¹ Núsáá te ma yú'ú-ro jíná'an-ró, chi kánúú-ga-ro vása kuá'a tisaá. ³² Ko nú ndé chaa jáni ndaa-de tu'un-ri nuu ñáyivi, suni súan nakani ndaa-ri tu'un-de nuu máá Táa-ri kánchaa-ya ándívi. ³³ Te nú ndé chaa ské'ichi-de ruu nuu ñáyivi, te suni súan ské'ichi-ri-de nuu máá Táa-ri kánchaa-ya ándívi. ³⁴ Ma káni iní-ro jíná'an-ró já vái-ri ja kóo ná'ín-ni iní ñuyívi yá'a. Tú vai-ri ja kóo súan, chi sua yuchi koo. ³⁵ Chi vai-ri ja skuátá'an-ri taká chaa jíin táa-de, te sesí'í jíin náa-i, te sejanú jíin náchisó-ña. ³⁶ Te ja kóto u'u chaa kúu ja kóo iní ve'e-de. ³⁷ Nú ñin chaa maní-gá-de jíin táa-de xí jíin náa-de vása jíin-ri, tú va'a chaa kúu-de ja kúndikin-de ruu. Te nú ñin chaa maní-gá-de jíin sé'e yí-de, xí jíin sesí'í-de, tú va'a chaa kúu-de ja kúndikin-de ruu. ³⁸ Te chaa tú kánda-de jíin túndó'o kii sikí-dé, te kundikin-de ruu kii-de, tú va'a chaa kúu-de ja kúndikin-de ruu. ³⁹ Te chaa jítú iní-de kaku-de chi túndó'o kii sikí-dé, te naa-dé. Ko nú kuu ñin chaa ja sikí rúu, te kuchaku-de. ⁴⁰ Te ñáyivi kuátá'ú róo jíná'an-ró, ruu kuátá'ú-i. Te ñáyivi kuátá'ú rúu, kuátá'ú-i I'a ni tájí rúu vai-ri. ⁴¹ Nú ndé ñáyivi kuátá'ú ñin chaa jáni tu'un Dios, chi chaa jáni tu'un Dios kúu-de, te máa-i, ni'in-í ya'u chaa jáni tu'un Dios. Te nú ndé ñáyivi kuátá'ú chaa ndaa, chi chaa ndaa kúu-de, te máa-i, ni'in-í ya'u chaa ndaa. ⁴² Te nú ndé chaa kua'a-de ñin yajin ndúcha víjin ko'o ñin suchí yá'a, chi suchí skuá'a kúu-i, jandáa ká'an-ri jíin-ró ja má xnáa-dé ya'u-de.

11

¹ Te súan ni jinu ni tá'ú Jesús tiñu nuu uxí uu chaa káskuá'a jíin-yá. Te ni kenda-ya yúan kua'an-ya já stá'an-ya, te kani-ya tú'un iní ñuu máa-de jíná'an-de.

Uu chaa ni tájí Juan nuu-yá

² Te kánde Juan iní vekaa. Te ni jini tu'un-de káka'an-i taká tiñu sá'a Jesús. Te ni tájí-de uu tá'an chaa káskuá'a jíin-de ja kaká tu'ún-de-ya: ³ Máa-ni kúu chaa kii-ún, xí kúndatu-yó ingá-de náún, áchí-de. ⁴ Te ni ka'an Jesús. Kuá'an te kastu'ún-ró núu Juan taká tu'un kájiní so'o-ró jíin tiñu kájiní-ro. ⁵ Chaa kuáa, kádundijin nuu-dé. Te chaa rengo, kánakaka-de. Chaa té'yu ndí'yi, kádundoo-de. Te chaa só'ó, kánakuni so'o-de. Te chaa ni jii, kánachaku-de sá'a-ri. Te suni jáni-ri tu'un va'a Dios nuu ñáyivi ndá'ú. ⁶ Te xáan ndatu kúu chaa ja tú náyu'ú-de jíto-de ruu, áchí-ya jíin-de. ⁷ Te káno'on chaa-ún. Te ni kejá'á Jesús ká'an-ya tú'un Juan nuu ñáyivi-ún: Naja ní kenda-ró ní kaja'an-ro ondé nuu ñú'un té'é. Ja ndé'é-ró ichá ja kandá sá'a tachí náún. ⁸ Ko naja ní kenda-ró ní kaja'an-ro. Ja ndé'é-ró núu ñin chaa ñú'un sa'ma ndúchá náún. Nde'é, chaa káñu'un sa'ma ndúchá, máni iní ve'e rey káxiukú-de. ⁹ Ko naún ndé'é-ró ní káenda-ró. ñin chaa jáni tu'un Dios náún. Suni ká'an-ri jíin-ró, kúñá'nu-ga Juan vása ñin chaa jáni tu'un Dios. ¹⁰ Chaa yá'a kúu chaa yóso tú'un-de nuu tutú: Kuni so'o-ró chi tájí-ri ndajá'a-rí kuxnúu-de ja-de. Te chaa-ún sátu'a-de ichi-ro vása jáa-ro. Achí. ¹¹ Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja iní ñuyívi yá'a tú ío ni ñin chaa jáni tu'un Dios ja kúñá'nu-ga máa-de vása Juan chaa skuánducha. Ko chaa lúli-ga iní ñuu natu'un ándívi, chaa-ún kúñá'nu-ga-de vása Juan. ¹² Ondé kivi ní kenda Juan chaa skuánducha, te onde vina, te chaa ni'in nda'a, fuerza kákuñi-de kivi-de iní ñuu natu'un ándívi, te tá'ú máa-de tiñu yúan kákuñi-de. ¹³ Chì máá ley jíin taká chaa ni kajani

tu'un Dios, ni kajani-de tu'un yá'a onde kivi ní chaa Juan. ¹⁴ Te nú kákuni-ro kuatá'ú-ró tú'un, máa-de kúu Elías chaa kii-ún. ¹⁵ Chaa ío so'o kuni ná'ín, te ná kúni so'o-de. ¹⁶ Naún tu'un yátá skétá'an-ri jín ñáyivi yá'a. Kákuu-i nátu'un suchí lúli káxiukú núyá'u ja súan kákana kó'ó-i xiní tá'an-i. ¹⁷ Ni kaxndé'e-ri xkuili nuu-ro, te tú ní kájita já'á-ró. Ni kanda'i-ri nuu-ro te tú ní kándukuí'a ini-ro, áchí-i. ¹⁸ Chi ni kii Juan tú ní yée-dé tú ní jí'i-de. Te káka'an-ro: Tá'an-de tachí kini. ¹⁹ Ko máá Sé'e chaa yée-yá jí'i-ya. Te káka'an-ro: Yá'a ío ñin chaa yáji téyí te jí'i xaan-dé vino; chaa jiní tá'an jín chaa xini jín chaa ká'io kuachi kúu-de, áchí-ro. Ko ñin chaa ndíchi, máni tiñu ndíchi sá'a-de, te súan kuni-ro jándaa ndíchi-de. Achí-ya.

Ja ní kana jín-yá nuu sáva ñuu

²⁰ Yúan-na te ni keja'á-yá kána jín-yá nuu táka ñuu nuu ní sá'a-ya kuá'a tiñu ñá'nu, chi tú ní nákanini-i jíná'an-i. Te ni ka'an-ya: ²¹ Naka ndá'ú kuu róo ñuu Corazín. Naka ndá'ú kuu róo ñuu Betsaida. Chi nú ini ñuu Tiro jín ini ñuu Sidón ni sá'a-ri tiñu ñá'nu ja ní sá'a-ri nuu máa-ró núú, inga kivi te a ni kanakani ini ñáyivi-ún. Te ku'un-i sa'ma ndái te ku'u-í yaa núú-í núú. ²² Ko ká'an-ri jín-ró, ja vítá-ga koo kuachi siki ñuu Tiro jín ñuu Sidón kivi kii juicio vásá siki róo jíná'an-ró. ²³ Te róo ñuu Capernaum, a ni kuñá'nu xaan-ro náún. Ko onde infierno najinu-ro, chi nú ini ñuu Sodoma ní sá'a-ri tiñu ñá'nu ja ní sá'a-ri nuu-ro yá'a núú, te a ni kendo ñuu yúan onde vina núú. ²⁴ Ko ká'an-ri jín-ró, ja vítá-ga koo kuachi siki ñáyivi ñuu Sodoma kivi kii juicio vásá siki-ro. ²⁵ Te suni kivi-ún ni ka'an Jesús: Táa, Jito'o andívi jín ñúyivi kúu máa-ní. Te ná kúta'u-ná nuu-ní ja ní jasú-ní taká tu'un yá'a nuu chaa ndíchi jín núu chaa kájuku'un ini, te ni stá'an ndijin-ní nuu chaa súchi ini jíná'an-de. ²⁶ Chi súan ni jata'an ini-ní, Táa, áchí-ya. ²⁷ Taká ndatiñu ni ja'a Táa-ri nuu-rí. Te tú ni ñin-i jiní-i nuu máa Sé'e, chi máni máa Táa jiní-ya. Ni tú jiní ni ñin-i nuu máa Táa, chi máa Sé'e jiní-ya, jín núu chaa ja kuni máa Sé'e te stá'an ndijin-ya núu-dé. ²⁸ Taká róo ja kásatiñu-ró te kándiso-ró já véé, ña'an nuu-rí jíná'an-ró te xndetatú-ri róo. ²⁹ Kundiso-ró yugo-ri jíná'an-ró, te skuá'a-ró tú'un ká'an-ri jín-ró, chi I'a ndá'ú jín I'a vítá ini añú kúu-ri. Te ni'in-ro núu ndetatú añú-ro jíná'an-ró. ³⁰ Chi ñama-ni yugo-ri te tú véé carga-ri ja kundiso-ró, áchí-ya.

12

Ja ní kakachi-de yoko trigo kivi ndetatú

¹ Te ñin kivi ndetatú ni ja'a Jesús kua'an-ya ñin nuu káa trigo. Te chaa káskuá'a jín-yá, káji'i-de soko. Te ni kakeja'á-de kakachi-de yoko káyee-dé. ² Te ni kajini chaa fariseo. Te ni kaka'an-de jín-yá: Naún kúu jian, chi chaa káskuá'a jín-ró kásá'a-de súan kivi ndetatú, te tú ío ley, áchí-de. ³ Te máa-yá, ni ka'an-ya jín-de: Tú ní káka'u-ró tutú ndasa ni sá'a David náún. Chi máa-de jín chaa ni kaxiukú jín-de, ni kaji'i-de soko ñin kivi. ⁴ Te ni kivi-de ini vé'e Dios. Te ni yee-dé statilá káxiukú ndijin, ja tú ío ley kee-dé, ni chaa ká'jin jín-de, chi máa-ni sutu káyee núú. ⁵ Xí té ka'u-ga-ro núu tutú ley ndasa kásá'a sutu ini vé'e i kivi ndetatú, chi tú káskíkuu máa-de ley-ún. ⁶ Chi a ká'an-ri jín-ró já ñá'nu-ga kúu ñin chaa kándii yá'a vásá já kúu máa vé'e i. ⁷ Ko nú a ni kájuku'un ini-ro tú'un yá'a: Kuni-ga-ri já ná kúndá'ú ini tá'an-ró, nasu já sokó-ro kiti núu-rí, áchí, yúan-na te ma ndóna-ró siki chaa tú ká'io kuachi núú. ⁸ Núsáa te máa Sé'e chaa, suni Jito'o kivi ndetatú kúu-ya, áchí-ya.

Ñin chaa ni ichi nda'a-dé

⁹ Te n̄i kenda-ya yúan. Te n̄i jaa-ya in̄i ve'e sinagoga-de jíná'an-de. ¹⁰ Te yúan n̄i io in̄ chaa n̄i ichi káján in̄ nda'a-dé. Te n̄i kajika tu'ún-de Jesús ja ndúkú-de kuachi siki-ya kákuni-de, te n̄i kaka'an-de: Á kuu sá'a-yó taná kivi ndétatú, xí túu, áchí-de. ¹¹ Te máá-yá, n̄i ka'an-ya jín-de: Ndé róó ñáva'a-ró in̄ ri, te nú kiti-ún jungava-ti in̄i in̄ tunchi kivi ndétatú, te tú tin-ró-tí te natava-ro-tí náún. ¹² Te xaan-gá ya'u ncháá in̄ chaa vásá in̄ ri. Núsáá te ío va'a ja vá'a sá'a-yó kivi ndétatú, áchí-ya. ¹³ Yúan-na te n̄i ka'an-ya jín chaa-ún: Skáa nda'a-ro, áchí-ya. Te n̄i skáa-de nda'a-dé. Te n̄i nduva'a i-ñi nátu'un káa inga. ¹⁴ Ko chaa fariseo, n̄i kenda-de káa'an-de. Te n̄i kandatu'ún-de ndasa ka'ni-dé-ya.

Tu'un máá-yá n̄i ka'an Isaías onde sáá

¹⁵ Ko n̄i jini Jesús ja súan kájani in̄i-de. Te n̄i kuxio-ya yúan kua'an-ya. Te kua'a ñáyivi ní kandikin-i-ya. Te n̄i nasáva'a-ya ndívii-í. ¹⁶ Te máá-yá, n̄i ka'an xaan-ya jín ñáyivi-ún ja ná tú stá'an ndijin-i-ya. ¹⁷ Náva'a ná skíkuu tu'un n̄i ka'an Isaías, chaa n̄i jani tu'un Dios: ¹⁸ Yá'a ío mozo-ri ja ní nakaji-ri, áchí Dios, áchí Isaías, te maní-rí jín-i. Te kúsi in̄i-ri jín-i. Te kua'a-ri Espiritu-ri siki-í. Te kastu'ún-i nuu ñáyivi s̄in naciún ja kí juicio siki máá jíná'an. ¹⁹ Ma kútixín sé'e-ri, ni ma nákata-í. Te ni in̄ ma kúni tu'un ja kána jín-i in̄i ichi. ²⁰ Ma ká'nu-i in̄ nükúá ní taxin, ni ma ndá'va-i in̄ mecha kayú ñú'má, chi onde ná kúni'in tu'un ndaa sá'a-i. ²¹ Te kuñukuu in̄i ñáyivi s̄in naciún tiñu sá'a Se'e-ri. Achí.

In chaa kuáá ñí'in tá'an tachi kini

²² Yúan-na te nuu-ya n̄i kakinchaka-i in̄ chaa tá'an tachi kini, ja kuáá-de te ñí'in-de. Te n̄i nasáva'a-ya-dé. Te chaa kuáá ñí'in-ún, n̄i naka'an-de te n̄i nakuni-de. ²³ Te n̄i kanaa in̄i taká ñáyivi-ún kánde'é-i. Te n̄i kaka'an-i: Á se'e David kúu chaa yá'a náún, áchí-í. ²⁴ Ko chaa fariseo, n̄i kajini so'o-de ja súan n̄i kaka'an-i. Te n̄i kaka'an-de: Chaa yá'a, nú tú ndújín-de jín Beelzebú, te ma kúu kiñi'in-de tachi kini ki'in núú, chi ja kúñá'nu nuu tachi kúu-ún, áchí-de. ²⁵ Ko Jesús, n̄i jini-ya ja súan kájani in̄i-de. Te n̄i ka'an-ya jín-de: Taká naciún ja sásin máá te kánakuatá'an máá, naa. Te taká nuu xí vé'e ja sásin máá, te kánakuatá'an máá, ma kúni'in. ²⁶ Te nú Satanás sásin máá, te kiñi'in máá já'an, ndasa kúni'in nuu nuu tá'ú tiñu máá núsáá. ²⁷ Te nú ndújín Beelzebub jín-rí ja kiñi'in-ri tachi kini. Núsáá te se'e-ró, ndé jín kákiñi'in máá-i tachi-ún. Ja yúan, máá-i, ná nákuñdii-í siki-ro. ²⁸ Ko nú jín Espiritu Dios kiñi'in-ri tachi kini káa'an, jandaa kúu ja núu-ro ní chaa nuu tá'ú Dios tiñu núsáá. ²⁹ Chi ndasa kuu kivi in̄ ñáyivi in̄i ve'e chaa kándáján, te sakuí'ná-i ndatíñu-de, te nú tú xna'an-ga ku'ni-i-de. Yúan-na te kuu sakuí'ná-i ndatíñu-de. ³⁰ Nú ndé chaa tú ndújín-de jín-rí, te jito u'u-de ruu. Te chaa tú nastútú jín-rí, máni jachá-de.

Tu'un ndiva'a siki Espiritu Santo

³¹ Súan ká'an-ri jín-ró: Siki taká kuachi jín taká tu'un ndiva'a, sá'a-ya táká'nu in̄i. Ko tu'un ká'an ndiva'a siki Espiritu Santo, ma sá'a kuti-ya táká'nu in̄i. ³² Te nú ndé in̄ chaa ka'an-de siki máá Sé'e chaa, sá'a-ya táká'nu in̄i nuu-dé. Ko nú ndé in̄ chaa ka'an-de siki Espiritu Santo, ma sá'a kuti-ya táká'nu in̄i nuu-dé, ni kua'ya yá'a, ni kua' chaa. ³³ Kuu-ró yúnu vá'a ja vá'a nde'e, xí kúu-ró yúnu káñáá, ja ñáá nde'e. Chi jín nde'e te jini-yo naún yunu kúu. ³⁴ Se'e ko kákuu-ró. Ndasá kuu ka'an-ro tú'un va'a, te nú ñáyivi ñáá kákuu-ró. Chi tu'un ñú'un in̄i añú chaa, máni tu'un-ún ká'an-de. ³⁵ Chaa va'a, sá'a-de tiñu va'a, chi ío va'a in̄i-de. Te chaa ñáá, sá'a-de tiñu ñáá, chi káñáá in̄i-de. ³⁶ Ko ruu, ká'an-ri jín-ró, ja taká tu'un sáni káa'an chaa, naku'a-de cuenta

tu'un-ún kiví cháa juicio. ³⁷ Chí sikí tú'un ká'an-ro, te kendoo va'a-ró. Te suni sikí tú'un ká'an-ro, te ta'nu ndatu-ro, áchí-ya.

Ja ní kajikan-i ñn tuni

³⁸ Yúan-na te yaku cháa káchaa tutu jíin cháa fariseo, nì kaka'an-de jíin-yá: Maestro, kákuni-ná ja sá'a-ní ñn tuni nde'é-ná, áchí-de. ³⁹ Te nì ka'an-ya jíin-de: Ñayivi ñáá ja káisiiki ncháa-i Dios, kájukan-i tuni. Ko ma kuá'a-ri nuu-í, chí tuni Jonás, cháa nì jani tu'un Dios, kúu ja kuá'a-ri nuu-í. ⁴⁰ Chí nátu'un nì kandee Jonás chíi tiyáká ká'nu unì ndúú unì ñúú, suni súan kundee Se'e cháa chíi ñu'un unì ndúú unì ñúú. ⁴¹ Taká cháa ñuu Nínive, nachaku-de jíin ñáyivi yá'a kiví kii juicio. Te nakuxndíi-de sikí-í. Chí máa-de, nì kanakani iní-de kiví ní jani Jonás tu'un nuu-dé. Te vina ví'í-gá kúñá'nu I'a kándii yá'a vása Jonás. ⁴² Te reina onde ichi sur, nachaku-ña jíin ñáyivi yá'a kiví kii juicio. Te nakuxndíi-ña sikí-í. Chí onde jíká xáan ní kii-ña ní jini so'o-ña tú'un ndíchi ní ka'an Salomón. Te vina ví'í-gá kúñá'nu I'a kándii yá'a vása Salomón. ⁴³ Nú nì kenda tachí kini iní ñn cháa. Te jíká kuu nuu ñú'un té'é ndúkú núu júngo. Te tú ní'in. ⁴⁴ Yúan-na te ká'an tachí-ún: Ná nó'on-ri ve'e nuu ní kenda-ri, áchí. Te nú nì najaa, te jiní ja ñn ve'e sáni kúu. Te nì nduluu ve'e-ún ja ní nastaa iní. ⁴⁵ Yúan-na te kí'in tachí-ún, te kuaka tá'an jíin usiá-ga tachí ñáá-ga vása máa. Te kivi koyo te káxiukú yúan. Núsáa te ví'í-gá tá'an cháa yúan onde sandí'í-na vása já xnáñúú núu. Te suni súan ta'an ñayivi ñáá yá'a. Achí-ya.

Náa-ya jíin ñaní-ya

⁴⁶ Te nini súan ká'an-ya jíin ñáyivi-ún, te nì jaa náa-ya jíin ñaní-ya ká'iin-ña ichi yatá vé'e, kákuni-ña ká'an-ña jíin-yá. ⁴⁷ Te nì kachí ñn cháa jíin-yá: Yúan nde'é-ní, nì cháa náa-ní jíin ñaní-ní ká'iin-ña yatá vé'e, te kákuni-ña ká'an-ña jíin-ní, áchí-de. ⁴⁸ Te nì ka'an-ya jíin cháa nì ka'an súan jíin-yá: Ndéja kúu náa-ri, te ndéja kákuu ñani-ri. Achí-ya. ⁴⁹ Te nì skáa-ya ndá'a-yá onde nuu káxiukú cháa káskuá'a jíin-yá. Te nì ka'an-ya: Yá'a nde'é-ró núu náa-ri jíin núu ñaní-ri. ⁵⁰ Chí ñayivi skíkuu tiñu kuni máa Táa-ri kánchaa-ya onde andívi, jian kúu kuá'a-ri kúu náa-ri. Achí-ya.

13

Tu'un yátá sikí cháa sáka trigo

¹ Te kiví-ún nì kenda Jesús ve'e-ún te kua'an-ya. Te nì jaa-ya ní jungoo-ya yú'u mar. ² Te nì kataka kua'a xáan ñáyivi núu-ya. Te nì kiví-ya iní ñn barco. Te nì jungoo-ya. Te taká ñayivi-ún nì kakendoo-i yu'u mar. ³ Te nì ka'an-ya kuá'a tú'un yátá jíin-i: Kuni so'o te kuni-ro. Ñn cháa sáka trigo, nì kenda-de sáka-dé. ⁴ Te sáka-dé kua'an-de. Te ñn nuni-ún, nì jungava yu'íchi. Te nì cháa tisaa te nì kakókó-tí. ⁵ Te inga nì jungava nuu ñú'un yúu núu tú ío kua'a ñú'un. Te nì kana yachi-ni chí tú ío kókon ñu'un. ⁶ Te nuu ní kana ndikandii, te nì kasun-ni. Te nì ichi, chí tú yo'o ní ío. ⁷ Te inga nì jungava ma'ñú íñu. Te nì ja'nu íñu-ún. Te nì jasú nuu. ⁸ Te sava nì kajungava nuu ñú'un vá'a. Te nì kuun nuni, ñn ja ñn ciento, inga ja uní xiko, te inga ja okó uxí. ⁹ Cháa ío so'o kuni ná'in, te ná kúni so'o-de. Achí-ya. ¹⁰ Yúan-na te nì chakoyo cháa káskuá'a jíin-yá. Te nì kaka'an-de jíin-yá: Naja ká'an-ní tu'un yátá jíin ñáyivi yá'a, áchí-de. ¹¹ Te nì ka'an-ya jíin-de: Róo, chí a kuajuku'un iní-ro tú'un yísa'í yá'a sá'a Dios, ndasa koo ñuu nátu'un andívi. Ko máa ñáyivi yá'a, ma júku'un iní-i. ¹² Chí cháa ja á ñáva'a, te kii-ga nuu-dé sá'a-ya. Te kuñava'a-de kua'a xáan-gá. Ko cháa ja ná tú ñáva'a, vasa ja á ñáva'a-de-ún, te kuxio kí'in. ¹³ Ja yúan ká'an-ri tu'un yátá jíin-i. Chí vasa kánde'é-i, ko tú kájiní-i. Te vasa kájiní so'o-i, ko tú kájiní ná'in-i

ni tú kájuku'un iní-i. ¹⁴ Ñayivi yá'a káskíkuu-i tu'un nī ka'an Isaías: Vasa kájini ná'in vá'a-ró, ko ma júku'un iní-ro. Te vasa kánde'é ndí'i-ró, ko ma kúní-ro. ¹⁵ Chī xaṇ ní kaṇuní'in iní ñayivi yá'a. Te xaṇ ú'u kájini so'o-i. Te kájasu-i nduchi-í náva'a ma kúní-i jín ndúchi-í, te ma kúní ná'in-i jín só'o-i, te ma júku'un iní-i, te ma nájíó káva iní-i, te ma násáva'a-ri-i. Achí. ¹⁶ Ko xáan ndatu máá-ró jíná'an-ró, chī kánde'é-ró jín ndúchi-ro, te kájini ná'in-ró jín só'o-ró. ¹⁷ Chi jandáa ká'an-ri jín-ró já tiní cháa kájani tu'un Dios jín tiní cháa va'a, nī kakuní-de nde'é-de nuu já kánde'é máá-ró, ko tú ní kajiní-de. Te suni nī kakuní-de kuni so'o-de ja kájini so'o máá-ró, ko tú ní kájini so'o-de. Achí-ya. ¹⁸ Kuni ná'in jíná'an-ró tú'un yátá cháa sáka núsáa. ¹⁹ Nú ñn cháa jini so'o-de tu'un ñuu Dios, te nú tú júku'un iní-de, yúan-na te cháa kui'na te kuancháa-ni tu'un nī saká iní añú-de-ún. Cháa yúan kúu nuní ní jungava yu'íchi. ²⁰ Te nuní ní saká núu ñú'un yúu, yúan kúu cháa jini so'o-de tu'un, te kúsí-ní iní-de jín. ²¹ Ko tú nuu káka yo'o iní-de, te yaku-ni kivi kánda. Te nú nī ndonda tundó'o sikí-dé, xí nú nī sándiva'a-i jín-de sikí tú'un-ún, te náyu'ú-ni-de. ²² Te nuní ní saká má'ñú íñu, yúan kúu cháa jini so'o-de tu'un. Ko kútéñu-de jín ndátíñu-de. Te kúní-de kuu kúká-de. Te xndá'ú-de máá-de jín. Ndí'i ya'á jasú nuu tú'un-ún, te tú kúun nuní. ²³ Ko nuní ní saká núu ñú'un vá'a, yúan kúu cháa jini so'o-de tu'un te júku'un iní-de. Te bueno já'a-de nuní, ñn-de ciento, inga-de uní xiko, te inga-de oko uxi, súan kája'a-de nuní. Achí-ya.

Tu'un ndikin lazo

²⁴ Ió inga tu'un yátá ní ka'an-ya jín-de; Ñuu nátu'un andíví kúu nátu'un ñn cháa nī chí'i itu va'a nuu ñú'un-dé. ²⁵ Ko nini kixi-de, te nī jaṇ cháa jito u'u tá'an jín-de. Te nī chí'i tuku ndikin lazo nuu trigo-de, te kua'an. ²⁶ Ko nuu ní kana yuku itu-ún, te kúun nuní, yúan-na te suni nī kana lazo. ²⁷ Te nī jakoyo mozo máá táa, cháa xín. Te nī kaka'an-i jín-de: Táta, á tú ní chí'i-ní nuní vá'a nuu ñú'un-ní yá'a. Te ndénu ní ni'in-ní lazo yá'a núsáa. Achí-i. ²⁸ Te nī ka'an-de jín mozo-de: ñn cháa jito u'u ruu nī sá'a ya'á, áchí-de. Te nī kaka'an mozo-ún jín-de: Núsáa te kúní-ní ja ná kítu'un-ná náún, áchí-i. ²⁹ Te máá-de nī ka'an-de: Túu, chī náni tú'un-ró lazo-ún te sanaa te tu'un-ró trigo jín. ³⁰ Ná kuá'nu máá jíná'an onde kivi tá'nu. Te kivi-ún te tá'ú-rí tiñu nuu cháa ka'nu: Stútú xna'an-ga lazo jian, te sá'a-ró nú'ni náva'a ka'mu-yó. Ko trigo yá'a, nastútú-ró ná kivi iní yaka-ri. Achí-de, áchí-ya.

Tu'un ndikin yuá mostaza

³¹ Ió inga tu'un yátá ní ka'an-ya jín-de: Ñuu nátu'un andíví kúu nátu'un ndikin yuá mostaza, ja ní ki'in ñn cháa te nī cháa-de nuu ñú'un-dé. ³² Te jandáa ñn ndikin lúlí-ga kúu vásá táká-ga tata. Ko nú nī ja'nu, te kúu ká'nu-ga vásá táká-ga yua. Te kuu ñn yunu ká'nu. Te cháa tisaṇ andíví, te vatu-ni sá'a-ti taká-ti chíi nda'a-ún. Achí-ya.

Tu'un yujan ía

³³ Ió inga tu'un yátá ní ka'an-ya jín-de: Ñuu nátu'un andíví kúu nátu'un yujan ía já ní ki'in ñn ña'an. Te nī chisa'í-ña chíi uní tiyii yúchi onde nī ndí'i nī kuu ía ní sá'a. Achí-ya. ³⁴ Taká tu'un yá'a nī ka'an Jesús jín ñayivi kuá'a-ún. Te nú túu tu'un yátá te tú ká'an-ya jín-i, ³⁵ Náva'a ná skíkuu tu'un nī ka'an cháa nī jani tu'un Dios: Ka'an-ri tu'un yátá, te kachi-ri tu'un yisa'í onde kivi ní jungoo ñuyivi, áchí.

Ja ní ka'an káji-yá tu'un ndikin lazo

³⁶ Yúan-na te n̄i nakuatá'ú Jesús nuu ñáyiv̄i-ún. Te n̄i ndiv̄i-ya iní ve'e. Te n̄i jakoyo cháa káskuá'a-ún nuu-yá. Te n̄i kaka'an-de jíin-yá: Kani kájí-ní tu'un yátá lazo nuu-ná, áchí-de. ³⁷ Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Ja sáka tatá va'a-ún kúu máá Sé'e cháa. ³⁸ Te ñu'un-ún kúu ñuyiv̄i. Te tata va'a-ún kákuu se'e Dios. Te lazo-ún kákuu se'e kui'na. ³⁹ Te cháa u'u ja ní chí'i lazo-ún kúu kui'na. Te kiv̄i tá'nu-ún kúu kiv̄i jíinu ñuyiv̄i. Te cháa ka'nu-ún kákuu ndajá'a Dios. ⁴⁰ Te nátu'un kutútú lazo, te kayu nuu ñú'un, súan kuu kiv̄i jíinu ñuyiv̄i. ⁴¹ Te máá Sé'e cháa, tájí-yá ndajá'a-yá ki'in. Te nastútú-yá taká ñayiv̄i kásá'a kuachi jíin ñáyiv̄i kásá'a tiñu ñáá. ⁴² Te taan-yá-i kayu-i nuu ñú'un. Te yúan nde'e-i te nakaji-í ñii yú'u-í jíiná'an-i. ⁴³ Yúan-na te ñayiv̄i vá'a-ún, ndii ncháa-i nátu'un ndikandii, kuxiukú-i jíin máá Táa-i iní ñuu nuu tá'ú-yá tiñu. Cháa ío so'o kuni ná'ín, ná kúni so'o-de.

Tu'un janu xú'ún, jíin tú'un perla, jíin tú'un ñunu

⁴⁴ Ñuu nátu'un andív̄i kúu nátu'un ñin janu xú'ún já yísa'í chíi ñin ñu'un, te n̄i ndenda n̄i sá'a ñin cháa, te jasú tuku-de sik̄i, te kúsii iní-de jíin, te kua'an-de, te xíkó ndí'i-de naún ñáva'a-de, te jaan-de ñu'un-ún. ⁴⁵ Suni ñuu nátu'un andív̄i kúu nátu'un ñin cháa jaan-de te xíkó-de ja ndúkú-de perla luu. ⁴⁶ Te n̄i jini-de ñin perla ja xaán yá'u. Te n̄i kee-de kua'an-de. Te n̄i xíkó ndí'i-de taká ndatíñu-de. Te n̄i jaan-de perla-ún. ⁴⁷ Suni ñuu nátu'un andív̄i kúu nátu'un ñin ñunu já júkuíta ka'nu iní mar. Te t̄in t̄ini nuu tíyáká. ⁴⁸ Te nuu ní chítú ñunu-ún, te n̄i kanatava-dé yundúcha. Te n̄i kajungoo-de. Te n̄i kakaji-de kiti vá'a-ún kiv̄i-ti iní j̄ika. Te n̄i kaskána-de kiti ñáá-ún kua'an. ⁴⁹ Suni súan koo kiv̄i jíinu ñuyiv̄i. Chí kenda koyo ndajá'a-yá. Te kaji-ya ñáyiv̄i ñáá ma'ñú ñáyiv̄i vá'a. ⁵⁰ Te taan-yá-i kayu-i nuu ñú'un. Te yúan nde'e-i te nakaji-í ñii yú'u-í. Achí-ya. ⁵¹ Te n̄i kachi Jesús jíin-de: N̄i kajuku'un iní-ro taká tu'un yá'a náún, áchí-ya. Te n̄i kaka'an-de jíin-yá: Jaan Táta, áchí-de. ⁵² Te n̄i kachi-ya jíin-de: Ja yúan ío cháa káchaa tutu jini-de sa'an ñuu nátu'un andív̄i, te máá-de kúu nátu'un ñin cháa xín vé'e, te onde iní yaka-de táva-dé ndatíñu jáá jíin ndatíñu aná'án, áchí-ya. ⁵³ Te súan n̄i jinu n̄i ka'an Jesús tu'un yátá yá'a. Te n̄i kenda-ya yúan kua'an-ya.

Ja ní kaské'ichi-i-ya iní ñuu Nazaret

⁵⁴ Te n̄i najaa-ya ñúu-ya. Te n̄i stá'an-ya núu-dé iní ve'e sinagoga máá-de jíiná'an-de. Te n̄i kanaa iní-de n̄i kande'é-de nuu-yá. Te n̄i kaka'an-de: Ndénu ní ni'in cháa yá'a tu'un ndíchí yá'a jíin tíñu ñá'nu sá'a-de yá'a. ⁵⁵ Nasu sé'e cháa carpintero kúu ya'á náún. Á nasu María nání náa-de. Te taká ñani-de káinání Jacobo, José, Simón, jíin Judas. ⁵⁶ Te tú ká'jin kua'a-de jíin-yó yá'a náún. Te ndénu ní ni'in-dé taká tu'un yá'a núsáá. Achí-de. ⁵⁷ Te súan n̄i kakujá'a iní-i jíin-yá. Te Jesús, n̄i ka'an-ya jíin-i: Chaa jáni tu'un Dios, máni ñuu-de jíin iní ve'e-de kúu ja tú kaka'an tu'un jíin'ún jíin-de, áchí-ya. ⁵⁸ Te tú ní sá'a-ya kuá'a tíñu ñá'nu yúan, chí tú ní kákandija-i.

14

Ja ní j̄i'Juan, cháa skuánducha

¹ Te suu kiv̄i-ún te Herodes cháa tá'ú tíñu, n̄i jini tu'un-de tu'un Jesús. ² Te n̄i kachi-de jíin mozo-de: Chaa yá'a kúu Juan ja skuánducha. N̄i nachaku-de ja ní j̄i'-de, te ja yúan sá'a-de tíñu ñá'nu yá'a. Achí-de. ³ Chí Herodes, n̄i t̄in-de Juan. Te n̄i ju'ni-de. Te n̄i chindee-de cháa vekaa ja kuáchi Herodías ñasíí Felipe ñani máá Herodes. ⁴ Te Juan, a n̄i kana jíin-de nuu Herodes: Tú ío ley

kuaka-ró-ña, áchí-de. ⁵ Te Herodes, ni kunj-de ka'ni-dé Juan. Ko ni yu'ú-de ni jito-de ñáyivi, chi kájani ndaa ini-i ja in chaa jáni tu'un Dios kúu Juan. ⁶ Te in kivi ní sá'a Herodes in viko kivi ní kaku-de. Te sesíí Herodías ni jita já'á-i nuu ñáyivi. Te ni kusii ini Herodes jín-i. ⁷ Te ni jatun téyí-de ja kuá'a-de taká naún kakán-i nuu-dé. ⁸ Te náa-i, a ni jani íchí-ña-í, te ni ka'an-i: Kua'a-ní xini Juan, chaa skuánducha-ún nuu-ná kundee nuu in ko'o, áchí-i. ⁹ Yúan-na te máa rey-ún, ni kuxí ini-de. Ko sikí já ní jatun téyí-de jín sikí já ní kajini so'o chaa káyee staa jín-de-ún, te ni tá'ú-de tiñu ná kuá'a soldado nuu-í. ¹⁰ Te ni tájí-de soldado ni ja'an. Te ni xiti xini Juan ini vekaa. ¹¹ Te ni chaa xini-dé kánde nuu in ko'o. Te ni ja'a soldado nuu súchí sí'í-ún. Te máa-i, ni janchaka-i nuu náa-i. ¹² Yúan-na te ni jakoyo chaa káskuá'a jín-de. Te ni kandaña-de yiki kúñu Juan. Te ni kachinduji-de. Te ni kee-de kaja'an-de. Te ni kakastu'ún-de nuu Jesús.

Ja ní skée-yá u'un mil ñáyivi

¹³ Te ni jini tu'un Jesús. Te ni kuxio-ya kuá'an-ya yúan ini in barco onde nuu ñú'un té'é kánde sijn-ya. Te ni kajini tu'un ñáyivi jíná'an-i. Te onde taká nuu ni kandikin-i-ya kájika já'á-i jín-yá. ¹⁴ Te ni kenda Jesús kua'an-ya. Te ni jini-ya núu ñáyivi kuá'a xa'an. Te ni ndukuí'a ini-ya jín-i. Te ni sá'a-ya taná taká ñáyivi kaku'u. ¹⁵ Te nuu ní ini te ni chakoyo chaa káskuá'a jín-yá nuu-yá. Te ni kaka'an-de: Yá'a chi máa ñú'un té'é kúu, te a ni kee ndikandii. Tájí-ní-i ná kingoyo-i taká nuu. Te ná kuáan máa-i staa kée-í, áchí-de jín-yá. ¹⁶ Te ni kachi Jesús jín-de: Tú nini kí'in-i jíná'an-i: Kua'a máa-ró já ná kée-í, áchí-ya. ¹⁷ Te máa-de, ni kaka'an-de jín-yá: Tú naún káñava'a-ná chi u'un-ni statilá jín úu-ni tiyáká, áchí-de. ¹⁸ Te máa-yá, ni kachi-ya jín-de: Kua'a ná kí nuu-rí yá'a, áchí-ya. ¹⁹ Te ni tá'ú-yá tiñu nuu ñáyivi-ún ni kajungoo taká-i nuu ichá. Te ni ki'in-ya ndí'ú'un statilá jín úu tiyáká-ún. Te ni ndakoto-ya íchi ándiví. Te ni jikan ta'u-yá ja'a statilá. Te ni sákuáchí-yá. Te ni ja'a-ya núu chaa káskuá'a jín-yá. Te chaa-ún, ni kajani-de nuu ñáyivi-ún. ²⁰ Te ndivii-í ni kayee. Te ni kanda'a chii-i. Te ni kanastútú-de uxí uú jika staa kuachí-ún ja ní ndendoso. ²¹ Te jinu u'un mil chaa ni kayee-ún, te sijn-ga kúu ñasí'í jín súchí lúli.

Ja ní jika já'á-yá nuu mar

²² Yúan-na te ni skandá-ni Jesús chaa káskuá'a jín-yá, ni kivi koyo-de ini in barco. Te ná kúxnúú-de kingoyo-de inga lado yu'u mar sá'a-ya, chi kuéé jachá-ya ñáyivi kuá'a-ún. ²³ Te ni jacha-ya ñáyivi-ún kaja'an-i. Te ni kaa sijn-ya kuá'an-ya yúku, kuákakan ta'u-yá. Te ni ini, te kánde máa in-ni-ya yúan. ²⁴ Te barko-ún, a kánde ma'ñú mar. Te ká'ú xa'an ní ndonda su'ma ndúcha sikí-dé, chi sua ni nana nuu tachí. ²⁵ Te tíkuáan-na kúu. Te ni jaa Jesús nuu-dé, jika já'á-yá nuu mar. ²⁶ Te chaa káskuá'a-ún, ja ní kajini-de-ya, já jika-ya núu mar, te ni kayu'ú-de. Te kaka'an-de: Añú kúu, áchí-de. Te kákana kó'ó-de ja káyú'ú-de. ²⁷ Yúan-na te Jesús, ni ka'an-ni-ya jín-de: Sándéé ini-ro. Máa-rí kúu. Ma yú'ú-ro, áchí-ya. ²⁸ Yúan-na te ni ka'an Pedro jín-yá: Táta, te nú máa-ní kúu, te tá'ú-ní tiñu ná kaka-ná nuu mar yá'a jaa-ná nuu-ní, áchí-de. ²⁹ Te ni ka'an-ya: Ña'an, áchí-ya. Te ni nuu Pedro ini barco. Te ni jika-de nuu ndúcha-ún kua'an-de nuu Jesús. ³⁰ Ko nuu ní jini-de ja xa'an kée tachí, te ni yu'ú-de. Te ni kejá'á-de sá'u-de chii nducha. Te ni kana kó'ó-de: Táta, nama-ní náá, áchí-de. ³¹ Te ni skáa-ni Jesús nda'a-yá. Te ni tiin-ya-dé. Te ni kachi-ya jín-de: Chaa tú kándija va'a kúu-ró. Naja jáni sikí ini-ro. Achí-ya. ³² Te ni ndivi-ya ini barko-ún jín-de. Te ni kuná'in-ni tachí xa'an-ún. ³³ Yúan-na te

chaa ká'jin iní barko-ún, nì chakoyo-de nuu-yá. Te nì kachiñú'ún-de-ya. Te káka'an-de: Jandaa ndíja máá-ní kúu Se'e Dios, áchí-de.

Ñayivi kaku'u iní ñuu Genesaret

³⁴ Te nì kaja'a-ya kuá'an-ya ingá lado. Te nì chakoyo-ya ñú'un íchí ñúu Genesaret. ³⁵ Te chaa ñuu-ún, nì kanakuni-de-ya. Te nì katáji-de tu'un ñí ñúu-ún. Te nì kakinchaka-de ñayivi kaku'u nuu-yá. ³⁶ Te nì kaka'an nda'ú-i jíin-yá ja ná ké'é-i vasté yúsá'ma-yá. Te taká ñayivi ní kaké'é sá'ma-yá-ún, nì kanduva'a-i.

15

Ndasa kuchá'an ñayivi

¹ Yúan-na te yakú chaa fariseo jíin cháa káchaa tutu iní ñuu Jerusalem, nì jakoyo-de nuu-yá. Te nì kaka'an-de jíin-yá: ² Chaa káskuá'a jíin-ró, naja káské'ichi-de taninu chaa aná'an. Chì tú kánandá'a-de te káyee-dé staa. Achí-de. ³ Te máá-yá, nì ka'an-ya jíin-de: Te máá-ró, suni naja káské'ichi-ro tíñu nì tá'ú Dios nuu-ro núsáá, chi ja sikí taninu máá-ró. ⁴ Chì nì ka'an Dios: Kuandatu nuu táa-ro núu náa-ro, te ndéja ká'an ndiva'a nuu táa nuu náa, ná kúu nú kuu, áchí. ⁵ Ko máá-ró káka'an-ro: Nú ío ndatíñu ja xín ñn chaa, te a kuu ni'in tíñu ja kuní táa-de xí náa-de, te nú xna'an-ga ka'an-de: A nì soko-rí ndatíñu-ún nuu Dios, achí-de. ⁶ Yúan-na te tuká kánúu skíkuu-de kuá'a-de nuu táa-de nuu náa-de, áchí-ro. Te súan kástíví-ró tú'un Dios jíin taninu nì kajakin-ro. ⁷ Chaa uu xiní kákuu-ró. Bueno nì jani Isaías tu'un sikí-ro súan: ⁸ Ñayivi yá'a, jíin yú'u-í kachiñú'ún-i ruu, ko jíin añú-i chì jíká-ni kúu iní-i jíto-i ruu. ⁹ Te kachiñú'ún sáni-i ruu, chì kástá'an-i tu'un jani iní ñn chaa, áchí Isaías. Achí-ya. ¹⁰ Te nì kana-ya xiní ñayivi-ún. Te nì ka'an-ya jíin-i: Kuni so'o jíná'an-ró, Te chu'un iní-ro tú'un ká'an-ri: ¹¹ Nasu já kivi iní yu'u cháa kuchá'an-de sá'a, chi ja kenda iní yu'u-dé, yuán kúu ja kúchá'an-de sá'a, áchí-ya. ¹² Yúan-na te chaa káskuá'a jíin-yá, nì chakoyo-de nuu-yá. Te nì kaka'an-de: Á jiní-ní ja ní kakiti iní chaa fariseo ja ní kajini so'o-de tu'un yá'a, xí túu, áchí-de. ¹³ Ko máá-yá, nì ka'an-ya: Taká yunu já tú ní náchu'un máá Táa-ri andívi, te tu'un-ri kí'in. ¹⁴ Sía jíná'an-ró ná kí'in-de. Chaa kuáá kástá'an ichi núu sáva-ga chaa kuáá kákuu-de. Chì nú ñn chaa kuáá stá'an-de ichi núu ingá chaa kuáá, te ndendúú-de jungoyo-de iní xa'va. Achí-ya. ¹⁵ Te nì ka'an Pedro jíin-yá: Kastu'ún káji-ní tu'un yátá yá'a nuu-ná jíná'an-ná, áchí-de. ¹⁶ Te nì kachì Jesús: Te suni onde róo tú kájuku'un iní-ro náún. ¹⁷ Á tú kájuku'un iní-ro já táká ja kée-í kivi kua'an chii-i, te ndénda-ni kua'an. ¹⁸ Ko ja kenda yu'u-í, chì onde iní añú-i vai, te yuán kúu ja kúchá'an-i sá'a. ¹⁹ Chì onde ichi iní añú-i kenda ja jani ñáá iní, ja já'ni ndíyi, ja ísíki ncháa tá'an, ja kuáxán iní, ja saku'ná, ja ká'an tu'un tú'ún, ja ká'an ndiva'a. ²⁰ Taká tu'un yá'a kúu ja kúchá'an-i sá'a. Ko nú tú nándá'a-i te kee-í staa, tú kúchá'an-i sá'a. Achí-ya.

Tu'un sesí'i ña'an ñúu Caná

²¹ Te nì kenda Jesús yúan kua'an-ya ichi ndáñúu Tiro jíin Sidón. ²² Te ñn ña'an ñúu Caná, nì kenda-ña ndáñúu yúan. Te nì kana kó'ó-ña: Táta, Se'e David, kundá'ú iní-ní náá, chì sesí'i-ná ká'ú xaan tá'an-i ñn tachì kinni, áchí-ña jíin-yá. ²³ Ko máá-yá, tú ní ká'an kuti-yá jíin-ña. Yúan-na te nì jakoyo chaa káskuá'a jíin-yá. Te nì kaka'an nda'ú-de jíin-yá: Ka'an-ní jíin-ña ná kí'in-ña, chì kána kó'ó-ña vái-ña ichi yátá-yo, áchí-de. ²⁴ Te nì ka'an-ya: Máni nuu ríi, kiti ní kanaa, ká'jin se'e Israel, nì táji-yá ruu vai-ri, áchí-ya. ²⁵ Yúan-na te nì

chaa-ña núu-yá. Te n̄i chiñú'ún-ña-yá. Te n̄i ka'an-ña: Táta, chindéé chítuu-ní náá, áchí-ña. ²⁶ Te n̄i ka'an máá-yá: Tú ío va'a ja kuánchaa-yo stáa sé'e-yó te skána-yó núu lúsu, áchí-ya. ²⁷ Te n̄i ka'an-ña: Jandáa ká'an-ní, Táta, ko lúsu-ún, ichi chí mesa náchii-tí staa kuachí kóyo yu'u jito'o-ti yáji-tí, áchí-ña jíin-yá. ²⁸ Yúan-na te n̄i ka'an Jesús: Nána, xaan vá'a n̄i kandíja-ní, ná sá'a-ná jíin-ní nátu'un kuní-ní, áchí-ya. Te máá hora jian ní nduva'a-ni sesí'í-ña.

Ja ní nasáva'a-ya kuá'a ñáyivi kú'u

²⁹ Te n̄i ja'a Jesús kua'an-ya yúan. Te n̄i jaa-ya yú'u mar ñuu Galilea. Te n̄i kaa-ya kuá'an-ya yúku-ún. Te yúan n̄i jungoo-ya. ³⁰ Te n̄i jakoyo kua'a ñáyivi núu-yá jíin ñáyivi rengo, ja kuáa, ja ní'ín, ja tiku'lu, jíin sáva-ga-i ja kaku'u. Te n̄i kajakin-i-ún núu já'a Jesús. Te n̄i nasáva'a-ya-í jíná'an-i. ³¹ Te n̄i kakee nuu ñáyivi-ún kánde'é-i ja súan n̄i kajini-i náka'an ñáyivi ní'ín, nduva'a ñáyivi tiku'lu, náka ñáyivi rengo, ndúndijin nuu ñáyivi kuáa. Te n̄i kanakana jaa-i Dios ñáyivi Israel.

Ja ní skée-ya kuun mil ñáyivi

³² Te n̄i kana Jesús xin̄i cháa káskuá'a jíin-yá. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Kúndá'ú ini-ri ñáyivi yá'a, chí a n̄i kuu un̄i kivi káxiukú-i jíin-ri, te tú naún káji-í. Te tú kuní-ri natáji-ri-i no'on ndicha-i, chí nú súan te sava ichi te kuítá i-í. Achí-ya. ³³ Yúan-na te cháa káskuá'a jíin-yá n̄i kaka'an-de jíin-yá: Te ndénu ní'on staa kuá'a kée ndá'a chí ñáyivi kuá'a yá'a, chí máni ñu'un té'é kúu yá'a, áchí-de. ³⁴ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Nasaa staa kándiso-ró, áchí-ya. Te n̄i kaka'an-de: Usia-ni, te yaku tiyáká lúli, áchí-de. ³⁵ Yúan-na te n̄i tá'ú-yá tiñu nuu ñáyivi-ún n̄i kajungoo-i nuu ñu'un. ³⁶ Te n̄i ki'in-ya ndí'usiá staa jíin cháká-ún, te n̄i jikan ta'u-yá, te n̄i sakuáchí-yá, te n̄i ja'a-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá, te n̄i kajani-de nuu-í. ³⁷ Te n̄i kayee táka-i. Te n̄i kanda'a chí-i. Te n̄i kanastútú-de ja ní kendoo kuáchí-ún, usia ndo'o chítú ndí. ³⁸ Te ñáyivi ní kayee-ún, jínu onde kuun mil cháa, te sijn-ga kúu ñasí'í jíin táka suchí lúli. ³⁹ Yúan-na te n̄i jacha-ya ñáyivi-ún kuangoyo-i. Te n̄i ndivi-ya iní barco. Te n̄i jaa-ya ndáñuu Magdala.

16

Ja kájukan-i tuni nuu-yá

¹ Te n̄i jakoyo cháa fariseo jíin cháa saduceo nuu-yá, chí koto nchaa-de-ya kákuni-de. Te n̄i kajikan-de tuni ichi ándíví núu-yá te kuni-de. ² Ko máa-yá n̄i ka'an-ya jíin-de: Nú n̄i ini, te kaka'an-ro: nandii ndáxín, chí ío viko kuá'a ándíví, áchí-ro. ³ Te jañá'an kaka'an-ro: Vina te kuun sau, chí iin ñáa viko kuá'a ándíví, áchí-ro. Chaa uu xin̄i kákuu-ró. A kájin-i-ro naún kuní ka'an viko ándíví, ko tú kájuku'un ini-ro tuni kivi yá'a. ⁴ Ñáyivi ñáa yá'a ja káisi ki ncháa-i Dios, kájukan-i tuni nuu-ri. Ko ma kuá'a-ri ni iin nuu-í, chí máni tuni Jonás, cháa n̄i jani tu'un Dios, kúu ja kuá'a-ri. Achí-ya. Te n̄i skéndo-ya-dé jíná'an-de. Te kua'an-ya.

Cuenta yujan ía cháa fariseo

⁵ Te n̄i jakoyo cháa káskuá'a-ún inga lado mar. Te n̄i kanaa ini-de kundiso-de staa. ⁶ Te n̄i kachi Jesús jíin-de: Koto va'a-ró máa-ró núu yujan ía cháa fariseo jíin cháa saduceo, áchí-ya. ⁷ Te kándatu'ún máa-de: Sikí ja tú kándiso-yó staa ká'an-ya núsáa, áchí-de. ⁸ Te n̄i jini Jesús ja súan kándatu'ún-de. Te n̄i ka'an-ya: Chaa káandíja yaku-ni kákuu-ró. Naún kándatu'ún-ró. Ja tú ní kándiso-ró staa náun. ⁹ Onde vina tú kájuku'un ini-ro náun. Á tú kánuku'un ini-ro ja ní kuu jíin ú'un staa jíin ú'un mil cháa, te nasaa jika ní kanastútú-ró-sa. ¹⁰ Ni ja ní kuu

jíin usiá staa-ún jíin kúun mil cháa, te nasaa ndo'ó ní kanastútú-ró. ¹¹ Te naja tú kajúku'un iní-ro, chí tú ní ká'an-ri tu'un státilá jíin-ró, chí sua ja kóto va'a-ró máá-ró núu yújan ía cháa fariseo jíin cháa saduceo. Achí-ya jíin-de. ¹² Yúan-na te nì kajúku'un iní-de ja tú ní ká'an-ya jíin-de ja kóto-de máá-de nuu yújan ía státilá, chí sua ja má kándíja-de sa'an kástá'an cháa fariseo jíin cháa saduceo.

Tu'un nì ka'an ndaa Pedro

¹³ Te nì ja Jesúus ichi ndáñúu Cesarea de Filipo. Te nì jiká tu'un-ya cháa káskuá'a jíin-ya: Naún cháa kúu máá Sé'e cháa káka'an ñayívi jíná'an-i, áchí-ya. ¹⁴ Te máá-de nì kaka'an-de: Juan, cháa skuánducha, káka'an sava-i. Te sava-ga-i, Elías, te sava-ga-i, Jeremías, xí ñin cháa nì jani tu'un Dios onde sáa, áchí-i. Achí-de. ¹⁵ Te máá-ya nì ka'an-ya jíin-de: Te róó, na cháa kúu-ri káka'an-ro, áchí-ya. ¹⁶ Te nì ka'an Simón Pedro: Máá-ní kúu Cristo, Se'e Dios, I'a chakú, áchí-de. ¹⁷ Yúan-na te nì kachì Jesúus: Xáán ndatu-ro, Simón se'e Jonás, chí nasu ñin cháa ní kástu'un tú'un yá'a nuu-ro, chí sua máá Táa-ri I'a káncháa andívi ní stá'an-ya núu-ro. ¹⁸ Ko ruu, suni ká'an-ri jíin-ró ja máá-ró kúu Pedro, te sikì káva yá'a kundij tiku'nì kándíja-i nuu-ri sá'a-ri. Te ja kánde infierno ma kúndéé jíin-i. ¹⁹ Te nuu-ro kuá'a-ri ndakáa máá ñúu nátu'un andívi. Te taká ja kú'nì-ro iní ñuyívi yá'a, kunu'nì iní andívi. Te taká ja ndájí-ró iní ñuyívi yá'a, ndaji iní andívi. Achí-ya. ²⁰ Yúan-na te nì ka'an xa'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-ya, ja tú ni ñin nuu kachí-de ja máá-ya kúu Jesucristo.

Jíin kiví ní ka'an-ya ja kúu-ya

²¹ Te máá hora jian ní kejá'a Jesúus nì kastu'un ndaa-ya núu cháa káskuá'a jíin-ya ja jínu ñú'ún kí'in-ya ñúu Jerusalem te ndo'o xa'an-ya. Te cháa nì kayii jíin taká sutu ñá'nu jíin cháa káchaa tutu, ma kuátu'un-de-ya te ka'ni-dé-ya. Te nuu uní kiví te nachaku-ya. Achí-ya. ²² Yúan-na te Pedro, nì kiñi'in sún-de-ya. Te nì kejá'a-de ká'an xa'an-dé jíin-ya: Ma kúu Táta, tú kuti na modo ja tá'an-ní tundó'o yá'a, áchí-de. ²³ Yúan-na te nì jíó káva Jesúus nuu Pedro. Te nì kachì-ya jíin-de: Satanás, kuxio ki'in-ro, chí cháa sáká núu kúu-ró núu-ri. Chí tú ká'an-ro tú'un Dios, chí sa tu'un cháa ká'an-ro. Achí-ya.

Tu'un ndó'o cháa káandíja

²⁴ Yúan-na te nì ka'an Jesúus jíin cháa káskuá'a jíin-ya: Nani cháa nú kuni-de kii-de yata-ri, ma kúndá'ú iní-de máá-de, te ná kuándéé iní-de jíin tundó'o kii sikì-dé, te ná kúndikín-de ruu kii-de. ²⁵ Chí cháa jítú iní-de kaku-de chíi tundó'o kii sikì-dé, naa-dé. Te vasa ná kúu ñin cháa ja sikí ruu, ko kuchaku-de. Achí-ya. ²⁶ Chí naún ní'in cháa vasa ná kúndéé-de ní'in-dé ní ñuyívi, te nú xnáa-dé añú-de. Xí na jíin chúnáa cháa añú-de. ²⁷ Chí máá Sé'e cháa, ndii-ya jíin taká ndajá'a-ya. Te nduñá'nu-ya sá'a Táa-ya. Yúan-na te chá'u-ya ñin ñin ñayívi nú ndasa káa tiñu nì kasá'a máá-i. ²⁸ Jandáa ká'an-ri jíin-ró: Ío sava cháa ká'in yá'a ja má kúu kuti-dé onde nú tú kuni-de nuu máá Sé'e cháa ndii-ya ñúu-ya.

17

Sikì ja túku nì nduu-ya

¹ Yúan-na te nuu iñú kiví te nì jaka-ya Pedro jíin Jacobo jíin ñaní-de Juan, kua'an sún-ya jíin-de ñin yuku súkún. ² Te yúan, tuku nì nduu-ya núu-dé. Te nì nandii ncháa nuu-ya nátu'un ndikandii. Te sa'ma-ya nì kandukiyi nátu'un ndua luz ja nandii ndaxín. ³ Te yúan nì kandenda Moisés jíin Elías, kádatu'un-de jíin-ya, nì kajini-de. ⁴ Te nì ka'an Pedro: Táta, va'a-ga ná

kéndoo-yó yá'a. Nú kuní-ní te sá'a-ná unj ve'e kuii. ñn kuu máá-ní, inga kuu Moisés, te inga kuu Elías, áchí-de jíin Jesús. ⁵ Te nini ká'an-de, te nj chaa ñn viko nu'ún. Te nj jasu ní núnú-dé. Te nj kenda luz chji. Te nj kenda ñn tu'un ja ní ka'an: Yá'á kúu Se'e-ri, ja kúndá'ú iní-ri-i. Te kúsi iní-ri jíin-i. Ná kúni ná'ín-ró tú'un ká'an-i núsáá. Achí Dios. ⁶ Te tu'un yá'a nj kajini so'o chaa káskuá'a-ún. Te nj kandua ndee-ni-de, chj nj kayu'ú xaan-dé. ⁷ Yúan-na te nj jaa Jesús. Te nj skandá-ya-dé. Te nj ka'an-ya: Nduko, ma yú'ú-ro jíná'an-ró, áchí-ya. ⁸ Te nj kandakoto-de. Te tuká ni ñn naún ní kájiní-de, chj máá ñn-na Jesús. ⁹ Te kánuu-de yuku-ún. Te Jesús nj ka'an xaan-yá jíin-de: Ma kachí-ro núu ní ñn ja súan nj kajini-ro, chj onde ná náchaku máá Sé'e chaa ma'ñú ndíyi, áchí-ya. ¹⁰ Yúan-na te chaa káskuá'a jíin-yá, nj kajika tu'ún-de-ya: Te chaa káchaa tutu, naja káka'an-de ja kánúú ndíi Elías xna'an-ga, áchí-de. ¹¹ Te nj ka'an Jesús jíin-de: Jandaa kúu ja ndíi Elías xna'an-ga, te nasajáá-de taká ndatíñu. ¹² Ko ká'an-ri jíin-ró, ja á nj ndii Elías, te tú ní kánakuni-i-de. Te nj kasá'a-i taká ja ní kakuu iní-i jíin-de. Te suni súan xndó'o-i máá Sé'e chaa. Achí-ya. ¹³ Yúan-na te chaa káskuá'a-ún, nj kajuku'un iní-de ja tú'un Juan, chaa nj skuánducha, kúu ja ní ka'an-ya jíin-de.

Sikí súchí jíi yí

¹⁴ Te nj najakoyo-ya núu ñáyivi kuá'a-ún. Te nj chaa ñn chaa nuu Jesús. Te nj jukuiñi jíi-de nuu-yá. ¹⁵ Te nj ka'an-de: Táta, kundá'ú iní-ní se'e-ná, chj jíi yí-i, te ndó'o xaan-í. Te tini jínu nduá-i nuu ñú'un, te tini jínu nduá-i nuu ndúcha. ¹⁶ Te nj kinchaka-ná-i nuu cháa káskuá'a jíin-ní, te tú kakuu sá'a-de tana-í, áchí-de. ¹⁷ Te nj ka'an Jesús: Ñáyivi xaan ní'in iní kakuu-ró ja tú kákandíja-ró. Nasaa-ga kivi kúnchaa-ri jíin-ró. Te nasaa-ga kivi ndó'o-ri jíin-ró. Kuá'a-i ná kii-i, áchí-ya. ¹⁸ Te Jesús, nj ka'an xaan-yá nuu tachí kini-ún, te nj kenda kua'an iní súchí-ún. Te nj nduva'a-ni-i máá hora-ún. ¹⁹ Yúan-na te nj jakoyo sñn chaa káskuá'a-ún nuu Jesús, te nj kaka'an-de: Naja tú ní kakuu kiñi'in-ná ki'in, áchí-de. ²⁰ Te nj kachí Jesús jíin-de: Sikí ja tú kákandíja va'a-ró ní kuu yúan. Chj ká'an ndaa-ri jíin-ró, ja nú kákandíja-ró, vasté ñn tí'li natu'un ñn ndikin yuá mostaza, te kachí-ro kúni yuku yá'a: Kuxio yá'a te kuá'an onde yúan, achí-ro, te ki'in. Te kuu sá'a-ró taká tíñu súan. ²¹ Ko ñn tá'an yúan ni ma kenda kuti kí'in, te nú tú kakan ta'u-yo te kondicha iní-yo. Achí-ya.

Jíin kivi ní ka'an-ya ja kúu-ya

²² Te nini ká'in-ya iní ñuu Galilea, te nj kachí Jesús jíin-de: Máá Sé'e chaa natuu-ya núu ndá'a sáva-ga chaa. ²³ Te ka'ni-dé-ya. Ko nuu uní kivi te nachaku-ya, áchí-ya. Te máá-de, nj kandukuí'a xaan iní-de.

Sikí xú'ún poniná

²⁴ Te nj jakoyo-ya ñúu Capernaum. Te chaa kájukan poniná, nj chakoyo-de nuu Pedro. Te nj kaka'an-de: Te Maestro máá-ró, tú kuá'a-de poniná náún, áchí-de. ²⁵ Te Pedro: Kuu, áchí-de. Te nj ndívi-de iní ve'e. Te nj ka'an Jesús xna'an-ga jíin-de: Naún kachí-ro. Taká chaa rey iní ñuyivi yá'a, ndénu kájukan-de poniná. Á nuu sé'e-de xí núu cháa sñn ve'e, áchí-ya. ²⁶ Te nj kachí Pedro jíin-yá: Nuú cháa sñn ve'e kájukan-de, áchí-de. Te nj kachí Jesús jíin-de: Te se'e-de ká'io libre-i núsáá. ²⁷ Ko náva'a tú skití iní-yo-dé, te kuá'an onde yu'u mar, te skívi-ró gancho, te katíin-ró tíyáká kenda xna'an-ga. Te ndika-ro yú'u-tí. Te yúan ni'in-ro ñn peso. Te kuá'a-ró núu-dé ja kúu ruu jíin róó. Achí-ya.

18

Ndeja kúñá'nu-ga iní ñuu nátu'un andíví

¹ Te suni kivi-ún ni chakoyo chaá káskuá'a-ún nuu Jesús. Te ni kaka'an-de jíin-yá: Nde chaá kúñá'nu-ga iní ñuu nátu'un andíví, áchí-de. ² Te ni kana Jesús xini ñin suchí lúli. Te ni jani-ya-í ma'ñú-de. ³ Te ni kachi-ya: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja nú tú naxió káva iní-ro te nduu-ró nátu'un ñin suchí lúli, ma kivi kuti-ro iní ñuu nátu'un andíví. ⁴ Chi nú nde chaá sásúchí-de máa-de nátu'un suchí lúli yá'a, chaá-ún kúñá'nu-ga iní ñuu nátu'un andíví. ⁵ Te chaá ja jíin sí'ví-rí játá'ú-de ñin suchí lúli nátu'un suchí yá'a, te ruu játá'ú-de. ⁶ Te nú ñin suchí lúli yá'a kándíja-i ruu, te kivi-i kuachi sá'a ñin chaá, te va'a-ga nú ní nú'ni ñin yosó ká'nu sukun cháa-ún, te kee-de ki'in-de xuu ndúcha mar núú. ⁷ Naká ndá'ú ñayivi iní ñuyivi, chi kájito nchaa-de-i kásá'a-i kuachi, te jínu ñú'ún ja koo kivi-ún. Ko naká ndá'ú chaá ja skivi-de-i iní kuachi. ⁸ Núsáa te nú nda'a-ro xí já'a-ro kuní skivi róo nuu ío kuachi, xiti te skána-ró ná kí'in. Va'a-ga ja koo rengo-ro xí koo tikú'lu-ró kúchaku-ro ní káni, nasu ja koo ndendúú nda'a-ro xí ndendúú ja'a-ro kí'in-ro núu ñú'ún ní káni. ⁹ Te nú nduchi-ro kuní skivi róo nuu ío kuachi, tava te skána-ró ná kí'in. Va'a-ga ja kúchaku-ro jíin ñin-ni nduchi-ro, nasu ja koo ndendúú nduchi-ro kí'in-ro núu ñú'ún infierno. ¹⁰ Koto-ró máa-ró jíná'an-ró. Ma sá'já'a iní-ro núu ñin suchí lúli yá'a. Chi a ká'an-ri jíin-ró ja ndájá'a-í ká'io andíví, nene kájiní-ya núu máa Táa-ri ja kánchaa-ya onde andíví.

Siki ri kiti ní sana

¹¹ Chi máa Sé'e chaá, ni kii-ya ja náma-ya táka ñayivi ja á ni naa. ¹² Ndasá kájani iní-ro. Nú ñin chaá ñáva'a-de ñin ciento ri, te skuíta-de ñin-ti. Á tú xndóo-de kuun xiko xia'un kuun-gá-ti, te ki'in-de onde yuku kíndúkú-de kiti ní sana-ún. ¹³ Te nú ni nani'in-dé-ti, jandáa ká'an-ri jíin-ró ja kúsi-ga iní-de jíin kiti-ún vasa jíin kúun xiko xia'un kuun-gá kiti tú ni kásana-ún. ¹⁴ Te súan máa Táa-ro I'a kánchaa onde andíví, tú jata'an iní-ya ja náa ní ñin tá'an suchí lúli yá'a.

Ndasá kuu ñani sá'a kuachi

¹⁵ Núsáa te nú ñani-ro ní sá'a-de kuachi siki-ro, te kuá'an, te kastu'un sá'i-ro núu-dé ñaun kuachi ni sá'a-de. Te nú ni chu'un iní-de tu'un ká'an-ro jíin-de, yúan-na te a ni ndumaní-dé jíin-ró sá'a-ró. ¹⁶ Ko nú tú ní chú'un iní-de tu'un ká'an-ro, te kuaka uu xí uní-ga ñayivi kí'in jíin-ró, nává'a jíin tú'un ká'an uu xí uní testigo te kundaa taká tu'un. ¹⁷ Te nú tú ní chú'un iní-de tu'un ká'an chaá-ún, te kastu'un-ró núu tikuni kándíja. Te nú suni tú ní chú'un iní-de tu'un ká'an tikuni-ún, te sía-ro-dé ná kuu-de nátu'un ñin chaá sñin nación xí ñin chaá xini. ¹⁸ Jandáa ká'an-ri jíin-ró, taká ja kú'ni-ro iní ñuyivi yá'a, kunu'ni iní andíví. Te taká ja ndáji-ró iní ñuyivi yá'a, ndaji iní andíví. ¹⁹ Inga tu'un ká'an-ri jíin-ró, ja nú uu tá'an-ro iní ñuyivi yá'a, koo conforme-ro siki ñin tu'un ja kájan ta'u-ro, te máa Táa-ri onde andíví skikuu-ya tú'un-ún jíin-ró. ²⁰ Chi nú ni kanataka uu xí uní ñayivi káchiñú'ún-i ruu jíin sí'ví-rí, te yúan kánchaa-ri ma'ñú-i, áchí-ya.

Siki tú'un sá'a tuká'nu iní

²¹ Yúan-na te ni jaa Pedro nuu-ya. Te ni ka'an-de jíin-yá: Táta, nasaa jínu sá'a-ná tuká'nu iní nuu ñani-ná ja sá'a-de kuachi nuu-ná. Onde usia jínu náun,

áchí-de. ²² Te nì kachì Jesús: Tú ká'an-rì jín-ró já ondé usiá jínu, chí ondé kuun ciento kuun xiko uxì jínu. ²³ Já yúan máá ñúu nátu'un andíví kúu nátu'un ñn cháa kúu rey, já ní kunì-de sánda-de cuenta jín mozo-de. ²⁴ Te nì kejá'á-de násá'a-de cuenta. Te yúan nì jaá ñn cháa taú ñn millón peso nuu-dé. ²⁵ Te tú ní kúu chunáa cháa yúan. Te nì tá'ú tíñu jito'o-de já ná kúya'u-de jín sé'e-de jín ñásí'í-de jín táká ndatiñu ñáva'a-de te nakunáa xú'ún taú-de. ²⁶ Yúan-na te nì jukuiñi jítí mozo-ún. Te nì ka'an nda'ú-de jín rey-ún: Táta, kundatu-ní, te vása ná chúnáa ndí'i-ná xu'ún-ní, áchí-de. ²⁷ Te máá jito'o-ún, nì kundá'ú inì-de mozo-de. Te nì sía-de kua'an. Te nì sá'a-de tuká'nu inì já taú mozo-de-ún. ²⁸ Ko mozo-ún nuu ní kenda-de kua'an-de, te nì ketá'an-de jín ñn tá'an mozo-de já taú uxì peso nuu-dé. Te nì katíin cháa-ún. Te nì kití-dé sukun cháa-ún. Te nì ka'an-de: Chunáa ndí'i já taú-ro núu-rí, áchí-de. ²⁹ Yúan-na te tá'an mozo-de-ún, nì jukuiñi jítí núu-dé. Te nì ka'an nda'ú jín-de: Kundatu te vása ná chúnáa ndí'i-rì xu'ún-ró, áchí mozo-ún. ³⁰ Ko máá-de, tú ní kunì-de, chí nì chindee-de cháa-ún vekaa ondé kivi ní nakunáa já taú cháa-ún nuu-dé. ³¹ Te nì kajini tá'an mozo-de-ún já ní ta'an-de. Te nì kakuxíí xaan iní-de. Te nì chakoyo-de. Te nì kanakani ndí'i-de tu'un nuu jito'o-de já ní ta'an cháa-ún. ³² Yúan-na te jito'o-ún, nì kana-de xinì mozo ñáá-ún nì jaá. Te nì ka'an-de: Mozo ndíva'a kúu-ró, chí táká já taú-ro-ún nì sá'a-rì tuká'nu inì nuu-ro, chí nì ka'an nda'ú-ro jín-rí. ³³ Te nátu'un nì kundá'ú inì-rì róó, suni súan ní kundá'ú inì-ro tá'an mozo-ro núu, áchí-de. ³⁴ Yúan-na te nì kití inì jito'o-ún nuu-dé. Te nì chí'i-de cháa nda'a justicia, ondé nì nachunáa-dé táká já taú-de. ³⁵ Suni súan sá'a máá Táa-rì andíví jín-ró te nú tú sá'a-ró tuká'nu inì-ro núu táká ñani-ro, ondé jín iní jín añu-ro nú naún kuachi sá'a-de jín-ró, áchí-ya jín-de.

19

Ja ní kandikin kua'a-í-ya

¹ Te nì ndí'i nì ka'an Jesús táká tu'un yá'a. Te nì kenda-ya iní ñuu Galilea kua'an-ya. Te nì jaá-ya yúñuu Judea, inga lado yucha Jordán. ² Te kua'a ñáyivi, nì kandikin-i-ya kuá'an-i jín-yá. Te yúan nì nasáva'a-ya-í jíná'an-i.

Siki tú'un tú xndóo tá'an

³ Yúan-na te nì jakoyo yaku cháa fariseo nuu-yá, já kóto nchaa-de-ya kákuni-de. Te nì kaka'an-de: Vatu-ni kuu xndóo ñn cháa ñásí'í-de já sikí nani kuachi kúu, xí túu, áchí-de. ⁴ Ko máá-yá, nì ka'an-ya: Á tú ní kaka'u-ró tutú ndasa nì sá'a Dios cháa ondé xnáñúú, chí já yí jín já sí'í ní sá'a-ya. Achí. ⁵ Yúan-na te nì ka'an Dios: Já yúan xndóo cháa táa-de náa-de, te ketá'an-de jín ñásí'í-de. Te ñn-na ñáyivi kúu ndendúú-de. Achí Dios. ⁶ Súan kúu já ná tuká kúu uu, chí ñn-na kúu. Núsáá te ma sásín ñn cháa já á nì skétá'an Dios, áchí-ya. ⁷ Te nì kakachì-de jín-yá: Te Moisés, naja ní tá'ú-de tíñu já kúva'a akta ndusín, te ndoo-ña núsáá, áchí-de. ⁸ Te nì ka'an-ga-ya jín-de: Sikí já ní'in inì añu-ro jíná'an-ró, yúan ní jatú'un Moisés já xndóo-ró ñásí'í-ro. Ko ondé xnáñúú, tú súan ní kúu. ⁹ Ko ruu, ká'an-rì jín-ró, nú ndé cháa xndóo-de ñásí'í-de, nasu já tñi inì-ña, te tanda'a-dé jín ingá-ña, ísiki ncháa-de ñásí'í-de. Te cháa tanda'a jín ñá'an ní ndoo, suni ísiki ncháa-de-ña, áchí-ya. ¹⁰ Te nì kaka'an cháa káskua'a jín-yá: Nú súan ío tíñu táká cháa jín ñásí'í-de, va'a-ga ma tanda'a-dé núsáá, áchí-de. ¹¹ Yúan-na te nì ka'an-ya jín-de: Nasu táká cháa juku'un inì-de tu'un yá'a, chí cháa nì ja'a-rì tu'un nuu-dé, cháa yúan kájuku'un inì-de. ¹² Ío cháa kákuu eunuco ondé kivi ní kaku-de chí náa-de,

te ío cháa kákuu eunuco n̄i sá'a inga cháa jíin-de, te ío cháa kákuu eunuco n̄i kasá'a máá-de ja sikí ñúu nátu'un andíví. Cháa ja kúu juku'un in̄i-de, ná júku'un in̄i-de núsáá. Achí-ya.

Jesús jíin súchí lúli

¹³ Yúan-na te n̄i cháakoyo ñáyivi jíin súchí lúli-i, ja ná cháa-ya ndá'a-yá xini-í, te ná kakán ta'u-yá ja'a-í. Te cháa káskuá'a jíin-yá, n̄i kaka'an xaan-dé jíin ñáyivi-ún. ¹⁴ Te n̄i ka'an Jesús: Sía ná kíkoyo suchí lúli núu-rí, te ma kasú-ro íchi-í, chí nátu'un suchí yá'a kákuu ja kúu kivi in̄i ñuu nátu'un andíví, áchí-ya. ¹⁵ Te n̄i cháa-ya ndá'a-yá xini-í jíná'an-i. Te n̄i kuxio-ni-ya yúan kua'an-ya.

Chaa kúká

¹⁶ Te yúan n̄i jaá ñn cháa súchí núu-yá, n̄i ka'an-de jíin-yá: Cháa va'a kúu-ní Maestro. Naún tiñu sá'a-ná te ni'in tá'u-ná kuchaku-ná ní káni. Achí-de. ¹⁷ Te n̄i kachi-ya jíin-de: Naja ká'an-ro cháa va'a jíin-rí. Tú ni ñn cháa va'a ío, chí máá ñn-ni Dios. Nú kuní-ro kúchaku-ro, te skíkuu-ró tíñu n̄i tá'ú-yá. Achí-ya. ¹⁸ Te n̄i kachi-de jíin-yá: Ndéja kúu núsáá, áchí-de. Te Jesús, n̄i ka'an-ya: Ma ká'ni-ro ndíyi, ma kúsiki ncháa tá'an-ro, ma sakuí'ná-ró, ma ká'an-ro tú'un tú'ún, ¹⁹ Kuandatu nuu táa-ro nuu náa-ro, te kundá'ú in̄i-ro tá'an-ró nátu'un kundá'ú in̄i-ro máá-ró, áchí-ya. ²⁰ Te n̄i kachi cháa súchí jíin-yá: Taká tiñu yá'a, a n̄i skíkuu-ná onde ná lúli-ná. Naún sá'a-ga-ná núsáá. Achí-de. ²¹ Te n̄i kachi Jesús jíin-de: Nú kuní-ro kéndoo va'a-ró, kuá'an, te xikó-ró ja ñava'a-ró, te kua'a-ró núu ñáyivi ndá'ú. Te onde andíví koo yaji-ro. Yúan-na te kii-ró kúndikin-ro rúu ki'on, áchí-ya. ²² Te cháa súchí-ún ja ní jini so'o-de tu'un yá'a, te kua'an-de kúxí in̄i-de, chí kua'a xaan ndatíñu ñava'a-de. ²³ Yúan-na te n̄i kachi Jesús jíin cháa káskuá'a jíin-yá: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja xaan ú'u kivi ñn cháa kúká in̄i ñuu nátu'un andíví. ²⁴ Ko ruu ká'an-ri jíin-ró, ja yachi-ga ja'a ñn camello yau yiki tíkuí, vásá ñn cháa kúká kivi-de in̄i ñuu nuu tá'ú Dios tíñu, áchí-ya. ²⁵ Ko cháa káskuá'a jíin-yá, súan n̄i kajini so'o-de tu'un yá'a, te n̄i kayu'ú xaan-dé. Te n̄i kaka'an-de: Ndé cháa kaku núsáá, áchí-de. ²⁶ Te n̄i ndakoto Jesús nuu-dé. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Jíin cháa ma kúu kuti, ko taká-ni tíñu ndí'i-ni kúu sá'a Dios, áchí-ya. ²⁷ Yúan-na te n̄i ka'an Pedro jíin-yá: Náá, n̄i kaskéndoo-ná taká ndatíñu-ná, te káindikín-ná ní vai-yó. Naún ní'in-ná núsáá, áchí-de. ²⁸ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Jandáa ká'an máá Sé'e cháa jíin-ró jíná'an-ró, ja kivi kúnchaa-ri mesa-ri te nduñá'nu-ri in̄i ñuyivi jáá, kivi-ún te kúnchaa-ro núu uxí uu silla. Te sánda-ro tíñu ndí'uxí uu tata cháa Israel, chí káindikín-ro rúu. ²⁹ Te cháa skéndoo ve'e-de, xí ñaní-de, xí kuá'a-de, xí táa-de, xí náa-de, xí sé'e-de, xí ñú'un-dé ja sikí rúu, te nani'in-dé ñn ciento vuelta. Te suni ní'in tá'u-dé kuchaku-de ní káni. ³⁰ Te kua'a cháa kúnúu, nduu-de sandí'i-na. Te cháa sandí'i-na, ndunúu-de.

20

Chaa kásatíñu nuu itú

¹ Chí ñuu nátu'un andíví kúu nátu'un ñn cháa kúu jito'o ve'e, ja ní kenda-de ñn jañá'an, ndúkú-de cháa sátiñu nuu itú-de. ² Te n̄i sánda-de jíin cháa kásatíñu-ún ja chá'u-de ñn peso ja kivi. Te n̄i táji-de cháa-ún kuangoyo-de nuu itú-de. ³ Te suni n̄i kenda-de nátu'un ka'ñn. Te n̄i jin̄i-de nuu sáva-ga cháa ká'in sáni-de nuyá'u. ⁴ Te n̄i kachi-de jíin cháa-ún: Kuangoyo nuu itú-ri, chí chá'u va'a-ri róó, áchí-de. Te máá cháa-ún kuangoyo-de. ⁵ Te n̄i kenda tuku-de nátu'un ka'uxi uu jíin ká'uni. Te suni súan n̄i sá'a-de. ⁶ Te a yani ka'u'un n̄i

kenda tuku-de. Te n̄i ketá'an-de jíin yakú-ga cháa ká'jin sáni. Te n̄i kachi-de jíin cháa-ún: Naja ká'jin kúxí-ró yá'a n̄i ncháka ncháa, áchí-de. ⁷ Te n̄i kakachi cháa-ún jíin-de: Kuachi ja tú naún ká'an jíin-ná ja sátiñu-ná. Te n̄i kachi-de jíin máa cháa-ún: Kuángoyo nuu itú-ri, chi chá'u va'a-ri róó, áchí-de. ⁸ Te nuu ní ini kivi-ún, te n̄i kachi jito'o itü-ún jíin mandador: Kana xiní cháa ká'jin nuu tíñu te chá'u-ró-de, onde cháa n̄i cháa sandí'í-na te onde cháa n̄i cháa núú, áchí-de. ⁹ Te n̄i cháa cháa n̄i jakoyo onde ka'u'un aini-ún. Te n̄i káki'in-de peso peso ya'u-de ja ñin ñin-de. ¹⁰ Te n̄i cháa cháa n̄i jakoyo núú yúan. Te kájani in̄i-de ja ví'í-gá ki'in ya'u-de. Ko suni ñin peso n̄i káki'in ñin ñin-de jíná'an-de. ¹¹ Te n̄i káki'in-de ya'u-de-ún. Te n̄i kãndonda vaã-de káka'an-de sikí jito'o ve'e-ún. ¹² Chaa sandí'í-na yá'a ñin hora-ni n̄i kasátiñu-de, te ñin núú-ni n̄i chá'u-ní-de jíin-ná ja xáan ní'ní te n̄i'in n̄i kasátiñu-ná ncháka ncháa, áchí-de. ¹³ Te máa jito'o n̄i kachi-de jíin ñin-de: Amigo, tú sá'a ndiva'a-ri jíin-ró. Nasu ní sãndaã-yo ja ñin peso ki'in-ró náún. ¹⁴ Ki'in ya'u-ró te no'on-ro, chi ruu kuní-ri chá'u-ri cháa sandí'í-na yá'a nátu'un n̄i chá'u-ri róó. ¹⁵ Tú kuu sá'a-ri ja kuní-ri jíin ja xín máa-rí náún, xí kúkuásún iní-ro ja vá'a n̄i chá'u-ri-de. ¹⁶ Súan kuu ja táka cháa núú, nduu-de sandí'í-na. Te cháa sandí'í-na-ún, nduu núú-de. Chi kána-ya xiní kuá'a ñáyivi, ko yaku-ni-i káji-ya. Achí-ya.

Jíin kivi ní ka'an Jesús ja kuu-ya

¹⁷ Te n̄i kaa Jesús kua'an-ya íchi ñúu Jerusalén. Te n̄i jaka s̄in-ya ndí'uxí uu cháa káskuá'a jíin-yá. Te nini kája'an-ya te n̄i ka'an-ya jíin-de: ¹⁸ Ná kuní-ro, chi kaa-yó kí'in-yo ñúu Jerusalén. Te yúan natuu máa Sé'e cháa nuu táka sutu ñá'nu jíin núu cháa káchaa tutu, te ka'ni-dé-ya. ¹⁹ Te nachi'i-de-ya ndá'a ñáyivi s̄in naciún, náva'a sákátá-i nuu-yá. Te kua'a-i ta'u-yá. Te ka'ni-í-ya jiká cruz. Ko nuu uní kivi te nachaku-ya. Achí-ya.

Favor jikán ñin náa ja'a sé'e-ña

²⁰ Yúan-na te n̄i jaã náã se'e Zebedeo nuu-yá jíin sé'e-ña. Te ni chiñú'ún-ña-yá, jikán-ña ñin favor nuu-yá. ²¹ Te máa-yá, n̄i ka'an-ya jíin-ña: Naún kuní-ro, áchí-ya. Te ni kachi-ña jíin-yá: Kuá'a-ni xiin-ni kuxiukú ndéndúu se'e-ná yá'a jíin-ní, ñin-i ichi ndává'a-ní, te inga-i ichi ndávésé-ní, kivi tá'ú-ní tíñu in̄i ñuu-ní, áchí-ña. ²² Yúan-na te n̄i ka'an Jesús: Tú kájin-ro naún kuu ja kájikã-ro. Á kuu ndo'o ta'an-ro jíin-rí jíin túndó'o kii sikí-rí, xí kuu kuanducha-ro núu ní janducha-rí. Achí-ya. Te máa-de n̄i kaka'an-de: Kuu sá'a-ná, áchí-de. ²³ Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Jandaa ja ndó'o ta'an-ro jíin-rí jíin túndó'o kii sikí-rí, te nuu ní janducha-rí, kuanducha-ro. Ko ja kúxiukú-ró ichi ndává'a-ri jíin íchi ndávésé-rí, nasu máa-rí tá'ú tíñu ja kuá'a-ri nuu-ro, chi máa Táa-ri jiní ndé cháa ni'in, chi a n̄i sátu'a-ya ja kúxiukú cháa-ún. Achí-ya. ²⁴ Te uxí-ga cháa-ún, n̄i kajini so'o-de tu'un yá'a. Te n̄i kakiti in̄i-de nuu uu ñani-ún. ²⁵ Yúan-na te Jesús, n̄i kana-ya xiní-dé. Te n̄i kachi-ya jíin-de: Kájin-ro ja cháa kákuñá'nu nuu ñáyivi s̄in naciún, tá'ú téyíi-de tíñu nuu-í. Te ja kákuñá'nu sikí máa-de, suni kátiin n̄i'in so'o-de. ²⁶ Ko sikí róó jíná'an-ró, na tú súan koo. Chi nú ndé róó kuní kuñá'nu nuu tá'an-ró, te róó kuu ja kuátíñu nuu tá'an-ró. ²⁷ Te nú ndé róó kuní kunúú, yúan ndúu mozo nuu táka-ro. ²⁸ Nátu'un máa Sé'e cháa, chi tú vai-ya ja kuátíñu ñáyivi núu-yá, chi sua jatíñu-ya núu ñáyivi, te kataña-ya máa-yá kuu-ya ja nákuãan-ya kuá'a ñáyivi, áchí-ya.

Sikí uu cháa kuáa

²⁹ Yúan-na te n̄i kenda koyo-ya iní ñuu Jericó. Te kua'a xáan ñáyivi, n̄i kandikin-i Jesús. ³⁰ Te yúan káxiukú uu cháa kuáa yú'íchi-ún. Te n̄i kajini

so'o-de ja ní ja'a Jesús kua'an-ya, te nì kàkana kó'ó-de: Táta Se'e David, kundá'ú inì-ní náá, áchí-de. ³¹ Te ñayivi-ún, nì kaka'an xa'an-í jín-de ja ná kasú-de yu'u-dé. Ko máá-de, ví'í-gá nì kàkana jaa-de: Táta Se'e David, kundá'ú inì-ní náá, áchí-de. ³² Te nì jukuiñi Jesús. Te nì kana-ya xiní-dé. Te ká'an-ya jín-de: Naún sá'a-ri jín-ró kákuni-ro, áchí-ya. ³³ Te nì kaka'an-de jín-yá: Táta, ja ná ndúndijin nduchi-ná kákuni-ná, áchí-de. ³⁴ Yúan-na te Jesús nì kundá'ú inì-ya-dé. Te nì ké'é-yá nduchi-dé. Te nì kandundijin-ni nduchi-dé. Te nì kandikin-de-ya kuá'an-de jín-yá.

21

Ja ní kivi Jesús ñuu Jerusalén

¹ Te nuu ní kakyani-ya ñuu Jerusalén, nì jakoyo-ya ñuu Betfagé chii yuku Olivos. Yúan-na te nì tájí Jesús uu cháa káskuá'a jín-yá kua'an-de. ² Te ká'an-ya jín-de: Kua'an onde ñuu kánchaa nuu-ro jián, te ni'in-ro ñin burro núni-ti jín ñin burro yíkin jín-tí. Te ndáji-ró-tí, te kunchaka-ró-tí kii-ró jín-tí nuu-rí yá'a. ³ Te nú ndé cháa ka'an jín-ró, te kachi-ro kúni-de: máá Jito'o-yo jínu ñú'ún-yá-ti, achí-ro. Yúan-na te sí-a-ni-de-ti, áchí-ya. ⁴ Te súan ni kuu taká yuán náva'a skíkuu tu'un nì ka'an cháa nì jani tu'un Dios: ⁵ Kachi nuu sésíí ñuu Sion: Yá'a nde'é-ró chi Rey máá-ró vai-ya núu-ro. Vitá inì-ya. Te yóso-yá ñin burro yíkin se'e kití ndiso, áchí. ⁶ Te cháa káskuá'a-ún kája'an-de. Te nì kasá'a-de nátu'un nì tá'ú Jesús tiñu nuu-dé. ⁷ Te káinchaka-de burro jín burro yíkin-ún nì najaa-de nuu-yá. Te nì kachúkú-de tikachí-de sikí-tí. Te nì jukoso-yá-ti. ⁸ Te ñayivi kuá'a-ún, nì kajakin-i tikachí-i inì ichi. Te sava-ga-i nì kaja'nu-i nda'a yúnu. Te nì kajakin-i inì ichi-ún. ⁹ Te ñayivi kája'an ichi núu-yá jín ñayivi kándikin ichi yatá-yá, nì kaka'an jaa-i: Xáan va'a Se'e David. Ná nákana jaa-yó-yá, chi ndiso-ya tiñu máá Táta. Xáan va'a I'a kúu-ya ondé andíví. Achí-i. ¹⁰ Te nì kivi-ya inì ñuu Jerusalem. Te nì kuvaa taká ñayivi ñuu-ún. Ndé cháa kúu cháa yá'a, áchí-i. ¹¹ Te nì kaka'an ñayivi-ún: Cháa yá'a kúu Jesús cháa jáni tu'un Dios. Te onde ñuu Nazaret ndañuu Galilea vai-de. Achí-i.

Ja ní sándoo-ya vé'e ii

¹² Te nì kivi Jesús inì ve'e ii Dios. Te nì kiñi'in-ya ñayivi kájaan, káxikó, ñin inì ve'e ii-ún, kája'an. Te nì skuíó káni-ya mesa cháa káxndáji xu'ún, jín silla cháa káxikó paloma. ¹³ Te nì ka'an-ya jín-i: A yóso núu tutú: Ve'e-ri, chi ve'e nuu kájikán ta'u-í nání, áchí tutu. Ko máá-ró, a nì kanasá'a-ró yaú kava ñákuí'ná. Achí-ya. ¹⁴ Yúan-na te ñayivi kuáá jín ñayivi rengo, nì jakoyo-i nuu-yá inì ve'e ii. Te nì nasáva'a-ya-í. ¹⁵ Ko sutu ñá'nu jín cháa káchaa tutu, nì kajini-de taká tiñu ñá'nu sá'a-ya, jín núu súchí lúlí kákana jaa-i inì ve'e ii-ún: Xáan va'a Se'e David, áchí-i. Te nì kakiti inì-de. ¹⁶ Te nì kaka'an-de jín-yá. Á tú jini so'o-ró já káka'an súchí yá'a, áchí-de. Te nì ka'an Jesús jín-de: Á té ka'u-ga-ro tutú ndasa ká'an: Súchí lúlí jín súchí kájaxin, va'a kánakana jaa-i ní, sá'a-ní, áchí. ¹⁷ Te nì xndóo-ya-dé. Te nì kenda-ya ñuu kua'an-ya ondé ñuu Betania. Te yúan nì kendo-ya ákuáa-ún.

Tu'un mérkexe

¹⁸ Te jañá'an kivi xían-ún kuano'on-ya onde ñuu, te jí'i-ya sóko. ¹⁹ Te nì jini-ya núu ñin mérkexe kándij yu'ichi-ún. Te nì jaa-ya núu mérkexe-ún. Te tú kuti naún ní ni'in-yá, chi máá núma-ní ío. Te nì ka'an-ya jín: Ma kúun kuti-gá nde'e xiní-ro, áchí-ya. Te nì ichi káján-ni mérkexe-ún. ²⁰ Te cháa káskuá'a jín-yá, nì kanaa inì-de ja ní kajini-de tiñu yá'a. Te nì kaka'an-de: Ndasa nì sá'a-ya já ní ichi káján-ni mérkexe-ún, áchí-de. ²¹ Te nì ka'an Jesús: Jandaa

ka'an-ri jíin-ró, nú kákandíja-ró te tú jáni sikí iní-ro, nasu máá ñin tiñu mérxexe yá'a kuu sá'a-ró, chí suni kuu nú ka'an-ro jíin yúku yá'a: Kuxio te jungoo-ró ondé nuu mar kundee-ró, te kuu súan. ²² Te taká ja kakán ta'u-ro, te nú kákandíja-ró, te ni'in-ro. Achí-ya.

Sikí tíñu ndíso Jesús

²³ Te ni najaa-ya iní ve'e ij. Te nini stá'an-ya tú'un, te sutu ñá'nu jíin cháa ni kayii iní ñuu, ni jakoyo-de nuu-ya. Te ni kajika tu'un-de-ya: Na jíin tú'un sá'a-ró tíñu yá'a. Te ndéja ní ka'an jíin-ró sá'a-ró súan. Achí-de. ²⁴ Te ni ka'an Jesús: Suni ná kaká tu'un-rí róo ñin tu'un. Te nú kuu xndió káni-ró, yúan-na te kachi-ri nuu-ro na jíin tú'un sá'a-ri tíñu yá'a. ²⁵ Ja ní skuánducha Juan sáa, ndé onde ni kii tu'un-ún. Onde andíví xí ondé cháa, achí-ya jíin-de. Yúan-na te ni kandatu'un máa-de: Nú ka'an-yo já ondé andíví, te kachi-de kuni-yó: Naja tú ní kákandíja-ró núu-dé núsáa. ²⁶ Te nú ka'an-yo já ondé cháa, te káyu'ú-yo ñáyivi, chí ndivii-í kájani iní-i ja cháa ni jani tu'un Dios ni kuu Juan. Achí-de jíin tá'an-de. ²⁷ Te ni kaka'an-de: Tú kájiní-ri, achí-de jíin Jesús. Te suni ni ka'an-ya jíin-de: Ni ruu, tú kachi-ri nuu-ro na jíin tú'un sá'a-ri taká tíñu yá'a.

Sikí úu se'e yíi

²⁸ Ko ndasa kájani iní-ro. ñin cháa ni jo uu se'e yíi-de, te ni jaa-de nuu ñin-i. Te ni kachi-de jíin-i: Hijo, kuá'an te sátiñu-ró núu itú vina, achí-de. ²⁹ Te ni ka'an-i: Ma kí'in-ná, achí-i. Ko ni kunuu, te ni nakani iní-i te kua'an-i. ³⁰ Te táa-ún, ni jaa-de nuu ingá-i. Te suni súan ni ka'an-de jíin-i. Te ni ka'an-i: Bueno, ná kí'in-ná táta, achí-i. Ko tú ní já'an-i. ³¹ Ja ndéndúú-i, ndé ñin-i ni skíkuu tíñu kuní táa-i, achí-ya. Te ni kaka'an-de: Suchí ñin, achí-de. Te ni ka'an Jesús jíin-de: Jandáa ká'an-ri jíin-ró ja cháa xíní jíin ñá'an téné, xna'an-ga-ún kivi iní ñuu nuu tá'ú Dios tíñu vásá róo jíná'an-ró. ³² Chi ni kii Juan, ni stá'an-de ichi ndáa nuu-ro, te tú ní kákandíja-ró tú'un ká'an-de. Ko cháa xíní jíin ñá'an téné, ni kákandíja-ún tú'un ni ka'an-de. Te máa-ró, vasa ndé'é-ró tíñu yá'a, te tú ní kánakani kuti iní-ro nává'a kandíja-ró núu-dé.

Sikí cháa kásatiñu nuu itú uva

³³ Kuni so'o inga tu'un yátá jíná'an-ró. Ni jo ñin cháa, táa iní ve'e kúu-de. Te ni nachu'un-de ñin itú uva. Te ni jasú-de jakú, te ni jacha-de ñin yau nuu kaxín-de. Te ni ndukani-de ñin torre, te ni xndóo-de nuu cháa kásatiñu jíin. Te ni kee-de kua'an jíká-de. ³⁴ Te ni cháa kivi ndútútú ndé'e uva. Te jito'o itú uva, ni táji-de mozo-de kája'an nuu cháa kásatiñu ja náki'in nde'e uva. ³⁵ Ko cháa kásatiñu, ni kakatiñ-ún mozo-de. ñin-de ni kastují, inga-de ni kaja'ni, te inga-de ni kaja'a yuu xíní-dé. ³⁶ Te máa jito'o, ni natáji tuku-de yaku-ga mozo-de kája'an, kua'a-ga vásá já xnáñúú. Te suni súan ni kasá'a-ún jíin mozo-de. ³⁷ Te onde sandíi-na, te ni táji-de se'e yíi-de kua'an. Ná koo ja jíinú'ún núu sé'e-ri, achí-de. ³⁸ Ko ja kásatiñu-ún, ja ní kájiní nuu sé'e máa jito'o, te ni kaka'an: Chaa yá'a xín tá'u. Ná chó'o, te ná ká'ni-yo-dé. Te ná ndoo ta'u-dé kuu-yó, achí. ³⁹ Te ni kakatiñ-ún máa sé'e. Te ni kákiñi'in-ún-de yata itú uva. Te ni kaja'ni-ún-de. ⁴⁰ Te nú ni cháa jito'o itú uva. Te ndasa sá'a-de jíin cháa kásatiñu-ún, achí-ya jíin-de. ⁴¹ Te ni kaka'an-de jíin-ya: Xnáa íi-dé cháa ñáa-ún. Te kua'a-de itú uva-de-ún nuu ingá cháa kásatiñu. Te kivi kúun nde'e, te naku'a mozo-de nde'e-ún nuu-dé. Achí-de. ⁴² Te ni ka'an Jesús jíin-de: Té ka'u-ga-ro tutú ij yá'a náún. Yuu já ní kaské'ichi cháa kácutá'an, yuán kúu máa yuu ndíso fuerza jiki. Máa Tatá Dios ni sá'a-ya súan. Te kánaa iní-yo ndé'é-yó tíñu yá'a. ⁴³ Núsáa te ká'an-ri jíin-ró, ñuu nuu tá'ú Dios tíñu kuxio nuu-ro jíná'an-ró. Te kua'a-ya tá'u-ún nuu ingá ñáyivi, nává'a kua'a-i nde'e

vá'a. ⁴⁴ Chaa ndua siki yúu-ún, ta'nu-de. Te nú ndé siki júngava máa yúu-ún, te kukuáchí sá'a. Achí-ya. ⁴⁵ Te sutu ñá'nu jíin cháa fariseo ni kajini so'o-de tu'un yátá ní ka'an-ya-ún. Te ni kajuku'un ini-de ja siki máa-de ni ka'an-ya. ⁴⁶ Te ni kandúkú-de modo tñn-de-ya. Ko ni kayu'ú-de ni kajito-de ñayivi, chi kajani ini-i ja ñn cháa jáni tu'un Dios kúu-ya.

22

Tu'un viko tánda'a

¹ Te ni ka'an Jesús inga tu'un yátá jíin-de jíná'an-de: ² Ñuu nátu'un andívi kúu nátu'un ñn rey ja ní sá'a-de ñn viko tánda'a já kúu se'e-de. ³ Te ni tájí-de mozo-de kuakana xiní taká ñayivi ní kastu'ún-de nuu, ná kí-i. Ko ñayivi-ún, tú ní kákuni-i kí-i. ⁴ Te ni tájí tuku-de yaku-ga mozo-de kája'an. Te ni ka'an-de: Kachi nuu ñayivi ní kana-ri xiní-ún: A ni sátu'a-ri ja kúxini-yó. Ni ja'ni-rí xndiki-rí jíin kiti xá'an, te ndi'i a ío tu'a. Ña'an viko tánda'a jíná'an-ró. Achí-ro. ⁵ Ko ñayivi-ún, tú ní kájítú iní-i. Te kája'an-i tiñu máa-i, ñn-i ichi rancho-i, te inga-i nuu ndátíñu-i. ⁶ Te sava-ga-i, ni kakatiñn-i mozo-de, te ni kaja'a-i tuka nuu-dé, te ni kaja'ni-í-de. ⁷ Te ni jini tu'un rey. Te ni kití ini-de. Te ni tájí-de soldado-de kája'an. Te ni xnáa-dé ñayivi ní kaja'ni ndíyi-ún. Te ni ja'mu-de ñuu-i. ⁸ Yúan-na te ni ka'an rey jíin mozo-de: Jandáa, ja víko tánda'a, a ío tu'a. Ko ñayivi ní kana-ri xiní-ún, tú va'a ñayivi kákuu-i. ⁹ Núsáa te kuá'an jíná'an-ró ondé nuu náketá'an ichi yátá ñuu. Te kana-ró xiní nasaa ñayivi ní'in-ro, ná kí-i nuu víko tánda'a yá'a. Achí-de. ¹⁰ Te ni kenda koyo mozo-de kája'an taká-ni ichi. Te ni stútú-de nasaa ñayivi ní kani'in-dé: ñn jínu-ni ñayivi vá'a jíin ñayivi ú'u. Te viko tánda'a-ún ni chítú ndíi jíin ñayivi. ¹¹ Te ni kivi rey ini ve'e ja ndé'é-de nuu ñayivi ní kataka. Te ni jini-de nuu ñn cháa ja tú ñú'un-de sa'ma víko tánda'a. ¹² Te ni kachi-de jíin cháa-ún: Amigo, ndasa ni kivi-ró yá'a ja ná tú ñú'un-ró sa'ma víko tánda'a, achí-de. Te máa cháa-ún, tú ní ká'an kuti-dé. ¹³ Yúan-na te ni ka'an rey jíin cháa kájatíñu-ún: Tñn-ró te ku'ni-ro ndá'a-dé ja'a-dé, te kiñi'in-ró-de ná kí'in-de nuu ñáa yata ké'e. Yúan nde'e-de te nakaji-dé ñii yú'u-dé. ¹⁴ Chi ni kana-ri xiní kuá'a-í, ko yaku-ni-i ni kaji-ri, achí-ya.

Siki xú'ún yóo

¹⁵ Yúan-na te kája'an cháa fariseo. Te ni kandatú'ún máa-de nú ndasa tñn yátá-de-ya jíin tú'un ká'an-ya. ¹⁶ Te ni katájí-de cháa káskuá'a jíin máa-de jíin cháa herodiano kája'an nuu-yá. Te ni kaka'an-de jíin-yá: Maestro, kájiní-ná ja ká'an ndaa-ní te stá'an ndaa-ní ichi Dios. Te tú yú'ú-ni jíto-ní ni ñn cháa, chi tú ndé'é-ni ndasa jíto taká cháa. ¹⁷ Núsáa te kachi-ni nuu-ná jíná'an-ná: Ndasa kachi-ni, á kuu kuá'a-yó xú'ún yóo nuu César xí túu, achí-de. ¹⁸ Ko Jesús, ni juku'un ini-ya já xndá'ú-de-ya kákuni-de. Te ni ka'an-ya jíin-de: Chaa uu xiní kákuu-ró. Naja kájito nchaa-ro rúu. ¹⁹ Stá'an xu'ún yóo jián ná ndé'é-rí. Achí-ya jíin-de. Te ni kastá'an-de ñn peso máa-de nuu-yá. ²⁰ Yúan-na te ni kachi-ya jíin-de: Ndé cháa kúu cháa ncháa nuu yá'a, jíin tú'un yóso yá'a, achí-ya. ²¹ Te ni kaka'an-de jíin-yá: César kúu, achí-de. Yúan-na te ni ka'an-ya jíin-de: Kuá'a ja xín César nuu César, te ja xín Dios nuu Dios núsáa, achí-ya. ²² Te nuu ní kajini so'o-de tu'un yá'a, te ni kanaa ini-de, te ni kaxndóo-de-ya, te kája'an-de.

Siki já náchaku ndiyi

²³ Te suni kivi-ún ni jakoyo cháa saduceo nuu-yá. Chaa-ún káka'an-de ja tú nachaku kuti ndíyi. Te ni kajika tu'ún-de-ya: ²⁴ Maestro, Moisés ni ka'an-de:

Nú ñn cháa kuu-de, te nú tú se'e-de ní íó. Te ñani-de, ná nátanda'a jíin ñásíí-de, te ndukani-de tata ñani-de. ²⁵ Te jíin-ná ni ka'io usia ñani. Te cháa núu ni tanda'a-dé. Te ni ji'i-de. Te tú se'e-de ní íó. Te ni xndóo-de ñásíí-de nuu ñani-de. ²⁶ Te suni súan ni ta'an cháa uu, te suni súan cháa uni, onde ndí'usiá-de. ²⁷ Te nuu ní kaji'i ndí'usiá-de, te suni ni ji'i máá ña'an-ún. ²⁸ Núsáá te kivi náchaku taká ndiyi, te ja ndí'usiá-de ndé ñn-de kuu-ña ñásíí-de. Chi ndí'i-de ni kanchaka-de-ña, áchí-de jíin-yá. ²⁹ Yúan-na te ni ka'an Jesús: Máni kástíví-ró tú'un, chi tú kájuku'un iní-ro jíin tutú i, ni jíin fuerza Dios. ³⁰ Chi kivi náchaku-de ma'ñú ndiyi, ni cháa tú tanda'a-dé jíin ñásíí, ni ña'an tú koo yii-ña. Chi nduu-de natu'un ndajá'a Dios andíví. ³¹ Te siki ndiyi ja náchaku, á tú ní káka'u-ró tutú ja ní ka'an Dios jíin-ró: ³² Máá-rí kúu Dios Abraham, Dios Isaac, Dios Jacob, áchí-ya. Ko nasu Dios cháa ni kaji'i kúu-ya, chi sua Dios cháa káichaku kúu-ya, áchí Jesús jíin-de. ³³ Te ñayivi-ún, ni kanaa iní-i ni kajini so'o-i tu'un stá'an-ya.

Tu'un tá'ú tíñu kánúú xáan-gá

³⁴ Yúan-na te cháa fariseo, ni kajini so'o-de ja ní kundée-yá jíin cháa saduceo, te ni kandututú-de. ³⁵ Te ñn máá-de, ja kúu-de maestro ley, ni jika tu'un-de-ya náva'a koto nchaa-de-ya kuní-de: ³⁶ Maestro, ndéja kúu tu'un tá'ú tíñu kánúú xáan-gá nuu tutú ley, áchí-de. ³⁷ Te ni kachi Jesús jíin-de: Kumani-ro jíin máá Tatá-ro Dios onde jíin iní jíin añú-ro, jíin ñí núu jini tuní-ro, áchí. ³⁸ Ya'á kúu tu'un tá'ú tíñu kánúú xáan-gá. ³⁹ Te tu'un uu kúu suni natu'un inga-ún: Kundá'ú iní-ro tá'an-ró natu'un kundá'ú iní-ro máá-ró, áchí. ⁴⁰ Te chi ndendúú tu'un yá'a kánde taká tutu ley, jíin taká tutu cháa ni kajani tu'un Dios, áchí-ya.

Siki Sé'e David

⁴¹ Te nini ká'jin tutú cháa fariseo yúan, te Jesús ni jika tu'un-yá-de: ⁴² Ndasá káani iní-ro já kúu Cristo. Ndé Se'e kúu-ya, áchí-ya. Te ni kakachi-de jíin-yá: Se'e David kúu-ya, áchí-de. ⁴³ Te ni ka'an-ya jíin-de: Te naja ní sá'a Espiritu ja David skúnání-de-ya Jito'o-de núsáá. Chi ni ka'an-de: ⁴⁴ Máá Tatá Dios, ni ka'an-ya jíin Jito'o-ri: Nungoo-ró íchi ndává'a-ri nini ná chúkú-rí cháa kájito u'u róó kuu-de teyu kuxndíi ja'a-ro, áchí. ⁴⁵ Te nú Jito'o ni ka'an David jíin-yá, te ndasa kúu máá-yá se'e-de núsáá, áchí-ya. ⁴⁶ Te ni ñn-de tú ní kúu xndío káni kuti-dé tu'un nuu-yá. Te ni tuká ní chundée iní ni ñn-de kaka tu'un-de-ya onde kivi-ún.

23

Siki já ní kana jíin-yá nuu-í

¹ Yúan-na te ni ka'an Jesús jíin ñayivi jíin cháa káskuá'a jíin-yá: ² Cháa káchaa tutu jíin cháa fariseo, ni kajungoo-de nuu silla Moisés. ³ Núsáá te taká naún tá'ú-de tíñu nuu-ro, yúan kuándatu-ro te sá'a-ró. Ko ma sá'a-ró natu'un kásá'a máá-de. Chi ká'an-de, ko tú káskíkuu-de. ⁴ Chi kaju'ni-de carga vee ja yíi kúndiso-i, te káchaa-de siki-í. Ko máá-de jíná'an-de, tú kákuyí-de ké'é-de carga-ún ni jíin ñn nda'a lúli-de. ⁵ Chi kásá'a-de taká tíñu-de náva'a kuni ñayivi núu-dé. Chi kánaskáa-de nuu yóso tú'un tutu-de, te suni súan jíin yú'a nuu tikachi-de. ⁶ Te xaan kákusi iní-de jíin silla jíin-ún onde xini mesa nuu ío xini, jíin silla onde xini mesa iní vee sinagoga. ⁷ Suni ja ká'an sa'an-yo jíin-de nuyá'u, te ja ká'an ñayivi: Maestro, Maestro, jíin-de, kákusi iní-de jíin. ⁸ Ko máá-ró jíná'an-ró, ma kúnání-ró Maestro, chi ñn máá tú'un-ni kúu Maestro máá-ró, kúu Cristo. Te taká róó, ñani kákuu-ró. ⁹ Te ma ká'an-ro já ní ñn

chaa ini ñuyivi yá'a kúu Táa-ro. Chi ío ñin Táa-ro jíná'an-ró, te kánchaa-ya ondé andívi. ¹⁰ Ni ma kúnání-ró Jító'o. Chi ío ñin Jító'o-ro jíná'an-ró, te Cristo kúu-ya. ¹¹ Te chaa kúñá'nu-ga nuu-ro, ná ndúu-de mozo nuu-ro jíná'an-ró. ¹² Chi chaa sáñá'nu máa-de, ndusúchí-de. Te chaa sásúchí máa-de, nduñá'nu-de. ¹³ Naka ndá'ú kuu róo chaa káchaa tutu jín cháa fariseo. Chaa uu xini kákuu-ró, chi kájasu-ro ñúu natu'un andívi núu ñáyivi. Chi tú kivi koyo máa-ró, ni tú kája'a-ró tú'un ja kivi koyo ñáyivi kándúkú kivi. ¹⁴ Naka ndá'ú kuu róo, chaa káchaa tutu jín cháa fariseo. Chaa uu xini kákuu-ró, chi kákókó-ró vé'e ña'an kákendoo ndá'ú. Te kásá'a-ró já túu kuachi-ró, yuán kájikan ta'u ná'an-ró. Ja yuán ví'i-gá ta'nu ndatu-ro. ¹⁵ Naka ndá'ú kuu róo chaa káchaa tutu jín cháa fariseo. Chaa uu xini kákuu-ró, chi káxndékava-ró mar jín ñú'un íchí ja skándija-ró ñin chaa. Te nú a ni kandija-de, te ví'i-gá uu jinu nduu-de ñin se'e infierno kásá'a-ró vásá máa-ró. ¹⁶ Naka ndá'ú kuu róo chaa kuáa ja káyoxnúu-ró núu ñáyivi. Chi kaka'an-ro: Nú ndé chaa jatú'un téyí-de siki vé'e ii, te tú ní'in tíñu, ko nú ñin chaa jatú'un téyí-de siki oro ini vé'e ii-ún, yuán te fuerza ná skíkuu-de, áchí-ro. ¹⁷ Chaa ñáa jín cháa kuáa kákuu-ró. Ndéja ñá'nu-ga kúu, oro xí máa vé'e ii ja sándoo oro-ún. ¹⁸ Te: Nú ndé chaa jatú'un téyí-de siki altar, tú ní'in tíñu. Ko nú ñin chaa jatú'un téyí-de siki ndatíñu ni kachúkú-i nuu altar, yuán te fuerza ná skíkuu-de. Achí-ro. ¹⁹ Chaa xini ñáa jín cháa kuáa kákuu-ró. Ndéja ñá'nu-ga kúu, ndatíñu ni soko-í, xí máa altar ja sándoo ndatíñu-ún. ²⁰ Núsáa te chaa jatú'un téyí siki altar, siki máa altar jatú'un téyí-de jín siki táka ndatíñu káxiukú núu-ún. ²¹ Te chaa jatú'un téyí siki vé'e ii, siki máa vé'e ii-ún jatú'un teyí-de jín siki I'a ncháa ini-ún. ²² Te chaa jatú'un teyí siki andívi, jatú'un teyí-de siki silla nuu tá'ú Dios tíñu jín siki I'a kánchaa nuu-ún. ²³ Naka ndá'ú kuu róo chaa káchaa tutu jín cháa fariseo, chaa uu xini kákuu-ró. Chi kája'a-ró ñin siki uxí décimo ita minú jín itá xín jín camino nuu Dios, te káxndóo-ró tú'un kánúu xaan-gá nuu ley, ndasa kii juicio, jín ndása kundá'ú ini-ya yóo, jín ndása kándija-yó. Taká ya'á kánúu sá'a-ró núu, te suni ma xndóo-ró ingá-ún núu. ²⁴ Chaa kuáa kákuu-ró já káyoxnúu-ró núu ñáyivi. Chi máni kátava-ro tiyúkún te kákókón-ró camello. ²⁵ Naka ndá'ú kuu róo chaa káchaa tutu jín cháa fariseo. Chaa uu xini kákuu-ró. Chi kánakacha-ró ichi yatá vaso jín ichi yatá kó'o. Ko ichi ini ñú'un chítú tú'un kuí'ná jín tú'un káñáa. ²⁶ Chaa kuáa kákuu-ró, fariseo. Nakacha xna'an-ga ichi ini vaso jín ichi ini kó'o, náva'a suni súan ná ndúndoo ichi yatá-ún. ²⁷ Naka ndá'ú kuu róo chaa káchaa tutu jín cháa fariseo. Chaa uu xini kákuu-ró, chi natu'un vé'e añú ja kándayaa kándaa-ró. Te jandaa ja lúu káa ichi yatá, ko ichi ini ñú'un chítú yíki añú jín táka ja te'yú. ²⁸ Suni súan máa-ró jíná'an-ró, chi ichi fuera, jandaa kásá'a-ró já cháa ndaa kákuu-ró núu ñáyivi. Ko ichi ini-ro ñú'un chítú-ró tú'un yóso yú'u jín tú'un káñáa. ²⁹ Naka ndá'ú kuu róo chaa káchaa tutu jín cháa fariseo. Chaa uu xini kákuu-ró, chi káskuá'nu-ró vé'e añú chaa ni kajani tu'un Dios. Te kásá'a luu-ró vé'e añú taká chaa ndaa. ³⁰ Te kaka'an-ro: Nú ní ká'io-yó kivi ní ka'io ndiyi táa-yo, te ma kivi nduu-yo jín-de ja ká'ni-yo cháa ni kajani tu'un Dios núu, áchí-ro. ³¹ Te súan kajani ndaa-ro tú'un siki máa-ró, chi táa-ro ni kaja'ni-dé chaa ni kajani tu'un-ya. Te máa-ró kákuu ndija se'e-de. ³² Núsáa te ná náskútú-ró kú'a ndiyi táa-ro. ³³ Ko jín sé'e ko kákuu-ró. Ndasa kaku-ró já tá'nu ndatu-ro núu infierno núsáa. ³⁴ Ja yuán táji-rí chaa kani tu'un Dios nuu-ro jín cháa ndíchí jín cháa chaa tutu. Te sava-de, ka'ni-ro-dé, te kata kaa-ró-de jiká cruz. Te sava-ga-de, kuá'a-ró yúnu xí-de ini vé'e sinagoga máa-ró, te chindikín-ro-dé

ndita'an ñuu. ³⁵ Náv'a koo kuachi sikí máá-ró já ní jati ññi ñáyivi ndaa nuu ñú'un yá'a, onde ññi cháa ndaa Abel, te onde ññi Zacarías, se'e Berequías, chi ñi kaja'ni-ro-dé sava ma'ñú altar jín vé'e ii. ³⁶ Jandaa ká'an-ri jín-ró: Taká tundó'o yá'a kii sikí ñáyivi yá'a. ³⁷ Jerusalén, Jerusalén, ñi kaja'ni-ro cháa kájani tu'un Dios. Te ñi kaja'a-ró yúu cháa ñi táji-yá vai nuu-ro. Ió kua'a vuelta ñi kuni-ri nastútú-rí se'e-ró nátu'un chukí ja nastútú-tí tirí-ti chí ndijin-tí, ko tú ní kákuni-ro. ³⁸ Vina te ñi kendoó víchí vé'e-ró núsáa. ³⁹ Chi ká'an-ri jín-ró ja má kuni kuti-gá-ro núu-rí jíná'an-ró, onde ja ñi kivi ká'an-ro: Ná nákana jaa-yó-yá, chi ndiso-ya tíñu máa Tatá, achi-ro. Achí-ya.

24

Tuni nuu kuyani nchaq Jesús

¹ Te ñi kenda Jesús ñi ve'e ii kua'an-ya. Te cha káskuá'a jín-yá-ún, ñi jakoyo-de nuu-yá ja stá'an-de taká ve'e ja ncháa tá'an jín vé'e ii-ún nuu-yá. ² Te ñi ka'an-ya: Á kánde'é-ró núu vé'e yá'a. Jandaa ká'an-ri jín-ró ja má kútá'an-ga ni ñi yuu. Chi ñi kivi te ndi'í stunchaa-i. Achí-ya jín-de. ³ Te ñi jungoo-ya onde yuku Olivos. Te ñi jakoyo cha káskuá'a-ún nuu-yá. Te ñi kajika tu'ún sán-de-ya: Kastu'ún-ní nuu-ná. Ndé kivi koo taká tundó'o yá'a. Te naún tuni koo nuu kuyani ncha-ní jín kivi jínu ñuyívi, áchí-de. ⁴ Te ñi ka'an Jesús: Koto-ró máá-ró jíná'an-ró, náv'a tú xndá'ú ni ñi-de róo. ⁵ Chi kikoyo kua'a cháa ki'in núu sí'ví-rí. Te ka'an-de: Máá-rí kuu Cristo, achi-de, te xndá'ú-de kua'a xaán ñáyivi. ⁶ Te kuni tu'un-ró káka'an ja ío guerra, jín ja koo guerra. Ko ma yú'ú-ro, chi ñi kivi koo súan. Ko té jinu-ga kivi. ⁷ Chi ndonda nación sikí nación, te ñuu sikí ñuu. Te koo kue'e xaán jín tamá. Te yá'a yúan taan. ⁸ Te taká yúan kakuu tundó'o kéjá'á núu.

Tu'un ndasa ndo'o ñayivi kákandíja

⁹ Yúan-na te nastúu-de róo jíná'an-ró, ja koto-ró túndó'o. Te ka'ni-dé róo. Te taká ñayivi, koto u'u-i róo ja sikí rúu. ¹⁰ Yúan-na te nayu'ú kua'a-í, te nastúu tá'an-i, te koto u'u tá'an-i. ¹¹ Te jukuiñi kua'a cháa kani tu'un tú'ún. Te xndá'ú-de kua'a ñáyivi. ¹² Te ndea tíñu ñáa, te yúan kuá'a-í ma koo maní-gá-i. ¹³ Ko cha kúndii ñi'in onde kivi jínu, cha-ún kaku. ¹⁴ Te tu'un va'a yá'a cuenta ñuu nuu tá'ú-yá tíñu, kuicha ñi ñi ñuyívi náv'a kuni ndaa taká ñayivi, yúan-na te jinu. ¹⁵ Núsáa te nú ñi kajini-ro já káchá'an te ñi tucha taká ndatíñu ñi lugar ii nátu'un ñi ka'an Daniel, cha ñi jani tu'un Dios onde sáa, (cha ká'u, ná júku'un ñi-de), ¹⁶ Yúan-na te ñayivi kaxiukú iní ñuu Judea, kunu-i kingoyo-i onde yuku. ¹⁷ Te cha kándeé xini vé'e, ma núu-de kiñi'in-de ndatíñu ñi ve'e-de. ¹⁸ Te cha kándeé onde rancho, ma náxío káva yátá-de naki'in-de tikachí-de. ¹⁹ Ko kivi-ún naká ndá'ú kuu ña'an káñu'un se'e, jín ñá'an káskáxin. ²⁰ Núsáa, te kakan ta'u-ro náv'a tú kunu-ró víko víjin ni kivi ndetátú ki'in-ro. ²¹ Chi kivi-ún koo tundó'o xaán, ja ná té koo-ga onde kivi ní jungoo ñuyívi, te onde vina, te ni ma koo-ga. ²² Te nú tú ní ndúkúti kivi-ún núu, te ni ñi ñayivi má kaku kuti-í núu. Ko ja sikí ñayivi ní nakaji-ya-ún, yúan ndúkúti kivi-ún sá'a-ya.

Tuni máa kivi sándí'í-na

²³ Núsáa te nú ndé cha ká'an jín-ró: Yá'a nde'é-ró káncha Cristo, xí yúan nde'é-ró káncha-ya, ma kándíja-ró já ká'an-de. ²⁴ Chi kenda Cristo xndá'ú jín cháa kani tu'un tú'ún. Te sá'a-de tuni jín tíñu ñá'nu, náv'a xndá'ú-de onde ñayivi ní nakaji-ya nú ná kuu sá'a-de. ²⁵ Vina a ñi kastu'ún-rí nuu-ro onde jín

kiví. ²⁶ Núsáá te nú ka'an ñayivi jín-ró: Yúan nde'é-ró, onde nuu ñú'un té'é kánchaa-ya, achi-i, te ma kéndá-ró. Xí: Jían nde'é-ró, ichi iní ve'e kánchaa-ya, achi-i, te ma kándíja-ró jíná'an-ró. ²⁷ Chí nátu'un ndíi ncháa ja nándeyu ichi núu kána ndikandii te jáa onde ichi núu kée ndikandii, suni súan kii máá Sé'e cháa. ²⁸ Chí nú ndénu kútúu ndíyi, yúan taká tijii. ²⁹ Yúan-na te nú ni ndíi taká tundó'o kiví-ún, te kutúun-ni ndikandii, te tuká nandii yóo. Te jungoyo tiñúú xíní ichi ándíví. Te taká fuerza ándíví ndíi ka'ya. ³⁰ Yúan-na te ichi ándíví kéndá tuni máá Sé'e cháa. Te nde'e taká ñayivi ío iní ñuyívi yá'a. Te kuni-i nuu máá Sé'e cháa kii-ya jín vikó ío ándíví, jín kuá'a fuerza ja ndúñá'nu-ya. ³¹ Te táji-yá ndajá'a-yá kinglyo. Te nde'e jaa clarín. Te nastútú-yá ñayivi ní nakaji-ya ndíkúun lado ñuyívi, onde in lado ándíví te onde ingá lado. ³² Vina te skuá'a-ró ndasa sá'a mékexé. Nú a ni nduyúcha núma, te ni najaa nda'a, te a kájiní-ro já á ni kuyani viko sáú. ³³ Suni súan róo, nú a ni kájiní-ro taká tiñu yá'a, te kuni-ro já á yani jaa kiví-ún. ³⁴ Jandáa ká'an-ri jín-ró, ja má náa ñayívi yá'a, onde ná skíkuu taká tiñu yá'a. ³⁵ Ándíví jín ñuyívi chí naa, ko tu'un ká'an-ri chí ma náa. ³⁶ Ko kiví kóo-ún, jín hora, tú ni in cháa jiní, ni ndajá'a ká'io ándíví, tú ni in naún jiní, ni máá Sé'e-ya. Chí máá in-ni máá Táa-ri jiní-ya. ³⁷ Chí nátu'un ni jo kiví ní kii Noé, suni súan koo kiví kii máá Sé'e cháa. ³⁸ Chí kiví-ún ja ná té chá'an-ga kuun sau xáan, káyee-í, káji-i-i, kátanda'a cháa, te kátanda'a ná'an. Te ni jaa kiví já ní kiví Noé iní barco ká'nu. ³⁹ Te tú ní kájiní kuti-í onde ni cháa sau xáan, te ni xnáa ndíi-cha-í. Te suni súan kii máá Sé'e cháa. ⁴⁰ Kiví-ún te kuiñi uu cháa onde rancho. Te in-de naki'in-ya, te inga-de ndoo. ⁴¹ Te uu ñasíi ndiko-ña in-ni yosó. Te in-ña náki'in-ya, te inga-ña ndoo.

Sikí já kúndito-yó

⁴² Núsáá te kundito-ró, chí tú kájiní-ro na kiví ncháa Jito'o-ro. ⁴³ Ko ná júku'un iní-ro tú'un yá'a. Táa iní ve'e, nú ní jiní-de na hora kuu ja kii ñakuí'ná, te kundito-de núú. Te ma kuá'a-de tu'un ja sakuí'ná vé'e-de núú. ⁴⁴ Núsáá te suni koo tu'a máá-ró chí máá kiví já tú naún kájaní iní-ro, te nchaa-ni máá Sé'e cháa. ⁴⁵ Ndéja kúu in mozo ndíchi já jatiñu va'a. Chí máá jito'o, kani-de mozo-ún ná kóto-i se'e-de, náva'a skée-í suchí-ún hora ja ío va'a. ⁴⁶ Xáan ndatu kuu mozo-ún. Te nú ni nchaa jito'o-i, te nani'in-dé mozo-ún sá'a-i súan. ⁴⁷ Jandáa ká'an-ri jín-ró, ja kani-de mozo-ún ja kóto-i taká ndatíñu-de. ⁴⁸ Ko nú mozo káñáa kúu-i te jáni iní-i: Kúkuéé-ga te nchaa jito'o-ri, achi-i. ⁴⁹ Te nú kejá'a-i stují-í tá'an mozo-i. Te kee-í ko'o-i jín cháa kánajini. ⁵⁰ Yúan-na te nchaa jito'o mozo-ún kiví já tú ndátu-i jín hora ja tú jiní-i. ⁵¹ Te xiti sáva-de-i. Te skétá'an-de-i jín cháa uu xini jíná'an. Te yúan kundee-i nde'e-i te nakaji-í ñii yú'u-í.

25

Sikí uxí ña'an jáá

¹ Yúan-na te nuu nátu'un ándíví kúu nátu'un uxí ña'an jáá, ja ní káki'in-ña linterna káindá'a-ña. Te ni kenda koyo-ña kuáta'an-ña in yii víko tánda'a. ² Te u'un-ña ká'io ndito xini-ña, te u'un-ña káñáa xini-ña. ³ Te ña'an káñáa xini-ún, kándá'a-ña linterna-ña. Ko tú káindá'a-ña petróleo ku'un iní. ⁴ Ko ña'an ndíto xini-ún, káindá'a-ña botella ñú'un petróleo in ká'nu-ni jín taká linterna-ña. ⁵ Te nini ni kukuéé yii-ún ja cháa-de, te ni kakixi-ni-ña. ⁶ Te nuu ní kuu sava ñúú, te ni kájiní so'o-ña in tu'un kána jaa: Yá'a nde'é-ró, a vai yii. Kenda koyo kita'an-ro-dé, áchi. ⁷ Yúan-na te taká ña'an jáá-ún, ni kandukoo-ña. Te

n̄i kasátu'a-ña linterna-ña. ⁸ Te ña'an káñáá xini-ún, n̄i kaka'an-ña jín ñá'an ká'io ndito xini-ún: Kua'a ñn tá'ú petróleo nuu-rí, chi kuanda'va linterna-ri, áchí-ña. ⁹ Ko ña'an ká'io ndito xini-ún, n̄i kaka'an-ña: Ma kúu, chí sanaa te ma kánda ja kúu-ri jín já kúu-ró. Va'a-ga ki'in-ro núu cháa xíkó te kuaan-ró já kúu máá-ró. Achí-ña. ¹⁰ Te nini kája'an-ña kájakuaan-ña, te n̄i chaa-ni yii-ún. Te ña'an ká'io tu'a-ún, n̄i kivi koyo-ña jín-de in̄i ve'e viko tánda'a. Te n̄i nakasu-de yuxé'é. ¹¹ Yúan-na te n̄i kunúu. Te n̄i chakoyo tuku sava-ga ña'an jáá-ún. Te n̄i kaka'an-ña: Táta, Táta, kuña-ní ve'e, ná kivi koyo-ná, áchí-ña. ¹² Ko máá-de n̄i ka'an-de: Jándáa, ká'an-ri jín-ró, tú jini-ri róó, áchí-de. ¹³ Kundito núsáá, chí tú kájin̄i-ro na kivi, ni na hora nchaa máá Sé'e chaa.

Chaa n̄i teta'an ndatíñu

¹⁴ Chí ñuu nátu'un andíví kúu nátu'un ñn chaa ja kenda jíká-de inga ñuu ki'in-de. Te n̄i kana-de xini mozo-de. Te n̄i teta'an-de ndatíñu-de nuu mozo-de-ún jíná'an. ¹⁵ Te nuu ñn-i, n̄i ja'a-de u'un mil peso. Te nuu ingá-i, uu mil peso. Te nuu ingá-i, ñn-ni mil peso. Súan n̄i teta'an-de nuu ñn ñn mozo-de ndasa xini máá-i jíná'an-i. Te n̄i kee-ni-de kua'an jíká-de. ¹⁶ Te mozo n̄i ki'in u'un mil peso-ún, n̄i kee-i kua'an-i jín. Te n̄i sátiñu-i jín. Te n̄i ni'in-í u'un-ga mil peso siki. ¹⁷ Suni súan n̄i sá'a mozo ja ní ki'in uu mil peso-ún. Te n̄i ni'in túku-i uu-ga mil peso siki. ¹⁸ Ko mozo ja ní ki'in ñn mil peso, n̄i kee-i kua'an-i. Te n̄i jacha-i chí ñu'un. Te n̄i chisa'í-i xu'ún jito'o-i. ¹⁹ Te n̄i kuu kua'a kivi. Te n̄i nchaa jito'o mozo-ún. Te n̄i nasánda-de cuenta jín-i. ²⁰ Te n̄i ja mozo ja ní ki'in u'un mil peso-ún, n̄i jastá'an-i u'un-ga mil peso. Te n̄i ka'an-i: Táta, n̄i ja'a-ní u'un mil peso nuu-ná. Te yá'a nde'é-ní, u'un-ga mil peso n̄i ni'in-ná siki. Achí-i. ²¹ Te jito'o-i, n̄i ka'an-de jín-i: Ió va'a. Mozo skíkuu va'a kúu-ró. N̄i skíkuu va'a-ró jín yakú-ni ndatíñu. Ná cháa-ri kua'a tíñu siki-ro. Ná júngo-yó, chí kúsii iní jito'o-ro jín-ró. Achí-de. ²² Te n̄i ja tuku mozo ja n̄i ki'in uu mil peso-ún. Te n̄i ka'an-i: Táta, n̄i ja'a-ní uu mil peso nuu-ná. Te yá'a nde'é-ní, uu-ga mil peso n̄i ni'in-ná siki. Achí-i. ²³ Te jito'o-i, n̄i ka'an-de jín-i: Ió va'a. Mozo skíkuu va'a kúu-ró. N̄i skíkuu va'a-ró jín yakú-ni ndatíñu. Ná cháa-ri kua'a tíñu siki-ro. Ná júngo-yó, chí kúsii iní jito'o-ro jín-ró. Achí-de. ²⁴ Yúan-na te n̄i ja mozo ja ní ki'in ñn mil peso-ún, te n̄i ka'an-i: Táta, a jini-ná ní ja cháa xaan iní kúu-ní. Te já'nu-ní nuu tú jachá-ní, te nástútú-ní nuu tú sáka-ní. ²⁵ Te n̄i yu'ú-ná. Te n̄i ja'an-ná. N̄i chisa'í-ná xu'ún-ní chí ñu'un. Te vina ná náku'a-ná xu'ún-ní nuu-ní. Achí-i. ²⁶ Te jito'o-i, n̄i ka'an-de jín-i: Mozo ñáá, mozo kúxí kúu-ró. N̄i jini-ro já já'nu-ri nuu tú jachá-ri, te nástútú-ri nuu tú sáka-rí. ²⁷ Ní já'a-ró xu'ún-ri nuu banco núu. Te nuu ncháa-ri, te naki'in-ri xu'ún-ri onde jín sé'e xu'ún núu. Achí-de jín-i. ²⁸ Yúan-na te n̄i kachi-de jín ingá mozo-de: Núsáá te kuanchaa-ro mil peso jian núu-í. Te kua'a-ró núu mozo ja ñáva'a uxí mil peso-ún. ²⁹ Chí ñayivi já á ñáva'a, te kii-ga nuu-í, te ví'í-ga kuñava'a-i. Ko ñayivi já ná tú ñáva'a, vasa ja á ñáva'a-i-ún, te kuxio ki'in. ³⁰ Te mozo ja tú jatíñu va'a-ún, kiñi'in-i ná kúndee-i ñuñáa yatá vé'e. Te yúan nde'e-i, te nakaji-í ñii yú'u-í. Achí-de.

Siki já kóo juicio taká nación

³¹ Te kivi kii máá Sé'e chaa ja ndúñá'nu-ya, te kikoyo ndi'i ndajá'a ndóo-ya jín-yá. Yúan-na te jungoo-ya ñn nuu silla tá'ú tíñu, chí ñá'nu kuu-ya kunchaa-ya. ³² Te ndutútú taká ñayivi núu-yá. Te sásin-ya-í ná ñn ná ñn-i jíná'an-i, nátu'un ndusín ri jín ndíxí'ú sá'a chaa ndito-ti. ³³ Te kani-ya ri-ún ichi ndává'a-ya, te ndíxí'ú-ún ichi ndávésé-yá. ³⁴ Yúan-na te máá Rey, kachi-ya kúni ñayivi ká'iin ichi ndává'a-ya: Ichi yá'a kikoyo-ró, chí kúsii iní Táa-ri

jíin-ró. Kiví koyo-ró ñúu nuu tá'ú-ró tíñu, chí a nì sátu'a-ya ondé kiví ní jungoo ñuyívi. ³⁵ Chi nì jì'i-ri soko, te nì kaja'a-ró já ní yee-rí. Nì jichì-ri nducha, te nì kaja'a-ró já ní jì'i-ri. Nì jika tatú-ri, te nì kaja'a-ró vé'e-ró ní kanchaa núu-ri. ³⁶ Víchí líi-rí, te nì kanachisúkun-ro rúu. Nì ku'u-ri, te nì kajandé'é-ró rúu. Nì kandee-ri vekaa, te nì jakoyo-ró núu-rí. Achì-ya. ³⁷ Yúan-na te ka'an ñayívi vá'a-ún jíin-yá: Táta, ndé kiví ní kajini-ná ní ja ní jì'i-ní soko, te nì kaja'a-ná ja ní yee-ní, xí já ní jichì-ní, te nì kaja'a-ná ja ní jì'i-ní vii. ³⁸ Te ndé kiví ní kajini-ná ní ja ní jika tatú-ní, te nì kaja'a núu-ná ve'e-ná nuu-ní, xí já víchí líi-ní, te nì kanachisúkun-ná ní. ³⁹ Te ndé kiví ní kajini-ná ní ja ní ku'u-ní, xí já ní kandee-ní vekaa, te nì kajandé'é-ná ní, achì-i. ⁴⁰ Yúan-na te kachí máá Rey-ún kuni-i: Jandáa ká'an-ri jíin-ró ja ná nì kasá'a-ró súan jíin ñn ñani lúlí-rí yá'a, te nuu rúu nì kasá'a-ró. ⁴¹ Yúan-na te suni kachì-ya kúni ñayívi ká'jin ichi ndávésé-yá-ún: Ñayívi tá'nu ndatu kákuu-ró. Kuxio kinglyo-ró núu kayú-ro ní káni, nuu ío tu'a ja kúndee kui'na jíin táká ndajá'a máá. ⁴² Chi nì jì'i-ri soko te tú ní kaja'a-ró já kée-rí. Nì jichì-ri nducha te tú ní kaja'a-ró já kó'o-ri. ⁴³ Nì jika tatú-ri te tú ní kaja'a-ró vé'e-ró kunchaa núu-ri. Víchí líi-rí, te tú ní kanachisúkun-ro rúu. Nì ku'u-ri, nì kandee-ri vekaa, te tú ní kajandé'é-ró rúu. Achì-ya. ⁴⁴ Yúan-na te máá ñayívi-ún, suni ka'an-i jíin-yá: Táta, ndé kiví ní kajini-ná ní ja ní jì'i-ní soko, xí já ní jichì-ní nducha, xí já ní jika tatú-ní, xí já víchí líi-ní, xí já ní ku'u-ní, xí já ní kandee-ní vekaa, te tú ní kajatíñu-ná nuu-ní vii. Achì-i. ⁴⁵ Yúan-na te kachí máá Rey jíin-i: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja tú ní kasá'a-ró súan jíin ñn ñani lúlí-rí yá'a, te nì nuu rúu tú ní kasá'a-ró, achì-ya. ⁴⁶ Te kinglyo ñayívi yá'a nuu ndó'o-i ní káni. Ko ñayívi ndaa-ún, kiví koyo-i nuu kúchaku-i ní káni, achì-de. Achí Jesús.

26

Ja ní kanatñn tu'un tá'an sikí Jesús

¹ Te nuu ní ndí'i nì ka'an Jesús taká tu'un yá'a, yúan-na te nì ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá: ² A kájin-ro já úu-na kiví te koo viko Pascua, te máá Sé'e chaa natuu-ya já kúu-ya jiká cruz, áchì-ya. ³ Yúan-na te sutu ñá'nu jíin cháa káchaa tutu jíin cháa nì kayíi iní ñuu, nì kandutútú-de yu'u palacio máá sutú ñá'nu-ga ja nání Caifás. ⁴ Te nì kanda'tu'ún-de ndasa xndá'ú-de Jesús, te katiñn-de-ya, te ka'ni-dé-ya. ⁵ Te nì kaka'an-de: Mā kúu sá'a-yó máá kiví víko, chí nú súan te ndonda vaq ñayívi, áchì-de.

Jesús jíin ñá'an ndíso perfume iní ñuu Betania

⁶ Te kándee Jesús ñuu Betania kanchaa-ya iní ve'e Simón chaa té'yu ndí'yi. ⁷ Te nì chaa ñn ña'an núu-yá kándá'á-ña ñn tiya'a ñú'un perfume ja yá'u xaan ncháá. Te nì chí'i-ña xiní-yá nini yée-yá staa. ⁸ Te chaa káskuá'a jíin-yá, nì kajini-de yuán. Te nì kakití iní-de. Te nì kaka'an-de: Naja náa sáni perfume jian. ⁹ Chí jian kúu kuya'u ya'u xaan, te kua'a-yó núu ñayívi ndá'ú núu. Achì-de. ¹⁰ Te nì jiní-ni Jesús ja súan ío. Te nì ka'an-ya jíin-de: Naja kástá'an-ro ñá'an yá'a. ñn tíñu va'a sá'a-ña jíin-rí. ¹¹ Chí nene kaxiukú ñayívi ndá'ú jíin-ró, ko ruu, na tú nene kanchaa-ri jíin-ró. ¹² Chi nì chí'i-ña perfume yá'a yiki kúñu-ri, náva'a sátu'a-ña rúu ja yúji-ri. ¹³ Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja ní ñuyívi nú ná kuichá tu'un va'a yá'a, te tíñu nì sá'a-ña vína, suni koo tu'un náva'a ná núku'un iní-i-ña, áchì-ya. ¹⁴ Yúan-na te ñn tá'an ja uxí uu-de, nání-de Judas Iscariote, nì ja'an-de nuu sutú ñá'nu jíná'an. ¹⁵ Te nì ka'an-de jíin: Naún kua'a-ní nuu-ná, te ná nástuu-ná-de nuu-ní, áchì-de. Te nì kaja'a oko uxi

peso nuu-dé. ¹⁶ Yúan-na te onde kivi-ún, ni kejá'á-de ndúkú-de modo ndasa nastúu-de-ya núu sutú-ún.

Viko lélú Pascua

¹⁷ Te máá kivi kéjá'á viko kóo statilá tú yí'i yujan íá jíin, ni jakoyo cháa káskuá'a-ún nuu Jesús. Te ni kaka'an-de jíin-yá: Ndénu kuní-ní ná kísátu'a-ná nuu kée-ní lélú Pascua, áchí-de. ¹⁸ Te ni ka'an-ya: Kuá'án onde ñuu, nuu ñin cháa yúan. Te kachi-ro kúni-de: Achí máá Maestro, a ni kuyani kivi-rí. Vina te kee-rí lélú Pascua ini ve'e-ró jíin cháa káskuá'a jíin-rí. Achí-ya. Achí-ro. ¹⁹ Te cháa káskuá'a jíin-yá, ni skíkuu-de tiñu ni tá'ú Jesús nuu-dé. Te ni kasátu'a-de viko Pascua. ²⁰ Te nuu ní ini, te káyee-yá staa jíin uxí uu cháa káskuá'a jíin-yá. ²¹ Te nini káyee-yá staa jíin-de te ni ka'an-ya: Jandáa ka'an-ri jíin-ró, ja ñin róo nastúu ruu vina, áchí-ya. ²² Te ni kakukuí'a xaan iní-de. Te ná ñin ná ñin-de ni kaka'an-de jíin-yá: Táta, náá kúu náún, áchí-de. ²³ Yúan-na te ni ka'an-ya: Chaa ja chíxí'ú núu kó'o jíin-rí, cháa-ún nastúu-de ruu. ²⁴ Chi jandáa máá Sé'e cháa ki'in-ya nátu'un yóso tú'un-ya núu tutú. Ko naka ndá'ú kuu cháa nastúu máá Sé'e cháa. Va'a-ga nú tú ní kaku cháa-ún núu, áchí-ya. ²⁵ Yúan-na te ni ka'an Judas ja ní nastúu-ya-ún: Maestro, náá kúu náún, áchí-de. Te ni ka'an-ya jíin-de: Ká'an ndaa-ro, áchí-ya. ²⁶ Te nini káyee-dé, te ni ki'in Jesús staa, te ni jikan ta'u-yá. Te ni ja'ncha sava-ya. Te ni ja'a-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá. Te ni ka'an-ya: Ki'in te kee-ro, chi ya'á kúu yiki kúñu-ri, áchí-ya. ²⁷ Te suni ni ki'in-ya ñin taza. Te ni jikan ta'u-yá. Te ni ja'a-ya núu-dé jíná'an-de. Te ni ka'an-ya: Ko'o taká-ro jíná'an-ró. ²⁸ Chi ya'á kúu niñi-rí ja sá'a contrato jáá. Te játi ja sikí kúa'a ñáyivi náv'a koo tuká'nu ini nuu táka kuachi-i. ²⁹ Te ká'an-ri jíin-ró, ja onde vina ma kó'o-ga-ri nducha ndé'e uva yá'a onde kivi náko'o-ri ja jáá jíin-ró ini ñuu nuu tá'ú Táa-ri tiñu. Achí-ya. ³⁰ Te ni kajita-ya ñin yaa ii. Te ni kenda-ya kaja'an-ya onde yuku Olivos. ³¹ Yúan-na te ni ka'an Jesús jíin-de: Ndivii-ro náyu'ú-ro já sikí rúu akuáa vina. Chi a yóso núu tutú: Stují-rí cháa ndíto ri, te tiku'ni ri-ún, kuicha-ti, áchí. ³² Ko nuu náchaku-ri, te xna'an-ga ruu ki'in-ri ñuu Galilea vásá róo, áchí-ya. ³³ Te ni ka'an Pedro: Vasa ndi'i-de ná náyu'ú-de, ko náá, chi ma náyu'ú kuti-ná, áchí-de jíin-yá. ³⁴ Te ni ka'an Jesús jíin-de: Jandáa ka'an-ri jíin-ró, ja ákuáa vina, onde ná té kana-ga lí'li, te ma kuátu'un-ró rúu uní jínu, áchí-ya. ³⁵ Te ni ka'an Pedro jíin-yá: Vasa ná kúu-ná jíin-ní, ko ma kasú-ná yu'u-ná ja kúu ní, áchí-de. Te suni súan ni kaka'an sava-ga cháa káskuá'a jíin-yá.

Jesús ini Jardín Getsemaní

³⁶ Yúan-na te ni ja Jesús jíin-de ndañúu nání Getsemaní. Te ni ka'an-yá jíin cháa káskuá'a-ún: Yá'a-ni jungoo-ró nini ná kí'in-ri onde yúan kakan ta'u-rí, áchí-ya. ³⁷ Te ni jaka-ya Pedro jíin ndéndúu se'e Zebedeo kua'an-de jíin-yá. Te ni kejá'á-yá kúxí iní-ya, te ndúkuí'a xaan iní-ya. ³⁸ Yúan-na te ni ka'an Jesús jíin-de: Xaan ndúkuí'a ini-ri, chi nátu'un a jí'i-ri, yá'a kundatu-ró te kundito-ró jíin-rí. ³⁹ Te ni kanduu-ya ñin tí'lí-na. Te ni jukuiñi jíti-yá. Te ni jikan ta'u-yá: Táa máá-ná, nú kuu te chaxio-ní tundó'o-ná yá'a ná kí'in, ko nasu já kuní máá-ná kúu, chi ja kuní máá-ní, áchí-ya. ⁴⁰ Te ni nchaa-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá. Te ni jini-ya já kákixi-de. Te ni ka'an-ya jíin Pedro: Tú kánda-ró kundito-ró jíin-rí vasté ñin hora náún. ⁴¹ Kundito, te kakan ta'u-ro, náv'a ma kóto nchaa-ún róo. Chi kuní ndija añú-ro, ko yiki kúñu-ró chi túu, áchí-ya. ⁴² Te ni ja'an tuku-ya vuelta uu, te ni jikan ta'u-yá: Táa máá-ná, te nú ma kúu kuxio tundó'o-ná yá'a, ja má kundéé-ná jíin, te ná kúu ja kuní máá-ní núsáá, áchí-ya. ⁴³ Te ni nchaa-ya ingá jínu. Te ni jini-ya já kákixi

tuku-de, chi xaan káji'i-de numa'ná. ⁴⁴ Te ni xndóo-ya-dé jíná'an-de. Te ni kee tuku-ya kuá'an-ya. Te ni jikan ta'u-ya ja vuelta uní. Te suni ñn-ni tu'un ni ka'an-ya. ⁴⁵ Yúan-na te ni nchaá tuku-ya núu cháa káskuá'a jín-yá. Te ni ka'an-ya jín-de: Kusú te ndetatú-ro-ná. Vina te ni jaá hora ja máá Sé'e cháa natuu-ya núu ndá'a cháa ká'io kuachi. ⁴⁶ Ndukoo ná chó'o, chi cháa nastúu ruu, a ni kuyani-de vai-de, áchí-ya.

Ja ní kakatñn-de Jesús

⁴⁷ Te nini sá súan ká'an-ya, te ni chaá Judas, ñn tá'an ja uxí uu-ún. Te jín-de ni jakoyo kua'a xaán ñáyivi jín machete jín yúnu. Chi sutu ñá'nu jín cháa ni kayii iní ñuu-ún, ni katáji ñáyivi-ún. ⁴⁸ Te cháa ni nastúu-ya-ún, ni ja'a-de ñn tuní. Te ni ka'an-de: Cháa tiyú'ú-rí-ún, yúan kúu. Katñn jíná'an-ró. Achí-de. ⁴⁹ Te ni chaá-ni-de nuu Jesús. Te ni ka'an-de jín-yá: Tarsíoo, Maestro, áchí-de. Te ni tiyú'ú-de-ya. ⁵⁰ Te ni ka'an Jesús jín-de: Amigo, na sikí vai-ró, áchí-ya. Yúan-na te ni jakoyo ñáyivi-ún. Te ni kakatñn-ni-i Jesús, kája'an-i jín-yá. ⁵¹ Te ñn cháa kándij yúan jín Jesús, ni skáa-de nda'a-dé. Te ni tava-dé machete-de. Te ni stují-dé ñn mozo sutu ñá'nu-ún, ni kachi-ni-de so'o. ⁵² Yúan-na te ni ka'an Jesús jín-de: Nachindee machete-ro, chi taká ja stáa machete, jín machete kuu. ⁵³ Xí jáni iní-ro ja má kúu kakan ta'u-rí nuu Táa-ri vina, te máá-yá táji-yá ví'i-gá uxí uu mil ndajá'a ándívi kíkoyo nuu-rí náún. ⁵⁴ Ko nú súan, te ndasa skíkuu tu'un ká'an tutu ii ja kánúú kóo súan, áchí-ya. ⁵⁵ Te suni hora-ún ni ka'an Jesús jín ñáyivi kuá'a-ún: Natu'un sikí ñn cháa kuí'ná vai koyo-ró jín machete jín yúnu katiñn-ró rúu náún. Ndi'ta'an kivi ní kanchaa-ri jín-ró ní stá'an-ri tu'un nuu-ro iní ve'e ii, te tú ní katiñn-ró rúu. ⁵⁶ Te súan kásá'a-ró nává'a skíkuu tutu ii cháa ni kajani tu'un Dios, áchí-ya. Yúan-na te taká cháa káskuá'a jín-yá, ni kaxndóo-de-ya. Te ni kajinu-de kája'an-de.

Ja ní kándij Jesús nuu sutú ñá'nu-ga

⁵⁷ Te cháa ni kakatñn Jesús, ni jaka-de-ya kuá'an-de jín-yá onde ve'e Caifás, cháa kúu sutu ñá'nu. Te yúan ká'iin tútú cháa káchaa tutu jín taká cháa ni kayii. ⁵⁸ Ko Pedro, jíká-ni ndikín-de-ya onde ni jaá-de yuxé'é sutú ñá'nu-ún. Te ni kivi-de ichi iní ni jungoo-de jín cháa kájatíñu yúan, nává'a kuní-de ndasa koo. ⁵⁹ Te taká sutu ñá'nu jín taká cháa ni kayii jín taká cháa junta, ni kandúkú-de tu'un tú'ún sikí Jesús nává'a ka'ni-dé-ya. ⁶⁰ Ko tú ní káni'in-dé modo, vasa ni chakoyo kua'a testigo falso. Ko onde sandí'i-na ni chakoyo uu-ga, ⁶¹ Te ni kaka'an: Cháa yá'a ni ka'an-de: Kuu stunchaa-ri ve'e ii Dios, te nuu uní-ni kivi te nachutá'an-ri, áchí. ⁶² Te ni ndukuiñi máá sutú ñá'nu. Te ni jiká tu'un-de-ya: Tú ka'an kuti-ro náún. Ndasá káka'an cháa yá'a sikí-ro. Achí. ⁶³ Ko tú ní ká'an kuti Jesús. Te ni ka'an máá sutú ñá'nu: Onde jín Dios I'a chakú, ká'an ni'in-ri jín-ró. Kastu'ún te nú máá-ró kúu Cristo, Se'e Dios xí túu, áchí jín-yá. ⁶⁴ Te ni ka'an Jesús jín-de: Ká'an ndaa-ro. Te ná kástu'ún-rí nuu-ro, ja ingá kivi te kuní-ro núu máá Sé'e cháa kunchaa-ya ichi ndává'a I'a ndiso fuerza. Te ndii-ya jín vikó ándívi. Achí-ya. ⁶⁵ Yúan-na te máá sutú ñá'nu-ga, ni ndátá-de sa'ma-dé. Te ni ka'an-de: Aaj, ká'an ndiva'a-de. Naún níni kúni so'o-yó ká'an inga testigo núsáa. Vina a ni kajini so'o-ró ja ká'an ndiva'a-de. ⁶⁶ Ndasá kajani iní-ro, áchí-de. Te ni kaka'an sava-ga: Ió va'a ja kúu-de, áchí. ⁶⁷ Yúan-na te ni kativi si'vi-de nuu-yá. Te ni kaja'a-de jikí núu-yá. Te sava-de, ni kakatu-dé yiki núu-yá. ⁶⁸ Te ni kaka'an-de: Róo Cristo, kastu'ún ndé cháa ni stují róo, áchí-de.

Ja tú ní jatú'un Pedro

69 Te kánchaa Pedro yata vé'e-ún. Te ñn ña'an játíñu, ñi jaa-ña núu-dé. Te ñi ka'an-ña: Te róó, jíin Jesús ñuu Galilea jíka-ró vii, áchí-ña. 70 Ko máá-de, tú ní játu'un-de jíto nuu táká ñayivi: Tú jiní-ná naún tu'un ká'an-ní, áchí-de. 71 Te ñi kenda-de yuxé'é-ún kua'an-de. Te ñi jiní inga-ña núu-dé. Te ñi ka'an-ña jíin ñayivi ká'íin yúan: Chaa yá'a suni jíka kuu-de jíin Jesús ñuu Nazaret, áchí-ña. 72 Te inga jínu tú ní játu'un-de. Sa máá-de ñi nduní'in yu'u-dé: Tú jiní-ri chaa jian, áchí-de. 73 Te ñi kunúu. Te ñayivi ká'íin yúan ñi jakoyo-i nuu-dé. Te ñi kaka'an-i jíin Pedro: Jandaa ja súni tá'an-de kúu-ró, chí tu'un ká'an-ro nastúu róó, áchí-i. 74 Yúan-na te ñi kejá'á ní'in ká'an ndiva'a-de: Tú jiní-ri chaa jian, áchí-de. Te ñi kana-ni lí'li. 75 Te ñi nuku'un iní Pedro tu'un Jesús, ja ní ka'an-ya jíin-de: Ondé ná té kana-ga lí'li, te ma kuátu'un-ró rúu uní jínu. Te ñi kenda-de kua'an-de. Te ñi nde'e xaan-dé.

27

Ja kuá'an Jesús nuu Pilato

1 Yúan-na te ñi kundijin. Te taká sutu ñá'nu jíin cháa ñi kayii, ñi kaskétá'an-de tu'un ja ká'ni-dé Jesús. 2 Te ñi kaju'ni-de-ya. Te kua'an-de jíin-yá nuu Poncio Pilato, chaa kúu gobernador. 3 Yúan-na te Judas, chaa ñi nastúu-ya-ún, ñi jiní-de ja ñi kuní'in siki-yá. Te ñi nakani iní-de. Te náku'a-a-de oko uxí peso-ún nuu sutú ñá'nu jíin núu cháa ñi kayii-ún núu. 4 Te ñi ka'an-de: Ñi sá'a-ná kuachi. Ñi nastúu-ná ñn chaa ja tú ío ñi ñn kuachi siki-dé, áchí-de. Ko máá sutú-ún ñi kaka'an-de: Naún jítú iní-ri. Siki máá-ró kúu. Achí-de. 5 Te ñi súnogyo Judas oko uxí peso-ún iní ve'e íi. Te ñi kee-de kua'an-de. Te ñi skuá'ña-de máá-de. 6 Te sutu ñá'nu-ún, ñi kanastútú-de xu'ún-ún. Te ñi kaka'an-de: Ma kúu chú'un-yó xú'ún yá'a iní janú núu kásoko-í, chí xu'ún yá'u ñíñi kúu, áchí-de. 7 Ko ñi kandatú'ún-de. Te ñi kajaan-de ñn ndu'a ñu'un kixín jíin xú'ún-ún, nává'a yúan yuji taká ñayivi jíka. 8 Ja yúan nání ñu'un-ún onde vina: Ñu'un ñíñi. 9 Yúan-na te ñi skíkuu tu'un ñi ka'an Jeremías chaa ñi jani tu'un Dios: Ñi káki'in-i ndí'okó uxí peso-ún, ya'u I'a ñi kundaa ya'u-ya, chí yaku chaa Israel, ñi kasánda-de ja kúya'u-ya, 10 Te ñi kaja'a-i xu'ún-ún ja siki ñn ndu'a ñu'un kixín, natu'un ñi tá'ú máá Tatá Dios tiñu nuu-ri, áchí. 11 Te Jesús, kándichi-ya núu gobernador. Te gobernador-ún ñi jika tu'ún-de-ya: Máá-ró kúu rey chaa judío náún, áchí-de. Te ñi ka'an Jesús jíin-de: Ká'an ndaa-ro, áchí-ya. 12 Te taká sutu ñá'nu, ñi kajikan-de kuachi siki-yá. Ko tú ní xndío káni-ya ní ñn tu'un. 13 Yúan-na te ñi ka'an Pilato jíin-yá: Te tú jini so'o-ró nasaa kuachi kájukan chaa yá'a siki-ro náún, áchí-de. 14 Te tú ní ká'an kuti-yá ñi ñn tu'un jíin-de. Te ñi naa iní gobernador ndé'é-de nuu-ya. 15 Te ío costumbre gobernador ja kivi víko yúan sía-de ñn preso, nú ndéja kájata'an iní máá ñayivi ñu-ún sía-de. 16 Te suu kivi-ún ío ñn chaa kándeé preso nání-de Barrabás, te ñi jichá tu'un-de. 17 Te ñi kandutútú ñayivi te ñi ka'an Pilato jíin-i: Ndé chaa kákuni-ro ja sía-ri vina, á Barrabás xí Jesús, chaa ja nání Cristo, áchí-de. 18 Chí a ñi juku'un iní-de ja ní kakukuásún iní sutu ñá'nu, te yúan ní kanastúu-de Jesús. 19 Te nini kánchaa Pilato iní ve'e tiñu, te ñi táji ñásí'i-de tu'un nuu-dé: Ma sá'a-ró cuenta ja kúu siki cháa va'a jian, chí kuni, xaan ní siyú'ú jani ruu ja siki-dé, áchí-ña. 20 Ko sutu ñá'nu jíin cháa ñi kayii-ún, ñi kaská'an-de ñayivi já ná kakán-i Barrabás kaku-de, te Jesús ná kúu-ya. 21 Te gobernador, ñi jika tu'ún-de-i: Ja úu tá'an-de, te ndé ñn-de kuní-ro sía-ri, áchí-de. Te ñi kaka'an-i: Sía-ní Barrabás, áchí-i. 22 Te ñi ka'an Pilato jíin-de: Núsáá te ndasa sá'a-ri jíin Jesús, chaa nání Cristo, áchí-de. Te ñi kaka'an ndí'i-i: Ná kúu-de jika cruz, áchí-i. 23 Te gobernador, ñi ka'an-de jíin-i: Naún kuachi ñi sá'a-de núsáá,

áchí-de. Ko máá ñáyívi-ún, ví'í-gá n̄ kaka'an jaa-i: Ná kúu-de jiká cruz, áchí-i. ²⁴ Te n̄ jin̄ Pilato ja tú kúndéé-de jíin ñáyívi, chí sasua kándonda vaá-ga-i. Te n̄ ki'in-de nducha. Te n̄ nandá'á-de jíto nuu ñáyívi kuá'a-ún. Te n̄ ka'an-de: Tú na kuachi máá-rí ío ja kúnchaa ñiñi cháa va'a yá'a siki-rí. Siki máá-ró ná kúu. Achí-de. ²⁵ Te n̄ kaka'an taká ñáyívi: Ma yú'ú-ní, chí siki máá-ná jíin siki sé'e-ná ná kúnchaa kuachi ñiñi-dé, áchí-i. ²⁶ Yúan-na te n̄ sía-de Barrabás kua'an. Te n̄ xndó'o-de Jesús. Te n̄ nakua'a-de-ya já kúu-ya jiká cruz.

Ja ní kasákátá soldado nuu-ya

²⁷ Te soldado gobernador, n̄ kajaka-de Jesús kua'an-de jíin-ya in̄ ve'e palacio. Te n̄ kakana-de xin̄i tá'an-de n̄ kandutútú-de. ²⁸ Te n̄ kasávichí-de-ya. Te n̄ kachu'un-de-ya ñin sa'ma kuá'á tındí'í. ²⁹ Te n̄ kat̄in-de ñin corona iñu. Te n̄ kachu'un-de xin̄i-ya. Te n̄ kachi'i-de yunu ndává'a-ya. Te n̄ kajukuiñi jíti-de nuu-ya, n̄ kasákátá-de nuu-ya: Rey judío, taá ndii, áchí-de. ³⁰ Te n̄ kativi sivi-de nuu-ya. Te n̄ kakiñi'in-de yunu-ún nda'a-ya. Te n̄ kastují-dé xin̄i-ya jíin. ³¹ Te nuu ní ndi'i n̄ kasákátá-de nuu-ya, te n̄ kanakuanchaa-de sa'ma ñú'un-ya-ún. Te n̄ kanachu'un-de-ya sá'ma máá-ya. Te n̄ kakeñi'in-de-ya kuita kaa-ya jiká cruz.

Ja ní kajata kaa-de-ya

³² Te nuu ní kakenda-de, te n̄ kaketa'an-de jíin ñin cháa ñuu Cirene nání-de Simón. Te n̄ katetíñu-de cháa-ún ki'in-de jíin-ya, kundiso-de cruz-ya. ³³ Te n̄ jakoyo-de ñin tinduu nání Gólgota, ja kuní ka'an: Yiki xiní. ³⁴ Te n̄ kaja'a-de vino jíin súsia uá ja kó'o-ya. Ko nuu ní jito nchaa-ya, te tú ní kuní-ya kó'o-ya. ³⁵ Te nuu ní ndi'i n̄ kajata kaa-de-ya jiká cruz, te n̄ kasaka-dé sa'ma-ya nuu tá'an-de, te n̄ kasá'a-de ñin apuesto siki. Te n̄ skíkuu tu'un ká'an cháa n̄ jani tu'un Dios: N̄ kandátá-i sa'ma-rí, te siki sú'nu-rí n̄ kasá'a-i ñin apuesto, áchí. ³⁶ Yúan-na te n̄ kajungoo-de yúan, n̄ kande'é-de nuu-ya. ³⁷ Te n̄ kachaa-de ñin tu'un xin̄i cruz-ya já kúu kuachi-ya: Ya'á kúu Jesús Rey ñáyívi judío, áchí. ³⁸ Te n̄ kajata kaa-de uu ñaku'i'ná jíin-ya. ñin ichi ndává'a-ya, te inga ichi ndávésé-ya. ³⁹ Te ñáyívi kája'a yúan, n̄ káskuíkó-i xin̄i-í. Te n̄ kaka'an ndiva'a-i jíin-ya. ⁴⁰ Róo ká'an-ro já stúnchaa-ro vé'e ii te nuu uní kivi te ndukani-ró núu, nú Se'e Dios kúu-ró, núsáá te nama-ró máá-ró, te nuu-ró jiká cruz vii, áchí-i. ⁴¹ Te sutu ñá'nu jíin cháa káchaa tutu jíin cháa fariseo jíin cháa n̄ kayii, suni súan n̄ kasákátá-de nuu-ya. Te n̄ kaka'an-de: ⁴² Sava ñáyívi, n̄ nama-de-i, ko ma kúu nama-de máá-de. Nú rey ñáyívi Israel kúu-de, te ná núu-de jiká cruz vina. Yúan-na te ná kándija-yó-de. ⁴³ Kándija-de nuu Dios, te ná náma máá-ya-de vina te nú kuní máá-ya, chí n̄ ka'an-de: Máá-rí kúu Se'e Dios, áchí-de. Achí. ⁴⁴ Te ñaku'i'ná kándita kaa jíin-ya jiká cruz, suni ñin-ni tu'un n̄ kaka'an ndiva'a jíin-ya. ⁴⁵ Te nuu ní kuu ka'uxi uu te n̄ kuxki'vi ní núu ñú'un onde ka'un̄i. ⁴⁶ Te a yani ka'un̄i aini, n̄ ka'an jaa Jesús: Elí, Elí, lama sabactani, áchí-ya. Ya'á kuní ka'an: Dios máá-ná, Dios máá-ná, naja ní xndóo-ní náá. ⁴⁷ Te sava ñáyívi ká'jin yúan, n̄ kajini so'o-i tu'un-ún. Te n̄ kaka'an-i: Kána cháa yá'a xin̄i Elías, áchí-i. ⁴⁸ Te jínu ñin cháa n̄ jaa-de. Te n̄ ki'in-de kachi, n̄ chindaji-de nuu vinagre. Te n̄ chaa-de xin̄i ñin yunu. Te n̄ ja'a-de nuu-ya ja kó'o-ya. ⁴⁹ Te n̄ kaka'an sava-ga-i: Sía, nándéó nú chaa Elías nama-de cháa xí túu, áchí-i. ⁵⁰ Ko máá Jesús, n̄ ka'an jaa-ya ingá jínu. Te n̄ ji'i-ni-ya. ⁵¹ Yúan-na te sa'ma ndita kaa onde in̄i ve'e ii, n̄ te'nde uu onde nuu xiní, te onde nuu já'a. Te n̄ taan ñuyívi. Te toto, n̄ kandata. ⁵² Te suni n̄ kananuña ve'e añú. Te kua'a ndíyi cháa ndoo, ja á n̄ kaji'i-de, n̄ kanachaku-de. ⁵³ Te nuu á n̄ nachaku-ya, te n̄ kandenda koyo-de in̄i ve'e añú. Te n̄ ndivi koyo-de in̄i ñuu

ij. Te ni kandenda ndijin-de nuu kuá'a ñáyivi. ⁵⁴ Te chaá capitán, jín cháa kándito Jesús jín-de, ni kajini-de ja ní taan, jín táká tiñu ni kuu. Te ni kayu'ú téyí-de. Te ni kaka'an-de: Jándáa ja Sé'e Dios kúu chaá yá'a núú, áchí-de. ⁵⁵ Te ká'jin kua'a ñásí'í yúan kánde'é jíká-ni-ña. Te suu ña'an-ún, ni kandikin-ña Jesús onde ñuu Galilea vai-ña kájatíñu-ña núu-yá. ⁵⁶ Te jín ñá'an yúan ká'jin María ñuu Magdala, jín María náa Jacobo jín José, jín náa se'e Zebedeo.

Ja ní kachiyuji-de-ya

⁵⁷ Te ni ini kivi-ún. Te ni jaá ñin chaá kúká ñuu Arimatea, nání-de José, chi suni ñin chaá ni skuá'a jín Jesús kúu-de. ⁵⁸ Chaá yá'a, ni jaá-de nuu Pilato. Te ni jikan-de yiki kúñu Jesús. Te ni tá'ú tiñu Pilato ja ná kuá'a-i yiki kúñu Jesús nuu-dé. ⁵⁹ Te ni ki'in José ndiyi-ún. Te ni chisúkun-dé-ya jín ñin sa'ma kuítá ndóo. ⁶⁰ Te ni chindee-de-ya iní ve'e añú jáá ñáva'a-de, ja ní jacha jika ñin kava. Te ni stúu-dé ñin yuu ká'nu, ni jasú-de yuxé'é añú-ún. Te kua'an-de. ⁶¹ Te María ñuu Magdala jín ingá María, káxiukú-ña yúan ichi núu vé'e añú-ún. ⁶² Te ni kuu kivi xían. Te iku-ún ni kuu kivi ní kasátu'a-i máa-i. Te taká sutu ñá'nu jín cháa fariseo, ni kandutútú-de nuu Pilato. ⁶³ Te ni kaka'an-de: Táta, kánuku'un ini-ná ja cháa xndá'ú ñá'an-ún, onde ná chakú-ga-de núú, te ni ka'an-de: Nuú uní kivi te nachaku-ri, ⁶⁴ Núsáá, te tá'ú tiñu-ní ná kúkútu yúyaú-ún onde jinu nuu uní kivi. Chi nú túu te sanaa kii chaá ni kaskuá'a jín-de-ún akuáa, te nasákuí'ná-de ndiyi-ún ki'in-de jín. Yúan-na te kachi-de kuni ñáyivi: Ni nachaku-ya já ní ji'i-ya, achi-de. Te ká'ú-ga kuu tu'un xndá'ú yúan vása já xnáñúú, áchí-de. ⁶⁵ Te ni ka'an Pilato jín-de: Yá'a ká'io soldado. Kuá'an jín-de, te sákútu máa-ró yúyaú-ún nú ndasa kajini-ro. Achí-de. ⁶⁶ Te kája'an-de. Te ni kasákútu-dé ve'e añú. Te jín sello ni kajasu va'a-de sikí yúu já ndí'u yuyaú-ún. Te ká'jin soldado jín-de.

28

Ja ní nachaku Jesús

¹ Te ni ja'a kivi ndétatú-ún. Te ni kundijin kivi ñin semana. Te María ñuu Magdala jín ingá María-un, ni kajande'é-ña vé'e añú-ya. ² Te ñin ndajá'a máa Tatá Dios, ni kuun-ya íchi ándívi ní chaá-ya. Chi ni taan xaan ní sá'a-ya. Te ni stúu-yá yuu-ún kua'an. Te ni jungoo-ya sikí. ³ Te ndíi ncháa núu-yá. Te su'nu ñú'un-ya káa nátu'un yu'a volcán. ⁴ Te soldado kándito yúan, ni kayu'ú-de, te kákisi-i-de ni sá'a-ya. Te ni kakundiyí-de. ⁵ Te ni ka'an ndajá'a jín ñá'an-ún: Ma yú'ú-ro, chi a jiní-ri ja kánandúkú-ró Jesús, I'a ni ji'i jika cruz. ⁶ Túu-ya yá'a, chi a ni nachaku-ya nátu'un ni ka'an-ya. Ña'an te nde'é-ró núu ní katúu máa Jító'o-ro. ⁷ Kuángoyo yachi te kachi-ro núu cháa ni kaskuá'a jín-yá, ja á ni nachaku-ya má'ñú ndiyi. Te jándáa xna'an-ga ki'in-ya ñuu Galilea vása kí'in-ro. Te yúan kuni-ro núu-yá. Achi-ro kuni-de. Kástu'ún ndíja-ri nuu-ro, áchí-ya. ⁸ Te máa-ña káyú'ú-ña te kákusi iní-ña. Te ni kandenda-ña iní ve'e añú-ún. Te ni kajinu-ña kuákastu'ún-ña núu cháa káskuá'a jín-yá. Te nini kája'an-ña núu-dé, ⁹ Te ni kenda-ni Jesús ni ketá'an-ya jín-ña. Te ni ka'an-ya jín-ña: Taá ndii, áchí-ya. Te ni kanuu-ña sukún já'a-yá, te ni kachiñú'ún-ña-yá. ¹⁰ Yúan-na te ni ka'an Jesús jín-ña: Ma yú'ú-ro jíná'an-ró. Kuá'an te kastu'ún-ró núu ñaní-ri ja ná kíngoyo-de onde ñuu Galilea. Te yúan kuni-de nuu-rí. Achí-ya. ¹¹ Te nini kája'an-ña, te sava soldado kándito ve'e añú-ún, káno'on-de onde ñuu. Te ni kakastu'ún-de nuu sutú ñá'nu taká tiñu ja súan ni io. ¹² Te ni ndutútú-de jín cháa ni kayii. Te ni kandatú'ún-de. Te ni kaja'a-de kua'a xú'ún núu soldado jíná'an. ¹³ Te ni kaka'an-de: Súan ka'an-ro

jíná'an-ró: Chaa káskuá'a jín máá-de, n̄i kikoyo akuáa, te n̄i kanasákuí'ná ndíyi-ún nini kákixi-ná, achi-ro. ¹⁴ Te nú tu'un yá'a ná kúni so'o gobernador, te máá-rí, kiská'an-ri-de, náva'a ma kóo kuachi sik̄i máá-ró. Achí-de. ¹⁵ Te soldado, n̄i k̄aki'in-de xu'ún. Te n̄i kasá'a-de nátu'un n̄i ta'ũ tíñu nuu-dé. Te tu'un yá'a n̄i jicha kua'an n̄i ñú ñayivi judío onde vina.

Ja ní nastá'an-ya máá-yá nuu-í

¹⁶ Te ndí'uxí in chaa káskuá'a-ún, n̄i kee-de kája'an-de onde ñuu Galilea, onde yuku núu ní tá'ú tíñu Jesús nuu-dé ja kí'in-de. ¹⁷ Te n̄i kajini-de nuu-ya, te n̄i kachiñú'ún-de-ya. Ko sava-de tú ní kákandíja-de. ¹⁸ Te n̄i chaa Jesús, n̄i ka'an-ya jín-de: Sik̄i-rí, a n̄i chaa Dios taká fuerza ja ío in̄i andíví jín iní ñuyívi. ¹⁹ Núsáa te kuá'an jíná'an-ró. Te stá'an-ro tú'un nuu taká ñayivi, ná chú'un in̄i-i. Te skuánducha-ro-í onde jín sí'ví máá Táa-yo jín sí'ví máá Sé'e, jín sí'ví máá Espíritu Santo. ²⁰ Te stá'an-ro núu-í ná kuándatu-i taká tíñu n̄i tá'ú-rí nuu-ro. Te máá-rí kaka ndija-ri jín-ró n̄i káni onde kivi ndí'i ñuyívi. Achí-ya. Amén.

EL SANTO EVANGELIO SEGUN SAN MARCOS TU'UN VA'A NI CHAA SAN MARCOS

Juan, chaa skuánducha

¹ Yá'a kéjá'á tú'un va'a máá Jesucristo, Se'e Dios. ² Te súan n̄i chaa Isaías tutu, chi chaa jáni tu'un Dios n̄i kuu-de sáá: Kuni so'o-ró, chí tájí-rí ndajá'a-rí kuxnúú-de jaa-de sátu'a-de ichi-ro. ³ Te ndajá'a-ún, kana jaa-de onde nuu ñú'un té'é: Sátu'a-ró íchi máá Jító'o-yo te sándóó-ró íchi-yá, achí-de, áchí Isaías. ⁴ Te Juan, n̄i skuánducha-dé onde nuu ñú'un té'é. Te n̄i jani-de tu'un jánducha jíin tú'un nakani in̄i, náva'a sá'a Dios tuká'nu in̄i nuu kuáchi. ⁵ Te n̄i chakoyo taká ñayivi ndañúu Judea, jíin taká ñayivi ñúu Jerusalén. Te n̄i skuánducha-dé-i in̄i yucha Jordán. Te kánakani ndaa-i kuáchi-i yúan. ⁶ Te sa'ma ní ñu'un Juan n̄i kuu ixi camello, jíin ñn sánch̄i ñii nú'n̄i chíi-de. Te n̄i yee-dé ndikuá'yú jíin ndúxi yokoyuku. ⁷ Te n̄i jani-de tu'un: Ichi yatá-rí vai ñn I'a kúñá'nu-ga vása rúu, ja tú kúñá'nu-r̄i jukuíta ndee-r̄i te ndájí-rí ñii yí'i ndijan-yá, áchí-de. ⁸ Te ruu, chí jíin ndúcha skuánducha-rí róó jíná'an-ró, ko I'a-ún, chí jíin Espiritu Santo skuánducha-yá róó, áchí Juan.

Ja ní janducha Jesús n̄i sá'a Juan

⁹ Te n̄i kuu kivi. Te Jesús, n̄i kenda-ya ñúu Nazaret ndañúu Galilea. Te n̄i janducha-yá n̄i sá'a Juan in̄i yucha Jordán. ¹⁰ Te n̄i nana-ni-ya in̄i nducha-ún. Te n̄i jin̄i-ya já ní nuña andívi. Te Espiritu n̄i jungava sik̄i-yá nátu'un paloma. ¹¹ Te ichi andívi ní kenda ñn tu'un n̄i ka'an: Máá-ró kúu Se'e-r̄i, te kúndá'ú in̄i-r̄i róó. Te kús̄i in̄i-r̄i jíin-ró. Achí.

Sik̄i já ní jito nchaq tá'an Satanás jíin-yá

¹² Yúan-na te máá Espiritu, n̄i chundá'á-ni-ya kuá'an-ya ondé ñu'un té'é. ¹³ Te n̄i kanchaa-ya núu ñú'un té'é yúan uu xiko kivi, te vása ní jito nchaq tá'an Satanás jíin-yá. Te n̄i kandee-ya jíin k̄iti xáan. Te máni ndajá'a andívi ní kajatíñu nuu-yá.

Ndasa n̄i kejá'á Jesús jáni-ya tú'un

¹⁴ Yúan-na te onde n̄i kivi Juan vekaa, te n̄i jaa Jesús ndañúu Galilea, jáni-ya tú'un va'a Dios. ¹⁵ Te n̄i kachi-ya: A n̄i jinu kivi, te a yani koo ñuu nuu tá'ú Dios tíñu. Nakani in̄i jíná'an-ró, te kandíja-ró tú'un va'a-ya.

Ja ní kana-ya xini kúun tá'an chaa

¹⁶ Te n̄i ja'a-ya xín mar Galilea kua'an-ya. Te n̄i jin̄i-ya núu Simón jíin ñaní-de Andrés, káskuíta ka'nu-de ñunu-dé in̄i mar, chí chaa kátin̄i t̄iyáká kákuu-de. ¹⁷ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Kundikin̄i ruu kikoyo-ró, te ná násá'a-r̄i róó chaa ñn ñayivi. Achí-ya. ¹⁸ Yúan-na te n̄i kaxndóo-ni-de ñunu-dé. Te n̄i kandikin̄i-de-ya. ¹⁹ Te n̄i jika-ya ñn tí'lí-ga. Te n̄i jin̄i-ya núu Jacobo jíin ñaní-de Juan. Se'e Zebedeo kákuu chaa-ún. Suni ká'jin̄i chaa-ún in̄i barco, kánaku'n̄i-de ñunu-dé. ²⁰ Te n̄i kana-ni-ya xini-dé. Te n̄i kaskéndoo-de táa-de Zebedeo in̄i barco-ún jíin mozo-de, te kuangoyo-de yata-yá.

Ja ní keñi'in-ya tachí k̄ini

²¹ Te n̄i kivi koyo-de in̄i ñuu Capernaum. Te taká kivi ndétatú n̄i kivi-ni Jesús in̄i ve'e sinagoga, te n̄i stá'an-ya tú'un. ²² Te n̄i kanaa ini-i k̄ajini so'o-i tu'un stá'an-ya, chí n̄i stá'an-ya nátu'un chaa ndiso tíñu, nasu nátu'un chaa káchaa tutu. ²³ Te in̄i ve'e sinagoga-ún kánde ñn chaa tá'an tachí k̄ini. Te chaa-ún,

n̄i kana kó'ó-de: ²⁴ Naún kuní-ní jín-ná jíná'an-ná, Jesús ñuu Nazaret. Vai-ní xnáa-ní náá náún. A jini-ná na ní kúu, chaá ío ndoo nuu Dios, áchí. ²⁵ Te Jesús, n̄i ka'an xaan-yá jín: Kasu yu'u-ro, te kenda-ró-de, áchí-ya. ²⁶ Te máá tachí k̄ini-ún, xaan ní ja'ni yí'í cháa-ún. Te n̄i kana jík'ó'ó. Te n̄i kenda kua'an in̄i-de. ²⁷ Te ndivii-í n̄i kanaa in̄i-í kánde'é-i. Te kádatu'ún máá-i: Naún kúu ya'á. Tu'un jáá kúu náún, ch̄i tá'ú ní'in-de tiñu nuu tachí k̄ini, te kájandatu nuu-dé, áchí-i. ²⁸ Te n̄i jichá nuu-ni tu'un-ya kuá'an ní táká ndańuu ja ní jík'ó ndúu yuńuu Galilea. ²⁹ Te n̄i kãdenda-ni-ya in̄i ve'e sinagoga. Te n̄i chakoyo-ya jín Jacobo jín Juan onde ve'e Simón jín Andrés. ³⁰ Te náchisó Simón, kátuu-ńá yí'í k̄iji-ńa. Te n̄i kaka'an-ni-de jín-yá ndasa kuu máá-ńa. ³¹ Yúan-na te n̄i ja-ya. Te n̄i t̄in-ya ndá'a-ńá. Te n̄i ndukani-ya-ńá. Te n̄i kee-ni k̄iji-ún-ńa. Te n̄i jatíñu-ńa núu-ya jíná'an-ya.

Ja ní nasáva'a-ya kuá'a ñáyivi káku'u

³² Te nuu ní in̄i, n̄i kee ndikandii, te n̄i chakoyo chaá kãdiso ñáyivi káku'u, jín ñáyivi tá'an tachí k̄ini. ³³ Te taká ñáyivi ñuu-ún, n̄i kakutútú-i yux'é yúan. ³⁴ Te n̄i nasáva'a-ya kuá'a ñáyivi káku'u t̄ini nuu kué'e. Te n̄i kiñi'in-ya kuá'a tachí k̄ini kája'an. Te tú ní já'a-ya tú'un ka'an tachí k̄ini-ún, ch̄i a kájin̄i-ún-yá.

Ja ní jikan ta'u-yá nuu ñú'un té'é

³⁵ Te ña'an xaan ní ndukoo-ya, onde ná íña-gá. Te n̄i kenda-ya te kua'an-ya ñn lugar ñu'un té'é. Te yúan n̄i jikan ta'u-yá. ³⁶ Te Simón jín cháa káxiukú jín-de, n̄i kandikin-de-ya. ³⁷ Te n̄i kanani'in-dé-ya. Te káka'an-de jín-yá: Taká ñáyivi, kãandúkú-i ní, áchí-de. ³⁸ Te n̄i kachi-ya jín-de: Ná kí'on sáva-ga ñuu káxiukú yáni, náva'a kani-r̄i tu'un yúan, ch̄i ja yúan ní cha-r̄i. Achí-ya. ³⁹ Te kua'an-ya. Te n̄i jani-ya tú'un in̄i taká ve'e sinagoga ní ndáńuu Galilea. Te n̄i kiñi'in-ya tachí k̄ini kája'an.

Ja ní nasáva'a-ya ñn chaá té'yu ndi'yi

⁴⁰ Te ñn chaá té'yu ndi'yi, n̄i chaá-de nuu-yá. Te n̄i jukuiñi jítí-de nuu-yá, ká'an ndá'ú-de jín-yá: Nú kuní-ní, te kuu nasándoo-ní náá, áchí-de. ⁴¹ Te Jesús, n̄i kundá'ú in̄i-ya-dé. Te n̄i skáa-ya ndá'a-yá. Te n̄i ké'é-yá-de. Te n̄i ka'an-ya jín-de: Kuní-r̄i. Ná ndúndoo-ró. Achí-ya. ⁴² Te máá súan-ni n̄i ka'an-ya, te ndi'yi té'yu chaá-ún, kua'an-ni. Te n̄i ndundoo-ni-de. ⁴³ Yúan-na te n̄i ka'an xaan-yá jín-de. Te táji-ni-ya-dé ki'in-de. ⁴⁴ Te ká'an-ya jín-de: Koto-ró, ma ká'an kuti-ro jín ní ñn-i, ch̄i kuá'an, te stá'an-ro máá-ró núu sutú. Te kundá'á-ró ndátíñu stá'an-ro núu-dé, náva'a kun̄i-de ja ní ndundoo-ró, nátu'un n̄i tá'ú Moisés tiñu sáá, áchí-ya. ⁴⁵ Ko máá-de, n̄i kenda-de kua'an-de. Te n̄i kejá'á-de n̄i jachá xaan-dé tu'un. Te n̄i kachi-de ná n̄i ta'an-de. Te tuká-ni ní kúu k̄ivi ndijin Jesús onde in̄i ñuu, ko n̄i kanchaa s̄in-ya ñn lugar ñu'un té'é. Te yúan n̄i kikoyo ñáyivi taká lado nuu-yá.

2

Chaá n̄i kuyúnú

¹ Te n̄i kuu yaku k̄ivi. Te n̄i k̄ivi tuku-ya ñuu Capernaum. Te n̄i kenda tu'un ja vé'e kanchaa-ya. ² Te n̄i kakutútú kuá'a xaan ñáyivi núu-yá. Te tuká ní kãnda kuti yux'é kuíñi-i. Te n̄i jani-ya tú'un nuu-í. ³ Yúan-na te n̄i chaá yaku chaá nuu-yá jín ñn chaá n̄i kuyúnú, ja kúun tá'an-de kãdiso-de chaá-ún. ⁴ Te ja kuá'a ñáyivi-ún, te tú ní kúu k̄ivi-de nuu-yá jín cháa-ún. Te n̄i kajuña-de xini vé'e nuu kãdee-ya-ún. Te nuu ní kakaan-de yau-ún, n̄i kaskúun-de jito yuu núu kátuu cháa n̄i kuyúnú-ún. ⁵ Te n̄i jini Jesús ja kãkandíja máá-de. Te n̄i

ka'an-ya jíin cháa n̄i kuyúnú-ún: Hijo, a ío tuká'nu in̄i nuu táká kuachi-ró, áchí-ya. ⁶ Te yúan kaxiukú yakú cháa káchaa tutu. Te yuán, n̄i kajani in̄i: ⁷ Naja ká'an cháa yá'a súan. Núsáá te tu'un ndiva'a ká'an-de. Ndéja kúu sá'a tuká'nu in̄i nuu kuachi, ch̄i ñn-ni máá Dios, áchí. ⁸ Te n̄i juku'un-ni in̄i Jesús ja súan kajani in̄i. Te n̄i ka'an-ya jíin: Naja kajani in̄i-ro súan. ⁹ Te ja úu tu'un yá'a, ndéja yíi-ga káa. Á ka'an-ri jíin cháa n̄i kuyúnú yá'a: A ío tuká'nu in̄i nuu táká kuachi-ró; xí ká'an-ri jíin-de: Ndukoo, te naki'in-ró jito yuu-ro, te ki'in-ro jíin, ach̄i-ri náún. ¹⁰ Ko náva'a ná kuni-ro ja máá Sé'e cháa, ndíso-ya tíñu in̄i ñuyivi yá'a ja sá'a-ya tuká'nu in̄i nuu kuachi, te ná ká'an-ri inga tu'un jíin cháa n̄i kuyúnú yá'a núsáá: ¹¹ Jíin-ró ká'an-ri: Ndukoo, te naki'in-ró jito yuu-ro, te no'on-ro vé'e-ró, áchí-ya jíin-de. ¹² Te máá cháa-ún, n̄i ndukoo-ni-de. Te n̄i naki'in-de jito yuu-dé. Te n̄i ndenda-de kua'an-de nuu ñáyivi kuá'a-ún. Te ndivii-í, n̄i kakee nuu-í kánde'é-i. Te n̄i kanakana jaa-i Dios: Na tú kájin̄i kuti-yo súan nátu'un ya'á, áchí-i.

Ja ní kana-ya xini Leví

¹³ Te n̄i kenda tuku Jesús kua'an-ya ondé yu'u mar. Te taká ñayivi, n̄i jakoyo-i nuu-yá. Te n̄i stá'an-ya tú'un nuu-í. ¹⁴ Te n̄i ja'a-ya kuá'an-ya. Te n̄i jini-ya núu Leví, se'e Alfeo, kánchaa-de nuu kútutú xú'ún ñúu. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Kundikin-ro rúu, áchí-ya. Te n̄i ndukuiñi-de. Te n̄i ndikin-de-ya. ¹⁵ Te Jesús, n̄i yee-yá staa in̄i ve'e-de. Te suni kua'a cháa xini jíin cháa ká'io kuachi, káyee-dé staa jíin Jesús jíin cháa káskuá'a jíin-yá, ch̄i ío kua'a-dé kándikin-de-ya. ¹⁶ Te cháa káchaa tutu, jíin cháa fariseo, kánde'é-de ja yee-yá staa jíin cháa xini jíin cháa ká'io kuachi. Te n̄i kaka'an-de jíin cháa káskuá'a jíin-yá: Naja yee-yá jíi-ya jíin cháa xini jíin cháa ká'io kuachi, áchí-de. ¹⁷ Yúan-na te n̄i jini so'o Jesús. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Chaa ká'io ndáján, tú kánandi-i-de cháa táná, chí cháa kaku'u kúu ja kájinu ñú'ún. Na tú vai-ri kana-ri xini cháa ndaa, chí cháa ká'io kuachi kána-ri xini, áchí-ya.

Siki ja kondicha in̄i

¹⁸ Te cháa káskuá'a jíin Juan, jíin ja káskuá'a jíin cháa fariseo, ká'io ndicha in̄i-de. Te n̄i chakoyo cháa-ún. Te n̄i kaka'an-de jíin-yá: Chaa káskuá'a jíin Juan jíin ja káskuá'a jíin cháa fariseo, naja ká'io ndicha in̄i-de, te cháa káskuá'a jíin-ni, tú ká'io ndicha in̄i-de, áchí-de. ¹⁹ Te Jesús, n̄i ka'an-ya jíin-de: Á kuu kondicha in̄i ñayivi ká'in̄i viko tánda'a, te nú kánchaa yii jíin-í. Ch̄i nú nini kánchaa yii jíin-í, ma kúu kondicha in̄i-í. ²⁰ Ko chaa ñn kivi ja yíi-ún, kuxio-de nuu-í. Te kivi-ún, kuu kondicha in̄i-í. ²¹ Tú ni ñn nachu'un sa'ma jaá núu sú'nu tu'ú. Ch̄i nú súan, te suni máá ja ní nuku'un jaá-ún ka'ncha-ga ja tu'ú-ún, te ja te'ndé-ún ví'i-gá te'nde. ²² Te tú ni ñn chu'un vino jaá in̄i ñii tú'ú. Ch̄i nú súan, te máá vino jaá-ún ndátá ñii-ún, te kati vino-ún, te ñii-ún naa-ni. Ko ñii jaá jíin vino jaá, kúu ja kúu ku'un, áchí-ya.

Ja ní kakachi-de yoko trigo kivi ndetatú

²³ Te ñn kivi ndetatú n̄i ja'a Jesús kua'an-ya ñn nuu kaa trigo. Te cháa káskuá'a jíin-yá, kájika-de kua'an-de. Te kakachi-de yoko. ²⁴ Yúan-na te cháa fariseo, n̄i kaka'an-de jíin-yá: Naún kúu jian. Naja kásá'a-de súan kivi ndetatú, ch̄i tú ío ley. Achí-de. ²⁵ Te máá-yá, n̄i ka'an-yá jíin-de: Á tú ní kaka'u kuti-ro tutú naún ní sá'a David, kivi ní kii tundó'o nuu-dé. Te n̄i ji'i-de soko, onde jíin cháa n̄i kaxiukú jíin-de. ²⁶ Te n̄i kivi-de in̄i ve'e Dios. Te Abiatar n̄i kuu máá sutú ñá'nu-ga. Te n̄i yee-dé statilá ii kaxiukú ndijín, ja tú ío ley kee ní ñn cháa, ch̄i máni sutu káyee núu. Te suni n̄i ja'a-de nuu cháa kaxiukú jíin-de, áchí-ya. ²⁷ Te suni n̄i ka'an-ya jíin-de: Kivi ndetatú n̄i jungoo ja siki cháa; nasu cháa

ja sikí kivi ndétatú. ²⁸ Núsáá te máá Sé'e cháa, suni Jito'o kivi ndétatú kúu-ya, áchí-ya.

3

Ĥn cháa ni ichi nda'a

¹ Te ingá jínu ni ndivi Jesús ini ve'e sinagoga. Te yúan ni io Ĥn cháa ni ichi káján Ĥn nda'a-dé. ² Te kánde'é-de nú nasáva'a-ya-dé kivi ndétatú, náva'a kakan-de kuachi sikí-ya. ³ Yúan-na te ni ka'an-ya jín cháa kátí'ichi nda'a-ún: Ichi má'ñú yá'a jukuiñi-ro, áchí-ya. ⁴ Te ni ka'an-ya jín-de jíná'an-de: Ndé ley ío sikí kivi ndétatú. Á sá'a va'a-yó, xí sá'a ñáá-yo. Á nama-yó Ĥn cháa a yani kuu, xí ká'ni-yo Ĥn ndiyi, áchí-ya. Te máá-de, tú ní káka'an kuti-dé. ⁵ Te ndé'é-yá nuu-dé ja ká'in-de xiin-yá. Te ni kití ini-ya. Te ni kukuí'a ini-ya já ndáva ini añú-de jíná'an-de. Te ni ka'an-ya jín cháa-ún: Skáa nda'a-ro, áchí-ya. Te ni skáa-de nda'a-dé. Te nda'a-dé-ún, ni nduva'a ij-ní. ⁶ Yúan-na te ni kenda koyo cháa fariseo. Te ni kandatú-ún-ni-de jín cháa herodiano sikí-ya, ndasa ka'ni-dé-ya.

Kua'a ñayivi ni kandikin-i-ya

⁷ Te Jesús, ni kusin-ni-ya kuá'an-ya ondé yu'u mar jín cháa káskuá'a jín-yá. Te ñayivi kuá'a xaán ndáñú Galilea jín ndáñú Judea, ni kandikin-i-ya. ⁸ Te suni onde ñuu Jerusalén jín Idumea, jín ingá lado yucha Jordán, jín ndáñú Tiro jín Sidón. Kua'a xaán ñayivi, ni kajini tu'un-i ná ñá'nu tiñu ni sá'a-ya. Te ni chakoyo-i nuu-yá. ⁹ Te ni ka'an-ya jín cháa káskuá'a jín-yá ja ná kót'u'a Ĥn barco lúli kivi-ya, náva'a tú kaxin-i-ya. Chi kua'a xaán ñayivi-ún ío. ¹⁰ Chi ni nasáva'a-ya ñayivi kuá'a. Te taká ñayivi kaku'u kue'e, ni kakandita-i nuu-yá, ja ké'é-i-ya kákuni-i. ¹¹ Te tachi kini nú ni kajini nuu-yá, te kájukuiñi jíti núu-yá. Te kákana kó'ó: Máá-ní kúu Se'e Dios, áchí jíná'an. ¹² Ko máá-yá, ni ka'an xaán-yá jín já ná tú stá'an ndijin-ún-yá.

Ja ni kaji-ya uxí uu cháa skuá'a jín-yá

¹³ Te ni kaa-ya kuá'an-ya ondé yuku. Te ni kana-ya xiní ndé cháa játa'an ini máá-yá. Te ni jakoyo-de nuu-yá. ¹⁴ Te ni jani-ya uxí uu tá'an cháa, kuiñi-de jín-yá. Te táji-yá-de kingoyo-de kani-de tu'un. ¹⁵ Te kundiso-de tiñu ja násáva'a-de ñayivi kú'u. Te kiñi'in-de tachi kini kingoyo. ¹⁶ Te Simón, ni naskúnání-yá-de Pedro. ¹⁷ Te Jacobo, se'e Zebedeo, jín Juan ñani Jacobo, ni naskúnání-yá ndendú-de Boanerges, ja kuni ka'an: Cháa nátu'un taja. ¹⁸ Te sava-ga-de nání-de Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, Jacobo se'e Alfeo, Tadeo, Simón ñuu Caná, ¹⁹ onde jín Judas Iscariote, ja ní nastúu-de-ya. Yúan-na te ni kivi koyo-de Ĥn ve'e jín-yá. ²⁰ Te ni ndutútu tuku kua'a ñayivi. Te ni tuká ní kúu kee-yá staa jín-de. ²¹ Te ni kajini tu'un tá'an-ya. Te ni kakenda-de vai-de ja tñn-de-ya. Chi ni kaka'an-de: Kaku'u-de, áchí-de.

Tu'un ndiva'a sikí Espiritu Santo

²² Te ja káchaa tutu, ni kikoyo onde ñuu Jerusalén, ni kaka'an: Yí'i-de Beelzebú. Te jín tachi kini ñá'nu kiñi'in-de tachi kini kája'an, áchí. ²³ Te ni kana-ya xiní jíná'an. Te ni ka'an-ya tu'un yátá jín: Ndasá kuu kiñi'in Satanás-ún Satanás kí'in, áchí-ya. ²⁴ Te nú Ĥn ñuu sásin máá te kánakuatá'an máá, te ñuu yúan ma kuni'in. ²⁵ Te nú Ĥn ve'e sásin máá te kánakuatá'an máá, te ve'e yúan ma kuni'in. ²⁶ Te nú Satanás kánakuatá'an máá te sásin máá, ma kuni'in, chi sasua naa, áchí-ya. ²⁷ Tú ni Ĥn cháa kuu kivi-de ini ve'e cháa kándáján te sakuí'ná-de ndatiñu, te nú tú xna'an-ga ku'ni-de cháa ndáján-ún.

Yúan-na te kuu sakuí'ná-de ndatíñu cháa-ún. ²⁸ Jandáa ká'an-ri jíin-ró já kóo tuká'nu iní nuu táká kuachi kásá'a cháa, te suni nuu tú'un ndíva'a nú nani ka'an-de jíiná'an-de. ²⁹ Ko nú ñin cháa ká'an-de tu'un ndíva'a siki Espíritu Santo, ma kóo kuti tuká'nu iní-ya núu-dé, chí sua kundiso-de kuachi ní káni, áchí-ya. ³⁰ Chi ní kaka'an-de: Tá'an-de tachí káni, áchí-de.

Náa-ya jíin ñani-ya

³¹ Te ní cháa náa-ya jíin ñani-ya, te ká'jin-ña yatá ké'e. Te ní katáji-ña tú'un kua'an kákana-ña xiní-ya. ³² Te ñayivi kuá'a káxiukú ní núu-yá-ún, ní kaka'an-i jíin-ya: Kuánde'é-ní, chí ní cháa náa-ní jíin ñani-ní ká'jin-ña yatá ké'e kánandúkú-ña ní, áchí-i. ³³ Te máa-ya, ní ka'an-ya: Ndéja kúu náa-ri te ndéja kákuu ñani-ri, áchí-ya. ³⁴ Te ndé'é-ya nuu ñayivi káxiukú ní núu-yá-ún, te ní ka'an-ya jíin-i: Kuni so'o-ró, chí ya'á kúu náa-ri jíin ñani-ri. ³⁵ Chi ñayivi skíkuu tíñu kuni Dios, jian kúu ñani-ri, kúu kuá'a-ri, kúu náa-ri, áchí-ya.

4

Tu'un yatá siki cháa sáka trigo

¹ Te yu'u mar ní kejá'a tuku-ya ní stá'an-ya tú'un. Te ní kandutútú kuá'a xáan ñayivi núu-yá. Te ja yúan ní kivi-ya ní jungoo-ya iní ñin barco nuu mar. Te taká ñayivi-ún, ní kakendoo-i káxiukú-i nuu ñú'un. ² Te ní stá'an-ya kuá'a tú'un yatá núu-í. Te ní ka'an-ya jíin-i: ³ Kuni so'o te kuni-ro: ñin cháa sáka trigo, ní kenda-de sáka-dé. ⁴ Te ní kuu ja ní kenda-de sáka-dé, te ñin nuni-ún, ní jungava yu'íchi. Te ní cháa tisaa. Te ní kakókó-tí. ⁵ Te inga, ní jungava nuu ñú'un yúu, nuu tú ío kua'a ñú'un. Te ní kana yachi-ni, chí tú ío kókon ñu'un. ⁶ Te nuu ní kana ndikandii, te ní kasun-ni. Te ní ichi, chí tú yo'o ní ío. ⁷ Te inga, ní jungava ma'ñú ínu. Te ní ja'nu ínu-ún. Te ní jasú nuu. Te tú ní kúun nuni. ⁸ Te sava, ní kajungava nuu ñú'un vá'a. Te ní kaja'nu. Te ní nakoko. Te ní kuun nuni. ñin ja okó uxí, inga ja uní xiko, te inga ja ñin ciento, áchí-ya. ⁹ Yúan-na te ní ka'an-ya jíin-de: Cháa ío so'o kuni ná'ín, te ná kúni so'o-de. ¹⁰ Te nuu ní ndoo máa-na-ya, te cháa ká'jin yani nuu-yá jíin ndí'uxí uu cháa káskuá'a jíin-ya, ní kajika tu'un-de-ya siki tú'un yatá-ún. ¹¹ Te ní ka'an-ya jíin-de: A kuajuku'un iní-ro tú'un yísa'í yá'a, ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tíñu. Ko jíin já ñin siki ká'jin, chí máni jíin tú'un yatá ká'an-ri taká tu'un. ¹² Náva'a vasa kánde'é, ná ndé'é ko ma chú'un iní. Te vasa kájiní so'o, ná kúni so'o ko ma júku'un iní. Náva'a ma ná jíó káva iní, te koo tuká'nu iní nuu táká kuachi, áchí-ya. ¹³ Te ní ka'an-ya jíin-de: Tú káju'ku'un iní-ro tú'un yatá yá'a náún. Ndasa júku'un iní-ro sáva-ga tu'un yatá núsáa. ¹⁴ Cháa sáka trigo kúu cháa sáka tú'un. ¹⁵ Te nuni ní kajungava yu'íchi kákuu cháa ní saka tú'un iní-de. Ko nú ní kájiní so'o-de, te cháa-ni Satanás te jáncháa-ni tu'un ní saka iní añú-de-ún kua'an-ni jíin. ¹⁶ Te nuni ní saka núu ñú'un yúu, kákuu cháa kájiní so'o tu'un, te kúsi iní-de jíin. ¹⁷ Ko túu nuu káka yo'o iní-de. Te yaku-ni kivi kánda. Te nú ní ndonda tundó'o siki-dé, xí nú ní sándíva'a-i jíin-de siki tú'un-ún, te kánayu'ú-ni-de. ¹⁸ Te nuni ní saka má'ñú íñu kákuu cháa kájiní so'o tu'un. ¹⁹ Ko kácutéñu-de jíin ndatíñu-de. Te kákuu-de kukúka-de, te káxndá'ú-de máa-de jíin. Te kácutóo iní-de siki sáva-ga ndatíñu. Ndi'í ya'á sátéñu-de te jasú nuu tú'un-ún, te tú kúun nuni. ²⁰ Te nuni ní saka núu ñú'un vá'a kákuu cháa kájiní so'o tu'un. Te kájatá'ú-de te kája'a-de nuni. ñin-de okó uxí, inga-de uní xiko, te inga-de ñin ciento, áchí-ya.

Tu'un yiti

21 Te suni n̄i ka'an-ya jíin-de: Á júkuiñi yiti já kúndij sa'í ch̄i nundóó, xí chíi j̄ito. Á tú kundij nuu candelero. 22 Ch̄i tú íó ni ñ̄n tiñu yísa'í sáni, chí taká-ni stá'an ndijin-ya. Ni tú íó ni ñ̄n tu'un yísa'í sáni, chí taká-ni vai ndijin sá'a-ya. 23 Ch̄a íó so'o kuni ná'ín, te ná kúni so'o-de, áchí-ya. 24 Te suni n̄i ka'an-ya jíin-de: Ná kúni so'o va'a-ró. Ch̄i jíin kú'a ja káchikua'á-ro, suni nakukua'á-ro. Te ndaa-ga sik̄i máá-ró já kájini so'o-ró. 25 Ch̄i ch̄a ja á ñáva'a, te kii-ga nuu-dé. Te ch̄a ja ná tú ñáva'a, vasa ja á ñáva'a-de-ún te kuxio ki'in, áchí-ya.

Tu'un tata ni ja'nu

26 Te n̄i ka'an-ga-ya: Ñuu nuu tá'ú Dios tiñu kúu nátu'un ñ̄n ch̄a n̄i chí-i-de tata nuu ñú'un. 27 Te kixí-de ñúú te ndúkoo-de ndúú. Te tata-ún a kána te já'nu. Te máá-de, tú jiní-de ndasa sá'a. 28 Ch̄i máá ñú'un kúu ja já'a nuni. Xna'an-ga v̄iu, te vása kána yoko. Yúan-na te nuni ndóo chíi yoko-ún. 29 Te nú n̄i kuaan nuni-ún, te skívi-ni-de jóso, chí a n̄i ja kivi tá'nu, áchí-ya.

Tu'un ndikin yuá mostaza

30 Te n̄i ka'an-ya: Na jíin ká'an-yo já ndása kuni koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Xí na tu'un yátá skétá'an-yó jíin. 31 Kúu nátu'un ndikin yuá mostaza ja nú n̄i jich̄a nuu ñú'un, te yuán kúu ñ̄n tata lúli-ga vása taká tata íó nuu ñú'un-ún yá'a. 32 Ko nú a n̄i jich̄a. Te kana, te já'nu xa'an-ga vása taká-ga yua. Te kúná'nu nda'a. Te tisaá íó andívi vatu-ni sá'a-tí taká-ti chíi kati-ún, áchí-ya. 33 Te kua'a tú'un yátá súan n̄i ka'an-ya jíin ñáyivi, ndasa n̄i kakanda máá-i kuni so'o-i. 34 Te nú tú tu'un yátá te tú ká'an-ya jíin-i. Ch̄i máni máá-ni nuu cháa káskua'a jíin-ya n̄i kach̄i kají-ya taká tu'un.

Ja ní jukuiñi tachi xa'an ní sá'a-ya

35 Te n̄i ini kivi-ún. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Ná kija'a-yó íchi lado-ún, áchí-ya. 36 Te n̄i kaxndóo-de ñáyivi kuá'a-ún. Te súan-ni n̄i kajaka-de-ya iní ñ̄n barco. Te suni kua'an yaku-ga barco lúli jíin-ya. 37 Te n̄i ndonda ñ̄n tachi xa'an. Te suni n̄i ndonda su'ma mar, n̄i kivi iní barco-ún. Te barco-ún kuni chítú ndúcha iní núú. 38 Te máá-ya, kánde-ya ondé yata barco-ún, kixí-ya sik̄i ñ̄n sa'ma yí'i xin̄i. Te n̄i kaxndúkoo-de-ya. Te káka'an-de jíin-ya: Maestro, á tú nákani iní-ni ja náa-yo, áchí-de. 39 Te n̄i ndukoo-ya. Te n̄i ka'an xa'an-ya nuu tachi-ún. Te n̄i ka'an-ya jíin mar-ún: Ná'ín-ni koo-ró, jukuiñi, áchí-ya. Te n̄i jukuiñi tachi-ún, te ná'ín yúú íi-ni n̄i kuu. 40 Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Naja káyu'ú-ro. Naja tú kákandja-ró, áchí-ya. 41 Te n̄i kayu'ú xa'an-dé. Te n̄i kaka'an-de: Ndé ch̄a kúu ch̄a yá'a núsáa, ja ondé tachi jíin mar kájanat̄u nuu-dé, áchí-de.

5

Chaa tá'an tachi kini ndañúu Gadara

1 Te n̄i jakoyo-ya ingá lado mar ndañúu Gadara. 2 Te n̄i kenda-ya iní barco-ún. Te ondé ve'e añú n̄i kenda ñ̄n ch̄a tá'an tachi kini, te n̄i ketá'an-ni-de jíin-ya. 3 Te ncháa-de ma'ñú vé'e añú. Te tú ni ñ̄n kúndéé kú'ni-de jíin cadena. 4 Ch̄i kua'a xa'an jinu n̄i nu'ni-de jíin manea jíin cadena. Ko cadena-ún, ndi'i-ni n̄i ja'nu sava-de. Te manea-ún, ndi'i-ni n̄i kukuáchi ní sá'a-de. Te tú ni ñ̄n kúndéé jíin-de ka'nu-de. 5 Te taká kivi ndúú ñúú-ni jika-de yuku jíin má'ñú vé'e añú. Te kána jíin-de, te stují-dé máá-de jíin yúu. 6 Te n̄i jiní-de ja á jiká-ga vai Jesús. Te n̄i chaa-de corre kua'an-de nuu-ya. Te n̄i jukuiñi jítí-de nuu-ya. 7 Te n̄i kana kó'ó-de: Naún sá'a-ni jíin-ná Jesús, Se'e Dios, I'a kúná'nu xa'an. Ká'an nda'ú-ná jíin-ni ondé jíin Dios, ma xndó'o-ni náa, áchí-de. 8 Ch̄i n̄i ka'an-ya: Tachi kini, kenda ki'in-ro iní ch̄a yá'a, áchí-ya. 9 Te n̄i jik̄a tu'un-ya-de: Naún nání-ró. Te máá-de, n̄i ka'an-de: Ch̄a kua'a

xáan nání-ná, chí kua'a-ná íó, áchí-de. ¹⁰ Te nì ka'an nda'ú-de jíin-yá ja má kíñi'in-ya-dé ñuu-ún kí'in-de. ¹¹ Te yani yuku yúan íó ñn tikunì ká'nu kinì kájitu-tì. ¹² Te tachì kíni-ún, nì kaka'an nda'ú jíin-yá: Tájí-ní náá ná kíngoyo-ná kivi-ná inì kinì yúan, áchí. ¹³ Te Jesús, nì ja'a-ya tú'un. Te nì kenda tachì kíni-ún kája'an. Te nì kivi koyo inì kinì. Te tikunì kinì-ún, nì kajungoyo-tì ñn yukáva onde inì mar. Te kinì-ún íó nátu'un uu mil-tì. Te nuu mar nì kaji'i-tì. ¹⁴ Te cháa kándito-tì yúan, nì kajinu-de. Te nì kakastu'ún-de nuu ñúu jíin núu rancho. Te nì chakoyo ñayivi-ún kánde'é-i naún ní kuu. ¹⁵ Te nì chakoyo-i nuu Jesús. Te nì kajinì-i nuu cháa nì ndo'o jíin tachì kíni-ún. Te kánchaa-de, ñú'un-de sa'ma, te a nì nduva'a xinì-dé. Te nì kayu'ú-i. ¹⁶ Te cháa nì kajinì-ún, nì kakastu'ún-de nuu ñayivi vái koyo ndasa nì ta'an cháa nì yi'í tachì kíni-ún, te ndasa nì kuu jíin kinì-ún. ¹⁷ Te nì kakejá'á-de nì kaka'an-de jíin-yá ja ná kenda-ya ñúu-de kí'in-ya. ¹⁸ Te nì kivi-ya inì barco. Te cháa nì ta'an tachì kíni-ún ká'an nda'ú-de jíin-yá, ja kúndee-de jíin-yá kuní-de. ¹⁹ Ko Jesús, tú ní ja'a-ya tú'un, chí nì ka'an-ya jíin-de: Kuáno'on vé'e-ró núu tá'an-ró. Te kani-ró tú'un ná ñá'nu xaan tíñu nì sá'a máá Jító'o-ro jíin-ró, te ndasa nì kundá'ú inì-ya róó, áchí-ya. ²⁰ Te nì kee-de kua'an-de. Te nì kejá'á-de nì jacha-de tu'un inì ñuu Decápolis ná ñá'nu xaan tíñu nì sá'a Jesús jíin-de. Te ndivii ñayivi yúan, nì kánaa inì-i kájini tu'un-i.

Tu'un sesí'í Jairo

²¹ Te nì ja'a tuku Jesús kua'an-ya jíin barco inga lado. Te nì kandutútú kuá'a xaan ñayivi núu-yá. Te máá-yá, kándii-ya yú'u mar. ²² Te nì cháa ñn cháa nání-de Jairo kúñá'nu-de inì ve'e sinagoga. Te nì jinì-de nuu-yá. Te nì jukuiñi jíití-de nuu-yá. ²³ Te nì ka'an nda'ú téyí-de jíin-yá: Sesí'í-ná a yani kuu-i. Kí'in-yo te xndée-ní nda'a-ní siki-í náva'a ná kaku-i, te nachaku-i, áchí-de. ²⁴ Te nì kee-ya kuá'an-ya jíin-de. Te nì kandikin kua'a ñayivi kája'an-i jíin-yá. Te nì kajaxin-i-ya.

Ja ní nasáva'a-ya ñn ña'an kú'u kue'e niñi

²⁵ Te yúan íó ñn ña'an ní kuu uxì uu kuia ndó'o-ña kué'e játi niñi-ñá. ²⁶ Te xaan ní ndo'o-ña jíin ñátaná. Te nì janu-ña táká ja náva'a-ña jíin. Te tú kuti ní kúu tana, chí sasua ví'í-gá nì sá'a. ²⁷ Te nì jinì tu'un-ña tú'un Jesús. Te nì jaa-ña íchi yatá-yá ma'ñú ñayivi kuá'a-ún. Te nì ké'é-ña sá'ma-yá. ²⁸ Chí nì ka'an-ña: Nú ná ké'é-rí vasté sá'ma-yá, te kaku-rì. Achí-ña. ²⁹ Te onde nuu kána niñi-ñá-ún, nì ichi-ni. Te nì jinì-ña já ondé inì yiki kúñu-ña ní nduva'a tundó'o tá'an-ña-ún. ³⁰ Te Jesús, nì jinì-ni inì máá-yá ja ní kenda fuerza-ya kuá'an. Te nì jíó káva-ya núu ñayivi kuá'a. Te nì ka'an-ya: Ndéja ní ké'é sá'ma-rí, áchí-ya. ³¹ Te cháa káskuá'a jíin-yá, nì kaka'an-de: Ndé'é-ní ja ñayivi kuá'a yá'a kájaxin-i ní, te áchí-ní: Ndéja ní ké'é rúu, áchí-de. ³² Te máá-yá, yá'a yúan ndé'é-yá náva'a kunì-ya ndéja ní sá'a. ³³ Yúan-na te ña'an-ún, yú'ú-ña te kísi-i-ña, chí a jinì-ña ndasa nì ta'an-ña. Te nì cháa-ña. Te nì jukuiñi jíití-ña núu-yá. Te nì kachì ndaa-ña táká tu'un. ³⁴ Te máá-yá, nì ka'an-ya jíin-ña: Hija, nì kandíja-ró te yúan ní kaku-ró. Ma yú'ú-ro, chí nì nduva'a-ró tundó'o tá'an-ro, áchí-ya.

Ja ní nachaku sesí'í Jairo

³⁵ Te sá súan ká'an-ya, te nì chakoyo ñayivi ká'in ve'e cháa kúñá'nu inì ve'e sinagoga, te nì kaka'an-i jíin-de: A nì j'i'í sesí'í-ní. Naja stá'an-ga-ní Maestro, áchí-i. ³⁶ Te Jesús, nì jinì so'o-ya tú'un yá'a ja súan nì kaka'an-i jíin cháa kúñá'nu inì ve'e sinagoga. Te nì ka'an-ya jíin-de: Ma yú'ú-ro. Kandíja te nì kuu-ni,

áchí-ya. ³⁷ Te tú ní já'a-ya tú'un kundikin ni ñn yata-ya, chí máá-ni Pedro jíin Jacobo jíin ñani-de Juan. ³⁸ Te ni chakoyo-ya vé'e chaa kúñá'nu iní ve'e sinagoga. Te ni jini-ya já kúvaa, kánde'e, kákana jíkó'ó xaan kákuu. ³⁹ Te ni kivi-ya. Te ni ka'an-ya: Naja kákuvaa-ro kánde'e-ro. Te suchí sí'í yá'a, tú ní jí'i-i, chí kixí-ni-i, áchí-ya. ⁴⁰ Te ni kasákátá ñáyivi-ún nuu-ya. Ko máá-ya, ni kiñi'in ndí'i-ya-í kája'an-i yata ké'e. Te ni ki'in-ya máá-ni táa náa suchí sí'í-ún, jíin chaa ká'jin jíin-ya, te ni kivi-ya núu kátúu suchí sí'í-ún kua'an-ya. ⁴¹ Te ni ñin-ya ndá'a suchí sí'í-ún. Te ni ka'an-ya jíin-i: Talita cumi, ja kuní ka'an: Súchi, jíin-ró ká'an-ri, ndukoo, áchí-ya. ⁴² Te ni ndukoo-ni suchí sí'í-ún. Te ni jika-i, chí a ío-i uxí uu kuia. Te ni kanaa iní-de kánde'é-de, te xaan káyu'ú-de. ⁴³ Te Jesús, ni ka'an xaan-ya jíin-de ja tú ni ñn kuni tu'un. Te ni ka'an-ya jíin-de ja ná kuá'a-de ja kée-í.

6

Ja ní kaské'ichi-i-ya ñúu Nazaret

¹ Te ni kenda-ya yúan. Te ni najaa-ya ñúu-ya. Te chaa káskuá'a jíin-ya, ni kandikin-de-ya kája'an-de. ² Te máá kivi ndétatú ni stá'an-ya tú'un iní ve'e sinagoga. Te kua'a ñáyivi, ni kanaa iní-i kájiní ná'in-i. Te káka'an-i: Ndé ni ni'in chaa yá'a tu'un yá'a. Te naún kuní ka'an tu'un ndíchi ní ni'in-dé-ún. Te naún siki kúu tiñu ñá'nu ja sá'a-de jíin ndá'a-dé-ún. ³ Nasu yá'a kúu chaa túj yúnu. Te nasu sé'e María, ñani Jacobo jíin José jíin Judas jíin Simón kúu-de naún. Á tú ká'jin kua'a-de jíin-yó yá'a, áchí-i. Te súan ni kakujá'a iní-i jíin-ya. ⁴ Te Jesús, ni ka'an-ya jíin-i: Chaa jáni tu'un Dios, máni ñuu-de jíin tá'an-de jíin iní ve'e-de kúu ja tú káka'an tu'un jíin-ún jíin-de, áchí-ya. ⁵ Te tú ní kúu sá'a-ya ní ñn tiñu ñá'nu yúan. Chí yaku-ni ñáyivi káku'u ni nasáva'a-ya, já ní xndée-ya ndá'a-yá siki-í. ⁶ Te náa iní-ya ndé'é-yá ja tú kákandija máá-i. Te ni jíkó núu-ya ní ñúu yani. Te ni stá'an-ya tú'un.

Ja ní tájí-yá ndí'uxí uu-de kája'an-de

⁷ Te ni kana-ya xiní uxí uu chaa káskuá'a jíin-ya. Te tájí-yá ndí'úu ndí'úu-de kingoyo-de. Te ni ja'a-ya fuerza iní-de ja kúndéé-de jíin tachí kini. ⁸ Te ni tá'ú-yá tiñu nuu-dé ja tú kuti naún kúndiso-de kuu-de ichi. Ni ñunu, ni statilá, ni xu'ún kúnu'ni sánchí-de. Chí máá vara-ni kundá'a-de. ⁹ Ko kivi-de ndijan. Te tú ku'un-de uu su'nu, áchí-ya. ¹⁰ Te suni ni ka'an-ya jíin-de: Nani ve'e kúu nú ni kivi-ró, te kendo-ró iní ve'e-ún onde nú ni kenda-ró yúan kua'an-ro. ¹¹ Te taká ñuu tú kájatá'ú róo yúan, ni tú káchu'un iní tu'un ká'an-ro, onde nú ni kenda-ró yúan te skóyo-ró tákacha iní ja'a-ro, te súan kani ndaa-ro tú'un nuu-í. Jandaa ká'an-ri jíin-ró ja vítá-ga koo kuachi siki ñúu Sodoma jíin ñúu Gomorra kivi kii juicio, vásá siki ñúu-ún, áchí-ya. ¹² Te ni kenda koyo-de. Te ni kajani-de tu'un ja taká ñáyivi ná nákani iní-i. ¹³ Te suni kua'a tachí kini ni kákiñi'in-de kája'an. Te jíin aceite ni kachi'i-de ñáyivi káku'u, te ni kanasáva'a-de-i.

Ja ní jí'i Juan, chaa skuánducha

¹⁴ Te rey Herodes, ni jini tu'un-de tu'un Jesús, chí sí'ví-ya ni jicha nuu ndijin kua'an. Te ni ka'an-de: Jan jaan, Juan ja ní skuánducha-ún, ni nachaku ma'ñú ndíyi. Ja yúan sátiñu tiñu ñá'nu xaan iní núsáá, áchí-de. ¹⁵ Ko sava-i ni kaka'an-i: Elías kúu-de. Te sava-ga-i ni kaka'an tuku-i: ñn chaa jáni tu'un Dios kúu-de, nátu'un chaa ni kajani tu'un-ya onde sáá, áchí-i. ¹⁶ Te ni jini tu'un Herodes. Te ni ka'an-de: Yuán kúu Juan ja ní janchaa-ri xini, te ni nachaku núsáá, áchí-de. ¹⁷ Chí suni máá Herodes, a ni tájí-de chaa ni jatjin Juan. Te

n̄i ju'n̄i-de cháa. Te n̄i chindee-de cháa vekaa ja kuáchi Herodías, ñasí'í Felipe ñani máa Herodes. Chi n̄i janchaa-de-ña kúu tuku-ña ñasí'í-de. ¹⁸ Te Juan, a n̄i kana jíin-de nuu Herodes: Tú ío ley kuaka-ró ñasí'í ñani-ro, áchí-de. ¹⁹ Ko ña'an, Herodías-ún, n̄i jito yu'u-ña Juan, ch̄i ka'ni-ña-de kuní-ña núú. Ko tú ní kúu sá'a-ña. ²⁰ Ch̄i Herodes, n̄i yu'ú-de n̄i jito-de Juan, ch̄i jini Herodes ja cháa ndaa cháa ndoo kúu Juan. Te n̄i ndito va'a-de cháa. Te jini ná'in-de ja ká'an Juan, te náa iní-de ndé'é-de. Te n̄i io in̄i n̄i io añú-de n̄i jini ná'in-de tu'un ká'an Juan. ²¹ Te ñn kivi ní kusii iní Herodes. Te n̄i sá'a-de ñn viko kivi ní kaku-de. Te n̄i sá'a-de ñn ja kúxini cháa kakuñá'nu jíin-de, jíin cháa kakuu general, jíin cháa kakuñá'nu nuu Galilea. ²² Te n̄i kivi sesí'í máa Herodías jita já'a-i. Te Herodes jíin taká cháa káyee staa jíin-de, n̄i kakusii iní-de n̄i sá'a-i. Te rey-ún, n̄i ka'an-de jíin súchí sí'í-ún: Kakan naún kuní-ro núu-rí te ná kuá'a-ri nuu-ro, áchí-de. ²³ Te n̄i jatú'un téyí-de: Taká naún kuní-ro kakán-ro núu-rí te ná kuá'a-ri nuu-ro, vasa onde sava nuu ja t̄in-ri, áchí-de. ²⁴ Te n̄i kenda-i kua'an-i. Te n̄i ka'an-i jíin náa-i: Naún kakán-ná nuu-dé, áchí-i. Te n̄i ka'an-ña jíin-i: Xin̄i Juan ja skuánducha-ún kakan-ro, áchí-ña. ²⁵ Yúan-na te máa-i, n̄i ndivi-ni-i nuu rey. Te n̄i jikan-i: Vina ncha te kuní-ná kua'a-ni xin̄i Juan ja skuánducha-ún nuu-ná kundee nuu ñn ko'o, áchí-i jíin-de. ²⁶ Te rey-ún, n̄i kuxíi xaan iní-de. Ko sik̄i já ní jatú'un téyí-de, jíin sik̄i já ní kajini so'o cháa káyee staa jíin-de, te tú ní kuní-de sásá'an-de kua'a-de nuu-í. ²⁷ Te rey-ún, n̄i táji-ni-de ñn soldado ndito yuxé'é-ún kua'an kuak̄i'in xin̄i Juan. ²⁸ Te soldado-ún, n̄i ja'an. Te n̄i janchaa xin̄i Juan in̄i vekaa. Te n̄i chaa jíin xin̄i-ún kánde nuu ñn ko'o. Te n̄i ja'a nuu súchí sí'í-ún. Te suchí-ún, n̄i ja'a-i nuu náa-i. ²⁹ Te n̄i kajini tu'un cháa káskuá'a jíin Juan. Te n̄i jakoyo-de, n̄i kandaña-de yiki kúñu-ún. Te n̄i kachindee-de in̄i ve'e añú.

Ja ní kandutútú cháa apóstol nuu-yá

³⁰ Te cháa apóstol, n̄i kandutútú-de nuu Jesús. Te n̄i kanakani-de tu'un taká tiñu n̄i kasá'a-de, jíin tú'un n̄i kastá'an-de. ³¹ Te máa-yá, n̄i ka'an-ya jíin-de: Ña'an s̄in ñn lugar ñu'un té'é, te ndetatú-ro ñn tí'lí, áchí-ya. Ch̄i kua'an vai kua'a ñayivi kakuu-i. Te ni tú ní kánuña-ya já kée-ya staa. ³² Te kaja'an-ya iní ñn barco onde nuu ío s̄in ñu'un té'é. ³³ Te n̄i kajini ñayivi já kaja'an-ya. Te n̄i kanakuni-i-ya. Te onde taká nuu n̄i kajinu-i n̄i kakutútú-i yúan. Te n̄i jakoyo-i xna'an-ga vása máa-yá. Te n̄i kakutútú-i nuu-yá. ³⁴ Te n̄i kenda Jesús. Te n̄i jini-ya ñayivi kuá'a xaan-ún. Te n̄i kundá'ú in̄i-ya-í, ch̄i nátu'un ri tú jito'o súan ká'in-i. Te n̄i stá'an-ya kuá'a tú'un nuu-í.

Ja ní skée-yá u'un mil ñayivi

³⁵ Te sáa ch̄i a kua'ini, te cháa káskuá'a jíin-yá, n̄i jaa-de nuu-yá. Te n̄i kaka'an-de: Yá'a ch̄i máa ñu'un té'é kúu, te a kua'ini. ³⁶ Núsáa te táji-ni-i ná kingoyo-i taká rancho jíin taká nuu yani yá'a, te ná kuáan máa-i staa kée-í, ch̄i tú naún kée-í, áchí-de. ³⁷ Te máa-yá, n̄i ka'an-ya: Kua'a máa-ró já kée-í, áchí-ya jíin-de. Te n̄i kaka'an-de jíin-yá: Kingoyo-ná te kuaan-ná uu ciento peso staa te kua'a-ná kee-í náún, áchí-de. ³⁸ Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Nasaa staa kándiso-ró. Kuándé'é, áchí-ya. Te nuu ní kajini-de, te n̄i kaka'an-de: U'un statilá te uu tiyáká ío, áchí-de. ³⁹ Yúan-na te n̄i tá'ú-yá tiñu nuu ñayivi-ún ja ná júngo s̄in ñn nuu ñn nuu-í sik̄i ichá kuí. ⁴⁰ Te n̄i kajungoo yukun-i, ñn ciento, ñn ciento-i, jíin uu xiko ux̄i, uu xiko ux̄i-i. ⁴¹ Te n̄i ki'in-ya ndí'ú'un statilá-ún jíin uu tiyáká-ún. Te n̄i ndakoto-ya íchi ándiví. Te n̄i jikan ta'u-yá ja'a statilá. Te n̄i sakuáchí-yá statilá-ún. Te n̄i ja'a-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá n̄i kajani-de

nuu-í. Te n̄i saka-yá ndí'úu tiyáká-ún nuu táká-i. ⁴² Te ndivii ñáyivi-ún, n̄i kayee-í. Te n̄i kanda'a ch̄i-i. ⁴³ Te n̄i kanastútú-de ja ní kendoo kuáchí, onde uxi uu j̄ika chítú ndíi kúu, onde j̄ín tiyáká. ⁴⁴ Te chaa n̄i kayee-ún j̄inu onde u'un mil-de.

Ja ní j̄ika já'á-yá nuu mar

⁴⁵ Yúan-na te n̄i skandá-ni Jesús chaa káskuá'a j̄ín-yá, n̄i k̄ivi koyo-de ini barco. Te ná kúxnúu-de nuu-yá kingoyo-de inga lado yu'u mar nuu ñú Betsaida. Ch̄i kuéé jachá-ya ñáyivi kuá'a-ún. ⁴⁶ Te n̄i nakuatá'ú-yá nuu ñáyivi-ún kuangoyo-i. Te n̄i kee-ya kuá'an-ya ondé yuku kuákakan ta'u-yá. ⁴⁷ Te n̄i ini, te barco-ún a kándeé onde ma'ñú mar. Te máá in-na-ya ní ndoo-ya núu ñú'íchi. ⁴⁸ Te n̄i j̄ini-ya já ní kakuítá-de kaskáka-de barco-ún, ch̄i sua n̄i nana nuu tach̄i. Te tíkuáan-na kúu, te n̄i chaa-ya núu-dé j̄ika já'á-yá nuu mar. Te a ja'a-ya núu-dé ki'in-ya núu. ⁴⁹ Te n̄i kajini-de-ya já j̄ika-ya núu mar. Te n̄i kajani ini-de ja añú kúu. Te n̄i kakaná kó'ó-de. ⁵⁰ Ch̄i ndi'i-de, n̄i kajini-de nuu-yá. Te n̄i kayu'ú-de. Yúan-na te n̄i ka'an-ni-ya j̄ín-de: Ndéé sá'a-ró ini-ro. Máá-rí kúu. Ma yú'ú-ro, áchí-ya. ⁵¹ Te n̄i kaa-ya ní k̄ivi-ya j̄ín-de ini barco-ún. Te n̄i jukuiñi tach̄i. Te máá-de, n̄i kanaan xaan ini-de kánde'é-de nuu-yá. ⁵² Ch̄i ni tú ní kájuku'un ini-de ja ní kuu j̄ín státilá-ún, ch̄i ndava ini añú-de.

Ñáyivi káku'u ñuu Genesaret

⁵³ Te n̄i kaja'a-ya vái-ya inga lado. Te n̄i chakoyo-ya ñú'íchi ñú Genesaret. Te yundúcha-ún n̄i kajukuiñi-ya. ⁵⁴ Te nuu ní kenda koyo-ya ini barco, te ñáyivi yúan, n̄i kanakuni-ni-i Jesús. ⁵⁵ Te n̄i kajicha nuu-i taká ndañúu yúan. Te n̄i kakejá'á-i n̄i kasquíndiso-i ñáyivi káku'u j̄ín j̄ito yuu, onde nuu ní kajini tu'un-i kándeé-ya. ⁵⁶ Te ndéni n̄i kuu nú n̄i k̄ivi-ya, á ñuu lúlí, á ñuu ká'nu, á rancho, te kájani-i ñáyivi káku'u-ún ini ichi. Te káka'an nda'ú-i j̄ín-yá vasté yúsá'ma-yá ná ké'é-i. Te taká ñáyivi ní kaké'é sá'ma-yá-ún, n̄i kanduva'a-i.

7

Sik̄i ndása kuchá'an ñáyivi

¹ Te chaa fariseo j̄ín yakú chaa káchaa tutu, n̄i kikoyo-de ichi ñú Jerusalén. Te n̄i kakutútú-de nuu Jesús. ² Te chaa-ún, n̄i kajini-de ja sáva chaa káskuá'a j̄ín-yá káyee-dé staa j̄ín ndá'a chá'an-de, kuachi ja tú ní kanandá'á-de. Te n̄i kandongda sik̄i-dé. ³ (Ch̄i chaa fariseo j̄ín taká chaa judío, nú tú nandá'á ná'an-de, tú káyee-dé staa. Ch̄i káñava'a-de taninu aná'an. ⁴ Te nú n̄i kanajió káva-de ja ní kaja'an-de nuyá'u, te nú tú nasándoo-de máá-de, tú káyee-dé. Te ío kua'a-gá taninu káñava'a-de te káchiñú'ún-de, natu'un ndúndoo vaso, tindo'o, ko'o káa, j̄ín j̄ito.) ⁵ Te chaa fariseo j̄ín cháa káchaa tutu, n̄i kajika tu'un-de-ya. Te chaa káskuá'a j̄ín-ró, naja tú káchiñú'ún-de taninu chaa aná'an. Naja káyee-dé staa j̄ín ndá'a chá'an-de, áchí-de. ⁶ Te n̄i ka'an-ya j̄ín-de: Chaa uu xini kákuu-ró. Bueno n̄i jani Isaías tu'un sik̄i-ro, ch̄i súan n̄i chaa máá-de tu'un sáa: Ñáyivi yá'a j̄ín yú'u-í káchiñú'ún-i ruu, ko j̄ín añú-i ch̄i j̄iká-ni kákuu ini-i j̄ito-i ruu. ⁷ Te káchiñú'ún sáni-i ruu, ch̄i kástá'an-i tu'un jani ini in chaa, áchí Isaías. ⁸ Ch̄i n̄i kasía-ro tíñu n̄i tá'ú Dios nuu-ro, te káchiñú'ún-ró taninu n̄i kajakin chaa, ja ndúndoo tindo'o j̄ín vaso. Te káñava'a-ró kuá'a-gá taninu súan, áchí-ya. ⁹ Te suni n̄i ka'an-ya: Bueno-ni kástívi-ró tú'un tá'ú tíñu Dios náva'a chiñú'ún-ró taninu n̄i kajakin máá-ró. ¹⁰ Ch̄i Moisés, n̄i ka'an-de: Kuandatú-ro núu táa-ro núu náa-ro. Ch̄i nú ndéja ká'an ndiva'a j̄ín táa j̄ín náa, ná kuu nú kuu. Achí-de. ¹¹ Ko máá-ró káka'an-ro: Nú ío ndatíñu ja xín in chaa. Te a kuu ni'in tíñu ja kuní táa-de xí náa-de, ko

nú xna'an-ga ka'an-de ja Corbán kúu (ja kuní ka'an, a nī soko-rí nuu Dios),
 12 yúan-na te tuká jínu ñú'ún kúti sá'a-de ja kuní táa-de xí já kuní náa-de,
 áchí-ro. 13 Te súan kástíví-ro tú'un Dios jíin táninu nī kajakin-ro. Te kua'a-gá
 tiñu súan kásá'a-ró, áchí-ya. 14 Te nī kana tuku-ya xiní ñáyivi kuá'a-ún. Te nī
 ka'an-ya jíin-i: Ndí-i-ró ná kúni so'o-ró tú'un ká'an-ri, te chu'un iní-ro. 15 Taká
 ndatíñu ío ichi fuera chaá, nú nī kivi iní yu'u-dé, ma kúchá'an-de sá'a. Chī ja
 kenda iní yu'u-dé, yúan kúu ja kúchá'an-de sá'a. 16 Chaá ío so'o kuni ná'in, te ná
 kúni so'o-de, áchí-ya. 17 Te nuu ní kusin-ya núu ñáyivi kuá'a-ún, te nī ndivi-ya
 iní ve'e. Te chaá káskuá'a jíin-ya, nī kajika tu'ún-de-ya sikí tú'un yátá-ún. 18 Te
 nī ka'an-ya jíin-de: Suni tú kájuku'un iní máa-ró náún. Á tú kájiní-ro já taká ja
 kivi iní chaá, ma kúu kuchá'an-de sá'a, 19 chī tú kivi iní añú-de, chī toko-dé kivi,
 te ndénda-ni kua'an, áchí-ya. Súan nī stá'an-ya já ío ndoo taká ndeyu. 20 Te nī
 ka'an-ga-ya: Ja kenda ichi iní ñáyivi, yúan kúu ja kúchá'an-i sá'a. 21 Chī onde
 ichi iní añú kenda ja jáni ñáá iní, ja ísiki ncháá tá'an, ja kuáxán iní, ja já'ni ndíyi,
 22 ja sakuí'ná, ja too iní, ja ñáá, ja xndá'ú ñá'an, ja tuká kúka nuu, ja ndákoto
 xaan, ja ká'an sikí tá'an, ja sávixi máa, ja xiní ñáá. 23 Taká tu'un ñáá yá'a, máni
 ichi iní añú kenda te kúchá'an-i sá'a, áchí-ya. 24 Te nī ndukuiñi-ya yúan. Te
 kua'an-ya ondé raya ñuu Tiro jíin ñuu Sidón. Te nī kivi-ya in ve'e. Te kuní-ya
 já tú ni in kuni tu'un. Ko tú ní kúu kundee sá'i-ya yúan.

Ña'an sirofenicia

25 Chī in ña'an ío in sesí'i-ña tá'an-i tachí kini. Te nī jini tu'un-ña tú'un-ya. Te
 nī chaá-ni-ña. Te nī jukuiñi jíití-ña núu-ya. 26 Te ña'an-ún, ña'an griega kúu-ña.
 Te onde ñuu Sirofenicia vai tata-ña. Te nī ka'an nda'ú-ña jíin-ya ja ná kíñi'in-ya
 tachí kini tá'an sesí'i-ña-ún ki'in. 27 Te Jesús, nī ka'an-ya jíin-ña: Síá, ná ndá'a
 xna'an-ga chī taká suchí yá'a, chī tú ío va'a ja kuánchaá-yo stáa-í te skána-yó
 núu lúsu, áchí-ya. 28 Te nī ka'an-ña: Jandáa ká'an-ní Táta, ko lúsu-ún ichi chí
 mesa náchii-tí staa kuachí kóyo yu'u-í yáji-tí, áchí-ña. 29 Yúan-na te nī ka'an-ya
 jíin-ña: Kuá'an núsáa, chī tu'un va'a kúu ja ní ka'an-ro yá'a. Te tachí kini-ún,
 a nī kenda kua'an iní sesí'i-ro, áchí-ya. 30 Te nī kee-ña kuáno'on-ña ve'e-ña. Te
 nī jini-ña já kátúu sesí'i-ña núu jíto. Te a nī kenda tachí kini-ún kua'an.

Chaá só'ó kástété

31 Te nī kenda tuku-ya ondé raya ñuu Tiro, nī kii-ya íchi Sidón. Te nī
 jaá-ya mar Galilea. Te nī ja'ncha sava-ya raya ñuu Decápolis vai-ya. 32 Te nī
 kákinchaka-i in chaá só'ó kástété núu-ya. Te nī kaka'an nda'ú-i jíin-ya ja ná
 xndée-ya ndá'a-yá sikí-dé. 33 Te nī kíñi'in sín-ya-dé nuu ñáyivi kuá'a-ún. Te
 nī chindee-ya ndá'a-yá so'o-de. Te nī tiví sivi-yá. Te nī ké'é-yá yáa-dé. 34 Te
 nī ndakoto-ya íchi ándíví. Te nī jaka nuu iní-ya. Te nī ka'an-ya jíin-de: Efata,
 áchí-ya. Ja kuní ka'an: Nanuña. 35 Te nī nanuña so'o-de. Te nī nduvitá yáa-dé.
 Te nī kuu-ni nī naka'an káji-de. 36 Te nī ka'an xaan-yá jíin ñáyivi-ún ja tú ni
 in nuu kachí-i. Te vasa nín nī ka'an xaan-yá jíin-i, ko ví'í-gá nī kajacha-i
 tu'un-ya. 37 Te nī kanaa xaan iní-i kánde'é-i. Te nī kaka'an-i: Bueno sá'a-ya
 taká tiñu; chī chaá só'ó nákuini so'o-de, te chaá ñí'in náka'an-de sá'a-ya, áchí-i.

8

Ja ní skée-ya kuun mil ñáyivi

1 Te kivi-ún, nī io kua'a xaan ñáyivi, te tú naún káji-í. Te nī kana Jesús xiní
 cháa káskuá'a jíin-ya. Te nī ka'an-ya jíin-de: 2 Kúndá'ú iní-ri ñáyivi kuá'a yá'a,
 chī a nī kuu uní kivi káxiukú-i jíin-rí, te tú naún káji-í. 3 Te nú natáji-rí-i no'on

ndicha-i ve'e-i, te sava ichi te kuitá ij-í, chí íó sava-i jíká vái koyo-i, áchí-ya. ⁴ Te cháa káskuá'a jíin-yá, nì kaka'an-de jíin-yá: Te ndéchi kíi staa kée ndá'a chíi ñáyivi yá'a, chí máni ñu'un té'é kúu yá'a. Achí-de. ⁵ Te nì jiká tu'un-yá-de: Násaa staa kándiso-ró. Achí-ya. Te nì kaka'an-de: Usiá-ni statilá, áchí-de. ⁶ Yúan-na te nì tá'ú-yá tiñu nuu ñáyivi kuá'a-ún ja ná júngo-i nuu ñú'un. Te nì ki'in-ya ndí'usiá statilá-ún. Te nì jikan ta'u-yá. Te nì sakuáchí-yá. Te nì ja'a-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá, ja ná káni-de nuu ñáyivi kuá'a-ún. Te nì kajani-de nuu-í. ⁷ Te suni kándiso-de yaku tiyáká lúli. Te nì jikan ta'u-yá ja'a-tí. Te nì tá'ú-yá tiñu ja súni ná káni-de nuu-í. ⁸ Te nì kayee-í. Te nì kanda'a chíi-i. Te nì kendo-ga. Te nì kanastútú-de usiá ndo'o já ní kendo kuáchí. ⁹ Te ñáyivi ní kayee-ún íó nátu'un kuun mil-i. Te nì jacha-ya-í kua'an-i. ¹⁰ Yúan-na te nì kivi-ni-ya iní barco jíin cháa káskuá'a jíin-yá. Te nì cha-ya ndáñu Dalmanuta.

Tu'un yujan ía cháa fariseo

¹¹ Te yúan nì chakoyo cháa fariseo. Te nì kakejá'á-de káxndichí-de-ya kájikán-de tuni ichi ándiví núu-yá chí koto ncha-de-ya káku-ni-de. ¹² Te nì jaka nuu iní-ya. Te nì ka'an-ya: Naja kájikán ñáyivi yá'a tuni nuu-rí. Jandaa ká'an-ri jíin-ró ma kuá'a-ri ní ñn tuni nuu ñáyivi yá'a. ¹³ Te nì skéndo-ya-dé jíná'an-de. Te nì ndivi tuku-ya iní barco, te kua'an-ya ingá lado. ¹⁴ Te cháa káskuá'a jíin-yá, nì kanaa iní-de kundiso-de staa. Chí ñn-ni statilá kándiso-de iní barco. ¹⁵ Te nì ka'an xa-an-yá jíin-de: Koto va'a-ró máa-ró núu yujan ía cháa fariseo jíin núu yujan ía Herodes, áchí-ya. ¹⁶ Te kándatu'ún máa-de: Siki já tú kándiso-yó staa núsáa, áchí-de. ¹⁷ Te nì jini Jesús. Te nì ka'an-ya jíin-de: Naja kándatu'ún-ró. Ja tú kándiso-ró staa náún. Á tú kájiní-ro. Á cha'an-ga juku'un iní-ro. Sani ndava iní añú-ro náún. ¹⁸ Ká'io so'o-ró, te á tú kájiní so'o-ró. Ká'io nduchi-ro, te á tú kánde'é-ró, te á tú kánuku'un iní-ro. ¹⁹ Te násaa jika chítú ndíi státilá nì kendo kuáchí ní kanastútú-ró kivi ní sakuáchí-rí u'un statilá nì kayee u'un mil cháa, áchí-ya. Te nì kaka'an-de: Uxi uu-ni, áchí-de. ²⁰ Te nì ka'an tuku-ya: Te násaa ndo'o chítú ndíi státilá nì kendo kuáchí ní kanastútú-ró kivi ní sakuáchí-rí usiá statilá nì kayee kúun mil ñáyivi, áchí-ya. Te nì kaka'an-de: Usiá-ni, áchí-de. ²¹ Yúan-na te nì ka'an-ya jíin-de: Te onde vina tú kájuku'un iní-ro náún, áchí-ya.

Ja ní nasáva'a-ya cháa kuáa ñuu Betsaida

²² Te nì ja-ya ñuu Betsaida. Te nì kákinchaka-i ñn cháa kuáa núu-yá. Te nì kaka'an ndá'ú-i jíin-yá ja ná ké'é-yá-de. ²³ Yúan-na te nì tñn-ya ndá'a cháa kuáa-ún. Te nì kiñi'in-ya-dé ñuu-ún. Te nì tiví sí'ví-yá nduchi-dé. Te nì xndée-ya ndá'a-yá siki-dé. Te nì jiká tu'un-yá-de: Á jini-ro yakú, áchí-ya. ²⁴ Te máa-de, nì ndakoto-de. Te nì ka'an-de: Jini-ná taká cháa. Ko nátu'un yunu jini-ná-de kájika-de, áchí-de. ²⁵ Yúan-na te nì cháa tuku-ya ndá'a-yá siki ndúchi-dé. Te nì ndakoto va'a-de. Te nì nduva'a ij-dé. Te onde jíká te nì jini káji-de ndivii. ²⁶ Te nì natáji-yá-de kuano'on-dé ve'e-de. Te nì ka'an-ya: Ma kivi-ró iní ñuu. Te nì ñn nuu cháa ñuu-ún ma kachí-ro, áchí-ya.

Tu'un nì ka'an ndaa Pedro

²⁷ Te nì kenda Jesús jíin cháa káskuá'a jíin-yá kua'an-ya jíin-de ichi táká ñuu ndañu Cesarea de Filipo. Te ichi-ún nì jiká tu'un-yá-de: Te ruu, na cháa kúu-ri káka'an ñáyivi, áchí-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá. ²⁸ Te nì kakastu'ún-de nuu-yá: Juan ja skuánducha, káka'an-i. Te sava-i: Elías. Te sava-ga-i: ñn cháa nì jani tu'un Dios onde sáa, áchí-de. ²⁹ Yúan-na te nì ka'an-ya jíin-de: Te róó,

na cháa kúu-ri káka'an máá-ró, áchí-ya. Te ni ka'an Pedro: Máá-ní kúu Cristo, áchí-de jíin-yá. ³⁰ Te ni ka'an xa'an-yá jíin-de jíiná'an-de ja tú ni ñn nuu kachí-de tu'un-ya.

Jíin kivi ní ka'an-ya já kúu-ya

³¹ Te ni kejá'á-yá ni stá'an-ya núu-dé ja jíinu ñú'ún ndó'o xa'an máá Sé'e cháa. Te cháa ni kayii jíin táká sutu ñá'nu jíin cháa káchaa tutu ma kuátú'ún-de-ya, chi ka'ni-dé-ya. Te nuu uní kivi te nachaku-ya, áchí-ya. ³² Te káji ní ka'an-ya tú'un yá'a. Yúan-na te Pedro, ni ñin-de-ya. Te ni kejá'á-de ká'an xa'an-dé nuu-yá. ³³ Te máá-yá, ni jíó káva-ya. Te ni ndakoto-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá. Te ni ka'an xa'an-yá nuu Pedro: Satanás, kuxio ki'in-ro, chi tú júku'un iní-ro tú'un Dios, chi sa tu'un cháa júku'un iní-ro, áchí-ya. ³⁴ Te ni kana-ya xiní ñáyivi kuá'a-ún jíin cháa káskuá'a jíin-yá. Te ni ka'an-ya jíin-de: Nani cháa nú kuni-de kii-de yata-rí, te ma chíñú'ún-de máá-de, te ná kuándéé iní-de jíin túndó'o kii sikí-dé, te ná kúndikin-de ruu kii-de. ³⁵ Chi cháa jítú iní-de kaku-de chi tundó'o kii sikí-dé, naa-dé. Te vasa ná kúu ñn cháa ja sikí ruu jíin sikí tú'un va'a-ri, ko kaku-de. ³⁶ Chi naún ní'in cháa vasa ná kúndéé-de ní'in-dé ní ñúyivi, te nú xnáa-dé añú-de. ³⁷ Xí naún chúnáa cháa añú-de. ³⁸ Chi nú ndé cháa kúka nuu iní-de nuu-rí jíin núu tú'un ká'an-ri ma'nú ñáyivi yá'a ja káisiiki ncháa-i Dios jíin má'ñú cháa kásá'a kuachi, te suni súan kuka nuu iní máá Sé'e cháa nuu-dé, kivi ndíi-ya jíin táká ndajá'a ndóo-ya. Te kivi-ún ndúñá'nu-ya sá'a Táa-ya, áchí-ya.

9

¹ Te suni ni ka'an-ya jíin-de jíiná'an-de: Jandáa ká'an-ri jíin-ró: Ió sava cháa ká'in yá'a ja má kúu kuti-dé onde nú tú kuni-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, ndasa kii jíin fuerza, áchí-ya.

Sikí já túku ni nduu-ya

² Yúan-na te nuu iñú kivi te ni jaka Jesús Pedro jíin Jacobo jíin Juan, te máni máá-ni-de ni kiñi'in siin-ya-dé kua'an-ya jíin-de ñn yuku súkún. Te yúan, tuku ni nduu-ya núu-dé. ³ Te sa'ma-yá ni kanandii ncháa, kiyi xa'an, natu'un yu'a volcán. Te tú ío ni ñn ja súan kuu nakacha kiyi iní ñuyivi yá'a. ⁴ Te ni kandenda Elías jíin Moisés ni kajini-de. Te ni kandatú'ún cháa-ún jíin Jesús. ⁵ Yúan-na te ni ka'an Pedro: Maestro, va'a-ga ná kéndoo-yó yá'a, te sá'a-ná uní ve'e kuii. ñn kuu máá-ní, inga kuu Moisés, te inga kuu Elías, áchí-de jíin Jesús. ⁶ Chi tú ní jini-de ndasa ka'an-de, chi káyu'ú xa'an-dé. ⁷ Te ni cháa ñn viko nu'ún. Te ni jasú ní núu-dé. Te nuu vikó nu'ún-ún ni kenda ñn tu'un ja ní ka'an: Ya'á kúu Se'e-ri ja kúndá'ú iní-ri, te kuni ná'in-ró tú'un ká'an-ya. Achí. ⁸ Te ni kandakoto-ni-de. Te tuká ni ñn naún ní kajini-de, chi máá ñn-na Jesús. ⁹ Te kánuu-de yuku-ún, te ni ka'an xa'an-yá jíin-de ja tú ni ñn nuu kachí-de ja súan ni kajini-de-ún, chi onde ná náchaku máá Sé'e cháa ma'ñú ndíyi. Achí-ya. ¹⁰ Te ni kañu'un iní máá-de tu'un-ún. Te káji ka tu'ún tá'an-de naún tu'un kúu: Ja náchaku ma'ñú ndíyi. ¹¹ Te ni kajika tu'ún-de-ya: Te cháa káchaa tutu naja káka'an-de ja kánúú ndíi Elías xna'an-ga, áchí-de. ¹² Te ni ka'an-ya jíin-de: Jandáa kúu ja ndíi Elías xna'an-ga, te nasajáa-de taká ndatíñu. Te suni yóso tú'un nuu tutú ja ndó'o xa'an máá Sé'e cháa te sájá'a iní-i nuu-yá. ¹³ A ká'an-ri jíin-ró ja Elías, a ni kii-de. Te ni kasá'a-i taká ja ní kakuu iní-i jíin-de, natu'un yóso tú'un-de nuu tutú, áchí-ya.

Suchi ñí'in

14 Te *nj* *nchaa-ya* *núu* *sáva-ga* *chaa* *káskuá'a* *jíin-ya*. Te *nj* *jini-ya* *ñáyivi* *kuá'a* *xáan*, *nj* *kajikó* *ndúu-i* *níi* *núu-dé*. Te *chaa* *káchaa* *tutu* *kástátá'an* *jíin-de*.
 15 *Yúan-na* *te* *taká* *ñáyivi-ún*, *nj* *kajini-ni-i* *nuu-ya*. Te *nj* *kanaa* *iní-i* *kánde'é-i* *nuu-ya*. Te *nj* *katau-i* *kua'an-i* *nuu-ya*. Te *nj* *kaka'an-i* *jíin-ya*. 16 Te *nj* *jika* *tú'ún-ya-i*: *Ná* *siki* *kástátá'an-ró* *jíin-de* *jíná'an-de*, *áchí-ya*. 17 *Yúan-na* *te* *nj* *ka'an* *in* *chaa* *ma'ñú* *ñáyivi* *kuá'a-ún*: *Maestro*, *vai* *nchaka-ná* *se'e-ná* *nuu-ní*, *chi* *tá'an-i* *in* *tachi* *ñí'in*. 18 Te *tachi-ún*, *ndéni* *kúu* *te* *nú* *nj* *tiin-ni-i*, *te* *ja'ni* *yí'i-ni-i*. Te *sjáa-ni* *ti'iñu* *yu'u-í*. Te *skí'ni* *nu'un-i*. Te *kuá'ichi-i* *sá'a*. Te *nj* *ka'an-ná* *jíin* *cháa* *káskuá'a* *jíin-ní* *ja* *ná* *kiñi'in-de* *ki'in*. Te *tú* *ní* *kákuu* *sá'a-de*, *áchí-de*. 19 Te *nj* *ka'an-ya* *jíin-i*: *Ñáyivi* *xáan* *ní'in* *iní* *kákuu-ró*. *Nasaa-ga* *kivi* *kúnchaa-ri* *jíin-ró*. Te *nasaa-ga* *kivi* *ndó'o-ri* *jíin-ró*. *Kua'a-i* *ná* *kí-i* *nuu-rí* *núsáa*, *áchí-ya*. 20 Te *nj* *kaja'a-de-i* *nuu-ya*. Te *nj* *jini-i-ya*. Te *tachi-ún*, *nj* *ja'ni* *yí'i* *xáan-ní-i*. Te *nj* *ndua-i* *nuu* *ñú'un*. Te *nj* *tuu-í*. Te *nj* *jaa* *ti'iñu* *yu'u-í*. 21 Te *Jesús*, *nj* *jika* *tú'ún-ya* *táa-i*: *Nasaa* *kivi* *ní* *kuu* *tá'an-i* *tachi* *yá'a*, *áchí-ya*. Te *nj* *ka'an-de*: *Onde* *lulí-i*. 22 Te *tondó* *tiní* *jínu* *nj* *kuu* *chíndee-i* *nuu* *ñú'un* *jíin* *núu* *ndúcha*, *ja* *ká'ni-í* *kuní*. *Ko* *nú* *kuu* *sá'a-ní*, *kundá'ú* *iní-ní* *náa*. Te *chíndee* *chítuu-ní* *náa*, *áchí-de*. 23 Te *nj* *ka'an* *Jesús* *jíin-de*: *Te* *nú* *kándíja-ró*, *chi* *chaa* *kándíja* *te* *kuu* *taká* *ja* *kuní-de*, *áchí-ya*. 24 *Yúan-na* *te* *máa* *táa* *suchí-ún*, *nj* *ka'an* *jaa-ni-de*: *Kándíja-ná*, *ko* *chíndee* *chítuu-ní* *náa* *chi* *tú* *kándíja* *va'a* *va'a-ná*, *áchí-de*. 25 Te *nj* *jini* *Jesús* *ja* *ní* *katau* *ñáyivi* *kuá'a-ún* *kua'an-i* *nuu-ya*. Te *nj* *ka'an* *xaan-ya* *jíin* *tachí* *kíni-ún*: *Tachi* *ñí'in* *só'ó*, *ruu* *tá'ú-rí* *tiñu* *nuu-ro*. *Kenda-ró* *iní-i*, *te* *ma* *ndívi-ga-ro* *iní-i*, *áchí-ya* *jíin*. 26 *Yúan-na* *te* *tachi-ún*, *nj* *kana* *kó'ó*. Te *tiní* *jínu* *nj* *ja'ni* *yí'i* *xáan-gá-i*. Te *nj* *kenda* *kua'an*. Te *máa* *suchí-ún*, *nj* *kundi-yi-ni-i*. Te *nj* *kaka'an* *tiní* *ñáyivi*: *A* *nj* *ji'i-i*, *áchí*. 27 Te *Jesús*, *nj* *tiin-ya* *ndá'a-í*, *te* *nj* *ndukani-ya-í*. Te *nj* *ndukuiñi-i*. 28 Te *nuu* *ní* *kivi* *Jesús* *iní* *ve'e*, *te* *chaa* *káskuá'a* *jíin-ya*, *nj* *kajika* *tú'ún* *síin-de-ya*: *Naja* *tú* *ní* *kákuu* *kiñi'in-ná* *tachi-ún* *ki'in*, *áchí-de*. 29 Te *nj* *ka'an-ya* *jíin-de*: *In* *tá'an* *yuán*, *ni* *ma* *kénda* *kuti* *kí'in*, *te* *nú* *tú* *kakan* *ta'u-yo* *te* *kondicha* *iní-yo*, *áchí-ya*.

Ja ní ka'an tuku-ya já kúu-ya

30 Te *nj* *kakenda-ya* *yúan*. Te *nj* *kaja'a-ya* *kuá'an-ya* *íchi* *ndáñúu* *Galilea*. Te *tú* *ní* *kuní-ya* *ja* *kúni* *tú'un* *ni* *in*. 31 Te *nj* *stá'an-ya* *núu* *cháa* *káskuá'a* *jíin-ya*: *Ñáyivi* *yá'a* *nastúu-i* *máa* *Sé'e* *chaa* *nuu* *ndá'a* *sáva-ga* *chaa*. Te *chaa-ún*, *ka'ni-dé-ya*. *Ko* *nú* *nj* *ji'i-ya*, *te* *nuu* *uní* *kivi* *te* *nachaku-ya*, *áchí-ya* *jíin-de*. 32 Te *máa-de*, *tú* *ní* *kájuku'un* *iní-de* *tú'un* *yá'a*. Te *nj* *kayu'ú-de* *kaka* *tú'ún-de-ya*.

Ja ní kastátá'an-de ndé chaa kúñá'nu-ga

33 Te *nj* *jaa-ya* *ñúu* *Capernaum*. Te *nuu* *ní* *kivi-ya* *iní* *ve'e*, *te* *nj* *jika* *tú'ún-ya-de*: *Náun* *tú'un* *nj* *kandatú'ún-ró* *íchi-ún*, *áchí-ya*. 34 Te *máa-de*, *tú* *ní* *kaka'an* *kuti-dé*. *Chi* *íchi-ún* *nj* *kastátá'an-de* *ndé* *chaa* *kuu* *ñá'nu-ga*. 35 *Yúan-na* *te* *nj* *jungoo-ya*. Te *nj* *kana-ya* *xiní* *ndí'uxí* *uu-de*. Te *nj* *ka'an-ya* *jíin-de*: *Nú* *ndé* *chaa* *kuní-de* *kunúu-de*, *te* *nduu-de* *sandi'í-na* *nuu* *táká* *tá'an-de*. Te *kuatíñu-de* *nuu* *tá'an-de*. 36 Te *nj* *tiin-ya* *in* *suchí* *lulí*. Te *nj* *jani-ya-í* *ma'ñú-de*. Te *nj* *junu* *nchaa-ya-í*. Te *nj* *ka'an-ya* *jíin-de*: 37 *Chaa* *ja* *jíin* *sí'ví-rí* *kuatá'ú-de* *in* *suchí* *lulí* *nátu'un* *suchí* *yá'a*, *te* *ruu* *kuatá'ú-de*. Te *chaa* *kuatá'ú* *rúu*, *nasu* *rúu*, *chi* *I'a* *nj* *tájí* *rúu* *vai-ri* *kuatá'ú-de*, *áchí-ya*. 38 Te *nj* *ka'an* *Juan* *jíin-ya*: *Maestro*, *nj* *kajini-ná* *in* *chaa* *ja* *jíin* *sí'ví-ní* *nj* *kiñi'in-de* *tachi* *kíni* *kaja'an*. Te *tú* *ndikín-de* *yóó*. Te *nj* *kajasu-ná* *nuu-dé*. *Chi* *tú* *ndikín-de* *yóó*, *áchí-de*. 39 Te *Jesús*, *nj* *ka'an-ya* *jíin-de*: *Ma* *kasú-ro* *núu-dé*, *chi* *in* *chaa* *ja* *jíin* *sí'ví-rí* *sá'a-de* *tiñu* *ñá'nu*, *ma* *kúu* *naka'an-de* *siki-rí*. 40 *Chi*

chaa tú ká'an siki-yo, ndújín-de jín-yó. ⁴¹ Te nú ndé chaa kua'a-de ñin yajin ndúcha kó'o-ró jín sí'ví-rí, te nú súan ná sá'a-de chi kándujín-ró jín Cristo, jandáa ká'an-ri jín-ró ja má xnáa-dé ya'u-de.

Siki já skívi yóo nuu kuachi

⁴² Te nú ñin suchí lúli yá'a kándija-i ruu te kivi-i kuachi sá'a ñin chaa, te va'a-ga nú ní nú'ni ñin yosó ká'nu sukun-dé, te kenda-de ki'in-de nuu ndúcha mar núú. ⁴³ Te nú nda'a-ro kuní skívi róo nuu ío kuachi, xiti ná kí'in. Va'a-ga ja kúchaku tíkú'lu-ró, nasu já kóo ndendúú nda'a-ro kí'in-ro núu infierno, nuu kayú ñu'un ja má ndá'va kuti. ⁴⁴ Te yúan, ni tındákú-de ma kúu-ti. Te ni ñu'un-ún ma ndá'va kuti. ⁴⁵ Te nú ja'a-ro kuní skívi róo nuu ío kuachi, xiti ná kí'in. Va'a-ga ja kúchaku tíkú'lu-ró, nasu já kóo ndendúú ja'a-ro kí'in-ro núu infierno, nuu kayú ñu'un ja má ndá'va kuti. ⁴⁶ Te yúan, ni tındákú-de ma kúu-ti. Te ni ñu'un-ún ma ndá'va kuti. ⁴⁷ Te nú nduchi-ro kuní skívi róo nuu ío kuachi, tava ná kí'in. Va'a-ga kivi-ró ñúu nuu tá'ú Dios tiñu jín ñin-ni nduchi-ro, nasu já kóo ndendúú nduchi-ro kí'in-ro núu infierno. ⁴⁸ Te yúan, ni tındákú-de ma kúu-ti. Te ni ñu'un-ún ma ndá'va kuti. ⁴⁹ Chi taká chaa kuu u'a-de sá'a ñu'un. Te taká kuñu ni soko, kuu u'a sá'a ñii. ⁵⁰ Va'a ío ñii. Ko nú ñii-ún ná náa xikó u'a, ndasa ndu'u'a sá'a-ró núsáa. Ná kúñava'a-ró ñii iní máá-ró. Te ma kánaá-ro jín tá'an-ró, áhí-ya jín-de.

10

Siki tú'un tú xndóo tá'an

¹ Te ni kenda-ya yúan, te ni chaa-ya ondé raya ñuu Judea jín ingá lado yata yúcha Jordán. Te ni kutútú tuku ñayivi kuá'a núu-yá. Te ni stá'an tuku-ya tú'un nuu-í, nátu'un sá'a-ya. ² Te ni jakoyo chaa fariseo nuu-yá ja kóto nchaa-de-ya. Te ni kajika tu'un-de-ya: Á ío ley ja skéndo ñin chaa ñasí'í-de, xí túu, áhí-de. ³ Te máá-yá, ni ka'an-ya jín-de: Naún tiñu ni tá'ú Moisés nuu-ro, áhí-ya. ⁴ Yúan-na te ni kaka'an-de: Moisés, ni jatú'un-de ja kúva'a acta ndusín, te ndoo-ña, áhí-de. ⁵ Te Jesús, ni ka'an-ya jín-de: Siki já ní'in iní añú-ro jíná'an-ró, yúan súan ni tá'ú-de tiñu yá'a nuu-ro. ⁶ Ko onde xnáñúú kivi ní jungoo ñuyivi, chi ja yí jín já sí'í ní sá'a Dios. ⁷ Ja yúan kuu ja skéndo chaa táa-de náa-de, te ketá'an-de jín ñasí'í-de. ⁸ Te ja ní kuu uu tá'an, ñin-na kuu. Na tuká kuu uu, chi ñin-na kuu. ⁹ Núsáa te ja á ni skétá'an Dios, ma ndúsín kuti sá'a ñin ñayivi, áhí-ya. ¹⁰ Te onde ve'e te chaa káskuá'a jín-yá, ni kajika tu'un tuku-de-ya siki tú'un-ún. ¹¹ Te ni ka'an-ya jín-de: Nú ndé chaa skéndo-de ñasí'í-de te tanda'a-dé jín ingá ña'an, te ísiki ncháa-de ñasí'í-de nú súan. ¹² Te nú máá ñasí'í-ún xndóo-ña yí-ña te tanda'a-ña jín ingá-de, te tu'un ísiki ncháa sá'a-ña. Achí-ya.

Jesús jín suchí lúli

¹³ Te ni chakoyo sava ñayivi núu-yá jín suchí lúli ja ké'é-yá-i. Te chaa káskuá'a jín-yá, ni kaka'an xaan-dé nuu ñayivi vái koyo jín-i. ¹⁴ Te ni jini Jesús. Te ni kití iní-ya. Te ni ka'an-ya jín-de: Sía, ná kíkoyo suchí lúli núu-rí, te ma kasú-ro íchi-í, chi tá'an súan kákuu ja xín ñúu nuu tá'ú Dios tiñu. ¹⁵ Jandáa ká'an-ri jín-ró: Nú ñin chaa tú jatú'ún-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu nátu'un jatú'ún ñin suchí lúli, ma kivi kuti-dé yúan, áhí-ya. ¹⁶ Te ni junu nchaa-ya-í. Te ni xndée-ya ndá'a-yá xini-í jíná'an-i. Te ni jikan ta'u-yá ja'a-í.

Chaa kúká

17 Yúan-na te n̄i ki'in-ya íchi kuá'an-ya. Te jínu ñn cháa súchí n̄i cháa-de. Te n̄i jukuiñi jítí-de nuu-yá. Te n̄i jiká tu'un-de-ya: Cháa va'a kúu-ní Maestro. Ndasa sá'a-ná te ni'in tá'u-ná kuchaku-ná ñí káni, áchí-de. 18 Te Jesús, n̄i ka'an-ya jín-de: Najá ká'an-ro cháa va'a jín-rí. Tú ni ñn cháa va'a ío chí máá ñn-ni Dios. 19 A jiní-ro tú'un n̄i tá'ú tiñu-ya núu-ro: Ma kúsiki ncháa tá'an-ró, ma ká'ni-ro ndíyi, ma sakuí'ná-ró, ma ká'an-ro tú'un tú'ún, ma kuáncháa-ro ndatíñu tá'an-ró; kuandatu nuu táa-ro núu náa-ro, áchí-ya. 20 Te máá-de, n̄i ka'an-de jín-yá: Taká tiñu yá'a a n̄i skíkuu-ná onde ná lúli-ná, Maestro, áchí-de. 21 Yúan-na te n̄i ndakoto Jesús nuu-dé. Te n̄i kumaní-ya jín-de. Te n̄i ka'an-ya jín-de: ñn-na tiñu kúmani sá'a-ró núsáá. Kuá'an, te xikó ndí'i-ró já ñáva'a-ró, te kuá'a-ró núu ñáyivi ndá'ú. Te onde andívi kóo yaji-ro. Yúan-na te kii-ró, kundikin-ro rúu ki'on, te kuandéé iní-ro jín túndó'o kii sikí-ro, áchí-ya. 22 Te máá cháa súchí-ún, n̄i kuxí iní-de ja súan n̄i ka'an-ya. Te n̄i kee-de kua'an-de. Te ndúkuí'a iní-de. Chí kua'a xáan ndatíñu ñáva'a-de. 23 Yúan-na te Jesús, n̄i ndakoto-ya ñí xín-yá. Te n̄i ka'an-ya jín cháa káskuá'a jín-yá: Xaan ú'u kivi ñn cháa kúká iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, áchí-ya. 24 Yúan-na te cháa káskuá'a jín-yá, kánaa iní-de kájini so'o-de tu'un n̄i ka'an-ya-ún. Ko n̄i ka'an tuku Jesús jín-de: Hijo, cháa ja xáan káchiñú'ún-de xu'ún, xaan ú'u kivi-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. 25 Yachi-ga ja'a ñn camello yau yiki tíkuí, vása ñn cháa kuká kivi-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, áchí-ya. 26 Te máá-de, ví'i-gá kánaa iní-de, kájani iní-de: Ndé cháa kaku núsáá. 27 Yúan-na te Jesús, n̄i ndakoto-ya núu-dé. Te n̄i ka'an-ya: Jín cháa ma kúu kuti, ko tú súan kúu jín Dios. Chí taká-ni tiñu ndí'i-ni kúu sá'a Dios, áchí-ya. 28 Yúan-na te Pedro, n̄i ka'an-de jín-yá: Náá, n̄i kaskéndo-ná taká ndatíñu-ná. Te n̄i kandikin-ná ní vai-yó, áchí-de. 29 Te n̄i ka'an Jesús: Jandáa ká'an-ri jín-ró: Nú ñn cháa n̄i skéndo-de ve'e-de, xí ñani-de, xí kuá'a-de, xí táa-de, xí náa-de, xí ñási'i-de, xí sé'e-de, xí tá'u-dé, ja sikí rúu jín sikí tú'un va'a ká'an-ri, 30 te nani'in-dé ñn ciento vuelta vina kúu ve'e, kúu ñani, kúu kuá'a, kúu náa, kúu se'e, kúu ta'u. Ko chindikín-i-de. Ko onde inga vida cháa, yúan-na te kuchaku-de ñí káni. 31 Te kua'a cháa kúnúú, nduu-de sandí'i-na. Te cháa sandí'i-na, ndunúú-de, áchí-ya.

Ja ní ka'an tuku-ya já kúu-ya

32 Te ká'jin-de ichi ní kaka-de kája'an-de ñuu Jerusalén. Te Jesús, yóxnúú-yá nuu-dé. Te n̄i kánaa iní-de kájini so'o-de. Te ñáyivi káindikín-ya-ún káyu'ú-i. Yúan-na te n̄i kana siin tuku-ya xiní ndí'uxi uu cháa-ún. Te n̄i kastu'ún-ya nuu-dé taká tu'un kii sikí-yá: 33 Ná kuní-ro: Kaa-yó kí'in-yo ñuu Jerusalén. Te yúan natuu máá Sé'e cháa nuu taká sutu ñá'nu, jín núu cháa káchaa tutu. Te ndonda-de sikí-yá kuu-ya. Te nachí'i-de-ya ndá'a cháa siin nación. 34 Te cháa-ún, sákátá-de nuu-yá. Te kuá'a-de ta'u-yá. Te tiví si'ví-de nuu-yá. Te ka'ni-dé-ya. Ko nuu uní kivi te nachaku-ya, áchí-ya.

Favor jikán Jacobo jín Juan nuu-yá

35 Yúan-na te Jacobo jín Juan, se'e Zebedeo, n̄i jakoyo-de nuu-yá. Te n̄i kaka'an-de jín-yá: Maestro, kákuni-ná ja sá'a-ní ñn ja kakán-ná nuu-ní, áchí-de. 36 Te máá-yá, n̄i ka'an-ya jín-de: Ndasa kákuni-ro já sá'a-ri jín-ró, áchí-ya. 37 Te n̄i kaka'an-de jín-yá: Kuá'a-ní xiin-ní kuxiukú-ná jín-ní, ñn-ná ichi ndává'a-ní, te inga-ná ichi ndávésé-ní, kivi ndúñá'nu-ní, áchí-de. 38 Yúan-na te Jesús, n̄i ka'an-ya jín-de: Tú kájini-ro naún kúu ja kájukan-ro. Á kuu ndo'o ta'an-ro jín-rí jín túndó'o kii sikí-rí, xí kúu kuanducha-ro núu ní janducha-rí, áchí-ya. 39 Te máá-de, n̄i kaka'an-de: Kuu sá'a-ná, áchí-de.

Te Jesús, ni ka'an-ya jíin-de: Jandáa, ja ndó'o ta'an-ro jíin-rí jíin túndó'o kii sikí-rí, te nuu ní janducha-rí, kuanducha-ro, ⁴⁰ko ja kúxiukú-ró íchi ndává'a-rí jíin íchi ndávésé-rí, nasu máa-rí tá'ú tíñu ja kuá'a-rí nuu-ro, chí ío tu'a ja kúu ñn cháa, te cháa-ún ni'in, áchí-ya. ⁴¹Te uxi-ga cháa-ún, ni kajini so'o-de tu'un yá'a. Te ni kakiti iní-de nuu Jacobo jíin núu Juan. ⁴²Te Jesús, ni kana-ya xiní-dé. Te ni ka'an-ya jíin-de: Kájini-ro já táká cháa kájito-de nátu'un cháa kákuñá'nu nuu ñáyivi, te kátá'ú téyí-de tíñu nuu-í. Te ja kákuñá'nu sikí máa-de, suni kátin ni'in so'o-de. ⁴³Ko sikí róo jíná'an-ró, na tú súan koo: Chí nú ndé róo kuní kuñá'nu nuu tá'an-ró, te róo kúu ja kuátíñu nuu tá'an-ró. ⁴⁴Te nú ndé róo kuní kunúú, yúan ndúu mozo nuu táká-ro. ⁴⁵Chí máa Sé'e cháa na tú vai-ya já kuátíñu ñáyivi núu-yá, chí sua játíñu-ya núu ñáyivi te kua'a-ya máa-yá kuu-ya já nákuuan-ya kuá'a ñáyivi, áchí-ya.

Bartimeo, cháa kuáa

⁴⁶Yúan-na te ni jakoyo-ya núu Jericó. Te yúan ni ndenda-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá jíin ñáyivi kuá'a xáan. Te Bartimeo cháa kuáa, se'e Timeo, kánchaa-de yu'íchi, jikán-de caridad. ⁴⁷Te ni jini tu'un-de ja Jesús ñuu Nazaret kúu-ya. Te ni kejá'a-de kana kó'ó-de: Jesús, Se'e David, kundá'ú iní-ní náa, áchí-de. ⁴⁸Te kua'a-í, ni kaka'an xaan-í nuu-dé, ja ná kasú-de yu'u-dé. Ko máa-de, ví'i-gá ni kana kó'ó-de: Tátá Se'e David, kundá'ú iní-ní náa vii, áchí-de. ⁴⁹Yúan-na te Jesús, ni jukuiñi-ya. Te ni ka'an-ya: Kana xiní-dé ná kii-de, áchí-ya. Te ni kakana-i cháa kuáa-ún: Ma ndúkuí'a iní-ro. Ndukuiñi ná chó'o, chí kana-ya róo, áchí-i jíin cháa-ún. ⁵⁰Yúan-na te máa cháa-ún, ni skána-de tikachí-de. Te ni ndukuiñi-de. Te ni jaa-de nuu Jesús. ⁵¹Te Jesús, ni ka'an-ya jíin-de: Naún sá'a-rí jíin-ró kuní-ro, áchí-ya. Te cháa kuáa-ún, ni ka'an-de jíin-yá: Maestro, ja ná ndúndijin nduchi-ná kuní-ná, áchí-de. ⁵²Te Jesús, ni ka'an-ya jíin-de: Kuá'an núsáa. Ja kándíja-ró ní nama róo, áchí-ya. Te ni ndundijin-ni nduchi-dé. Te ni ndikin-de Jesús kua'an-de ichi-ún jíin-yá.

11

Ja ní kivi Jesús ñuu Jerusalén

¹Te ni kakuyani-ya núu Jerusalén, ñuu Betfagé, jíin núu Betania, chíi yuku Olivos. Te ni táji-yá uu cháa káskuá'a jíin-yá kua'an-de. ²Te ká'an-ya jíin-de: Kuá'an ñuu kánchaa nuu-ro jíin. Te nuu kivi-ni-ró yúan, te ni'in-ro ñn burro nú'ni-ti, ja ní ñn cháa té koso-gá-de-ti. Te ndáji-ró-tí, te kii-ró jíin-tí. ³Te nú ndé cháa ká'an jíin-ró: Naja sá'a-ró súan, achí-de. Te kachí-ro kúni-de: Máa Jító'o-yo jínu nú'ún-yá-ti, achí-ro. Yúan-na te táji-ni-de-ti kii-ró jíin-tí, áchí-ya jíin-de. ⁴Te ni kaja'an-de. Te ni kani'in-dé burro-ún nú'ni-ti yúxé'é íchi yatá ké'e, nuu náketá'an uu ichi. Te ni kándáji-de-ti. ⁵Te sava ja ká'in yúan, ni kaka'an jíin-de: Naún kásá'a-ró sá burro jian kándáji-ró, áchí. ⁶Yúan-na te máa-de, ni kaka'an-de jíin-ún, nátu'un ni tá'ú Jesús tíñu nuu-dé. Te vásá ní kasía-ún-de vai-de. ⁷Te ni cháa-de jíin burro-ún nuu Jesús. Te ni kaxndée-de tikachí-de sikí-tí. Te ni jukoso-yá-ti. ⁸Te kua'a-dé, ni kajakin-de tikachí-de iní ichi, te sava-ga-de, ni kaja'nu-de numa yúnu. Te ni kajakin-de iní ichi-ún. ⁹Te ñáyivi kaja'an ichi núu-yá, jíin ñáyivi kándikin ichi yatá-yá, káka'an jaa-i: Xáan va'a I'a kúu-ya. Ná nákana jaa-yó-yá, chí ndíso-ya tíñu máa Tatá Dios. ¹⁰Te kákusi iní-yo, chí táa-yo David, a yani tá'ú-de tíñu nuu-yo. Xáan va'a I'a kúu-ya ondé andívi, áchí-i. ¹¹Te ni kivi Jesús iní ñuu Jerusalén, jíin iní ve'e ii. Te ni ndakoto-ya núu táká ndatíñu ñn ní yúan. Te nuu ní ini, te ni kenda-ya kuá'an-ya núu Betania jíin máa uxi uu-de.

Tu'un mérkexe

¹² Te kiví xían-ún, nì kākenda-ya kuá'an-ya iní ñuu Betania. Te nì chaa soko chíi-ya. ¹³ Te onde jíká ní jini-ya ñn mérkexe ja ío numa ndá'a. Te nì kandita-ya kuá'an-ya, jáni iní-ya já ní'in-yá ja kée-yá núú. Te nuu ní jaa-ya núu mérkexe-ún, tú kuti naún ní ní'in-yá, chí máá núma-ní ío. Chí nasu kivi kúun nde'e kúu. ¹⁴ Yúan-na te Jesús, nì ka'an-ya: Nì ñn tuká naún kée kúti ndé'e xiní-ro ní káni, áchí-ya jíin mérkexe-ún. Te chaa káskuá'a jíin-yá, nì kajini so'o-de ja súan nì ka'an-ya.

Ja ní sándoo-ya vé'e ij

¹⁵ Te nì jakoyo-ya ñuu Jerusalén. Te nì kiví Jesús iní ve'e ij. Te nì kiñi'in-ya ñayivi kajaan káxikó ín-i iní ve'e ij-ún kája'an-i. Te nì skuíó káni-ya mesa chaa káxdái xu'ún, jíin silla chaa káxikó paloma. ¹⁶ Te tú ní já'a-ya tú'un ja'a ní ñn-i jíin kiyi iní ve'e ij-ún. ¹⁷ Te nì stá'an-ya tú'un nuu-í: Á tú yoso núu tutú ja vé'e-ri, ve'e nuu kájukan ta'u táká ñayivi nání. Ko máá-ró, a nì kanasá'a-ró yaú kava ñáku'i'ná, áchí-ya. ¹⁸ Te chaa káchaa tutu jíin sutú ñá'nu, nì kajini so'o-de tu'un-ún. Te kándúkú-de modo ndasa ka'ni-dé-ya. Ko káyu'ú-de-ya, chí taká ñayivi kánaa iní-i kajini so'o-i tu'un stá'an-ya. ¹⁹ Te nuu kuá'ini, te nì kenda Jesús iní ñuu-ún, kua'an-ya.

Ja ní ichi mérkexe

²⁰ Te jañá'an inga kiví, nì kanaja'a-ya kuá'an-ya. Te nì kajini-ya mérkexe-ún ja á nì ichi onde yo'o. ²¹ Yúan-na te nì nuku'un iní Pedro. Te nì ka'an-de jíin-yá: Maestro, nde'é-ní mérkexe-ún ja ní ka'an ndiva'a-ní jíin. Te vina a nì ichi ij, áchí-de. ²² Te Jesús, nì ka'an-ya jíin-de: Kandíja nuu Dios, ²³ chí jandáa ká'an-ri jíin-ró: Nú ndé chaa ka'an-de jíin yúku yá'a: Kuxio, te jungoo-ró ondé nuu mar, te nú tú kani síkí iní-de, chí sua kándíja-de ja súan kuu ja ní ka'an-de-ún, te ja ní jikan-de-ún, ní'in-dé. ²⁴ Ja yúan ká'an-ri jíin-ró: Taká ja jikán-ro, te kakan ta'u-ro jíin, te ná kándíja-ró já ní'in-ro, te ní'in-ro. ²⁵ Te nú kájukan ta'u-ro, te kuña ká'nu iní-ro núu ndé ñn chaa jíto u'u róó, náva'a máá Táa-ro kánchaa-ya ondé andívi, suni kuña ká'nu iní-ya núu kuáchi-ró. ²⁶ Chí nú tú kuña ká'nu iní-ro, suni súan máá Táa-ro kánchaa-ya ondé andívi, ma kúña ká'nu iní-ya núu kuáchi-ró, áchí-ya.

Síkí tíñu ndíso Jesús

²⁷ Te nì najakoyo tuku-ya ñuu Jerusalén. Te jíka kuu-ya iní ve'e ij. Te sutu ñá'nu, jíin cháa káchaa tutu, jíin cháa nì kayii, nì chakoyo-de nuu-yá. ²⁸ Te nì kaka'an-de jíin-yá: Na jíin tú'un sá'a-ró tíñu yá'a. Te ndéja ní ka'an jíin-ró sá'a-ró tíñu yá'a, áchí-de. ²⁹ Te Jesús, nì ka'an-ya jíin-de: Ná kaká tu'ún-rí róó ñn tu'un, te kachí-ro núu-rí. Yúan-na te ná kachí-ri nuu-ro na jíin tú'un sá'a-ri tíñu yá'a. ³⁰ Ja ní skuánducha Juan sáá, á onde andívi ní kii tu'un, xí cháa nì tá'ú tíñu. Kastu'ún, áchí-ya. ³¹ Yúan-na te nì kandatú'ún máá-de: Nú ka'an-yo: Ja ondé andívi. Te kachí-de kuni-yó: Naja tú ní kákandíja-ró núu-dé núsáa. ³² Te nú ka'an-yo já cháa nì tá'ú tíñu. Te káyu'ú-yo ñayivi, chí ndivii-í kájani ndaa iní-i ja cháa nì jani tu'un Dios nì kuu Juan, áchí-de jíin tá'an-de. ³³ Ja yúan ní kaka'an-de: Tú kájini-ri, áchí-de jíin Jesús. Yúan-na te nì ka'an Jesús: Suni ruu, tú kachí-ri nuu-ro na jíin tú'un sá'a-ri tíñu yá'a núsáa, áchí-ya jíin-de.

12*Chaa kásatíñu nuu itú uva*

1 Te n̄i kejá'á-yá n̄i ka'an-ya tú'un yátá jín-de jíná'an-de: In chaa, n̄i nachu'un-de in it̄u uva. Te n̄i jas̄u-de jakú. Te n̄i jacha-de in yāu nuu kaxín-de. Te n̄i ndukani-de in torre. Te n̄i xndóo-de nuu cháa kásatiñu jín. Te n̄i kee-de kua'an jíká-de. 2 Te in kiv̄i te n̄i táj̄i-de in mozo-de vai nuu já kásatiñu jín uva-ún, ja vái naki'in-de nde'e it̄u uva nuu já ní kásatiñu-ún. 3 Ko máá-ún, n̄i k̄akat̄in-ún mozo-de. Te n̄i k̄astuj̄i-dé. Te n̄i k̄akiñi'in-ún-de. kuano'on sáni-ni-de. 4 Te máá jító'o, n̄i nat̄áj̄i tuku-de inga mozo-de vai nuu já kásatiñu-ún. Te n̄i k̄astuj̄i-ún xiní mozo-de. Te n̄i k̄asákátá nuu-dé. Te n̄i k̄akiñi'in-ún-de kuano'on-dé. 5 Te máá jító'o uva, n̄i nat̄áj̄i tuku-de inga chaa vai. Te n̄i kaja'ni-ún-de jín kuá'a-gá-de. Te sava-de n̄i k̄astuj̄i. Te sava-de n̄i kaja'ni. 6 Ko máá jító'o, ío in se'e-de ja kúndá'ú in̄i-de. Te onde sand̄i'í-na n̄i táj̄i-de se'e-de vai nuu cháa kásatiñu. Te n̄i ka'an-de: Ná kóo jínú'ún yúán núu sé'e-ri, ách̄i-de. 7 Ko máá já kásatiñu-ún, n̄i kand̄atu'ún: Chaa yá'a xín tá'u. Ná chó'o, ná ká'ni-yo-dé, te ná ndóo ta'u-dé kuu-yó, ách̄i. 8 Te n̄i k̄akat̄in-ún sé'e-de. Te n̄i kaja'ni-ún-i. Te n̄i k̄askána nd̄iyi-ún yatá it̄u uva. 9 Ndasá sá'a jító'o it̄u uva-ún núsáá. Chaa-de, te xnáa-dé ja ní kásatiñu-ún. Te kua'a-de it̄u uva-ún nuu sava-ga chaa, ách̄i-ya. 10 Ni tut̄u īi yá'a té ka'u-ga-ro náún. Yuu já ní k̄aské'ich̄i chaa káchutá'an, ya'á kúu máá yúu ndíso fuerza jik̄i. 11 Máá Tatá Dios, n̄i sá'a-ya súan. Te kánaa in̄i-yo ndé'é-yó t̄iñu yá'a, ách̄i-ya jín-de. 12 Te kándúkú-de modo t̄in-de-ya. Chi n̄i kajuku'un in̄i-de ja sik̄i máá-de kúu tu'un yátá ní ka'an-ya-ún. Ko n̄i kayu'ú-de n̄i kajito-de ñayiv̄i. Te n̄i kaxndóo-de-ya, te kaja'an-de.

Sik̄i xú'ún yóo

13 Te n̄i kat̄áj̄i-de sava chaa fariseo jín chaa herodiano kaja'an-de nuu-yá, náva'a t̄in yátá-de-ya jín yakú tu'un. 14 Te n̄i chakoyo-de. Te n̄i kaka'an-de jín-yá: Maestro, kájin̄i-ná ja ká'an ndaa-ní. Te tú yú'ú-ní jito-ní ni in chaa, ch̄i tú ndé'é-ní ndasa jito taká chaa, ch̄i sua stá'an ndaa-ní ichi Dios. Á kuu kua'a-yó xú'ún yóo nuu César, xí túu. Á kua'a-yó, xí ma kuá'a-yó, ách̄i-de jín-yá. 15 Yúan-na te máá-yá, a n̄i juku'un in̄i-ya já xndá'ú-de-ya kákun̄i-de. Te n̄i ka'an-ya jín-de: Naja kájito nchaa-ro rúu. Kua'a xu'ún jián ná kí nde'é-rí, ách̄i-ya. 16 Te máá-de, n̄i kaja'a-de xu'ún-ún nuu-yá. Te n̄i ka'an-ya jín-de: Ndé chaa kúu chaa ncháá nuu yá'a, jín tú'un yóso yá'a, ách̄i-ya. Te n̄i kaka'an-de jín-yá: César kúu, ách̄i-de. 17 Te Jesús, n̄i ka'an-ya jín-de: Kua'a ja xín César nuu César, te ja xín Dios nuu Dios, ách̄i-ya. Te n̄i kánaa xaan in̄i-de n̄i kajini so'o-de tu'un n̄i ka'an-ya.

Sik̄i já náchaku nd̄iyi

18 Yúan-na te n̄i chakoyo chaa saduceo nuu-yá. Te chaa-ún, káka'an-de ja tú nachaku kuti nd̄iyi. Te n̄i kajika tu'ún-de-ya: 19 Maestro. Moisés, n̄i chaa-de tutu n̄i ndoo jín-yó, nú ñani in chaa kuu-de, te ndoo ñasí'í-de, te nú tú se'e-de ní ío, te ñani-de naki'in ñasí'í-de, te nandakin-de tata ñani-de, ách̄i tutu-ún. 20 Te n̄i ka'io usiá ñani. Te chaa núu, n̄i tanda'a-dé. Yúan-na te n̄i ji'í-de. Te tú ní xndóo-de tata-de. 21 Te chaa uu, n̄i naki'in-de-ña. Te n̄i ji'í-de. Te ni chaa-ún, tú ní xndóo-de tata-de. Te chaa un̄i, suni súan. 22 Te ndí'usiá-de, n̄i kanchaka-de-ña. Te tú ni in-de ní xndóo-de tata. Te onde sand̄i'í-na te n̄i ji'í máá ñá'an-ún. 23 Núsáá te kiv̄i náchaku taká nd̄iyi, ja náchaku máá ñani jíná'an-de, te ndé in-de kuu-ña ñasí'í-de, ch̄i ndí'usiá-de, n̄i kanchaka-de-ña, ách̄i-de jín-yá. 24 Yúan-na te Jesús, n̄i ka'an-ya jín-de: Tú kájuku'un in̄i-ro jín tutu īi, ni jín fuerza Dios. Yuán ní k̄astiv̄i-ró tú'un. 25 Ch̄i kiv̄i náchaku-de ma'ñú nd̄iyi, ni tuká tanda'a kúti-dé, ni ma nátanda'a máá-ña. Ch̄i nduu-de

nátu'un ndajá'a ká'io andíví. ²⁶ Te sikí ndíyi ja náchaku, á té ka'u-ga-ro tutú Moisés, ndasa nī ka'an Dios jíin-de mā'ñú yukú: Máá-rí kúu Dios Abraham, Dios Isaac, Dios Jacob, áchí-ya jíin Moisés. ²⁷ Ko nasu Dios cháa nī kaji'i kúu-ya, chí sua Dios cháa káichaku kúu-ya. Xaan kástíví-ró tú'un núsáá, áchí-ya jíin-de.

Tu'un tá'ú tíñu kánúú xáan-gá

²⁸ Te ñin cháa cháa tutu nī jini so'o-de kástátá'an-de, nī jaa-de. Te nī jini-de ja vá'a nī nachísó-yá tu'un nuu-dé. Te nī jika tu'un-de-ya: Ndé tu'un kánúú xáan-gá nuu táká tu'un nī tá'ú-yá tíñu sáá, áchí-de. ²⁹ Te nī ka'an Jesús jíin-de: Ya'á kúu tu'un kánúú xáan-gá nuu táká-ga: Kuni so'o Israel, máá Tatá-yo Dios, máá ñin-ni-ya ío. ³⁰ Núsáá te kumani-ro jíin máá Tatá-ro Dios onde jíin iní jíin añú-ro, jíin ñí núu jiní tuní-ro, jíin ñí fuerza-ro. Ya'á kúu tu'un tá'ú tíñu kánúú xáan-gá. ³¹ Te tu'un uu kúu suni nátu'un inga-ún: Kundá'ú iní-ro tá'an-ró nátu'un kúndá'ú iní-ro máá-ró. Tuká inga tu'un tá'ú tíñu kánúú-ga ío, chí ya'á-na, áchí-ya jíin-de. ³² Yúan-na te cháa cháa tutu, nī ka'an-de jíin-yá: Jandáa Maestro, va'a ká'an-ní, chí Dios ñin-ni-ya ío, te tuká inga Dios ío. ³³ Te kumani-yo jíin-yá onde jíin iní jíin añú-yo, jíin ñí núu jiní tuní-yo, jíin ñí fuerza-yo, te kundá'ú iní-yo tá'an-yó nátu'un kúndá'ú iní-yo máá-yó, kánúú xáan-gá ya'á vásá já ká'mu-yó kiti jíin táká kiti ká'ni-yo núu-yá, áchí-de jíin-yá. ³⁴ Yúan-na te nī jini Jesús ja vá'a xaan ní xndió káni-de tu'un. Te nī ka'an-ya jíin-de: A yani kuu kivi-ró ñúu nuu tá'ú Dios tíñu, áchí-ya. Te nī ñin-de, tuká ní chundéé iní-de kaka tu'un-de-ya:

Sikí Sé'e David

³⁵ Te nī stá'an Jesús iní ve'e ij. Te nī ka'an-ya: Naja káka'an cháa káchaa tutu ja Cristo kúu Se'e David. ³⁶ Chí suni máá David, nī ka'an-de nī sá'a Espiritu Santo jíin-de: Máá Tatá Dios nī ka'an-ya jíin Jító'o-ri: Nungoo-ró íchi ndává'a-ri, te ná chúkú-rí cháa kájito u'u róó, kuu-de teyu kuxndíi ja'a-ro, áchí Dios. Achí David. ³⁷ Chí suni máá David, Jító'o, nī ka'an-de jíin-yá. Te ndasa kuu máá-yá se'e-de núsáá, áchí-ya. Te taká ñayivi ndá'ú, nī ka'io iní nī ka'io añú-i nī kajini ná'ín-i ja ká'an-ya.

Sikí já ní kana jíin-yá nuu-í

³⁸ Te nī stá'an-ya tú'un. Te nī ka'an-ya jíin-i: Koto-ró máá-ró núu cháa káchaa tutu. Chí kákuni-de kaka-de jíin sú'nu káni. Te kákuni-de ja ká'an sa'an-yo jíin-de nuyá'u. ³⁹ Te silla onde xiní mesa iní ve'e sinagoga, jíin silla xiní mesa nuu ío xini kákuni-de. ⁴⁰ Te cháa yá'a kákókó-de ve'e ña'an kendo ndá'ú, te kásá'a-de ja túu kuachi-de, yuán kájkán ta'u ná'an-de. Cháa yá'a ví'í-gá ta'nu ndatu-de, áchí-ya.

Ja ní soko ñá'an viuda xu'un

⁴¹ Te kánchaa Jesús ichi núu janú nuu kásoko-í xu'un. Te ndé'é-yá ndasa káchu'un kua'a ñayivi xú'un iní janu-ún. Te kua'a cháa kúká, nī káchu'un téyí-de. ⁴² Te nī cháa ñin ña'an ní kendo ndá'ú. Te nī chindee-ña uu xu'un yíki náa, ja kúu ñin centavo. ⁴³ Yúan-na te nī kana-ya xiní cháa káskuá'a jíin-yá. Te nī ka'an-ya jíin-de: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja ñá'an ní kendo ndá'ú yá'a, nī chu'un-ga-ña vásá táká ñayivi ní káchu'un iní janu-ún. ⁴⁴ Chí taká-i, nī káchu'un-i ja ní ndendoso sikí-í. Ko ña'an yá'a, vasa kúndá'ú-ña, ko nī chu'un ndí-i-ña já ñáva'a-ña, onde jíin táká ja kúchaku-ña, áchí-ya jíin-de.

13

Tuní nuu kúyani nchaq Jesús

¹ Te ni ndenda-ya iní ve'e ij. Te in chaa skuá'a jíin-yá, ni ka'an-de jíin-yá: Maestro, nde'é-ní ná xaan lúu yuu te luu ve'e ío, áchí-de. ² Te Jesús, ni ka'an-ya jíin-de: Á nde'é-ró núu taká ve'e ná'nu yá'a. Ma kútá'an-ga ni in yuu, chi in kivi te ndi'i ndua, áchí-ya. ³ Te ni jungoo-ya onde yuku Olivos, ichi núu vé'e ij. Te Pedro, Jacobo, Juan, jíin Andrés, ni kajika tu'un sín-de-ya: ⁴ Kastu'un-ní nuu-ná. Nde kivi koo taká tiñu yá'a. Te naún tuni koo nuu kuyani chaa taká tiñu yá'a, áchí-de. ⁵ Te Jesús, ni kejá'a-yá ká'an-ya jíin-de: Koto-ró máá-ró jíin-an-ró, náva'a tú xndá'ú ni in-de róo. ⁶ Chi kikoyo kua'a cháa ki'in núu-de sí'ví-rí, te ka'an-de: Máá-rí kúu Cristo, achi-de. Te xndá'ú-de kua'a xaan ñayivi. ⁷ Te nú ni kajini tu'un-ró káka'an ja ío guerra xí ja koo guerra, te ma yú'ú-ro. Chi kánúú koo súan. Ko té jinu-ga kivi. ⁸ Chi ndonda nación siki nación, te nuu siki ñuu. Te yá'a yúan taan, te ni'in, te koo tama, te ni'in ñayivi. Ya'á kakuu tundó'o kéjá'a núu.

Tu'un ndasa ndo'o ñayivi káandija

⁹ Te koto-ró máá-ró, chi nastuu-de róo nuu junta. Te iní ve'e sinagoga xndó'o-de róo. Te onde nuu gobernador jíin núu rey kana-de xini-ro ja siki rúu. Te kani ndaa-ro tú'un nuu-dé. ¹⁰ Te jinu ñú'ún ja xná'an-ga kuicha tu'un va'a-ri nuu taká ñayivi. ¹¹ Te nú kinchaka-de róo, ja nastuu-de róo, ma nákani tu'a ini-ro ndasa ka'an-ro jíin-de. Chi ja kuá'a-ya núu-ro hora jian, yúan ká'an-ro. Chi nasu máá-ró ká'an, chi Espiritu Santo ka'an, áchí-ya. ¹² Te ñani jíin ñani nastuu tá'an ja ná kúu. Te táa jíin sé'e, te se'e-ún ndonda siki táa, te ka'ni tá'an. ¹³ Te taká ñayivi, koto u'u-i róo ja siki rúu. Ko chaa kundii ni'in onde kivi jinu, chaa-ún kaku, áchí-ya. ¹⁴ Ko nú ni kajini-ro ja káchá'an te ni tucha taká ndatiñu nuu má kúu kuti koo súan núu, natu'un ni ka'an Daniel chaa ni jani tu'un Dios (chaa ká'u, ná júku'un ini-de), yúan-na te ñayivi kaxiukú ini ñuu Judea, ná kúnu-i kingoyo-i onde yuku. ¹⁵ Te chaa kánde xini vé'e, ma núu-de ndivi-de ini ve'e ki'in-de ndatiñu-de. ¹⁶ Te chaa kánde onde rancho, ma náxío káva yátá-de náki'in-de tikachi-de ichi yatá-dé. ¹⁷ Ko kivi-ún naka ndá'ú kuu ja káñu'un se'e, jíin ja káskáxin-í. ¹⁸ Ná kakán ta'u-ro núsáa, náva'a tú kunu-ró máá víko víjin ki'in-ro. ¹⁹ Chi kivi-ún koo tundó'o, ja té tuká koo onde kivi ní sá'a Dios ñuyivi, te onde vina, te ni ma koo-ga. ²⁰ Te nú máá Tata Dios, tú ní náxndíyi-ya kivi-ún núu, ni in chaa ma kaku kuti-dé núu. Ko ja siki cháa ni nakaji-ya, yúan ní naxndíyi-ya kivi-ún.

Tuni máá kivi sándí'i-nq

²¹ Núsáa te nú nde chaa ká'an jíin-ró: Yá'a nde'é-ró kánchaa Cristo, xí: Yúan nde'é-ró kánchaa-ya, ma kándija-ró ja ká'an-de. ²² Chi kenda Cristo xndá'ú, jíin cháa kani tu'un tú'ún. Te sá'a-de tuni tiñu ñá'nu xaan, náva'a xndá'ú-de onde chaa ni nakaji-ya, te nú ná kúu sá'a-de. ²³ Koto-ró máá-ró, chi a ni kachi ndi'i-ri nuu-ro, áchí-ya. ²⁴ Te kivi ndi'i koo tundó'o-ún, kutúún ndikandii, te yoq ma ndii-ga. ²⁵ Te tiñuú xini, jungoyo-ti ichi ándivi kii-ti. Te taká fuerza ándivi, ndi'i ka'ya. ²⁶ Yúan-na te kuni ñayivi núu máá Sé'e chaa kii-ya ichi ándivi núu vikó nu'ún jíin kuá'a fuerza ja ndúñá'nu-ya. ²⁷ Yúan-na te táji-yá ndajá'a-yá kingoyo. Te nastútú-yá ñayivi ní nakaji-ya ndikúun lado ñuyivi, onde nuu ndi'i ñu'un, te onde nuu ndi'i ándivi. ²⁸ Vina te skuá'a-ró ndasa sá'a yunu mékexe. Nú a ni nduyúcha núma, te ni najaa nda'a, te a kajini-ro ja á ni kuyani viko sáú. ²⁹ Suni súan róo, nú a ni kajini-ro kuákuu taká tiñu yá'a, te kuni-ro ja á yani ja kivi-ún. ³⁰ Jandaa ká'an-ri jíin-ró ja má náa ñayivi yá'a,

onde ná skíkuu taká tiñu yá'a. ³¹ Andíví jín ñúyívi chí naa, ko tu'un ká'an-ri chí ma náa.

Sikíjá kúndito-i

³² Ko kivi kóo-ún, jín hora, tú ni ñn cháa jiní, ni ndajá'a ká'io andíví, ni máa Sé'e-ya, chí máa ñn-ni máa Táa-yo Dios jiní-ya. ³³ Koto-ró máa-ró, te kundito-ró, te kakan ta'u-ro. Chí tú kájiní-ro na kivi kóo. ³⁴ Chí nátu'un ñn cháa kua'an jíká-de. Te ni xndóo-de ve'e-de. Te ni ja'a-de tu'un nuu mozo-de, ná tiñu sá'a ñn ñn-de. Te cháa ndíto yuxé'é, ni ta'u tiñu nuu-dé, ná kúndito-de. ³⁵ Núsáa te kundito-ró, chí tú kájiní-ro na hora ncháa jito'o ve'e-ún, á aini, á ñúú, á kána lí'li, á jañá'an. ³⁶ Chí sánaa iní-ro te ncháa-ni-ya. Te ni'in-ya róo kákixi-ro. ³⁷ Te taká tu'un ká'an-ri jín-ró yá'a, suni ká'an-ri jín ndívi-i jíná'an-i. Kundito jíná'an-ró, áchí-ya.

14

Ja ní kanatñn tu'un tá'an sikí Jesús

¹ Te uu-ga kivi te vásá ní kuu Pascua jín víko kóo statilá tú yí'i yujan ía. Te sutu ñá'nu jín cháa káchaa tutu, ni kandúkú-de modo ndasa xndá'ú-de-ya te tñn-de-ya. Te ka'ni-dé-ya kákuni-de. ² Te ni kaka'an-de: Ma kuu sá'a-yó máa kivi víko, chí nú súan te ndonda vaq ñayivi, áchí-de.

Jesús jín ñá'an ndíso perfume

³ Te kánde-ya ñúú Betania, káncháa-ya núu mesa ve'e Simón cháa té'yu ndí'yi. Te ni cháa ñn ñá'an, kándá'á-ña ñn tiya'a ñú'un perfume máa nían ita nardo kuu. Te ncháa ya'u téyíí. Te ni tá'ú-ña tíya'a-ún. Te ni chu'un-ña xiní-ya. ⁴ Te sava, ni kakiti iní. Te ni kaka'an: Naja náa perfume jian. ⁵ Chí kuu kuya'u ví'í-gá uní ciento peso, te kua'a-yó núu ñáyivi ndá'ú núú, áchí. Te ni kaka'an vaq sikí-ña. ⁶ Ko Jesús, ni ka'an-ya: Sía-ña. Naja kástá'an-ro-ña. Tiñu va'a sá'a-ña jín-rí, áchí-ya. ⁷ Chí nene káxiukú ñáyivi ndá'ú jín-ró. Te nú kákuni-ro te kuu sá'a va'a-ró jín-i. Ko ruu, na tú nene káncháa-ri jín-ró. ⁸ Ya'a-ni ni kuu ni sá'a-ña. Chí a ni chí'i tu'a-ña perfume yiki kúñu-ri kivi yúji-ri. ⁹ Jandaa ká'an-ri jín-ró, ja ñí ñúyívi nú ná kuicha tu'un va'a yá'a, te tiñu ni sá'a-ña yá'a, suni koo tu'un nává'a ná núku'un iní-i-ña, áchí-ya. ¹⁰ Yúan-na te Judas Iscariote, ñn ja uxí uu yúan, kua'an-de nuu sutu ñá'nu ja nastúu-de-ya. ¹¹ Te súan ni kájiní so'o sutu-ún. Te ni kakusi iní. Te ni kakeyu'u já kuá'a xu'ún núu-dé. Te ná ndúkú-de modo ndasa nastúu-de-ya.

Viko lélú Pascua

¹² Te máa kivi kéjá'á víko kóo statilá tú yí'i yujan ía, suni máa kivi kásoko-dé lélú Pascua, te cháa káskuá'a-ún, ni kaka'an-de jín-ya: Ndénu kuní-ní ná kísátu'a-ná nuu kée-ní lélú Pascua, áchí-de. ¹³ Te ni táji-ya uu cháa káskuá'a jín-ya kua'an-de. Te ni ka'an-ya jín-de: Kuá'an onde ñuu. Te yúan ketá'an-ró jín ñn cháa ndíso ñn kiyi nducha. Te kundikin-ro-dé ki'in-ro jín-de. ¹⁴ Te nuu ndívi-de, yúan ka'an-ro jín máa jito'o ve'e-ún: Achí máa Maestro: Ndénu ío ñn ve'e kua'a núu-ní nuu kée-ná lélú Pascua jín cháa káskuá'a jín-ná, achi-ro. ¹⁵ Te máa-de, ná stá'an-de ñn cuarto ká'nu onde xini vé'e nuu-ro, yúan a ío tu'a. Te yúan sátu'a-ró ndasa kuu-yó, áchí-ya jín-de. ¹⁶ Te kája'an cháa káskuá'a jín-ya. Te ni jakoyo-de ñuu-ún. Te ni kani'in-dé nátu'un ni ka'an-ya jín-de. Te ni kasátu'a-de ndasa kuxini-de lélú Pascua. ¹⁷ Te ni ini. Te kua'an-ya jín máa uxí uu cháa-ún. ¹⁸ Te káxiukú-de nuu mesa káyee-dé staq. Te ni ka'an Jesús: Jandaa ká'an-ri jín-ró, ja ñn róo, ja yée jín-rí, nastúu-ró ruu, áchí-ya.

19 Yúan-na te n̄i k̄akuxíí iní-de. Te n̄i kajika tu'ún ná ñn ná ñn-de-ya: Ja náá náún, ja náá náún, ká'an ñn-de, ká'an inga-de. 20 Te n̄i ka'an-ya jíin-de: ñn ja uxí uu ja chíxí'ú núu kó'o jíin-rí kúu, áchí-ya. 21 Chi jandáa máa Sé'e cháa ki'in-ya nátu'un yóso tú'un-ya núu tutú. Ko naka ndá'ú kúu cháa nastúu máa Sé'e cháa. Va'a-ga nú tú ní káku cháa-ún núu, áchí-ya. 22 Te káyee-dé. Te n̄i ki'in Jesús staa. Te n̄i jikan ta'u-yá. Te n̄i sákuáchí-yá. Te n̄i ja'a-ya núu-dé. Te n̄i ka'an-ya: Kee jíná'an-ró. Ya'á kúu yiki kúñu-ri, áchí-ya. 23 Te n̄i ki'in-ya ñn taza. Te n̄i jikan ta'u-yá. Te n̄i ja'a-ya núu-dé. Te ndi'i-de, n̄i kaji'i-de. 24 Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Ya'á kúu niñi-rí ja sá'a contrato jáá. Te ja sikí ñáyivi kuá'a te n̄i jati. 25 Te jandáa ká'an-ri jíin-ró: Ma kó'o-ga-ri nducha ndé'e uva, onde kivi náko'o-ri ja jáá iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, áchí-ya. 26 Te n̄i kajita-ya ñn yaa ii. Te n̄i kenda-ya kája'an-ya onde yuku Olivos. 27 Yúan-na te Jesús, n̄i ka'an-ya jíin-de: Ndivii-ro, nayu'ú-ro ja sikí rúu akuáa vína. Chi a yóso núu tutú: Stují-rí cháa ndíto ri, te máa rí-ún, kuicha-ti, áchí. 28 Ko nuu náchaku-ri, te xna'an-ga ruu ki'in-ri ñuu Galilea vása róó, áchí-ya. 29 Ko Pedro, n̄i ka'an-de jíin-yá: Vasa ndivii-dé ná náyu'ú-de, ko náá chi túu, áchí-de. 30 Te Jesús, n̄i ka'an-ya jíin-de: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, chi róó, akuáa vína, onde ná té kana-ga lí'li uu jínu, te ma kuátu'un-ró rúu uní jínu, áchí-ya. 31 Ko máa-de, téyí ní ka'an-de: Vasa ná kúu-ná jíin-ní, ko ma kasú-ná yu'u-ná ja kúu ní, áchí-de. Te suni súan n̄i kaka'an ndi'i-de.

Jesús iní Jardín Getsemaní

32 Te n̄i jakoyo-ya ñn nuu nání Getsemaní. Te n̄i ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá: Yá'a-ni jungoo-ró nini ná kakán ta'u-rí, áchí-ya. 33 Te n̄i jaka-ya Pedro jíin Jacobo jíin Juan kája'an-de jíin-yá. Te n̄i keja'á-yá yú'ú-ya, te ndúkuí'a iní-ya. 34 Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Xaan ndúkuí'a iní-ri, chi a yani kuu-ri. Yá'a kundatu-ró, te kundito-ró, áchí-ya. 35 Te n̄i kanduu-ya ñn tí'lí. Te n̄i jukuiñi jíití-yá nuu ñu'un. Te n̄i jikan ta'u-yá, te nú kuu kaku-ya hora-ún. 36 Te n̄i ka'an-ya: Abba, Táa. Taká tiñu kúu sá'a máa-ní. Chaxio-ní tundó'o-ná yá'a ná kí'in. Ko nasu ja kuní máa-ná, chi ja kuní máa-ní ná kúu, áchí-ya. 37 Te n̄i ncha-ya. Te n̄i jini-ya ja kákixi-de. Te n̄i ka'an-ya jíin Pedro: Simón, kixi-ro náún. Á tú kánda-ró kúndito-ró vasté ñn hora. 38 Kundito, te kakan ta'u-ro, nává'a ma kóto ncha-ún róó. Chi kuní ndija añu-ro, ko yiki kúñu-ró chi túu, áchí-ya. 39 Te kua'an tuku-ya. Te n̄i jikan ta'u-yá. Suni ñn-ni tu'un n̄i ka'an-ya. 40 Te n̄i ncha-ya. Te n̄i jini tuku-ya-dé kákixi-de, chi xaan káji'i-de numá'ná. Te tú kútuní ndasa xndió káni-de tu'un nuu-yá. 41 Te n̄i ncha-ya vuelta uní. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Kusú te ndetatú-ro-ná. A n̄i kuu. Vina te n̄i ja hora ja máa Sé'e cháa natuu-ya núu ndá'a cháa ká'io kuachi. 42 Ndukoo, ná chó'o. Chi ja nastúu ruu, a n̄i kuyani vai, áchí-ya.

Ja ní kakatñn-de Jesús

43 Te súan ká'an-ya, te n̄i cháa-ni Judas, ñn ja uxí uu-ún. Te ñn nuu ja káchindéé tá'an jíin-de, jíin machete jíin yúnu vai koyo jíin-de. Chi sutu ñá'nu jíin cháa káchaa tutu jíin cháa n̄i kayii, n̄i katájí cháa-ún. 44 Te cháa n̄i nastúu-ya-ún, n̄i ja'a-de ñn tuni, te n̄i ka'an-de: Chaa tíyú'ú-rí-ún, yuán kúu. Katiñ jíná'an-ró, te kunchaka-ró kí'in-ro jíin, áchí-de. 45 Yúan-na te n̄i cháa-de. Te n̄i kandita-ni-de nuu-yá. Te n̄i ka'an-de jíin-yá: Maestro, Maestro, áchí-de. Te n̄i tiyú'ú-de-ya. 46 Te cháa vai koyo jíin Judas-ún, n̄i kakatñn-de-ya. 47 Te ñn cháa kándij yúan, n̄i stáa-de machete-de. Te n̄i kachi-de so'o mozo máa sutú ñá'nu-ga. 48 Te n̄i ka'an Jesús jíin-de jíná'an-de: Nátu'un sikí ñn cháa kuí'ná vai koyo-ró jíin machete jíin yúnu katiñ-ró rúu náún. 49 Ndi'ta'an kivi ní

kandee-ri jíin-ró iní ve'e ij, n̄i stá'an-ri tu'un, te tú ní kákat̄in-ró rúu. Ko súan kásá'a-ró náv̄a'a ná skíkuu tutu ij, áchí-ya. ⁵⁰ Yúan-na te cháa káskuá'a jíin-yá, n̄i kaskéndoo-de-ya. Te n̄i kajinu ndi'i-de kája'an-de. ⁵¹ Te ñin suchí, ndikín-i-ya kuá'an-i jíin-yá. Te ndii-i ñin sa'ma kuítá, chí víchí líi-í. Te n̄i kákat̄in-de-i. ⁵² Ko máá-i, n̄i xndóo-i sa'ma kuítá-ún. Te n̄i jinu víchí líi-í kua'an-i.

Ja ní kandij Jesús nuu sutú ñá'nu-ga

⁵³ Te n̄i kákinchaka-de Jesús nuu máá sutú ñá'nu-ga. Te taká sutu ñá'nu jíin cháa n̄i kayii jíin cháa káchaa tutu, n̄i kandutútú-de. ⁵⁴ Te Pedro, jíká ndikín-de-ya ondé in̄i yuxé'é máá sutú ñá'nu-ga-ún. Te n̄i jungoo-de jíin cháa kájatíñu-ún, ndúvixi-de ñu'un. ⁵⁵ Te taká sutu ñá'nu jíin taká cháa junta, n̄i kandúkú-de ñin tu'un sik̄i Jesús, ja ká'ni-dé-ya kákuni-de. Ko tú ní káni'in-dé. ⁵⁶ Chí kua'a-dé, n̄i kasátú'ún-de sik̄i-yá. Ko tu'un n̄i kaka'an-de-ún, tú ní kétá'an. ⁵⁷ Yúan-na te n̄i kandukuiñi sava-de, n̄i kasátú'ún-de sik̄i-yá: ⁵⁸ Máá-ná, n̄i kajini-ná ká'an-de: Ruu, stúncháa-ri ve'e ij yá'a ja ní kasáva'a nda'a. Te nuu uní kiv̄i te ndukani-ri inga ja tú níni jíin ndá'a, áchí-de, áchí jíná'an. ⁵⁹ Ko ní súan tú ní kétá'an tu'un n̄i kaka'an. ⁶⁰ Yúan-na te máá sutú ñá'nu-ga-ún, n̄i ndukuiñi-de kándij-de ma'ñú. Te n̄i jik̄a tu'ún-de Jesús: Tú ka'an kuti-ro náún. Ndasá káka'an cháa yá'a sik̄i-ro, áchí-de jíin-yá. ⁶¹ Te máá-yá, tú ní ká'an kuti-yá. Te máá sutú ñá'nu-ga-ún, n̄i jik̄a tu'ún tuku-de-ya: Máá-ró kúu Cristo, Se'e máá l'a ij náún, áchí-de jíin-yá. ⁶² Te Jesús, n̄i ka'an-ya jíin-de: Máá-rí kúu. Te kuni-ro máá Sé'e cháa kunchaa-ya íchi ndává'a Dios nuu ío fuerza-ya. Te ndii-ya íchi ándiví jíin vikó nu'ún, áchí-ya. ⁶³ Yúan-na te máá sutú ñá'nu-ga-ún, n̄i ndátá-ni-de sa'ma-dé. Te n̄i ka'an-de: Naún níni kúni so'o-yó ká'an inga-de núsáa. ⁶⁴ N̄i kajini-ro ná ndiva'a ká'an-de. Ndasá kájani in̄i-ro. Achí sutu ñá'nu-ga-ún. Te taká cháa-ún, n̄i kanakuxndii-de-ya ná kúu-ya. ⁶⁵ Te sava-de, n̄i kativ̄i s̄i'ví-de nuu-yá. Te n̄i kajasu-de nuu-yá. Te n̄i kaja'a-de jik̄i núu-yá. Te káka'an-de jíin-yá: Kani tu'un, áchí-de. Te cháa kájatíñu-ún, n̄i kastuji-dé-ya jíin jíkí.

Ja tú ní játu'un Pedro

⁶⁶ Te ichi chíi yuxé'é yúan kándij Pedro. Te ñin ña'an játíñu nuu máá sutú ñá'nu-ga-ún, n̄i cháa-ña. ⁶⁷ Te n̄i jini-ña núu Pedro kándij-de ndúvixi-de. Te n̄i ndakoto-ña núu-dé. Te n̄i ka'an-ña: Te róo, jíin Jesús ñuu Nazaret jíká-ró vii, áchí-ña. ⁶⁸ Ko máá-de, tú ní játu'un-de. Tú jiní-ná, ní tú júku'un in̄i-ná naún ká'an-ní, áchí-de jíin-ña. Te n̄i kenda-de yuxé'é yatá vé'e-ún. Te n̄i kana-ni lí'li. ⁶⁹ Te ña'an játíñu-ún, n̄i jini-ña núu-dé inga jínu. Te n̄i ka'an-ña jíin cháa ká'jin yúan. Cháa yá'a suni tá'an-de, áchí-ña. ⁷⁰ Ko máá-de, tú ní játu'un tuku-de. Te n̄i kunúu tuku. Te cháa ká'jin-ún, n̄i kaka'an tuku-de jíin Pedro: Jandáa ja súni tá'an-de kúu-ró, chí cháa galileo kúu-ró. Te tu'un ká'an-ro súan kuní koo, áchí-de. ⁷¹ Ko máá-de, n̄i'in n̄i ka'an ndiva'a-de: Tú jiní-ri cháa yá'a ja káka'an-ro tú'un-de, áchí-de. ⁷² Yúan-na te n̄i kana-ni lí'li vuelta uu. Te Pedro, n̄i nuku'un in̄i-de taká tu'un n̄i ka'an Jesús jíin-de núu: Ondé ná té kana-ga lí'li uu jínu, te ma kuátu'un-ró rúu un̄i jínu, áchí-ya sáa. Te n̄i nakani in̄i-de sik̄i tú'un-ún. Te n̄i nde'e-de.

15

Ja kuá'an Jesús nuu Pilato

¹ Te ja'ñá'an-ún, te taká sutu ñá'nu, jíin cháa n̄i kayii, jíin cháa káchaa tutu, jíin ndívii cháa junta, n̄i kaskétá'an-ni-de tu'un. Te n̄i kaju'ni-de Jesús kua'an-de jíin-yá. Te n̄i kaja'a-de-ya núu Pilato. ² Te Pilato, n̄i jik̄a tu'ún-de-ya: Máá-ró

kúu Rey cháa judío náún, áchí-de. Te n̄i ka'an-ya: Ká'an ndaa-ro, áchí-ya jíin-de. ³ Te sutu ñá'nu-ún, n̄i'in n̄i kajikan-de kuachi siki-ya. ⁴ Te Pilato, n̄i jiká tu'ún tuku-de-ya: Tú ka'an kuti-ro náún. Nde'é, ná kua'a kuachi kájikán-de siki-ro, áchí-de jíin-ya. ⁵ Ko Jesús, tuká ní ká'an kuti-ya. Te n̄i naa iní Pilato ndé'é-de nuu-ya. ⁶ Te ío costumbre Pilato ja kivi víko-ún sía-de ñn cháa yí'i vekaa, nani cháa kákuu iní ñayivi. ⁷ Te n̄i io ñn cháa nání-de Barrabás, kánde-de vekaa jíin tá'an-de ja ní kánda-de, n̄i kaja'ni-dé ndiyi. ⁸ Te n̄i chákooyo kua'a ñayivi. Te n̄i kaka'an-i jíin Pilato ná sá'a-de nátu'un ío costumbre-de. ⁹ Te n̄i ka'an Pilato jíin-i: Kákuni-ro já sía-ri Rey cháa judío náún, áchí-de. ¹⁰ Ch̄i a n̄i jini-de ja ní kákuuásún iní sutu ñá'nu-ún, te yúan ní kaja'a-ún-ya nuu-dé. ¹¹ Ch̄i sutu ñá'nu-ún, n̄i kaská'an-de ñayivi kuá'a-ún ja Pilato va'a-ga ná sía-de Barrabás ki'in. ¹² Te n̄i ka'an tuku Pilato: Ndasá kákuni-ro já sá'a-ri jíin cháa káskúnání-ró Rey judío núsáa, áchí-de jíin-i. ¹³ Te máa-i, n̄i kakana jaa tuku-i: Kata kaa-ní cháa jan jiká cruz, áchí-i. ¹⁴ Ko Pilato, n̄i ka'an-de jíin-i: Naún kuachi n̄i sá'a-de, áchí-de. Te máa-i, ví'í-gá n̄i kakana jaa-i: Kata kaa-ní-de ná kúu-de, áchí-i. ¹⁵ Te Pilato, kuni-de ja ná kúsi iní ñayivi-ún. Te n̄i sía-de Barrabás kua'an. Yúan-na te n̄i xndó'o-de-ya. Te n̄i ja'a-de-ya kuíta kaa-ya já ná kúu-ya.

Ja ní kasákátá soldado nuu-ya

¹⁶ Yúan-na te soldado, n̄i káki'in-de-ya kuá'an-de jíin-ya iní ve'e palacio. Te n̄i kákana xini tá'an-de n̄i kándututú-de. ¹⁷ Te n̄i kachu'un-de-ya ñn sa'ma kuá'a tindi'í. Te n̄i katñn-de ñn corona ñnu. Te n̄i kachu'un-de xini-ya. ¹⁸ Yúan-na te n̄i kaka'an-de jíin-ya: Rey judío, taá ndii, áchí-de. ¹⁹ Te n̄i kakuun-de yunu xini-ya. Te n̄i kativi si'vi-de nuu-ya. Te n̄i kajukuiñi jiti-de nuu-ya, te n̄i kachiñú-ún-de-ya. ²⁰ Te nuu ní ndi'i n̄i kasákátá-de nuu-ya, te n̄i katava-dé sa'ma kuá'a tindi'í ñu'un-ya-ún. Te n̄i kanachu'un-de-ya sá'ma máa-ya, te n̄i kakeni'in-de-ya káta kaa-de-ya. ²¹ Te ñn cháa nání-de Simón ñnu Cirene (táa Alejandro jíin Rufo kúu-de), n̄i ja'a-de vai-de ichi rancho. Te n̄i katetiñu-de cháa-ún ki'in-de jíin-de kundiso-de cruz-ya. ²² Te kaja'an-de jíin-ya onde nuu nání Gólgota, ja kuni ka'an: yiki xini. ²³ Te n̄i kasáká nuu-de vino jíin súsia ua. Te n̄i kaja'a-de nuu-ya ko'o-ya. Ko máa-ya, tú ní játá'ú-ya ko'o-ya.

Ja ní kajata kaa-de-ya

²⁴ Te n̄i kajata kaa-de-ya jiká cruz. Te n̄i kasaka-dé sa'ma-ya nuu tá'an-de. Te n̄i kasá'a-de apuesto siki, ndasa ni'in, ñn ñn-de. ²⁵ Te ka'ñn n̄i kajata kaa-de-ya. ²⁶ Te nuu tutú kuachi siki-ya yóso: Ya'a kúu Rey cháa judío, áchí. ²⁷ Te n̄i kajata kaa-de uu ñaku'i'ná jíin-ya, ñn ichi ndává'a-ya, te inga ichi ndávésé-ya. ²⁸ Te n̄i skikuu tu'un ká'an tutu ii: Onde jíin cháa kándañáa ní kaskétá'an-de-ya, áchí. ²⁹ Te ñayivi kaja'a yúan, n̄i kasuíkó-i xini-í. Te n̄i kaka'an ndiva'a-i jíin-ya: Jan jaan. Róó, ká'an-ro já stuncháa-ro vé'e ii Dios, te nuu uní kivi te ndukani-ró núu. ³⁰ Vina te nama-ró máa-ró, te nuu-ró jiká cruz núsáa vii, áchí-i. ³¹ Te suni súan n̄i kasákátá sutú ñá'nu-ún nuu-ya. Te kándatu'ún jíin cháa káchaa tutu: Sava ñayivi á n̄i kuu n̄i nama-de, ko ma kúu nama-de máa-de. ³² Cristo, Rey cháa Israel, ná nuu-de jiká cruz vina, te ná kuni-yo, te ná kándija-yó, áchí. Te cháa kándita kaa jíin-ya-ún, suni súan n̄i kaka'an ndiva'a-de jíin-ya. ³³ Te nuu ní kuu kaxiuu, te n̄i kuxkí'vi ní núu ñu'un onde ka'uní. ³⁴ Te nuu ní kuu ka'uní, te n̄i ka'an jaa Jesús: Eloi, Eloi, lama sabactani, áchí-ya. Ja kuni ka'an: Dios máa-ná, Dios máa-ná, naja ní xndóo-ní náa. ³⁵ Te sava cháa ká'jin yúan, n̄i kajini so'o-de. Te n̄i kaka'an-de: Nde'é, ch̄i

kána-de xin̄i Elías, áchí-de. ³⁶ Te jínu ñn cháa n̄i jaa-de, te n̄i chindájí-de kach̄i núu vinagre. Te n̄i cháa-de xin̄i ñn yunu. Te n̄i ja'a-de nuu-yá ja kó'o-ya. Te n̄i ka'an-de: Ná ndé'ó nú cháa Elías xnúu-de cháa, áchí-de. ³⁷ Ko máá Jesús, n̄i ka'an jaa-ya. Te n̄i ji'i-ya. ³⁸ Yúan-na te sa'ma ndíta kaa in̄i ve'e ij, n̄i te'nde uu onde nuu xin̄i te onde nuu já'a. ³⁹ Te ñn cháa capitán kándij-de nuu-yá. Te n̄i jini-de ja ní kana jaa-ya ní ji'i-ya. Te n̄i ka'an-de: Jandáa ja Sé'e Dios kúu cháa yá'a núu, áchí-de. ⁴⁰ Te suni ká'jin sava ñasí'í kánde'é jíká-ña. Te yúan ká'jin María ñuu Magdala, jín Salomé, jín María náa José jín Jacobo súchí. ⁴¹ Ch̄i onde ná kánde-ya ñuu Galilea, te ña'an-ún, n̄i kandikin-ña-ya. Te n̄i kajatíñu-ña núu-yá. Te suni ío kua'a-gá-ña, n̄i kaja'an-ña jín-yá ñuu Jerusalén. ⁴² Te n̄i ini kivi-ún. Te kásatu'a-de, ch̄i yuchaan kúu kivi ndétatú. ⁴³ Te José ñuu Arimatea, cháa kúñá'nu nuu junta kúu-de, te suni ñúkuu in̄i-de ja kúu ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, n̄i cháa-de. Te n̄i chundéé in̄i-de n̄i kivi-de nuu Pilato. Te n̄i jikan-de yiki kúñu Jesús. ⁴⁴ Te Pilato, tú kándija-de ja á n̄i ji'i-ya. Te n̄i kana-de xin̄i capitán. Te n̄i jiká tu'ún-de cháa-ún nú a n̄i ji'i-ya. ⁴⁵ Yúan-na te n̄i kunda in̄i-de ja ní ka'an capitán-ún jín-de. Te n̄i ja'a-de yiki kúñu-ya núu José. ⁴⁶ Te José, n̄i jaan-de ñn sa'ma kuítá. Te n̄i xnúu-de-ya. Te n̄i chisukun-dé-ya sá'ma-ún. Te n̄i chindee-de-ya in̄i ve'e añú ja ní jacha ch̄i ñn kava. Te n̄i stúu-dé ñn yuu ní jasú-de yuv'e añú-ún. ⁴⁷ Te María ñuu Magdala, jín María náa José, n̄i kajini-ña núu ní jakin-de-ya.

16

Ja ní nachaku Jesús

¹ Te n̄i ini kivi ndétatú-ún. Te María ñuu Magdala, jín María náa Jacobo, jín Salomé, n̄i kajaan-ña jí'o vixi kich̄i'i-ña-ya. ² Te jañá'an kivi ñn semana, ja á n̄i kana ndikandii, n̄i jakoyo-ña núu vé'e añú. ³ Te káka'an máá-ña: Ndenu ní'in-yo ñn cháa chaxio yuu yuvé'e añú, áchí-ña. ⁴ Te n̄i kandakoto-ña. Te n̄i kajini-ña ja á n̄i kuxio yuu-ún kua'an. Te ká'nu xaan. ⁵ Te n̄i kivi koyo-ña in̄i ve'e añú-ún. Te n̄i kajini-ña ñn cháa súchí, ñú'un káni-dé ñn sa'ma kujín, káncha-de ichi ndává'a. Te n̄i kayu'ú-ña. ⁶ Te cháa-ún, n̄i ka'an-de jín-ña: Ma yú'ú-ro. Kánandúkú-ró Jesús ñuu Nazaret I'a n̄i ji'i jiká cruz. Túu-ya yá'a, ch̄i a n̄i nachaku-ya. Yá'a nde'é-ró nú ní kajakin-de-ya. ⁷ Kuángoyo núsáa, te kach̄i-ro núu cháa káskuá'a jín-yá, jín núu Pedro, ja xná'an-ga-ya kí'in ñuu Galilea vásá kí'in-ro. Yúan kun̄i-ro núu-yá, nátu'un n̄i ka'an-ya jín-ró sáa, áchí-de jín-ña. ⁸ Te máá-ña, kájinu-ña ní ndenda-ña vé'e añú. Ch̄i káyu'ú-ña, te kákisi-i-ña. Te tú ni ñn nuu ní kákachi-ña, ch̄i káyu'ú-ña. ⁹ Te Jesús, a n̄i nachaku-ya máá jáñá'an kivi ñn semana. Te xnáñúú-gá n̄i ndenda ndijin-ya núu María ñuu Magdala. Ña'an-ún, n̄i yi'i usia tach̄i kini-ña. Te n̄i kiñi'in-ya kuá'an. ¹⁰ Te n̄i kee-ña kuá'an-ña. Te n̄i kachi-ña núu cháa n̄i kajika jín-yá, ch̄i kándukuí'a in̄i-de te kánde'e-de. ¹¹ Te súan n̄i kajini tu'un-de ja chakú-ya ní jini ña'an-ún nuu-yá. Ko tú ní kákandija-de tu'un ká'an-ña. ¹² Te n̄i kuee-ga. Te inga modo n̄i nastá'an ndijin-ya máá-yá nuu úu-de kájika-de kua'an-de ichi rancho-de. ¹³ Te cháa-ún, n̄i kaja'an-de. Te n̄i kastu'ún-de nuu sava-ga. Ko ni tú ní kákandija ja káka'an-de.

Ja kuáno'on-ya andívi

¹⁴ Yúan-na te vásá ní nastá'an ndijin-ya máá-yá nuu máá uxí ñn-de, káxiukú-de káyee-dé staa. Te n̄i kana jín-yá nuu-dé, ch̄i ndava in̄i añú-de, te tú ní kákandija-de tu'un n̄i kaka'an ja ní kajini nuu-yá ja ní nachaku-ya. ¹⁵ Te n̄i ka'an-ya jín-de: Kuá'an jíná'an-ró ñí ñúyivi, te kani-ró tú'un va'a-ri nuu

táká ñáyivi. ¹⁶ Chaa kándíja te kuanducha-dé, kaku-de. Ko chaa tú kándíja, ta'nu ndatu-de. ¹⁷ Te chaa kákandíja, sá'a-de tuni yá'a: Jín sí'viri-ri kiñi'in-de tachi káni kingoyo. Te ka'an-de inga yu'u jáá. ¹⁸ Kuanchara-de ko, te nú ni ji'i-de veneno, te ma sá'a daño jín-de. Te xndée-de nda'a-dé siki ñáyivi kú'u, te nduva'a-i, áchi-ya jín-de. ¹⁹ Yúan-na te nuu ní ndi'i ni ka'an máá Jito'o-yo jín-de jíná'an-de, te ni ndaa-ya kuáno'on-ya andívi. Te ni nungoo-ya íchi ndává'a Dios. ²⁰ Te máá-de, kája'an-de. Te ni kajani-de tu'un-ya táká lado. Te máá Jito'o-yo, ni chindée ní chituu-ya-dé. Te jín tuni ni kasá'a-de-ún ni stá'an-ya já ío ndaa taká tu'un yá'a. Amén.

EL SANTO EVANGELIO SEGUN SAN LUCAS TU'UN VA'A NI CHAA SAN LUCAS

Sikí tú'un nì chaa San Lucas

¹ Kua'a cháa nì kachaa-de tu'un ná taká tiñu nì sá'a Jesús nì kajini-yo. ² Te cháa nì kajini nuu-yá ná onde kiví ní kejá'a-yá, nì kajani-de tu'un-ya. Te nì kakastu'ún-de nuu-yo. ³ Te náá, a nì nandúkú víi-ná taká tu'un-ya, ná onde kiví ní kejá'a. Te jáni ini-ná ja súní ío va'a chaa kájí-ná tu'un yá'a nuu-ní, Teófilo máni, ⁴ náva'a ná kuní-ní ja ío ndaa taká tu'un nì skuá'a-ní.

Ja ní ka'an ndajá'a Dios jín Zacarías

⁵ Te kiví ní kuu Herodes rey ñuu Judea, nì io ñn sutu nání-de Zacarías ja ní chindéé tá'an-de jín Abías. Te ñasí'í-de nání-ña Elisabet. Te onde chii Aaron vai tata-ña. ⁶ Te cháa ndaa nì kakuu ndendúú-de nuu Dios. Te ñúkúún ní kaskíkuu-de taká tu'un jín tiñu tá'ú-yá nuu-yo. ⁷ Te tú se'e-de ní ío, chii Elisabet, ña'an numá kúu-ña, te vina, a nì kayii-de. ⁸ Yúan-na te nì jaá kiví ní kateta'an-i nuu Zacarías jiku-de jín tiñu ja kúu-de sutu nuu Dios, ⁹ nátu'un nì kasá'a máá sutú. Te ja yúan ni kiví-de ini ve'e ii máá Jító'o-yo. Te ní ja'mu-de susia kutú. ¹⁰ Te nini já'mu-de susia kutú, te ichi yatá vé'e ii, kájukan ta'u ñáyivi kuá'a. ¹¹ Te nì kenda ñn ndajá'a máá Jító'o-yo núu-dé, kándii-ya íchi ndává'a altar nuu já'mu-de susia kutú. ¹² Te nì jini Zacarías nuu-yá, te nì yu'ú-de, te nì kisi-i-de. ¹³ Ko máá ndajá'a-ún, nì ka'an-ya jín-de: Zacarías, ma yú'ú-ro, chi ja ní jikan ta'u-ro a nì jini so'o Dios. Te ñasí'í-ro Elisabet, skáku-ña ñn se'e yíí, te skúnání-ró-i Juan. ¹⁴ Te kusii xáan iní-ro. Te kusii iní kua'a ñáyivi jín-i kiví kaku-i. ¹⁵ Te kuu-i ñn cháa kuñá'nu nuu Dios. Te ma kó'o-i vino, ni ndixi. Te kukutú Espiritu Santo ini-i, vasa ñú'un-ga-i chii náa-i. ¹⁶ Te kua'a cháa Israel ndíó káva ini-de nuu Dios sá'a-i. ¹⁷ Te kuxnúú-i jín modo jín fuerza Elías nuu I'a kii. Te taká táa, ndundá'ú ini-de se'e-de, te cháa nì'in ini, nakuandatu-de tu'un ndíchí ká'an cháa ndaa, sá'a-i. Te sátu'a-i ñáyivi kóo tu'a ja cháa máá Jító'o-yo. Achí-ya jín-de. ¹⁸ Te nì ka'an Zacarías jín ndajá'a-ún: Ndasá kuní-ná te nú jandáa kúu, chi cháa nì yii kúu-ná, te ñasí'í-ná, suni a nì yii-ña, áchí-de. ¹⁹ Te nì ka'an ndajá'a-yá: Máá-rí kúu Gabriel, ja kándii-ri nuu Dios. Te nì tájí-yá ruu, vai ka'an-ri jín-ró, te kachí-ri tu'un va'a yá'a nuu-ro. ²⁰ Vina te kuñí'ín-ro, te ma kúu ka'an-ro onde kiví skíkuu tu'un yá'a, chii tú ní kándija-ró tú'un nì ka'an-ri, te tu'un skíkuu ná'ín kúu, ná jaá kiví, áchí-ya jín-de. ²¹ Te ñáyivi-ún, káindatu-i Zacarías. Te kájani ini-i naún tá'an-de ja ní kuná'an kánde-de ini ve'e ii. ²² Yúan-na te nì ndenda-de, te tuká ní kúu ka'an-de jín-i. Te nì kajuku'un ini-i ja iní ve'e ii-ún nì jini-de ñn ja Dios nì skóto-ya-dé. Te máá seña-na nì sá'a-de nuu-í, chii a nì kuñí'ín-de. ²³ Te nuu ní jinu tiñu ndíso-de, te kuano'on-dé ve'e-de. ²⁴ Yúan-na te nì kuu yaku kiví. Te ñasí'í-de Elisabet, nì nì'in sé'e-ña. Te nì chisa'í-ña máá-ña ú'un yoo. Te nì ka'an-ña: ²⁵ Súan nì sá'a máá Jító'o-yo jín-rí ja ní jini-ya núu-rí. Te vina tuká kúka nuu-rí nuu táka ñáyivi. Achí-ña.

Ja ní ka'an Gabriel jín María

²⁶ Te nuu iñú yoo, te nì tájí Dios ndajá'a Gabriel, nì ja'an-ya ñn ñuu nání Nazaret, ndañú Galilea. ²⁷ Nì ja'an-ya núu ñn ña'an jáá, já á yani tanda'a-ña jín ñn cháa nání José. Te onde chii David vai tata-de. Te ña'an jáá-ún nání-ña María. ²⁸ Te nì jaá ndajá'a-yá nuu kánchaa-ña yúan. Te nì ka'an-ya jín-ña: Taá

ndii, ta'u-ro kúu, chí máá Jito'o-yo jíka-ya jíin-ró. Te xáán ndatu kéndoo-ró vása táká ña'an. Achí-ya. ²⁹ Te máá-ña, ñi jini-ña núu-yá. Te ñi kuñáá ini-ña já súan ñi ka'an-ya. Te jáni ini-ña ñáun tu'un kúu ja ní ka'an-ya-ún. ³⁰ Yúan-na te ñi ka'an ndajá'a-yá jíin-ña: María, ma yú'ú-ro, chí ñi kusii iní Dios jíin-ró. ³¹ Vina te juku'un se'e-ró, te skáku-ró ñin se'e yíi. Te skúnání-ró-i Jesús. ³² Kuñá'nu suchí-ún. Te kunání-i Se'e I'a kúñá'nu xa'an. Te máá Tatá Dios kuá'a-ya mesa táa-i David nuu-í. ³³ Te tá'ú-i tiñu ini ve'e Jacob ñii káni. Te kivi tá'ú-i tiñu-ún, ma ndí'i kuti. Achí-ya. ³⁴ Yúan-na te ñi ka'an María jíin ndajá'a-yá: Ndasá koo Tatá, chí tú yii-ná ío, áchí-ña. ³⁵ Te ñi kachí ndajá'a-yá jíin-ña: Máá Espíritu Santo kii sikí-ro, te fuerza máá I'a kúñá'nu xa'an sá'a kati sikí-ro. Yuán máá súchí íi káku-ún, kunání-i Se'e Dios. ³⁶ Te kástu'ún-rí nuu-ro, já tá'an-ró Elisabet, suni a ñi ñi'in sé'e-ña vina vasa a ñi yii-ña. Te vina ío iñu yoo já tuká nání-ña ñá'an numá. ³⁷ Chí taká ja kuní Dios, te kuu sá'a-ya, áchí ndajá'a-yá ³⁸ yúan-na te ñi ka'an María: Kuu, chí jatiñu-ná nuu máá Tatá Dios, te súan ná koo nátu'un ñi ka'an-ní núsáá, áchí-ña. Te máá ndajá'a-ún, kua'an-ya.

Ja ní jaa María nuu Elisabet

³⁹ Te ñi kuu kivi. Te ñi ndukuiñi María, ñi kaa-ña ñin yuku kuá'an-ña, ñi jaa-ña ñin ñuu nání Judá. ⁴⁰ Te ñi kivi-ña iní ve'e Zacarías. Te ñi ka'an-ña jíin Elisabet. ⁴¹ Te nuu ní jini so'o Elisabet tu'un ñi ka'an María jíin-ña, te suchí lúli-ún ñi tuñu-ni-i chíi-ña. Te ñi chítu ndíi Elisabet jíin Espíritu Santo. ⁴² Te ñi ka'an jaa-ña: Xáán ndatu kúu-ró núu táká ña'an. Te suni xáán ndatu kúu suchí ñú'un chíi-ró. ⁴³ Te ñáun ña'an kúu ruu ja ní chaá náa máá Jito'o-ri nuu-rí. ⁴⁴ Chí ja ní jini so'o-ri tu'un ñi ka'an-ro jíin-rí, te suchí ñú'un chíi-ri yá'a, ñi tuñu-ni-i ja kúsi iní-i. ⁴⁵ Xáán ndatu kúu ña'an ní kandíja-ún, chí taká tu'un ñi keyu'u máá Tatá Dios, skíkuu ná'in jíin-ña, áchí Elisabet. ⁴⁶ Yúan-na te ñi ka'an María: Kúu ini-ri ja ná ndúñá'nu máá Tatá Dios. ⁴⁷ Te kúsi iní-ri jíin Dios ja náma-ya rúu. ⁴⁸ Chí ñi jini-ya já kúka nuu iní ña'an jatiñu nuu-yá núu. Ko onde vina te ka'an taká ñayivi jíin-rí ja xáán ndatu-ri. ⁴⁹ Chí I'a tñin ndí'i fuerza, ñi sá'a-ya tíñu ñá'nu jíin-rí, te sí'ví íi ñáva'a-ya. ⁵⁰ Te ñii káni kundá'ú ini-ya táká ñayivi káandatu nuu-yá. ⁵¹ Ñi sá'a-ya tíñu ñá'nu jíin ndá'a-yá. Te ñi skúnu-ya cháa vixi kája'an-de, onde jíin táká ja kájani sáni ini-de. ⁵² Te ñi chaxio-ya cháa kakuñá'nu nuu mesa-de. Ko chaá kákuñá'ú, ñi nasáñá'nu-ya-dé. ⁵³ Te nuu cháa káji'i soko, ñi ja'a-ya já kée vá'a-de. Ko chaá kúka, ñi kiñi'in sáni-ya-dé kája'an-de. ⁵⁴ Te ñi chindéé ní chituu-ya mozo-ya ñayivi Israel, chí núku'un ini-ya já ní kundá'ú ini-ya-í. ⁵⁵ Chí ñi ka'an-ya jíin ndíyi táa-yo jíná'an-de, ja ñii káni kundá'ú ini-ya Abraham jíin táká tata-de, áchí María. ⁵⁶ Te ñi kanchaa María jíin-ña nátu'un uní yoo. Yúan-na te kuano'on-ña ve'e-ña.

Kivi ní kaku Juan, chaá skuánducha

⁵⁷ Te Elisabet ñi jaa kivi skáku-ña sé'e-ña. Te ñi skáku-ña ñin se'e yíi. ⁵⁸ Te ñi kajini tu'un tá'an-ña jíin ñayivi kaxiukú yáni, ja Dios xa'an ní kundá'ú ini-ya-ñá. Te kákusi iní-i jíin-ña. ⁵⁹ Yúan-na te nuu uná kivi, te ñi chakoyo-de ja xití ndúu suchí yikin-ún. Te skúnání-de-i sí'ví táa-i Zacarías núu. ⁶⁰ Ko ñi ka'an náa-i: Ma kúu, chí Juan kunání-i, áchí-ña. ⁶¹ Te ñi kaka'an-de jíin-ña: Naja. Te tú ñi ñin tá'an-ró nání súan, áchí-de. ⁶² Yúan-na te jíin seña kájika tu'un-de táa-i ndasa kuní-de kunání-i. ⁶³ Te ñi jikan máa-de ñin tutu. Te yúan ñi chaá-de: Juan kunání-i, áchí. Te taká ñayivi-ún ñi kanaa iní kánde'é-i. ⁶⁴ Te ñi nanuña-ni yu'u-dé. Te ñi nduvitá-ni yaa-dé. Te ñi naka'an-ni-de ñi nakana

jaa-de Dios. ⁶⁵ Te taká ñayivi kákuu tá'an-de, ni kayu'ú-i. Te ni jicha taká tu'un yá'a kua'an ní yúku ndáñúu Judea. ⁶⁶ Te taká ja ní kajini so'o tu'un-ún, ni kañu'un-ni iní máá. Te kaka'an: Ndasa koo suchí yá'a núsáá, chi máá Tatá Dios ndíto-ya-í, áchí. ⁶⁷ Yúan-na te táa-i Zacarías, ni chítú ndí-dé jín Espíritu Santo. Te ni jani-de tu'un: ⁶⁸ Ná nákana jaa-yó máá Tatá Dios ñayivi Israel, chi ni kinde'é-yá ñayivi-yá. Te ni nama-ya-í. ⁶⁹ Te onde iní ve'e mozo-ya David, ni jani-ya in chaa kúñá'nu nama yóó. ⁷⁰ Natu'un ni kaka'an chaa ndoo ni kajani tu'un-ya ní kikoyo-de onde xnáñúu, ⁷¹ ja náma-ya yóó iní nda'a chaa kájito u'u yóó jín núu já kákiti iní kájito yóó. ⁷² Chi kúndá'ú iní-ya táa-yo. Te núku'un iní-ya tú'un ii ní keyu'u-yá. ⁷³ Tu'un-ún ni chísó tú'un téyí-yá nuu Abraham, ja kuá'a-ya núu-yo. ⁷⁴ Ja náma-ya yóó nuu chaa kájito u'u yóó. Te ma yú'ú-ga-yo, kuatíñu-yó núu-yá. ⁷⁵ Jín tíñu ndoo jín tíñu ndaa taká kivi kúchaku-yo. ⁷⁶ Te róó suchí lúlí, kunání-ró chaa jáni tu'un I'a kúñá'nu xaan, chi kuxnúu-ró kí'in-ro íchi núu máá Jito'o-yo náva'a sátu'a-ró íchi-yá. ⁷⁷ Te kastu'un-ró núu ñayivi máá-yá ja náma-ya-í, jín já kóo tuká'nu iní nuu taká kuachi-i. ⁷⁸ Chi xaan kúndá'ú iní Dios yóó. Ja yúan kúndijin nuu-yo sá'a I'a ñá'nu. ⁷⁹ Náva'a kundijin nuu já ká'in ñuñáa jín núu já kákuu naa. Yúan-na te kuu kaka-yó íchi vá'a, jín íchi túu tundó'o, sá'a-ya, áchí-de. ⁸⁰ Te suchí lúlí-ún, ni ja'nu ndéé-i, te ni yija iní-i. Te ni kanchaa-i onde nuu nú'un té'é ondé kivi ní stá'an ndijin-i máá-i nuu ñayivi Israel.

2

Kivi ní kaku Jesucristo

¹ Te ni kuu yakú kivi. Te Augusto César, ni jacha-de tu'un ja taká ñayivi ndútútú xiní-í jíná'an-i. ² Ya'á kúu ja ní ndútútú núu xiní-í. Te Cirenio ni kuu-de gobernador ñuu Siria. ³ Te taká ñayivi-ún, kaja'an-i ndita'an ñuu-i ja náku'a-a-i xiní-í. ⁴ Te ja yúan ní kenda José iní ñuu Nazaret, ndañúu Galilea. Te ni kaa-de kua'an-de ñuu Judea. Te ni kivi-de ñuu David ja nání Belén. Chi tá'an iní ve'e David kúu-de. ⁵ Náva'a nakua'a-de xiní-dé jín ñásí-í-de María, chi a yani tanda'a-ña jín-de, te nú'un se'e-ña. ⁶ Te nini ká'in-de yúan, te ni jinu kivi skáku-ña-í. ⁷ Te ni skáku-ña sé'e yí núu-ña. Te ni chisúkun-ña-i, te ni jakin-ña-í iní nundóó kiti, chi tuká núña mesón. ⁸ Te suni ñuu yúan ío chaa kándito núu-de ri-de. ⁹ Te yúan ni kii in ndajá'a máá Tatá Dios nuu-dé. Te káyu'ú xaan-dé. ¹⁰ Te ni ka'an máá ndajá'a-yá jín-de: Ma yú'ú-ro jíná'an-ró, chi vai-ri kastu'un-ri in tu'un va'a nuu-ro, te kusii iní taká ñayivi sá'a. ¹¹ Chi vina onde iní ñuu David ni kaku in I'a nama róó. Cristo máá Jito'o-yo kúu-ya. ¹² Te kuni-ro já súan ío, chi nani'in-ro súchí yíkin-ún yísúkun-í sa'ma te kátúu-í iní in nundóó kiti. Achí-ya. ¹³ Te sanaa-ní te ni kenda in tikuní andíví, ká'in kua'a-yá jín ndajá'a-yá-ún, kánakana jaa-ya Dios, te kaka'an-ya: ¹⁴ Ná nákana jaa-yó Dios onde andíví. Te ná ndúndéé iní taká ñayivi iní ñuyivi yá'a, sá'a Dios ja kúsi iní-ya jín-i, áchí. ¹⁵ Yúan-na te ndajá'a-yá-ún, ni xndóo-ya-dé te káno'on-ya andíví. Te máá chaa ndíto-ti, kaka'an-de: Ná kí'on ondé Belén te kuni-yo naún ní kuu. Chi súan ni kastu'un máá Tatá Dios nuu-yo. Achí-de. ¹⁶ Te yachi kaja'an-de. Te ni kajini-de nuu María jín José, jín núu súchí yíkin-ún kátúu-í iní nundóó kiti. ¹⁷ Te súan ni kajini-de nuu-í. Te ni kajacha-de tu'un ndasa ni kajini-de siki súchí yíkin-ún. ¹⁸ Te ni kanaa iní taká ñayivi ní kajini so'o-i tu'un kaka'an chaa kándito ri. ¹⁹ Ko María ni chiva'a-ña taká tu'un yá'a. Te náxndáa-ña tú'un-ún iní añú-ña. ²⁰ Te ni kanaxió káva chaa kándito

rii, káno'on-de, kánakana jaa-de Dios. Chi n̄i kajini-de ja ío ndaa taká tu'un n̄i kajini so'o-de, nátu'un n̄i ka'an ndajá'a-yá jín-de.

Ja ní stá'an-de-i nuu máa Dios ini ve'e ii

²¹ Te n̄i kuu unā kiv̄i. Te n̄i xiti ndúu suchí yíkín-ún. Te n̄i kaskúnání-de-i Jesús, chi sí'ví-ún n̄i ka'an ndajá'a-yá ná té júku'un-ga-i núú. ²² Yúan-na te n̄i jinu kiv̄i ndúndoo-ña, nátu'un ká'an ley Moisés. Te n̄i kajanchaka-de-i ñuu Jerusalén náva'a stá'an-de-i nuu máa Tatá Dios. ²³ Chi yóso núu tutú máa Tatá Dios: Taká suchí yí kaku núú, suchí-ún, ná kúña ii-í nuu máa Tatá Dios, áchí. ²⁴ Te suni soko-dé uu lí'vi, xí uu paloma, nátu'un ká'an ley máa Tatá Dios. ²⁵ Te yúan ío ñin cháa ñuu Jerusalén, nání-de Simeón. Te cháa ndaa, cháa ndoo kúu-de, te ñúkuu ini-de cháa I'a ka'an tu'un ndéé jín ñáyivi Israel. Te Espiritu Santo jíka-ya jín-de. ²⁶ Chi a n̄i kastu'ún Espiritu Santo nuu-dé ja má kúu kuti-dé te nú tú kuni-de nuu Cristo máa Tatá Dios xna'an-ga. ²⁷ Te n̄i cháa-de ini ve'e ii, n̄i sá'a Espiritu Santo. Yúan-na te táa suchí lúli Jesús, n̄i kaskivi-de-i ini ve'e ii, ja sá'a-de jín-i nátu'un ká'an ley. ²⁸ Te Simeón, n̄i junu ncháa-de-i. Te n̄i nakana jaa-de Dios. Te n̄i ka'an-de: ²⁹ Ai Táta, sí-a-ní mozo-ní ná kí'in-de, nátu'un n̄i ka'an-ní, chi n̄i kuva'a ini-ná vina. ³⁰ Chi n̄i jini jín núu-ná ja náma-ní yóó. ³¹ Chi yúan ní sátu'a-ní jíto nuu taká ñáyivi, ³² náva'a ná kundijin nuu ñáyivi s̄in nación, te nduñá'nu ñáyivi máa-ní Israel, sá'a-ní. Achí-de. ³³ Te José jín náa-i, kánaa iní-de kájiní so'o-de tu'un-i ndasa ká'an cháa-ún. ³⁴ Te n̄i jikan ta'u Simeón ja'a-dé jíná'an-de. Te n̄i ka'an-de jín náa-i María: Suchí yá'a vai-i ja nduá te ndonda kua'a ñáyivi Israel sá'a-i. Te státá'an ñáyivi já siki-í. ³⁵ Náva'a ná kenda ndijin ndasa kájiní ini kua'a ñáyivi. Te ñin yuchi kuiso ini añú-ro. Achí-de. ³⁶ Te suni kánde Ana yúan, ña'an jáni tu'un Dios kúu-ña, se'e Fanuel tata Aser kúu-ña. Te a n̄i yii-ña chi onde ná jáa-ña te n̄i kanchaa-ña jín yí-ña usia kua. ³⁷ Te n̄i kendo ndá'ú-ña onde n̄i jinu-ña kúun xiko kuun kuiá-ña. Te tú kúxio-ña iní ve'e ii, chi sua játíñu-ña ndúú núú. Te ndichá ini-ña. Te jikán ta'u-ñá. ³⁸ Te suni hora-ún n̄i cháa-ña, n̄i nakana jaa-ña Dios. Te n̄i ka'an-ña tú'un suchí yíkín-ún nuu taká ñáyivi káñukuu ini-i kenda ñin cháa nama-de ñuu Jerusalén. ³⁹ Te n̄i kuu n̄i skíkuu-de taká tíñu ká'an ley máa Tatá Dios. Te káno'on-de ñuu-de Nazaret ndañú Galilea. ⁴⁰ Te suchí lúli-ún, n̄i ja'nu ndéé-i, te n̄i yija-i, te n̄i kundichí xáan-í, te n̄i kusii iní Dios jín-i.

Ja ní kivi ndúu Suchí Jesús ini ñuu Jerusalén

⁴¹ Te ndita'an kua kája'an táa-i ñuu Jerusalén, ja ndé'é-de viko Pascua yúan. ⁴² Te nuu ní kuu ux̄i uu kua-i, te n̄i kaka táa-i kája'an-de ñuu Jerusalén, nátu'un kásá'a máa-de kiv̄i víko-ún. ⁴³ Te n̄i jinu kiv̄i víko-ún, te káno'on-de. Te suchí lúli Jesús n̄i kendo-i ini ñuu Jerusalén, ní tú ní kájiní táa-i náa-i. ⁴⁴ Te kájiní ini-de ja ndé kánde nduu-i ma'ñú ñáyivi káno'on ichi-ún. Te n̄i kajika-de ñin kiv̄i ncháka, te vásá ní kanandúkú-de-i ma'ñú taká tá'an-de. ⁴⁵ Ko tú ní kánani'in-dé-i, te n̄i kanaxió káva-de káno'on-de ñuu Jerusalén, kuanandúkú-de-i. ⁴⁶ Te onde nuu uní kiv̄i te vásá ní kanani'in-dé-i ini ve'e ii, káncháa-i ma'ñú cháa kákuu maestro, jini ná'in-i, te xndichí-i-de. ⁴⁷ Te taká ja kájiní so'o tu'un ká'an-i-ún, n̄i kánaa iní kánde'é núu-í ja bueno ndito xini-í, te va'a xndió káni-i tu'un. ⁴⁸ Te nuu ní kajini-de nuu-í, te n̄i kánaa iní-de kánde'é-de. Te n̄i ka'an náa-i jín-i: Hijo, naja sá'a-ró súan jín-rí, chi táa-ro jín rúu, kánandúkú xáan-rí róó te kánduku'á ini-rj, áchí-ña. ⁴⁹ Yúan-na te n̄i kachi-i jín-ña: Naún ní kuu, náa. Naja kánandúkú-ní náá. Tú kájiní-ní ja jinu ñú'ún kúkuu-ná jín tíñu Táa-ná náún. Achí-i. ⁵⁰ Ko máa-ña, tú ní kájuku'un

inĩ-ña tú'un nĩ ka'an-i jíin-ña. ⁵¹ Te nĩ nuu-i kuano'on-í jíin-de jíná'an-de. Te nĩ najaa-i ñuu Nazaret, jándatu-i nuu-dé. Te náa-i nĩ chiva'a va'a-ña táká tu'un yá'a inĩ añú-ña. ⁵² Te Jesús, nĩ ja'nu-ga-i, te nĩ kundíchí-ga-i. Te Dios jíin táká ñayivi, nĩ kakusi-gá inĩ jíin-i.

3

Juan, chaa skuánducha

¹ Te nuu xiá'un kuia ja tá'ú tíñu chaa Tiberio César, te Poncio Pilato kúu-de gobernador ñuu Judea. Te Herodes tá'ú-de tíñu ñuu Galilea. Te ñani-de Felipe tá'ú tíñu ñuu Iturea ndañúu Traconite. Te Lisantias tá'ú tíñu-de ñuu Abilinia. ² Te sutu ñá'nu kákuu Anás jíin Caifás, te nĩ chaa tu'un máá Tatá Dios nuu Juan, se'e Zacarías kánchaa-de nuu ñú'un té'é. ³ Te nĩ kii-de nĩ jíkó núu-de nĩ ñúu Jordán. Te jáni-de tu'un jánducha, jíin tú'un nakani inĩ náva'a sá'a Dios tuká'nu inĩ nuu kuáchi. ⁴ Te súan nĩ chaa Isaías tutu, chi chaa jáni tu'un Dios nĩ kuu-de sáa: ñin ndajá'a, kana jaa-de onde nuu ñú'un té'é: Sátu'a-ró íchi máá Jito'o-yo, te sándóo-ró íchi-yá. ⁵ Taká yí'ndi nachítú. Te nuu taká yuku jíin tínduu. Te ndundóo íchi yakuá. Te ichi ndái ndulii. ⁶ Te taká ñayivi, kun-i ja Dios nama-ya-í. Achí. ⁷ Te nĩ kenda koyo kua'a ñayivi núu-dé ja skuánducha-dé-i. Te nĩ ka'an-de jíin-i: Se'e koó kákuu-ró. Ndéja ní kastu'un núu-ro ja kúnu-ró kóto-ró juicio chaa. ⁸ Núsáa te sá'a-ró tíñu sikí ja á nĩ nakani inĩ-ro-ún. Te ma kéjá'a-ró káni inĩ-ro: Abraham kúu táa-ri, achí-ro. Chi ká'an-ri jíin-ró ja kúu-ni sá'a Dios ja táká yuu yá'a nduu se'e Abraham. ⁹ Te vina a kátuu tú'a hacha ja xiti yunu ondé yo'o. Te taká yunu ja tú kúun nde'e vá'a xini, xiti te kivi nuu ñú'un. Achí-de. ¹⁰ Te ñayivi kuá'a-ún, nĩ kajika tu'un-i-de: Te ndasa sá'a-ná núsáa, achí-i. ¹¹ Te nĩ ka'an-de: Ja ñáva'a uu su'nu, ná kuá'a nuu ja tú ñáva'a kuti. Te ja ñáva'a ja kée, suni súan ná sá'a, achí-de jíin-i. ¹² Te suni nĩ chakoyo yaku chaa xini ja kuánducha-dé. Te nĩ kaka'an-de jíin Juan: Maestro, te náá, naún sá'a-ná, achí-de. ¹³ Te nĩ ka'an-de jíin: Ma skáa-ró kakán-ro ndasa nĩ ta'u tíñu nuu-ro, achí-de. ¹⁴ Te suni yaku soldado, nĩ kajika tu'un yúan-de: Te náá, ndasa sá'a-ná jíná'an-ná, achí. Te nĩ ka'an-de jíin: Ma kuánchaa-ro ndátíñu tá'an-ró, ni ma sátu'un-ró, te koo si-ni inĩ-ro jíin yá'u-ró. ¹⁵ Te kájani inĩ taká chaa sikí Juan ja sánaa te kúu-de Cristo xí túu, chi ñayivi-ún, káindatu-i chaa-ya. ¹⁶ Te nĩ ka'an Juan: Ruu, chi jíin ndúcha skuánducha ndíja-ri róó. Ko vai ñin I'a kúñá'nu-ga vásá ruu, ja tú kúñá'nu-ri ndájí-ri ñii yí'i ndijan-yá. Máa-yá, chi jíin Espiritu Santo skuánducha-yá róó jíin ñú'un. ¹⁷ Te tñin-ya pala chíxí'ú trigo. Te nasándoo va'a-ya era-ya. Te nastútú-yá trigo ndivi inĩ yaka-ya. Te ka'mu-ya paja nuu ñú'un ja má ndá'va kuti-gá. ¹⁸ Te kua'a-gá tu'un nĩ ka'an xaan-dé nuu ñayivi-ún. Chi súan nĩ jani-de tu'un va'a-ya núu-í. ¹⁹ Te suni nĩ ka'an xaan-dé nuu Herodes, chaa tá'ú tíñu-ún. Chi chaa-ún, nĩ jaka-de Herodías, ñasí'í ñani-de Felipe. Te kua'a-gá tíñu ñáa súan nĩ sá'a Herodes. ²⁰ Te ja ví'í-gá nĩ sá'a-de kúu ja ní chindee-de Juan vekaa.

Ja ní janducha Jesús nĩ sá'a Juan

²¹ Te nuu ní ndí'i nĩ kajanducha ñayivi, te suni nĩ janducha Jesús. Te nini jikán ta'u-yá, te nĩ nuña-ni andívi. ²² Te nátu'un forma paloma nĩ jungava Espiritu Santo sikí-yá. Te ichi andívi ní kenda ñin tu'un nĩ ka'an: Máa-ró kúu Se'e-ri te kúndá'ú inĩ-ri róó. Te kúsi iní-ri jíin-ró. Achí.

Lista ndasa vai tata Jesucristo

²³ Te ná nĩ kejá'a Jesús stá'an-ya tú'un, ío-ya okó uxi kuia. Te kájani inĩ ñayivi ja sé'e José kúu-ya. Te táa José nĩ kuu Elí, ²⁴ ja kúu se'e Matat, se'e Leví, se'e

Melqui, se'e Jana, se'e José, ²⁵ ja kúu se'e Matatías, se'e Amós, se'e Nahum, se'e Esli, se'e Nagai, ²⁶ ja kúu se'e Maat, se'e Matatías, se'e Semei, se'e José, se'e Judá, ²⁷ ja kúu se'e Joana, se'e Resa, se'e Zorobabel, se'e Salatiel, se'e Neri, ²⁸ ja kúu se'e Melqui, se'e Adi, se'e Cosam, se'e Elmodam, se'e Er, ²⁹ ja kúu se'e Josué, se'e Eliezer, se'e Jorim, se'e Matat, ³⁰ ja kúu se'e Leví, se'e Simeón, se'e Judá, se'e José, se'e Jonán, se'e Eliaquim, ³¹ ja kúu se'e Melea, se'e Mainán, se'e Matata, se'e Natán, ³² ja kúu se'e David, se'e Isai, se'e Obed, se'e Booz, se'e Salmón, se'e Naasón, ³³ ja kúu se'e Aminadab, se'e Aram, se'e Esrom, se'e Fares, se'e Judá, ³⁴ ja kúu se'e Jacob, se'e Isaac, se'e Abraham, se'e Taré, se'e Nacor, ³⁵ ja kúu se'e Serug, se'e Ragau, se'e Peleg, se'e Heber, se'e Sala, ³⁶ ja kúu se'e Cainán, se'e Arfaxad, se'e Sem, se'e Noé, se'e Lamec, ³⁷ ja kúu se'e Matusalén, se'e Enoc, se'e Jared, se'e Mahalaleel, se'e Cainán, ³⁸ ja kúu se'e Enós, se'e Set, se'e Adán, se'e Dios.

4

Siki ja ní jito nchaá tá'an kui'na jín-yá

¹ Te Jesús, ni chítú ndíi-yá jín Espíritu Santo. Te ni ndenda-ya yúcha Jordán kua'an-ya. Te ni jaa-ya onde nuu ñú'un té'é ní sá'a Espíritu Santo. ² Te yúan ni kanchaa-ya úu xiko kivi. Te ni jito nchaá tá'an kui'na jín-yá. Te taká kivi-ún, tú ní yéé kúti-yá, chi onde ni ja'a kivi, te vásá ni ji'i-ya sóko. ³ Yúan-na te ni kachi kui'na-ún jín-yá: Nú Se'e Dios kúu-ró, ka'an jín yúu yá'a ná ndúu staa, áchí. ⁴ Te Jesús ni ka'an-ya jín: Yóso núu tutú: Nasu máni máá staa kée cháa te kuchaku-de, chi sua jín tú'un Dios, áchí-ya. ⁵ Te ni jaka kui'na-ún-ya kuá'an jín-yá xiní ñn yuku súkún. Te ñn núnúu-ni te ni stá'an-ni taká ñuu ní ñúyivi núu-yá. ⁶ Te ni kachi kui'na-ún jín-yá: Kua'a-ri taká ñuu luu yá'a nuu-ro te tá'ú tíñu-ró núu. Chi máá-rí tñn ndí'i, te ndé nuu kuní-ri, te kuu kua'a-ri. ⁷ Núsáa te nú chiñú'ún-ró rúu, te kua'a-ri taká ñuu yá'a nuu-ro. Achí. ⁸ Te ni ka'an Jesús: Satanás, kuxio kuá'an, chi yóso núu tutú: Chiñú'ún-ró máá Tatá Dios máá-ró, te nuu máá ñn-ni-ya kuatíñu-ró, áchí. Achí-ya. ⁹ Te kua'an tuku jín-yá ñuu Jerusalén. Te yúan ni kaa jín-yá xiní torre ve'e i. Te ni ka'an jín-yá: Te nú Se'e Dios kúu-ró, te súngava-ró máá-ró yá'a te onde nuu ñú'un, ¹⁰ chi yóso núu tutú: Tájí-yá ndajá'a-ya kii te koto-ya róo. ¹¹ Kunu nchaa-ya róo náva'a tú stují-ro já'a-ro núu yúu, áchí. Achí kui'na. ¹² Te ni ka'an Jesús: A yóso núu tutú: Ma kóto nchaa-ro máá Tatá-ro Dios, áchí-ya jín kui'na-ún. ¹³ Te ni ndí'i ni jito nchaá kui'na-ún-ya. Te ni kuxio núu-ni kua'an.

Ja ní kaské'ichi-i-ya iní ñuu Nazaret

¹⁴ Te jín fuerza Espíritu kuano'on Jesús ñuu Galilea. Te ni jicha tu'un-ya ní ndáñúu yani yúan. ¹⁵ Te ni stá'an-ya tú'un iní ve'e sinagoga ñayivi yúan. Te ni kanakana jaa ndí'i-i-ya. ¹⁶ Te ni jaa-ya ñuu Nazaret, nuu ní ja'nu-ya. Te ni kivi-ya iní ve'e sinagoga nátu'un sá'a-ya taká kivi ndétatú. Te ni ndukuiñi-ya ní ka'u-ya ñn tutu. ¹⁷ Te yúan ío tutu Isaías chaá ni jani tu'un Dios onde sáa. Te ni kaja'a-de nuu Jesús. Te ni janu-ya tutú-ún. Te ni jini-ya ñn nuu yóso, te ni ka'u-ya: ¹⁸ Espíritu máá Tatá Dios jika-ya jín-rí, chi ni teta'an-ya rúu náva'a kani-ri tu'un va'a nuu ñayivi ndá'ú. Te ni tájí-yá ruu vai-ri náva'a sá'a-ri tana ñayivi kákukuí'a iní, te kastu'ún-rí nuu ñayivi káindasu koo libre-i. Te taká ñayivi kuáa, ndundijin nuu-í, te nama-ri ñayivi ní katují. ¹⁹ Te náva'a kani-ri tu'un siki kuiá játa'an iní máá Tatá Dios, áchí-ya. ²⁰ Te ni natuu-ya tutu-ún. Te ni nakua'a-ya núu cháa játiñu. Te ni nungoo-ya. Te taká chaá ká'iin iní ve'e sinagoga, kánde'é vá'a-de nuu-ya. ²¹ Yúan-na te ni ka'an-ya jín-de: Vina a ni

kajini so'o-ró já ní skíkuu tu'un ká'an tutu ii yá'a, áchí-ya. ²² Te ndivii-dé n̄i kaka'an va'a-de tu'un-ya. Te kánaa iní-de kánde'é-de nuu-ya ja lúu ká'an-ya. Te n̄i kaka'an-de: Á nasu sé'e José kúu cháa yá'a. Achí-de. ²³ Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Jáni in̄i-r̄i ja sánaa te ka'an-ro tú'un yátá yá'a jíin-rí: Chaa táná, sá'a tana máa-ró, te taká tiñu n̄i kajini tu'un-r̄i n̄i sá'a-ró ñúu Capernaum, suni súan ná sá'a-ró ñúu-ro yá'a vii, achí-ro. ²⁴ Te n̄i ka'an-ga-ya: Jandaa ká'an-r̄i jíin-ró, ja ñáyivi máa ñúu cháa jáni tu'un Dios, máa-i kúu ja tú kájatá-ú-i-de. ²⁵ Jandaa ká'an-r̄i jíin-ró, ja ní io kua'a ñá'an ní kendo ndá'ú ñuu Israel kivi ní chaku Elías, te kivi-ún n̄i ndasu andívi uní kua iñu yoo. Te n̄i io ñin tama xa'an ní-ni ñuu-ún. ²⁶ Ko tú ní táji-yá Elías ki'in-de nuu ní ñin ña'an-ún, chi máa-ni onde ñuu Sarepta ndañú Sidón n̄i ja'an-de nuu ñin ña'an ní kendo ndá'ú. ²⁷ Te in̄i ñuu Israel, suni n̄i io kua'a cháa n̄i kate'yu ndi'yi, kivi ní chaku Eliseo, cháa n̄i jani tu'un Dios. Ko tú ni ñin cháa-ún ní ndúndoo, chi máa-ni Naamán, cháa ñuu Siria. Achí-ya. ²⁸ Yúan-na te taká cháa ká'in in̄i ve'e sinagoga, n̄i kakiti in̄i-de ja ní kajini so'o-de tu'un ká'an-ya. ²⁹ Te n̄i kandongda-de siki-yá n̄i kakiñi'in-de-ya yatá ñúu-ún, te kua'an-de jíin-yá xini yúku núu kándij ñuu-de. Te yúan sún-gava-de-ya kákuñi-de. ³⁰ Ko máa-yá, n̄i ja'a-ya má'ñú-de, te kua'an-ya.

Ja ní kiñi'in-ya tachí kini

³¹ Te n̄i najinu-ya ñúu Capernaum, ndañú Galilea. Te n̄i stá'an-ya tú'un nuu-dé jíná'an-de ndita'an kivi ndetatú. ³² Te n̄i kánaa iní-de káini so'o-de tu'un stá'an-ya, chi n̄i stá'an-ya natu'un ñin cháa ndiso tíñu. ³³ Te in̄i ve'e sinagoga kánde ñin cháa tá'an tachí kini. Te cháa-ún, n̄i kana kó'ó-de: ³⁴ Kuxio-ní Táta, chi tú kávitá'an-ná jíin-ní, Jesús ñuu Nazaret. Vai-ní xnáa-ní náá náún. A jini-ná na ní kúu, cháa ndoo nuu Dios. Achí. ³⁵ Te Jesús, n̄i ka'an xa'an-yá jíin: Kasu yu'u-ro te kenda-ró-de, áchí-ya. Yúan-na te n̄i ndua-ni cháa-ún ma'ñú ñáyivi, n̄i sá'a tachí kini-ún. Te n̄i kenda kua'an in̄i-de. Te tú naún ní sá'a jíin-de. ³⁶ Te ndivii-í, n̄i kayu'ú-i. Te kádatu'ún-i: Naún tu'un kúu ya'á. Chi ndiso tíñu-de ja tá'ú ní'in-de tíñu nuu tachí kini te kenda koyo, káka'an-i. ³⁷ Te tu'un-ya ní jicha nuu kua'an taká lado ndañú yúan.

Ja ní nasáva'a-ya náchisó Pedro jíin sáva-ga-i

³⁸ Yuán-na te n̄i ndukuiñi Jesús, n̄i kenda-ya iní ve'e sinagoga. Te n̄i kivi-ya ve'e Simón. Te náchisó Simón, yí'i xa'an kiji-ña. Te n̄i kaka'an ndá'ú-de jíin-yá ndasa kuu-ña. ³⁹ Te n̄i kandita-ya núu-ñá, te n̄i ka'an xa'an-yá nuu kiji-ún. Te n̄i kee-ni kiji-ún-ña. Te n̄i nduko-ni-ña. Te n̄i jatíñu-ña núu-yá jíná'an-ya. ⁴⁰ Te kuakee ndikandii, te taká ja káñava'a ñáyivi kaku'u tñi nuu kué'e, n̄i kákinchaka-i nuu-yá. Te n̄i xndee-ya ndá'a-yá siki ñin ñin-i te n̄i nasáva'a-ya-í. ⁴¹ Te suni in̄i kua'a ñáyivi ní káenda tachí kini. Te n̄i kákana kó'ó: Máa-ní kúu Se'e Dios, áchí. Ko n̄i ka'an xa'an-yá jíin. Te tú ní ja'a-ya tú'un ka'an. Chi a káini ja máa-yá kúu Cristo. ⁴² Te n̄i kundijin. Te n̄i kenda-ya kuá'an-ya ñin nuu ñú'un té'é. Te ñáyivi kánandúkú-i-ya, n̄i jakoyo-i nuu-yá. Te kásténdatu-i-ya nává'a tú kuxio-ya núu-í núu. ⁴³ Ko máa-yá n̄i ka'an-ya jíin-i: Jínu ñú'ún já súni nuu sáva-ga ñuu kani-r̄i tu'un va'a ñuu nuu tá'ú Dios tíñu. Chi yúan ní táji-yá ruu vai-r̄i. Achí-ya. ⁴⁴ Te jáni-ya tú'un in̄i ve'e sinagoga ñuu Galilea.

5

Ja ní kana-ya xini cháa ñin tiyáka

¹ Te n̄i kuu ja kánde Jesús yu'u mar Genesaret. Te ñáyivi, n̄i kajaxin-i-ya já ndúkú-i kuni so'o-i tu'un Dios. ² Te n̄i jini-ya úu barco ká'in yani yu'u mar.

Te chaa kátiin tiyáká, a ni kakenda-de ini barco. Te kánakacha-de ñunu-dé. ³ Te ni kivi-ya ini barco Simón. Te ni ka'an-ya jín-de ja ná skáka-de in tí'li kuxio nuu ñú'un. Te ni jungoo-ya. Te onde ini barco ni stá'an-ya tú'un nuu ñáyivi. ⁴ Te nuu ní jinu ni ka'an-ya, te ni kachi-ya jín Simón: Ná chó'o núu kúnú ndúcha, te skuíta ka'nu-ró ñunu-ro, te tiin-ró tiyáká, áchí-ya. ⁵ Te ni ka'an Simón: Maestro, ñí niñú ni kasátiñu-ná, ko tú ni in ní kátiin kuti-ná. Ko ja ká'an máá-ní kúu, te ná skuíta ka'nu-ná ñunu-ná, áchí-de. ⁶ Te ni sá'a-de súan. Te ni jasú-de tiyáká kuá'a xa'an ini ñunu-dé. Te ñunu-dé ndúkú té'nde núú. ⁷ Te ni kasá'a-de seña nuu tá'an-de, ká'jin ini inga barco, ná kí chindéé tá'an jín-de. Te ni chakoyo-de. Te ni kaschítú ndíi-dé-ti ini ndendúú barco ja kuní kee barco-ún chíi nducha núú. ⁸ Te Simón Pedro, ni jini-de ja súan ni kuu. Te ni jukuiñi jíti-de nuu Jesús, te ni ka'an-de: Kuxio-ní Táta, chi chaa ío kuachi kúu-ná, áchí-de. ⁹ Chi máá-de jín táká ja ní kachindéé tá'an jín-de-ún, ni kanaa ini-de kánde'é-de ja ní katiin-de tiyáká-ún, ¹⁰ te suni súan Jacobo jín Juan, ndendúú se'e Zebedeo, chi chaa kachindéé tá'an jín Simón kakuu-de. Te ni kachi Jesús jín Simón: Ma yú'ú-ro. Onde vina te tiin-ró cháa. Achí-ya. ¹¹ Yúan-na te nuu ní kandenda barco nuu ñú'un íchí, te ni kaxndóo ndíi-de ndatiñu-de. Te ni kandikin-de-ya.

Ja ní nasáva'a-ya in chaa té'yu ndí'yi

¹² Te Jesús, kánde-ya in nuu. Te ni ja in chaa nuu-yá, té'yu ndí'yi-de. Te chaa-ún, ni jini-de nuu Jesús. Te ni jukuiñi jíti-de. Te ni ka'an nda'ú-de jín-yá: Táta, nú kuní-ní te kuu nasándoo-ní náá, áchí-de. ¹³ Yúan-na te ni skáa-ya ndá'a-yá. Te ni ké'é-yá-de. Te ni ka'an-ya: Kuní-ri, ná ndúndoo-ró, áchí-ya. Te ndí'yi té'yu-ún, ni kuxio-ni kua'an. ¹⁴ Te ni ka'an xa'an-yá jín-de: Ma kachi kuti-ro núu ní in. Chi kuá'an, te stá'an-ro máá-ró núu sutú. Te kundá'a-ró ndatiñu stá'an-ro núu-dé, náva'a kuní-de ja ní ndundoo-ró, natu'un ni tá'ú Moisés tiñu sáá. Achí-ya. ¹⁵ Ko tu'un-ya-ún, ni jicha-ga kua'an. Te ni kataka kua'a xa'an ñáyivi já kúni ná'in-i, te nduva'a-i taká kue'e káta'an-i kákuu-i. ¹⁶ Te máá-yá, ni kusin-ya kuá'an-ya onde ñu'un té'é. Te yúan ni jikan ta'u-yá.

Chaa ni kuyúnú

¹⁷ Te in kivi kánde Jesús stá'an-ya tú'un. Te chaa fariseo jín maestro ley, káxiukú-de yúan. Te chaa-ún, ni kikoyo-de ichi táká nuu Galilea ndañúu Judea jín nuu Jerusalén. Te fuerza máá Tatá Dios kánde jín-yá náva'a nasáva'a-ya ñáyivi kú'u. ¹⁸ Te ni chaa yaku chaa, te nuu in jito yuu kándiso-de in chaa ni kuyúnú. Te kándúkú-de skivi-de chaa-ún nuu kánde-ya, te kani-de chaa-ún nuu-yá. ¹⁹ Te ja kuá'a ñáyivi, te tú ní káni'in-dé ndenu skivi-de chaa-ún. Yúan-na te ni kaka-de xini vé'e. Te yúan ni kaxndóna-de teja, te ni kaskúun-de chaa-ún nuu Jesús sava ma'ñú jín jito yuu. ²⁰ Te ni jini-ya já káandija chaa-ún. Te ni ka'an-ya jín cháa ni kuyúnú-ún: Súchi, a ío tuká'nu ini nuu táká kuachi-ró, áchí-ya. ²¹ Yúan-na te chaa káchaa tutu jín cháa fariseo, ni kejá'a-de kájani ini-de: Ndé chaa kúu ya'á ja ká'an tu'un ndiva'a. Ndéja kúu sá'a tuká'nu ini nuu kuáchi, chi in-ni máá Dios, áchí-de. ²² Yúan-na te Jesús, a ni jini-ya já súan kájani ini-de. Te ni ka'an-ya jín-de: Naún kájani ini-ro. ²³ Ja úu tu'un yá'a ndéja yíi-ga káa. A ka'an-ri: A ío tuká'nu ini nuu táká kuachi-ró, xí ká'an-ri: Ndukoo, te kaka-ró. ²⁴ Ko náva'a ná kuní-ro já máá Sé'e chaa ndiso-ya tiñu nuu ñáyivi yá'a ja sá'a-ya tuká'nu ini nuu kuáchi, te ná ká'an-ri inga tu'un jín cháa ni kuyúnú yá'a núsáa: Jín-ró ká'an-ri, ndukoo, te naki'in-ró jito yuu-ro, te no'on-ro vé'e-ró. Achí-ya. ²⁵ Te ni ndukoo-ni chaa-ún jito nuu ñáyivi-ún. Te ni naki'in-de jito nuu ní katúu-dé-ún. Te kuano'on-dé

ve'e-de, nákana jaa-de Dios. ²⁶ Te taká ñayivi-ún, nì kanaa iní-i kándé'é-i. Te nì kayu'ú xaan-í. Te nì kanakana jaa-i Dios: Vina te nì kajini-yo tínu ñá'nu xaan yá'a, áchí-i.

Já ní kana-ya xini Leví

²⁷ Yuán-na, te nì kenda Jesús kua'an-ya. Te nì jini-ya núu ñin cháa xini, nání-de Leví, kánchaa-de nuu kútútú xú'ún ñúu. Te nì ka'an-ya jíin-de: Kundikin-ro rúu, áchí-ya. ²⁸ Te nì xndóo-de taká ndatíñu-de. Te nì ndukuiñi-de. Te nì ndikin-de-ya. ²⁹ Te nì sá'a Leví ñin gasto ká'nu iní ve'e-de, te nì io kua'a tá'an-de, cháa xini jíin sáva-ga-de. Te cháa-ún, káyee-dé staa jíin-yá. ³⁰ Te cháa káchaa tutu jíin cháa fariseo, nì kaka'an-de siki cháa káskuá'a jíin-yá: Naja káyee-ro káji'i-ró jíin cháa xini jíin cháa ká'io kuachi, áchí-de. ³¹ Te nì ka'an Jesús, cháa ká'io ndáján, tú kánandi'i-de cháa táná, chi cháa káku'u kuu ja kájinu ñú'ún. ³² Na tú vai-ri kana-ri xini cháa ndaa. Chi cháa ká'io kuachi, kána-ri xini ná nákanani iní-de, áchí-ya jíin-de.

Siki tú'un kondicha ini

³³ Yuán-na te nì kaka'an-de jíin-yá: Chaa káskuá'a jíin Juan, tini jinu ká'io ndicha iní-de te kájikán ta'u-dé. Te suni súan kásá'a cháa káskuá'a jíin cháa fariseo. Ko cháa káskuá'a jíin máá-ní, naja máni káyee-dé káji'i-de. Achí-de. ³⁴ Te nì ka'an-ya jíin-de: Á kuu sá'a-ró já kondicha iní ñayivi ká'jin viko tánda'a, te nú kánchaa yii jíin-i. ³⁵ Ko chaa ñin kivi já kuxio yii núu-í. Te kivi-ún, kuu kondicha iní-i. Achí-ya. ³⁶ Te nì ka'an-ya ñin tu'un yátá jíin-de: Tú ni ñin náchu'un sa'ma jáá núu sú'nu tu'ú. Te nú súan, suni máá já jáá-ún ka'ncha-ga, chi nuu sú'nu tu'ú ma kuu nuku'un sa'ma jáá. ³⁷ Te tú ni ñin chu'un vino jáá iní ñii tú'ú, chi nú súan, te máá vino jáá-ún ndátá ñii-ún, te vino-ún kati, te ñii-ún naa. ³⁸ Ko vino jáá jíin ñii jáá, kuu ja kuu ku'un iní. Te kendo va'a ndendúu. ³⁹ Te tú ni ñin-i ío, ja á nì ji'i-i ja tu'ú, te kuni tuku-i ko'o-i ja jáá, chi: Ja nì kutú'ú kuu ja vá'a-ga, áchí-i. Achí-ya.

6

Já ní kakachi-de yoko trigo kivi ndétatú

¹ Te kivi ndétatú nuu semana uní, te nì ja'a Jesús kua'an-ya ñin nuu kaa trigo. Te cháa káskuá'a jíin-yá nì kakachi-de yoko trigo, nì kakáin-dé iní nda'a-dé, te káyee-dé. ² Te sava cháa fariseo nì kaka'an-de jíin-yá: Naja kásá'a-ró jián, chi tú ío ley sá'a-ró súan kivi ndétatú, áchí-de. ³ Te nì ka'an Jesús: Á tú ní kaka'u kuti-ro tutu naún ní sá'a David. Chi máá-de jíin cháa nì kaxiukú jíin-de, nì kaji'i-de soko ñin kivi. ⁴ Te nì kivi-de iní ve'e Dios, te nì ki'in-de statilá kaxiukú ndijín, nì yee-dé. Te suni nì ja'a-de nuu cháa kaxiukú jíin-de-ún nì kayee. Te tú ío ley kee ní ñin cháa statilá-ún, chi máni sutu káyee núu. Achí-ya jíin-de. ⁵ Te nì ka'an-ga-ya jíin-de: Máá Sé'e cháa, suni Jito'o kivi ndétatú kuu-ya, áchí-ya.

Ñin cháa nì ichi nda'a vá'a

⁶ Te inga kivi ndétatú, suni nì kivi-ya iní ve'e sinagoga, te nì stá'an-ya tú'un. Te yúan kánde ñin cháa nì ichi kájan ndá'a vá'a-de. ⁷ Te cháa fariseo jíin cháa káchaa tutu, kábito yu'u-dé Jesús nú sá'a-ya táná kivi ndétatú, náva'a kakan-de kuachi siki-yá kuni-de. ⁸ Ko máá-yá, a nì jini-ya tú'un kájan iní-de. Te nì ka'an-ya jíin cháa kátí'ichi nda'a-ún: Ndukuiñi, te ichi má'ñú yá'a kundij-ro, áchí-ya. Te máá cháa-ún, nì ndukuiñi-de, te nì jukuiñi-de. ⁹ Yuán-na te nì ka'an Jesús jíin-de jíiná'an-de: Ná kaká tu'ún-rí róo ñin tu'un. Ndé ley ío siki kivi ndétatú. Á sá'a va'a-yó, xí sá'a ñáá-yo. Á nama-yó ñin cháa ndúkú kuu, xí ká'ni-yo ñin ndiyi. Achí-ya. ¹⁰ Te ndé'é-yá nuu taká ja kaxiukú xini-yá-ún.

Te n̄i ka'an-ya jíin cháa kú'u: Skáa nda'a-ro, áchí-ya. Te n̄i sá'a-de súan. Te nda'a-dé-ún, n̄i nduva'a ij-ní. ¹¹ Te máá-ún, n̄i kakiti xaan iní, te kándatu'ún ndasa sá'a jíin Jesús. ¹² Te n̄i kuu kivi. Te n̄i kenda Jesús kuakakan ta'u-yá onde yuku. Te ní niñú n̄i jikan ta'u-yá nuu Dios.

Ja ní kaji-ya uxí uu cháa skuá'a jíin-yá

¹³ Te nuu ní kundijin, te n̄i kana-ya xiní cháa káskuá'a jíin-yá. Te n̄i nakaji-ya uxí uu tá'an-de. Te cháa-ún, n̄i skúnání-yá-de apóstol. ¹⁴ Te Simón, n̄i naskúnání-yá-de Pedro, jíin ñaní-de, Andrés, Jacobo, Juan, Felipe, Bartolomé. ¹⁵ Mateo jíin Tomás, Jacobo se'e Alfeo, jíin Simón cháa nání Zelote, ¹⁶ Judas ñani Jacobo, jíin Judas Iscariote ja ní nastúu-de Jesús.

Tu'un n̄i stá'an-ya núu-í

¹⁷ Te n̄i nuu-ya jíin-de jíná'an-de. Te n̄i jukuiñi-ya íin ndu'a. Te kua'a xáan cháa káskuá'a jíin-yá jíin kuá'a ñáyivi ñúu Judea jíin ñáyivi ñúu Jerusalén, jíin ñáyivi yú'u mar ñúu Tiro jíin ñúu Sidón, n̄i kikoyo-i ja kúni ná'in-i tu'un ka'an-ya, te suni ja ná ndúva'a-i kue'e káta'an-i kuní-i. ¹⁸ Te taká ñáyivi kándo'o jíin tachí kini, n̄i kanduva'a ndi'i-i n̄i sá'a-ya. ¹⁹ Te ndivii ñáyivi kuá'a-ún, n̄i kandúkú ndé-i ké'é-i-ya. Ch̄i ío fuerza in̄i-ya. Te n̄i nasáva'a-ya taká-i. ²⁰ Te n̄i ndakoto-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá. Te n̄i ka'an-ya: Xáán ndatu róo, cháa káta'an ndá'ú, ch̄i kuu kivi-ró ñúu nuu tá'ú Dios tiñu. ²¹ Xáán ndatu róo ja káji'i-ro sóko vina, ch̄i nda'a ch̄ii-ró. Xáán ndatu róo ja kánde'e-ro vina, ch̄i kuaku-ro. ²² Xáán ndatu róo jíná'an-ró nú kákiti in̄i cháa kájito-de róo, jíin nú kákuxio-de nuu-ro kí'in-de, jíin nú káka'an tásí-de sikí-ro, jíin nú káské'ichi-de róo nátu'un cháa ñáá, ja sikí máá Sé'e cháa. ²³ Siñ ná kóo in̄i-ro kivi-ún, te kusii xáan in̄i-ro, ch̄i ká'nu xaan kóo ta'u-ro onde andívi. Ch̄i súan n̄i kasá'a táa-de jíin cháa n̄i kajani tu'un Dios onde sáá. ²⁴ Ko naka ndá'ú kúu róo, cháa kúká, ch̄i vina-ni ká'io siñ in̄i-ro. ²⁵ Naka ndá'ú kúu róo ja ká'jin tiñ ch̄ii-ró vina, ch̄i kuu-ro sóko. Naka ndá'ú kúu róo ja vina kájaku-ro, ch̄i ndukuí'a in̄i-ro te nde'e-ro. ²⁶ Naka ndá'ú kúu róo nú vina ká'an jíñú'ún taká cháa jíin-ró. Ch̄i súan n̄i kasá'a táa-de jíin cháa n̄i kajani tu'un xndá'ú onde sáá. ²⁷ Ko ká'an-ri jíin róo ja ká'jini so'o: Kundá'ú in̄i-ro cháa kájito u'u róo, te sá'a va'a-ró jíin cháa kákiti in̄i nuu-ro. ²⁸ Te ka'an va'a-ró jíin cháa káka'an ndiva'a jíin-ró. Te kakan ta'u-ro já'a cháa kásá'a tu'un tú'ún sikí-ro. ²⁹ Te nú ndé cháa stují íin yiki núu-ro, suni kuá'a-ró tú'un ná stují-dé inga. Te nú ndé cháa jánchaa-de tikachí-ró, ni su'nu-ro ma sásá'an-ró ná kí'in-de jíin. ³⁰ Nani cháa jikán nuu-ro, te kuá'a-ró núu-dé. Te cháa kí'in ndatiñu-ró, ma nándakan-ro. ³¹ Te nátu'un kuní-ro sá'a ñáyivi jíin-ró, suni súan sá'a máá-ró jíin-i. ³² Ch̄i nú man̄i-ro jíin cháa man̄i jíin máá-ró, ndé cháa nakuatá'ú núu-ro núsáá. Ch̄i cháa ká'io kuachi, suni man̄i-dé jíin cháa man̄i jíin máá-de. ³³ Te nú sá'a va'a-ró jíin cháa kásá'a va'a jíin máá-ró, ndé cháa nakuatá'ú núu-ro, ch̄i cháa ká'io kuachi, suni súan kásá'a-de. ³⁴ Ch̄i nú kua'a núu-ró núu cháa ja ñúkuu in̄i-ro kuá'a-de nuu-ro, ndé cháa nakuatá'ú núu-ro, ch̄i cháa ká'io kuachi, suni já'a núu-de nuu sáva-ga cháa ká'io kuachi, náva'a nani'in-gá-de. ³⁵ Núsáá te kundá'ú in̄i-ro cháa kájito u'u róo, te sá'a va'a-ró jíin-de. Te kuá'a núu-ró núu-dé. Te ma kúñukuu in̄i-ro naún kuá'a-de nuu-ro. Te ká'nu koo ta'u-ro, te kuu-ró sé'e Dios andívi. Ch̄i máá-yá, va'a in̄i-ya jíin cháa já'a in̄i jíin cháa ndiva'a. ³⁶ Núsáá te kundá'ú in̄i-ro ñáyivi nátu'un máá Táa-ro ja súni kundá'ú in̄i-ya-í. ³⁷ Ma ndónda-ró sikí ñáyivi, náva'a ma ndónda-i sikí máá-ró. Ma náku'ndíi-ró sikí-í, náva'a ma náku'ndíi-i sikí máá-ró. Sá'a tuká'nu in̄i-ro núu-í, náva'a ná sá'a-i tuká'nu in̄i-i nuu máá-ró. ³⁸ Kuá'a nuu-í te suni súan

kua'a-i nuu-ro. Chikua'á va'a-i, sání'in-i, kaja-í, te onde jichá chu'un-i kua'a-i nuu-ro. Chì suni jíin kú'a nì chikua'á-ro-ún, suni nakukua'á-ro. Achí-ya. ³⁹ Te nì ka'an-ya ñin tu'un yátá jíin-i: Chaa kuáá á kuu stá'an-de ichi núu ingá chaa kuáá. Á tú jungava ndendúú-de inì xa'va. ⁴⁰ ñin chaa skuá'a, nasu ñá'nu-ga kúu-de vásá maestro-de. Ko taká chaa káskuá'a, nú a nì kutu'a va'a-de, te koo-de nátu'un maestro-de. ⁴¹ Naja ndé'é-ró já kánde mī'ín ndúchi ñani-ro, te tú nákanì inì-ro já ñin vitu kánde nduchi máá-ró náún. ⁴² Naja ká'an-ro jíin ñani-ro: Ñani, kundatu ná táva-rí mī'ín kánde nduchi-ro, te tú nákanì inì-ro já kánde ñin vitu ndúchi-ro náún. Chaa uu xinì, xna'an-ga tava-ro vitú kánde nduchi máá-ró. Yúan-na te kuu ndé'é vá'a-ró já táva-ro mí'ín kánde nduchi ñani-ro. ⁴³ Chì xinì yúnu vá'a tú kúun nde'e káñáá. Te ni xinì yúnu káñáá tú kúun nde'e vá'a. ⁴⁴ Chì ndita'an yunu, jíin ndé'e te jiní-yo naún yunu kúu, chì tú táxín-yó mérkexé xinì nú íñú, ni tú táxín-yó uva xinì zarza. ⁴⁵ Chaa va'a, sá'a-de tiñu va'a, chì ío va'a inì-de. Te chaa ñáá, sá'a-de tiñu ñáá, chì káñáá inì-de. Chì tu'un ñú'un inì añú chaa, tu'un-ún ká'an-de. ⁴⁶ Naja káka'an-ro jíin-rí: Táta, Táta, te tú káskíkuu-ró tiñu ká'an-rì jíin-ró núsáá. ⁴⁷ Taká ñayivi vái nuu-rí, te jini so'o tu'un ká'an-rì, te skíkuu, ná stá'an-rì nuu-ro na jíin kétá'an. ⁴⁸ Kúu nátu'un ñin chaa ja jáni-de ve'e-de, te nì jacha kúnú-de. Te nì jani-de ja'a sikí káva. Te nuu ní chaa ñin nducha ñú'un xáan, te yucha-ún nì kunì stúcháa ve'e-ún núú. Ko tú ní kandá kutì, chì sikí káva kandì. ⁴⁹ Ko ñayivi jini so'o, te tú skíkuu, yúan kúu nátu'un ñin chaa nì jani-de ve'e-de nuu ñú'un, te tú yínduji ja'a. Te ñin nducha ñú'un ní kani ve'e-ún, te nì stúcháa-ni. Te nì naa í-ní ve'e-ún. Achí-ya.

7

Ja ní nasáva'a-ya mozo capitán

¹ Te nì jinu nì ka'an-ya ní kajini ná'ín ñáyivi-ún. Yúan-na te nì kivi-ya kuá'an-ya ñúu Capernaum. ² Te ñin chaa kúu capitán, ío ñin mozo-de ja maní-dé jíin. Te mozo-ún, kú'u-i te a yani kuu-i. ³ Te chaa capitán yúan, nì jini-de tu'un Jesús. Te nì tájí-de yaku chaa judío ñá'nu, kua'an nuu-yá, ka'an nda'ú jíin-yá ja ná kí-ya te nama-ya mozo-de. ⁴ Te nì jakoyo chaa-ún nuu Jesús. Te nì kaka'an nda'ú-de jíin-yá: Kánúú sá'a-ní ja ká'an-de, ⁵ chì maní-dé jíin ñúu-ná. Te nì jani-de ñin ve'e sinagoga kuu-ná jíná'an-ná. Achí-de. ⁶ Te kua'an Jesús jíin-de. Te nuu ní kakuyani-ya vé'e-ún, te nì tájí capitán yaku amigo-de, kua'an nuu-yá. Te nì ka'an-de jíin-yá: Táta, tú kuní-ná sátéñu-ná ní ja kivi-ní inì ve'e-ná. ⁷ Ja yúan tú ní kuní-ná kii-ná nuu-ní núú, ko máni ka'an-ní, te ná ndúva'a mozo-ná. ⁸ Chì máá-ná, suni chaa ndíso tíñu kúu-ná. Te tá'ú-ná tiñu nuu soldado-ná. Te ká'an-ná jíin ñin-de: Kuá'án, te já'an-de. Te jíin ingá-de: Ña'an, te cháa-de. Te jíin mozo-ná: Sá'a ya'á, te sá'a-i. Achí-de. ⁹ Tu'un yá'a nì jini so'o Jesús. Te nì naa iní-ya ní ndé'é-yá nuu-dé. Te nì xío káva-ya. Te nì ka'an-ya jíin ñáyivi kuá'a kándikin yata-yá: Ndaa ká'an-rì jíin-ró, ja ní inì ñuu Israel tú súan ní jiní-rì chaa kándija, áchí-ya. ¹⁰ Te chaa nì tájí-de nuu-yá núú, nì najakoyo-de ve'e. Te nì jini-de ja á nì nduva'a mozo-ún.

Ja ní nachaku se'e yú ña'an viuda

¹¹ Yúan-na te nì kuu kivi. Te nì kivi Jesús kua'an-ya ñúu Naín. Te kua'a cháa skuá'a jíin-yá, jíin ñáyivi kuá'a, kaja'an-i jíin-yá. ¹² Te nì kuyani-ya yúñuu-ún. Te kákiñi'in ñáyivi-ún ñin suchí yíí ní jì'i-i, ja máá ñin-i nuu náa-i núú. Te ña'an viuda kúu-ña. Te suni kua'a ñáyivi ñúu-ún ká'íin jíin-ña. ¹³ Te nì jini máá Jito'o-yo núu-ñá. Te nì kundá'ú inì-ya-ñá. Te nì kachi-ya jíin-ña: Ma

ndé'e-ro, áchí-ya. ¹⁴ Te nì kandita-ya. Te nì tìn-ya camilla ndiyi-ún. Te nì kajukuiñi cháa kándiso-ún. Te nì ka'an-ya: Súchi, jíin-ró ká'an-ri, ndukoo, áchí-ya. ¹⁵ Yúan-na te nì ndukoo suchí já á nì jì'i-ún. Te nì kejá'á-i náka'an-i. Te Jesús, nì nakua'a-ya-í nuu náa-i. ¹⁶ Te ndivii ñáyivi, nì kayu'ú-i. Te kánakana jaa-i Dios. Te sava-i káka'an-i: Nì cháa ñn cháa jáni tu'un Dios nuu-yo, te kúñá'nu-de. Te sava-ga-i káka'an-i: Máa Dios, nì cháa-ya núu-yo. Achí-i. ¹⁷ Te tu'un-ya-ún nì jichá kua'an ñí ñúu Judea jíin ñí ñúu yani yúan.

Uu cháa nì tájí Juan nuu-yá

¹⁸ Te cháa káskuá'a jíin Juan, nì kakastu'ún núu-dé ndasa ío taká tiñu. Yúan-na te nì kana Juan xinì úu cháa káskuá'a jíin-de. ¹⁹ Te nì tájí-de kua'an nuu Jesús, náva'a kaka tu'ún-de-ya: Máa-ní kúu cháa kii-ún, xí kúndatu-yó ingá-de náún, achí-de. ²⁰ Te nì jakoyo cháa-ún nuu-yá. Te nì kaka'an-de jíin-yá: Juan, cháa skuánducha, nì tájí-de náa vai koyo-ná nuu-ní vai kaka tu'ún-ná ní: Á máa-ní kúu cháa kii-ún xí kúndatu-yó ingá-de náún, áchí-de. ²¹ Te suni máa hora-ún nì nasáva'a-ya kuá'a ñáyivi kaku'u, jíin já káte'yu, jíin já káta'an tachí káni. Te suni kua'a cháa kuáa, nì ndundijin nuu-dé nì sá'a-ya. ²² Te nì ka'an Jesús: Kuá'an, te kastu'ún-ró núu Juan naún ní kajini-ro, jíin tú'un nì kajini so'o-ró. Cháa kuáa, káundijin nuu-dé. Te cháa rengo kánakaka-de. Te cháa té'yu ndi'yi káundoo-de. Te cháa só'ó kánakuni so'o-de. Te cháa nì jì'i kánachaku-de sá'a-ri. Te suni jáni-ri tu'un va'a Dios nuu ñáyivi ndá'ú. ²³ Te xáán ndatu koo cháa ja má náyu'ú-de koto-de ruu. Achí-ro. ²⁴ Te cháa nì tájí Juan nì kenda-de káno'on-de. Te Jesús, nì kejá'á-yá ká'an-ya tú'un Juan jíin ñáyivi: Naja ní kenda-ró kája'an-ro ondé ñu'un té'é. Ja ndé'é-ró ñn icha ja kandá sá'a tachí náún. ²⁵ Ko naja ní kenda-ró kája'an-ro. Ja ndé'é-ró núu ñn cháa ñu'un sa'ma ndúchá náún. Ko ná kástu'ún-rí, cháa káñu'un sa'ma lúu te ncháa va'a-de ja kákusi iní-de, máni inì ve'e rey káxiukú-de. ²⁶ Ko naja ní kenda-ró kája'an-ro. Ja ndé'é-ró núu ñn cháa jáni tu'un Dios náún. Te suni ká'an-ri jíin-ró: Kúñá'nu xa'an-gá-de vása ñn cháa jáni tu'un Dios. ²⁷ Cháa yá'a kúu cháa yóso tú'un-de nuu tutú: Kuni so'o-ró chí tájí-rí ndajá'a-rí kuxnúu-de jaa-de, te cháa-ún sátu'a-de ichi-ro vása jáa-ro, áchí. ²⁸ Chí a ká'an-ri jíin-ró ja iní ñuyivi yá'a tú ío ni ñn cháa jáni tu'un Dios ja kúñá'nu-ga máa-de vása Juan cháa skuánducha. Ko máa cháa lúli-ga inì ñuu ñátu'un andívi, cháa-ún kúñá'nu-ga-de vása Juan. Achí-ya. ²⁹ Te cháa xini jíin táka ñáyivi-ún, kájinì so'o tu'un ká'an-ya, te nì kajatá'ú-i tu'un Dios. Te nì kajanducha-í nuu Juan. ³⁰ Ko cháa fariseo jíin cháa maestro ley, nì kaské'ichi-de tu'un kuni Dios ja sá'a-de, kuachi ja tú ní káanducha-dé nuu Juan. ³¹ Te nì kachi máa Jító'o-yo: Naún tu'un yátá skétá'an-ri jíin ñáyivi yá'a núsáa, te naún ní kandaku-i. ³² Kákuu-i nátu'un suchí lúli káxiukú núyá'u, ja kákana kó'ó-i xinì tá'an-i: Nì kaxndé'e-ri xkuili nuu-ro, te tú ní kájita já'á-ró: Nì kanda'i-ri nuu-ro, te tú ní kánde'e-ro, áchí-i. ³³ Chí nì kii Juan cháa skuánducha. Tú ní yé-de staa, tú ní jí'i-de vino, te káka'an-ro: Tá'an-de tachí káni. ³⁴ Ko máa Sé'e cháa yé-yá, jí'i-ya. Te káka'an-ro: Yá'a ío ñn cháa yáji téyíi, te jí'i xa'an-dé vino, cháa jiní tá'an jíin cháa xini jíin cháa ká'io kuachi kúu-de. Achí-ro. ³⁵ Ko ñn cháa ndíchí, máni tiñu ndíchí sá'a-de. Te súan kuni-ro jándáa ndíchí-de. Achí-ya.

Jesús jíin ñá'an ndíso perfume

³⁶ Te ñn cháa fariseo, nì ka'an nda'ú-de jíin Jesús kee-yá staa jíin-de. Te nì kivi-ya iní ve'e-de, te nì jungoo-ya já kée-yá. ³⁷ Te ñn ñá'an ío kuachi, kánchaa-ña núu yúan. Te nì jiní-ña já kánchaa Jesús ve'e ñn cháa fariseo. Te nì cháa-ña jíin ñn tiya'a perfume. ³⁸ Te kánchaa-ña núu já'a-yá ichi yátá-yá. Te

ndé'e-ña, te n̄i xndáji-ña já'a-yá jíin ndúcha núu-ñá. Te n̄i nasí'ichí-ña já'a-yá jíin íxi xiní-ñá. Te n̄i tiyú'ú-ña já'a-yá, te n̄i jí'i-ñá perfume ja'a-yá. ³⁹ Te fariseo, cháa n̄i kana xiní-yá-ún, súan n̄i jiní-de, te n̄i jani iní máá-de: Nú cháa jáni tu'un Dios kúu cháa yá'a, te kuni-de ndé ña'an kúu ña'an yá'a núu. Ch̄i ña'an yá'a, ja ké'é-ña-dé, ña'an ío kuachi kúu-ña, áchí-de. ⁴⁰ Yúan-na te n̄i ka'an Jesús: Simón, ka'an-ri ñn tu'un jíin-ró kuni-ri, áchí-ya jíin-de. Te máá-de, n̄i ka'an-de: Ka'an-ní, Maestro, áchí-de. ⁴¹ Te n̄i ka'an Jesús: ñn cháa já'a núu xu'ún, n̄i io uu cháa taú nuu-dé. ñn cháa, n̄i tau u'un ciento peso. Te inga cháa n̄i tau uu xiko uxí peso nuu-dé. ⁴² Te tú na jíin káñava'a cháa-ún ja nákunáa. Te n̄i sá'a-de tuká'nu iní nuu ndéndúú cháa-ún. Ka'an, ndé ñn cháa-ún kumaní-gá jíin-de núsáa. Achí-ya. ⁴³ Te n̄i ka'an Simón: Jáni iní-ná ja cháa n̄i sá'a-ga-de tuká'nu iní nuu-ún, áchí-de. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Jandáa ká'an-ro, áchí-ya. ⁴⁴ Te n̄i xió koto-ya íchi núu ñá'an-ún. Te n̄i ka'an-ya jíin Simón: Jiní-ro ñá'an yá'a náún. N̄i kivi-ri iní ve'e-ró, te tú ní já'a-ró ndúcha já ndúndoo ja'a-rí. Ko ña'an yá'a, n̄i xndáji-ña já'a-rí jíin ndúcha núu-ñá. Te n̄i nasí'ichí-ña jíin íxi xiní-ñá. ⁴⁵ Tú ní tiyú'ú-ró rúu. Ko ña'an yá'a, onde n̄i kivi-ri iní ve'e-ró, tú júkuiñi-ña já tiyú'ú-ña já'a-rí. ⁴⁶ Tú ní jí'i-ro aceite xiní-rí. Ko ña'an yá'a n̄i jí'i-ñá perfume ja'a-rí. ⁴⁷ Núsáa te ká'an-ri jíin-ró, ja á n̄i sá'a-ri tuká'nu iní nuu táka kuachi-ña vasa ío kua'a, chi n̄i kumaní xáan-ñá jíin-rí. Ko nú sá'a-ri tuká'nu iní nuu ñn cháa ío yaku-ni kuachi-de, te yaku-ni kumaní-dé jíin-rí, áchí-ya. ⁴⁸ Te n̄i ka'an-ya jíin-ña: A n̄i sá'a-ri tuká'nu iní nuu táka kuachi-ró, áchí-ya. ⁴⁹ Te cháa káyeestáa jíin-yá, n̄i kakejá'a-de kájani iní máá-de: Ndé cháa kúu cháa yá'a, ja sá'a-de tuká'nu iní nuu kuáchi, áchí-de. ⁵⁰ Te n̄i ka'an-ya jíin ñá'an-ún: N̄i kandíja-ró, te yúan ní nama-ri róo. Kuá'an, te ma yú'ú-ga-ro, áchí-ya.

8

Tu'un ña'an ní kajatíñu nuu-yá

¹ Yúan-na te kúkuéé-ga, te n̄i jika kuu-ya táka ñuu jíin rancho. Te jáni-ya tú'un va'a te kástu'ún-yá ndasa koo máá ñúu nuu tá'ú Dios tiñu. Te máá uxí uu apóstol, kája'an-de jíin-yá. ² Te suni ío yaku ña'an já á n̄i kata'an-ña tachí kini jíin kué'e, ja á n̄i nasáva'a-ya-ñá. Te ña'an-ún, suni kája'an-ña jíin-yá. Te ñn-ña kúu María ñuu Magdala. Te iní ña'an yúan n̄i kiñi'in-ya usiá tachí kini kája'an onde sáa. ³ Te sava-ga-ña káinání-ña Juana, ñasí'í cháa nání Chuza, cháa ndíso tiñu Herodes, jíin Susana, jíin kuá'a-gá ña'an. Te kajatíñu-ña núu-yá jíná'an-ya.

Tu'un yátá sikí cháa sáka trigo

⁴ Te n̄i kakutútú kuá'a xáan ñáyivi. Te ñayivi kaxiukú táka ñuu-ún, n̄i jakoyo-i nuu-yá. Te n̄i ka'an-ya ñn tu'un yátá jíin-i: ⁵ ñn cháa sáka trigo, n̄i kenda-de sáka-dé trigo-de. Te jachá-de, te ñn nuní ní jungava yu'íchi te n̄i jañu-i sikí. Te tisaá andíví ní kakókó-tí. ⁶ Te inga n̄i jungava sikí yúu. Te n̄i kana. Ko n̄i ichi, ch̄i tú kajin. ⁷ Te inga n̄i jungava ma'nú iñu. Te ñn núu-ni n̄i kakana iñu jíin. Te n̄i kajasu nuu. ⁸ Te sava n̄i kajungava nuu ñú'un vá'a. Te nuu ní kakana, te ja ñn, te n̄i ja'a ciento nuní. Achí-ya. Yúan-na te ká'an jaa-ya: Cháa ío so'o, kuni ná'in-de, te ná kuni so'o-de, áchí-ya. ⁹ Te cháa káskuá'a jíin-yá, n̄i kajika tu'un-de-ya naún kuni ka'an tu'un yátá-ún. ¹⁰ Te n̄i ka'an-ya: Róo, ch̄i a kuajuku'un iní-ro tú'un yísa'í yá'a sá'a Dios, ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Ko ká'an-ri tu'un yátá jíin sáva-ga-i náva'a vasa ndé'é-i, ko ma kuni-i, te vasa jini so'o-i, ko ma júku'un iní-i. ¹¹ Tu'un yátá yá'a kuni ka'an: Tata-ún kúu tu'un Dios. ¹² Tata n̄i kajungava yu'íchi-ún kakuu cháa kájini so'o tu'un. Te cháa-ni kui'na te janchaa tu'un-ún iní añú-de náva'a tú kandíja-de te kaku-de.

13 Te ja ní kajungava siki yúu-ún kákuu cháa kájini so'o-de tu'un. Te kúsi iní-de jíin. Ko túu nuu káka yo'o iní-de. Te yaku-ni kivi kákandíja-de. Te nú ndóna tundó'o siki-dé te kánayu'ú-de. 14 Te ja ní kajungava ma'ñú íñu kákuu cháa kájini so'o-de. Ko nú kua'an-de, te kákutéñu-de jíin ndatíñu-de, chi kákuni-de kukúká-de náva'a koo si iní-de. Yuán náa tú'un iní-de. Te tú yíja va'a nuni-dé. 15 Ko ja ní kajungava nuu ñú'un vá'a kákuu cháa kánde añú va'a añú ndaa iní-de. Te tu'un ni kajini so'o-de-ún, ñú'un ni'in iní-de. Te kája'a-de nuni táka kivi.

Tu'un yiti

16 Tú ni ñn ñayivi chí'i-i ñu'un xini yiti te jasú-i kisi siki, ni tú jáni-i chi jito. Chi sua kundii nuu ñn candelero, náva'a tuun ndua ñú'un nuu ñayivi kivi koyo. 17 Chi tú ío ni ñn tiñu yísá'í sáni, chi stá'an ndijin-ya táka-ni. Ni tú ío ni ñn tu'un yísá'í sáni, chi vai ndijin taká-ni sá'a-ya, te kuni-yo núu. 18 Núsáa te ná kúni so'o va'a-ró, chi cháa ñáva'a, te kii-ga nuu-dé, te cháa tú ñáva'a, vasa jáni iní-de ja á ñáva'a-de te kuxio ki'in, áchí-ya.

Náa-ya jíin ñaní-ya

19 Yuán-na te ni jaá náa-ya jíin ñaní-ya núu-yá. Te tú ní kúu kivi koyo-ña núu-yá siki já kuá'a ñayivi. 20 Te ni kakastu'ún ñayivi-ún nuu-yá: Náa-ni jíin ñaní-ni ká'in-ña yata vé'e, te ka'an-ña jíin-ni kákuni-ña, áchí-i. 21 Yuán-na te ni ka'an-ya: Náa-ri jíin ñaní-ri kákuu ñayivi kájini so'o tu'un Dios, te káskíkuu-i, áchí-ya jíin-i.

Ja ní jukuiñi tachi xa'an ní sá'a-ya

22 Te ñn kivi, ni kivi-ya iní ñn barco jíin cháa káskuá'a jíin-yá. Te ni ka'an-ya jíin-de: Ná kija'a-yo ingá lado mar. Te ni káskáka-ya barco kaja'an-ya. 23 Ko nini káskáka-de barco, te ni kixi-ya. Te ni ndonda ñn tachi xa'an núu mar. Te ndúkú chítú ndúcha iní barco, te a yani koo tundó'o núu. 24 Te ni jakoyo-de nuu-yá. Te ni kaxndúko-de-ya. Maestro, Maestro, vina te naa-yo, áchí-de. Te ni nata'u núu-yá. Te ni ka'an xa'an-yá nuu tachi-ún jíin núu mar. Te ni kuná'in-ni. Te ná'in yúu íi-ni ni kuu. 25 Te ni ka'an-ya jíin-de: Naja tú kákandíja-ró. Te káyu'ú-de, te kánaa iní-de kánde'é-de. Te káka'an jíin tá'an máa-de: Ndé cháa kúu cháa yá'a, ja ondé nuu tachi jíin núu ndúcha tá'ú-de tiñu te kájandatu nuu-dé, áchí-de.

Chaa tá'an tachi kini onde ndañúu Gadara

26 Te ni jakoyo-de ñuu Gadara, ja kánchaa ichi núu ñúu Galilea. 27 Te nuu ní jaá-ya núu ñú'un íchí, te ñn cháa ñuu-ún ni kita'an-de-ya. Te tá'an-de kua'a tachi kini. Te ni kuu kua'a kua'a ja tú ñú'un kuti-dé sa'ma, ni tú ncháa-de ñn ve'e, chi ma'ñú vé'e añú ncháa-de. 28 Te cháa-ún, ni jini-de nuu Jesús. Te ni jukuiñi jiti-de nuu-yá. Te ni kana jaa-de: Naún sá'a-ni jíin-ná Jesús, Se'e Dios, I'a kúñá'nu xa'an. Ká'an nda'ú-ná jíin-ni ma xndó'o-ni náa, áchí-de. 29 Te ni tá'ú-yá tiñu nuu tachi kini-ún ná kenda ki'in iní cháa-ún, chi ni kuu kua'a kua'a xndó'o cháa-ún. Te ni kaju'ni-i cháa-ún jíin cadena jíin manea kaa. Ko ndi'ni ni kukuáchi sá'a-de. Te kenda-de já'an-ni-de onde ñu'un té'é sá'a tachi kini-ún. 30 Te Jesús, ni jika tu'ún-yá-de: Naún nání-ró, áchí-ya. Te ni ka'an-de jíin-yá: Ja kuá'a xa'an nání-ná, áchí, chi yí'i kua'a xa'an tachi kini iní-de. 31 Te ni kaka'an nda'ú tachi-ún jíin-yá ja ná tú táji-yá ki'in iní tunchi kúnú. 32 Te yuku yúan ío ñn tikuni kini kájitu-ti. Te yúan ni kaka'an nda'ú jíin-yá ja ná kuá'a-ya tú'un kivi koyo iní-ti. Te ni ja'a-ya tú'un kaja'an. 33 Te ni kenda tachi kini-ún iní cháa-ún kaja'an. Te ni kivi koyo iní kini. Te tikuni kini-ún ni kajungoyo-ti yúkava-ún onde iní mar. Te nuu mar ni kaji'i-ti. 34 Te cháa kándito-ti, ni

kajini-de ja súan ni kuu. Te ni kajinu-de kája'an-de. Te ni kakastu'ún-de nuu ñáyivi ñú-ún jín táká rancho. ³⁵ Te ni kenda koyo ñáyivi-ún ja ndé'é-i naún ní kuu. Te ni jakoyo-i nuu Jesús. Te ni kajini-i nuu cháa ni kenda tachí kini-ún, kánchaa-de nuu já'a Jesús, ñú'un-de sa'ma, te a ni nduva'a xini-dé. Te ni kayu'ú-i. ³⁶ Te cháa ni kajini, ni kajani-de tu'un nuu ñáyivi-ún, ndasa ni nduva'a cháa ni ta'an tachí kini. ³⁷ Yúan-na te taká ñáyivi ñú Gadara, ni kaka'an nda'ú-i jín-yá ja ná kúxio-ya kí'in-ya, chí xa'an káyu'ú-i. Te máa-yá, ni ndivi-ya iní barco. Te ni naxió káva-ya kuá'an-ya. ³⁸ Te cháa ni kakenda tachí-ún, ni ka'an nda'ú-de ja kuéni kí'in-de jín-yá. Ko Jesús, ni táji-yá-de kua'an-de: ³⁹ Kuáno'on vé'e-ró, te kani-ró tú'un ná ñá'nu xa'an tíñu ni sá'a Dios jín-ró, áchí-ya jín-de. Te máa cháa-ún ni kee-de kua'an-de. Te ni jani-de tu'un ní ñú yúan ná ñá'nu xa'an tíñu ni sá'a Jesús jín-de. ⁴⁰ Yúan-na te ni najaa-ya. Te ñáyivi-ún ni kaka'an va'a-i jín-yá, chí ndivii-í káindatu-i-ya.

Tu'un sesí'i Jairo

⁴¹ Te ñn cháa kúñá'nu iní ve'e sinagoga nání-de Jairo, ni cháa-de. Te ni jukuiñi jíti-de nuu já'a Jesús. Te ni ka'an nda'ú-de jín-yá ja ná kivi-ya iní ve'e-de. ⁴² Chí ío ñn sesí'i-de ja máa ñn-i nuu-dé, nátu'un uxí uu kua-i. Te suchí-ún ndúkú-i kuu-i. Te ni kee Jesús kua'an-ya. Te kua'a ñáyivi ní kajaxin-i-ya.

Ja ní nasáva'a-ya ñn ña'an kú'u kue'e niñi

⁴³ Te ñn ñasí'i ni kuu uxí uu kua jíti niñi-ñá. Te ña'an-ún ni janu-ña táká ndatíñu-ña ní kuu cháa táná. Te tú ní nduva'a-ña sá'a ni ñn-de. ⁴⁴ Te ni jaa-ña íchi yatá-yá. Te ni ké'é-ña yú'u sá'ma-yá. Te ni ichi-ni nuu jíti niñi-ñá-ún. ⁴⁵ Yúan-na te ni ka'an Jesús: Ndéja ní ké'é rúu, áchí-ya. Te ndivii-dé tú ní kája'a-de tu'un. Te Pedro jín cháa ká'in jín-de yúan, ni kaka'an-de: Maestro, ñáyivi kuá'a yá'a kájaxin-i ní, te a ká'an-ní: Ndéja ní ké'é rúu, áchí-de. ⁴⁶ Ko ni ka'an Jesús: Ndaa ja ñn ñáyivi ní ké'é rúu, chí ni jini-ri ja ní kenda fuerza ini-ri, áchí-ya. ⁴⁷ Yúan-na te ña'an-ún, ni jini-ña ja tú ní kúu chisa'í-ña máa-ña, te ni cháa-ña kisi-i-ña. Te ni jukuiñi jíti-ña núu Jesús, te jíto nuu táká ñáyivi, ni jani ndaa-ña tú'un najá ní ké'é-ña-yá, te ndasa ni nduva'a-ni-ña ní sá'a-ya. ⁴⁸ Te máa-yá ni ka'an-ya jín-ña: Ni kandíja-ró, te yúan ní kaku-ró. Kuá'an, te ma yú'ú-ro. Achí-ya.

Ja ní nachaku sesí'i Jairo

⁴⁹ Te nini ká'an-ya súan, te ni cháa ñn mozo cháa kúñá'nu iní ve'e sinagoga-ún, ni kachí nuu-dé: A ni jí'i sesí'i-ro. Ma satéñu-ga-ro Maestro, áchí. ⁵⁰ Te ni jini so'o Jesús ja ní ka'an mozo-ún. Te ni kachí-ya jín cháa-ún: Ma yú'ú-ro: Kandíja-ni, te ná kaku sesí'i-ro. ⁵¹ Te ni kivi-ya iní ve'e. Te tú ní já'a-ya tú'un kivi ni ñn jín-yá, chí máa-ni Pedro jín Jacobo, jín Juan, jín táa náa suchí sí'i-ún. ⁵² Te kánde'e ndivii ñáyivi te kándukuí'a ini-i. Te ni kachí-ya: Ma ndé'e-ro jíná'an-ró. Tú ní jí'i-i, chí kixí-ni-i, áchí-ya. ⁵³ Te ni kasákátá-i nuu-yá, chí ni kajini-i ja á ni jí'i suchí-ún. ⁵⁴ Ko máa-yá, ni ñn-ya ndá'a-í. Te ni ka'an jaa-ya: Súchi, ndukoo, áchí-ya. ⁵⁵ Yúan-na te ni nachaku-i. Te ni ndukoo-ni-i. Te ni tá'ú-yá tíñu ja ná kuá'a-de staa kée-í. ⁵⁶ Te táa-i náa-i, ni kakee nuu-dé kánde'é-de. Ko ni tá'ú-yá tíñu nuu-dé ja tú ni ñn nuu kachí-de ja súan ni kuu.

9

Ja ní táji Jesús uxí uu-de kája'an-de

1 Te ni nastútú-yá ndí'uxí uᵛ chaa-ún. Te ni ja'a-ya fuerza ini-de ja kúndéé-de jíin táká tachí kíni jíin já kuánchaa-de taká kue'e. 2 Te ni tájí-yá-de kája'an-de ja ná káni-de tu'un ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, te ná násáva'a-de ñayivi káku'u. 3 Te ni ka'an-ya jíin-de: Ma kúndiso kuti-ro já kúu ichi, ni vara, ni ñunu, ni staa, ni xu'ún, ni ma kúndiso-ró úu su'nu. 4 Te nani ve'e kúu nú ni kivi-ró, te kendo-ró yúan. Te yúan kenda-ró kí'in-ro. 5 Te nú ndé nuu tú kákuni-i kuatá'ú-i róó, te nú ni kenda-ró ñúu yúan, te skóyo-ró tákachá ini ja'a-ro. Te súan kani ndaa-ro tú'un nuu-í jíná'an-i, áchí-ya. 6 Te ni kenda-de kája'an-de, ni kajikó ndúu-de taká ñuu, ni kajani-de tu'un. Te taká lado ni kanasáva'a-de ñayivi káku'u.

Ja ní kuñáa ini Herodes

7 Te Herodes, chaa tá'ú tiñu, ni jini tu'un-de taká tiñu ni sá'a-ya, te kuñáa ini-de, chí káka'an sava-i: Juan, chaa ni jíi, ni nachaku-de. 8 Te sava tuku-i: Ni ndenda Elías. Te sava-ga tuku-i: ñin chaa ni jani tu'un Dios onde sáa a ni nachaku-de. Achí-i. 9 Te ni kachí Herodes: Ni janchaa-ri xini Juan. Te ndé chaa kúu chaa yá'a núsáa, chí jini tu'un-ri ja sá'a-de tiñu yá'a, áchí-de. Te ni kuni-de nde'é-de nuu Jesús.

Ja ní skée-yá u'un mil ñayivi

10 Te ni nchaa chaa káskuá'a-ún. Te ni kanakani-de tu'un nuu-yá taká tiñu ni kasá'a-de. Te ni ki'in-ya-dé, te kua'an sijn-ya jíin-de ñin nuu ñú'un té'é, ñúu nání Betsaida. 11 Te ni kajini ñayivi-ún. Te ni kandikin-i-ya, kája'an-i jíin-yá. Te ni jatá'ú-yá-i, te ni jani-ya tú'un ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te ni nasáva'a-ya taká ñayivi káku'u. 12 Te a kua'ini. Te ni nchakoyo ndí'uxí uᵛ-de nuu-yá. Te ni kaka'an-de jíin-yá: Táji-ni ñayivi kuá'a yá'a ná kinglyo-i taká ñuu jíin taká rancho yani yá'a, te ndúkú-i ndénu ndoo-i te ni'in-í staa kée-í, chí yá'a nuu ñú'un té'é ká'in-yó, áchí-de. 13 Te ni kachí-ya jíin-de: Kua'a máa-ró já ná kée-í, áchí-ya. Te ni kaka'an-de: Tú naún káñava'a-ná, chí u'un-ni statilá jíin úu-ni tiyáká. Te nú túu kikuáan-ná staa kée taká ñayivi yá'a, te ma kánda, áchí-de. 14 Chí ío nátu'un u'un mil chaa. Yúan-na te ni ka'an-ya jíin cháa káskuá'a-ún: Ka'an jíin ñayivi ná júngo ñin nuu ñin nuu-í nátu'un uᵛ xiko uxí, uᵛ xiko uxí ja ñin ñin, áchí-ya. 15 Te súan ni kasá'a-de, ni kasúngo ndí'i-de-i. 16 Te ni ki'in-ya ndí'ú'un statilá jíin úu tiyáká-ún. Te ni ndakoto-ya íchi ándívi te ni jikan ta'u-yá ja'a statilá. Te ni sakuáchi-yá statilá-ún. Te ni ja'a-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá ni kajani-de nuu-í. 17 Te ndivii-í ni kayee-í. Te ni kanda'a chí-i. Te ni kanastútú-de uxí uᵛ jika staa kuáchi já ní ndendoso.

Tu'un ni ka'an ndaa Pedro

18 Te ñin kivi jikán ta'u máa ñin-ni Jesús, chí máa-ni chaa káskuá'a-ún ká'in-de jíin-yá. Te ni jika tu'un-yá-de: Te ruu, na chaa kúu-ri, káka'an ñayivi, áchí-ya. 19 Te ni kaka'an-de: Juan, chaa skuánducha, káka'an-i. Te sava-i: Elías. Te sava-ga-i: ñin chaa ni jani tu'un Dios onde aná'an, ni nachaku-de, áchí-de. 20 Te ni ka'an-ya jíin-de: Te róó, na chaa kúu-ri káka'an máa-ró, áchí-ya. Yúan-na te Simón Pedro, ni ka'an-de: Máa-ni kúu Cristo Se'e Dios, áchí-de. 21 Yúan-na te ni ka'an xa'an-yá jíin-de, te ni tá'ú-yá tiñu nuu-dé ja tú ni ñin nuu kachí-de tu'un yá'a.

Jíin kivi ní ka'an Jesús ja kúu-ya

22 Te ni ka'an-ya: Jínu ñú'un ndó'o xa'an máa Sé'e chaa, te chaa ni kayii jíin taká sutu ñá'nu jíin cháa káchaa tutu, ma kuátú'ún-de-ya, chí ka'ni-dé-ya. Te nuu uní kivi te nachaku-ya. Achí-ya. 23 Te ni ka'an-ya jíin ndí'i-de: Nani chaa

nú kuní-de kii-de yata-rí, te ma chíñú'ún-de máá-de te ná kuándéé iní-de jíin túndó'o kii siki-dé taká kivi, te ná kúndikin-de ruu kii-de. ²⁴ Chi chaá jítú iní-de kaku-de chíi túndó'o kii siki-dé, naa-dé. Te vasa ná kúu in chaá ja siki rúu, ko kaku-de. ²⁵ Chi naún ní'in cháa, vasa ná kúndéé-de ní'in-dé níi ñúyivi, te nú xnáa-dé máá-de, xí sítá-de añú-de. ²⁶ Chi nú ndé chaá kúka nuu iní-de nuu-rí jíin núu tú'un ká'an-ri, suni súan kuka nuu iní máá Sé'e chaá nuu cháa-ún kivi ndii-ya. Te kivi-ún ñá'nu koto luu-ya jíin Táa-ya, te suni jíin taká ndajá'a ndóo-ya. ²⁷ Te jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja ío sava chaá ká'in yá'a ja má kúu kuti-dé onde nú tú kuni-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Achí-ya.

Siki já túku ni nduu-ya

²⁸ Yúan-na te nátu'un nuu uná kivi já ní ka'an-ya tú'un yá'a, te ni jaka-ya Pedro, jíin Juan, jíin Jacobo, ni kaa-ya kuá'an-ya jíin-de in yuku, kuákakan ta'u-ya. ²⁹ Te nini jikán ta'u-yá, te nuu-yá, tuku ni nduu. Te sa'ma-yá ní nduu kiyi xaán. Te ni kanandii ncháa. ³⁰ Te yúan ni kandatú'ún uu chaá jíin-yá. Te chaá-ún kakuu Moisés jíin Elías. ³¹ Te kándii ncháa chaá-ún. Te ni kaka'an-de tu'un ja á yani skikuu-ya tiñu-ya te kuu-ya ñuu Jerusalén. ³² Te Pedro jíin cháa ká'in jíin-de-ún káji'i xaán-dé numá'ná te kákixi-de. Te nuu ní kanata'u núu-dé, te ni kajini-de ja ndii ncháa Jesús, jíin uu chaá ká'in jíin-yá-ún. ³³ Te nuu ní kakuxio chaá-ún nuu Jesús, te ni ka'an Pedro jíin-yá: Maestro, va'a-ga ná kéndoo-yó yá'a. Te ná sá'a-ná uní ve'e kuii, in kuu máá-ní, inga kuu Moisés, te inga kuu Elías, achí-de. Te tú jini-de naún tu'un ni ka'an-de. ³⁴ Te nini ká'an-de, Te ni chaá in viko nu'ún ní jasú níi núu-dé jíná'an-de. Te ni kayu'ú xaán-dé ja ní kivi koyo-de chíi viko nu'ún-ún. ³⁵ Te chíi viko nu'ún yúan, ni kenda in tu'un ja ní ka'an: Yá'á kúu Se'e-ri, ja kúndá'ú iní-ri-i, te kuni ná'in-ró tú'un ká'an-ya, achí. ³⁶ Yúan-na te ni jukuiñi tu'un-ún. Te máá in-na Jesús kándii-ya núu-dé. Te máá-de tú ní kaka'an kuti-dé. Te níi-ni kivi-ún tú ni in nuu ní kákachi-de ja súan ni kajini-de.

Siki súchi tá'an tachí kini

³⁷ Te inga kivi xían-ún, ni kanuu-ya yúku-ún. Te in ñayivi kuá'a, ni kenda-i ni kajata'an-i Jesús. ³⁸ Te nuu ñayivi kuá'a-ún ni kenda in chaá ni kana jaa-de: Maestro, jikán ta'u-ná nuu-ní ja ndé'é-ní se'e-ná, chíi máá in-i ñáva'a-ná. ³⁹ Chíi in tachí kini tñn-ni-i. Te sanaa-ní te kána kó'ó-i sá'a, te já'ni yí'i-ni-i. Te sjáa-ni ti'ñu yu'u-í. Te xaán stují-í. Te xaán ú'u kenda. ⁴⁰ Te ni ka'an nda'ú-ná jíin cháa káskua'a jíin-ní yá'a ja ná kíni'in-de ki'in. Te tú ní kakuu sá'a-de, achí-de jíin Jesús. ⁴¹ Te ni ka'an Jesús: Ñayivi xaán ní'in iní kakuu-ró ja tú kákandija-ró. Nasaa-ga kivi kúnchaa-ri jíin-ró te ndo'o-ri jíin-ró. Kua'a se'e-ró ná kí-i, achí-ya. ⁴² Te nini ni kandita-i nuu-yá, te tachí kini ni stúncháa-ni-i. Te ni ja'ni yí'í xaán-ní-i. Ko máá Jesús ni ka'an xaán-yá nuu tachí kini-ún. Te ni nasáva'a-ya súchi-ún. Te ni nakua'a-ya-í nuu táa-i.

Jíin kivi ní ka'an-ya já kúu-ya

⁴³ Te ndivii ñayivi ní kanaa iní-i kánde'é-i ndasa ñá'nu kaa Dios. Te ni kakee nuu-í kánde'é-i taká tiñu ni sá'a Jesús. Te ni ka'an Jesús jíin cháa káskua'a jíin-yá: ⁴⁴ Chu'un tu'un yá'a iní-ro jíná'an-ró. Chíi máá Sé'e chaá natuu-ya iní nda'a cháa ká'io kuachi, achí-ya. ⁴⁵ Ko máá-de, tú ní káju'ún iní-de tu'un yá'a. Chi ni ka'an sa'í-ya tú'un yá'a náva'a ma júku'un iní-de. Te ni kayu'ú-de kaka tu'ún-de-ya siki tú'un-ún.

Ja ní kastátá'an-de ndé chaá kúñá'nu-ga

⁴⁶ Yúan-na te n̄i kastátá'an-de nú ndé cháa kúñá'nu-ga. ⁴⁷ Ko Jesús, n̄i jini-ya já súan kájani ini-de. Te n̄i ki'in-ya ñin suchí lúli. Te n̄i jani-ya-í xiin-yá. ⁴⁸ Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Chaa ja jíin sí'ví-rí játá'ú-de suchí yá'a, te ruu játá'ú-de. Te cháa játá'ú ruu, játá'ú-de i'a n̄i táji ruu vai-ri. Te cháa suchí-ga ma'ñú róo jíná'an-ró, cháa-ún kúñá'nu-de, áchí-ya. ⁴⁹ Yúan-na te n̄i ka'an Juan: Maestro, n̄i kajini-ná ñin cháa ja jíin sí'ví-ní kíñi'in-de tachí káni kája'an, te n̄i kajasu-ná nuu-dé, chí tú ndikín-de yóó, áchí-de. ⁵⁰ Ko n̄i ka'an Jesús jíin-de: Ma kasú-ro núu-dé jíná'an-ró, chí cháa tú jito u'u yóó, jíin yóó ndújíin-de.

N̄ayivi ñúu Samaria n̄i kaské'ichi-i-ya

⁵¹ Te n̄i kuyani jaa kivi nó'on máa-yá onde andívi. Te n̄i cháa téyí ini-ya já kí'in-ya ñúu Jerusalén. ⁵² Te n̄i táji-yá cháa kua'an jíin tú'un káyoxnúu-de nuu-yá. Te cháa-ún kája'an-de. Te n̄i kivi-de ñin ñúu Samaria náva'a sátu'a-de te vása jáa-ya. ⁵³ Ko ñayivi yúan tú ní kájatá'ú-i-ya, chí n̄i kajini-i ja íchi ñúu Jerusalén ki'in-ya núu. ⁵⁴ Te Jacobo jíin Juan, cháa káskuá'a jíin-yá, n̄i kajini-de yúan. Te n̄i kaka'an-de: Táta, á tú kuni-ní ná tá'ú tínu-yóo kí ñu'un ichi andívi te ná xndí'i ñayivi yá'a, nátu'un n̄i sá'a Elías. Achí-de. ⁵⁵ Yúan-na te n̄i jíó káva Jesús nuu-dé. Te n̄i ka'an xa'an-yá jíin-de: Tú kájin-ro ndasa káa ini-ro, ⁵⁶ chí máa Sé'e cháa, tú vai-ya já xnáa-yá añú ñayivi, chí sua nama-ya-í, áchí-ya. Te kája'an-ya ingá ñúu.

Uu cháa ndúkú-de kundikin-de-ya

⁵⁷ Te kájika-ya kuá'an-ya. Te ñin cháa n̄i ka'an-de jíin-yá ichi-ún: Táta, kundikin-ná ní vasa ndé onde ki'in-ní, áchí-de. ⁵⁸ Te n̄i kachí Jesús jíin-de: Taká ñukuui, ká'io yau kava káyi'i-ti, te suni tisaá andívi ká'io taka-ti. Ko máa Sé'e cháa, tú nuu kusú-ya, áchí-ya. ⁵⁹ Te n̄i ka'an-ya jíin ingá-de: Kundikin ruu ná kí'on, áchí-ya. Te máa cháa-ún n̄i kachí-de: Táta, kuá'a-ní tu'un ná kichinduji-ná táa-ná xna'an-ga, áchí-de. ⁶⁰ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Skéndo taká ndiyi-ún ná chinduji tá'an ndiyi jíná'an. Te róo kuá'an te kani-róo tú'un taká lado, ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tínu, áchí-ya. ⁶¹ Yúan-na te suni n̄i ka'an ingá-de: Táta, kundikin-ná ní, ko kuá'a-ní tu'un ná kika'an-ná xna'an-ga jíin já ká'io ve'e-ná, áchí-de. ⁶² Te Jesús, n̄i ka'an-ya jíin-de: ñin cháa nú jitu-de jíin latú-de, te ndé'é-de ichi yatá-dé, tú va'a cháa kuu-de ja kivi-de ini ñuu nuu tá'ú Dios tínu, áchí-ya.

10

Ja ní táji-yá uní xiko uxi-de kua'an-de

¹ Yúan-na te onde n̄i kuu taká tínu yá'a, te máa Jító'o-yo ní jani-ya uní xiko uxi-ga-de. Te cháa-ún, n̄i táji-yá uu uu-de káyoxnúu-de nuu-yá kua'an-de taká ñuu jíin lugar nuu á jáni ini máa-yá ja kí'in-ya. ² Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Trigo ta'nu, jandáa kuu ja kuá'a, ko cháa ka'nu yaku-ni-de ío. Núsáa, te kakan ta'u-ro núu máa Tatá xín trigo, ná táji-yá cháa ka'nu kikoyo-de nuu trigo-ya. ³ Kuá'an jíná'an-ró. Ná kástu'ún-rí nuu-ro, chí táji-rí róo ki'in-ro nátu'un lélu má'ñú yí'i. ⁴ Te ma kúndiso-ró bolsa, ni ñunu, ni ndijan-ro. Te nú ndéja ní ketá'an-ró jíin íchi, te ma ndátu'ún-ró jíin. ⁵ Te nani ve'e nú kivi-ró, te xna'an-ga ka'an-ro: Ná sándéé ini ve'e yá'a, achí-ro. ⁶ Te nú ini ve'e yúan ío ñin cháa va'a ini, te tu'un ndéé ní ka'an-ro-ún ná jáa sikí-dé. Te nú tú kanchaa ñin cháa va'a ini, te tu'un ndéé-ún najaa-ni nuu-ro. ⁷ Te suni ve'e yúan kendo-ró, te kee-ro, ko'o-ró naún kája'a-i nuu-ro. Chí cháa sátínu, ni'in-dé kee-dé. Ma káka-ró ndíta'an ve'e. ⁸ Te nani ñuu nú n̄i kivi koyo-ró, te nú kuatá'ú-i róo, yúan te

kaji-ro jíná'an-ró naún kájani-i nuu-ro. ⁹ Te nasáva'a-ró ñáyivi káku'u káxiukú-i ñuu yúan. Te kachi-ro kúni-i: Nuu-ro jíná'an-ró, a yani koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, achi-ro. ¹⁰ Ko nani ñuu nú ñi kivi koyo-ró, te nú tú ní kájatá'ú-i róó, te kenda koyo-ró iní ichi-í yúan, te ka'an-ro: ¹¹ Onde tikacha ñú'un ío ñuu-ro yá'a ñi tñin iní ja'a-rí jíná'an-rí, ná náskoyo-rí ja kúu sikí máá-ró. Te kuni-ro, ja á yani koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ¹² Te ká'an-rí jín-ró, kivi-ún te koo-ga tuká'nu iní ya núu ñáyivi ñúu Sodoma, vásá núu ñúu-ún. ¹³ Naka ndá'ú kuu róó ñuu Corazín, te naka ndá'ú kuu róó ñuu Betsaida. Chi nú iní ñuu Tiro jín iní ñuu Sidón ní sá'a-rí tiñu ñá'nu ja ní sá'a-rí nuu máá-ró yá'a núú, te inga kivi te a ñi kanakani iní ñáyivi-ún núú, te ku'un-i sa'ma ndái te ku'u-í yaa núu-í núú. ¹⁴ Núsáá te kivi kí juicio te koo-ga tuká'nu iní-ya núu ñúu Tiro jín núu ñúu Sidón vásá núu máá-ró. ¹⁵ Te róó, ñuu Capernaum, a ñi kuñá'nu xaan-ro jini-ro náún, ko onde infierno najinu-ro. ¹⁶ Chaa jini so'o tu'un ká'an máá-ró, nuu-rí jini so'o-de. Te chaa sá'á'a iní nuu-ro, nuu-rí sá'á'a iní-de. Te chaa sá'á'a iní nuu-rí, sá'á'a iní-de nuu I'a ñi táji rúu vai-rí. Achí-ya. ¹⁷ Te ñi najakoyo uní xiko uxí chaa-ún kákusi iní-de, te káka'an-de: Táta, onde tachí kini káandatu nuu-ná ja jín sí'ví-ní vidáa, áchí-de. ¹⁸ Te Jesús, ñi ka'an-ya jín-de: Ñi jini-rí nuu Satanás ñi jungava ichi ándíví, natu'un ñin taja. ¹⁹ Vina te kua'a-rí fuerza nuu-ro náva'a kuañu-ro sikí kóo jín sikí kúrsiuku, jín sikí táka fuerza máá ja jito u'u yóó. Te tú naún sá'a kuti jín-ró. ²⁰ Ko ma kúsi iní-ro jín tiñu yá'a ja káandatu tachí núu-ro, chi sua ná kúsi iní-ro ja á káyošo sí'ví-ró onde ándíví. Achí-ya. ²¹ Te suni hora-ún ñi kusí iní Jesús, onde jín Espíritu Santo, te ñi ka'an-ya: Ná kúta'u-ná nuu-ní Táa, jito'o ándíví jín ñúyivi kúu máá-ní, ja ní jasú-ní taká tu'un yá'a nuu cháa ndíchi jín núu cháa kájuku'un iní. Te ñi stá'an ndijin-ní nuu cháa súchi iní jíná'an-de. Chi súan ñi jata'an iní-ní Táa. ²² Taká ndatíñu ñi ja'a Táa-rí iní nda'a-rí. Te tú ñi ñin jini nuu máá Sé'e, chi máni máá Táa jini-ya. Ni tú jini ñi ñin nuu máá Táa, chi máá Sé'e jini, jín nani chaa ja kuni máá Sé'e te stá'an ndijin-ya núu-dé. Achí-ya. ²³ Te ñin ñi jó káva máá Jesús nuu cháa kásku'a jín-ya. Te ñi ka'an-ya: Xáan ndatu chaa kuni tiñu ja ní kajini máá-ró. ²⁴ Chi ká'an-rí jín-ró ja kuá'a cháa kájani tu'un Dios jín cháa kákuu rey, ñi kakuni-de nde'é-de nuu ja kánde'é máá-ró, ko tú ní kajini-de, te kuni so'o-de ja ní kajini so'o-ró kuni-de núú, ko tú ní kajini so'o-de, áchí-ya.

Chaa va'a ñuu Samaria

²⁵ Te yúan kánchaa ñin maestro ley, te ñi ndukuiñi-de chi koto nchaa-de-ya kuni-de: Maestro, naún sá'a-ná náva'a ni'in tá'u-ná kuchaku-ná ñí káni, áchí-de. ²⁶ Te ñi ka'an máá Jesús jín-de: Ndasa yóšo núu tutú ley. Ndasa ká'an ká'u-ró. Achí-ya. ²⁷ Te máá cháa-ún ñi ka'an-de: Kumani-ro jín máá Tatá-ro Dios onde jín iní jín añu-ro jín ñí fuerza-ro jín ñí núu jini tuni-ro, te kundá'ú iní-ro tá'an-ró natu'un kundá'ú iní-ro máá-ró, áchí-de. ²⁸ Te ñi kachi Jesús jín-de: Va'a ñi ka'an-ro. Sá'a súan, te ni'in tá'u-ro kúchaku-ro núsáá, áchí-ya. ²⁹ Ko máá cháa-ún, kuni-de ja kée ndaa-de jín tú'un ká'an-de, te ñi jika tu'un-de Jesús: Te ndéja kúu tá'an-ná, áchí-de. ³⁰ Te máá Jesús ñi ka'an-ya: ñin chaa ñi kenda-de ñuu Jerusalén. Te ñi kuun-de kua'an-de ñuu Jericó. Te ichi-ún ñi kenda ñaku'ná núu-dé, te ñi kajanchaa ndatíñu-de, te ñi kastují-dé. Te ñi kee kája'an, ñi ndoo chaa-ún kátúu-dé. Te a yani kuu-de núú. ³¹ Te ñi kuu ja ichi-ún ñi kuun ñin sutu vai-de. Te ñi jini-de nuu cháa-ún. Te ñi sío-ni-de kua'an-de. ³² Suni súan ñin chaa levita, ñi kuyani-de lugar yúan. Te ñi jini-de nuu cháa-ún. Te ñi sío-ni-de kua'an-de. ³³ Ko ñin chaa ñuu Samaria, jika-de kua'an-de ichi-ún, ñi kuyani-de nuu kátúu cháa-ún. Te ñi jini-de. Te

n̄i kundá'ú in̄i-de cháa-ún. ³⁴ Te n̄i jaa-de. Te n̄i chu'un-de aceite jíin alcohol nuu ní tuji cháa-ún. Te n̄i ju'n̄i-de nuu. Te n̄i skáa-de cháa-ún sik̄i caballo-de. Te kua'an-de jíin-de onde mesón. Te n̄i jito-de cháa. ³⁵ Te inga kiv̄i xian-ún n̄i kenda-de kua'an-de. Te n̄i tava-dé uu peso n̄i ja'a-de nuu cháa xian mesón. Te n̄i ka'an-de: Koto-ní-de. Jíin táká-ga ja kanú-ní jíin-de, te nuu ncháa-ná, te nachunáa-ná nuu-ní, áchí-de. ³⁶ Núsáá te ja uní tá'an cháa-ún, te ndé in̄i-de n̄i kuu tá'an cháa n̄i kenda ñákui'ná nuu-ún, jáni in̄i-ro, áchí-ya jíin-de. ³⁷ Te n̄i ka'an máá cháa-ún: Cháa n̄i kundá'ú in̄i-de-ún, áchí-de. Yúan-na te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Kuá'an núsáá, te suni súan sá'a máá-ró, áchí-ya.

Ja ní jaa-ya núu María jíin Marta

³⁸ Te jka-ya kuá'an-ya íchi. Te n̄i kiv̄i-ya in̄i ñuu. Te in̄i ñasí'í, nání-ña Marta, n̄i kana-ña xiní-ya n̄i kiv̄i-ya in̄i ve'e-ña. ³⁹ Te ña'an yá'a, ío in̄i ku'u-ña nání María. Te María-ún, n̄i jungoo-ña núu já'a Jesús, jíni ná'in-ña tú'un ká'an-ya. ⁴⁰ Ko Marta kútéñu-ña já tiní tiñu sá'a-ña. Te n̄i jaa-ña núu-ya, te n̄i kach̄i-ña: Táta, tú ndé'é-ní ja kú'u-ná n̄i xndóo-i náá játiñu máá in̄i-ná. Núsáá te ka'an-ní jíin-i ná chindéé tá'an-i jíin-ná. Achí-ña. ⁴¹ Ko n̄i ka'an Jesús: Marta, Marta, xaan jítú in̄i-ro sátiñu-ró, te ja kuá'a tiñu sá'a-ró, te n̄i ndukuí'a in̄i-ro jíin. ⁴² Ko ío in̄i-ni tiñu kánúú xáan. Te María, n̄i nakaji-i tiñu kánúú-ún. Te ni in̄i, ma kúu kuancháa nuu-í. Achí-ya.

11

Ja jikán ta'u-yo jíin Padre Nuestro

¹ Te n̄i kuu ja jikán ta'u-ya káncháa-ya in̄i lugar. Te nuu ní ndi'i n̄i ka'an-ya, te in̄i cháa káskuá'a jíin-ya, n̄i ka'an-de jíin-ya: Táta, stá'an-ní nuu-ná ndasa kakan ta'u-ná jíná'an-ná, nátu'un n̄i stá'an Juan nuu cháa káskuá'a jíin-de, áchí-de. ² Te n̄i kach̄i-ya jíin-de: Nú kájikán ta'u-ro, te sua ka'an-ro: Táa máá-ná ja káncháa-ní onde andíví, ná nákana jaa-ná ní jíin sí'ví-ní. Te ná kóo ñuu nuu tá'ú-ní tiñu. Te ná kóo taká tiñu játa'an in̄i máá-ní, nátu'un ío in̄i andíví suni súan ná kóo in̄i ñuyívi yá'a. ³ Staa káyee-ná taká kiv̄i kuá'a-ní nuu-ná vina. ⁴ Te sá'a-ní tuká'nu in̄i-ní nuu taká kuachi-ná, ch̄i suni máá-ná kásá'a-ná tuká'nu in̄i-ná nuu ñáyivi kásá'a-i falta nuu-ná. Te ma skiv̄i-ní náá koto ncháa-i náá ch̄i sua nama-ní náá nuu kini nuu kuí'a. Achí-ya. ⁵ Te n̄i ka'an-ga-ya jíin-de: Ndé róo ío in̄i amigo-ro te nú ki'in-ro núu-dé sava ñúú te kach̄i-ro kúni-de: Amigo, kuá'a núu un̄i staa núu-rí, ⁶ ch̄i in̄i amigo-r̄i n̄i cháa-de ve'e-r̄i ja jka-de viaje. Te tú naún kuá'a-r̄i nuu-dé kee-dé. Ach̄i-ro. ⁷ Te cháa kándeé ichi in̄i ve'e ka'an-de: Ma stá'an-ro rúu, ch̄i a ndasú yuxé'é-rí, te se'e-r̄i kákixi-i jíin-rí. Te ma kúu ndukoo-r̄i te kuá'a-r̄i nuu-ro. Ach̄i-de. ⁸ Ká'an-r̄i jíin-ró, vasa ma ndúko-de kuá'a-de nuu-ro já kúu-de amigo-ro, ko ja xáan stá'an-ro-dé te yuán ndúko-de te kuá'a-de taká ja jinu ñú'ún-ró. ⁹ Te ká'an-r̄i jíin-ro jíná'an-ró: Kakan, te kuá'a-ya núu-ro. Ndúkú, te ni'in-ro. Ka'an, te ná núña ve'e kiv̄i-ró. ¹⁰ Chi cháa jikán, te kii nuu-dé. Te cháa ndúkú, te ní'in-dé. Te cháa ká'an, te núña ve'e kiv̄i-de. ¹¹ Te ndé in̄i róo in̄i táa in̄i ve'e kúu-ró. Te nú se'e-ró jikán-i staa núu-ro, te kuá'a-ró in̄i yuu núu-í náún. Xí nú jikán-i in̄i t̄iyáká, te lugar ja kuá'a-ró t̄iyáká, te kuá'a-ró in̄i koq nuu-í náún. ¹² Xí nú jikán-i in̄i ndiv̄i núu-ro, te kuá'a-ró in̄i kúr̄siuku nuu-í náún. ¹³ Te nú róo vasa cháa náá kákuu-ró, te kájin̄i-ro kuá'a-ró ndátíñu va'a nuu sé'e-ró, naga n̄i kuu máá Táa-ro I'a káncháa andíví já má kuá'a-ya Espiritu Santo nuu cháa jikán núsáá. Achí-ya.

Sik̄i tú'un Beelzebú káka'an-i jíin-ya

14 Te kíñi'in-ya ìn tachi ñí'ín. Te nuu ní kenda tachi-ún kua'an, te chaá ñí'ín-ún nì naka'an-de. Te taká ñayivi ká'ín yúan nì kakee nuu-í kánde'é-i. 15 Ko sava ñayivi-ún nì kaka'an-i: Jín Beelzebú, chaá kúñá'nu nuu taká tachi, kíñi'in-de tachi kája'an, áchí-i. 16 Te sava-ga-i kájito nchaá-i-ya. Te nì kajikan-i ìn tuni ichi ándívi núu-yá. 17 Ko máá Jesús nì jini-ya já súan kájani iní-i. Te nì ka'an-ya jín-i: Te nú ìn ñuu sásin máá, te kánakuatá'an máá, te ñuu yúan ma kúnin. Te nú ìn ve'e sásin máá te kánakuatá'an máá, te ve'e yúan ma kúnin. 18 Te nú Satanás suni sásin máá, ndasa kuni'in ñuu nuu tá'ú tíñu máá núsáá. Chì káka'an máá-ró ja jín Beelzebú kíñi'in-ri tachi-ún kája'an. 19 Te nú ndújín Beelzebú jín-ri ja kíñi'in-ri tachi káni. Núsáá te se'e-ró, ndé jín kákiñi'in máá-i tachi-ún. Ja yúan máá-i, ná nákuñdi-i siki-ro. 20 Ko nú jín xiní ndá'a Dios kíñi'in-ri tachi káni kája'an, jandáa kúu ja núu-ro ní chaá ñuu nuu tá'ú Dios tíñu núsáá. 21 Nú ìn chaá kándáján, te jín machete ndíto-de yujé'é-de, yúan-na te ká'ín va'a taká ndatíñu-de. 22 Ko nú ja inga chaá nì'in-ga vásá máá-de, yúan-na te kundéé cháa-ún jín-de, te kuanchaá ndí'i-ni machete-de nuu-dé ja ndíto-de jín. Te kíñi'in ndí'i ndatíñu-de. 23 Nú ndé chaá tú ndújín-de jín-ri, núsáá te jító u'u-de ruu. Te chaá tú nástútú jín-ri, jachá-de. 24 Nú nì kenda ìn tachi káni iní ìn chaá te jíka kuu nuu ñú'un té'é, ndúkú núu júngo te tú ní'in, yúan-na te ka'an: Ná nó'on-ri ve'e nuu ní kenda-ri, achí. 25 Te nú nì nchaá te jini ja vé'e luu kúu, chí nì ndundoo, 26 yúan-na te kí'in tachi-ún, te kuaka tá'an jín usiá-ga tachi ñáá-ga káa vásá máá. Te kivi koyo, te kuxiukú yúan. Núsáá te ví'í-gá tá'an chaá yúan onde sandí'í-ná vásá já xnáñúú núú, áchí-ya. 27 Te nì kuu ja ká'an-ya tú'un yá'a. Te ìn ña'an kándeé ma'ñú ñáyivi kuá'a-ún, nì kana jaa-ña xiní-yá: Xáán ndatu ña'an ní skáku ní, te nì skáxin-ña ní, áchí-ña. 28 Te nì ka'an-ya: Sua ndatu-ga kúu ñayivi kájini so'o tu'un Dios, te káchu'un iní-i, áchí-ya.

Ja kájikan-i ìn tuni

29 Te nì kataka ñayivi núu-yá, te nì ka'an-ya: Ñayivi ñáá yá'a, kájikan-i tuni, ko ma kuá'a-ri nuu-í, chí tuni Jonás kúu ja kí nuu-í. 30 Chì natu'un Jonás, nì kuu-de ìn tuni nuu cháa ñuu Nínive, suni súan máá Sé'e chaá kuu-ya ìn tuni nuu ñáyivi yá'a jíná'an-i. 31 Te reina onde ichi sur, nachaku-ña jín ñáyivi yá'a kivi kí juicio. Te nakuxndí-ña siki-í. Chì onde jíká xáan ní kii-ña ní jini so'o-ña tú'un ndíchí ní ka'an Salomón. Te vina ví'í-gá kúñá'nu I'a kándij yá'a vásá Salomón. 32 Taká chaá ñuu Nínive nachaku-de jín ñáyivi yá'a kivi kí juicio, te nakuxndí-de siki-í. Chì máá-de nì kanakani iní-de kivi ní jani Jonás tu'un nuu-dé. Te vina ví'í-gá kúñá'nu I'a kándij yá'a vásá Jonás.

Tu'un yiti

33 Tú nì ìn chaá, nú nì chí'i-de ñu'un xiní yiti, te chisa'í-de yiti-ún chí nundóo. Chì sua kani-de nuu candelero, náva'a ná kuni ñayivi kivi koyo iní ve'e, nuu máá luz. 34 Lámpara yiki kúñu kúu nduchi-yo. Te nú nduchi-ro ío va'a, ñí-ni yiki kúñu-ró ndí ncháa. Ko nú nduchi-ro káñáá, te ñí-ni yiki kúñu-ró kándeé ñuñáa. 35 Koto ñúkúún-ró máá-ró núsáá, chí luz kándeé iní-ro sanaa te ñu'un tuún kúu. 36 Nú ñí yiki kúñu-ró ndí ncháa, ni tú ío ìn tí'lí nuu túún, ñí nándii ncháa núsáá, natu'un ìn lámpara ja xú'ún kayú. Achí-ya.

Ja ní kana jín-ya nuu cháa fariseo

37 Te nini ká'an-ya, te nì ka'an nda'ú-ni ìn chaá fariseo jín-ya ja kée-ya staa jín-de. Te nì kivi Jesús iní ve'e chaá-ún. Te nì jungoo-ya kée-ya staa jín-de. 38 Te chaá-ún, nì jini-de nuu-yá. Te nì naa iní-de ndé'é-de ja tú ní

nándá'á-yá te yé-e-yá staa. ³⁹ Te máá Jító'ò-yò ní ka'an-ya jíin-de: Jándáa kúu, chí róó, cháa fariseo, kánakacha-ró íchi yatá tindo'ò jíin íchi yatá kó'ò. Ko ichi iní-ro, chí nì kachítú ndí-ro jíin tú'un kuí'ná jíin tú'un ñáá. ⁴⁰ Cháa káñáá jíiná'an-ró. I'á nì sá'a ichi yatá, á tú suni ní sá'a-ya íchi iní. ⁴¹ Ko taká ja kéndoo sobra nuu-ro, te kája'a-ró kúu caridad, te kájani iní-ro já taká tiñu kásá'a-ró ío ndoo ja súan. ⁴² Naka ndá'ú kuu róó cháa fariseo, chí kája'a-ró ñin sikì uxí ita minú jíin ruda jíin taká yua, nuu Dios, te tú kásá'a kuti-ro tiñu ndaa, ni tú maní-ro jíin-yá. Ní kásá'a-ró ndéndúú tiñu yá'a te ma xndóo-ró ingá tiñu-ún núú. ⁴³ Naka ndá'ú kuu róó cháa fariseo, chí xaan kákuni-ro silla onde xiní mesa iní ve'e sinagoga. Te ka'an sa'an ñáyivi jíin-ró núyá'u kákuni-ro. ⁴⁴ Naka ndá'ú kuu róó cháa káchaa tutu jíin cháa fariseo, chí cháa uu xiní kákuu-ró. Natu'un ve'e añú ja tú ndijin kánde, súan ká'io-ró, te cháa kájika kuu, tú jiní-de ja jañú-de sikì, áchí-ya jíin-de. ⁴⁵ Te ñin cháa kúu maestro ley, nì ka'an-de: Maestro, nuu ní ka'an-ní tu'un yá'a, suni nì ka'an-ní sikì máá-ná jíiná'an-ná, áchí-de jíin-yá. ⁴⁶ Te nì ka'an-ya: Naka ndá'ú kuu róó cháa maestro ley jíiná'an-ró, chí káchaa-ró carga ve'e sikì taká cháa ja tú kákuu kundiso-de. Ko máá-ró, ni tú káké'é-ró carga-ún vasté jíin ñin nda'a lúli-ró. ⁴⁷ Naka ndá'ú kuu róó jíiná'an-ró. Chí kásá'a-ró vé'e añú cháa nì kajani tu'un Dios. Te nì kaja'ni táa-ro-dé jíiná'an-de. ⁴⁸ Súan kúu ja káka'an ndaa-ro já kájata'an iní-ro tiñu nì kásá'a táa-ro. Chí jándáa kúu ja ní kaja'ni-dé cháa-ún. Te máá-ró, nì kásá'a-ró vé'e añú ndiyi-ún. ⁴⁹ Ja yúan súni nì ka'an Dios ñin tu'un ndíchi: Táji-rí cháa kani tu'un-ri jíin cháa apóstol ki'in nuu-í jíiná'an-i. Te sava-de ka'ni-í te sava-ga-de chindikin-i, áchí Dios, ⁵⁰ náva'a sikì ñáyivi yá'a ná koo kuachi cuenta ja ní jati niñi taká cháa nì kajani tu'un-ri onde kivi ní jungoo ñuyivi, ⁵¹ onde niñi Abel, te onde niñi Zacarías, cháa nì jiji sava mañú altar jíin vé'e ii. Súan ká'an-ri jíin-ró, ja sikì ñáyivi yá'a kuu kuachi-ún. ⁵² Naka ndá'ú kuu róó maestro ley, chí nì kajanchaa-ro ndákáa kivi-i iní tu'un ndíchi núú, te nì kajasu-ro núu cháa kákuni skuá'a. Ko ni máá-ró suni tú ní káskuá'a-ró, áchí-ya. ⁵³ Te nini ká'an-ya tú'un yá'a, te cháa káchaa tutu jíin cháa fariseo, nì katau xaan-dé nuu-yá. Te nì kastátá'an-de jíin-yá ja ná ká'an-ga-ya kuá'a tú'un. ⁵⁴ Chí kájito yu'u-dé-ya, ja sánaa te ni'in-dé yaku tu'un ká'an-ya, náva'a kakan-de kuachi sikì-yá.

12

Cuenta yujan ía cháa fariseo

¹ Nini súan kúu, te nì kakutútú kuá'a xaan ñáyivi, ja kajañu tá'an-i. Te nì ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá: Koto va'a-ró máá-ró núu yujan ía cháa fariseo, chí yúan kúu tu'un yoso yú'u. ² Chí tú ni ñin naún yíndi'u ja má kenda ndijin. Ni tú ni ñin ja yísa'í ja má kuní-yò núu. ³ Núsáá, taká tu'un nì ka'an-ro ñúñáa, onde nuu ío ndijin ná kúni so'o-i. Te tu'un nì ka'an yaá-ro ní kajini so'o-i ká'jin-i iní ve'e, te onde xiní vé'e ná koo jaa tu'un.

Ndéja yú'ú-yò kóto-yó

⁴ Ko amigo, ká'an-ri jíin-ró jíiná'an-ró: Ma yú'ú-ro kóto-ró ñáyivi já'ni yíki kúnu-yó, chí nú nì ndí'i nì kaja'ni-í, te tuká inga naún kúu sá'a-ga-i. ⁵ Ko ná stá'an-ri nuu-ro ndé ja yú'ú-ro kóto-ró. Ío ñin ja nú a nì ja'ni-í róó te ío poder yúan chindee róó nuu infierno. Yúan yú'ú-ro kóto-ró núsáá. Yúan kástu'ún-ri nuu-ro. ⁶ Tú kúya'u u'un tisaá ja uu xu'ún náún. Te tú ni ñin-ti náa iní Dios. ⁷ Chí a nì ka'u-ya onde taká ixi xiní-ro. Núsáá te ma yú'ú-ro jíiná'an-ró, chí kánúú-ga-ro vasa kuá'a tisaá. ⁸ Te ká'an-ri jíin-ró: Nú ndé cháa

kani ndaa-de tu'un-ri nuu ñáyivi, suni súan máá Sé'e chaa nakani ndaa-ya tú'un-de nuu ndájá'a Dios. ⁹ Ko nú ndé chaa ské'ichi-de ruu nuu ñáyivi, suni súan ské'ichi-ri-de nuu táká ndajá'a Dios. ¹⁰ Te nú ndé chaa ka'an ndiva'a-de sikí máá Sé'e chaa, koo tuká'nu iní-ya núu-dé. Ko nú ndé chaa ka'an ndiva'a-de sikí Espíritu Santo, ma koo tuká'nu iní nuu-dé. ¹¹ Te nú nì kajanchaka-i róo iní ve'e sinagoga nuu cháa kakuñá'nu jín núu cháa tá'ú tíñu, ma nákaní xaan iní-ro ndasa xndió káni-ró tú'un, xí ndasa ka'an-ro. ¹² Chì máá Espíritu Santo stá'an-ya núu-ro ndasa kanúú tú'un ka'an-ro hora-ún, áchí-ya.

Sikí já kútóo iní

¹³ Yúan-na te ìn chaa kánde-de nuu ñáyivi kuá'a-ún, nì ka'an-de jín-yá: Maestro, ka'an-ní jín ñaní-ná ná ká'ncha sava-de ta'u-ná jín-ná, áchí-de. ¹⁴ Ko máá-yá nì ka'an-ya jín-de: Utale, ndéja ní jani ruu ja kúu-ri chaa sánda xí cháa ka'ncha sava ta'u já kúu róo jíná'an-ró. Achí-ya. ¹⁵ Te nì ka'an-ya jín-de: Koto va'a-ró máá-ró, te ma kútóo iní-ro, chí vasa kua'a xaan ndatíñu ñáva'a ìn chaa, ko nasu já jín yúan te kuchaku jínú'ún-de, áchí-ya. ¹⁶ Yúan-na te nì ka'an-ya ìn tu'un yátá jín-i: Nì io ìn chaa kúká. Te nì ndea xaan nuní-dé. ¹⁷ Te chaa-ún, nákaní iní-de: Ndasá sá'a-ri, chí tuká núña yaka-ri nataan-gá-ri niñi-rí, áchí-de. ¹⁸ Te nì kachí-de: Sua ná sá'a-ri. Ná kanú-ri yaka-ri. Te nakani-ri ja ká'nu-ga. Te yúan nataan ndí'i-ri niñi-rí jín táká-ga ndatíñu-ri. ¹⁹ Yúan-na te kachí-ri jín iní jín añú-ri: Vina te kua'a xaan ndatíñu ñáva'a-ró já kánda kua'a kuiá. Ná ndétatú-ro te kaji-ro kó'o-ró, te ná kúsi iní-ro núsáá, áchí-de jín máá-de. ²⁰ Ko nì kachí Dios jín-de: Chaa ñáá kúu-ró. Akuáa vína te kuu-ro. Te ndatíñu nì sátu'a-ró-ún, ndé chaa kuu. Achí Dios. ²¹ Súan ío sikí cháa ja sákúká-de máá-de, ko tú kúká-de nuu Dios.

Ma nákaní iní-yo sikí já kúchaku-yo

²² Te nì ka'an-ya jín cháa káskuá'a jín-yá: Núsáá te ká'an-ri jín-ró, ma nákaní iní-ro sikí já kúchaku-ro, nú ndasa kee-ro, ni sikí yíki kúñu-ró, nú ndasa kundii kunamá-ro. ²³ Á tú kánúú-gá vida-ro vasa já kée-ro, te yiki kúñu-ró vasa sá'ma-ro náún. ²⁴ Nde'é-ró tíkaká, tú jítu-ti, ni tú nástútú-ti, ni tú náchiva'a-ti iní yaka-ti, chí máá Dios skée-yá-ti. Á tú kánúú-ga-ro vasa kiti-ún. ²⁵ Ko ndé róo ja súan nákaní iní-ro te á kuu chísó-ga-ro máá-ró ìn yíki. ²⁶ Te nú ma kúu sá'a-ró vasté ìn tíñu lúlí-ga súan, te naja kánakani iní-ro jín sáva-ga-ún núsáá. ²⁷ Nde'é ndasa kaja'nu ita yuku. Tú sátíñu, ni tú táú. Ko ká'an-ri jín-ró ja rey Salomón kivi ní kuñá'nu xaan-dé ni tú ní kúu ku'un-de sa'ma súan natu'un ita-ún. ²⁸ Te Dios, nú súan skúnamá-ya ita yuku-ún ja ío vina te yuchaan kayu nuu ñú'ún, naga nì kuu ja má skúnamá-ya róo. Te naja tú kákandíja va'a-ró. ²⁹ Te ma kuítú iní-ro ndasa kee-ro, xí ndasa ko'o-ró ni ma nákaní xaan iní-ro núsáá. ³⁰ Chì taká ndatíñu yá'a kájítú iní ñáyivi ñúyivi jín. Ko máá Táa-ro a jiní-ya já kánandi'i-ró táká ndatíñu yá'a. ³¹ Ko kuítú iní-ro kivi-ró iní ñuu nuu tá'ú Dios tíñu. Yúan-na te kuá'a-ga-ya táká ndatíñu-ún nuu-ro. ³² Ma yú'ú-ro jíná'an-ró, chí vasa tikuní lúlí kakuu-ró, ko máá Táa-ro ándívi, a nì kusí iní-ya já núu-ro kuá'a-ya ñuu nuu tá'ú-yá tíñu. ³³ Xikó táká ndatíñu-ró, te sá'a-ró caridad. Ndúkú-ró bolsa ja má kútú'ú kuatíñu-ró. Te suni taan-ro yají-ro ondé ándívi nuu tú naa. Chì yúan ma kúu kivi ñakuí'ná, ni ma kúu chaa tikixin te stívi-tí. ³⁴ Chì nuu kánde yaji-ro, yúan kúu nuu kuítú iní-ro jín. ³⁵ Ku'nì nì'in chí-ro jíná'an-ró, te lámpara máá-ró, ná koo tu'a-ni ñu'ún iní.

Ja ní káindatu mozo jito'o-i

³⁶ Te máá-ró jíná'an-ró ná kóo tu'a-ró nátu'un mozo káindatu-i jito'o-i ja ncháa-de kua'an-de viko tánda'a, nává'a nú ni ncháa-de te ka'an-de, te kuña-ni-i ve'e jíná'an-i. ³⁷ Xáán ndatu kuu mozo-ún te nú ni ncháa jito'o-i nuu-í, te jiní-de ja kándito-i. Jándáa ká'an-ri jín-ró ja kú'ni-de chí-de, te nuu mesa súnqoo-de mozo-de te kani-de ko'o-í jíná'an-i. ³⁸ Te vasa ná cháa-de ñúú, xí vasa ná ncháa-de ja'a ñuu, te nú suni súan kuní-de sá'a mozo-ún ja kándito-i, ndatu xaan kéndoo mozo-ún jíná'an-i. ³⁹ Ko ná júku'un iní-ro tú'un yá'a. Táa iní ve'e, nú ní jiní-de na hora kúu ja kí ñaku'ná te kundito-de núú, te ma kuá'a-de tu'un saku'ná vé'e-de núú. ⁴⁰ Te róo suni súan koo tu'a-ró, chí máá kivi ja tú naún kájani iní-ro, te ncháa-ni máá Sé'e cháa, áchí-ya jín-de. ⁴¹ Yúan-na te Pedro, ni jika tu'ún-de-ya: Táta, máá-ni nuu náá jíná'an-ná ká'an-ní tu'un yá'a náún, xí súní ká'an-ní nuu taká-ga cháa yá'a, áchí-de. ⁴² Te ni ka'an máá Jíto'o-yo: Ndéja kúu ñn mozo ndito xiní ja skíkuu va'a, chí máá jito'o, kani-de mozo-ún ná kóto-i se'e-de nává'a skée-í suchí-ún máá hora ja xín tíñu. ⁴³ Xáán ndatu kuu mozo-ún, te nú ni ncháa jito'o-i te nani'in-dé-i sá'a-i súan. ⁴⁴ Jándáa ká'an-ri, ja káni-de mozo-ún ja kóto-i taká ndatíñu-de. ⁴⁵ Ko nú mozo-ún jáni iní-i: Kúkuéé-ga te ncháa jito'o-ri, achí máá-i. Te kejá'a-i stují-í mozo máá-i jín ñá'an kájatíñu nuu-í. Te kee-í te ko'o-i, te najini-i. ⁴⁶ Te mozo-ún, nú ni ncháa jito'o-i kivi ja tú ndatu-i jín hora ja tú jiní-i, te xndó'o-de-i, te kiñi'in-de-i onde jín cháa tú kaskíkuu va'a. ⁴⁷ Chí nú ndé mozo a jiní-i tíñu ndasa játa'an iní jito'o-i, te nú tú ní sátu'a-i, ni tú ní skíkuu-i tíñu kuní máá-de, ndo'o xaan-í yunu xí. ⁴⁸ Ko nú ndé mozo tú jiní-i tíñu ndasa játa'an iní jito'o-i, te nú sá'a-i tíñu ñáá ja xndó'o-de-i núú, yúan-na te yaku-ni yunu xí ndo'o-i. Chí nú kua'a-ya kuá'a ndatíñu nuu ñn cháa, te nandakan kua'a-ya nuu-dé. Te suni súan nú kua'a ndatíñu kátatu-i ñn cháa, ví'í-gá nandakan-i nuu-dé.

Sikí tú'un sásin máá jíná'an

⁴⁹ Ni kii-ri ja chindee-ri ñu'un iní ñuyivi yá'a. Te xaan kuní-ri ja ná kóo. ⁵⁰ Te ío ñn tundó'o ja kuánducha-rí jín, ko xaan nduku'á iní-ri onde ná skíkuu-ri. ⁵¹ Kájani iní-ro ja ní cháa-ri ja kóo ná'ín-ni iní ñuyivi náún. Ká'an-ri jín-ró ja ná túu, chí sua ndonda sikí tá'an. ⁵² Chí ñn-ni ve'e koo u'un ñayivi, te sásin máá jíná'an. Uní ndonda sikí úu, te uu ndonda sikí uní. ⁵³ Chí ndonda sikí tá'an, táa sikí sé'e-de, te se'e sikí táa-i. Náa sikí sésí'í-ña, te sesí'í sikí náa-i. Náchisó sikí séjanú-ña, te sejanú sikí náchisó-i. Achí-ya.

Sikí tuní skuá'a-yó

⁵⁴ Te suni ni ka'an-ya jín ñayivi kuá'a-ún: Nú ni kajini-ro nána viko íchi nú kée ndikandii, te káka'an-ro: Kuun sau, áchí-ro, te kúu súan. ⁵⁵ Te nú ni nana nuu tachí, te káka'an-ro: Nandii, áchí-ro, te súan kúu. ⁵⁶ Cháa uu xiní kákuu-ró. A kajini-ro naún kuní ka'an tuni iní ñuyivi jín ándiví, te naja tú kánakuni-ro kivi yá'a núsáa. ⁵⁷ Te naja tú kátava máá-ró cuenta ndé ja kúu tíñu va'a núsáa. ⁵⁸ Ko nú kua'an-ro núu juez jín cháa jito u'u róo, te yachi ná ndatu'ún vá'a-ró jín-de nini ká'jin-ró íchi jín-de. Chí nú túu, te kuá'a-de róo nuu juez, te juez kuá'a-de róo nuu policía, te policía chindee-de róo vekaa. ⁵⁹ Te ká'an-ri jín-ró, ja má kenda kuti-ro yúan onde nú tú chunáa-ro taká centavo, áchí-ya jín-de.

13

Kánúú nákani iní-yo

¹ Te suni kivi-ún ká'jin yaku cháa jín-ya yúan. Te ni kajani-de tu'un nuu-ya ndasa ni kata'an cháa ñuu Galilea. Chí Pilato, ni sáká núu-de niñi cháa-ún jín niñi kiti ja kásoko-í nuu Dios. ² Te ni ka'an Jesús: Cháa ñuu Galilea yúan, ja

súan kándo'o-de tundó'o-ún, te á n̄i io xaan kuáchi-de vása táká-ga cháa ñuu Galilea, kájani in̄i-ro náún. ³ Ná kástu'ún-rí nuu-ro já túu, ch̄i suni súan naa-ro jíná'an-ró nú tú nakani in̄i-ro. ⁴ Te suni xia'un un̄i cháa ja siki máa-de n̄i ndua torre ñuu Siloé te n̄i kaji'i-de, á n̄i kasá'a-de kuáchi xaan-gá vása táká-ga cháa káxiukú ñuu Jerusalén, kájani in̄i-ro náún. ⁵ Ná kástu'ún-rí nuu-ro já túu. Ch̄i suni súan naa-ro jíná'an-ró nú tú nakani in̄i-ro. Achí-ya.

Tu'un mérkexe

⁶ Te n̄i ka'an-ya tú'un yátá yá'a: ñin cháa ñáva'a-de ñin mérkexe ja ní nachu'un-de ma'ñú itú uva-de. Te n̄i ja-de ndúkú-de nde'e xiní. Te tú ní ní'in kúti-dé. ⁷ Te n̄i kachi-de jín mozo ndíto itú uva-ún: Vina te a ío un̄i kua kindúkú-rí nde'e xiní mérkexe yá'a, te tú ní'in kúti-rí. Xiti ná kí'in. Naja kándij satéñu nuu ñú'un yá'a. Achí-de. ⁸ Yúan-na te n̄i ka'an máa mozo: Táta, skéndo-ní, ná kúndij vasté ingá kua yá'a, onde ná sáyúchí-ná ja'a te chu'un-ná ja'an te nándéó. ⁹ Te nú n̄i ja'a nde'e, te ío va'a. Te nú túu, te vása xiti-ní áchí-i. Achí-ya.

Tu'un ña'an jika tíí

¹⁰ Te ñin kivi ndétatú n̄i stá'an-ya tú'un in̄i ñin ve'e sinagoga. ¹¹ Te n̄i kenda ñin ña'an tá'an-ña ñin tachi kini ja ní kuu xia'un un̄i kua kú'u-ña. Te n̄i kají-ña, jika tíí-ña, ch̄i tú kúu kuti ndúkoo tuun-ña. ¹² Te n̄i jini Jesús nuu-ña. Te n̄i kana-ya xiní-ña. Te n̄i kachi-ya jín-ña: Nána, vina te a n̄i nduva'a-ní ja kú'u-ní, áchí-ya. ¹³ Te n̄i cháa-ya ndá'a-yá siki-ña. Te n̄i ndúkoo tuun-ni-ña, te n̄i nakana jaa-ña Dios. ¹⁴ Te cháa kúñá'nu in̄i ve'e sinagoga, n̄i kit̄i in̄i-de nuu Jesús ja ní nasáva'a-ya-ña kivi ndétatú. Te n̄i ka'an-de jín ñáyivi kuá'a-ún: Iñu kivi ío sátiñu-ró, te kivi-ún chakoyo-ró kúu tana-ro. Ko kivi ndétatú yá'a, ch̄i ma kúu, áchí-de. ¹⁵ Yúan-na te n̄i ka'an máa Jíto'o-yo jín-de; Cháa uu xin̄i kákuu-ró. Ja kúu kivi ndétatú te tú kándají-ró xndiki-ro xí burro-ró núu káyee-tí-ún, te tú káskó'o-ró-tí nducha náún. ¹⁶ Te sesíí Abraham yá'a, nú'ni-ña xiá'un un̄i kua n̄i sá'a kui'na. Te tú ío va'a ndájí-rí-ña kivi ndétatú náún, áchí-ya. ¹⁷ Te súan n̄i ka'an-ya tú'un yá'a. Te n̄i kakuka nuu táká cháa kájito u'u-ya-ún. Ko taká ñayivi, n̄i kakusi in̄i-i jín táká tiñu ñá'nu n̄i sá'a-ya.

Tu'un ndikin yuá mostaza

¹⁸ Te n̄i ka'an-ya: Ndasa kuní koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te na jín skétá'an-rí. ¹⁹ Kúu nátu'un ndikin yuá mostaza ja ní ki'in ñin cháa te n̄i cháa-de nuu itú-de. Te n̄i ja'nu. Te n̄i kuu ñin yunu ká'nu. Te tisa andívi n̄i kasá'a-ti taká-ti chíi nda'a-ún. Achí-ya.

Tu'un yátá yujan ía

²⁰ Te n̄i ka'an tuku-ya: Naún tu'un yátá skétá'an-rí jín ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ²¹ Kúu nátu'un yujan ía já ní ki'in ñin ña'an. Te n̄i chisa'í-ña chíi un̄i tiyii yúchi onde n̄i ndi'i n̄i kuu ía ní sá'a. Achí-ya.

Siki íchi yúxé'é túu

²² Te nini kua'an-ya íchi ñuu Jerusalén, te n̄i jika kuu-ya táká ñuu jín táká rancho, n̄i stá'an-ya tú'un. ²³ Te n̄i ka'an ñin cháa jín-ya: Táta, yaku-ni cháa kaku-de náún, áchí-de. Te n̄i kachi-ya jín-de: ²⁴ Ndúkú ndéé téyíí-ró kivi koyo-ró íchi yúxé'é túu, ch̄i ká'an-rí jín-ró ja kuá'a ñáyivi ndúkú ndéé-i kivi-i, ko ma kúu kivi koyo-i. ²⁵ Ch̄i táa in̄i ve'e, ndukuiñi-de, te kasu-de yuxé'é. Te ichi yátá vé'e kuiñi-ró. Te skáján-ró vitú yúxé'é te ka'an-ro: Táta, táta, kuña-ní ve'e, ná kivi koyo-ná, achí-ro. Te kachi-de kuni-ró: Aa, tú jini-rí ná

ñuu vaikoyo-ró, achí-de. ²⁶ Yúan-na te kejá'á-ró ká'an-ro jíin-de: Ní kayee-ná staa jíin-ní, te iní ya'ya ñuu-ná ní stá'an-ní tu'un nuu-ná, achí-ro. ²⁷ Te máa-de kachí-de kuni-ró: Achí-ri jíin-ró ja tú jiní-ri róó ndé ñuu vaikoyo-ró. Kuxio jíiná'an-ró chí ñayivi kásá'a tiñu ñáá kákuu-ró. Achí-de. ²⁸ Te yúan nde'e-ro, te nakaji-ro ñíi yú'u-ro kuiñi-ró. Te kuni-ro núu Abraham jíin núu Isaac jíin núu Jacob jíin núu táká-ga cháa ní kajani tu'un Dios kuiñi-de iní ve'e Dios. Te róó kuxio-ró sásin-ya róó. ²⁹ Te kikoyo-i ichi núu kána ndikandii jíin ichi núu kée ndikandii, ichi norte jíin ichi sur, te jungoo-i iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ³⁰ Kuni so'o va'a-ró: Sava cháa sandí'í-na, ndunúu-de. Te sava cháa kúnúu, nduu-de sandí'í-na. Achí-ya.

Tu'un Herodes

³¹ Te kivi-ún ní jakoyo yakú tá'an cháa fariseo, te ká'an-de jíin-yá: Kuxio-ní yá'a te kenda-ní ki'in-ní, chí cháa Herodes ka'ni-dé ní kuni-de, achí-de. ³² Te ní kachí-ya jíin-de: Kuá'án, te kastu'ún-ró núu máa ñúkuii jian: Vina chí kíñi'in-ri tachí káni kája'an. Te sá'a-ri tana vina jíin yúchaan. Te onde nuu uní kivi te síjnu-ri tiñu-ri. ³³ Ko kánúu xaan já vina jíin yúchaan jíin ísá te kaka-ri ki'in-ri, chí ma kúu ja ñin cháa jáni tu'un kenda-de yata ñuu Jerusalén, te kuu-de. Achí-ro.

Sikí já ní kuku'á iní-ya jíin ñuu Jerusalén

³⁴ Jerusalén, Jerusalén, ní kaja'ni-ro cháa kájani tu'un Dios, te ní kaja'a-ró yúu xiní cháa ní tájí-yá vai nuu-ro. Ió kua'a vuelta ní kuni-ri nastútú-rí se'e-ró, natu'un chukí ja nastútú-tí tirí-tí chí ndijin-tí, ko tú ní kákuu-ro. ³⁵ Vina te kendoó víchí vé'e-ró núsáa. Ko ká'an-ri jíin-ró já má kuni kuti-gá-ro núu-rí jíiná'an-ró onde ja ñin kivi ká'an-ro: Ná nákana jaa-yó-yá chí ndiso-ya tiñu máa Tatá Dios, achí-ro. Achí-ya.

14

Ja ní nasáva'a-ya ñin cháa kú'u kivi ndétatú

¹ Te ñin kivi ndétatú ní kivi-ya iní ve'e ñin cháa kúná'nu nuu cháa fariseo jíiná'an-de ja kée-yá staa jíin-de. Te kájito yu'u-dé-ya. ² Te ní kenda ñin cháa kú'u-de kue'e kuiñi, kándii-de nuu-yá. ³ Te ní ka'an Jesús jíin cháa kákuu maestro ley jíin cháa fariseo: Á kuu sá'a-ri tana kivi ndétatú xí túu, achí-ya. ⁴ Ko máa-de, tú ní káka'an kuti-dé. Yúan-na te ní ki'in-ya cháa ñú'un kuiñi-ún. Te ní nasáva'a-ya-dé. Te ní natájí-yá-de kuano'on-dé. ⁵ Te ní ka'an-ya jíin-ún: Te nú burro máa-ró xí xndiki-ro júngava-tí iní ñin sókó, te tú natava-ro-tí vasa kivi ndétatú kúu náún. Achí-ya. ⁶ Te tú ní kákuu xndió káni-de ní ñin tu'un nuu-yá ja súan ní ka'an-ya jíin-de.

Sikí ñáyivi sáñá'nu-i máa-i

⁷ Te ní jiní-ya já kándúkú-de jungoo jíñú'ún-de silla xiní mesa. Te ní ka'an-ya ñin tu'un yátá jíin cháa ní kataka yúan. ⁸ Nú ní kana ñin cháa xiní-ro já kí'in-ro ñin viko tánda'a, te ma júngoo jíñú'ún-ró silla xiní mesa. Chí nú súan, sanaa te a ní kana-de xiní ñin cháa kúná'nu-ga vásá róó. ⁹ Te cháa cháa ní kana xiní-ro-ún jíin-de. Te ka'an-de jíin-ró: Kuxio, ná kúnchaa cháa yá'a jian. Yúan-na te kúka nuu-ro kí'in-ro ondé sandí'í-na kunchaa-ro. ¹⁰ Ko nú ní kana ñin cháa xiní-ro, kuá'án te jungoo-ró ondé sandí'í-na. Chí nú ja cháa ní kana róó yúan te kachí-de kuni-ró: Amigo, nuu silla jíñú'ún yá'a jungoo-ró, achí-de. Yúan-na te nduñá'nu-ró jito nuu cháa káxiukú ká'nu jíin-ró. ¹¹ Chí taká cháa sáñá'nu-de máa-de, ndusúchí-de. Te taká cháa sásúchí-de máa-de,

nduñá'nu-de. Achí-ya. ¹² Te suni n̄i ka'an-ya jíin cháa n̄i kana xin̄i-yá-ún: Nú sá'a-ró sámá xí x̄ini, mā kána-ró xin̄i cháa kákuu amigo-ro, ni xin̄i ñani-ro, ni xin̄i tá'an-ró, ni xin̄i cháa kúká. Ch̄i nú súan te suni máa-de nakana-de xin̄i-ro. Te n̄i kuu ja ní nani'in-ro tá'u-ro. ¹³ Ko nú sá'a-ró gasto, te kana-ró xin̄i cháa ndá'ú, cháa t̄ikú'lu, cháa tá'nú, jíin xin̄i cháa kuáá. ¹⁴ Te xáan ndatu kendoo-ró nú súan, ch̄i tú naún náku'a-de nuu-ro. Ko ni'in-ro yá'u-ró kivi náchaku taká cháa ndaa, áchí-ya.

Ĥin x̄ini ká'nu

¹⁵ Te Ĥin cháa yée staa jíin-yá, n̄i jini so'o-de tu'un yá'a. Te n̄i kach̄i-de jíin-yá: Xáan ndatu kuu cháa ja kée-dé staa onde in̄i ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Achí-de. ¹⁶ Yúan-na te n̄i kach̄i-ya jíin-de: Ĥin cháa n̄i sá'a-de Ĥin x̄ini ká'nu, te n̄i kana-de xin̄i kuá'a ñáyivi. ¹⁷ Te nuu ní jaá hora ja kúxini-de-ún, te n̄i táji-de mozo-de kuakach̄i nuu ja kée staa x̄ini-ún: Ña'an-ní jíná'an-ní. Ch̄i a n̄i ndi'í ío tu'a. Achí. ¹⁸ Te Ĥin-ni n̄i kasájá'a in̄i ndi'í-de. Te cháa Ĥin n̄i kach̄i-de jíin mozo. N̄i jaan-ri Ĥin ñu'un te kánúú kinde'é-rí. Te ná kúña ká'nu in̄i-de nuu-rí, ch̄i mā jaá-ri. Achí-de. ¹⁹ Te n̄i ka'an inga-de: N̄i jaan-ri u'un yunta xndik̄i te kikoto nchaá-ri-ti. Ná kúña ká'nu in̄i-de nuu-rí, ch̄i mā jaá-ri. Achí-de. ²⁰ Te n̄i ka'an tuku inga-de: Sáá ní tanda'a-rí. Te ja yúan má kúu jaá-ri. Achí-de. ²¹ Te kuano'on mozo-ún n̄i kastu'ún-de nuu jito'o-de. Yúan-na te máa táa in̄i ve'e-ún, n̄i kit̄i in̄i-de. Te n̄i kach̄i-de jíin mozo-de: Kuá'an yach̄i n̄i n̄i yá'u jíin taká ya'ya, te kana-ró xin̄i cháa ndá'ú, cháa t̄ikú'lu, cháa tá'nú, jíin cháa kuáá, ná k̄ikoyo-de. Achí-de. ²² Te n̄i kach̄i mozo-ún: Táta, a n̄i kuu natu'un ká'an-ní ko núña-ga lugar. Achí-i. ²³ Te jito'o-ún n̄i ka'an-de jíin mozo-de: Kuá'an taká ichi jíin taká rancho te stétuu-ró ñáyivi-ún ná k̄i-i yá'a, náva'a ná chítú in̄i ve'e-ri. ²⁴ Ch̄i ká'an-ri jíin-ró ja ní Ĥin cháa n̄i jakana-ró-ún, mā kúxini kuti-dé ve'e-ri, áchí-de. Achí-ya.

Sik̄i cháa kuní-de kundik̄in-de-ya

²⁵ Te kaja'an kua'a xáan ñáyivi jíin Jesús. Te n̄i ka'an-ya jíin-i: ²⁶ Nú ndé cháa kii-de nuu-rí, te nú chíñú'ún-de táa-de, náa-de, ñasí'í-de, se'e-de, ñani-de, kuá'a-de, xí onde jíin máa-de, mā kúu kuu-de cháa skuá'a jíin-rí. ²⁷ Te cháa tú ndóyo-de jíin túndó'o kii sik̄i-dé, te kundik̄in-de ruu kii-de, mā kúu kuu-de cháa skuá'a jíin-rí. ²⁸ Ch̄i nú ndé róo kuní-ro káni-ró Ĥin ve'e, á tú xna'an-ga jungoo-ró te tava-ro cuenta nasaa kuu gasto, te kuni-ro nú vatu-ni kanda-ró jíinu xí túu. ²⁹ Ch̄i nú túu, te nú a n̄i jani-ró já'a, te mā kánda xu'ún-ró s̄jínu-ró. Yúan-na te taká ñáyivi kájin̄i nuu vé'e t̄ikú'lu-ró-ún, sákátá-i nuu-ro. ³⁰ Te ka'an-i: Cháa yá'a, n̄i kejá'a-de jáni-de Ĥin ve'e, te tú ní kánda-de s̄jínu-de, ach̄i-i. ³¹ Xí nú ndé rey kuní-de ki'in-de kuatá'an-de jíin ingá rey, á tú xna'an-ga jungoo-de te nakani in̄i-de te nú vatu-ni kuu jíin uxí mil soldado kuatá'an-de jíin ingá rey ja vái sik̄i-dé jíin okó mil soldado. ³² Ch̄i nú túu, te nini jíká-ga vai ingá rey, te táji-de Ĥin cháa ki'in ka'an ndá'ú jíin-de ja ná júkuiñi. ³³ Te suni súan nú ndé róo tú s̄jíta-ró taká ndatiñu ñáva'a-ró, mā kúu kuu-ró cháa skuá'a jíin-rí núsáa.

Tu'un yátá sik̄i ñii

³⁴ Va'a ío ñii, ko nú onde ñii-ún ná náa xikó, te ndasa ndu'u'a núsáa. ³⁵ Mā kuatíñu kuti, ni ja kúu nuu ñú'un já ndúu ja'an, ch̄i kacha-de ki'in. Cháa ío so'o kuni ná'in, ná kúni so'o-de. Achí-ya.

15

Sik̄i r̄i, kit̄i ní sana

¹ Te taká chaa xíní jín cháa ká'io kuachi, nī jakoyo-de nuu Jesús náva'a kuni so'o-de tu'un ká'an-ya. ² Te chaa fariseo jín cháa ká'io kuachi te yé-de staa jín cháa-ún, áchí-de. ³ Te máá Jesús, nī ka'an-ya tú'un yátá yá'a jín-de: ⁴ Ndé ñn róo nú ñáva'a-ró ñn ciento ríí, te skuíta-ró ñn-ti, á tú skéndo-ro kúun xíko xia'un kuun-gá-ti onde nuu ñú'un té'é, te kinándúkú-ró kiti ní naa-ún onde nani'in-ro-ti xí túu. ⁵ Te nú nī nani'in-ro-ti, kúsi iní-ro xndé-ro-ti nuu chó'o-ro. ⁶ Te nú nī najaa-ro vé'e te nastútú-ró cháa kákuu amigo-ro jín tá'an-ró, te kachi-ro kúni chaa-ún: Ná kúsi iní-yo chi nī nani'in-rí rí-rí kiti á nī naa núú. Achí-ro. ⁷ Ká'an-rí jín-ró, ja súan kusí-gá iní-ya onde andíví jín ñn chaa ío kuachi nú nakani iní-de, vásá jín kúun xíko xia'un kuun-gá chaa va'a ja tú kájinu ñú'ún-de tu'un nakani iní.

Tu'un ña'an ní skuíta-ña ñn peso

⁸ Xí nú ñn ñasíí ñáva'a-ña uxí peso, te skuíta-ña ñn peso, á tú chi'i-ña yíti te nastáa-ña vé'e, te nandúkú ví-ña onde nani'in-ña. ⁹ Te nú nī nani'in-ña, te kána-ña xíní tá'an-ña jín amiga-ña, te kachi-ña kúni-i: Ná kúsi iní-yo, chi nī nani'in-rí peso-rí ja ní skuíta-rí-ún núú. Achí-ña. ¹⁰ Ká'an-rí jín-ró, ja súan kúsi-gá iní taká ndajá'a Dios jín ñn chaa ío kuachi nú nakani iní-de.

Tu'un suchí ní naa, te nī ndenda-i

¹¹ Te nī ka'an-ga-ya: ñn chaa nī io uu se'e yí-de. ¹² Te suchí súchí-ún nī ka'an-i jín táa-i: Táa, kua'a-ní sava ñu'un núu-ná ja kúu ta'u-ná, áchí-i. Te nī teta'an-de ta'u-í nuu ndéndúú-i. ¹³ Te nī kuu yaku kiví, te suchí súchí-ún nī stútú ndí'i-i ndatíñu-i. Te nī kee-i kua'an jíká-i inga ñuu. Te yúan nī xnáa-í ta'u-í, chi nī janu ndíva'a-i. ¹⁴ Súan nī ndí'i nī janu sání-i, te vásá ní chaa ñn tama xaan iní ñuu-ún, te nī kejá'a nándí'i-i. ¹⁵ Te nī kee-i kua'an-i, te nī ja'a-i nuu ñn chaa ñuu-ún. Te chaa-ún nī tájí-de-i kua'an-i onde rancho-de ja yúan koto-i kiní-de. ¹⁶ Te kúni-i taan tí-i chí-i jín tíxiko káyee kiní-ún. Chi tú kuti ní ñn naún ní já'a nuu-í. ¹⁷ Yúan-na te nī jini máa-i. Te nī ka'an-i: Taká mozo ío iní ve'e táa-rí, ío kua'a staa káyee-dé. Te ruu jí'i-rí soko yá'a. ¹⁸ Ná ndúkuiñi-rí te ná nó'on-rí nuu táa-rí. Te kachi-rí kúni-de: Táa, a nī sá'a-ná kuachi nuu Dios andíví jín núu máa-ní. ¹⁹ Tuká va'a chaa kúu-ná ja kúnání-ná se'e-ní. Ko kua'a-ní tu'un kuu-ná natu'un ñn mozo-ní. Achí-rí. ²⁰ Te nī ndúkuiñi-i, te nī kee-i kuano'on-í nuu táa-i. Te nini jíká-gá vai-i, te nī jini táa-i nuu-í. Te nī kundá'ú iní-de-i. Te jínu-de nī ja-de. Te nī nuu-de sukun-í, te nī titú-de-i. ²¹ Yúan-na te nī ka'an-i jín-de: Táa, a nī sá'a-ná kuachi nuu Dios andíví jín núu máa-ní. Tuká va'a chaa kúu-ná ja kúnání-ná se'e-ní. Achí-i. ²² Ko máa táa-i, nī ka'an-de jín mozo-de: Kuákí'in ñn su'nu vá'a-ga te chu'un-ró-i. Te chu'un-ró ñn xe'e ndá'a-í. Te chí-i-ró ndiján já'a-í. ²³ Te suni kiki'in-ró chélu xá'án. Te ka'ni-ro-ti ná kée-yo. Chi sá'a-yó víko. ²⁴ Chi se'e yí-rí yá'a a nī jii-i núú, te nī nachaku-i. A nī naa-í núú, te nī ndenda-i, áchí-de. Te nī kakejá'a-de sá'a-de víko. ²⁵ Te se'e yí ñá'nu-de, kánde-i onde rancho. Suchí-ún vai ndii-i. Te nī nduyani-i yata vé'e. Te nī jini so'o-i tiví música te kájita já'a ñáyívi. ²⁶ Te nī kana-i xini ñn mozo. Te nī jika tu'un-i mozo-ún nú naún viko ío. ²⁷ Te nī kachi mozo-ún nuu-í: Nī nchaa ñani-ro te táa-ro, nī ja'ni-dé chelu xá'án, chi nī ndenda va'a se'e yí-de, áchí mozo. ²⁸ Yúan-na te nī kití iní-i, te tú ní kúni-i ndívi-i, ko nī kenda táa-i. Te nī ka'an nda'ú-de jín-i ná ndívi-i. ²⁹ Ko máa-i nī ka'an-i: Ío kua'a kuiá jítíñu-ná nuu-ní, ní tú sání'in kuti iní-ná tíñu tá'ú-ní. Te tú ní já'a-ní vasté ñn lítú núu-ná kee sí-ná jín amigo-na, áchí-i. ³⁰ Ko nī nchaa se'e-ní yá'a. Te vasa nī xnáa ndí'i-i ndatíñu-ní jín ñá'an téné, te nī ja'ni-ní

chelu xá'án kée-í, áchí-i jíin táa-i. ³¹ Yúan-na te n̄i kach̄i-de jíin-i: Hijo, róo ch̄i nene ncháa-ro jíin-rí. Te taká ndatíñu máa-rí suni ndatíñu máa-ró kúu. ³² Ko jíinu ñú'ún sá'a-yó víko te kus̄i iní-yo. Ch̄i ñani-ro yá'a, a n̄i jíi-i núú, te n̄i nachaku-i. A n̄i naa-í núú, te n̄i ndenda-i, áchí-de. Achí-ya.

16

Tu'un mandador xndá'ú

¹ Te suni n̄i ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá: ñin cháa kúká, n̄i ñava'a-de ñin mandador. Te cháa kúká-ún n̄i jini tu'un-de ja stíví mandador ndatíñu-de. ² Te n̄i kana-de xin̄i cháa-ún. Te n̄i ka'an-de jíin-de: Naún tu'un kúu ja jíni tu'un-r̄i sik̄i-ro. Nakua'a cuenta tiñu ndíso-ró, chi ma kúu-ga-ro mandador nuu-rí. Achí-de. ³ Yúan-na te cháa mandador, n̄i ka'an máa-de: Ndasa sá'a-r̄i. Ch̄i jito'o-r̄i jáncháa-de tiñu mandador nuu-rí. Nú kacha-r̄i ñu'un, ma kánda-r̄i. Nú kakan-r̄i caridad, xaan kúka nuu-rí. ⁴ A jiní-r̄i ndasa sá'a-r̄i náva'a kiv̄i kuáncháa-de tiñu ndíso-r̄i, te koo ñaȳiv̄i maní jíin-rí, te kuu kiv̄i-r̄i in̄i ve'e-i. ⁵ Te n̄i kana-de xin̄i ná ñin cháa káitau nuu jito'o-de. Te n̄i kach̄i-de jíin cháa-ún: Nasaa taú-ro núu jito'o-r̄i, áchí-de. ⁶ Te máa cháa-ún, n̄i kach̄i-de: Un̄i mil litro aceite, áchí-de. Te n̄i kach̄i mandador jíin-de: Ki'in lista-ro. Te jungoo yach̄i-ro. Te cháa-ró úu mil-na. Achí-de. ⁷ Yúan-na te n̄i ka'an-de jíin ingá cháa: Te róo, nasaa taú-ro, áchí-de. Te cháa-ún, n̄i kach̄i-de: ñin ciento ve'e trigo, áchí-de. Te máa-de n̄i kach̄i-de jíin cháa-ún: Ki'in lista-ro, te nachaa-ró kúun xíko-ni, áchí-de. ⁸ Te jito'o-ún, n̄i ka'an-de jíin cháa mandador xndá'ú ja bueno ndíchí ní sá'a-de. Chi taká se'e kuia yá'a, ndíchí-ga máa-i nuu ñaȳiv̄i ió vina, vásá taká se'e luz. ⁹ Te máa-rí, ká'an-r̄i jíin-ró: Jíin xú'ún xndá'ú, ná sá'a-ró amigo-ro náva'a nú n̄i ndíi xu'ún-ró, te naki'in-i róo kunchaa-ro in̄i ve'e-i ní káni. ¹⁰ Ch̄i cháa skíkkuu va'a ñin tiñu vasa lúli-ni, suni skíkkuu va'a-de jíin tiñu ándéé. Te cháa ja xndá'ú-de jíin ñin tiñu vasa lúli-ni, suni xndá'ú-de jíin tiñu ándéé. ¹¹ Ch̄i nú sik̄i xú'ún xndá'ú tú ní káskíkkuu va'a-ró, ndé cháa kuá'a tiñu ndaa nuu-ro núsáa. ¹² Te nú tú ní káskíkkuu va'a-ró jíin ndatíñu sava-ga cháa, ndéja kuá'a ndatíñu máa-ró núu-ro núsáa. ¹³ Ni ñin mozo ma kúu kuatíñu-de nuu úu jito'o. Ch̄i kit̄i in̄i-de nuu ñin, te kuman̄i-dé jíin ingá, xí kuándatu-de nuu ñin te sání'in in̄i-de nuu inga. Ma kúu kuatíñu-ró núu Dios jíin núu xú'ún, áchí-ya. ¹⁴ Te cháa fariseo ká'jin-de yúan, cháa tóo in̄i kákuu-de. Te n̄i kajini so'o-de taká tu'un ká'an-ya. Te n̄i kasákátá-de nuu-ya. ¹⁵ Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Máa-ró kákuni-ro já ná káni in̄i ñaȳiv̄i já cháa ndaa kákuu-ró. Ko Dios, a jiní-ya ndasa káa ichi in̄i añú-ro. Ch̄i tiñu kájani in̄i ñaȳiv̄i já tiñu ñá'nu kúu-ún, te nuu Dios tiñu chá'án kúu. ¹⁶ Máa ley jíin cháa kájani tu'un Dios, n̄i kuu-ga onde kiv̄i ní kii Juan. Yúan-na te n̄i kejá'á tú'un va'a ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te ñaȳiv̄i, jíin fuerza kiv̄i koyo-i yúan. ¹⁷ Ko yach̄i-ga naa ándiv̄i jíin ñúyiv̄i, vásá já náa ñin punto nuu tutú ley. ¹⁸ Nú ndé cháa skéndo-de ñasí'i-de te tanda'a-dé jíin ingá ña'an, yuán ísíki ncháa-de-ña. Te cháa tanda'a jíin ña'an ní ndo-ún, suni ísíki ncháa-de tá'an-de.

Chaa kúká jíin Lázaro

¹⁹ N̄i jo ñin cháa kúká, n̄i ñu'un-de sa'ma kuá'á tındí'í jíin sá'ma tindu'á vá'a. Te ndita'an kiv̄i ní sá'a-de ndeyu ní kayee vá'a-de. ²⁰ Te suni n̄i jo ñin cháa ndá'ú nání-de Lázaro, n̄i jikan-de caridad. Kátuu-dé yuxé'é cháa kúká-ún. Te ní-de n̄i kana ndí'yi. ²¹ Te kuní-de kee ndá'a ch̄i-de jíin yúxi stáa kóyo ch̄i mesa cháa kúká-ún. Te jákoyo tí'ina te kána yuu-t̄i núu ndí'yi-de. ²² Te n̄i jíi cháa jikán caridad-ún. Te ndajá'a ándiv̄i, n̄i jaka-ya-dé kuano'on-ya jíin-de

nuu Abraham. Te suni ni ji'i chaa kúka-ún, te ni yuji-de. ²³ Te chaa kúka-ún, ndó'o xaan-dé kánde-de infierno. Te ni ndakoto-de. Te onde jíká ní jini-de nuu Abraham, te kánchaa Lázaro jín-de. ²⁴ Yúan-na te máa cháa-ún, ni kana kó'ó-de: Táta Abraham, kundá'ú ini-ní náá, te táji-ní Lázaro ná kichindaji-de xini ndá'a-dé nuu ndúcha, te ná xndáji-de yáa-ná. Chi xaan jatú-ná kayú-ná nuu yáá ñú'un yá'a. Achí-de. ²⁵ Te ni kachi Abraham jín-de: Hijo, a núku'un ini-ro já ní jo kúka-ró ná ni chaku-ro, te Lázaro, sua ndá'ú ni ta'an-de, ko vina, a ni ndundéé ini-de yá'a, te róo ndó'o-ró jián. ²⁶ Te suni ni sá'a Dios in xa'va kúnú xaán, kánde ma'ñú róo jín rúu. Te chaa ká'in yá'a, vasa kákuni-de ja'a-de ja-de jian, ko ma kúu, ni ma kúu ja'a máa-ró kí-ró yá'a. Achí Abraham. ²⁷ Yúan-na te ni ka'an, chaa kúka-ún: Táa, jikán ta'u-ná nuu-ní, táji-ní-de ki'in-de ve'e táa-ná núsáa. ²⁸ Chi ío u'un-ga ñani-ná, te ná kani ndaa-de tu'un nuu-í, náva'a ma kíkoyo-i nuu ndó'o-ná yá'a, áchí-de. ²⁹ Te ni kachi Abraham jín-de: A káñava'a-i tutu ni chaa Moisés jín tutu ni kachaa chaa ni jani tu'un Dios onde sáa. Yúan ná kuni so'o-i, áchí Abraham. ³⁰ Yúan-na te máa-de ni kachi-de: Túu, táta Abraham, chi nú in chaa ni ji'i ki'in nuu-í, yúan-na te nakani ini-i jíná'an-i, áchí-de. ³¹ Ko ni kachi Abraham jín-de: Nú tú chú'un ini-i tu'un ni jani Moisés jín chaa ni kajani tu'un Dios, suni ma kándija kuti-í nú nachaku in ndiyi ki'in nuu-í, áchí-de.

17

Siki ñáyivi skívi tá'an nuu kuáchi

¹ Te ni kachi-ya jín chaa káskuá'a jín-yá: Tú modo te nú tú koto nchaa-i ñáyivi. Ko naka ndá'ú kuu chaa skívi ñáyivi-ún nuu kuáchi. ² Va'a-ga nú ní nú'ni in yosó sukún-dé te kenda-de ki'in-de nuu ndúcha mar, nasu já skívi-de in suchí lúli yá'a nuu kuáchi.

Siki tú'un sá'a tuká'nu ini

³ Koto va'a-ró máa-ró: Nú ñani-ro sá'a-de kuáchi siki-ro, kana jín núu-dé. Te nú ni nakani ini-de, te sá'a-ró tuká'nu ini-ro núu-dé. ⁴ Te nú usia jínu ja in kivi ní sá'a-de kuáchi siki-ro, te nú usia jínu nakani ini-de te ka'an-de jín-ró: Sá'a tuká'nu ini-ro núu-rí, achí-de, yúan-na te ná sá'a-ró tuká'nu ini-ro núu-dé. Achí-ya. ⁵ Te ni kaka'an chaa kákuu apóstol jín máa Jító'o-yo: Sá'a-ní ja vá'a-ga ná kándija-ná núsáa, áchí-de. ⁶ Te ni kachi máa Jító'o-yo jín-de: Nú kákandija-ró vasté in tí'li nátu'un in ndikin yuá mostaza núu, te ka'an-ro jín núyú'ndú yá'a: Tu'un máa-ró onde jín yó'o-ro, te nachu'un-ró máa-ró onde nuu mar, achí-ro. Te kuandatú nuu-ro.

Tu'un yátá mozo játíñu

⁷ Ndé in róo, náva'a-ró in mozo jítu-de jín xndiki xí skáji-dé ri. Te najaa-de ve'e ja ní ja'an-de yuku. Te kachi-ni-ró kuni-de: Ña'an te nungoo-ró. ⁸ Á tú xna'an-ga ka'an-ro jín-de: Sá'a ndeyu ná kúxini-ri. Naku'ni va'a chii-ró, te kani-ró kó'o-rí. Te onde nú ni ndi'i ni yee-rí staa, yúan-na te vásá kée máa-ró kó'o-ró, achí-ro xí túu. ⁹ Te á nakuatá'ú-ró núu mozo-ún ja ní skíkuu-i tiñu ni tá'ú-ró núu-í. Jáni ini-ri ja túu. ¹⁰ Suni súan máa-ró jíná'an-ró, nú ni kaskíkuu-ró tiñu ni tá'ú-yá nuu-ro, te ka'an-ro: Tú va'a mozo kákuu-ná, chi máni tiñu ja taú-ná sá'a-ná, kúu ja á ni kasá'a-ná, achí-ro. Achí-ya.

Uxi chaa té'yu ndi'yi

¹¹ Te jíká Jesús kua'an-ya ñúu Jerusalén. Te ichi iní ñuu Samaria jín iní ñuu Galilea ni ja'a-ya kuá'an-ya. ¹² Te nuu ní kivi-ya iní in ñuu yúan, te uxi chaa té'yu ndi'yi ni kaketá'an-de jín-yá. Te chaa-ún onde jíká ní kajukuiñi-de.

13 Te n̄i k̄akana jaa-de: Maestro, Jesús, kundá'ú in̄i-ní náá víj, áchí-de. 14 Te n̄i jini Jesús nuu-dé, te n̄i kach̄i-ya jíin-de: Kuá'an jíná'an-ró te stá'an-ro máá-ró núu sutú, áchí-ya. Te nini kája'an-de, te n̄i kandundoo-ni-de. 15 Yúan-na te in̄-de, n̄i jini-de ja ní nduva'a-de. Te n̄i naxió káva-de kua'an-de. Te nákana jaa-de Dios. 16 Te n̄i jukuiñi jítí-de nuu já'a Jesús. Te n̄i nakuatá'ú-de nuu-yá. Te cháa-ún, cháa ñuu Samaria kúu-de. 17 Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Nasu uxí tá'an-ro ní kandundoo náún. Te in̄-ga-de, ndénu ká'in-de núsáá. 18 Tú ío inga-de ja cháa-de te nakana jaa-de Dios, xí sá cháa s̄in ñuu yá'a náún. Achí-ya. 19 Te n̄i kach̄i tuku-ya jíin-de: Ndukuiñi, te no'on-ro vé'e-ró. N̄i kandíja-ró te yuán ní nduva'a-ró, áchí-ya.

Sik̄i ñuu nuu tá'ú Dios tiñu

20 Te cháa fariseo, n̄i kajika tu'un-de-ya: Ndé kivi cháa ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Achí-de. Te n̄i kach̄i-ya jíin-de: Ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, ma cháa ndijin, 21 ni ma kúu ka'an-i: Nde'é yá'a, n̄i cháa, xí ndé'é yúan, n̄i jaa, chí ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, a ío ma'ñú máá-ró jíná'an-ró. Achí-ya. 22 Yúan-na te n̄i ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá: Chaa tiempo ja kákuñi-ro ndé'é-ró in̄ kivi kenda máá Sé'e cháa, ko ma kuni-ro jíná'an-ró. 23 Te kach̄i-i kuni-ró: Nde'é yá'a kánchaa-ya, xí nde'é yúan kánchaa-ya, ach̄i-i. Te ma kí'in-ro jíin-i, ni ma kúndikin-ro-í. 24 Chí nátu'un ndíi ncháa ja nándeyu onde in̄ lado andívi te jáa onde inga lado andívi, suni súan kuu kivi kii máá Sé'e cháa. 25 Ko jinu ñú'ún já xná'an-ga ndo'oo xa'an-yá, te ñayivi yá'a ské'ichi-i-ya. 26 Chí nátu'un n̄i kuu kivi ní kii Noé, suni súan kuu kivi kii máá Sé'e cháa. 27 Káyee-í, káji'i-i, kátanda'a cháa, kátanda'a ñá'an, te n̄i jaa kivi já ní kivi Noé in̄i barco ká'nu-de. Te n̄i cháa sau xa'an. Te n̄i xnáa ndí'i-cha-í jíná'an-i. 28 Suni súan n̄i kuu kivi Lot. Káyee-í káji'i-i, kájaan-i káxikó-i, káchi'i-i itu, kájani-i ve'e, 29 onde n̄i jaa kivi ní kenda Lot in̄i ñuu Sodoma kua'an-de. Te n̄i kuun ñu'un jíin azufre ichi andívi. Te n̄i naa ndí'i ñayivi-ún. 30 Suni súan kuu kivi kii máá Sé'e cháa kistá'an ndijin-ya máá-yá. 31 Te kivi-ún, te cháa kándeé xin̄i vé'e-de, ma núu-de naki'in-de ndatíñu-de ja ní ndoo in̄i ve'e. Te cháa kándeé onde rancho, ma náxio káva-de no'on-de. 32 Ma náa iní-ro ndasa n̄i ta'an ñasí'í Lot. 33 Chí cháa jítú iní-de kaku-de chíi tundó'o kii sik̄i-dé, naa-dé. Ko cháa kuu ja sik̄i rúu, kaku-de. 34 A ká'an-ri jíin-ró ja ákuáa-ún kundaa uu-i nuu jító. Te in̄-i naki'in-ya, te ndoo inga-í. 35 Uu ñasí'í ndiko ká'nu-ña. Te in̄-ña náki'in-ya, te ndoo inga-ña. 36 Uu cháa kuiñi-de rancho. Te in̄-de naki'in-ya, te inga-de xndóo-ya. 37 Te n̄i kaka'an-de jíin-yá: Ndénu kúu Táta, áchí-de. Te n̄i kach̄i-ya jíin-de: Nuú kútúu ndíyi, yúan taká tijii, áchí-ya.

18

Tu'un yátá sik̄i juez jíin ñá'an viuda

1 Te n̄i ka'an-ya in̄ tu'un yátá jíin-de ja nené kakan ta'u-dé te ma kuítá-de jíin. 2 Te n̄i kach̄i-ya: N̄i io in̄ juez in̄i in̄ ñuu. Te ni tú ní yú'ú-de nuu Dios, ni tú ní jító-de nuu ní in̄ cháa. 3 Te suni n̄i io in̄ ña'an ní kendoo ndá'ú-ña ñuu yúan. Te ña'an-ún, n̄i ja'an n̄i ja'an-ña núu-dé. Te n̄i ka'an-ña jíin-de: Sá'a-ní justicia ja ní sá'a ñayivi jíin-ná jító u'u-i náá. Achí-ña. 4 Ko máá juez-ún, kua'a kivi tú ní kuni-de sá'a-de. Yúan-na te n̄i nakani in̄i máá-de: Vasa tú yú'ú-ri jító-ri Dios ni tú jító-ri nuu ní in̄ cháa, 5 ko ja ñá'an viuda yá'a, xa'an stá'an-ña rúu. Te yuán ná sá'a-ri justicia jíin-ña. Chí nú tú, te kunini íj iní-ri sá'a-ña. 6 Te n̄i kach̄i máá Jító'o-yo: Kuni ná'in-ró jíná'an-ró ndasa n̄i ka'an

juez káñáá-ún. ⁷ Te Dios tú sá'a-ya justicia jíin ñáyivi ní nakaji-ya náún, ja ndúú ñúú-ni káka'an ndá'ú-i jíin-ya, vasa kuéé sánda-a-ya já'a-í. ⁸ A ká'an-ri jíin-ró ja yachí nama-ya-í jíiná'an-i. Ko kivi cháa máa Sé'e cháa, á ni'in-ya ñáyivi kákandija nuu-ya ini ñuyivi yá'a xí túu, áchí-ya.

Tu'un yátá cháa fariseo jíin cháa xini

⁹ Te suni ni ka'an-ya tú'un yátá yá'a jíin yakú cháa ká'jin yúan, chi ká'jani ini-de ja cháa ndaa kákuu máa-de te kásajá'a ini-de nuu sáva-ga ñáyivi. ¹⁰ Uu tá'an cháa ni kákaa-de ká'ja'an-de ve'e ij, ja kakán ta'u-dé. In-de kúu cháa fariseo, te inga-de kúu cháa xini. ¹¹ Te cháa fariseo, ni kandii-de, te ni jikan ta'u-dé tu'un yá'a: Tátá Dios, ná kúta'u-ná nuu-ni chi tú káa-ná nátu'un káa sava-ga cháa, cháa kuí'ná, cháa ñáá, cháa ísíki ncháa tá'an kákuu-de, ni tú káa-ná nátu'un káa cháa xini yá'a. ¹² Uu jínu ja semana ío ndicha ini-ná. Te já'a-ná in ja uxí síki táka ndatíñu ñáva'a-ná nuu-ni, áchí-de. ¹³ Ko cháa xini-ún, ni kandii jiká-ni-de, ni tú ní kuní-de ndukani-de nuu-dé, chi ni kani-de jiki jiká-dé ja kúkuí'a ini-de. Te ni ka'an-de: Tátá Dios, kundá'ú ini-ni náá, chi cháa ío kuachi kúu-ná, áchí-de. ¹⁴ Ká'an-ri jíin-ró já cháa ndá'ú yá'a, ni nuu-de kuano'on-dé ve'e-de, te ni janchaa-ya kuachi-de, ko inga cháa-ún, chi túu. Chi taká cháa sáñá'nu-de máa-de ndusúchí-de. Te taká cháa sásúchí-de máa-de, nduñá'nu-de. Achí-ya.

Jesús jíin súchí lúli

¹⁵ Te ni chakoyo ñáyivi jíin sé'e lúli-i nuu Jesús ja ná ké'é-yá-i. Te cháa káskuá'a jíin-ya, ni kajini-de ja súan ío, te ni kaka'an xaan-dé nuu ñáyivi-ún. ¹⁶ Ko máa Jesús, ni kana-ya xini-dé. Te ni ka'an-ya: Sía ná kíkoyo súchí lúli núu-ri. Te ma kasú-ro íchi-í, chi nátu'un súchí yá'a kákuu ja kúu kivi ini ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ¹⁷ Jandaa ká'an-ri jíin-ró: Nú in cháa tú játú'ún-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu nátu'un játú'ún in súchí lúli, ma kivi kuti-dé yúan, áchí-ya.

Chaa kúka

¹⁸ Te in cháa kúñá'nu, ni jika tu'un-de-ya: Chaa va'a kúu-ni Maestro. Naún sá'a-ná te ni'in tá'u-ná kuchaku-ná ní káni. Achí-de. ¹⁹ Te ni ka'an Jesús jíin-de: Naja ká'an-ro cháa va'a jíin-ri. Tú ni in cháa va'a ío, chi máa in-ni Dios. ²⁰ A jini-ro tú'un ni tá'ú tiñu-ya núu-ro: Ma ká'ni-ro ndíyi, ma kúsiki ncháa tá'an-ró, ma sakuí'ná-ró, ma ká'an-ro tú'un tú'ún, kuandatu nuu táa-ro, nuu náa-ro, áchí-ya. ²¹ Te máa-de ni kachi-de: Taká tiñu yá'a a ni skíkuu-ná onde ná lúli-ná, áchí-de. ²² Te Jesús, ni jini so'o-ya tú'un yá'a. Te ni kachi-ya jíin-de: In-na tiñu kúmani sá'a-ró. Xikó ndí'i ja ñáva'a-ró, te ku'a-ró núu ñáyivi ndá'ú. Te onde andívi koo yaji-ro. Yúan-na te kii-ró kúndikin-ro rúu ki'on. Achí-ya. ²³ Yúan-na te máa cháa-ún, ni jini so'o-de ja súan ni ka'an-ya. Te ni kuxíi xaan ini-de, chi kúka xaan-dé. ²⁴ Te ndé'é Jesús ja súan ni kuxíi xaan ini-de, te ni kachi-ya: Xaan ú'u kivi in cháa kúka ini ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ²⁵ Yachi-ga kivi in camello yau yiki tíkuí vasa in cháa kúka kivi-de ini ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Achí-ya. ²⁶ Te ñáyivi, ni kajini so'o-i tu'un ni ka'an-ya-ún, ni kaka'an-i: Te ndé cháa kaku núsáa, áchí-i. ²⁷ Te ni ka'an-ya jíin-de: Ío tiñu ja má kúu sá'a ni in cháa. Ko Dios, chi kúu sá'a-ya taká-ni. Achí-ya. ²⁸ Yúan-na te ni ka'an Pedro jíin-ya: Náá, ni kaskéndo-ná taká ndatíñu-ná te káindikín-ná ní vai-yó. Achí-de. ²⁹ Te máa-ya ni kachi-ya jíin-de: Jandaa ká'an-ri jíin-ró, nú in cháa ni skéndo-de ve'e-de, xí táa-de, xí ñani-de, xí ñásí'i-de, xí sé'e-de ja síki ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, ³⁰ te nani'in kuá'a-gá-de vina. Te onde inga vida cháa, te kuchaku-de ní káni. Achí-ya.

Jín kivi ní ka'an Jesús ja kúu-ya

³¹ Te Jesús, ni ki'in-ya ndí'uxí uu-de, te ni ka'an-ya jín-de: Vina chi kaa-yó ki'in-yo ñúu Jerusalén. Te yúan skíkuu taká tu'un ni chaa chaa ni kajani tu'un Dios onde sáá sikí máá Sé'e chaa. ³² Chi natuu-ya núu ñáyivi sín naciún. Te sákátá-i nuu-yá. Te sá'a ndivá'a-i jín-yá. Te tiví sivi-i nuu-yá. ³³ Yúan-na te nú ni ndí'i ni kaxndó'o-i-ya, te ka'ni-í-ya. Ko nuu uní kivi te nachaku-ya. Achí-ya. ³⁴ Ko máá-de, tú ní kájuku'un kuti iní-de tu'un yá'a. Te tu'un-ún ni ka'an sa'í-ya. Yúan tú ní kájuku'un iní-de ja ní ka'an-ya jín-de.

Ja ní ndundijin nduchi cháa kuáá

³⁵ Te ni kuyani-ya kuá'an-ya ñúu Jericó. Te in chaa kuáá, kánchaa-de yu'ichi jikán-de caridad. ³⁶ Te chaa kuáá-ún, ni jini so'o-de kája'a ñáyivi kája'an-i. Te ni jika tu'un-de naún kúu yúan. ³⁷ Te ni kakachi-i nuu-dé ja Jesús, ñuu Nazaret, ni ja'a-ya kuá'an-ya. ³⁸ Yúan-na te ni kana kó'ó-de: Jesús, Se'e David, kundá'ú iní-ní náá, áchí-de. ³⁹ Te ñáyivi kája'an ichi núu-yá, ni kaka'an-i jín-de ja ná kasú-de yu'u-dé. Ko máá-de ví'í-gá ni kana kó'ó-de: Se'e David, kundá'ú iní-ní náá víi, áchí-de. ⁴⁰ Yúan-na te ni jukuiñi Jesús. Te ni tá'ú-yá tiñu ná kii-de nuu-yá. Te ni jaa-de. Te ni jika tu'un-yá-de: ⁴¹ Naún sá'a-ri jín-ró kuní-ro, áchí-ya. Te chaa-ún ni ka'an-de: Táta, ja ná ndundijin nduchi-ná kuní-ná, áchí-de. ⁴² Te ni kachi Jesús jín-de: Kuá'an, chi ni kandija-ró te yúan ní nduva'a-ró, áchí-ya. ⁴³ Te ni ndundijin-ni nduchi-dé. Te ni ndikin-de-ya, nákana jaa-de Dios. Te taká ñáyivi-ún, ni kajini-i nuu-dé. Te ni kanakana jaa-i Dios.

19

Tu'un Zaqueo

¹ Te ni kivi Jesús iní ñuu Jericó, ni ja'a-ni-ya kuá'an-ya núu. ² Te yúan ni kenda-ni in chaa kúká, nání-de Zaqueo. Te chaa-ún kúñá'nu-de nuu taká chaa xíní. ³ Te ndúkú ndéé-de ndé-de nuu Jesús nú ndé chaa kúu-ya. Ko tú ní kúu, chi kua'a ñáyivi ní kajasu-i-ya, te vina liki-ni-de. ⁴ Te jínu-de ni jakuxnúu-de. Te ni kaa-de xiní in nuyu'ndú nává'a kuní-de nuu-yá. Chi yúan ja'a-ya ki'in-ya. ⁵ Te ni jaa Jesús yúan. Te ni ndakoto-ya núu-dé. Te ni ka'an-ya jín-de: Zaqueo, yachi nuu-ró chi vina jínu ñú'ún já kéndoo-ri ve'e-ró. Achí-ya. ⁶ Yúan-na te yachi ni nuu-de. Te kúsi xáan iní-de ni jaka-de-ya. ⁷ Te ñáyivi-ún, ni kajini-i ja súan ni kuu. Te ni kaka'an sóo-i: A kua'an-tu-ya kéndoo-ya jín in chaa ío kuachi, áchí-i. ⁸ Yúan-na te Zaqueo ni jukuiñi-de. Te ni kachi-de jín máá Jító'o-yo: Táta, sava ndatíñu-ná, ná kuá'a-ná nuu ñáyivi ndá'ú. Te nú nuu in chaa ni janchaa-ná ndatíñu-de, te ná nákuá'a-ná kuun já súan nuu-dé. Achí-de. ⁹ Te ni kachi Jesús jín-de: Vina te iní ve'e yá'a ni kaku in chaa núsáá, chi máá, suni se'e Abraham kúu. ¹⁰ Chi máá Sé'e chaa vai nándúkú-yá te nama-ya já á ni naa. Achí-ya.

Tu'un yátá uxí mozo jín xú'ún

¹¹ Te ni kajini so'o ñáyivi-ún taká tu'un yá'a. Te Jesús ni ka'an-ga-ya in tu'un yátá, chi a ni kuyani-ya ñúu Jerusalén, te kajani iní-i ja vítan ñú'ni koo ndijin ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ¹² Ja yúan ní ka'an-ya: In chaa kúñá'nu, ni kenda-de kua'an jíká-de inga ñuu nává'a ni'in-dé fuerza ja tiiin-de ñuu, te chaa-de. ¹³ Te ni kana-de xiní uxí tá'an mozo-de, te ni ja'a-de ciento ciento peso nuu in in-i. Te ni ka'an-de jín-i: Sátíñu jíná'an-ró nini ki'in-ri te nchaa-ri, áchí-de. ¹⁴ Ko kájito u'u ñáyivi ñúu-ún-de, te ni katáji in comisión kuakasú nuu-dé: Tú játa'an iní-yo já tá'ú cháa yúan tiñu nuu-yo. Achí. ¹⁵ Te ni kuu ja ní ni'in-dé

fuerza ja tíin-de ñuu, te ni nchaa-de. Te ni tá'ú-de tíñu ná kii mozo ja ní ja'a-de xu'ún núu-ún, náva'a ná kuní-de ndasa ni kasátiñu ñn ñn-i. ¹⁶ Te mozo ñn ni jaa nuu-dé. Te ni ka'an-i: Táta, ni ja'a-ní ciento peso nuu-ná, te ni ni'in-ná mil peso siki, áchí-i. ¹⁷ Te máa-de ni kachi-de jíin mozo: Ió va'a chi mozo va'a kúu-ró. Ni skíkuu va'a-ró jíin yakú ndatiñu-ri. Vina te tá'ú-ró tíñu nuu uxí ñuu tíin-ri, áchí-de. ¹⁸ Te ni chaa inga mozo te ni ka'an: Táta, ni ja'a-ní ciento peso nuu-ná, te ni ni'in-ná u'un ciento peso siki, áchí-i. ¹⁹ Te suni ni ka'an-de jíin mozo-ún: Róó, suni tá'ú-ró tíñu nuu u'un ñuu tíin-ri, áchí-de. ²⁰ Te ni chaa inga mozo. Te ni ka'an: Táta, yá'a ío ciento peso-ní, chi ni chiva'a-ná ini ñn pañito. ²¹ Chi ni yu'ú-ná ni jito-ná ní ja cháa xaan ini kúu-ní, te náki'in-ní ja tú jáitúu-ní, te já'nu-ní ja tú jachá-ní, áchí-i. ²² Yúan-na te ni kachi-de jíin-i: Mozo káñáá kúu-ró, te jíin tú'un ni kenda yu'u-ro jián, nákuñdii-ri siki-ro. Chi a jiní-ro já cháa xaan ini kúu-ri, ja náki'in-ri ja tú jáitúu-ri, te já'nu-ri ja tú jachá-ri. ²³ Núsáá, naja tú ní ja'a-ró xu'ún-ri no'on banco núu. Te nuu nchaa-ri te nandakan-ri xu'ún-ri onde jíin sé'e xu'ún núu. Achí-de. ²⁴ Yúan-na te ni kachi-de jíin sáva-ga ñayivi ká'jin yani nuu-dé: Kuanchaa ciento peso jian núu-í, te ku'a-ró núu mozo ñáva'a mil peso, áchí-de. ²⁵ Te máa ñayivi, ni kaka'an jíin-de: Táta, a ñáva'a-i mil peso xaán, áchí. ²⁶ Te ni ka'an tuku máa cháa kúñá'nu: A ká'an-ri jíin-ró, chaa ja á ñáva'a, te kii-ga nuu-dé, te chaa ja tú ñáva'a, vasa ja á ñáva'a-de-ún, te kuxio ki'in. ²⁷ Te suni chaa kájito u'u ruu, ja tú ní kákuni-de ja tá'ú-ri tíñu nuu-dé, kuák'i'in-de ná kíkoyo-de nuu-ri yá'a. Te ka'ni-ro-dé jíná'an-de. Achí-de.

Ja ní kivi Jesús ini ñuu Jerusalén

²⁸ Te ni ndi'i ni ka'an-ya tú'un yá'a. Te ni jakuxnúu-yá kuakaa-ya núu Jerusalén. ²⁹ Te nuu ní kuyani-ya ñuu Betfagé jíin ñuu Betania, ni jaa-ya ñn yuku nání yuku Olivos. Te ni táji-yá uu chaa káskuá'a jíin-yá kája'an-de: ³⁰ Kuá'an rancho kándeé lado jian. Te nuu kivi-ni-ró yúan, te ni'in-ro ñn burro nú'ni-ti, ja ní ñn chaa té koso-gá-de-ti. Te ndáji-ró-ti. Te kii-ró jíin-ti. ³¹ Te nú ndé chaa ká'an jíin-ró, naja kándáji-ró-ti, achí-de, te ka'an-ro jíin-de: Máa Jító'o-yo jinu nú'ún-yá-ti, achí-ro, áchí-ya. ³² Te kája'an chaa ni táji-yá-ún te ni kani'in-dé-ti nátu'un ni ka'an-ya jíin-de. ³³ Te nini kándáji-de burro-ún te ni kaka'an jito'o-ti jíin-de: Naja kándáji-ró burro-ri, áchí-de. ³⁴ Te máa-de, ni kaka'an-de: Chi máa Jító'o-yo jinu nú'ún-yá-ti, áchí-de. ³⁵ Te ni chakoyo-de jíin-ti nuu Jesús. Te ni kaxndée-de tikachí-de siki burro-ún. Te ni kaskáa-de Jesús siki-ti yóso-yá-ti. ³⁶ Te nini jika-ya kuá'an-ya, te ni kajakin-de tikachí-de ini ichi. ³⁷ Te nini kákuyani-ya ñuu Jerusalén ja kakuun-ya yuku Olivos, te taká chaa káskuá'a jíin-yá, kánakana jaa-de Dios siki taká tíñu ñá'nu ja ní kajini-de ni sá'a-ya. ³⁸ Te káka'an-de: Ná nákana jaa-yó Rey yá'a chi ndíso-ya tíñu máa Tatá Dios. Chi vindaá vinené ío onde andívi, te suni luu ñá'nu káa yúan. Achí. ³⁹ Yúan-na te sava chaa fariseo ká'jin ma'ñú ñayivi kuá'a-ún, ni kaka'an-de jíin-yá: Maestro, kana jíin-ní nuu cháa káskuá'a jíin-ní, ná kasú-de yu'u-dé, áchí-de. ⁴⁰ Te máa Jesús ni ka'an-ya: A ká'an-ri jíin-ró ja nú chaa yá'a ná kasú-de yu'u-dé, te súan kana kó'ó taká yuu, áchí-ya. ⁴¹ Te ni kuyani-ya. Te ni jini-ya núu núu-ún. Te ni nde'e-ya siki núu-ún. ⁴² Te ni ka'an-ya: Aa, xaán va'a nú ní jiní máa-ró ndasa vai tu'un vindaá vinené núu. Ko vina chi a yisa'í te ma kuní-ro núu. ⁴³ Chi jaa kivi, ja cháa kájito u'u róó kuíko ndúu nini-dé róó. Te taká lado kasu-de róó. Te nataan ní'in-de róó. ⁴⁴ Te stuncháa-de róó nuu nú'un onde jíin sé'e-ró já káxiukú-i ini-ro. Te ma skéndo-de yuu koso tá'an siki yuu, chi tú ní jiní-ro ja ní kii-ya núu-ro. Achí-ya. ⁴⁵ Te ni kivi Jesús

iní ve'e ij. Te nì kejá'á-yá kíñi'in-ya ñáyivi kájaan káxikó íin-i iní ve'e ij-ún kája'an-i. ⁴⁶ Te nì ka'an-ya jíin-i: Á tú yóso núu tutú: Ve'e-ri, chí ve'e nuu kájikān ta'u kúu, ko máá-ró, a nì kanasá'a-ró yaú kava ñákuí'ná, áchí-ya. ⁴⁷ Te ndita'an kivi stá'an-ya tú'un iní ve'e ij. Ko sutu ñá'nu jíin cháa káchaa tutu jíin cháa kákuñá'nu iní ñuu-ún, nì kandúkú-de modo ndasa ka'ni-dé-ya. ⁴⁸ Ko tú ní kákuu ndasa sá'a-de jíin-yá, chí ndivii ñáyivi, nì kakee nuu-í ká'jin-i kájiní ná'in-i tu'un ká'an-ya.

20

Sikí tíñu ndíso Jesús

¹ Te ñin kivi jíin stá'an-ya tú'un nuu ñáyivi iní ve'e ij, te jáni-ya tú'un va'a. Te sutu ñá'nu jíin cháa káchaa tutu jíin cháa nì kayii, nì jakoyo-de nuu-ya. ² Te nì kajika tu'un-de-ya: Kastu'ún, na jíin tú'un sá'a-ró tíñu yá'a. Te ndéja ní ka'an jíin-ró sá'a-ró súan, áchí-de. ³ Yúan-na te nì ka'an Jesús jíin-de: Suni ná kaka tu'un-rí róó ñin tu'un: Kastu'ún, ⁴ ja ní skuánducha Juan sáa, á onde andívi ní kii tu'un, xí cháa nì tá'ú tíñu, áchí-ya. ⁵ Yúan-na te nì kandatú'ún máa-de: Nú ka'an-yo já onde andívi, te kachi-de kuni-yó: Naja tú ní kákandija-ró núu-dé núsáa. ⁶ Te nú ka'an-yo já cháa nì tá'ú tíñu, te ndivii ñáyivi ku'a-a-i yuu xiní-yo. Chí kájaní ndija iní-i ja cháa nì janí tu'un Dios nì kuu Juan, áchí-de jíin tá'an-de. ⁷ Te nì kaka'an-de ja tú kájiní-de ndénu ní kii tu'un-ún. ⁸ Yúan-na te nì ka'an Jesús jíin-de: Suni ruu tú kachi-ri nuu-ro na jíin tú'un sá'a-ri tíñu yá'a, áchí-ya.

Chaa kásatíñu nuu itú uva

⁹ Te nì kejá'á-yá nì ka'an-ya tú'un yátá yá'a jíin ñáyivi-ún: ñin cháa nì nachu'un-de ñin itú uva. Te nì xndóo-de nuu cháa kásatíñu jíin. Te nì kee-de kua'an jíká-de ja ná'an xáan. ¹⁰ Te ñin kivi nì tájí-de ñin mozo-de kua'an nuu cháa kásatíñu jíin uva ja ná náku'a-de nde'e uva nuu mozo-ún núu. Ko cháa kásatíñu-ún, nì kastují-dé mozo. Te nì kákiñi'in-de-i kuano'on sáni-ni-i. ¹¹ Te jito'o-ún, nì natáji tuku-de inga mozo-de. Ko máa cháa kásatíñu-ún, suni nì kastují-dé mozo-ún, te nì kasakátá-de jíin-i te nì kákiñi'in-de-i kuano'on sáni-ni-i. ¹² Te jito'o uva-ún nì natáji tuku-de mozo uní-de kua'an. Ko máa cháa kásatíñu-ún, suni nì kastují-dé mozo-ún. Te nì kaskúnu-de-i. ¹³ Yúan-na te nì ka'an máa jito'o itú uva: Ndasa sá'a-ri. Ná tájí-rí se'e-ri ja kúndá'ú iní-ri-i. Sanaa te koo ja jíñu'ún-de nuu sé'e-ri. Achí-de. ¹⁴ Ko máa cháa kásatíñu-ún, nì kajiní-de nuu-í. Te nì kandatú'ún máa-de: Suchí yá'a xín tá'u. Ná chó'o, ná ká'ni-yo-í náva'a ná ndóo ta'u-í kuu-yó, áchí-de. ¹⁵ Te nì kákiñi'in-de-i ichi yátá itú uva. Te nì kaja'ni-dé-i. Te ndasa sá'a máa jito'o itú uva jíin-de núsáa. ¹⁶ Chaa-de, te xnáa-dé cháa kásatíñu-ún. Te ku'a-a-de itú uva nuu inga cháa. Achí-ya. Te ñáyivi-ún ja ní kajiní so'o-i tu'un yá'a, te nì kaka'an-i: Ma kúu kuti súan, Táta. Achí-i. ¹⁷ Ko máa-yá nì nde'é-yá nuu-í te nì ka'an-ya: Núsáa te naún kuní ka'an tu'un yóso yá'a: Yuu ní kaské'ichí cháa káchutá'an, ya'á kúu máa yuu ndíso fuerza jiki. Achí. ¹⁸ Taká-i ja nduá sikí yuu-ún, te ta'nu. Ko nú ndé sikí júngava máa yuu-ún, te kukuáchi-i sá'a. Achí-ya.

Sikí xú'ún César

¹⁹ Yúan-na te sutu ñá'nu-ún jíin cháa káchaa tutu nì kandúkú-de modo tñin-de-ya máa hora-ún. Chí nì kajiku'un iní-de ja sikí máa-de kúu tu'un yátá ní ka'an-ya-ún. Ko nì kayu'ú-de nì kajito-de ñáyivi. ²⁰ Te ndé'é ndé'é-de ichi-yá. Te nì katáji-de sava cháa ja kóto yu'u-dé-ya. Te cháa-ún, kaka'an-de ja cháa ndaa kákuu-de, náva'a tñin yátá-de-ya sikí tú'un ká'an-ya, te nastúu-de-ya núu fuerza gobernador, cháa tá'ú tíñu yúan, kákuu-de. ²¹ Te cháa-ún, nì

kajika tu'un-de-ya: Maestro, kajini-ná ja ká'an va'a-ní te stá'an ndaa-ní tu'un. Te tú ndé'é-ní ndasa jító taká ñayivi, chi sua stá'an ndaa-ní ichi Dios. ²² Á kuu kua'a-yó xú'un yóo nuu César xí túu, áchí-de. ²³ Ko máa-yá, ni jini-ya já xndá'ú-de-ya kákuni-de. Te ni ka'an-ya jíin-de: Naja kájito nchaa-ro rúu. ²⁴ Stá'an xu'un jián ná ndé'é-rí. Ndé chaa kúu chaa ncháa nuu yá'a, jíin tú'un yóso yá'a. Achí-ya. Te ni kaka'an-de: César kúu, áchí-de. ²⁵ Yúan-na te ni ka'an-ya jíin-de: Kua'a ja xíin César nuu César, te ja xíin Dios nuu Dios núsáa, áchí-ya. ²⁶ Te tú ní kákuu tñn yátá-de-ya jíin tú'un yá'a jító nuu ñayivi. Te ni kanaa iní-de ni kajini so'o-de tu'un ni ka'an-ya jíin-de. Te tú ní káka'an kuti-gá-de.

Siki já náchaku ndiyi

²⁷ Yúan-na te ni jakoyo yakú chaa saduceo. Te chaa-ún, káka'an-de ja tú nachaku kuti ndiyi. Te ni kajika tu'un-de-ya: ²⁸ Maestro, Moisés ni chaa-de tutu ni ndoo jíin-yó: Nú ñani ñn chaa kuu-de, te ío ñasí'í-de, te nú tú se'e-de ní ío. Yúan-na te ñani-de ná náki'in ñasí'í-de, te nandakin-de tata ñani-de, áchí tutu-ún. ²⁹ Bueno, ni ka'io usia ñani. Te chaa núú, ni tanda'a-dé. Te ni ji'i-de. Te tú kuti sé'e-de ní ío. ³⁰ Te chaa uu, ni naki'in-de-ña. Te ni ji'i-de. Te tú kuti sé'e-de ní ío. ³¹ Te chaa uni ni naki'in-de-ña. Te ni ji'i tuku-de. Te ndí'usiá-de suni súan. Te ni kaji'i-de. Te tú kuti ní ñn se'e ní kaxndóo-de. ³² Te onde sandí'í-na te suni ni ji'i máa ñá'an-ún. ³³ Te kivi náchaku taká ndiyi, ndé ñn-de kuu-ña ñasí'í-de núsáa. Chi ndí'usiá-de ni kanchaka-de-ña, áchí-de jíin-yá. ³⁴ Yúan-na te ni kachi Jesús jíin-de: Se'e ñayivi yá'a, chi kátanda'a-í jíná'an-i. ³⁵ Ko ío ñayivi já jáni iní Dios ja ñayivi vá'a kúu-i. Te ñayivi-ún nachaku-i ma'ñú ndiyi, te kivi-i inga vida. Te tú tanda'a kúti-í jíná'an-i yúan. ³⁶ Ni ma kúu kuti-gá-i. Chi ñn núú-ni kákuu-i jíin ndájá'a ándí'í, te suni se'e Dios kákuu-i, chi a ni nachaku-i. ³⁷ Te siki ndiyi ja náchaku, suni ñn-ni tu'un ni stá'an Moisés nuu yóso tú'un cuenta yukú. Chi ni skúnání-de-ya Dios Abraham, Dios Isaac, jíin Dios Jacob. ³⁸ Chi Dios, nasu Dios ñayivi ní kaji'í kúu-ya, chi sua Dios ñayivi káichaku kúu-ya. Chi nuu máa-yá káichaku taká ñayivi. Achí-ya. ³⁹ Te yakú chaa káchaa tutu, ni kaka'an-de: Va'a-ni ni ka'an-ní Maestro, áchí-de. ⁴⁰ Te tuká ní kátava iní-de ja kaká tu'un-de-ya.

Siki Cristo, Se'e David

⁴¹ Te ni ka'an-ya jíin-de: Naja káka'an-de ja Cristo kúu Se'e David. ⁴² Chi máa David ni ka'an-de nuu tutu Salmo: Máa Tatá Dios ni ka'an-ya jíin Jító'o-ri: Nungoo-ró ichi ndává'a-ri, ⁴³ te ná chúkú-rí ñayivi kájito u'u róo kuu-i teyu kuxndí ja'a-ro, áchí. ⁴⁴ Te máa David: Jító'o ni ka'an-de jíin-yá: Te ndasa kúu-ya sé'e-de núsáa, áchí-ya. ⁴⁵ Te kánchaa-ya má'ñú taká ñayivi. Te ni ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá: ⁴⁶ Koto-ró máa-ró núú cháa káchaa tutu, chi kákuni-de kaka-de jíin sú'nu káni. Te kákuni-de ja ká'an sa'an-yo jíin-de nuyá'u. Te silla jíin'ún ondé xiní mesa iní ve'e sinagoga, jíin silla xiní mesa nuu ío xíni kákuni-de. ⁴⁷ Te suni chaa yá'a kákókó-de ve'e ña'an kéndoo ndá'ú. Te kándúkú-de modo sáni, ja kájukan ta'u ná'an-de. Chaa yá'a, ví'í-gá ta'nu ndatu-de, áchí-ya.

21

Ja ní soko ñá'an viuda xu'un

¹ Te ni ndakoto-ya, te ni jini-ya núú ñayivi kúka kachu'un-i xu'un iní janu. ² Te ni jini-ya núú ñn ña'an viuda ja ní kéndoo ndá'ú íi-ña, te ni chu'un-ña úu

xu'ún yíkin náa iní janu-ún. ³ Te ni ka'an-ya: Jandaa ká'an-ri jíin-ró, ja ñá'an ní kendoo ndá'ú yá'a, ni chu'un-ga-ña vásá taká-ga-i. ⁴ Chi taká-i, ni kachu'un-i ja ní ndendoso sikí-i ni kasoko-í nuu Dios. Ko ñá'an yá'a, vasa kúnda'ú-ña ko ni chu'un ndí-i-ña já kúchaku-ña jíin, áchí-ya.

Naún tuni koo kivi jínu ñuyívi

⁵ Te sava-de káka'an-de tu'un ve'e ij, ndasa ni nduluu jíin yúu lúu jíin ofrenda. Te ni ka'an-ya: ⁶ Taká ndatiñu ja kánde'é-ró yá'a, chaá ñin kivi já má kútá'an-ga ni ñin yuu, chi ndí-i ndua sá'a-i, áchí-ya. ⁷ Yúan-na te ni kajika tu'un-de-ya: Maestro, ndé kivi koo taká tiñu yá'a. Te naún tuni koo nuu kúyani chaá taká tiñu yá'a, áchí-de. ⁸ Yúan-na te ni ka'an-ya jíin-de: Koto-ró máá-ró jíiná'an-ró náva'a tú xnda'ú ni ñin-i róó. Chi kikoyo kua'a ñáyivi kí'in núu sí'ví-rí, te ka'an-i: Máá-rí kúu I'a-ún. A ni chaá kivi-ún, achí-i. Ko ma kí'in-ro jíin-i. ⁹ Te nú ni kajini tu'un-ró já ío guerra te kájatá'an ñáyivi, te ma yú'ú-ro, chi kánúú já xná'an-ga koo taká tiñu yá'a. Ko ma ndí-i yachi. ¹⁰ Yúan-na te ni ka'an-ya jíin-de: Ndonga nación sikí nación te ñuu sikí ñúu. ¹¹ Te taan xaán. Te yá'a yúan koo tama jíin kué'e xaán. Te koo tuni ñá'nu ichi ándívi, te yu'ú ñáyivi jíiná'an-i. ¹² Ko onde té chá'an-ga koo taká tiñu yá'a, te chindikín-i róó te katín-i róó. Te nastúu-i róó iní ve'e sinagoga jíin iní vekaa, kinchaka-i róó nuu rey jíin núu gobernador ja sikí rúu. ¹³ Te koo súan náva'a kani ndaa-ro tú'un. ¹⁴ Núsáá te ná kúndaá iní-ro já má nákani iní-ro ndasa xndió káni-ró tú'un nuu-í. ¹⁵ Chi ruu, kua'a-ri ñin yu'u jíin tú'un ndíchi núu-ro, náva'a chaá kájito u'u róó, ma kúu ka'an-de sikí-ro ni ma kúu kundéé-de jíin-ró. ¹⁶ Te suni táa-ro, ñani-ro, tá'an-ró, jíin ñáyivi kájiní tá'an-ró jíin, nastúu-i róó. Te kuu sava-ró sá'a-i. ¹⁷ Te taká ñáyivi, koto u'u-i róó ja sikí rúu. ¹⁸ Ko ni ñin ixi xiní-ro ma náa kúti. ¹⁹ Te nú kuandéé iní-ro te kuchaku añú-ro. ²⁰ Ko nú ni kajini-ro já ní kajikó ndúu soldado yata ñúu Jerusalén, yúan-na te juku'un iní-ro já á yani naa ñúu-ún. ²¹ Yúan-na te ñáyivi káxiukú iní ñuu Judea, kunu-i kingoyo-i onde yuku. Te ñáyivi ká'jin ma'ñú ñúu-ún, kuxio-i kí'in-i. Te ñáyivi ká'jin onde rancho, ma ndívi-i iní ñuu. ²² Chi kivi yúan kuu kivi náni'in tá'an Dios jíin-i, náva'a náskíuu taká tu'un yóso núu tutú. ²³ Ko kivi-ún, naka ndá'ú kuu ñá'an káñu'un se'e jíin ñá'an káskáxin-í, chi kii tundó'o xaán sikí ñúyívi. Te kití iní Dios jíin ñáyivi yá'a. ²⁴ Te kuu-i jíin machete. Te kingoyo-i preso onde taká nación. Te ñáyivi sñin nación, kuañu-i sikí ñúu Jerusalén onde jinu kivi ñáyivi sñin nación. ²⁵ Yúan-na te koo tuni nuu ndíkandii jíin núu yóo jíin núu tíñuú xíní. Te kii tundó'o sikí taká ñáyivi ñúyívi yá'a. Te yu'ú ñáyivi já ní'in mar jíin sú'ma mar. ²⁶ Te kuu xáan sáva chaá ja káyu'ú-de, chi káindatu-de chaá tundó'o yá'a sikí ní ñúyívi. Te taká fuerza andívi, ndí-i ka'ya. ²⁷ Yúan-na te kuni-i nuu máá Sé'e chaá kii-ya núu ñin viko nu'ún, jíin fuerza ja ndúñá'nu xaán-ya. ²⁸ Te nú a ni kejá'á taká tiñu yá'a, yúan-na te ndukani-ró xiní-ro te ndakoto-ró, chi a yani nama-ya róó, áchí-ya jíin-de. ²⁹ Te suni ni ka'an-ya ñin tu'un yátá jíin-de: Nde'é yúnu mékexe, jíin taká-ga yunu. ³⁰ Nú ni kajini-ro já ní kejá'á nájaa numa yúnu-ún, yúan-na te kájuku'un iní-ro já á yani nchaá viko sáú. ³¹ Suni súan máá-ró, nú ni kajini-ro kuákuu taká tiñu yá'a, yúan-na te kuni-ro já á yani koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ³² Jandaa ká'an-ri jíin-ró ja má náa ñáyivi yá'a onde nú tú skíkuu taká tiñu. ³³ Andívi jíin ñúyívi chi naa, ko tu'un ká'an-ri chi ma náa. ³⁴ Koto-ró máá-ró náva'a ma kutéñu añú-ro jíin já kée ndásí-ró xí já koo nájini-ró. Te ma kutéñu-ró jíin ndatiñu kuchaku-ro, chi sanaa te chaá-ni kivi-ún sikí-ro. ³⁵ Chi nátu'un ñin xeyu, súan jinú sikí taká ñáyivi káxiukú ní ñúyívi yá'a. ³⁶ Núsáá te

kundito-ró táká kiví, te kakan ta'u-ro nává'a kuu kaku-ró núu táká tundó'o ja kíi-ún, te kundii-ro núu máá Sé'e cháa. Achí-ya. ³⁷ Te ndita'an kiví ní stá'an-ya tú'un iní ve'e ii. Te ndita'an akuáa ní kenda-ya kuá'an-ya ondé yuku Olivos. Te yúan nì ndoo-ya. ³⁸ Te taká ñayivi, ña'an chákoyo-i nuu-yá iní ve'e ii, nává'a kuni so'o-i tu'un ká'an-ya.

22

Ja ní kanat#n tu'un tá'an sikí Jesús

¹ Yúan-na te nì kuyani viko koo statilá tú yí'i yujan ía, ja nání viko Pascua. ² Te taká sutu ñá'nu jín táká cháa káchaa tutu, nì kandúkú sá'i-de modo ndasa ka'ni-dé-ya, chi nì kayu'ú-de nì kajito-de ñayivi. ³ Te nì kiví Satanás iní Judas, cháa nání Iscariote, #n tá'an ja uxí uu-ún kuu-de. ⁴ Te cháa-ún, nì kee-de kua'an-de. Te nì ndatu'ún-de jín sutú ñá'nu jín cháa kákuu jefe nú ndasa nastúu-de Jesús. ⁵ Te máá cháa-ún nì kakusi iní-de. Te nì kakee yu'u-dé ja kuá'a-de xu'ún núu Judas. ⁶ Te nì jatú'un Judas. Te nì ndúkú-de modo ndasa nastúu-de-ya núu sutú jíná'an nává'a tú kuvaá ñayivi.

Viko lélú Pascua

⁷ Te nì jaá viko koo statilá tú yí'i yujan ía. Te máá kiví-ún jínu ñú'ún ká'ni-í lélú Pascua. ⁸ Te nì tájí-yá Pedro jín Juan kua'an-de, te nì ka'an-ya jín-de: Kuá'an te sátu'a-ró núu kée-yo lélú Pascua, achí-ya. ⁹ Te nì kaka'an-de jín-yá: Ndenu kuni-ní sátu'a-ná, achí-de. ¹⁰ Te nì kachi-ya jín-de: Kuni so'o, nú a nì jaá-ro iní ñuu-ún, te ketá'an-ró jín #n cháa ndíso #n kiyi nducha. Kundikin-ro-dé ki'in-ro jín-de ondé iní ve'e nuu ndívi-de. ¹¹ Te ka'an-ro jín jito'o ve'e-ún: Achí máá Maestro jín-ní: Ndenu ío #n ve'e kua'a núu-ní nuu kée-ná lélú Pascua jín cháa káskuá'a jín-ná, achi-ro. ¹² Yúan-na te jito'o-ún stá'an-de #n cuarto ká'nu ondé xiní vé'e nuu-ro, ja á núña. Te yúan sátu'a-ró. Achí-ya. ¹³ Te kaja'an-de. Te nì kani'in-dé natu'un nì ka'an-ya jín-de. Te nì kasátu'a-de ndasa kuxíni-de lélú Pascua. ¹⁴ Te nì jaá hora-ún, te nì jungoo-ya núu mesa. Te suni nì kajungoo apóstol-ya jín-yá. ¹⁵ Te nì kachi-ya jín-de: Xaan kuu iní-ri kee-rí lélú Pascua yá'a jín-ró jíná'an-ró ja té ndo'o-ga-ri. ¹⁶ Chi kástu'ún-ri nuu-ro, ja má kée kúti-gá-ri Pascua yá'a, ondé nú tú skíkuu máá iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Achí-ya. ¹⁷ Te nì ki'in-ya #n taza. Te nì jikan ta'u-yá, te nì ka'an-ya: Ki'in ya'á. Te saka-ro núu tá'an-ró. ¹⁸ Chi ká'an-ri jín-ró já ondé vina ma kó'o kuti-gá-ri nducha ndé'e uva, ondé nú tú koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ¹⁹ Te nì ki'in-ya stáa. Te nì jikan ta'u-yá. Te nì sakuáchi-yá. Te nì ja'a-ya núu-dé jíná'an-de. Te nì ka'an-ya: Ya'á kuu yiki kúñu-ri ja ní jataña-ri ja sikí róo jíná'an-ró. Ya'á sá'a-ró já núku'un iní-ro rúu. ²⁰ Suni súan nì sá'a-ya jín taza, nuu ní ndí'i nì kuxíni-ya. Te nì ka'an-ya: Taza yá'a kuu niñi-ri ja sá'a contrato jáá. Te nì jati ja sikí róo jíná'an-ró. ²¹ Ko ndé'é-ró já cháa nastúu ruu, káncha-de jín-ri nuu mesa yá'a. ²² Chi jandáa, máá Sé'e cháa ki'in-ya íchi já ní sánda Dios. Ko naka ndá'ú kuu cháa nastúu I'a-ún, achí-ya. ²³ Yúan-na te cháa káskuá'a jín-yá, nì kakejá'á-de kájika tu'ún tá'an máá-de, nú ndé #n-de kuu cháa sá'a tiñu yá'a.

Ja ní kastátá'an-de ndé cháa kúñá'nu-ga

²⁴ Te nì kakejá'á-de kastátá'an máá-de nú ndé #n-de kúñá'nu-ga nuu tá'an-de. ²⁵ Yúan-na te máá-yá nì ka'an-ya jín-de: Taká rey, chi nuu táká ñayivi kátá'ú téyí-de tiñu. Te cháa kákuñá'nu nuu máá-i, cháa kásá'a va'a káskúnání-i-de. ²⁶ Ko sikí róo jíná'an-ró na tú súan koo. Ndé róo ja kúñá'nu-ga, ná ndúu-ró natu'un cháa súchi-ga. Te ndé róo ja kúñá'nu-ga-ro, ná ndúu-ró

nátu'un cháa játíñu nuu tá'an-ró. ²⁷ Te ndéja kúñá'nu-ga ío, á cháa yée stáa núu mesa, xí cháa játíñu. Nasu cháa ja yée stáa núu mesa náún. Te ruu, nátu'un cháa játíñu kúu-ri nuu-ro. ²⁸ Ko máá-ró jíná'an-ró, ni ka'jin-ró jín-rí vasa kájito ncháa-i ruu. ²⁹ Te nátu'un ni ja'a Táa-ri in ñuu ja tá'ú-rí tiñu nuu, suni súan kuá'a-ri nuu-ro. ³⁰ Náva'a kee-ro kó'o-ró núu mesa jín-rí ini ñuu nuu tá'ú-rí tiñu. Te jungoo-ró núu silla. Te sánda-a-ro tiñu ndí'uxí uu tata Israel.

Tu'un Pedro jín lí'li

³¹ Te suni ni ka'an máá Jító'o-yo: Simón, Simón, kuni so'o-ró, chi ni jikan Satanás róo jíná'an-ró ja síjin-ún róo nátu'un trigo. ³² Ko ni jikan ta'u-rí ja kúu róo náva'a ma náyu'ú-ro. Te máá-ró, nú a ni naxío káva ini-ro, te ná síyija-ró táká ñani-ro. Achí-ya. ³³ Te ni ka'an-de jín-yá: Táta, a kándii tu'a-ná ja kí'in-ná jín-ní vasá vekaa te kuu-yo, achí-de. ³⁴ Te ni ka'an-ya: Pedro, achí-ri jín-ró, ja ondé ná té kana-ga lí'li vina te uní jínu ka'an-ro ja tú jini kuti-ro rúu, achí-ya. ³⁵ Yúan-na te ni jika tu'un-yá-de: Ná ni tájí-rí róo ni kaja'an-ro ja tú ní kándiso-ró ñúnu, ni bolsa, ni tú ní káyí'i-ró ndiján, á ni kumaní in ndatíñu nuu-ro náún, achí-ya. Te ni kaka'an-de: Tú ni in, achí-de. ³⁶ Te ni ka'an-ya jín-de: Ko vina, cháa náva'a ñunu, ná náki'in-de. Te suni súan jín bolsa. Te cháa ja tú naún náva'a-de, ná xíkó-de tikachí-de te ná kuáan-de in machete. ³⁷ Chi ká'an-ri jín-ró, ja kánúu skíkuu-ri tu'un yá'a ja yóso núu tutú: Te onde jín cháa náá ni skétá'an-de-ya, achí. Chi taká tu'un-ri ja yóso ná skíkuu ná'in, achí-ya. ³⁸ Yúan-na te ni kaka'an-de: Táta, yá'a ío uu machete, achí-de. Te ni ka'an-ya jín-de: Suu jian-ni, achí-ya.

Jesús ini Jardín Getsemaní

³⁹ Te ni kenda-ya. Te ni kee-ya kuá'an-ya ondé yuku Olivos nátu'un sá'a sá'a-ya. Te cháa káskuá'a jín-yá, suni kaja'an-de jín-yá. ⁴⁰ Te nuu ní jaa-ya yúan, te ni kachi-ya jín-de: Kakan ta'u jíná'an-ró náva'a tú koto ncháa-i róo, achí-ya. ⁴¹ Te ni kuxio-ya núu-dé kua'an-ya nátu'un in nuu skánda yuu. Te ni jukuiñi jíti-yá. Te ni jikan ta'u-yá. ⁴² Táa, nú jata'an ini-ní te chaxio-ní tundó'o-ná yá'a ná kí'in, ko nasu ja kuni máá-ná, chi ja kuni máá-ní ná kúu, achí-ya. ⁴³ Te ni kenda in ndajá'a ándví ní jaa nuu-yá. Te ni ka'an in tu'un ndéé ini jín-yá. ⁴⁴ Te ni ndukuí'a xaán ini-ya. Te ni ndúkú ndéé téyí-ga-ya ní jikan ta'u-yá. Te ni kana tañi-yá ja ní too onde nuu ñú'un nátu'un yúyú ná'nu niñi. ⁴⁵ Te nuu ní ndukuiñi-ya ja ní ndi'i ni jikan ta'u-yá, te ni najaa-ya núu cháa káskuá'a jín-yá. Te ni jini-ya ja kákixi-de, chi kándukuí'a ini-de. ⁴⁶ Te ni kachi-ya jín-de: Naja kákixi-ro. Ndukoo, te kakan ta'u-ro náva'a tú koto ncháa-i róo, achí-ya.

Ja ní kakat'in-de Jesús

⁴⁷ Te nini sásúan ká'an-ya, te ni jakoyo kua'a náyivi. Te in cháa nání Judas, in tá'an ja uxí uu-ún, yóxnúu-de nuu náyivi-ún ni jaa-de. Te ni kandita-de nuu Jesús ja tíyú'ú-de-ya. ⁴⁸ Yúan-na te ni ka'an Jesús jín-de: Judas, tiyú'ú-ró rúu te súan nastúu-ró máá Sé'e cháa náún. Achí-ya. ⁴⁹ Te cháa ká'jin jín Jesús, ni kajini-de ndasa kuakuu. Te ni kaka'an-de jín-yá. Táta, stují-yo-dé jín machete xí túu, achí-de. ⁵⁰ Te in máá cháa-ún, ni stují-ní-de in mozo máá sutú ná'nu-ga. Te ni kachi-de so'o lado vá'a. ⁵¹ Yúan-na te ni ka'an Jesús: Sía, achí-ya. Te ni ké'é-yá so'o mozo-ún, te ni nasáva'a-ya. ⁵² Te ni ka'an Jesús jín sutú ná'nu-ún jín cháa kákuu jefe ini ve'e i jín cháa ni kayii, ja ní chakoyo-de siki-yá: Nátu'un siki in cháa kuí'ná vái koyo-ró jín machete jín yúnu náún. ⁵³ Ndita'an kivi ní kandee-ri jín-ró ini ve'e i te tú ní kakat'in-ró rúu. Ko ya'a kúu hora máá-ró jín fuerza ñuñáa. Achí-ya.

Ja tú ní játu'un Pedro

⁵⁴ Te nì kàkatiin-de-ya kuá'an-de jíin-yá. Te nì kaskívi-de-ya iní ve'e sutu ñá'nu-ga. Te Pedro, jíká-ni ndikín-de-ya. ⁵⁵ Te sava ñayivi, nì kanastá'an-i ñn ñu'un yata vé'e-ún. Te nì kanakuikó ndúu-i káxiukú-i. Te Pedro, suni nì jungoo-de jíin ñayivi-ún. ⁵⁶ Te ñn ña'an játíñu iní ve'e-ún, nì jini-ña núu-dé ja kánchaa-de yuñú'un yúan. Te nì nde'é vá'a-ña núu-dé. Te nì ka'an-ña: Te chaa yá'a, suni jíka-de jíin cháa-ún vii, áchí-ña. ⁵⁷ Yúan-na te máa-de, tú ní játu'un-de: Nána, na tú jiní-ná chaa-ún, áchí-de. ⁵⁸ Te nì kunúu ñn tí'lí-ga. Te nì jini tuku inga-de nuu Pedro te nì ka'an-de: Te róó, suni tá'an-de kúu-ró vii, áchí. Te nì ka'an Pedro: Hombre, nasuu kúu-ri, áchí-de. ⁵⁹ Te nátu'un ñn hora-ga te nì kachi inga-de: Jandaa ja cháa yá'a, suni jíka-de jíin cháa-ún, chi chaa ñuu Galilea kúu-de, áchí. ⁶⁰ Te nì ka'an Pedro: Hombre, tú jiní kuti-rí naún tu'un ká'an-ro, áchí-de. Te nini súan ká'an-de, te nì kana-ni lí'li. ⁶¹ Yúan-na te nì xió kóto máa Jító'o-yo. Te nì nde'é-yá nuu Pedro. Te nì nuku'un iní-de tu'un nì ka'an máa Jító'o-yo jíin-de: Onde ná té kana-ga lí'li, te ma kuátu'un-ró rúu uní jínu, áchí-ya. ⁶² Te nì kenda Pedro kua'an-de. Te nì nde'e xaan-dé.

Ja ní kasákátá-de nuu-yá

⁶³ Te taká chaa kándito Jesús, nì kasákátá-de nuu-yá. Te nì kastují-dé-ya. ⁶⁴ Te nì kajasu-de nuu-yá. Te nì kastují-dé nuu-yá. Te nì kajika tu'un-de-ya: Kastu'un, ndé chaa nì stují róó, áchí-de. ⁶⁵ Te ío kua'a-gá tu'un nì kaka'an-de sikí-yá ja ní kasá'a ndíva'a-de jíin-yá.

Ja ní kajanchaka-de-ya núu junta

⁶⁶ Te nuu ní kundijin, te nì kanataka chaa nì kayii, jíin sutú ñá'nu jíin cháa káchaa tutu, nì kajanchaka-de-ya núu junta máa-de. ⁶⁷ Te nì kaka'an-de: Máa-ró kúu máa Cristo, náún. Kachi nuu-rí, áchí-de. Te nì kachi-ya jíin-de: Vasa ná kachí-ri nuu-ro, te ni ma kándija kuti-ro. ⁶⁸ Te suni nú ruu xndichí-ri róó, te ma xndíó káni-ró tú'un nuu-rí. Te ni ma sía-ro rúu. ⁶⁹ Ko onde vina te máa Sé'e chaa kunchaa-ya íchi ndává'a nuu ío fuerza Dios, áchí-ya. ⁷⁰ Te ndí-i-de, nì kajika tu'un-de-ya: Núsáa te máa-ró kúu Se'e Dios náún, áchí-de. Te nì kachi-ya jíin-de: Máa-ró kaka'an ja rúu kúu, áchí-ya. ⁷¹ Yúan-na te nì kaka'an-de: Naún nini kúni so'o-ga-yo ká'an inga chaa núsáa, chi jíin yú'u máa-de nì kajini so'o-yó vina, áchí-de.

23

Ja kuá'an Jesús nuu Pilato

¹ Yúan-na te nì kandongda ndí-i-de nì kajanchaka-de-ya núu Pilato. ² Te nì kejá'a-de kásatú'un-de sikí-yá: Chaa yá'a nì kani'in-ná-de ja sáká núu-de xini ñayivi ñuu-yo. Te tú já'a-de tu'un kuá'a-yó xú'un yóo nuu César. Te ká'an-de ja máa-de kúu Cristo Rey, áchí. ³ Yúan-na te Pilato, nì jika tu'un-de-ya: Máa-ró kúu Rey ñayivi judío náún, áchí-de. Te máa-yá nì ka'an-ya: Ká'an ndaa-ro, áchí-ya. ⁴ Te nì kachi Pilato jíin taká sutu ñá'nu jíin ñayivi kuá'a-ún: Tú ni ñn kuachi ní'in-rí sikí cháa yá'a, áchí-de. ⁵ Ko máa cháa-ún, ví'í-gá nì kaka'an-de: Xaan kúvaa ñayivi sá'a-de jíin tú'un stá'an-de ní ñuu Judea, nì kejá'a-de onde ñuu Galilea te nì kenda-de onde yá'a, áchí-de.

Ja kándij Jesús nuu Herodes

⁶ Yúan-na te Pilato, ja ní jini so'o-de ja Galilea kaka'an, te nì jika tu'un-de nú chaa ñuu Galilea kúu-ya. ⁷ Te nuu ní juku'un iní-de ja ndá'a Herodes yí'i ñuu-ya, te nì tájí-de-ya kuá'an-ya núu Herodes chi kivi-ún suni kánde

Herodes iní ñuu Jerusalén. ⁸ Te nuu ní jiní Herodes nuu Jesús, nì kusíi xáan iní-de, chí ío kua'a kivi kuni-de nde'é-de nuu-yá, chí nì jini tu'un-de kua'a tú'un siki-yá. Te ñúkuu iní-de ja sá'a-ya ñn tuni nuu-dé. ⁹ Te xaan ní xndichí-de-ya. Ko tú ni ñn tu'un ní xndíó káni-ya núu-dé. ¹⁰ Te taká sutu ñá'nu jíin taká chaá káchaa tutu, ká'jin-de yúan, kásátú'ún téyíi-ga-de siki-yá. ¹¹ Yúan-na te Herodes jíin soldado-de, nì kasándiva'a-de jíin-yá. Te nì kasákátá-de nuu-yá. Te nì chu'un-de-ya ñn sa'ma tindu'á. Te nì natájí tuku-de-ya kuáno'on-yá nuu Pilato. ¹² Te suni máa kivi-ún, nì kanakuni maní tá'an Herodes jíin Pilato, chí aná'an chí kájito u'u tá'an-de núú. ¹³ Yúan-na te nì kana Pilato xiní taká sutu ñá'nu, jíin taká chaá kákuu jefe jíin taká ñayivi. Te nì kandutútú-i. ¹⁴ Te nì ka'an-de jíin-i: Nì kakinchaka-ró cháa yá'a nuu-rí, ja sáká núu-de xiní ñayivi, áchí-ro. Te vina a nì xndichí-ri-de jito nuu máa-ró. Te tú ni ñn kuachi ní ní'in-rí siki-dé natu'un kásátú'ún-ró, ¹⁵ te ni Herodes, chí nì táji-rí-de nì ja'an-de yúan. Te tú ni ñn kuachi ní sá'a-de ja ká'ni-yo-dé.

Ja kuá'an tuku-ya núu Pilato

¹⁶ Núsáa te ná xndó'o-ri-de te sía-ri-de ki'in-de. Achí-de. ¹⁷ Chí ndita'an viko-ún kánúú ja sía-de ñn preso. ¹⁸ Ko taká ñayivi kuá'a-ún, ñn núu-ni nì kakana jaa-i: Ka'ni-ní chaá yá'a. Te sía-ní Barrabás ná kí'in-de, áchí-i. ¹⁹ Te Barrabás, kánde-de vekaa kuachi ja ní xndón-da-de-i nì kanakuatá'an máa-i, te nì ja'ni-dé ñn ndiyi. ²⁰ Te nì ka'an tuku Pilato jíin-i, chí sía-de Jesús kuni-de núú. ²¹ Ko máa-i nì kakana jaa tuku-i: Ka'ni-ní-de jiká cruz, kata kaa-ní-de, áchí-i. ²² Te nì ka'an tuku-de jíin-i vuelta uní: Te naún kuachi nì sá'a chaá yá'a vii. Tú ní'in kúti-rí ni ñn kuachi siki-dé ja kúu-de. Núsáa te xndó'o-ri-de, te sía-ri-de ki'in-de. Achí Pilato.

Ja ní kajata kaa-de-ya

²³ Ko ñn jinu-ni nì kakana jaa ñayivi-ún, nì kajikan-i ja ná kúu-ya jiká cruz. Te máa-i jíin taká sutu ñá'nu, nì kakana jaa téyíi-i. Te yúan ní kundéé-i jíin Pilato. ²⁴ Yúan-na te Pilato, nì sánda-de ja ná kúu ja ní kajikan-i. ²⁵ Te nì sía Pilato chaá nì kánde vekaa siki ja ní xndón-da-de-i nì kanakuatá'an máa-i te nì ja'ni-dé ndiyi. Chí súan nì kajikan ñayivi-ún. Te nì naku'a-de Jesús nuu-í ja ná sá'a-i ndasa kákuu iní máa-i jíin-yá. ²⁶ Te nì kákiñi'in-i-ya. Te nì kakatíin-i ñn chaá nání Simón ñuu Cirene ja vái-de ichi rancho. Te nì kachaa-i cruz siki-dé. Te ndíso-de kua'an-de yata Jesús. ²⁷ Te kua'a ñayivi jíin ñá'an, nì kandikin-i yata-yá. Te ña'an-ún, kánde'e-ña te kákana jikó'ó-ña ja'a-yá. ²⁸ Ko máa Jesús, nì xió kóto-ya núu-ña. Te nì ka'an-ya jíin-ña: Se'e ñuu Jerusalén, ma ndé'e-ro ja'a-rí. Nde'e ja'a máa-ró jíin ja'a sé'e-ro jíná'an-i. ²⁹ Te kuni so'o-ró, chí chaá kivi ja ká'an-i: Xáan ndatu ña'an numá, jíin ja tú ní skáku se'e, jíin ja tú ní skáxin-í, achí-i. ³⁰ Yúan-na te ka'an ñayivi jíin taká yuku: Nduá siki-rí jíná'an-ri. Te suni jíin taká tinduu: Kasu siki-rí jíná'an-ri, achí-i. ³¹ Chí nú jíin yúnu yí'í kásá'a-de tiñu yá'a, te ndasa sá'a-de jíin yúnu íchí núsáa, áchí-ya. ³² Te suni nì io uu chaá ká'io kuachi kája'an-de jíin-yá ja kúu-de. ³³ Te nì jakoyo-i jíin-yá tinduu nání yiki xiní, te yúan nì kajata kaa-i-ya jiká cruz. Te suni nì kajata kaa-i ndendúú chaá ká'io kuachi-ún, ñn-de ichi ndává'a-ya, te inga-de ichi ndávésé-yá. ³⁴ Te nì ka'an Jesús: Táa, sá'a-ní tuká'nu iní-ní nuu-í, chí tú kájin-i naún kásá'a-i, áchí-ya. Te nì kandátá-i sa'ma-yá, nì kasá'a-i ñn apuesto siki. ³⁵ Te ñayivi ká'jin yúan kánde'é-i nuu-yá. Te chaá kákuñá'nu, suni nì kasákátá-de nuu-yá. Te nì kaka'an-de: Sava ñayivi á nì kuu nì nama-de. Ná nama-de máa-de, te nú Cristo I'a nì kaji Dios kúu-de, áchí-de. ³⁶ Te soldado, suni nì kasákátá-de nuu-yá. Te nì kakandita-de nuu-yá. Te kája'a-de vinagre ko'o-ya. ³⁷ Te nì kaka'an-de jíin-yá: Nú máa-ró kúu rey ñayivi judío, te ná

náma-ró máá-ró, áchí-de. ³⁸ Te suni n̄i io ñn tutu yoso siki-yá jíin yú'u griego, jíin latín, jíin hebreo: Yá'á kúu Rey ñayivi judío, áchí. ³⁹ Te ñn máá cháa ío kuachi-ún ja ndíta kaa-de, n̄i ka'an ndiva'a-de jíin-yá: Nú máá-ró kúu Cristo, te ná náma-ró máá-ró te suni nama-ró rúu jíiná'an-r̄i núsáá, áchí-de. ⁴⁰ Ko inga-de, n̄i ka'an xaan-dé nuu tá'an-de: Tú ío ja jíin'ún-ró núu Dios náún, chí ñn núu-ni tá'nu ndatu-ro jíin-yá. ⁴¹ Chí máá-yó, jandáa watu-ni ndó'o-yó yá'a, chí súan kúta'u-yo táká tiñu n̄i sá'a-yó, Ko I'a yá'a, tú ni ñn kuachi ní sá'a-ya, áchí-de. ⁴² Te n̄i ka'an-de jíin Jesús: Nuku'un in̄i-ní náá nú n̄i najaa-ní in̄i ñnu nuu tá'ú-ní tiñu, áchí-de. ⁴³ Yúan-na te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Jandáa ká'an-r̄i jíin-ró, ja vína te kunchaa-ro jíin-rí nuu jardín andívi, áchí-ya. ⁴⁴ Te nuu ní kuu nátu'un kaxiuu, te n̄i kuxkí'v̄i ní n̄i núu ñú'un onde ka'un̄i. ⁴⁵ Te n̄i kutúún ndikandii. Te sa'ma ndíta kaa in̄i ve'e ī, n̄i ndata sáva sava. ⁴⁶ Yúan-na te n̄i ka'an jaa Jesús: Táa, in̄i nda'a-ní náku'a-ná añú-ná, áchí-ya. Te súan n̄i ka'an-ya, te n̄i jí'i-ni-ya. ⁴⁷ Te cháa capitán, nuu ní jin̄i-de ja súan n̄i kuu, te n̄i nakana jaa-de Dios: Ndaa ndija ja cháa yá'a ñn cháa ndaa n̄i kuu-de, áchí-de. ⁴⁸ Te ndivii ñayivi ká'in yúan, n̄i kajini-i ja súan n̄i kuu. Te n̄i kanaxió káva-i kákani-i jikí jiká-í kája'an-i. ⁴⁹ Ko taká cháa kájin̄i tá'an jíin-yá, jíin táká ña'an kándikin-ña-yá onde ñnu Galilea, ká'in jiká-ña kánde'é-ña táká tiñu yá'a.

Ja ní kachiyuji-de-ya

⁵⁰ Te n̄i io ñn cháa nání José, cháa vá'a cháa ndaa kúu-de. Te suni ñn cháa junta kúu-de. ⁵¹ Ko tú ní jata'an in̄i-de tu'un n̄i kandatú'ún junta-ún ni tiñu n̄i kasánda-ún. Te ñnu Arimatea in̄i ñnu Judea ncháa-de. Te ñúkuu in̄i-de koo ñnu nuu tá'ú Dios tiñu. ⁵² Cháa yá'a, n̄i ja-de nuu Pilato. Te n̄i jikan-de yiki kúñu Jesús. ⁵³ Te n̄i janchaa-de-ya. Te n̄i chisúkun-dé-ya jíin ñn sa'ma kuitá. Te n̄i chindee-de-ya in̄i ve'e añú ja ní jacha jiká ñn kava nuu tú kunduji-ga ni ñn ndiyi. ⁵⁴ Te kivi xian-ún koo viko Pascua. Te a yani kundijin̄i kivi ndetatú. ⁵⁵ Te ña'an ní kikoyo jíin-yá onde ñnu Galilea, káindikin-ña José kua'an-ña jíin-de. Te n̄i kajini-ña yaú kava-ún nuu ní yuji yiki kúñu-ya. ⁵⁶ Te n̄i kanaxió káva-ña káno'on-ña. Te n̄i kasátu'a-ña jí'o jíin perfume, te n̄i kandetatú-ña kivi ndetatú-ún, nátu'un n̄i tá'ú tiñu ley.

24

Ja ní nachaku Jesús

¹ Te tíkuáan-na kivi ñn semana n̄i jakoyo-ña yaú kava-ún, káindá'á-ña táká jí'o n̄i kasátu'a-ña. Te suni kája'an sava-ga ña'an jíin-ña. ² Te n̄i kajini-ña já ní kuxio yuu ndí'u yu'u yaú kava-ún kua'an. ³ Te n̄i kivi koyo-ña. Te tú ní kájin̄i-ña yiki kúñu máá Jító'o-yo Jesús. ⁴ Te nini kákuñáá in̄i-ña já súan n̄i kajini-ña, te uu cháa káñu'un sa'ma kuíjin kándii ncháa, n̄i kajukuiñi-ni-de xiin-ña. ⁵ Te n̄i kayu'ú-ña. Te n̄i kajaxin-ña núu-ña nuu ñú'un. Te n̄i kaka'an cháa-ún jíin-ña: Naja sá ma'ñú ndiyi kánandúkú-ró I'a chakú. ⁶ Túu-ya yá'a, chí a n̄i nachaku-ya. Á tú ná'an-ró ndasa n̄i ka'an-ya jíin-ró ná n̄i kandee-ga-ya ondé ñnu Galilea núu. ⁷ Chí n̄i ka'an-ya: Jínu ñú'ún já máá Sé'e cháa natuu-ya núu ndá'a cháa ká'io kuachi, te kuu-ya jiká cruz, te nachaku-ya kivi uní. Achí. ⁸ Yúan-na te n̄i kanuku'un in̄i-ña tú'un n̄i ka'an-ya jíin-ña. ⁹ Te n̄i kenda-ña yaú kava-ún káno'on-ña. Te n̄i kakastu'ún-ña tú'un yá'a nuu ndí'uxi ñn-de jíin táká nuu sáva-ga-de. ¹⁰ Te ña'an kákastu'ún tú'un yá'a nuu apóstol kákuu María ñnu Magdala, jíin Juana, jíin ingá María náa Jacobo, jíin sáva-ga-ña. ¹¹ Ko máá apóstol, kájan̄i in̄i-de ja tú'un tá'an tach̄i káka'an-ña. Te tú ní káandija-de. ¹² Te n̄i ndukuiñi-ni Pedro. Te n̄i jinu-de kua'an-de onde yaú kava-ún. Te n̄i

jukuḡita ndee-de. Te nḡ jini-de ja sá'ma kuítá-ún kándaa-na máá. Te nḡ kee-de kuano'on-dé ve'e-de jáni inḡ-de naún ní kuu.

Ja ní ketá'an-ya jíin úu-de

¹³ Te suu kivi-ún, te kája'an uu-de ichi ñn ñuu nání Emaús ja ncháá nátu'un uxḡ kilómetro yósava jíin ñuu Jerusalén. ¹⁴ Te kándatu'ún máá-de taká tiñu yá'a ja ní kuu-ún. ¹⁵ Te nini kándatu'ún-de te kájika tu'ún tá'an máá-de. Te máá Jesús, nḡ jaa-ya yatá-dé. Te kájika taí-ya kuá'an-ya jíin-de. ¹⁶ Ko nátu'un ndasú nduchi-dé náva'a ma nákuḡi-de-ya. ¹⁷ Te nḡ ka'an-ya jíin-de: Naún tu'un kándatu'ún-ró yá'a nini kájika-ró. Te naja kándukuí'a inḡ-ro, áchí-ya. ¹⁸ Te ñn-de ja nání-de Cleofas, nḡ ka'an-de jíin-yá: Á sá ní chaa-ní inḡ ñuu Jerusalén, te máá ñn-ni níí tú jini-ní taká tiñu ja ní kuu inḡ ñuu-ún kivi yá'a náún, áchí-de. ¹⁹ Te nḡ jika tu'ún-yá-de: Te naún ní io, áchí-ya. Te máá-de nḡ kaka'an-de jíin-yá: Aa, ja ní ta'an Jesús ñuu Nazaret, chaa nḡ jani tu'un Dios te nḡ sá'a-de tiñu ñá'nu. Te jíin fuerza nḡ jani-de tu'un jíto nuu Dios jíin núu taká ñayivi. ²⁰ Te sutu ñá'nu jíin cháa kakuñá'nu nuu-yo, nḡ kanastuu yuán-de. Te nḡ kanakuxndíi siki-dé ja ná kuu-de. Te nḡ kaja'ni-ún-de jika cruz. ²¹ Ko máá-ná jíná'an-ná, nḡ kañukuu iní-ná ja máá-de kuu chaa ja náma ñuu Israel núu. Te nḡ ndí'i taká tiñu yá'a, te vina nḡ kuu unḡ kivi já ní kuu taká tiñu-ún. ²² Ko sava ñasí'í ío jíin-ná jíná'an-ná, suni nḡ kasíyú'ú-ña-ná, chi jañá'an xaan ní jangoyo-ña yaú kava-ún. ²³ Te tú ní kánani'in-ña yiki kúñu-de. Te nḡ chakoyo-ña te áchí-ña já ní kajini-ña já ní kenda koyo ndajá'a ándiví núu-ña. Te nḡ kaka'an ndajá'a-ún jíin-ña já chakú-de. ²⁴ Te nḡ kaja'an sava tá'an-ná onde yaú kava-ún. Te nḡ kajini-de nátu'un nḡ kaka'an ña'an-ún. Ko tú ní kajini kuti-dé nuu máá cháa-ún. Achí-de. ²⁵ Yúan-na te nḡ ka'an-ya jíin-de: Chaa xini ñáá kakuu-ró. Xaan úun inḡ añu-ro já kándija-ró taká tu'un nḡ kaka'an chaa nḡ kajani tu'un Dios. ²⁶ Á tú kánúu já ndó'o Cristo tundó'o yá'a te vásá ndivi-ya núu nduñá'nu-ya náún. Achí-ya. ²⁷ Te nḡ kejá'a-yá onde tu'un Moisés jíin tú'un chaa nḡ kajani tu'un Dios, te nḡ jani káji-yá taká tu'un tutu iḡ núu-dé ja ká'an tu'un máá-yá. ²⁸ Te nḡ kakuyani-de rancho nuu kája'an-de-ún. Te máá-yá nḡ sá'a-ya nátu'un ki'in jíká-ga-ya. ²⁹ Ko máá-de nḡ kastétuu-de-ya, nḡ kaka'an-de jíin-yá: Kendoo-ní jíin-ná, chi a kuá'ini te kuakuxkí'vi, áchí-de. Yúan-na te nḡ kivi-ya já kendo-ya jíin-de. ³⁰ Te nuu ní kajungoo-de ja kée-dé staa, te nḡ ki'in-ya staa-ún, te nḡ jikan ta'u-yá. Te nḡ ja'ncha sava-ya. Te nḡ ja'a-ya núu-dé jíná'an-de. ³¹ Yúan-na te nátu'un nḡ kananuña nduchi-dé. Te nḡ kanakuḡi-de-ya. Ko iḡ-ní nḡ kuxio-ni-ya kuá'an-ya. ³² Yúan-na te nḡ kaka'an máá-de: Jandáa ja ní tá'u'u inḡ añu-yo ja níni jáni-ya tú'un nuu-yo íchi-ún nuu ní juña-ya tutu iḡ núu-yo. ³³ Te suni hora-ún nḡ kandukuñi-de. Te kuano'on-dé ichi ñuu Jerusalén. Te yúan nḡ kanaketá'an-de jíin uxí ñn-ga chaa-ún ká'in tutu-de jíin sava-ga tá'an-de. ³⁴ Te nḡ kaka'an-de: Jandáa jakúti a nḡ nachaku máá Jító'o-yo. Te a nḡ ndenda ndijin-ya núu Simón. Achí-de. ³⁵ Yúan-na te ndendúu chaa-ún, nḡ kakastu'ún-de ndasa nḡ kaketa'an-de jíin-yá ichi-ún. Te ndasa nḡ kanakuḡi-de nuu-yá nuu ní ja'ncha sava-ya staa. ³⁶ Te nini kándatu'ún-de tu'un yá'a, te nḡ jukuñi-ni máá-yá sava mañú-de. Te nḡ ka'an-ya jíin-de: Ma kukuí'a inḡ-ro jíná'an-ró, áchí-ya. ³⁷ Ko máá-de, nḡ kayu'ú-de. Te nḡ kandakoto io-de. Te kájani inḡ-de ja ñn añu kuu-ya. ³⁸ Ko máá-yá nḡ kachi-ya jíin-de: Naja káyu'ú-ro. Naja súan kájani inḡ-ro. ³⁹ Nde'é ndá'a-rí jíin já'a-rí, te kuḡi-ro já máá-rí kuu. Tñn ruu te kuḡi-ro, chi ñn añu tú ñáva'a kuñu ni yiki nátu'un kánde'é-ró já ñáva'a máá-rí. Achí-ya. ⁴⁰ Te nḡ kuu nḡ ka'an-ya tú'un yá'a. Te nḡ stá'an-ya ndá'a-yá ja'a-yá nuu-dé jíná'an-de. ⁴¹ Te vasa kákuñi xaan inḡ-de,

ko tú ní kákandíja va'a-de. Te yuán ní ka'an-ya jíin-de: Ió ja kée-rí yá'a xí túu, áchí-ya. ⁴² Yúan-na te ni kaja'a-de in tiyáká táu núu-yá, jíin in yoko ja ñú'un nduxi. ⁴³ Te ni ki'in-ya ní yee-yá nuu-dé jíná'an-de. ⁴⁴ Te ni ka'an-ya jíin-de: Ya'á kúu taká tu'un ni ka'an-ri jíin-ró ná ni kanchaa-ri jíin-ró sáá, ja kánúú skíkuu taká tu'un-ri ja yóso núu tutú ley Moisés, jíin núu tutú chaa ni kajani tu'un Dios jíin núu tutú Salmo. Achí-ya. ⁴⁵ Te ni juña-ya já jiní tuní-de jíná'an-de, náva'a kuu juku'un iní-de tu'un ká'an tutú ii. ⁴⁶ Te ni kachi-ya jíin-de: Súan yóso núu tutú ja ndó'o Cristo, te nuu uní kivi te nachaku-ya má'ñú ndíyi. ⁴⁷ Te jíin sí'ví-yá ná kuichá tu'un nuu táká ñayivi já ná nákani iní-i, náva'a koo tuká'nu iní-ya núu táká kuachi-i. Te kejá'á tú'un yá'a onde ñuu Jerusalén ki'in. ⁴⁸ Máá-ró kákuu chaa kani ndaa tu'un yá'a. ⁴⁹ Te vina tájí-rí ja ní keyu'u Táa-ri. Te kii síki-ro jíiná'an-ró. Ko kendo-ro iní ñuu Jerusalén onde ná kú'un-ró fuerza ja kii onde andívi, áchí-ya.

Ja ní ndaa-ya kuá'an-ya andívi

⁵⁰ Yúan-na te ni kiñi'in-ya-dé kua'an-ya jíin-de onde ñuu Betania. Te yúan ni kaña-ya ndá'a-yá. Te ni jikan ta'u-yá ja'a-dé jíná'an-de. ⁵¹ Te nini jikan ta'u-yá ja'a-dé, te ni kuxio-ni-ya núu-dé, ni ndaa-ni-ya kuá'an-ya onde andívi. ⁵² Te máá-de, ni kachiñú'un-de-ya. Yúan-na te ni kanaxió káva-de káno'on-de ñuu Jerusalén kákusií xáan iní-de. ⁵³ Te nene ni ka'jin-de iní ve'e ii kájikan ta'u-dé te kánakana jaa-de Dios. Amén.

EL SANTO EVANGELIO SEGUN SAN JUAN TU'UN VA'A NI CHAA SAN JUAN

Máá-yá kúu máá Tú'un

¹ Ondé xnáñúú ní kuu Tu'un. Te Tu'un-ún, n̄i kanchaa-yá jíin Dios. Te máá Tú'un-ún n̄i kuu Dios. ² Máá-yá n̄i kanchaa-yá ondé xnáñúú jíin Dios. ³ Te ondé jíin máá-yá n̄i sá'a Dios taká ndatíñu. Te nú tú ní sá'a máá-yá, te ma kúva'a ni ñn ndatíñu yá'a núú. ⁴ Te in̄i máá-yá ñú'un vida te yuán kúu ñn luz ja stúun nuu taká ñayivi. ⁵ Te máá luz, xndíi ncháa nuu ñúñaá. Te ñúñaá-ún, tú ní kúndéé ndá'va.

Juan, chaa skuánducha

⁶ Te n̄i táji Dios ñn chaa nání Juan. ⁷ Chaa yá'a, n̄i kii-de ja káni ndaa-de tu'un máá luz, náva'a kándija taká ñayivi sá'a-de. ⁸ Nasu máá-de ní kúu luz. Ko n̄i kii-de náva'a kani ndaa-de tu'un máá luz. ⁹ Máá-yá kúu luz ndija ja stúun nuu taká ñayivi, te ondé sáá ní kii-yá in̄i ñuyivi. ¹⁰ Te n̄i nchaa-yá in̄i ñuyivi, ko vasa jíin máá-yá n̄i kuva'a ñuyivi, te tú ní nákun̄i ñayivi núu-yá. ¹¹ N̄i kii-yá núú ja xín máá-yá, te ñayivi máá-yá-ún, tú ní kájatá'ú-i-yá. ¹² Ko sava ñayivi, n̄i kakandija-i-yá jíin sí'vi-yá, te n̄i kajatá'ú-i-yá. Te nuu máá-i n̄i ja'a-yá tú'un ja ndúu-i se'e Dios. ¹³ Te máá-i, tú ní kákaku-i cuenta niñi, te ni yiki kúñu, ni chaa, tú ní kásá'a, ch̄i sua máá Dios n̄i sá'a. ¹⁴ Te máá tú'un-ún, n̄i nduu-yá ñn yiki kúñu. Te n̄i nchaa-yá jíin-yó. Te ñú'un chítú-yá jíin tú'un luu, jíin tú'un ndaa Dios. Te n̄i kajini-yo ja lúu n̄i nduñá'nu-yá. Ch̄i nátu'un luu kúñá'nu máá tú'un-ni Se'e Táa-yo Dios, suni súan-ni káa máá-yá. ¹⁵ Juan, n̄i jani ndaa-de tu'un-yá: I'a yá'a kúu ja ní ka'an-ri: I'a ja váji ichi yatá-rí ñá'nu-ga kúu-yá vásá rúu, ch̄i ondé ná té kaku-ga-ri, te a ío-yá, áchí-de. ¹⁶ Te ja ñú'un chítú máá-yá, ondé yuán n̄i kani'in taká-yo, ch̄i bueno n̄i ja'a-yá tú'un luu in̄i-yá núu-yo. ¹⁷ Moisés, n̄i ja'a-de ley nuu-yo. Ko Jesucristo, n̄i ja'a-yá tú'un luu in̄i-yá jíin tú'un ndaa nuu-yo. ¹⁸ Tú ní jiní kuti ní ñn ñayivi núu Dios. Ió ñn máá tú'un-ni Se'e-yá ja kanchaa jíin-yá, te máá Sé'e-yá-ún, n̄i jani-yá tú'un Dios nuu-yo. ¹⁹ Te judío, n̄i katáji-ún sutú jíin cháa levita n̄i kikoyo ichi ñúu Jerusalén. Te n̄i kajika tu'un-ún Juan: Te róó ndé chaa kúu-ró, áchí. Te ya'á kúu tu'un n̄i jani ndaa Juan, ²⁰ te tú ní jasú-de yu'u-dé. Ch̄i n̄i ka'an ndaa-de: Nasuú Cristo kúu-ri, áchí-de. ²¹ Te n̄i kajika tu'un-ún-de: Núsáá te Elías kúu-ró náún, áchí. Te n̄i ka'an Juan: Nasuú rúu kúu, áchí-de. Te n̄i kajika tu'un tuku-ún-de: Máá cháa jáni tu'un Dios kúu-ró núsáá, áchí. Túu, áchí Juan. ²² Te n̄i kaka'an tuku jíin-de: Te ndé chaa kúu-ró núsáá. Ka'an náva'a nakani-ri tu'un nuu cháa n̄i katáji rúu vai-ri. Ná ká'an máá-ró ndé chaa kúu-ró víi, áchí. ²³ Te n̄i ka'an Juan: Máá-rí kúu ñn ndajá'a kána jaa ondé nuu ñú'un té'é: Ná sándóo-ró ichi máá Jító'o-yo, nátu'un n̄i ka'an Isaías, chaa n̄i jani tu'un Dios ondé sáá. ²⁴ Te ja ní kikoyo-ún, fariseo n̄i katáji-ún. ²⁵ Te n̄i kajika tu'un Juan: Te naja skuánducha-ro te nú nasu Cristo ni Elías ni máá cháa jáni tu'un Dios kúu-ró núsáá, áchí. ²⁶ Te n̄i ka'an Juan jíin: Ruu, ch̄i jíin ndúcha skuánducha-ri. Ko ma'ñú máá-ró kanchaa ñn I'a ja tú kajini-ro. ²⁷ I'a yá'a vai ichi yatá-rí. Te tú kúñá'nu-ri ndájí-rí ñii yí'i ndijan-yá, ch̄i ñá'nu-ga kúu-yá vásá rúu. Achí-de. ²⁸ Súan n̄i jo in̄i ñuu Betábara, ondé inga lado Jordán, nuu ní skuánducha Juan. ²⁹ Te kivi xían-ún n̄i jiní Juan nuu Jesús ja vái-yá núu-dé. Te n̄i ka'an-de: Yúan vai Lélú Dios, I'a kuánchaa kuachi ñayivi ñuyivi. ³⁰ I'a yá'a kúu ja ní ka'an-ri:

Ichi yatá-rí vai ñn I'a ñá'nu-ga kúu vásá rúu. Chì onde ná té kaku-ga-ri te ío-ya. ³¹ Te tú ní nákuñ-ri-ya. Ko náva'a kenda ndijin-ya núu ñáyivi Israel, yuán ní kii-ri skuánducha-rí jín ndúcha. Achí-de. ³² Te ñi jani ndaa Juan tu'un: Ñi jini-ri Espíritu ja ní kuun ichi ándíví nátu'un paloma. Te ñi jungoo siki-yá. ³³ Te tú ní nákuñ-ri-ya, ko máá Dios, I'a ñi tájí rúu vai-ri ja skuánducha-rí jín ndúcha, máá-yá ñi ka'an jín-rí: Nú kuñ-ro já kúun Espíritu siki ñn chaá te jungoo siki-dé, te máá cháa-ún kuu I'a skuánducha jín Espíritu Santo, áchí Dios. ³⁴ Te a ñi jini-ri-ya. Te jáni ndaa-ri tu'un ja I'a yá'a kúu máá Sé'e Dios, áchí-de.

Uu chaá kándikin-de Jesús

³⁵ Te kivi xian-ún kánchaa tuku Juan jín úu chaá skuá'a jín-de. ³⁶ Te ñi jini-de nuu Jesús ja jika kuu-ya yúan. Te ñi ka'an-de: Yúan nde'é-ró máá Lélú Dios, áchí-de. ³⁷ Te ndendúú chaá skuá'a-ún, ñi kajini so'o-de tu'un ñi ka'an Juan. Te ñi káindikin-de Jesús. ³⁸ Te ñi xío kóto Jesús. Te ñi jini-ya já káindikin-de yata-yá. Te ñi ka'an-ya jín-de: Naún kánandúkú-ró, áchí-ya. Te ñi kaka'an-de jín-yá: Rabí (ja kuní ka'an: Maestro), ndenu ncháá-ní, áchí-de. ³⁹ Te ñi ka'an-ya jín-de: Ña'an te kuñ-ro, áchí-ya. Te ñi jakoyo-de te ñi kajini-de nuu ncháá-ya. Te ñi kákendoo-de jín-yá kivi-ún, chí a ío nátu'un kakuun áini. ⁴⁰ Te ndendúú chaá-ún, ñi kajini so'o-de tu'un ñi ka'an Juan. Te ñi káindikin-de-ya. Te ñn-de kúu Andrés, ñani Simón Pedro kúu-de. ⁴¹ Chaá yá'a, ñi nani'in-ní-de ñani-de Simón. Te ñi ka'an-de jín: Ñi kaketá'an-ri jín Mesías (ja kuní ka'an: Cristo), áchí-de. ⁴² Te ncháka-de chaá ñi chaá-de jín núu Jesús. Te ñi nde'é Jesús nuu-dé. Te ñi ka'an-ya: Máá-ró kúu Simón, se'e Jonás. Vina te kunání-ró Cefas (ja kuní ka'an: ñn kava). Achí-ya.

Ja ní kana-ya xini Felipe jín Natanael

⁴³ Te inga kivi xian-ún kuní Jesús ki'in-ya ñuu Galilea. Te ñi ni'in tá'an-ya jín Felipe. Te ñi ka'an-ya jín-de: Kundikin-ro rúu ki'on, áchí-ya. ⁴⁴ Te Felipe kúu chaá ñuu Betsaida, ñuu Andrés jín Pedro. ⁴⁵ Te ñi ni'in tá'an Felipe jín Natanael. Te ñi ka'an-de jín: A ñi kaketá'an-ri jín Jesús ñuu Nazaret. Se'e José kúu-ya. Te máá-yá kúu I'a yóso tú'un-ya núu tutú ley Moisés jín núu tutú ñi kachaa chaá ñi kajani tu'un Dios onde sáá, áchí-de. ⁴⁶ Te ñi ka'an Natanael jín-de: Á ío ja vá'a onde ñi ñuu Nazaret, áchí-de. Te ñi ka'an Felipe jín-de: Ña'an te kuñ-ro, áchí-de. ⁴⁷ Te ñi jini Jesús ja vái Natanael. Te ñi ka'an-ya tú'un-de: Yá'a vai ñn chaá Israel ndaa, chí tú xndá'ú kuti-dé, áchí-ya. ⁴⁸ Te ñi ka'an Natanael jín-yá: Ndasá jini-ní náá, áchí-de. Te ñi ka'an Jesús: Ñi jini-ri róo onde ná té kana-ga Felipe xini-ro, ná ñi kandee-ró chí yunu mérkexé, áchí-ya jín-de. ⁴⁹ Te ñi ka'an Natanael: Maestro, máá-ní kúu Se'e Dios, máá-ní kúu Rey nuu ñáyivi Israel, áchí-de jín-yá. ⁵⁰ Te ñi ka'an Jesús: Ñi ka'an-ri jín-ró já ní jini-ri róo chí yunu mérkexé. Ja yúan kándija-ró náún. Tiñu ñá'nu-ga kuñ-ro vásá yá'á, áchí-ya jín-de. ⁵¹ Te ñi ka'an-ga-ya jín-de: Jandáa ká'an-ri jín-ró: Vina te kuñ-ro já núña andíví, te ndajá'a Dios, kánda kánuu siki máá Sé'e chaá, áchí-ya.

2

Viko tánda'a ñuu Caná

¹ Te kivi uní ñi kuu ñn viko tánda'a iní ñuu Caná ndañúu Galilea. Te yúan kánchaa náa Jesús. ² Te suni ñi kákana-i xini Jesús jín cháa káskuá'a jín-yá, ñi kaja'an-ya viko-ún. ³ Te a ñi ndi'i vino. Te náa Jesús ñi ka'an-ña jín-yá: Tú kuti-gá vino káñava'a-i, áchí-ña. ⁴ Te ñi ka'an Jesús jín-ña: Náña, naja stétuu-ní-ná, chí té ja-ga hora-ná, áchí-ya. ⁵ Te ñi ka'an náa-ya jín súchí

kájatíñu-ún: Sá'a ndéja ká'an-ya jíin-ró. Achí-ña. ⁶ Te yúan ío ññu tinaja yuu. Te kuu ku'un uu xí uní kiyi ja ññ ññ. Chi cháa judío, súan ndoo iní-de. ⁷ Te ñi ka'an Jesús jíin-i: Skútú-ró tinaja yá'a nducha. Te ñi kaskútú-i onde yu'u. ⁸ Te ñi ka'an-ya jíin-i: Vina te tava-ro te kinchaka-ró núu mayordomo, áchí-ya. Te ñi kajanchaka-i nuu-dé. ⁹ Te mayordomo, ñi jito ncha-de nducha já ní nduu vino, te tú ní jiní-de ndénu ní kii. Ko mozo ñi katava ndúcha-ún a kájiní-i. Yúan-na te ñi kana-de xiní máá yí. ¹⁰ Te ñi ka'an-de jíin: Taká cháa kája'a-de vino va'a xna'an-ga te nú a ñi kaji'i vatu máá-i, yúan-na te já'a-de ja tú ío va'a. Ko máá-ró ñi chiva'a-ró vino va'a yá'a onde vina. ¹¹ Ya'á kúu tuni xnáñúú ní sá'a Jesús iní ññu Caná ndañúu Galilea. Te ñi kajiní-i ja lúu ñá'nu-ya. Te cháa káskuá'a jíin-yá, ñi kakandíja-de-ya. ¹² Te ñi kuu yuán. Te máá-yá jíin náa-ya jíin ñani-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá, ñi kanuu-ya ñúu Capernaum. Te ñi kaxiukú-yá yúan yaku-ni kivi.

Ja ní sándoo-ya vé'e ñi

¹³ Te ñi kuyani viko Pascua ñayivi judío. Te ñi kaa Jesús kua'an-ya ñúu Jerusalén. ¹⁴ Te ñi jiní-ya ñayivi kaxikó xndiki jíin ríi jíin paloma, jíin ñayivi kaxndáji xu'ún, kaxiukú-i iní ve'e ñi. ¹⁵ Te ñi sá'a-ya ññ cuarta ñii. Te ñi skúnu-ya taká-i iní ve'e ñi onde jíin ríi jíin xndiki-í. Te ñi jacha-ya xú'ún ñayivi kaxndáji. Te ñi skuío káni-ya taká mesa-i. ¹⁶ Te ñi ka'an-ya jíin ñayivi kaxikó paloma: Chaxio kití yá'a. Ve'e Táa-ri, ma násá'a-ró núyá'u. Achí-ya. ¹⁷ Yúan-na te cháa káskuá'a jíin-yá, ñi kanuku'un iní-de tu'un yóso núu tutú: Ná kuitú xaan iní-ri ve'e-ró, onde kuitá-ri jíin, áchí. ¹⁸ Te ñi kaka'an cháa judío: Na tuni stá'an-ro núu-ri ja ní sá'a-ró súan, áchí-de jíin-yá. ¹⁹ Te ñi ka'an Jesús: Stúncáa-ro vé'e ñi yá'a, te nuu uní-ni kivi te ndukani-ri, áchí-ya. ²⁰ Yúan-na te ñi kaka'an cháa judío: Nuú úu xiko ññu kuia te ñi jinu ve'e ñi yá'a. Te róo nuu uní-ni kivi te ndukani-ró náún. Achí-de. ²¹ Ko máá-yá, chi kuní ka'an-ya já yiki kúñu-ya kúu natu'un ve'e ñi. ²² Ja yúan, nuu ní nachaku-ya já ní jii-ya, te cháa káskuá'a jíin-yá, ñi kanuku'un iní-de ja ní ka'an-ya tú'un yá'a. Te ñi kakandíja-de tutu ñi jíin tú'un ñi ka'an Jesús. ²³ Te máá kivi víko Pascua kanchaa-ya ñúu Jerusalén. Te kua'a ñayivi ní kakandíja-i-ya, chi ñi kajiní-i taká tuni ñi sá'a-ya. ²⁴ Ko Jesús, tú ní játú'ún-yá-i, chi a jiní-ya taká-i. ²⁵ Te tú ní jinu ñú'ún-yá ja ká'an ni ññ cháa tu'un ñayivi jíin-yá, chi a jiní-ya ndasa kaa iní-i jíná'an-i.

3

Tu'un Nicodemo

¹ Te ñi io ññ tá'an cháa fariseo nání-de Nicodemo. Te kúñá'nu-de nuu ñayivi judío. ² Chaa yá'a ñi cháa-de nuu Jesús ññ akuáa. Te ñi ka'an-de jíin-yá: Maestro, a kájiní-ná ja ññ maestro kúu-ní te vai-ní onde nuu Dios, chi nú tú chindéé chítuu Dios ññ cháa, te ma kúu sá'a-de taká tuni ja sá'a máá-ní núu, áchí-de. ³ Te ñi ka'an Jesús: Jandáa ká'an-ri jíin-ró ja nú tú nakaku jáa ññ cháa, te ma kúu kuní-de ññ nuu tá'ú Dios tiñu, áchí-ya jíin-de. ⁴ Te ñi ka'an Nicodemo jíin-yá: Ndasa kuu nakaku ññ cháa nú a ñi yii-de. Á kuu ndivi-de chi náa-de te nakaku tuku-de, áchí-de. ⁵ Te ñi ka'an tuku Jesús: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, nú tú kaku ññ cháa jíin ndúcha jíin Espiritu, te ma kúu kivi-de iní ññu nuu tá'ú Dios tiñu. ⁶ Ja ní kaku cuenta kuñu, kuñu kúu. Te ja ní kaku cuenta Espiritu, se'e Espiritu kúu. ⁷ Ma nánaa iní-ro tú'un ká'an-ri jíin-ró: Jínu ñú'ún já náaku jáa-ró. ⁸ Kée tachí ndénu kuní máá, te jini so'o-ró já káyu, ko tú jiní-ro ndénu vai ni ndénu kí'in. Súan kúu taká ñayivi já kaku cuenta Espiritu, áchí-ya. ⁹ Te ñi ka'an Nicodemo: Ndasa kuu yuán núsáa, áchí-de

jíin-yá. ¹⁰ Te nì ka'an Jesús: Máá-ró kúu ñn maestro Israel te tú júku'un inì-ro jíin tú'un yá'a náún. ¹¹ Jandáa ká'an-ri jíin-ró: Ká'an-ri tu'un ja júku'un inì-ri. Te jáni ndaa-ri tu'un tiñu nì jini-ri. Ko tú játú'ún-ró tú'un ndaa ká'an-ri. ¹² A nì ka'an-ri tu'un ñuyívi jíin-ró te tú kándija-ró. Ndasá kándija-ró nú ka'an-ri tu'un andívi jíin-ró núsáa. ¹³ Máá Sé'e cháa kánchaa-ya andívi. Te nì kuun-ya íchi andívi. Te máá ñn-ni-ya ní ndaa-ya andívi, tuká inga cháa ní sá'a. ¹⁴ Chì nátu'un nì jata kaa Moisés koo núu ñú'un té'é, jínu ñú'ún já súni súan kuita kaa máá Sé'e cháa. ¹⁵ Náva'a ma náa táká ñayívi kákandija-i-ya, chì sua kuchaku-i ní káni, áchí-ya jíin-de. ¹⁶ Chì Dios, xaan ní kundá'ú inì-ya ñáyívi ñúyívi. Já yúan ní tájí-yá Se'e-ya ní kii-i, vasa máá tú'ún-ni-i nì io, náva'a ma náa táká ñayívi kákandija-i-ya, chì sua kuchaku-i ní káni. ¹⁷ Chì tú ní tájí Dios Se'e-ya núu ñúyívi já tá'nu ndatu ñayívi, chì sua ja ná kaku ñayívi sá'a-ya. ¹⁸ Nú kándija ñn ñayívi núu-yá, te ma tá'nu ndatu-i. Ko ñayívi tú kándija, ta'nu ndatu ná'ín-i, kuachi ja tú kándija-i nuu máá ñn-ni Se'e Dios. ¹⁹ A nì cháa máá luz inì ñuyívi. Ko ñayívi-ún, nì kákumani-gá-i jíin ñúñáa vásá jíin luz, chì tiñu kás'a-i kákuu tiñu ñáa. Já yúan te ta'nu ndatu ná'ín-i. ²⁰ Chì taká ñayívi já sá'a tiñu ñáa, jíto u'u-i nuu ío luz. Te tú kii-i nuu ío luz, náva'a tú ndenda ndijin tiñu sá'a-i. ²¹ Ko ñayívi já sátiñu ndaa, vai-i nuu ío luz, náva'a kenda ndijin ja jíin Dios nì sá'a-i tiñu máa-i.

Tu'un ndaa nì ka'an Juan

²² Yoán-na te Jesús jíin cháa káskuá'a jíin-yá, kája'an-ya núu Judea. Te yúan nì kanchaa-ya jíin-de. Te nì skuánducha-ya. ²³ Te suni nì skuánducha Juan inì ñuu Enón yani ñuu Salim, chì nì io kua'a ndúcha yúan. Te nì kikoyo ñayívi núu-dé, te nì skuánducha-dé-i. ²⁴ Chì té kivi-ga Juan vekaa. ²⁵ Te cháa káskuá'a jíin Juan, nì kastátá'an-de jíin cháa judío sikì modo ndoo inì. ²⁶ Te nì chakoyo-de nuu Juan. Te nì kaka'an-de: Maestro, cháa nì kanchaa jíin-ní inga lado yucha Jordán ja ní ka'an ndaa-ní tu'un-de, vina te skuánducha máa-de, te ndivii ñayívi kája'an-i nuu-dé, áchí. ²⁷ Te nì ka'an Juan: Nì ñn cháa ma ní'in kúti-dé nì ñn modo, te nú tú kii onde andívi. ²⁸ Máá-ró nì kajini ndaa-ro já ní ka'an-ri: Nasu rúu kúu Cristo, chì sua nì tájí-yá ruu yóxnúu-rí nuu-yá vai-ri. ²⁹ Cháa ncháka ñasíí kúu yii. Te amigo yii-ún ká'jin xiin-dé te kájinì so'o tu'un ká'an-de. Te kákusi xáan iní-i, nú a nì kajini so'o-i ká'an yii-ún. Súan kúu ja kúsi xáan iní-ri vina. ³⁰ Jínu ñú'ún já ndúñá'nu-ga máa-yá te ndúsúchí-ga máa-rí, áchí Juan. ³¹ I'a vai onde nuu súkún, ñá'nu-ga kúu-ya vásá táká-i. Te cháa nì kaku inì ñuyívi yá'a, se'e ñuyívi kúu-de. Te tu'un ñuyívi ká'an-de. I'a vai ichi andívi, ñá'nu-ga kúu-ya vásá táká cháa. ³² Te jáni ndaa-ya tú'un ja ní jini-ya jíin já ní jini so'o-ya. Ko nì ñn ñayívi tú játá'ú-i tu'un ká'an-ya. ³³ Ko ñayívi játá'ú tú'un ndaa ká'an-ya, suni máa-i ká'an-ndaa-i ja ío ndaa tu'un ká'an Dios. ³⁴ Chì I'a nì tájí Dios vai, tu'un Dios ká'an-ya. Chì Dios, tú kuí'a-ni já'a-ya Espiritu-ya. ³⁵ Máá Táa, kundá'ú inì-ya Sé'e-ya, te nì ja'a-ya táká ndatíñu nda'a Sé'e-ya. ³⁶ Ñayívi já kándija nuu máá Sé'e-ya, kuchaku-i ní káni. Te ñayívi já tú kándija nuu Sé'e-ya, ma kúchaku-i chì sua ví'í-gá kitì inì Dios nuu-í.

4

Jesús jíin ñá'an núu Samaria

¹ Te cháa fariseo, nì kajini tu'un-de tu'un Jesús, ja ío kua'a-gá cháa káskuá'a jíin máa-yá vásá jíin Juan jíin já skuánducha-ya kua'a-gá ñayívi vásá Juan. Te nì jini Jesús tu'un-ún. ² Ko tú ní skuánducha Jesús, chì sua cháa káskuá'a jíin-yá, káskuánducha máa-de. ³ Te nì kenda-ya núu Judea. Te kua'an tuku-ya núu

Galilea. ⁴ Te jínu ñú'ún já já'a-ya kí'in-ya ñúu Samaria. ⁵ Yúan-na te ñi jaa-ya ñin ñuu nání Sicar iní ñuu Samaria, yani ndu'a Jacob ja ní ja'a-de nuu sé'e-de José. ⁶ Te yúan ío sókó Jacob. Te Jesús, ñi jungoo-ya xín sókó-ún, chi ñi kuítá-ya íchi kuá'an-ya. Te nátu'un kaxiuu kúu. ⁷ Te ñi chaa ñin ña'an ñuu Samaria, vai tava-ña nducha. Te ñi ka'an Jesús jíin-ña: Kuá'a nducha ná kó'o-ná. Achí-ya. ⁸ Chi chaa káskuá'a jíin-yá, a kája'an-de onde ñuu kuakuaan-de ja kée-dé. ⁹ Te ña'an ñuu Samaria, ñi ka'an-ña jíin-yá: Naja jikán-ní nducha núu-ná ko'o-ní, chi chaa judío kúu-ní, te ña'an ñuu Samaria kúu-ná, áchí-ña. Chi ñayivi judío, tú kivi nduu-i jíin ñayivi ñuu Samaria. ¹⁰ Te ñi ka'an Jesús: Nú ní jiní-ní naún kúu ja kuá'a Dios nuu-ní, te jíin I'a ja ká'an jíin-ní: Kua'a-ní nducha ná kó'o-ná, yúan-na te kakan-ní nuu-yá te kuá'a-ya ndúcha chakú ko'o-ní núu, áchí-ya. ¹¹ Te ñi ka'an ña'an-ún jíin-yá: Táta, xaan kúnú sókó yá'a te tú ña jíin táva-ní nducha. Núsáa te ndénu ní'in-ní nducha chakú. ¹² Chi sókó yá'a ñi ja'a táa-yo Jacob nuu-yo. Te yá'a ñi ji'i máa-de nducha, jíin sé'e-de, jíin kiti-dé. Te ñá'nu-ga máa-ní vása máa-de náún. Achí-ña. ¹³ Te ñi ka'an Jesús: Nú ndé chaa ko'o nducha yá'a, kuchí tuku-de. ¹⁴ Ko chaa ko'o nducha já kuá'a-ná nuu-dé, ma kuchí kuti-gá-de, chi nducha já kuá'a-ná-ún, koo ñin sókó iní-de ja kána nducha kúchaku-de ní káni sá'a, áchí-ya jíin-ña. ¹⁵ Te ñi ka'an ña'an-ún jíin-yá: Táta, kuá'a-ní nducha-ún ko'o-ná, náva'a tuká kuchí kuti-ná, ni tuká kitava-ná-cha yá'a, áchí-ña. ¹⁶ Te ñi ka'an Jesús jíin-ña: Kuákana-ní xiní yíi-ní te chaa-ní, áchí-ya. ¹⁷ Te ñi ka'an ña'an-ún: Tú yii-ná ío, áchí-ña. Te ñi ka'an Jesús jíin-ña: Va'a-ni ká'an-ní, tú yii-ná ío, ¹⁸ chi ñi io u'un yii-ní. Te chaa ncháka-ní vina, nasu yíi máa-ní kúu-de. Yá'a kúu ja ní ka'an ndaa-ní, áchí-ya. ¹⁹ Te ñi ka'an ña'an-ún jíin-yá: Táta, ñin chaa jáni tu'un Dios kúu-ní jáni iní-ná. ²⁰ Ndiyí táa-yo, yuku yá'a ñi kachiñú'ún-de Dios. Te máa-ní káka'an-ní ja ñuu Jerusalén kúu nuu kánúu chíñú'ún-yó, áchí-ña. ²¹ Te ñi ka'an Jesús jíin-ña: Nána, ná kándíja-ní tu'un ká'an-ná chi chaa ñin kivi, ja ní yuku yá'a, ni ñuu Jerusalén, tú chíñú'ún-ní máa Táa-yo Dios súan. ²² Níi, tú kájiní-ní naún kúu ja kachiñú'ún-ní. Ko máa-ná, kájiní-ná I'a kachiñú'ún-ná. Chi onde nuu ñayivi judío vai tu'un nama yóo. ²³ Te chaa ñin kivi já ñayivi kachiñú'ún ndáa, chíñú'ún ndíja-i Táa-yo Dios jíin iní jíin añú-i. Chi Táa-yo, ndúkú-yá ñayivi já súan chíñú'ún-i-ya kuní-ya. Te a ñi chaa kivi-ún. ²⁴ Dios kúu Espíritu. Te ñayivi kuní chíñú'ún, kánúu já chíñú'ún ndíja-i-ya jíin iní jíin añú-i, áchí-ya. ²⁵ Te ñi ka'an ña'an-ún jíin-yá: Jiní-ná ja kíi Mesías, ja nání Cristo. Te nú ñi chaa máa-yá, te stá'an-ya táka tu'un nuu-yo. Achí-ña. ²⁶ Te ñi ka'an Jesús jíin-ña: Máa-ná kúu I'a-ún ja ká'an-ná jíin-ní, áchí-ya. ²⁷ Te nini sá súan ká'an-ya, te ñi chakoyo chaa káskuá'a jíin-yá. Te ñi kanaa iní-de kánde'é-de ja ndátu'ún-yá jíin ñin ña'an. Ko tú ni ñin-de ní ka'an: Naún jiká tu'ún-ní-ña, xí: Naún tu'un ndátu'ún-ní jíin-ña. ²⁸ Yúan-na te ña'an-ún, ñi skéndo-ña kíyi-ña te kua'an-ña onde ñuu. Te ñi ka'an-ña jíin ñayivi yúan: ²⁹ Ña'an jíná'an-ró te kuni-ro ñin chaa. Chaa-ún ñi kachi-de nuu-rí taká naún tiñu ñi sá'a-ri. Sánaa te máa-de kúu Cristo, áchí-ña. ³⁰ Yúan-na te ñi kenda koyo-i ñuu-ún. Te ñi chakoyo-i nuu-yá. ³¹ Te chaa káskuá'a jíin-yá, ñi kastétuu-de-ya: Maestro, kee-ní staa, áchí-de. ³² Te ñi ka'an-ya jíin-de: Ío ndeyu kée-rí ja tú kájiní-ro, áchí-ya. ³³ Yúan-na te chaa káskuá'a jíin-yá, ñi kajika tu'ún tá'an-de: ñin chaa ñi kinchaka ja ní yee-yá náún, áchí-de. ³⁴ Te ñi ka'an Jesús jíin-de: Ndeyu-rí kúu ja sá'a-ri tiñu kuní I'a ñi tájí rúu vai-ri jíin já skíkuu-ri tiñu-ya-ún. ³⁵ Á tú káka'an-ro: Ío kuun yóo onde kivi tá'nu trigo. Vina te ká'an-ri jíin-ró: Ndukani nuu-ro te nde'é-ró ní ndú'a-ún, chi a ñi kuaan já tá'nu. ³⁶ Te chaa já'nu, a kí'in-de ya'u-de te

nástútú-de nuni já kúchaku ñí káni, náva'a cháa sáka jíin cháa já'nu, ñn ká'nu-ni kusí iní-de. ³⁷ Chí súan kúu ja ká'an ndaa tu'un: ñn cháa sáka, te inga-de já'nu, áchí. ³⁸ Te a ni tájí-rí róo kika'nu-ro núu tú ní kásatiñu-ró. Sava-ga cháa ni kásatiñu, te máá-ró, a ni kivi koyo-ró núu tíñu-de. Achí-ya. ³⁹ Te ñayivi ñúu Samaria iní ñuu yúan, ni kajini so'o-i tu'un ni ka'an ña'an-ún. Te kua'a-í, ni kakandíja-i-ya. Chi ni ka'an ndaa-ña: Ni kachi-de nuu-rí taká naún tíñu ni sá'a-ri, áchí-ña. ⁴⁰ Yúan-na te ni chakoyo ñayivi ñúu Samaria nuu-ya. Te ni kaka'an nda'ú-i jíin-ya ja ná kendo-ya yúan. Te ni kendo-ya yúan uu kivi. ⁴¹ Te kua'a-gá-i ni kakandíja-i-ya sikí tú'un ká'an-ya. ⁴² Te ni kaka'an-i jíin ña'an-ún: Tuká níni tú'un máá-ró te kandíja-ri-ya, chí a ni kajini so'o máá-rí tu'un ká'an-ya. Te kájin-ri ja I'a yá'a kúu ndija I'a nama ñuyivi, chí Cristo kúu-ya. Achí-i.

Ja ní nasáva'a-ya sé'e mozo rey

⁴³ Te nuu úu kivi-ún ni kenda-ya yúan te kua'an-ya ñúu Galilea. ⁴⁴ Chí máá Jesús, ni ka'an ndaa-ya já ñn cháa jáni tu'un Dios, tú ká'io ja jíñ'ún ñayivi ñúu máá-de jíin-de. ⁴⁵ Te ni ja-ya ñúu Galilea. Te ñayivi Galilea, ni kajatá'ú-i-ya, chí ni kajini-i taká tíñu ni sá'a-ya ondé ñuu Jerusalén kivi ní io viko yúan. Chí máá-i, suni ni kaja'an-i viko-ún. ⁴⁶ Yúan-na te ni kee tuku Jesús kua'an-ya ingá jínu ondé ñuu Caná ndañúu Galilea nuu ní io nducha já ní nduu vino ni sá'a-ya. Te iní ñuu Capernaum ni io ñn cháa jatiñu nuu rey te kú'u se'e-de. ⁴⁷ Cháa yúan, ni jini tu'un-de ja ní kenda Jesús ñuu Judea vai-ya ñúu Galilea. Te ni ja'an-de nuu-ya. Te ni ka'an nda'ú-de jíin-ya ja ná núu-ya kí'in-ya te nasáva'a-ya sé'e-de, chí a yani kuu-i. ⁴⁸ Te ni ka'an Jesús jíin-de: Aa, te nú tú kuni-ro tuni jíin tíñu ñá'nu, ma kándíja kuti-ro, áchí-ya. ⁴⁹ Te cháa jatiñu nuu rey, ni ka'an-de jíin-ya: Táta, nuu-ni ki'on vína chí nú ná kukuéé-ni te kuu-i, áchí-de. ⁵⁰ Te ni ka'an Jesús jíin-de: Kuá'an, chí chakú se'e-ró, áchí-ya. Te cháa-ún, ni kandíja-de tu'un ni ka'an Jesús. Te ni kee-de kua'an-de. ⁵¹ Te nini núu-de kuano'on-dé, te ni kenda koyo mozo-de, ni kajanata'an-de, te ni kakastu'ún núu-dé: Ni nduva'a se'e-ní, áchí jíin-de. ⁵² Te máá-de ni jika tu'un-de na hora ni kejá'á nduva'a-i. Te ni kaka'an jíin-de: Iku ka'ñn ni kee kiji-i, áchí. ⁵³ Te máá táa-i, ni juku'un iní-de ja hora-ún kúu hora ni ka'an Jesús jíin-de: Chakú se'e-ró. Te ni kandíja-de jíin ñí vé'e-de. ⁵⁴ Ya'á kúu tuni uu ja ní sá'a Jesús ná ni ndii-ya ñúu Judea ondé ñuu Galilea.

5

Ja ní nasáva'a-ya ñayivi kú'u

¹ Yuán-na te ni io viko ñayivi judío. Te ni kaa Jesús kua'an-ya ñúu Jerusalén. ² Te ñuu Jerusalén ío ñn pila nducha máá yatá yuxé'é ríi. Te nuu yú'u hebreo nání Betesda. Te sókó-ún ñáva'a u'un portal. ³ Te iní portal yúan kánda kuá'a ñayivi kaku'u, ja kuáa, ja rengo, ja tí'íchi. Te káindatu-i kanda nducha-ún. ⁴ Chí ío kivi já núu ñn ndajá'a-ya iní pila-ún. Te skandá-ya ndúcha. Te cháa kivi xnáñúu iní pila, nú a ni skandá-ya ndúcha, te nduva'a-de nani kue'e tá'an-de. ⁵ Te yúan kátuu ñn cháa ja ní kuu oko xia'un uni kua kú'u-de. ⁶ Te ni jini Jesús ja kátuu cháa yá'a. Te ni juku'un iní-ya já ní kuu kua'a kua kú'u-de. Te ni ka'an-ya jíin-de: Kuni-ro nduva'a-ró náún, áchí-ya. ⁷ Te ni ka'an cháa kú'u-ún jíin-ya: Táta, tú ní'in-ná ni ñn cháa skivi náa iní pila, nú a ni kanda nducha. Chí nini vai-ná te kivi-ni inga-de te vásá cháa-ná. Achí-de. ⁸ Te ni ka'an Jesús jíin-de: Ndukoo, te naki'in-ró jito yuu-ro te ki'in-ro, áchí-ya. ⁹ Te cháa-ún ni nduva'a-ni-de. Te ni ki'in-de jito yuu-dé te kua'an-de. Te

máa kivi ndétatú kúu kivi-ún. ¹⁰ Yúan-na te ni kaka'an chaa judío jín cháa ni nduva'a-ún: Kivi ndétatú kúu. Tú ío ley ja kundiso-ró jito yuu-ro, áchí. ¹¹ Te ni ka'an-de jín cháa judío: Chaa ni nasáva'a ruu, máa-de ni ka'an-de jín-rí: Ki'in jito yuu-ro, te ki'in-ro, áchí-de. ¹² Yúan-na te ni kajika tu'ún-ún-de: Ndé chaa ni ka'an jín-ró: Ki'in jito yuu-ro te ki'in-ro, áchí. ¹³ Te chaa ni nduva'a-ún, tú ní jiní-de ndé chaa kúu. Chi Jesús, a ni kuxio-ni-ya kuá'an-ya núu ñáyivi ká'jin yúan. ¹⁴ Kúkuéé-ga, te ni ketá'an Jesús jín-de iní ve'e ii. Te ni ka'an-ya jín-de: Vina te ni nduva'a-ró. Ma sá'a-ga-ro kuáchi. Chi nú túu, te kii in tundó'o xaan-gá siki-ro. Achí-ya. ¹⁵ Te máa-de kua'an-de. Te ni kastu'ún-de nuu táká ñáyivi judío ja Jesús kúu I'a ni nasáva'a-ya-dé. ¹⁶ Te ni sá'a Jesús tiñu yá'a kivi ndétatú. Te chaa judío, ja yúan ní kachindikín-de-ya. Te kándúkú-de modo ndasa ka'ni-dé-ya. ¹⁷ Te ni ka'an Jesús jín-de: Máa Táa-ri sátiñu-ni-ya vina te suni ruu sátiñu-ri, áchí-ya. ¹⁸ Ja yúan cháa judío, ví'í-gá ni kándúkú-de modo ka'ni-dé-ya. Chi nasu máa in kivi ndétatú ní stíví-yá, chi suni ni ka'an-ya ja Táa-ya kúu Dios. Te in núu-ni sá'a-ya máa-yá jín Dios. ¹⁹ Te ni ka'an Jesús: Jandaa ká'an-ri jín-ró jíná'an-ró: Máa Sé'e, ma kúu sá'a kuti-ya ja máa-yá, chi máni ja ní jiní-ya sá'a Táa-ya. Chi taká ja sá'a máa-yá, suni súan sá'a máa Sé'e-ya in núu-ni jín-yá. ²⁰ Chi máa Táa, kúndá'ú iní-ya Sé'e-ya. Te stá'an-ya núu-í taká tiñu sá'a-ya. Te ñá'nu-ga tiñu stá'an-ya vásá yá'á, nává'a naa iní-ro ndé'é-ró jíná'an-ró. ²¹ Chi natu'un máa Táa, ndúkani-ya ndíyi te náschakú-ya-í, suni súan máa Sé'e, náschakú-ya ndéja kuní máa-yá. ²² Chi máa Táa, tú náku'ndí-ya siki ní in ñáyivi, chi ni ja'a-ya tú'un ja náku'ndí máa Sé'e-ya siki táká ñáyivi. ²³ Nává'a kuandatu ndivii ñáyivi núu Sé'e natu'un ká'jandatu-i nuu máa Táa. Te ja tú jándatu nuu Sé'e, suni tú jándatu nuu máa Táa ja ní tájí-yá Sé'e-ya vái. ²⁴ Jandaa ká'an-ri jín-ró: Nú in ñáyivi chu'un iní-i tu'un ká'an-ri, te kandíja-i nuu I'a ni tájí rúu vai-ri, ñáyivi-ún kuchaku-i ní káni, te ma tá'nu ndatu-i ja kúu-i, chi sua kuchaku-i ní káni. ²⁵ Jandaa ká'an-ri jín-ró: Chaa hora, te vina a kúu, ja táká ndíyi kuni so'o-i tu'un kana jaa máa Sé'e Dios. Te ja kúni so'o, nachaku jíná'an. ²⁶ Chi natu'un máa Táa ñú'un vida iní máa-yá, suni súan ni ja'a-ya núu Sé'e-ya ja ñú'un vida iní máa-i. ²⁷ Te suni ni ja'a Dios tu'un ja náku'ndí Sé'e siki ñáyivi, chi suni Sé'e chaa kúu-i.

Siki ja náchaku ndíyi

²⁸ Ma náa iní-ro ja ká'an-ri tu'un yá'a jín-ró. Chi chaa in kivi ja táká ndíyi ká'jin iní ve'e añú, kuni so'o-i tu'un kana jaa-ya. ²⁹ Te taká ñáyivi ní kasá'a tiñu va'a, kenda-i te kuchaku-i ní káni. Te ñáyivi ní kasá'a tiñu ñáá, suni nachaku-i ko ta'nu ndatu-i. ³⁰ Ma kúu kuti sá'a máa-rí ja máa-rí. Natu'un jini so'o-ri, súan sánda-ri. Te modo ndaa sánda-ri, chi tú sá'a-ri ja kuní máa-rí, chi ja kuní máa Táa-ri I'a ni tájí rúu vai-ri sá'a-ri. ³¹ Te nú ruu ká'an-ri tu'un máa-rí, te tú ío ndaa tu'un ká'an-ri. ³² Inga kúu ja jáni ndaa tu'un-ri. Te jiní-ri ja tú'un ndaa kúu ja ká'an-ya tú'un-ri.

Ja ní ka'an ndaa tu'un Jesús

³³ Máa-ró ni katájí-ró cháa ni kaja'an nuu Juan. Te máa-de ni jani ndaa-de máa tú'un ndaa. ³⁴ Vasa tú játá'ú-rí tu'un-ri ká'an ni in chaa, ko tu'un yá'a ká'an-ri nává'a kaku-ró jíná'an-ró. ³⁵ Máa-de ni kuu lámpara ja kayú te stúun. Te máa-ró, yaku-ni kivi ní kajata'an iní-ro núu luz máa-de. ³⁶ Ko ñá'nu-ga kúu ja jáni ndaa tu'un-ri vásá ja ní ka'an Juan. Chi Táa-ri, ni ja'a-ya tiñu nuu-rí ja ná sá'a-ri. Te suu tiñu sá'a-ri-ún kúu ja kájani ndaa tu'un ja Táa-ri, ni tájí-yá ruu vai-ri. ³⁷ Te máa Táa-ri ja ní tájí-yá ruu vai-ri, máa-yá ni ka'an ndaa-ya tú'un-ri. Te tú ní kájini so'o kuti-ro tú'un ká'an-ya, ni tú ní kájini-ro

ndasa káa-ya. ³⁸ Te ni tú ncháá n̄'in tu'un-ya iní-ro. Ch̄i tú kákandija-ró I'a n̄i tájī-yá vai. ³⁹ Kánakaji va'a-ró tutú ī, ch̄i kájani in̄i-ro já tú'un yóso yúan kúu ja kúchaku-ro n̄i káni sá'a, ko máá tutú-ún kúu ja ká'an ndaa tu'un máá-rí. ⁴⁰ Te tú kákuni-ro kíkoyo-ró núu máá-rí náva'a kuchaku-ro jíná'an-ró. ⁴¹ Tú játá'ú-rí ja sáñá'nu ñayivi rúu. ⁴² Te a jiní-ri róo ja tú kúmani-ro jín Dios onde jín iní jín añú-ro. ⁴³ Ruu vai-ri jín sí'ví Táa-ri, te tú kájatá'ú-ró rúu. Te nú inga chaá chaá-de jín sí'ví máá-de, sa chaá-ún yach̄i kuatá'ú-ró-de. ⁴⁴ Ndasakuu kandija-ró, ch̄i kásáñá'nu-ró tá'an-ró, te tú kándúkú-ró já ndúñá'nu-ró sá'a Dios, ja máá ñin-ni-ya ío. ⁴⁵ Ma nákani in̄i-ro já kakán-ri kuachi siki-ro núu Táa-ri. A káñukuu in̄i-ro núu Moisés. Te máá-de, jikán-de kuachi siki-ro jíná'an-ró. ⁴⁶ Ch̄i nú ní kákandija-ró núu Moisés, suni ní kándija-ró rúu núu, ch̄i tu'un máá-rí n̄i chaá-de. ⁴⁷ Te nú tú kákandija-ró tutú n̄i chaá-de-ún, te ndasa kandija-ró tú'un ká'an-ri núsáá. Achí-ya jín-de.

6

Ja ní skée-yá u'un mil ñayivi

¹ Te n̄i kuu taká tiñu yá'a. Te n̄i kee tuku Jesús kua'an-ya ingá lado mar Galilea, ja kúu mar Tiberias. ² Te kua'a xáan ñáyivi ní kandikin-i-ya, ch̄i n̄i kajini-i taká tuni n̄i sá'a-ya jín ñáyivi kaku'u. ³ Te n̄i kaa Jesús ñin yuku. Te n̄i jungoo-ya yúan jín cháa káskuá'a jín-yá. ⁴ Te a n̄i kuyani viko Pascua, viko ñáyivi judío. ⁵ Te n̄i ndakoto Jesús. Te n̄i jini-ya já vái koyo kua'a xáan ñáyivi. Te n̄i ka'an-ya jín Felipe: Ndenu kuáan-yó staa kée ñáyivi yá'a, achí-ya. ⁶ Ko súan n̄i ka'an-ya já jito nchaá-ya-dé, ch̄i a n̄i jini-ya ndasa kúu ja sá'a-ya. ⁷ Te n̄i ka'an Felipe jín-yá: Ma kánda uu ciento peso staa náva'a kee-í tí'li tí'li jíná'an-i, achí-de. ⁸ Te Andrés, ñani Simón Pedro, ñin chaá skuá'a jín-yá, n̄i ka'an-de: ⁹ Ío ñin suchí yá'a te ndiso-i u'un statilá cebada jín uu tiyáká lúli. Ko nasaa-na kúu-ún, ch̄i kua'a xáan ñáyivi, achí-de. ¹⁰ Yúan-na te n̄i ka'an Jesús: Súngoo-ró ñáyivi, achí-ya. Te yúan ío kua'a ichá. Te nátu'un u'un mil chaá n̄i kajungoo-de. ¹¹ Te n̄i ki'in Jesús statilá-ún. Te n̄i jikan ta'u-yá. Te n̄i saka-yá nuu cháa káskuá'a jín-yá. Te máá-de n̄i ja'a-de nuu ñáyivi káxiukú-ún. Suni súan n̄i kaja'a-de tiyáká-ún. Te n̄i kayee-í nasaa kákuu in̄i máá-i. ¹² Te nuu ní kanda'a ch̄i-i, te n̄i ka'an-ya jín cháa káskuá'a-ún: Nastútú-ró taká pedazo ja ní ndendoso, náva'a tú naa kúti, achí-ya. ¹³ Te ja á n̄i kayee ñáyivi-ún, te n̄i kanastútú-de pedazo ja ní ndendoso siki ndí'ú'un statilá cebada-ún. Te n̄i kútú-ni ux̄i uu jika. ¹⁴ Te ñáyivi-ún n̄i kajini-i tuni n̄i sá'a Jesús, te n̄i kaka'an-i: Jandaa ndija ja cháa yá'a kúu I'a kani tu'un Dios ja kí in̄i ñuyivi. Achí-i. ¹⁵ Te n̄i jini Jesús ja vái koyo-i ja káñin-i-ya, kuu-ya rey máá-i. Te n̄i kuxio tuku máá ñin-ni-ya kuá'an-ya yúku-ún.

Ja ní jika já'á-yá nuu mar

¹⁶ Te nuu ní ini, te chaá káskuá'a jín-yá, n̄i kanuu-de onde mar. ¹⁷ Te n̄i kivi koyo-de in̄i ñin barco. Te kaja'an-de inga lado mar onde nuu Capernaum. Te n̄i kuñaa. Te té nchaá-ga Jesús nuu-dé. ¹⁸ Te n̄i kee ñin tach̄i xáan. Te ndóna nducha mar sá'a. ¹⁹ Te n̄i kajika-de jín barco nátu'un u'un xí in̄i kilómetro. Te n̄i kajini-de Jesús ja jika-ya núu mar. Te n̄i kuyani-ya núu barco-ún. Te n̄i kayu'ú-de. ²⁰ Te máá-yá n̄i ka'an-ya jín-de: Máá-rí kúu. Ma yú'ú-ro jíná'an-ró, achí-ya. ²¹ Te kákusii in̄i-de ja ná kivi-ya in̄i barco. Yúan-na te n̄i jaa-ni barco nuu ñú'un núu kuángoyo-de-ún.

Máá Staa chakú kúu Jesús

22 Te kivi xian-ún, te ká'in taká ñayivi ingá lado mar. Te ni kajini-i ja máa ñin-ni barco ío yúan. Te suni ni kajini-i ja tú ní kivi Jesús ini barco jín cháa káskuá'a jín-yá, chi sua máni máa-ni cháa káskuá'a-ún, ni kaja'an máa-ni-de. 23 Ko sava-ga barco lúli, onde ñuu Tiberias ni jakoyo yani lugar nuu ní kayee-í staa já ní jikan ta'u máa Jító'o-yo núu. 24 Te ni kajini ñayivi já Jesús jín cháa káskuá'a jín-yá, tú kaxiukú-yá yúan. Te ni kivi koyo máa-i ini barco lúli-ún, te kaja'an-i ñuu Capernaum kuanandúkú-i Jesús. 25 Te ni kanani'in-í-ya onde inga lado mar. Te ni kaka'an-i jín-yá: Maestro, na hora ni cháa-ni yá'a, áchí-i. 26 Te ni ka'an Jesús: Jandaa ká'an-ri jín-ró, ja kánandúkú-ró ruu, nasu já ní kajini-ro taká tuni ni sá'a-ri, chi sua ja ní kayee-ro staa te ni kanda'a chi-ró. 27 Ma sátiñu-ró já ní'in-ro ndéyu já náa, chi sua ja ná kúchaku-ro ní káni sá'a. Máa Sé'e cháa kuá'a-ya ndéyu-ún nuu-ro, chi ni jatun Taa-yo Dios ja sá'a-ya súan. Achí-ya jín-i. 28 Te ni kaka'an-i jín-yá: Ndasá sá'a-ná náva'a sá'a-ná tiñu kuní Dios, áchí-i. 29 Te ni ka'an Jesús: Tiñu kuní Dios kúu ja kándija-ró núu I'a ni táji-yá vai, áchí-ya jín-i. 30 Yúan-na te ni kaka'an-i: Núsáa te naun tuni sá'a-ni náva'a kuni-ná te kándija-ná ní. Naun tiñu sá'a-ni. 31 Ndiyi táa-yo, ni kayee-dé staa ándivi onde nuu ñu'un té'é natu'un yoso núu tutú: Onde ándivi ní ja'a-ya staa ní kayee-dé, áchí-i jín-yá. 32 Te ni ka'an Jesús: Jandaa ká'an-ri jín-ró: Nasu Moisés ní ja'a staa onde ándivi nuu-ro jíná'an-ró. Ko Taa-ri, chi onde ándivi ja'a ndija-ya Staa nuu-ro. 33 Chi Staa Dios kúu I'a ni kuun ichi ándivi. Te ja'a-ya já kúchaku ñayivi ñuyivi. Achí-ya jín-i. 34 Te ni kaka'an-i jín-yá: Táta, nene kuá'a-ni staa jián kée-ná, áchí-i. 35 Te ni ka'an Jesús: Máa-ri kúu máa Staa já kúchaku-ro sá'a. Ndéja kí nuu-ri, ma kúu kuti sóko. Te ndéja kándija ruu, ma kuchí kuti ndúcha. 36 Ko a ni ka'an-ri jín-ró, ja tú kándija-ró ruu, vasa ni kajini-ro nuu-ri. 37 Taká ja ja'a máa Taa-ri nuu-ri, cháa nuu-ri. Te ndéja cháa nuu-ri ma kíñi'in kuti-ri kí'in. 38 Ni kuun-ri ichi ándivi náva'a sá'a-ri ja kuní I'a ni táji ruu vai-ri, nasu já sá'a-ri ja kuní máa-ri. 39 Te máa Taa-ri kúu I'a ni táji ruu vai-ri. Te tú kuní-ya já náa ní ñin ñayivi ní ja'a-ya nuu-ri, chi sua ja ná naschakú-ri-i kivi jínu ñuyivi. 40 Te ya'á kúu ja kuní I'a ni táji ruu vai-ri. Taká ñayivi já jini nuu Sé'e-ya te kándija-i nuu-yá, kuchaku-i ní káni. Te máa-ri naschakú-ri-i kivi jínu ñuyivi. Achí-ya jín-i. 41 Yúan-na te ni kaka'an cháa judío siki-yá. Chi ni ka'an-ya: Máa-ri kúu Staa ní kuun ichi ándivi. 42 Te ni kaka'an-de: Á nasu cháa yá'a kúu Jesús, se'e José. Te a kajini-yo táa-de jín náa-de. Te naja ká'an-de: Ichi ándivi ní kuun-ri, áchí-de. 43 Te ni ka'an Jesús: Ma ká'an sóo-ró jíná'an-ró. 44 Máa Taa-ri, ni táji-yá ruu vai-ri. Te ma kúu kii ni ñin ñayivi nuu-ri nú tú kinchaka máa-yá-i. Yúan-na te naschakú-ri-i kivi jínu ñuyivi. 45 Yoso núu tutú cháa ni kajani tu'un Dios: Nditaká-de kutu'a-de sá'a Dios, áchí. Núsáa te taká ñayivi jini so'o tu'un ká'an máa Taa-ri, te tu'a-i jín, ñayivi-ún kí-i nuu-ri. 46 Ni ñin ñayivi, tú ní jini kuti núu máa Taa-ri. Máa I'a vai onde nuu Dios, máa ñin-ni-ya kúu ja á ni jini-ya núu máa Taa-ya. 47 Jandaa ká'an-ri jín-ró jíná'an-ró: Nú ñin ñayivi kándija-i ruu, kuchaku-i ní káni. 48 Máa-ri kúu Staa já kúchaku-ro sá'a. 49 Ndiyi táa-ro, ni kayee-dé staa ándivi onde nuu ñu'un té'é te a ni kaji-i-de. 50 Ko ya'á kúu Staa já vai ichi ándivi náva'a nú ndé ñayivi kée, te ma kúu-i. 51 Máa-ri kúu Staa chakú ja vai ichi ándivi. Te nú ndé ñayivi kée Staa yá'a, kuchaku-i ní káni. Te Staa já kuá'a-ri-ún, kúu kuñu-ri. Te kuá'a-ri kuñu-ri náva'a kuchaku ñuyivi. Achí-ya. 52 Yúan-na te cháa judío, ni kastátá'an máa-de: Chaa yá'a, ndasa kuu kuá'a-de kuñu-de kee-yo, áchí-de. 53 Te ni ka'an Jesús jín-de: Jandaa

ká'an-ri jíin-ró, nú tú kee-ro kúñu máá Sé'e cháa, te nú tú ko'o-ró niñi-yá, te ma kúchaku-ro jíná'an-ró. ⁵⁴ Chi cháa kee kúñu-ri te ko'o niñi-rí, kuchaku-de ní káni. Te máá-rí naschakú-ri-de kivi jínu ñuyivi. ⁵⁵ Chi kúñu-ri kúu ndija ndeyu. Te niñi-rí kúu ndija nducha. ⁵⁶ Cháa yée kúñu-ri te jí'i niñi-rí, nene kunchaa-de jíin-rí, te ruu jíin máá-de. ⁵⁷ Máá Táa-ri chakú-ya. Te ni táji-yá ruu vai-ri. Te máá-rí chakú-ri sá'a Táa-ri. Suni súan nú ndé cháa kee ruu, suni kuchaku-de sá'a-ri. ⁵⁸ Ya'á kúu Staa vái ichi ándivi. Ndiyi táa-ro siin staa ándivi ní kayee-dé, te a ni kaji'i-de. Ko nú ndé cháa kee Staa yá'a, kuchaku-de ní káni, áchí-ya jíin-de. ⁵⁹ Taká tu'un yúan ni ka'an Jesús ini ve'e sinagoga, nini stá'an-ya ini ñuu Capernaum. ⁶⁰ Te kua'a cháa káskuá'a jíin-yá, ni kajini so'o-de. Te ni kaka'an-de: Xaan yíi kaa tu'un yá'a. Ndé cháa kúu juku'un ini, áchí-de. ⁶¹ Te Jesús ni jini-ni-ya já súan ni kaka'an cháa káskuá'a jíin-yá. Te ni ka'an-ya jíin-de: Kanyu'ú-ro sá'a tu'un yá'a náún. ⁶² Te ndasa sá'a-ró nú kuni-ro máá Sé'e cháa, ndaa-ya núu ní kanchaa núu-yá. ⁶³ Jíin máá Espiritu kúu ja kúchaku-yo sá'a. Te yiki kúñu tú kuti ní'in tíñu. Tu'un ni ka'an-ri jíin-ró jíná'an-ró kákuu cuenta Espiritu jíin já kúchaku-yo sá'a. ⁶⁴ Ko sava-ró, tú kákandija-ró, áchí-ya. Chi Jesús, onde xnáñúu ní jini-ya ndéja kúu ja tú kandija, te ndéja kúu ja nastúu-ya. ⁶⁵ Te ni ka'an-ga-ya: Ja yúan ní ka'an-ri jíin-ró ja ní in ñayivi ma kúu kii-i nuu-rí, nú tú ní jatú'un máá Táa-ri, áchí-ya. ⁶⁶ Yúan-na te kua'a cháa káskuá'a jíin-yá, ni kanakaka yátá-de, te tuká-ni ní kájika-de jíin-yá.

Ja ní ka'an ndaa Pedro

⁶⁷ Te ni ka'an Jesús jíin máá ndí'uxí uu cháa-ún: Te róo suni kingoyo-ró kákuni-ro náún, áchí-ya. ⁶⁸ Te ni ka'an Simón Pedro: Táta, ndé nuu kingoyo-ná, chi máá-ní kúu I'a jáni tu'un ndasa kuchaku-ná ní káni. ⁶⁹ Te kájiní-ná te kákandija-ná ja máá-ní kúu Cristo, Se'e Dios, I'a chakú, áchí-de. ⁷⁰ Te ni ka'an Jesús jíin-de: Tú ní káji-ri ndí'uxí uu-ro náún. Te in-ró kúu kui'na. Achí-ya. ⁷¹ Te súan ni ka'an-ya sikí Judas Iscariote, se'e Simón. Chi cháa yá'a, nastúu-de-ya. Te in tá'an ja uxí uu-ún kúu-de.

7

Viko vé'e enramada

¹ Te ni kuu taká tíñu yá'a. Te jáka kuu Jesús ñuu Galilea. Te tú kuni-ya káka kuu-ya ñuu Judea, chi cháa judío kándúkú-de modo ka'ni-dé-ya. ² Te a ni kuyani viko vé'e enramada, ja kúu in viko ñayivi judío. ³ Te ni kaka'an ñani-ya jíin-yá: Kenda-ró yá'a te ki'in-ro ñuu Judea va'a-ga, náva'a cháa káskuá'a jíin-ró ná kuni-de ná tíñu sá'a-ró. ⁴ Nú kuni in cháa ja kuichá tu'un-de, naja sá'a sa'í-de tíñu. Te nú tíñu yá'a sá'a-ró, te stá'an ndijin-ro máá-ró núu ñayivi núsáa, áchí-de jíin-yá. ⁵ Chi ni ñani-ya, tú kájatú'ún-de-ya. ⁶ Yúan-na te ni ka'an Jesús jíin-de: Té chá'an-ga ja kivi-rí. Ko kivi máá-ró, chi a ni cháa. ⁷ Ma kúu koto u'u ñayivi róo, ko jito u'u-i ruu, chi ká'an-ri tu'un ndaa máá ñayivi ja máni tíñu ñáa kás'a-i. ⁸ Kaa máá-ró kuángoyo-ró viko-ún. Máá-rí chi ma kí'in-ri viko-ún vina, chi té ja-ga kivi-rí. Achí-ya. ⁹ Te ni ka'an-ya tú'un yá'a jíin-de. Te ni kendoo-ni-ya ñuu Galilea. ¹⁰ Te ni kaa ñani-ya kája'an. Yúan-na te suni ni kaa máá-yá kuá'an-ya viko-ún, ko tú ní stá'an ndijin-ya máá-yá, chi sa'í-ni ni ja'an-ya. ¹¹ Te cháa judío, kánandúkú-de-ya viko-ún. Te kaka'an-de: Ndenu kánde cháa-ún, áchí-de. ¹² Te xaan ní kuva tu'un-ya núu ñayivi-ún, chi sava-i ni kaka'an-i: Cháa va'a kúu-de. Te sava-ga-i ni kaka'an-i: Túu, chi xndá'ú-de ñayivi, áchí-i. ¹³ Ko ni in-i tú ní kaka'an ndijin-i tu'un-ya, chi káyu'ú-i cháa judío. ¹⁴ Te sava viko, ni kaa Jesús kua'an-ya vé'e ii, te ni stá'an-ya tú'un.

15 Te ni kanaa iní chaa judío kánde'é-de: Ndasá jiní chaa yá'a letra, chí tú ní skuá'a-de, áchí-de. 16 Yúan-na te ni ka'an Jesús: Tu'un stá'an-ri nasu máá-rí xín, chí tu'un I'a ni tájí rúu vai-ri kúu. 17 In chaa, nú kuní-de sá'a-de tiñu kuní Dios, chaa-ún, juku'un iní-de tu'un stá'an-ri, nú onde nuu Dios vai, xí já ní kiñi'in máá-rí kúu, áchí-ya. 18 Chaa ká'an tu'un máá-de, ndúkú-de ja ndúñá'nu máá-de. Ko nú in chaa ndúkú-de ja ndúñá'nu chaa ni tájí-de vai-de, chaa yá'a kúu chaa ndaa, te tú naún tu'un ñáá ío iní-de. 19 Moisés, ni ja'a-de ley nuu-ro jíná'an-ró xí túu. Ko tú ni in-ró káskíkuu ley-ún. Naja kákuni-ro ká'ni-ro rúu. Achí-ya jín-de. 20 Te ni kaka'an ñayivi kuá'a-ún: Tá'an-ro tachí. Ndéja kuní ká'ni róó. Achí-i. 21 Te ni ka'an Jesús jín-i: Ni sá'a-ri in tiñu, te ndivii-ro ní kanaa iní-ro kánde'é-ró. 22 Jandáa, Moisés ni ja'a-de ley xiti ndúu-ro jíná'an-ró. Ko nasu já ní kuu iní Moisés, chí ja ní kuu iní ndiyi táa-ro kúu. Te kivi ndétatú káxiti ndúu-ro. 23 Te nú káxiti ndúu-ro máá kivi ndétatú, náva'a skíkuu ley Moisés, te naja kákiti iní-ro núu-rí ja ní násáva'a ii-rí in chaa kivi ndétatú núsáa. 24 Ma kóso nínu-ni tu'un ká'an-ro, chí sua ná nándúkú víi-ro tú'un ndaa. Achí-ya jín-i. 25 Yúan-na te ni kaka'an sava ñayivi ñuu Jerusalén: Nasu chaa yá'a kúu ja kánandúkú-de ká'ni-dé náún. 26 Te yá'a nde'é-ró ká'an ndijin-de. Te tú naún tu'un káka'an jín-de. Sanaa te ni kundaaj iní chaa kákuñá'nu ja chaa yá'a kúu Cristo. 27 Ko chaa yá'a, a kájiní-yo-dé, jín ndé ñuu vai-de: Ko ja cháa Cristo, ni in-yó, ma kuní-yo ndéchi kí-ya. Achí-i. 28 Yúan-na te ni ka'an jaa Jesús iní ve'e ii, hora stá'an-ya tú'un: A kájiní-ro rúu, te kájiní-ro ndé ñuu vai-ri. Tú vai-ri ja sikí máá-rí, ko in I'a ndaa ni tájí rúu vai-ri. Te tú kájiní-ro I'a-ún. 29 Ko máá-rí, chí jiní-ri-ya, te onde nuu máá-yá vai-ri, chí ni tájí-yá ruu vai-ri, áchí-ya. 30 Yúan-na te ni kándúkú ndeé-de ja kátin-de-ya. Ko tú ni in-de ní kenda'a-dé-ya, chí té jaa-ga hora-ya. 31 Te ni káandíja kua'a ñayivi tú'un ni ka'an-ya. Te ni kaka'an-i: Nú ná cháa máá Cristo, te sá'a-ga-ya tuni vásá já sá'a chaa yá'a náún, áchí-i. 32 Te chaa fariseo, ni kajini so'o-de ja ñayivi kuá'a-ún súan káka'an-i tu'un-ya. Te sutu ñá'nu jín cháa fariseo, ni katáji-de policía ja kátin-de-ya. 33 Te ni ka'an Jesús: Yaku-na kivi kúnchaa-ri jín-ró jíná'an-ró. Te no'on-ri nuu I'a ni tájí rúu vai-ri. 34 Te nándúkú-ró rúu. Te ma náni'in-ro rúu. Te ma kúu jaa koyo-ró núu kúnchaa-ri. Achí-ya. 35 Yúan-na te ni kaka'an chaa judío: Te ndénu kí'in chaa yá'a ja má náni'in-yo-dé. Xí kí'in-de nuu ñayivi-yo já ní kajicha nuu iní ñuu Grecia, te stá'an-de tu'un nuu ñayivi ñuu Grecia-ún náún. 36 Naún tu'un kúu ja ní ka'an-de yá'a: Nándúkú-ró rúu, te ma náni'in-ro rúu, te ma kúu jaa koyo-ró núu kúnchaa-ri, áchí. 37 Te kivi jínu viko-ún, ja kúu kivi kúká'nu viko, te ni ndukuiñi Jesús. Te ni ka'an jaa-ya: Nú ndé in ñayivi jichí nducha, te ná kí-i nuu-rí te ko'o-i-cha. 38 Nú in ñayivi kándíja-i ruu, yucha nducha chakú kaka iní-i, nátu'un ká'an tutu ii. Achí-ya. 39 Súan ni ka'an-ya tú'un Espiritu ja ní'in ñayivi káandíja-i-ya. Ko té chaa-ga Espiritu Santo. Chí té chá'an-ga nduñá'nu luu Jesús.

Ja ní kusin-i sikí-ya

40 Te sava ñayivi kuá'a-ún, ni kajini so'o-i tu'un yá'a. Te ni kaka'an-i: Jandáa ja máá cháa jáni tu'un Dios kúu chaa yá'a, áchí-i. 41 Te sava-ga-i ni kaka'an-i: Chaa yá'a kúu Cristo. Ko sava-ga-i ni kaka'an-tu-i: Onde ñuu Galilea kii Cristo náún. 42 Á tú ká'an tutu ii, ja kí Cristo onde tata David onde ñuu Belén nuu ní nchaa máá David, áchí-i. 43 Yúan-na te ni kastátá'an ñayivi já sikí-yá. 44 Te sava-i, kátin-i-ya kákuni-i. Ko tú ni in-i ní kenda'a-í-ya. 45 Te policía-ún, káno'on nuu sutu ñá'nu jín núu cháa fariseo. Te máá-ún, ni kaka'an jín policía: Naja tú ní cháa-de jín-ró, áchí. 46 Te ni kaka'an policía-ún: Tú kuti ní in chaa ká'an nátu'un ká'an chaa yúan, áchí. 47 Te ni ka'an chaa fariseo jín-de:

Te suni n̄i xndá'ú-de róó jíná'an-ró náún. ⁴⁸ A n̄i kandíja ñn cháa kuñá'nu xí ñn cháa fariseo nuu-dé náún. ⁴⁹ Aa, ñayivi yúkú yá'a ja ná tú kájin̄i kuti-í ley, ná tají-i, áchí. ⁵⁰ Te Nicodemo, cháa n̄i kii nuu-yá akuáa-ún, suni ñn cháa fariseo kúu-de. Te n̄i ka'an-de. ⁵¹ Naún áchí ley. Kuu nakuxndíi-yó síkí ñn cháa, te nú tú xna'an-ga kuni so'o-yó tú'un ká'an-de, jíin nú tú ndúkú víi-yo naún tiñu sá'a-de náún. Achí-de. ⁵² Te n̄i kaka'an: Te róó, suni onde ñuu Galilea vai-ró náún. Nandúkú vá'a te kuni-ro já ondé ñuu Galilea tú kenda kuti ní ñn cháa jáni tu'un Dios. Achí. ⁵³ Te kuano'on-dé ná ve'e ná ve'e-de.

8

Ña'an ní ísíki ncháa-ña

¹ Te n̄i kee Jesús kua'an-ya yúku Olivos. ² Te ja kuákundijin te n̄i cháa tuku-ya vé'e ii. Te ndivii ñayivi ní chakoyo-i nuu-yá. Te n̄i jungoo-ya, te n̄i stá'an-ya tú'un nuu-í jíná'an-i. ³ Yúan-na te cháa fariseo jíin cháa káchaa tutu, n̄i kákinchaka-de ñn ña'an ísíki ncháa tá'an. Te n̄i jani-de-ña má'ñú-i. ⁴ Te n̄i kaka'an-de jíin-yá: Maestro, n̄i kani'in-ná ña'an yá'a máá núu tiñu ísíki ncháa-ña. ⁵ Te nuu ley n̄i tá'ú Moisés tiñu nuu-yo já kuá'a-yó yúu xiní ñá'an kásá'a súan. Te máá-ní, ndasa kachi-ní, áchí-de. ⁶ Ko n̄i kaka'an-de tu'un yá'a ja kájito ncháa-de-ya, náva'a kuu kakan-de kuachi síkí-yá. Ko Jesús, n̄i jaxin-ya máá-yá. Te n̄i cháa-ya núu ñú'un jíin xiní ndá'a-yá. ⁷ Te kájika tu'un kájika tu'un-de-ya. Te n̄i ndukani-ya máá-yá. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Te nú ndé ñn máá-ró tú ío kuachi, te róó kúu ja xná'an-ga kuá'a yuu xiní-ña núsáa, áchí-ya. ⁸ Te n̄i nakuaxin-ya máá-yá. Te n̄i cháa tuku-ya núu ñú'un. ⁹ Te n̄i kájin̄i so'o-de ja súan n̄i ka'an-ya. Te n̄i kanakani u'u in̄i-de. Te ñn-ni-de ñn-ni-de n̄i kenda koyo-de kája'an-de. N̄i kejá'á ondé cháa ñá'nu-ga te onde n̄i ndí-i-na. Te n̄i kendo máá ñn-na Jesús jíin ñá'an kándii ma'ñú-ún. ¹⁰ Te Jesús, n̄i ndukani-ya máá-yá. Te tuká ni ñn-de ní jiní-ya, chí máá-na ñasí'í-ún. Te n̄i ka'an-ya jíin-ña: Súchi, ndéchi kája'an cháa kájikan kuachi síkí-ro. Tuká ni ñn-de sání'in róó náún. Achí-ya. ¹¹ Te n̄i ka'an-ña: Ni ñn-de Táta, áchí-ña. Yúan-na te n̄i ka'an Jesús jíin-ña: Ni ruu, tú sání'in-ri kuachi-ró: Kuá'an, te ma sá'a-ga-ro kuachi, áchí-ya.

Jesús kúu ja stúun in̄i ñuyivi

¹² Te inga jínu n̄i ka'an tuku Jesús jíin ñayivi: Máá-rí kúu luz ja stúun in̄i ñuyivi. Ndé ñayivi kúndikin ruu, te tú kaka-i ñuñáa, chí sua kuñava'a-i luz ja kúchaku-i sá'a. ¹³ Yúan-na te cháa fariseo n̄i kaka'an-de jíin-yá. Róó ká'an-ro tú'un máá-ró. Tú ío ndaa tu'un ká'an-ro. Achí-de. ¹⁴ Te n̄i ka'an Jesús: Vasa ká'an-ri tu'un máá-rí, ko ío ndaa tu'un ká'an-ri, chí jiní-ri ndénu vái-ri, te ndénu kí'in-ri. Ko róó, ni tú kájin̄i-ro ndénu vái-ri, ni ndénu kí'in-ri. ¹⁵ Máá-ró, cuenta cháa jito ncháa-ro ndasa ío. Ko ruu, tú jito ncháa-ri ndasa káa ni ñn ñayivi. ¹⁶ Te nú ndúkú-rí ndasa káa, te kenda ndaa tu'un sá'a-ri, chí tú sá'a máá ñn-ri, chí onde jíin máá Táa-ri, I'a n̄i tájí rúu vai-ri. ¹⁷ Te yóso núu tutú ley máá-ró, ja nú ka'an uu testigo, te ío ndaa tu'un-ún. ¹⁸ Ruu, ká'an ndaa-ri tu'un-ri. Te suni máá Táa-ri, I'a n̄i tájí rúu vai-ri, kúu inga testigo-ri. Achí-ya. ¹⁹ Te n̄i kaka'an-de jíin-yá: Ndénu kánchaa Táa-ro, áchí-de. Te n̄i ka'an Jesús: Tú kájin̄i-ro rúu ni Táa-ri. Te nú ní kájin̄i-ro rúu, suni kuni-ro Táa-ri núu, áchí-ya. ²⁰ Tu'un yá'a n̄i ka'an Jesús nuu kásoko-í xu'ún nini sta'an-ya in̄i ve'e ii. Te tú ni ñn-i ní tñn-i-ya, chí té cha'an-ga ja hora-ya. ²¹ Te n̄i ka'an tuku Jesús jíin-de: Ruu, chí kí'in-ri. Te nandúkú-ró rúu ko ndíso-ró kuachi-ró kúu-ro, te ma kúu ja koyo-ró núu kí'in-ri, áchí-ya. ²² Yúan-na te n̄i kaka'an cháa judío:

Naja ká'an-de: Ma kúu jaꝑ koyo-ró núu kí'in-ri. Á ka'ni-dé máá-de ja súan. Achí-de. ²³ Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Máá-ró íchi véé vái koyo-ró, te ruu ch̄i onde nuu súkún vái-ri. Máá-ró kákuu cháa ñuyívi yá'a, ko ruu nasu cháa ñuyívi yá'a kúu-ri. ²⁴ Ja yúan ní ka'an-ri jíin-ró, ja ndiso-ró kuáchi-ró kúu-ro. Ch̄i nú tú kákandija-ró já máá-rí kúu I'a, te kundiso ná'in-ró kuáchi-ró kúu-ro. Achí-ya. ²⁵ Te n̄i kaka'an-de jíin-ya: Te róó, ndé cháa kúu-ró, áchí-de. Yúan-na te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Máá-rí kúu ja ní ka'an-ri jíin-ró ondé xnáñúú. ²⁶ Te siki máá-ró ío kua'a-gá tu'un ka'an-ri, jíin já kána jíin-ri nuu-ro. Ko I'a n̄i tájí rúu vai-ri kúu I'a ndaa. Te tu'un ká'an-ri nuu ñuyívi yá'a kúu tu'un n̄i jini so'o-ri n̄i ka'an máá-ya. Achí-ya. ²⁷ Ko tú ní kájuku'un in̄i-de ja ká'an-ya tú'un máá Táa-yo jíin-de. ²⁸ Yúan-na te n̄i ka'an Jesús: Onde nú n̄i kajata kaa-ró máá Sé'e cháa, yúan-na te kuni-ro já máá-rí kúu, te tú naún sá'a-ri ja máá-rí, ch̄i ká'an-ri tu'un n̄i stá'an máá Táa-ri nuu-rí. ²⁹ Ch̄i I'a n̄i tájí rúu vai-ri kánchaa-ya jíin-ri. Tú xndóo-ya rúu, ch̄i sá'a ná'in-ri tíñu játa'an in̄i máá-ya. Achí-ya. ³⁰ Te ja ní ka'an-ya tú'un yá'a, te kua'a xa'an-dé n̄i kákandija-de-ya.

Se'e Dios jíin sé'e kui'na

³¹ Te n̄i ka'an Jesús jíin cháa judío ja kákandija-ún: Te nú kendoo n̄i'in-ró jíin tú'un-ri, te kuu-ró cháa skuá'a ndija jíin-ri. ³² Te juku'un in̄i-ro jíin tú'un ndaa, te koo libre-ro sá'a tu'un ndaa-ún. Achí-ya. ³³ Te n̄i kaka'an-de jíin-ya: Tata Abraham kákuu-ri, te tú kájatíñu kuti-rí nuu ní ñn ñayívi. Naja ká'an-ro: Koo libre-ro, áchí-de. ³⁴ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Jandaa ká'an-ri jíin-ró, ja táká cháa sá'a kuáchi, máni mozo kuáchi kúu-de. ³⁵ Te ñn mozo, tú kéndoo-de in̄i ve'e ní káni, ko se'e, ch̄i kéndoo-i in̄i ve'e ní káni. ³⁶ Núsáa te nú koo libre-ro sá'a máá Sé'e, te a n̄i kákuu libre ndija-ró. ³⁷ A jiní-ri ja ñn tata Abraham kákuu-ró, ko ka'ni-ro rúu kákuni-ro, ch̄i tú káchu'un in̄i-ro tú'un ká'an-ri. ³⁸ Ruu ká'an-ri tu'un n̄i jiní-ri nuu Táa-ri. Te suni máá-ró kásá'a-ró tíñu n̄i kajini so'o-ró núu táa máá-ró. Achí-ya. ³⁹ Te n̄i kaka'an-de: Táa-ri kúu Abraham, áchí-de. Te n̄i ka'an Jesús: Te nú se'e Abraham kákuu-ró núú, te tíñu n̄i sá'a Abraham suni sá'a máá-ró núú. ⁴⁰ N̄i jini so'o-ri tu'un ndaa nuu Dios, te n̄i ka'an-ri tu'un-ún jíin-ró. Ko máá-ró, kákuni-ro ká'ni-ro rúu. Ko nasu tíñu súan ní sá'a Abraham. ⁴¹ Máá-ró kásá'a-ró tíñu máá táa-ro, áchí-ya jíin-de. Yúan-na te n̄i kaka'an-de: Máá-rí, tú ní kákaku téné-rí. Ío ñn-ni táa-ri. Dios kúu-ya. Achí-de. ⁴² Te n̄i ka'an Jesús: Te nú táa-ro kúu Dios, te kuman̄i ndija-ró jíin-ri núú. Ch̄i onde nuu Dios n̄i kenda-ri. Na tú vai-ri ja máá-rí, ch̄i máá-ya n̄i tájí-ya ruu vai-ri. ⁴³ Naja tú kájuku'un in̄i-ro tú'un ká'an-ri núsáa. Kuáchi ja tú kákanda-ró kúni so'o-ró tú'un-ri. ⁴⁴ Máá-ró kákuu se'e táa-ro kuí'na. Te skíkuu-ró tíñu kuní táa-ro kákuni-ro. Máá-de, n̄i ja'ni-dé ndiyi onde xnáñúú. Te tú ní kándij n̄i'in-de jíin tú'un ndaa, ch̄i tú kuti ní ñn tu'un ndaa ñú'un in̄i-de. Te nú ká'an-de tu'un xndá'ú, tu'un máá-de ká'an-de, ch̄i ja xndá'ú ñáá kúu-de. Te onde ch̄i máá-de káku taká tu'un tú'ún. ⁴⁵ Ko ruu, ká'an-ri tu'un ndaa. Te ja yúan tú kákandija-ró rúu. ⁴⁶ Ndé ñn róó ndini'in kuáchi siki-rí núsáa. Te nú ká'an ndaa-ri, naja tú kákandija-ró rúu. ⁴⁷ Ñayívi kákuu se'e Dios, káchu'un in̄i-i tu'un Dios. Ja yúan tú káchu'un in̄i máá-ró, ch̄i nasu sé'e Dios kákuu-ró, áchí-ya jíin-de. ⁴⁸ Yúan-na te n̄i kaka'an cháa judío: Ndaa ká'a'an-ri ja cháa nuu Samaria kúu-ró, te tá'an-ro tachí, áchí-de jíin-ya. ⁴⁹ Te n̄i ka'an Jesús: Tú tá'an-ri tachí, ch̄i sua jándatu-ri nuu Táa-ri. Te máá-ró tú ká'a'an jíin-ún-ró jíin-ri. ⁵⁰ Te tú ndúkú-rí ja ndúñá'nu-ri. Dios kúu I'a sá'a, te ndé'é-ya ndasa káa. ⁵¹ Jandaa ká'an-ri jíin-ró: Nú ndé ñayívi skíkuu tu'un ká'an-ri, ma kúu kuti-í. Achí-ya. ⁵² Te cháa judío, n̄i kaka'an-de: Vina te n̄i kajini-ri ja tá'an-ro tachí. Abraham jíin cháa kájani tu'un Dios, n̄i kaji-ri-de. Te róó áchí-ro: Ja

skíkuu tu'un ká'an-ri, ma kúu kuti. ⁵³ Ni ji'i táa-yo Abraham. Te ñá'nu-ga kúu-ró vásá máá-de náún. Te suni ni kaji'i cháa ni jani tu'un onde sáá, te ndé cháa sá'a-ró máá-ró núsáá. Achí-de jíin-yá. ⁵⁴ Te ni ka'an Jesús: Te nú ruu sáñá'nu-ri máá-rí, te nduñá'nu sáni-ri núú. Máá Táa-ri kúu I'a sáñá'nu ruu. Te máá-ró káka'an-ro já I'a-ún kúu Dios máá-ró. ⁵⁵ Te tú kájiní kuti-ro núu-yá. Ko ruu, chí jiní-ri nuu-yá. Nú ká'an-ri jíin-ró já tú jiní-ri-ya, te kuu-ri cháa xndá'ú ñáá nátu'un máá-ró jíná'an-ró núú. Ko jiní ndija-ri-ya. Te skíkuu-ri tu'un ká'an-ya. ⁵⁶ Táa-ro Abraham, ni kusii iní-de kuni-de kivi cháa-ri. Te a ni jiní-de. Te a ni kusii iní-de. Achí-ya. ⁵⁷ Yúan-na te ni kaka'an cháa judío jíin-yá: Aa, ni té koo-ga-ro úu xiko uxí kuia, te a ni jiní-ro núu Abraham náún, áchí-de. ⁵⁸ Te ni ka'an Jesús jíin-de: Jandáa ká'an-ri jíin-ró: A ío-ri onde ná té kaku-ga Abraham, áchí-ya. ⁵⁹ Yúan-na te ni káki'in-de yuu já kuá'a-de-ya. Ko máá Jesús ni sa'í-ni-ya. Te ni kenda-ya iní ve'e ii. Te ni ja'a-ya sáva ma'ñú-de, te kua'an-ni-ya.

9

Chaa ni kaku kuáá

¹ Te nini kua'an-ya, te ni jiní-ya núu ñin cháa kuáá onde kivi ní kaku-de. ² Te cháa kákuá'a jíin-yá, ni kajika tu'un-de-ya: Maestro, naja ní kaku kuáá cháa yá'a. Kuachi máá-de xí kuáchi táa-de kúu náún, áchí-de. ³ Te ni ka'an Jesús: Nasu kuáchi máá-de, ni nasu kuáchi táa-de kúu. Chí sua ja ná sátiñu ndijin Dios jíin-de. ⁴ Kánúú sá'a-ri tiñu I'a ni tájí rúu vai-ri, nini ío ndúú. Chí nú ná kuáa, te ma kúu sátiñu-yó. ⁵ Nini kánde-ri iní ñuyívi, te luz ñuyívi kúu-ri. Achí-ya. ⁶ Súan ni ka'an-ya. Te ni tiví si'ví-yá nuu ñú'un. Te ni sá'a-ya ndé'yu jíin tisi'ví-yá-ún. Te ni ji'i-yá nde'yu-ún sikí ndúchi cháa kuáá-ún. ⁷ Te ni ka'an-ya jíin-de: Kuá'an, te nakiti nuu-ro iní pila Siloé (ja kuní ka'an, ndajá'a). Te ni kee-de kua'an-de. Te ni nakiti nuu-dé, te ni ndundijin-ni nuu-dé vai ndii-de. ⁸ Yúan-na te taká tá'an-de, jíin taká ja á ni kajini ja cháa kuáá kúu-de núú, ni kajika tu'un tá'an: Á nasu cháa yá'a kúu ja ncháa-ni te jikán caridad núú, áchí. ⁹ Te sava ni kaka'an: Suu-de kúu, áchí. Te sava tuku ni kaka'an: Súan jito-de nátu'un cháa-ún, áchí. Ko máá-de ni ka'an-de: Máá-rí kúu, áchí-de. ¹⁰ Yúan-na te ni kajika tu'un-ún-de: Ndasá ni nanuña nduchi-ro núsáá, áchí. ¹¹ Te ni ka'an-de: ñin cháa nání Jesús, ni sá'a-de nde'yu. Te ni ji'i-dé nduchi-ri. Te ni ka'an-de jíin-rí: Kuá'an nuu pila Siloé, te nakiti nuu-ro, áchí-de. Te ni ja'an-ri, te ni nakiti nuu-rí, te ni ndundijin-ni nuu-rí, áchí-de. ¹² Yúan-na te ni kaka'an jíin-de: Ndenu kánde cháa-ún, áchí. Te ni ka'an-de: Na kútuní, áchí-de. ¹³ Yúan-na te ni kajanchaka cháa ni kakuáá-ún nuu fariseo. ¹⁴ Te kivi ndétatú kúu kivi ní sá'a Jesús nde'yu-ún ja ní nakuña-ya ndúchi-dé. ¹⁵ Te fariseo, suni ni kajika tu'un ndasá ni ndundijin nuu-dé. Te ni ka'an-de jíin: Ni ji'i-dé nde'yu sikí ndúchi-ri, te ní nakiti nuu-rí, te ni ndundijin-ni nuu-rí, áchí-de. ¹⁶ Yúan-na te sava fariseo ni kaka'an: Cháa-ún, nasu onde nuu Dios vai-de, chí tú chíñú'ún-de kivi ndétatú, áchí. Ko ni kaka'an sava-ga: Nú ñin cháa ío kuachi kúu-de, te ndasá kuu sá'a-de taká tuni yá'a, áchí. Te ni kastátá'an máá jíná'an. ¹⁷ Te ni kaka'an tuku jíin cháa kuáá-ún: Róó, nañun kachí-ro sikí cháa ni nakuña nduchi-ro núsáá, áchí. Te máá-de ni ka'an-de: ñin cháa jáni tu'un Dios kúu-de, áchí-de. ¹⁸ Ko tú ní kákandíja judío ja á ni ndundijin nuu-dé ni ja ní kuu-de cháa kuáá núú. Te ni kakana xiní táa náa cháa ja ní ndundijin nuu. ¹⁹ Te ni kajika tu'un-ún-de: Ya'á kúu se'e-ró, ja ní kaku kuáá káka'an-ro náún. Núsáá te ndasá ni ndundijin nduchi-dé vina, áchí. ²⁰ Te ni kaka'an táa-de: Kájiní-ri ja cháa yá'a kúu se'e-ri, ja ní kaku kuáá

núú. ²¹ Ko tú kajini-ri ndasa ni ndundijin nuu-dé vina. Ni tú kajini-ri ndé chaa ni nakuña nduchi-dé. Kaka tu'un máá-ró-de, chi chaa ñá'nu kúu-de, te ná kástu'ún máá-de ja máá-de. Achí-de. ²² Súan ni kaka'an táa-de, chi káyu'ú-de kájito-de judío. Chi judío, a ni kasándaá ja nú ndé ñayivi ká'an ndaa ja máá-yá kúu Cristo, te kiñi'in-i ki'in-i yata vé'e sinagoga. ²³ Ja yúan ní kaka'an táa-de: A ñá'nu-de, kaka tu'un máá-ró-de, áchí-de. ²⁴ Yúan-na te inga jínu ni kakana xini cháa ni kakuáá-ún. Te ni kaka'an jín-de: Ná nákana jaa-ró Dios, chi chaa yúan a kájini-yo ja cháa ío kuachi kúu-de, áchí. ²⁵ Yúan-na te máá-de ni ka'an-de: Nú ío kuachi-de xí naún, tú jiní-ri. Ko ío ñin ja jiní-ri. Chi chaa kuáá ní kuu-ri núú, te vina ni ndundijin nuu-rí. Achí-de. ²⁶ Te ni kajika tu'un tuku-de: Ndasa ni sá'a-de jín-ró. Ndasa ni nakuña-de nduchi-ro núsáá vii. Achí. ²⁷ Te ni ka'an-de jín: A ni kuu ni kastu'ún-ri nuu-ro te tú káchu'un ini-ro. Naja kákuñi-ro kúni so'o-ró ingá jínu. Suni skuá'a-ró jín-de kákuñi-ro náún. Achí-de. ²⁸ Te ni kakiti ini nuu-dé. Te ni kaka'an jín-de: Máá-ró skuá'a-ró jín-de. Ko ruu, chi káskuá'a-ri tu'un Moisés. ²⁹ Kájini-ri ja ní ka'an Dios jín Moisés. Ko chaa jian, tú kajini-ri ndénu vái-de, áchí. ³⁰ Te ni ka'an máá cháa-un: Náa ini-ri ja súan káka'an-ro, chi vasa ni nakuña-de nduchi-rí te tú kájini-ro ndénu vái-de. ³¹ Te a kájini-ro ja Dios tú jini so'o-ya ká'an ñayivi ío kuachi. Ko nú ndé ñin ñayivi chíñú'ún-i Dios te sá'a-i ja kuní-ya, nuu ñayivi-ún jini so'o-ya. ³² Onde ní vái-yó na tú ní kajini so'o kuti-yo ja ñin chaa nakuña-de nduchi ingá chaa ni kaku kuáá. ³³ Te chaa yúan, nú tú vái-de onde nuu Dios, te ma kúu kuti sá'a-de núú. Achí-de. ³⁴ Te ni kaka'an judío: Róo, chi ío kuachi-ró onde kivi ní kaku-ró, te stá'an-ro tú'un nuu máá-rí náún, áchí jín-de. Te ni kakeñi'in-de kua'an-de. ³⁵ Te ni jini tu'un Jesús ja ní kakeñi'in-de kua'an-de, te ni nani'in-yá-de. Te ni ka'an-ya jín-de: Á kándija-ró Sé'e Dios, áchí-ya. ³⁶ Te ni ka'an-de: Ndé chaa kúu-de náva'a kándija-ná-de vii, táta, áchí-de. ³⁷ Te ni ka'an Jesús jín-de: A ni jini-ro núu-yá. Te chaa ká'an jín-ró, máá-yá kúu, áchí-ya. ³⁸ Te ni ka'an-de: Kándija-ná Táta, áchí-de, te ni chíñú'ún-de-ya. ³⁹ Te ni ka'an Jesús: Vái-ri ini ñuyivi yá'a ja nákuñdii-ri siki ñayivi. Náva'a taká ja kakuáá, te ndundijin nuu, te taká ja ndijín nuu, te kukuáá. Achí-ya. ⁴⁰ Te ká'in sava fariseo jín-yá. Te ni kajini so'o tu'un yá'a. Te ni kaka'an jín-yá: Suni chaa kuáá kákuu-ri náún, áchí. ⁴¹ Te ni ka'an Jesús jín: Nú chaa kuáá kákuu-ró, te ma kóo kuachi-ró núú. Ko vina chi ni kaka'an-ro, kájini-ri, áchí-ro, te ja yúan kéndoo kuachi-ró jín-ró.

10

Tu'un máá-yá jín rii

¹ Jandaa ká'an-ri jín-ró: Nú ndé chaa tú kivi-de ichi yujákú rii, chi sasua káa-de kivi-de inga lado, chaa-ún kúu natoó jín ñakuí'ná. ² Ko chaa kivi ichi yuxé'é, chaa-ún kúu chaa ndíto rii. ³ Te chaa ndíto yuxé'é, júña-de yuxé'é ja kivi chaa-ún. Te rii-ún, kájini so'o-ti ja ká'an-de. Te kána-de xini rii máá-de jín sí'ví-tí, te kiñi'in-de-ti. ⁴ Te nú ni kiñi'in-de taká rii máá-de, te yóxnúu-de nuu-ti. Te máá rii-ún káindikín-ti-dé, chi kánakuni-ti ká'an-de. ⁵ Ko ma kúndikín-ti yata ñin chaa jíká, chi sua kunu-ti kóto-ti-dé, chi tú kajini-ti modo ká'an chaa jíká-ún, áchí-ya. ⁶ Ni ka'an Jesús tu'un yátá yá'a jín-de. Ko tú ní kájuku'un ini-de jín tú'un ni ka'an-ya jín-de. ⁷ Te ni ka'an tuku Jesús jín-de: Jandaa ká'an-ri jín-ró jíná'an-ró: Máá-rí kúu nátu'un yujákú rii. ⁸ Taká chaa ni kikoyo xna'an-ga vasa ní chaa-ri, ñatoó jín ñakuí'ná kákuu-de, ko tú ní kájandatú rii-ún modo ni kaka'an-de. ⁹ Máá-rí kúu nátu'un máá yuxé'é. Nú ndé ñayivi kivi ichi-rí,

kaku-i. Te kivi-i te ndenda-i, te ni'in-í icha kee-í. ¹⁰ In ñakui'ná, máni ja sákui'ná-de, te ka'ni-dé, te xnáa-dé vai-de. Ko ruu, chi vai-ri ja ná kúchaku-i, te suni kuchaku jíñu'ún-i. ¹¹ Máa-ri kúu I'a ndíto va'a ri. Nú ndé chaa ndíto va'a-de ri, chaa-ún koto-de-ti vasa kuu-de jíñ-tí. ¹² Ko in chaa kí'in ya'u, tú ndíto va'a-de ri, chi nasu ríi máa-de kákuu-ti. Te nú ni jini-de ja vái yi'i, te xndóo-de ri katíin-ún-tí, te skuní jo ri. ¹³ Te chaa kí'in ya'u-ún, jínu-de, chi máni chaa kí'in ya'u kúu-de, te tú kúnda'ú iní-de ri. ¹⁴ Máa-ri kúu I'a ndíto va'a ri. Te jini-ri nuu táka ri-ri. Te máa-tí, kájiní-ti ruu. ¹⁵ Natu'un máa Táa-ri jini-ya ruu, te máa-ri jini-ri nuu Táa-ri. Te chaa iní-ri kuu-ri ja ríi-ri. ¹⁶ Suni ñava'a-ri yaku-ga ri. Ko sín sín jakú ká'jin-ti. Te jínu ñu'ún ja kíkí'in-ri kiti-ún, te kuni so'o-ti tú'un ká'an-ri. Te koo in-ni tiku'ni-ti. Te in-ni ja kóto-ti. ¹⁷ Kúnda'ú iní Táa-ri ruu, chi chaa iní-ri kuu-ri náva'a naschakú-ri máa-ri. ¹⁸ Ni in ma kúu ka'ni ruu, chi máa-ri kúu ja já'a tu'un kuu-ri. Nú kuni-ri, te kuu kuu-ri, te nú kuni-ri, te kuu nachaku-ri, chi súan ío fuerza-ri. Tiñu yá'a ni tá'ú máa Táa-ri nuu-ri. Achí-ya. ¹⁹ Te judío ni kastátá'an tuku sikí tú'un yá'a. ²⁰ Te kua'a, ní kaka'an: Tá'an-de tachí káni, te kátachí-dé. Naja kájiní so'o-ró tú'un ká'an-de, achí. ²¹ Te sava-ga ni kaka'an: Nasu tú'un chaa kátachí ká'an-de. Kuu nakuña in tachí káni nduchi chaa kuáa náun. Achí.

Sikí ja kiti iní judío nuu Jesús

²² Te ni kuu kivi víko ja ndúndoo ndatíñu iní ñuu Jerusalén. Te tiempo viko víjin kúu. ²³ Te Jesús, kua'an-ya, vai-ya iní ve'e ii, iní portal Salomón. ²⁴ Te chaa judío, ni kandutíyúu-de nuu-yá. Te ni kaka'an-de jíñ-yá: Nasaa kivi sténdatu-ró iní-ri. Te nú máa-ró kúu Cristo, kachí káji núu-ri jíná'an-ri, achí-de. ²⁵ Te ni ka'an Jesús jíñ-de: A ni kastu'ún-ri nuu-ro te tú kákandíja-ró. Taká tiñu ja sá'a-ri jíñ sí'ví Táa-ri, yuán kúu ja káka'an ndaa tu'un-ri. ²⁶ Tú kákandíja-ró, chi nasu ríi máa-ri kákuu-ró, natu'un ni ka'an-ri jíñ-ró. ²⁷ Ri-ri, chi kájanatú-ti tú'un ká'an-ri. Te máa-ri jini-ri-ti jíná'an-ti, te káindikín-ti ruu. ²⁸ Te kuchaku-ti ní káni sá'a-ri. Te ma náa kúti-ti. Te ni in ñayivi ma kúu kuanchaa-i-ti ndá'a-ri. ²⁹ Máa Táa-ri ni ja'a-ya-ti nuu-ri. Te ñá'nu-ga kúu-ya vása táka ñayivi. Te tú ni in ñayivi kúu kuanchaa-i-ti ndá'a Táa-ri. ³⁰ Máa-ri jíñ Táa-ri, in-ni kákuu-ri, achí-ya. ³¹ Yúan-na te chaa judío, ni káki'in tuku-de yuu ja kuá'a-de-ya. ³² Te ni ka'an Jesús jíñ-de: Ni stá'an-ri kua'a tiñu va'a nuu-ro cuenta Táa-ri. Kuachi ndé in tiñu-ún kúu ja kuá'a-ró yuu ruu núsáa. Achí-ya. ³³ Te ni kaka'an chaa judío: Nasu sikí tiñu va'a kúu ja kuá'a-yo yuu róo, chi kuachi ja ká'an ndiva'a-ró. Chi róo, chaa kúu-ró. Te sá'a-ró ja Dios kúu-ró. Achí-de jíñ-yá. ³⁴ Te ni ka'an Jesús: Á nasu yóso tú'un núu ley máa-ró: Ni ka'an-ri ja súni Dios kákuu-ró, achí. ³⁵ Chi ni táji Dios tu'un-ya kuá'an nuu sáva chaa. Te ni skúnání-yá-de Dios. Te ma kúu ské'ichi-yo tutú ii. ³⁶ Núsáa te naja káka'an máa-ró ja tú'un ndiva'a kúu ja ní ka'an-ri ja Sé'e Dios kúu-ri. Chi máa Táa-ri ni teta'an ndoo-ya ruu, te ni táji-yá ruu vai-ri. ³⁷ Te nú tú sá'a-ri tiñu Táa-ri, ma kándíja-ró ruu. ³⁸ Ko nú sá'a-ri, vasa tú kándíja-ró ruu, ko ná kándíja-ró tiñu-ún náva'a kuni-ro te kandíja-ró ja máa Táa-ri kánchaa-ya jíñ-ri, te máa-ri jíñ máa Táa-ri, achí-ya jíñ-de. ³⁹ Yúan-na te inga jínu kándúkú ndé-de katíin-de-ya. Ko ni kuxio-ya núu-dé kua'an-ya. ⁴⁰ Te ni naxío káva Jesús kua'an-ya ingá lado yucha Jordán, nuu ní skuánducha núu Juan. Te ni kanchaa-ya yúan. ⁴¹ Te ni kikoyo kua'a xaan ñayivi núu-yá. Te ni kaka'an-i: Juan, jandaa tú ní sá'a-de ni in tuni. Ko ío ndaa taká tu'un ni ka'an-de cuenta chaa yá'a. Achí-i. ⁴² Te kua'a xaan-í ni kákandíja-i-ya yúan.

11

Ja ní nachaku Lázaro

¹ Te kú'u ìin cháa nání Lázaro ñuu Betania, nuu kúu ñuu María jín kú'u-ña Marta. ² Te María-ún kúu ja ní chí'i aceite máá Jító'o-yo, te ñi nasi'ichí-ña já'a-yá jín íxi xiní-ña. Te cháa kú'u-ún kúu kuá'a-ña Lázaro. ³ Te kuá'a-de-ún, ñi katájí-ña tú'un kua'an nuu-yá: Táta, kuni so'o-ní, cháa ja maní-ní jín, kú'u-de, áchí-ña. ⁴ Te ñi jini so'o Jesús. Te ñi ka'an-ya: Kue'e yá'a, nasu kué'e kuu-de kúu. Chì sua sá'a ja ná nákana jaa-i Dios, náva'a nduñá'nu Se'e Dios sá'a máá kué'e-ún. Achí-ya. ⁵ Te kúmaní Jesús jín Marta jín kú'u-ña jín Lázaro. ⁶ Te nuu ní jini tu'un-ya já kú'u-de, te ñi kendo-ya yúan uu kiví núu kánchaa-ya-un. ⁷ Yuán-na, te ñi ka'an-ya jín cháa káskuá'a jín-yá: Ná kí'on ñuu Judea inga jínu, áchí-ya. ⁸ Te cháa káskuá'a-ún ñi kaka'an-de jín-yá: Maestro, vina a kándúkú ndéé cháa judío kuá'a-de yuu ní. Te inga jínu kí'in-ní yúan náún. Achí-de. ⁹ Te ñi ka'an Jesús: Á tú ío uxí uu hora ìn ncháka. Cháa ja jáka ndúú, tú skáchi'i-de ja'a-dé, chí kúndijin nuu-dé ñuyívi yá'a. ¹⁰ Ko cháa jáka akuáa, skáchi'i-de ja'a-dé, chí tú kúndijin nuu-dé, áchí-ya. ¹¹ Súan ñi ka'an-ya. Te vása ní ka'an tuku-ya jín-de: Amigo-yo Lázaro kixí-de. Kí'in-ri ja xndúko-ri-de nuu kixí-de. Achí-ya. ¹² Yúan-na te ñi kaka'an cháa káskuá'a jín-yá: Táta, nú kixí-de te nduva'a-de, áchí-de. ¹³ Ko súan ñi ka'an Jesús ja á ñi jì'i-de. Te máá-de ñi kajani iní-de ja kixí ndija-de. ¹⁴ Yúan-na te ñi ka'an kájí Jesús jín-de: A ñi jì'i Lázaro, áchí-ya. ¹⁵ Te kúsi iní-ri ja róo jíná'an-ró, ja tú ní kánchaa-ri yúan, náva'a kandíja-ró. Ko vina ná kí'on núu-dé. Achí-ya. ¹⁶ Yúan-na te Tomás, cháa nání Dídimó, ñi ka'an-de jín tá'an-de, cháa káskuá'a: Suni ná kí'in-yo náva'a ná kúu ta'an-yo jín-de, áchí-de. ¹⁷ Te ñi cháa Jesús, te ñi jini-ya já ní kuu kuun kiví já á ñi yuji Lázaro. ¹⁸ Te ñuu Betania kánchaa yani jín núu Jerusalén, nátu'un uní kilómetro suu súan-ni kúu. ¹⁹ Te kua'a ñáyivi judío, ñi kikoyo-i nuu Marta jín núu María, ja kaka'an-i tu'un ndéé iní jín-ña já kuá'a-ña. ²⁰ Yúan-na te ñi jini tu'un Marta ja vái Jesús. Te ñi kenda-ña kuáta'an-ña-yá. Ko María, ñi kendo-ña iní ve'e. ²¹ Te ñi ka'an Marta jín Jesús: Táta, nú ní kánchaa-ní yá'a te ma kúu kuá'a-ná núu. ²² Te suni vina jiní-ná ja táka ja jikán-ní nuu Dios, te kua'a-ya núu-ní, áchí-ña. ²³ Te ñi ka'an Jesús jín-ña: Nachaku kuá'a-ró, áchí-ya. ²⁴ Te ñi ka'an Marta jín-yá: A jiní-ná ja náchaku-de kiví náchaku taká ndiyi onde ná jínu ñuyívi, áchí-ña. ²⁵ Te ñi ka'an Jesús: Máá-rí kúu I'a sá'a ja náchaku jín já kúchaku ní káni. Ja kándíja ruu, vasa a ñi jì'i, ko nachaku. ²⁶ Te nú ndé ñáyivi chakú-i te kándíja-i ruu, ma kúu kuti-í. Á kándíja-ró tú'un yá'a xí túu. Achí-ya jín-ña. ²⁷ Te ñi ka'an-ña jín-yá: Jaan Táta. A ñi kándíja-ná ja máá-ní kúu Cristo, Se'e Dios, ja kí iní ñuyívi, áchí-ña. ²⁸ Te súan ñi ka'an-ña. Te ñi kee-ña kuá'an-ña. Te ñi kana sa'í-ña xiní kú'u-ña María: Máá Maestro, a ñi cháa-ya, te kána-ya xiní-ro, áchí-ña. ²⁹ Te María, ja ní jini so'o-ña, ñi ndukuiñi yachi-ña, te kua'an-ña núu-yá. ³⁰ Ko Jesús, té jaa-ga-ya onde ñuu, chí ñi ndoo-ni-ya kánchaa-ya núu ní jata'an Marta-ún-ya. ³¹ Te káxiukú ñáyivi judío iní ve'e jín María, kaka'an-i tu'un ndéé iní jín-ña. Te ñi kajini-i ja ní ndukuiñi yachi-ña kuá'an-ña. Te ñi káindikin-i-ña, chí ñi kaka'an-i: Onde yuvé'e añú kuánde'e-ña yúan. ³² Ko ñi jaa María nuu kánchaa Jesús. Te ñi jini-ña núu-yá. Te ñi jukuiñi jítí-ña núu já'a-yá. Te ñi ka'an-ña jín-yá: Táta, nú ní kánchaa-ní yá'a, te ma kúu kuá'a-ná núu, áchí-ña. ³³ Yúan-na te ñi jini Jesús ja ndé'e-ña jín já kánde'e ñáyivi judío vai koyo jín-ña. Te ñi jaká nuu iní-ya. Te ñi ndukuí'a iní-ya. ³⁴ Te ñi ka'an-ya: Ndenu ní chindee-ró-de, áchí-ya. Te ñi kaka'an-ña jín-yá: Ña'an-ní te kuni-ní, áchí-ña. ³⁵ Te ñi nde'e

Jesús. ³⁶ Yúan-na te n̄i kaka'an ñáyivi judío: Nde'é ná xa'an ní kundá'ú in̄i-de cháa-ún, áchí-i. ³⁷ Ko n̄i kaka'an sava-i: Bueno n̄i nakuña cháa yá'a nduchi cháa kuáa. Á tú ní kuu sá'a-de ja má kúu Lázaro núú, áchí-i. ³⁸ Te n̄i ndukuí'a tuku in̄i Jesús. Te n̄i cháa-ya yúvé'e añú-ún. Te ñn yaú kava kúu. Te jiká yú'u yaú-ún ndasú ñn yuu. ³⁹ Te n̄i ka'an Jesús: Chaxio yuu jián jíná'an-ró, áchí-ya. Te Marta, kua'a cháa n̄i ji'i-ún, n̄i ka'an-ña jín-ya: Táta, a já'an xiko-de, chí a n̄i kuu kuun kivi yínduji-de, áchí-ña. ⁴⁰ Te n̄i ka'an Jesús jín-ña: Nasu ní ka'an-ri jín-ró ja nú kándija-ró te kun̄i-ro já ndúñá'nu Dios náún, áchí-ya. ⁴¹ Yúan-na te n̄i kachaxio-i yuu núu kánde ndiyi-ún. Te Jesús, n̄i ndakoto-ni-ya íchi ándívi. Te n̄i ka'an-ya: Táta, ná kúta'u-ná nuu-ní ja jini so'o-ní tu'un ká'an-ná. ⁴² Te jini-ná ja jini so'o ná'ín-ní tu'un ká'an-ná, ko ká'jin kua'a ñáyivi yá'a. Ja yúan súan n̄i ka'an-ná náva'a ná kándija-i ja máa-ní n̄i táji-ní náa vai-ná, Achí-ya. ⁴³ Te súan n̄i ka'an-ya. Te n̄i ka'an jaa-ya: Lázaro, ña'an tíkenda, áchí-ya. ⁴⁴ Te cháa ja á n̄i ji'i, n̄i kenda-de, te yisúkun ndá'a-dé si'in-de jín sá'ma cinta. Te nuu-dé yisúkun ñn sa'ma. Te n̄i ka'an Jesús jín-i: Ndáji-de, te sía-ro-dé ná kí'in-de, áchí-ya. ⁴⁵ Yúan-na te kua'a ñáyivi judío ja ní kikoyo nuu María-ún, n̄i kakándija-i-ya. Chi n̄i kajini-i tiñu n̄i sá'a Jesús. ⁴⁶ Ko sava-i n̄i kaja'an-i nuu cháa fariseo. Te n̄i kakastu'ún-i ndasa n̄i sá'a Jesús.

Ja ní kanat̄in tu'un tá'an sik̄i Jesús

⁴⁷ Yúan-na te sutu ñá'nu jín cháa fariseo, n̄i kakutútú-de. Te n̄i kandat̄u'ún-de: Ndasá sá'a-yó, chí cháa yá'a xa'an sá'a-de tuni. ⁴⁸ Chí nú sía-yo-dé, te ndivii ñáyivi kándija-i. Te chakoyo cháa ñuu Roma, te xnáa-dé ñuu-yo ondé jín ñáyivi-yo, áchí-de. ⁴⁹ Te ñn tá'an-de nání-de Caifás, cháa-ún kúu-de máa sutú ñá'nu-ga kuia-ún, n̄i ka'an-de jín: Róo tú kájin̄i kuti-ro. ⁵⁰ Ni tú kájuku'un in̄i-ro já kánúú kúu ñn cháa ja sik̄i ñáyivi, nasu já náa ndivii ñáyivi jíná'an-i, áchí-de. ⁵¹ Ko tu'un yá'a, na tú ní ka'an-de ja máa-de. Chi ja kúu-de máa sutú ñá'nu-ga kuia-ún, te n̄i jani-de tu'un ja kúu Jesús ja sik̄i ñáyivi. ⁵² Te nasu máa ñn ja ñáyivi yúan, chí suni ja nastútú-ya se'e Dios ja ní kajicha nuu-i jíná'an-i. ⁵³ Yúan-na te onde kivi-ún n̄i kandat̄u'ún-de ja ká'ni-dé-ya. ⁵⁴ Yúan-na te tuká ní jika ndijin̄i Jesús nuu cháa judío, chí n̄i kenda-ya yúan kua'an-ya ñn ñuu nání Efraín nuu ío yani ñu'un té'é. Te n̄i kendo-ya yúan jín cháa káskuá'a jín-ya. ⁵⁵ Te a n̄i kuyani viko Pascua ñáyivi judío. Te kua'a-í n̄i kaka-i kua'an-i ñuu Jerusalén, náva'a sándoo-i máa-i xna'an-ga vásá kéjá'a víko Pascua. ⁵⁶ Te kánandúkú-i Jesús. Te kájika tu'un tá'an-i in̄i ve'e ii: Ndasá jáni in̄i-ro. Cháa-de viko yá'a xí túu. Achí-i. ⁵⁷ Te sutu ñá'nu jín cháa fariseo, n̄i katá'ú-de tiñu ja nú ndé ñn-i jini-i ndénu kánde-ya, ná kástu'ún-i náva'a t̄in-de-ya.

12

Ja ní ji'i María ja'a Jesús jín perfume

¹ Te ñnu kivi já té kejá'a-ga viko Pascua, te n̄i cháa Jesús ñuu Betania nuu kánchaa Lázaro cháa n̄i ji'i te n̄i nachaku-de ja ní kuu-de ndiyi núú. ² Te n̄i kaja'a-de ndeyu ní kuxini-ya yúan. Te Marta n̄i jani-ña kó'o. Te Lázaro kúu ñn cháa yé stáa jín-ya. ³ Yúan-na te n̄i ki'in María ñn libra perfume ita nardo ja ncháa ya'u. Te n̄i ji'i-ña ja'a Jesús, te n̄i nasi'ichí-ña já'a-ya jín íxi-ña. Te ñí iní ve'e-ún, n̄i jicha xiko perfume. ⁴ Te ñn cháa skuá'a jín-ya, nání-de Judas Iscariote, se'e Simón, te kuu-de cháa nastúu-de-ya. Te n̄i ka'an-de: ⁵ Naja tú ní kuya'u perfume yá'a ja uní ciento peso, te kua'a-yó núu ñáyivi ndá'ú núú. Achí-de. ⁶ Súan n̄i ka'an-de, nasu já kundá'ú in̄i-de ñáyivi ndá'ú, chí sua

chaa ku'ná ní kuu-de. Te n̄i kuu-de tesorero, te jánchaa-de ja kájakin-i-ún.
 7 Yúan-na te n̄i ka'an Jesús: Sía-ña, chí sikí kivi yúji-ri kúu ja chíva'a-ña yá'a.
 8 Chí nene káxiukú ñáyivi ndá'ú jíin-ró, ko ruu, na tú nene kánchaa-ri jíin-ró.
 Achí-ya. 9 Yúan-na te kua'a ñáyivi judío, n̄i kajini tu'un-i ja kánchaa-ya yúan.
 Te n̄i chakoyo-i. Ko nasu máá ñin Jesús vai nde'é-i, chí suni nde'é-i nuu Lázaro
 kákuni-i. Chí a n̄i ji'i-de te n̄i nachaku-de. 10 Ko sutu ñá'nu, n̄i kandatú'ún-de
 ja súni ka'ni-dé Lázaro. 11 Chí kua'a ñáyivi judío, n̄i kenda-i kája'an-i, te
 kákandíja-i nuu Jesús ja sikí Lázaro.

Ja ní kivi Jesús ñuu Jerusalén

12 Te inga kivi xian, n̄i chakoyo kua'a ñáyivi víko-ún. Te n̄i kajini tu'un-i
 ja vai Jesús ñuu Jerusalén. 13 Te n̄i káki'in-i numa yukú ñuu. Te n̄i kenda
 koyo-i kuata'an-i-ya. Te n̄i kakana jaa-i: Xáan va'a I'a kúu-ya. Ná nákana
 jaa-yó-yá chí ndiso-ya tíñu máá Tatá Dios. Máá Rey ñáyivi Israel kúu-ya.
 Achí-i. 14 Te n̄i ni'in Jesús ñin burro jáá. Te n̄i jungoo-ya sikí-tí nátu'un ká'an
 tutu: 15 Sesí'í ñuu Sion, ma yú'ú-ro. Yá'a nde'é-ró vai Rey máá-ró, yóso-yá ñin
 burro jáá, áchí. 16 Onde xnáñúú te tú ní kájuku'un in̄i chaa káskuá'a jíin-yá
 jíin tíñu yá'a. Ko onde ná n̄i nduñá'nu Jesús, yúan-na te vásá ní kanuku'un
 in̄i-de tu'un yóso sikí máá-yá, jíin já ní kás'a-de tíñu yá'a jíin-yá. 17 Te ñáyivi
 ká'in jíin-yá, n̄i kaka'an ndaa-i ndasa n̄i kana-ya xiní Lázaro yuvé'e añú, te
 ndasa n̄i nachaku-de ja á n̄i ji'i-de. 18 Ja yúan ní kenda koyo kua'a-gá-i, n̄i
 kajata'an-ya. Chí n̄i kajini tu'un-i ja ní sá'a-ya tuni yá'a. 19 Ko chaa fariseo n̄i
 kaka'an máá-de: Vina te a kájin̄i-yo já má kúu kasu kuti-ro. Yúan nde'é-ró, ja
 ndívii ñáyivi kája'an-i yata-dé.

Ñáyivi ñuu Grecia ndúkú-i Jesús

20 Te suni yaku ñáyivi ñuu Grecia n̄i kaka-i kuachiñú'ún-i kivi víko-ún.
 21 Ñáyivi-ún, n̄i jakoyo-i nuu Felipe chaa ñuu Betsaida ndañú Galilea. Te
 n̄i kaka'an ndá'ú-i jíin-de: Táta, nde'é-ná nuu Jesús kákuni-ná, áchí-i. 22 Te
 n̄i ja'an Felipe, n̄i kastu'ún-de nuu Andrés. Yúan-na te Andrés jíin Felipe
 ndendúú n̄i kakastu'ún-de nuu Jesús. 23 Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: A n̄i jaa
 hora ja nduñá'nu máá Sé'e chaa. 24 Jandaa ká'an-ri jíin-ró, ja ñin nun̄i trigo
 nú tú jungava nuu ñú'un te kuu, te máá ñin-ni kendo. Ko nú kuu, te kua'a
 xaan nuní nánde. 25 Nú ndé chaa kúndá'ú in̄i-de máá-de, te naa-dé. Ko nú
 ndé chaa tú chíñú'ún-de máá-de in̄i ñuyívi yá'a, te kuchaku-de ní káni. 26 Nú
 ndé ñin chaa kuní kuatíñu nuu-rí, ná kúndikin-de ruu. Te nuu kúnchaa-ri yúan
 kúnchaa chaa játíñu nuu-rí-ún. Te nú ndé ñin-de játíñu-de nuu-rí, te koo ja
 jíñú'ún Táa-ri nuu-dé. 27 Te vina ndúku'á in̄i-ri. Te á ka'an-ri: Táa, nama-ní
 náa nuu túndó'o hora yá'a, achí-ri xí túu. Ma kúu, chí ja sikí hora yá'a kúu ja
 vai-ri. 28 Táa, ná nákana jaa-i ní sá'a-ní, áchí-ya jíin Dios. Yúan-na te ichi ándívi
 ní kenda ñin tu'un: A n̄i kanakana jaa-i ruu n̄i sá'a-ri. Te nakana jaa-i ruu inga
 jínu sá'a-ri, áchí. 29 Te ñáyivi ká'in yúan, n̄i kajini so'o-i te n̄i kaka'an-i ja tája
 kúu. Te sava-gá-i, n̄i kaka'an-i: N̄i ka'an ñin ndajá'a Dios jíin-de, áchí-i. 30 Te n̄i
 ka'an Jesús: Tú vai tu'un yá'a ja sikí rúu, chí sua ja máá-ró jíná'an-ró. 31 Vina
 kúu ja ndúni'in kuachi sikí ñuyívi yá'a. Vina kúu ja kenda ja kúñá'nu in̄i ñuyívi
 yá'a ki'in. 32 Te ruu, nú a n̄i ndita kaa-ri in̄i ñuyívi te kana-ri xin̄i ndívii ñáyivi
 kíkoyo-i nuu-rí, áchí-ya. 33 Tu'un yá'a n̄i ka'an-ya já stá'an-ya ndasa kuu-ya.
 34 Te n̄i kaka'an ñáyivi-ún jíin-yá: Kájin̄i-ná ja kendo Cristo ní káni, áchí tutu
 ley. Te naja ká'an-ní ja jínu ñú'ún kuíta kaa máá Sé'e chaa núsáa. Te ndéja kúu
 máá Sé'e chaa-ún. Achí-i. 35 Yúan-na te n̄i ka'an Jesús: Yaku-na kivi kúnchaa

máa luz jíin-ró jíná'an-ró. Kaka nini ío ndijin náva'a tú kuñaa núu-ro. Chi cháa jika ñuñaa, na tú jiní-de ndénu kí'in-de.

Ja tú káandíja cháa judío

³⁶ Kandíja nuu máa luz nini kánchaa-ya jíin-ró, náva'a ná ndúu-ró sé'e luz, áchí-ya jíin-i. Súan ni ka'an Jesús. Te ni kee-ya kuá'an-ya. Te ni sa'í-ni-ya núu-í jíná'an-i. ³⁷ Ko vasa ni sa'a-ya kuá'a tuni nuu-í, ko tú ní káandíja-i-ya. ³⁸ Náva'a skíkuu tu'un ni ka'an Isaías cháa ni jani tu'un Dios ja ní ka'an-de onde sáa: Táta, ndéja ní kandíja tu'un ni ka'an-yo. Te ndéja ní jiní nuu fuerza máa Jító'o-yo, áchí. ³⁹ Ja yúan tú ní kúu kandíja-i jíná'an-i, chi ni ka'an tuku Isaías: ⁴⁰ Ni sakuáa-ya ndúchi-í, te ni kundava iní añú-i ni sa'a-ya, náva'a ma kuni-í jíin ndúchi-í, ni ma júku'un iní añú-i, ni ma nájío káva iní-i, ja sa'a-ri tana-í, áchí. ⁴¹ Tu'un yá'a ni ka'an Isaías, chi ni jiní-de ndasa kúñá'nu luu-ya. Te ni ka'an-de tu'un-ya. ⁴² Ko vasa súan ni io, te kua'a cháa tá'ú tíñu, ni káandíja-de nuu-yá. Ko ja káyu'ú-de fariseo te tú ní káastu'ún-de. Chi nú súan, te skúnu-ún-de kenda-de iní ve'e sinagoga, jáni iní-de. ⁴³ Chi kúsi-gá iní-de ja ndúñá'nu-de sa'a ñayivi vásá ja ndúñá'nu-de sa'a Dios. ⁴⁴ Te ni ka'an jaa Jesús: Ñayivi kándíja ruu, nasu máa ñin ruu kándíja-i, chi nuu I'a ni táji rúu vai-ri kándíja-i. ⁴⁵ Te ñayivi ndé'é núu-ri, suni ndé'é-i nuu I'a ni táji rúu vai-ri. ⁴⁶ Vai-ri ja kúu-ri ñin luz iní ñuyivi, náva'a nú taká ñayivi kándíja-i ruu, ma kúnchaa-i ñuñaa. ⁴⁷ Nú ñin ñayivi jini so'o-i tu'un ká'an-ri, te tú skíkuu-i, tú nakuxndí-ri siki-í, chi tú vai-ri ja nakuxndí-ri siki ñuyivi, chi sua ja náma-ri ñuyivi. ⁴⁸ Te ñayivi ské'ichi ruu, te tú játú'ún-i tu'un ká'an-ri, ío ja nakuxndí siki-í. Tu'un ni ka'an-ri kúu ja nakuxndí siki-í onde kivi jínu ñuyivi. ⁴⁹ Chi tú ká'an-ri ja máa-ri, chi Táa-ri I'a ni táji rúu vai-ri, máa-yá ni tá'ú-yá tíñu nuu-ri. Ndasa kachi-ri te ndasa ka'an-ri. ⁵⁰ Te a jiní-ri ja tíñu tá'ú-yá kúu ja kúchaku-i ní káni sa'a. Núsáa te tu'un ká'an-ri, máni tu'un ni ka'an Táa-ri jíin-ri kúu, áchí-ya.

13

Ja ní nakacha-ya já'a cháa káskuá'a

¹ Onde ná té koo-ga viko Pascua, te a ni jiní Jesús ja ní jaa hora kenda-ya ñuyivi yá'a no'on-ya núu Táa-ya. Ko kúndá'ú iní-ya ñayivi-yá ká'io iní ñuyivi, te onde sandí'í-na ni kúndá'ú iní-ya-í. ² Te ni ndí'i ni káxuxíni-ya. Te vina a ni ka'an kui'na jíin iní añú Judas, se'e Simón Iscariote, ja nástúu-de-ya. ³ Te a jiní Jesús ja máa Táa-ya, a ni ja'a-ya taká ndatíñu iní nda'a-yá, te suni jiní-ya já ní kenda-ya núu Dios vai-ya. Te suni nuu Dios no'on-ya. ⁴ Te ni ndukuiñi-ya já ní kuxíni-ya. Te ni chaxio-ya sa'ma-yá. Te ni kí'in-ya ñin sa'ma vítá. Te ni ju'ni-ya chíi-ya. ⁵ Te ni chu'un-ya ndúcha iní ñin tija'an, te ni kejá'á-yá nakacha-ya já'a cháa káskuá'a. Te nási'ichí-ya jíin sa'ma vítá já nú'ni chíi-ya-ún. ⁶ Te ni jaa-ya núu Simón Pedro. Te ni ka'an Pedro jíin-yá: Táta, ní, nakacha-ní ja'a-ná náún, áchí-de. ⁷ Te ni ka'an Jesús: Tú júku'un iní-ro já sa'a-ri vina, ko kúkuéé-ga te júku'un iní-ro, áchí-ya jíin-de. ⁸ Te Pedro ni ka'an-de jíin-yá: Ma nakacha kuti-ní ja'a-ná, áchí-de. Te ni ka'an Jesús jíin-de: Nú tú nakacha-ri ja'a-ro te ma kúu kundí-ro jíin-ri, áchí-ya. ⁹ Te ni ka'an Simón Pedro jíin-yá: Táta, nasu máa ñin ja'a-ná, chi suni nda'a-ná jíin xini-ná núsáa, áchí-de. ¹⁰ Te ni ka'an Jesús jíin-de: Cháa ja á ni ndundoo, máni jínu ñú'ún já ndúndoo máa já'a-ní-de, te a ni ndundoo ndí'i-ni-de. Te máa-ró, a ni káundundoo-ró ko nasu taká-ro. Achí-ya. ¹¹ Chi a ni jiní-ya ndéja kúu ja nástúu-ya. Ja yúan ní ka'an-ya: Nasu taká-ro ká'io ndoo. ¹² Te ni kuu ni nakacha-ya já'a-dé jíná'an-de, te

n̄i naki'in-ya sá'ma-yá. Te n̄i nungoo tuku-ya. Te n̄i ka'an-ya: Á kájin̄i-ro já ní sá'a-r̄i j̄ín-ró. ¹³ Káka'an-ro já Maestro j̄ín Jító'o-ro kúu-r̄i, te káka'an ndaa-ro. Ch̄i suu máa-r̄i kúu. ¹⁴ Te nú ruu, vasa Jító'o-ro j̄ín Maestro kúu-r̄i, nú nakacha-r̄i ja'a-ro, suni súan kánúú nákacha ja'a tá'an-ró. ¹⁵ Ch̄i tiñu yá'a n̄i stá'an-r̄i nuu-ro náva'a suni sá'a máa-ró j̄ín tá'an-ró nátu'un n̄i sá'a-r̄i j̄ín-ró. ¹⁶ Jandáa ká'an-r̄i j̄ín-ró: ñin mozo na tú kúñá'nu-ga-de nuu jító'o-de, ni ñin apóstol, na tú kúñá'nu-ga-de nuu cháa n̄i táji-de kua'an-de. ¹⁷ Nú kájuku'un in̄i-ro j̄ín tú'un yá'a, te xáan ndatu koo-ró nú sá'a-ró súan. ¹⁸ Na tú ká'an-r̄i sik̄i taká-ro. A jini-r̄i ndéja ní kaji-r̄i. Ko ná sk̄ikuu tu'un ká'an tutu īi: Chaa n̄i yee staa j̄ín-r̄i, n̄i jañu-de ruu j̄ín xús̄i-yi-dé, ách̄i tutu. ¹⁹ Onde vina kástu'un-r̄i taká tiñu nuu-ro onde j̄ín tiempo, náva'a nú n̄i kuu, te kandija-ró já máa-r̄i kúu l'a-ún. ²⁰ Jandáa ká'an-r̄i j̄ín-ró: Nú ñin ñayivi kuátu'un-i ñin chaa n̄i táji-r̄i kua'an, te játu'un-i ruu. Te ñayivi játu'un rúu, suni játu'un-i l'a n̄i táji rúu vai-r̄i, ách̄i-ya j̄ín-de jíná'an-de.

Ja ní kivi Satanás ini Judas

²¹ Te ja á n̄i ka'an Jesús tu'un yá'a, te n̄i ndukuí'a in̄i-ya. Te n̄i ka'an ndaa-ya: Jandáa ká'an-r̄i j̄ín-ró jíná'an-ró ja ñin róó, nastúu-ró rúu, ách̄i-ya. ²² Yúan-na te chaa káskuá'a j̄ín-yá, n̄i kandakoto-de nuu tá'an-de, kájani in̄i-de ndé chaa kúu ja ní ka'an-ya. ²³ Te ñin máa cháa káskuá'a-ún ja maní-yá j̄ín-de, ndítuu-de jika Jesús. ²⁴ Te n̄i sá'a Simón Pedro ñin seña nuu cháa-ún, náva'a ná kaká tu'un-de-ya ndé chaa kúu ja ní ka'an-ya. ²⁵ Yúan-na te máa-de ja ndítuu-de jika Jesús, n̄i ka'an-de j̄ín-yá: Táta, ndé chaa kúu, ách̄i-de. ²⁶ Te n̄i ka'an Jesús: Ná chindaji-r̄i staa te kua'a-r̄i nuu ñin chaa, te chaa-ún kúu, ách̄i-ya. Te n̄i chindaji-ya staa. Te n̄i ja'a-ya núu Judas Iscariote se'e Simón. ²⁷ Te n̄i yee staa-ún. Te n̄i kivi-ni Satanás in̄i. Yúan-na te n̄i ka'an Jesús j̄ín: Tiñu sá'a-ró, ná sá'a yachi-ro, ách̄i-ya. ²⁸ Ko ni ñin chaa káyee staa j̄ín-yá-ún, tú ní kájuku'un in̄i-de naún tu'un kúu ja ní ka'an-ya j̄ín. ²⁹ Ch̄i sava-de, n̄i kajani in̄i-de ja ní ka'an Jesús j̄ín: Kuaan-ró naún kájinu ñú-ún-yó já kúu viko. Xí já kuá'a yaku na j̄ín núu cháa ndá'ú. Ch̄i Judas ñin janu xú'ún. ³⁰ Te ja ní yee staa-ún, te n̄i kenda-ni kua'an. Te a n̄i kuaa.

Tiñu jáa tá'ú-yá nuu-yo

³¹ Yúan-na te ja kuá'an, te n̄i ka'an Jesús: Vina te a n̄i nduñá'nu máa Sé'e chaa. Te suni n̄i nduñá'nu Dios n̄i sá'a-ya. ³² Te nú nduñá'nu Dios sá'a-ya, suni sáni nduñá'nu máa-yá sá'a Dios, te nduñá'nu-ni-ya vítan ñú'ni. ³³ Súch̄i, yaku-na kivi kúnchaa-r̄i j̄ín-ró. Te nandúkú-ró rúu, te nátu'un n̄i ka'an-r̄i j̄ín cháa judío, onde nuu kí'in-r̄i, ma kúu ja koyo-ró jíná'an-ró. ³⁴ ñin tiñu jáa tá'ú-r̄i nuu-ro jíná'an-ró: Ja ná kundá'ú in̄i-ro taká tá'an-ró. Nátu'un kundá'ú in̄i-r̄i róó, suni súan kundá'ú in̄i-ro tá'an-ró. ³⁵ Te nú kundá'ú in̄i-ro taká tá'an-ró, yúan-na te kun̄i taká ñayivi já máa-ró kákuu chaa n̄i káskuá'a j̄ín-r̄i, ách̄i-ya.

Tu'un Pedro j̄ín lí'li

³⁶ Te n̄i ka'an Simón Pedro j̄ín-yá: Táta, ndénu kí'in-ní, ách̄i-de. Te n̄i ka'an Jesús j̄ín-de: Nuu kí'in-r̄i-ún, ma kúu kundik̄in-ro rúu vina. Ko kúkuéé-ga te kundik̄in-ro rúu ja-ro. ³⁷ Te n̄i ka'an Pedro j̄ín-yá: Táta, naja má kúu kundik̄in-ná ní vina. Tú yú'ú-ná kuu-ná ja ní. Ach̄i-de. ³⁸ Te n̄i ka'an Jesús j̄ín-de: Kuu-ro já rúu náún. Jandáa ká'an-r̄i j̄ín-ró: Onde ná té kana-ga lí'li, te ma kuátu'un-ró rúu un̄i j̄inu.

14

Ja sátu'a-ya vé'e andívi kúu yóó

¹ Ma kúñáá iní añú-ro. A kákandíja-ró Dios, suni ná kándíja-ró rúu. ² Chì ío kua'a vé'e iní ve'e Táa-ri. Te nú tú súan ío, a nì kastu'un-rí nuu-ro núú. Kì'in-ri kúsátu'a-ri ve'e kuxiukú-ró. ³ Te nú kua'an-ri sátu'a-ri ve'e kuxiukú-ró, te nchaá-ri kinastútú-rí róó kí'on. Náva'a nuu kúnchaá máá-rí-ún, suni yúan kuxiukú-ró. ⁴ Te a kájini-ro ndénu kí'in-ri. Te kájini-ro íchi, áchí-ya. ⁵ Te nì ka'an Tomás jíin-yá: Táta, tú kájini-ná ndénu kí'in-ní. Te ndasa kuni-ná ichi núsáá, áchí-de. ⁶ Te nì ka'an Jesús jíin-de: Máá-rí kúu máá íchi, jíin tú'un ndaa, jíin tú'un kuchaku. Ma kúu jaá ni ñn-i nuu Táa-ri te nú túu ruu. ⁷ Te nú ní kájini-ro rúu, te suni a nì kajini-ro Táa-ri núú. Te onde vina a kájini-ro-yá, te a nì kandé'é-ró núu-yá, áchí-ya. ⁸ Te nì ka'an Felipe jíin-yá: Táta, stá'an-ní máá Táa-yo núu-ná, te ná kúva'a iní-ná jíná'an-ná, áchí-de. ⁹ Te nì ka'an Jesús jíin-de: Felipe, kua'a kivi ní kuu jíka-ri jíin-ró. Té chá'an-ga kuni-ro rúu náún. Chaa nì jini ruu, nuu máá Táa-yo ní jini-de. Naja ká'an-ro: Stá'an-ní máá Táa-ro núu-ná. ¹⁰ A tú kándíja-ró já máá-rí kánchaá-ri jíin máá Táa-yo, te máá Táa-yo Dios kánchaá-ya jíin-rí. Taká tu'un ká'an-ri jíin-ró, nasu já kúu iní máá-rí ká'an-ri. Chì máá Táa-yo kánchaá-ya jíin-rí, te máá-yá sá'a tiñu-ún. ¹¹ Kandíja ruu ja kánchaá-ri jíin máá Táa-yo, te máá Táa-yo jíin máá-rí: Te nú tú súan, te kandíja ruu cuenta máá tiñu sá'a-ri. ¹² Jandaa ká'an-ri jíin-ró: Nú ndé chaa kándíja ruu, tiñu ja sá'a-ri yá'a suni sá'a-de. Te ñá'nu-ga tiñu sá'a máá-de vasa yá'a, chì no'on-ri nuu máá Táa-yo Dios. ¹³ Te taká naún ja kakán-ro núu máá Táa-yo jíin sí'ví-rí, yúan sá'a-ri, náva'a nduñá'nu máá Táa-yo já sikí máá Sé'e-ya. ¹⁴ Te nú naún kakán-ro jíin sí'ví-rí, te skíkuu-ri.

Ja ní keyu'u-yá ja kí Espíritu Santo

¹⁵ Te nú maní-ro jíin-rí, te kuandatu-ro tiñu tá'ú-rí nuu-ro. ¹⁶ Te kakan ta'u-rí nuu máá Táa-yo Dios. Te kua'a-ya ingá I'a chindéé chítuu róó jíná'an-ró, náva'a kunchaa-ya jíin-ró ní káni. ¹⁷ Máá Espíritu ndaa kúu I'a-ún. Te ñayivi, ma kúu kuatá'ú-i-ya, chì tú kandé'é-i nuu-yá ni tú kájini-i-ya. Ko máá-ró, chì kájini-ro-yá, chì ncháá-ya jíin-ró, te ku'un-ya iní-ro. ¹⁸ Ma skéndo ndá'ú-ri róó, chì nchaá-ri nuu-ro jíná'an-ró. ¹⁹ ñn tí'lí-na te ma kuni-ga ñuyivi núu-rí. Ko máá-ró chì kuni-ro rúu, chì chakú-ri. Te ja yúan suni kuchaku máá-ró. ²⁰ Te kivi-ún kuni-ro já kánchaá-ri jíin máá Táa-ri, te máá-ró jíin rúu, te máá-rí jíin máá-ró jíná'an-ró. ²¹ Nú ndé chaa ñu'un iní-de tiñu nì tá'ú-rí, te skíkuu-de, chaa-ún kúu ja maní jíin-rí. Te nú maní-dé jíin-rí, suni kumaní máá Táa-ri jíin-de. Te máá-rí, kumaní-ri jíin-de te stá'an ndijin-ri máá-rí nuu-dé, áchí-ya. ²² Te nì ka'an Judas jíin-yá (ko nasuú Iscariote): Táta, naja stá'an ndijin-ní máá-ní nuu-ná jíná'an-ná, te nuu ñayivi chì túu, áchí-de. ²³ Te nì ka'an Jesús jíin-de: Nú ndé chaa maní-dé jíin-rí, te skíkuu-de tu'un ká'an-ri, yúan-na te kumaní máá Táa-ri jíin-de. Te chakoyo-ri nuu-dé. Te kuxiukú-rí jíin-de. ²⁴ Te chaa tú maní jíin-rí, tú skíkuu-de tu'un ká'an-ri. Te tu'un nì kajini so'o-ró, nasu tú'un máá-rí kúu, chì tu'un máá Táa-yo I'a nì tájí rúu vai-ri kúu. ²⁵ Tu'un yá'a ká'an-ri jíin-ró, nini kánchaá-ri jíin-ró. ²⁶ Ko máá Táa-yo Dios, tájí-yá máá I'a chindéé chítuu róó kii-ya jíin sí'ví-rí. Te máá I'a-ún kúu Espíritu Santo. Máá-yá, stá'an-ya taká tu'un nuu-ro, te xndaku-ya núu-ro taká tu'un nì ka'an-ri jíin-ró. ²⁷ Skéndo-ri tu'un ndéé iní jíin-ró, tu'un ndéé iní máá-rí kua'a-ri nuu-ro. Nasu cuenta ñuyivi, chì máá-rí kua'a-ri nuu-ro. Ma kúku'a iní añú-ro, te ni ma yú'ú-ro. ²⁸ A nì kajini so'o-ró já ní ka'an-ri jíin-ró: Kì'in-ri te nchaá-ri nuu-ro, áchí-ri. Nú nì kumaní-ro jíin-rí, te kusí ndíja iní-ro núú, chì nì ka'an-ri

jíin-ró já nó'on-ri nuu máá Táa-yo Dios. Chì ñá'nu-ga kúu máá Táa-yo vásá rúu. ²⁹ Vina a ñi kastu'ún-rí nuu-ro ondé jíin tiempo, náva'a nú a ñi kuu, te kandíja-ró jíná'an-ró. ³⁰ Ma ká'an kua'a-gá-ri jíin-ró, chi vai ja kúñá'nu ini ñuyívi yá'a. Te tú ndújíin jíin-rí. ³¹ Ko vai máá, náva'a kuni ñuyívi ja maní-rí jíin máá Táa-yo Dios, te natu'un ñi tá'ú máá Táa-yo Dios tiñu nuu-rí, suni súan sá'a-ri. Ndukuiñi ná chó'o.

15

Máa yó'o uva ndija

¹ Máa-rí kúu máa yó'o uva ndija. Te máá Táa-ri kúu I'a jítu ja'a. ² Taká nda'a já ndítin ruu te tú já'a nde'e, jánchaa-ya. Te taká nda'a já já'a nde'e, násándoo-ya náva'a kua'a-ga nde'e. ³ Te máa-ró a ñi kandundoo-ró jíin tú'un ñi ka'an-ri jíin-ró. ⁴ Ná kúxiukú-ró jíin-rí, te máa-rí jíin máa-ró. Ìn nda'a uva, ma kúu kua'a máa ndé'e, te nú tú kutin jika máa yó'o. Te suni súan róo, te nú tú kuxiukú-ró jíin-rí. ⁵ Máa-rí kúu yo'o-ún, te máa-ró kákuu nda'a-rí. Chaa ja kánchaa jíin-rí, te máa-rí jíin máa-de, chaa-ún já'a kua'a ndé'e. Chì nú túu ruu, te ma kúu kuti sá'a ni ñin-ró jíná'an-ró. ⁶ Chaa ja tú kánchaa jíin-rí, kenda-de ki'in-de, sá'a-ya. Te ichi natu'un ñin nda'a sáni, ja nastútú-i, te taan-i nuu ñú'un, te kayu. ⁷ Nú káxiukú-ró jíin-rí te tu'un ká'an-ri ñú'un ini-ro. Yúan-na te kakan naún kákuu-ro, te kua'a-ri nuu-ro. ⁸ Nú kája'a-ró kuá'a ndé'e, yúan-na te nduñá'nu Táa-ri sá'a, te súan kuu-ró cháa káskuá'a jíin-rí. ⁹ Natu'un máa Táa-yo kúndá'ú ini-ya rúu, suni súan kúndá'ú ini-ri róo jíná'an-ró. Núsáa te kukuu-ga-ro jíin tú'un kúndá'ú ini-ri róo. ¹⁰ Nú skíkuu-ró tiñu ñi tá'ú-rí nuu-ro, te nene kundá'ú ini-ri róo. Natu'un máa-rí ñi skíkuu-ri tiñu ñi tá'ú Táa-ri nuu-rí, te nene kúndá'ú ini-ya rúu. ¹¹ Tu'un yá'a ká'an-ri jíin-ró, náva'a ná kúkútu-ro jíin tú'un kúsi ini máa-rí. ¹² Ya'a kúu tiñu tá'ú-rí: Ja ná kúndá'ú ini-ro tá'an-ró, natu'un kúndá'ú ini-ri róo jíná'an-ró. ¹³ Nú ñin chaa kuu-de ja'a amigo-de, tuká inga modo ja kúndá'ú-ga ini-i-de natu'un ñi sá'a chaa-ún. ¹⁴ Máa-ró kákuu amigo-ri nú skíkuu-ró taká tiñu tá'ú-rí nuu-ro. ¹⁵ Tuká skúnání-rí róo mozo. Chì ñin mozo, tú jini-de naún sá'a jito'o-de. Chì sua skúnání-rí róo amigo-ri, chì a ñi kastu'ún-rí nuu-ro taká tu'un ñi jini so'o-ri onde nuu máa Táa-ri. ¹⁶ Tú ní kákaji-ró rúu. Chì sua ñi kaji-ri róo, te ñi jani-ri róo ja kóngoyo-ró te kua'a-ró ndé'e. Te ma náa ndé'e-ro. Te taká ja kakán-ro núu máa Táa-yo Dios jíin sí'ví-rí, kua'a-ya núu-ro. ¹⁷ Tiñu yá'a tá'ú-rí nuu-ro: Ja ná kúndá'ú ini-ro tá'an-ró.

Ja káchindikin-i chaa kákandíja

¹⁸ Te nú kití ini taká ñayívi núu-ro jíná'an-ró, te ma náa ini-ro já súni ñi kití ini-i nuu máa-rí xna'an-ga. ¹⁹ Te nú chaa ñuyívi ní kákuu-ró, te kumaní ñayívi jíin róo natu'un jíin tá'an máa-i núu. Ko nasu cháa ñuyívi kákuu-ró, chì sua ñi kaji-ri róo ini ñuyívi. Ja yúan kákití ini ñayívi núu-ro. ²⁰ Ma náa ini-ro tú'un ñi ka'an-ri jíin-ró: Ìn mozo, tú kúñá'nu-ga-de nuu jíto'o-de. Nú ñi káchindikin-i ruu suni súan chindikin-i róo. Nú ñi skíkuu-i tu'un ñi ka'an-ri, suni skíkuu-i tu'un ka'an-ro. ²¹ Ko taká tiñu yá'a sá'a-de jíin-ró ja síkí sí'ví-rí, chì tú kájiní-i I'a ñi tájí rúu vai-ri. ²² Nú tú ní kíi-ri, ni nú tú ní ká'an-ri jíin-i, ma kóo kuachi-i núu. Ko vina ma kúu kaku-i nuu kuachi-i. ²³ Ñayívi kájito u'u ruu, suni kájito u'u-i máa Táa-ri. ²⁴ Nú tú ní sá'a-ri tiñu nuu-i ja ní ñin chaa tú ní sá'a, te ma kóo kuachi-i núu. Ko vina a ñi kájiní-i tiñu-ún, te kájito u'u-i ruu jíin máa Táa-ri. ²⁵ Ko súan kásá'a-i náva'a skíkuu tu'un yóso núu tutú ley máa-i: Ja tú na kuachi-ri, te ñi kájito u'u-i ruu, áchí. ²⁶ Ko onde nuu máa Táa-yo tájí-rí máa I'a chindéé chítuu róo. Máa Espíritu ndaa kúu-ya, te onde chii máa Táa-yo Dios

kénda-ya. Te nú a n̄i chaa-ya, te kani ndaa-ya tú'un-ri. ²⁷ Te suni máá-ró kani ndaa-ro tú'un, ch̄i ká'in-ró jíin-rí onde kiv̄i ní kejá'á-rí.

16

¹ Tú'un yá'a n̄i ka'an-ri jíin-ró náva'a tú nayú'ú-ro. ² Te ské'ichi-i róo in̄i ve'e sinagoga kingoyo-ró. Te jaá hora ja nú ñn chaa ka'ni-dé róo, te kani in̄i-de ja bueno n̄i sá'a-de nuu Dios. ³ Te tiñu yá'a sá'a-i jíin-ró, ch̄i tú kájin̄i-i nuu máá Táa-yo Dios, te ni nuu máá-rí. ⁴ Ko n̄i ka'an-ri tú'un yá'a jíin-ró náva'a nú a n̄i jaá hora, te nuku'un in̄i-ro já súan n̄i ka'an-ri jíin-ró. Te tú ní ká'an-ri tú'un yá'a jíin-ró onde kiv̄i ní kejá'á-rí, ch̄i jáka-ri jíin-ró jíná'an-ró. ⁵ Te vina, ch̄i no'on-ri nuu I'a n̄i tájí rúu vai-ri. Te n̄i ñn róo, na tú kaka tú'un-ró rúu: Ndénu kí'in-ní. ⁶ Te vina a n̄i kuxíi in̄i-ro ch̄i súan n̄i ka'an-ri jíin-ró. ⁷ Ko ká'an ndaa-ri jíin-ró: Ja síkí róo kúu ja kánúú kí'in-ri. Ch̄i nú tú kí'in-ri, te I'a chindéé chítuu róo, ma cháa-ya núu-ro jíná'an-ró. Nú kí'in-ri, te tájí-rí-ya kí-ya núu-ro. ⁸ Te nú a n̄i chaa-ya te stá'an-ya núu-í ja ndiso máá-i kuachi, jíin já kúu tiñu ndaa, jíin ndasa náku-xndí-ya-í. ⁹ Máá kuachi-ún kúu ja tú kákandíja-i ruu. ¹⁰ Te máá tiñu ndaa-ún kúu ja nó'on-ri nuu máá Táa-yo Dios, te ma kuní-ga-ro núu-rí. ¹¹ Te tú'un náku-xndí-ún kúu ja á n̄i jáku-xndí-ya síkí máá já kúñá'nu in̄i ñuyívi yá'a.

Tú'un máá Espiritu ndaa

¹² Ió kua'a-gá tú'un ka'an-ri jíin-ró, ko ma kánda-ró jíin vina. ¹³ Te nú n̄i chaa máá Espiritu ndaa, máá-yá stá'an-ya táká tú'un ndaa nuu-ro. Ch̄i tú ka'an-ya já kuní máá-yá, ch̄i ka'an-ya táká ja jini so'o-ya. Te stá'an-ya táká tiñu chaa. ¹⁴ Te nduñá'nu-ri sá'a-ya, ch̄i kí'in-ya tú'un xíin máá-rí, te stá'an-ya núu-ro jíná'an-ró. ¹⁵ Taká ja xíin máá Táa-yo, suni máá-rí xíin. Ja yúan ní ka'an-ri ja kí'in-ya já xíin máá-rí te stá'an-ya núu-ro. ¹⁶ ñn tí'lí-na, te ma kuní-ga-ro núu-rí. Te suni ñn tí'lí-ga, te nakun̄i tuku-ró núu-rí, ch̄i no'on-ri nuu máá Táa-yo. Achí-ya. ¹⁷ Yúan-na te sava chaa káskuá'a jíin-yá n̄i kaka'an-de jíin tá'an-de: Naún kúu tú'un n̄i ka'an-ya jíin-yó: ñn tí'lí-na te ma kuní-ga-ro núu-rí, te suni ñn tí'lí-ga, te nakun̄i tuku-ró núu-rí, ch̄i no'on-ri nuu Táa-ri. ¹⁸ Te n̄i kaka'an-ga-de: Naún tú'un kúu ja ní ka'an-ya jíin-yó: ñn tí'lí-na. Tú kájúku'un in̄i-yo já ká'an-ya. Achí-de. ¹⁹ Te n̄i jin̄i Jesús ja kaká tú'un-de-ya kákun̄i-de. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Á kájiká tú'un tá'an-ró já ní ka'an-ri tú'un yá'a jíin-ró: ñn tí'lí-na, te ma kuní-ga-ro núu-rí, te suni ñn tí'lí-ga, te nakun̄i tuku-ró núu-rí. ²⁰ Jandáa ká'an-ri jíin-ró: Nde'e-ro te ndukuí'a in̄i-ro, ko kus̄i in̄i ñayivi ñuyívi. Te kukuí'a in̄i-ro, ko vasa kákukuí'a in̄i-ro, te ndus̄i in̄i-ro. ²¹ ñn ñasí'í, nú já'ncha ch̄i-ña, te kukuí'a in̄i-ña, ch̄i kuakuyani skáku-ña. Te nú a n̄i skáku-ña ñn suchí lúli, tuká ná'an-ña túndó'o n̄i ta'an-ña, ch̄i kús̄i in̄i-ña já ní kaku ñn chaa in̄i ñuyívi. ²² Suni súan máá-ró, kákukuí'a ndija in̄i-ro vina. Ko inga kiv̄i te nakun̄i-ri nuu-ro te kus̄i in̄i-ro. Te ma ndukuí'a-ga in̄i-ro jíná'an-ró sá'a ni ñn ñayivi. ²³ Te kiv̄i-ún tú naún kaká tú'un-ró rúu. Jandáa ká'an-ri jíin-ró, nú naún kakán-ro núu máá Táa-yo jíin sí'ví-rí, te kua'a-ya núu-ro. ²⁴ Onde vina te tú naún ní kájikān kuti-ro jíin sí'ví-rí. Kakan, te ni'in-ro, náva'a kus̄i vá'a in̄i-ro. ²⁵ Tú'un yá'a ká'an yátá-rí jíin-ró. Ko ñn kiv̄i te ma ká'an yátá-gá-ri jíin-ró, ch̄i sua kastu'ún kájí-rí taká tú'un máá Táa-yo Dios. ²⁶ Te kiv̄i-ún, kakan-ro jíin sí'ví-rí. Te tú ká'an-ri jíin-ró já kakán ta'u-rí nuu máá Táa-yo já síkí róo. ²⁷ Ch̄i máá Táa-yo, kúndá'ú in̄i-ya róo. Ch̄i máá-ró n̄i kākumani-ro jíin-rí, te n̄i kākandíja-ró já onde nuu Dios vai-ri. ²⁸ N̄i kenda-ri onde nuu máá Táa-yo, te n̄i chaa-ri in̄i ñuyívi. Vina te kenda tuku-ri in̄i ñuyívi te no'on-ri nuu máá Táa-yo Dios. Achí-ya. ²⁹ Te n̄i kaka'an chaa káskuá'a

jíin-yá: Vina te ká'an kájí-ní. Tú ká'an-ní ni ñin tu'un yátá. ³⁰ Vina te kájuku'un iní-ná ja jíní-ní taká tu'un, te tú jínu ñú'ún-ní ja kaká tu'ún-i ní. Ja yúan kákandíja-ná ja ní kenda ndija-ní onde nuu Dios vai-ní. Achí-de jíin-yá. ³¹ Te ni ka'an Jesús jíin-de: Vina te kákandíja-ró náún. ³² Kuni so'o-ró, chi vai ñin hora, te a ni chaa, ja kuichá nuu-ró kíngoyo-ró vé'e-ró. Te skéndo-ró rúu máá ñin-ri. Ko ma kúnchaa máá ñin-ri, chi máá Táa-yo Dios kánchaa-ya jíin-rí. ³³ Tu'un yá'a ká'an-ri jíin-ró náva'a koo ndéé iní-ro sá'a-ri. Iní ñuyívi, chi koto-ró túndó'o. Ko kava téyí-ró, chi a ni kundéé-rí jíin ñuyívi, áchí-ya.

17

Tu'un ni jikan ta'u Jesús ja'a yóo

¹ Tu'un yá'a ni ka'an Jesús. Te ni ndakoto-ya íchi ándívi. Te ni ka'an-ya: Táa, a ni chaa máá hora. Sáñá'nu-ní Se'e-ní, náva'a suni Se'e-ní sáñá'nu-i ní. ² Chi ni ja'a-ní fuerza nuu máá Sé'e sikí taká chaa, náva'a nuu taká chaa ni ja'a-ní nuu-í, kuá'a-i ja kúchaku-de ní káni. ³ Te tu'un kuchaku ní káni kúu ja ná kuni-de ní ja máá ñin ndija-ni Dios kúu-ní onde jíin Jesucristo I'a ni tájí-ní vai. ⁴ Máá-ná, ni sáñá'nu-ná ní iní ñuyívi. A ni síjínu-ná tiñu ni tá'ú-ní nuu-ná. ⁵ Te vina Táa, sáñá'nu-ní náá, ná kuni jíin núu máá-ní, nátu'un ni kuñá'nu-ná jíin-ní onde ná té jungoo-ga ñuyívi. ⁶ Ni stá'an ndijin-ná ní jíin sí'ví-ní nuu taká chaa ni ja'a-ní nuu-ná iní ñuyívi. Máá-ní ni xín-dé núu. Te ni ja'a-ní-de nuu-ná. Te ni kaskíkuu-de tu'un-ní. ⁷ Vina te a kájiní-de ja onde nuu máá-ní vai taká tu'un ni ja'a-ní nuu-ná. ⁸ Chi tu'un ni ja'a-ní nuu-ná, ni ja'a-ná nuu máá-de jíná'an-de. Te ni kajatá'ú-de tu'un-ún. Te a ni kajiní ndaa-de ja ní kenda-ná onde nuu-ní. Te ni kákandíja-de ja ní tájí-ní náá vai-ná. ⁹ Te jikán ta'u-ná ja'a máá-de. Tú jikán ta'u-ná ja'a ñuyívi, chi sua jikán ta'u-ná ja'a cháa ni ja'a-ní nuu-ná, chi máá-ní xín-dé. ¹⁰ Te taká ndatíñu-ná kúu ndatíñu máá-ní. Te taká ndatíñu máá-ní kúu ndatíñu máá-ná. Te ni nduñá'nu-ná ni sá'a ndatíñu-ún. ¹¹ Te tuká kánchaa-ná iní ñuyívi. Ko máá-de chi káxiukú-de iní ñuyívi, te máá-ná nájaa-ná nuu-ní. Táa, máá-ní kúu I'a ndoo, te jíin sí'ví-ní koto-ní taká chaa ni ja'a-ní nuu-ná, náva'a ñin-ni ná kúu-de nátu'un kákuu máá-yó. ¹² Ná ni kánchaa-ná jíin-de iní ñuyívi, te ni ndito-ná-de jíin sí'ví-ní ja ní ja'a-ní nuu-ná. Ni ndito-ná-de te tú ní náa ní ñin-de, chi máá-ni se'e kui'na ní naa, náva'a skíkuu tutu ij. ¹³ Te vina najaa-ná nuu-ní. Te ká'an-ná tu'un yá'a iní ñuyívi náva'a ná kúsi vá'a iní-de jíin tú'un kúsi iní máá-ná. ¹⁴ Ni kastu'ún-ná tu'un-ní nuu-dé. Te ni kakiti iní ñayívi núu-dé, chi nasu sé'e ñuyívi kákuu-de nátu'un máá-ná nasu sé'e ñuyívi kúu-ná. ¹⁵ Na tú jikán ta'u-ná ja chaxio-ní-de iní ñuyívi, chi sua koto-ní-de nuu kini nuu kuí'a. ¹⁶ Nasu tá'an ñuyívi kákuu-de. Nátu'un máá-ná nasu tá'an ñuyívi kúu-ná. ¹⁷ Nasándoo-ní-de jíin tú'un ndaa. Tu'un máá-ní kúu máá tú'un ndaa. ¹⁸ Nátu'un ni tájí-ní náá vai-ná iní ñuyívi, suni súan tájí-ná-de ki'in-de iní ñuyívi. ¹⁹ Te ja sikí máá-de kúu ja sándoo-ná máá-ná, náva'a koo ndoo máá-de jíin tú'un ndaa. ²⁰ Tú jikán ta'u-ná ja'a máá ñin chaa yá'a jíná'an-de, chi suni ja'a taká ñayívi já ná kándíja-i náá sá'a tu'un kani-de jíná'an-de. ²¹ Náva'a taká-i ná kúu-i ñin-ni, nátu'un kánchaa-ní jíin-ná, Táa, te máá-ná jíin máá-ní. Te suni súan ná kúu-i ñin-ni jíin-yó kuni-ná, náva'a ná kándíja ñuyívi já máá-ní ni tájí-ní náá vai-ná. ²² A ni sáñá'nu-ná máá-de nátu'un ni sáñá'nu-ní náá, náva'a ñin-ni ná kúu-de nátu'un ñin-ni kákuu-yó. ²³ Te nátu'un máá-ná jíin máá-de, te máá-ní jíin máá-ná, suni súan kuni-ná ja ná síyíja-ní-de náva'a ñin-ni ná kúu-de, te náva'a kuni ñayívi já ní tájí-ní náá

vai-ná, jíin já kúndá'ú iní-ní-de nátu'un kúndá'ú iní-ní náá. ²⁴ Táa, taká cháa nī ja'a-ní nuu-ná-ún, kuní-ná ja núu kunchaa máá-ná suni yúan ná kúxiukú máá-de jíin-ná, náva'a ná kuní-de ndasa ndúñá'nu-ná sá'a-ní. Chī kúndá'ú iní-ní náá onde ná té jukuiñi-ga ñuyívi. ²⁵ Táa, máá-ní kúu I'a ndaa, ko tú kájinī taká ñayívi núu-ní. Ko máá-ná chī jiní-ná nuu-ní. Te cháa yá'a, kájinī-de ja ní tájī-ní náá vai-ná. ²⁶ Te máá-ná, a nī stá'an-ná ní jíin sí'ví-ní nuu-dé. Te stá'an-ga-ná nuu-dé, náva'a ná kúndá'ú iní-de tá'an-de nátu'un kúndá'ú iní-ní náá, te suni náva'a kunchaa-ná jíin-de.

18

Ja ní kakatñin-de Jesús

¹ Te nī kuu, nī ka'an Jesús tu'un yá'a. Te nī kenda-ya jíin cháa káskuá'a jíin yá kua'an-ya yatá yúcha Cedrón, nuu ío ñin jardín. Te yúan nī kivi-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá. ² Te Judas ja ní nastúu-ya-ún, suni jiní-de lugar yúan, chī ío kua'a vuelta nī ketá'an Jesús yúan jíin cháa káskuá'a jíin-yá. ³ Te nī jaka Judas ñin nuu soldado jíin yakú ndajá'a sutú ñá'nu jíin cháa fariseo, te nī jakoyo-de yúan jíin linterna jíin ñú'un yiti jíin machete. ⁴ Yúan-na te Jesús, ja á nī jiní-ya taká tundó'o vai siki-yá, nī kenda-ya íchi núu-dé. Te nī ka'an-ya jíin-de: Ndé cháa kánandúkú-ró, áchí-ya. ⁵ Te nī kaka'an-de jíin-yá: Jesús ñuu Nazaret kánandúkú-rí, áchí-de. Te nī ka'an Jesús: Máá-rí kúu, áchí-ya jíin-de. Te Judas, cháa nī nastúu-ya-ún, suni kándij-de jíin cháa-ún jíná'an-de. ⁶ Te ja súan nī ka'an-ya, máá-rí kúu, te nī kanakaka yatá-de. Te nī kandua-ni-de nuu ñú'un. ⁷ Te nī jika tu'un tuku-ya-dé: Ndé cháa kánandúkú-ró, áchí-ya. Te nī kaka'an-de: Jesús ñuu Nazaret, áchí-de. ⁸ Te nī ka'an Jesús: A nī ka'an-ri jíin-ró ja máá-rí kúu. Te nú ruu kánandúkú-ró, te siá cháa yá'a ná kingoyo-de. Achí-ya. ⁹ Súan nī kuu náva'a ná skíkuu tu'un ja ní ka'an-ya: Tú ní xnáa-ná ni ñin cháa nī ja'a-ní nuu-ná, áchí-ya. ¹⁰ Yúan-na te Simón Pedro, ja náva'a-de ñin machete, nī tava-dé. Te nī stují-ni-de mozo máá sutú ñá'nu-ga. Te nī kachi-de so'o lado vá'a. Te mozo-ún, nání Malco. ¹¹ Te nī ka'an Jesús jíin Pedro: Nachiva'a machete-ro iní cubierta. Chī tundó'o yá'a ja ní ja'a Táa-ri nuu-rí, tú kánúú já ndó'o-ri náún. Achí-ya.

Ja ní kandij Jesús nuu sutú ñá'nu-ga

¹² Yúan-na te soldado, jíin cháa kuñá'nu, jíin ndajá'a cháa judío, nī kakatñin-de Jesús, te nī kaju'ní-de-ya. ¹³ Te xna'an-ga nī kajanchaka-de-ya núu Anás. Chī táchisó Caifás nī kuu-de. Te Caifás, nī kuu-de máá sutú ñá'nu-ga kuiá-ún. ¹⁴ Te Caifás kúu máá cháa nī ja'a consejo nuu cháa judío, ja jínu ñú'un já kúu ñin cháa ja'a ñáyívi. ¹⁵ Te Simón Pedro, ndikín-de Jesús kua'an-de jíin-yá, jíin ingá cháa skuá'a. Te cháa-ún, jiní sutu ñá'nu nuu-dé. Te nī kivi-de iní Palacio jíin Jesús. ¹⁶ Ko Pedro, nī kandij-ni-de ichi yuxé'é yatá vé'e. Te máá cháa skuá'a ja jiní sutu ñá'nu-ga nuu-dé, nī kenda-de, te nī ka'an-de jíin ñá'an ndító yuxé'é. Te nī skívi-de Pedro iní ve'e palacio. ¹⁷ Yúan-na te ñá'an ndító yuxé'é-ún, nī ka'an-ña jíin Pedro: Te róo suni ñin cháa skuá'a jíin cháa yá'a kúu-ró vii, áchí-ña. Te nī ka'an-de: Nasu náá kúu, áchí-de. ¹⁸ Te mozo-ún jíin policía, nī kanastá'an-de ñu'un, chī sá'a vijin. Te ká'jin-de kánduvixi-de. Te Pedro, suni kándij-de yúan, ndúvixi-de. ¹⁹ Te sutu ñá'nu-ga, nī xndichí-de Jesús siki cháa káskuá'a jíin-yá jíin siki tú'un stá'an-ya. ²⁰ Te nī ka'an Jesús: A nī ka'an ndijin-ri iní ñuyívi. Nene nī stá'an-ri tu'un iní ve'e sinagoga jíin iní ve'e ij, nuu ndútútú ndí'i ñáyívi judío, te tú ni ñin tu'un ní ká'an sa'í-ri. ²¹ Naja jiká tu'un-ró rúu. Kaka tu'un ñáyívi ní kajini so'o tu'un nī ka'an-ri nú naún ní ka'an-ri, chī máá-i káiná'an-i tu'un nī ka'an-ri jíin-i, áchí-ya jíin-de. ²² Te

ja súan n̄i ka'an Jesús, te ñn mozo kándij yúan, n̄i ja'a-ni ñn jikí núu Jesús. Te n̄i ka'an jíin-yá: Súan ká'an-ro jíin sutú ñá'nu náún, áchí. ²³ Te n̄i ka'an Jesús jíin: Nú n̄i ka'an ndiva'a-ri, te kastu'ún naún kúu tu'un ñáá ní ka'an-ri-ún. Ko nú tu'un va'a n̄i ka'an-ri, te naja stují-ro rúu núsáá, áchí-ya. ²⁴ Te Anás n̄i tájī-de-ya nú'ni-ya kuá'an-ya núu Caifás ja kúu máá sutú ñá'nu-ga. ²⁵ Te kándij Simón Pedro ndúvixi-de. Te n̄i kaka'an jíin-de: Nasu cháa skuá'a jíin-de kúu-ró náún, áchí. Te máá-de, tú ní játu'un-de: Nasu rúu kúu, áchí-de. ²⁶ Te ñn mozo sutu ñá'nu-ga, tá'an ja ní xiti Pedro so'o-ún, n̄i ka'an jíin-de: Nasu ní jini-ri róo jíin-de in̄i jardín náún, áchí. ²⁷ Te Pedro, tú ní játu'un tuku-de. Te n̄i kana-ni lí'li.

Ja kuá'an Jesús nuu Pilato

²⁸ Yúan-na te n̄i kãdenda-de jíin Jesús in̄i ve'e Caifás kája'an-de jíin-yá onde in̄i ve'e palacio. Te jañá'an kúu. Te ñayivi judío, tú ní kivi koyo-i in̄i ve'e palacio, chí tú kãkuni-i kuchá'an-i. Chí nú súan te ma kúu kee-í lélú Pascua. ²⁹ Yúan-na te n̄i kenda Pilato nuu ñáyivi ká'jin yata vé'e. Te n̄i ka'an-de: Naún kuachi kãjikã-ro sikí cháa yá'a, áchí-de. ³⁰ Te n̄i kaka'an-i: Chãa yá'a, nú tú kúu-de chãa ñáá, ma kíinchaka-ná-de nuu-ní núú, áchí-i jíin-de. ³¹ Te n̄i ka'an Pilato jíin-i: Ki'in máá-ró-de, te sãndaã-ro sikí-dé nátu'un ká'an ley máá-ró, áchí-de. Te ñayivi judío n̄i kaka'an-i jíin-de: Ja náá jíná'an-ná, tú ío ley ja ká'ni-ná ni ñn ñayivi, áchí-i. ³² Súan n̄i kaka'an-i náva'a skíkuu tu'un n̄i ka'an Jesús, ja ní kastu'ún-yá naún modo kuu-ya. ³³ Te n̄i ndivi Pilato in̄i ve'e palacio. Te n̄i kana-de xin̄i Jesús n̄i kivi-ya. Te n̄i ka'an-de jíin-yá: Máá-ró kúu Rey ñayivi judío náún, áchí-de. ³⁴ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Á súan jáni in̄i máá-ró, xí súan n̄i kastu'ún sãva-gã chãa nuu-ro, áchí-ya. ³⁵ Te n̄i ka'an Pilato: Chãa judío kúu-ri náún. Ñayivi máá-ró jíin sutú ñá'nu, n̄i kanãkuã'a róo nuu-ri. Naún ní sã'a-ró núsáá. Achí-de. ³⁶ Te n̄i ka'an Jesús: Nasu ñúyivi yá'a kúu nuu tá'ú-rí tiñu. Nú in̄i ñuyivi yá'a kúu nuu tá'ú-rí tiñu, yúan-na te chãa kãjatíñu nuu-ri, kuatã'an-de ja'a-rí náva'a tú natuu-ri nuu ñáyivi judío núú. Ko nasu ñúyivi yá'a kúu nuu tá'ú-rí tiñu vina. Achí-ya. ³⁷ Yúan-na te n̄i ka'an Pilato jíin-yá: Te ñn rey kúu-ró ja súan, áchí-de. Te n̄i ka'an Jesús: Máá-ró ká'an ja rúu kúu rey. Kánúu kãni-ri tu'un ndaa. Ja yúan ní kaku-ri. Te ja yúan vái-ri in̄i ñuyivi. Takã ñayivi ká'jin jíin tú'un ndaa, ñayivi-ún jini ná'in-i tu'un ká'an-ri. Achí-ya. ³⁸ Te n̄i ka'an Pilato jíin-yá: Naún kúu tu'un ndaa, áchí-de. Te ja ní ka'an-de tu'un yá'a, te n̄i kenda tuku-de nuu ñáyivi judío. Te n̄i ka'an-de jíin-i: Tú kuti ní ñn kuachi ni'in-rí sikí-dé. ³⁹ Ko ío costumbre máá-ró já víko Pascua te nuu-ro síã-ri ñn chãa índee vekãa. Te kãkuni-ro já síã-ri rey ñayivi judío nuu-ro xí túu, áchí-de. ⁴⁰ Yúan-na te ndivii-í n̄i kãkana jaa-i ingã jíinu: Ma síã-ní chãa yá'a, chí sua ná síã-ní Barrabás, áchí-i. Te chãa kuí'ná ní kuu Barrabás.

19

¹ Yúan-na te Pilato, n̄i ki'in-de Jesús. Te n̄i xndó'o-de-ya. ² Te soldado, n̄i katãin-de ñn corona iñu. Te n̄i kachu'un-de xin̄i-yá. Te n̄i kachu'un-de-ya ñn sa'ma kuá'á tĩndí'í. ³ Te n̄i kãkandita-de nuu-yá. Te n̄i kaka'an-de jíin-yá: Rey judío, taá ndii, áchí-de. Te kãja'a-de jikí núu-yá. ⁴ Yúan-na te n̄i kenda Pilato ingã jíinu. Te n̄i ka'an-de jíin ñáyivi: Yá'a nde'é-ró vai-ri jíin-de yata vé'e, náva'a ná kuní-ro já tú ni ñn kuachi ni'in-rí sikí-dé, áchí-de. ⁵ Te n̄i kenda Jesús yata vé'e, ñú'un-ya corona iñu jíin sã'ma kuá'á tĩndí'í. Te n̄i ka'an Pilato jíin-i: Yá'a nde'é-ró cháa yá'a, áchí-de. ⁶ Te sutu ñá'nu jíin cháa kãjatíñu, n̄i kajini-de nuu-yá. Te n̄i kaka'an jaa-de: Kata kaa-ní-de jika cruz, ná kúu-de, áchí-de. Te n̄i ka'an Pilato jíin-de: Katãin máá-ró-de te ka'ni-ro-dé, chí ruu, tú ní'in-rí ni

ɨn kuachi sikí-dé, áchí-de. ⁷ Te nì kaka'an judío: Máá-ná káñava'a-ná ley. Te sikí ley-ún kuu-de, chí áchí-de ja Sé'e Dios kúu-de, áchí. ⁸ Te ja ní jini so'o Pilato tu'un yá'a, te ví'í-gá yú'ú-de. ⁹ Te nì ndívi tuku-de inga jínu inì ve'e palacio. Te nì jiká tu'ún-de Jesús: Ndé onde vai-ró, áchí-de. Ko Jesús, tú ní ká'an kuti-yá jíin-de. ¹⁰ Yúan-na te nì ka'an Pilato jíin-yá: Tú ka'an-ro jíin-rí náún. Á tú jiní-ro já ndíso-rì tiñu ja ká'ni-rí róo jiká cruz, te suni ndíso-rì tiñu ja sía-rì róo kí'in-ro. Achí-de. ¹¹ Te nì ka'an Jesús: Nú tú ní kí tu'un onde andívi, te ma kúu ndonda-ró sikí-rí. Ja yúan cháa nì nakua'a ruu nuu-ro, kuachi xaan-gá ndíso-de. Achí-ya. ¹² Te onde hora yúan ndúkú ndéé Pilato sía-de-ya. Ko ñayívi judío, nì kaka'an jaa-i: Nú sía-ní cháa yá'a, te nasu amigo César kúu-ní. Chí nú ɨn cháa sá'a-de ja máá-de kúu rey, cháa-ún ká'an-de sikí César. Achí-i. ¹³ Te Pilato, ja ní jini so'o-de tu'un yá'a, nì kiñi'in-de Jesús yata vé'e. Te nì jungoo-de inì ve'e tiñu nuu nání pavimento. (Te nuu yú'u hebreo nání Gabata.) ¹⁴ Te máá kivi sátu'a ja kóo viko Pascua kúu, natu'un ka'iñu. Te nì ka'an-de jíin ñayívi judío: Yá'a ndé'é-ró núu rey máá-ró jíná'an-ró, áchí-de. ¹⁵ Te nì kaka'an jaa-i: Ándale, chaxio-ní-de, te ka'ni-ní-de jiká cruz, áchí-i. Te nì ka'an Pilato jíin-i: Ja ká'ni-rí rey máá-ró náún, áchí-de. Te nì kaka'an sutu ñá'nu: Tuká inga rey káñava'a-ná, chí máá-ní César, áchí. ¹⁶ Yúan-na te nì nakua'a-de-ya núu-í ja ná kúu-ya jiká cruz. Te nì kakatɨn-i Jesús, te kua'an-i jíin-yá.

Ja ní kajata kaa-de-ya

¹⁷ Te máá-yá, ndíso-ya cruz-ya. Te nì kenda-ya yúan, kua'an-ya ɨn nuu nání yíki xiní. Te nuu yú'u hebreo nání Gólgota. ¹⁸ Yúan nì kajata kaa-i-ya jiká cruz. Te suni nì kajata kaa-i uu cháa jíin-yá, ɨn ɨn-de lado xiin-yá. Te máá Jesús nì ndíta kaa-ya má'ñú. ¹⁹ Te suni nì cháa Pilato ɨn tutu. Te nì chitɨn-de xinì cruz. Te súan nì ka'an: Jesús ñuu Nazaret, Rey ñayívi judío, áchí. ²⁰ Te kua'a ñayívi judío, nì kaka'u-i tu'un yá'a. Chí nuu ní ndíta kaa Jesús, máá yáni yuñúu kúu. Te yóso tú'un-ún jíin yú'u hebreo, jíin yú'u griego, jíin yú'u latín. ²¹ Te sutu ñá'nu judío, nì kaka'an-de jíin Pilato: Ma cháa-ní: Rey ñayívi judío. Chí sua cháa-ní ja ní ka'an-de: Rey kúu-rì nuu ñayívi judío, achí-ní, áchí-de. ²² Te nì ka'an Pilato: Ma násama-rì ja á nì cháa-rì, áchí-de. ²³ Te soldado, nuu ní kajata kaa-de Jesús jiká cruz, te nì káki'in-de sa'ma-yá. Te nì kándatá-de kuun pedazo, ɨn ɨn kuu soldado-ún. Te suni nì káki'in-de tikachí-yá. Ko tikachí-ún tú ní kíku, chí nì kunu níí onde xinì te onde nuu já'a. ²⁴ Te nì kaka'an máá-de: Ma ndatá-yó, chí ná sá'a-yó ɨn apuesto sikí. Te ná ndéó ndé ɨn-yó ní'in, áchí-de. Súan nì kasá'a soldado, nává'a skíkuu tu'un ká'an tutu ɨi: Nì kaja'ncha sava-de sa'ma-ná, nì kakuu máá-de. Te sikí tikachí-ná nì kasá'a-de apuesto. Achí. ²⁵ Te xiin cruz Jesús ká'jin náa-ya, jíin kú'u-ña María, ñasíí Cleofas, jíin María ñuu Magdala. ²⁶ Te nì jinì Jesús nuu náa-ya jíin núu cháa skuá'a ja maní-yá jíin-de. Te kándij yani-de. Te nì ka'an-ya jíin náa-ya: Náa, jian ndé'é-ní kándij se'e-ní, áchí-ya. ²⁷ Yúan-na te nì ka'an-ya jíin cháa skuá'a-ún: Jian ndé'é-ró kándij náa-ro, áchí-ya. Te onde sáa-ní nì kana-de-ña kuá'an-ña jíin-de ve'e-de. ²⁸ Yúan-na te nì jinì Jesús ja á nì jinu taká tiñu. Te nì ka'an-ya: Jichí-rì nducha, áchí-ya. Súan nì ka'an-ya nává'a skíkuu tu'un ká'an tutu ɨi. ²⁹ Te yúan nì io ɨn tindo'o ñú'un chítú vinagre. Te nì chindaji-de kachì núu vinagre-ún. Te nì cháa-de xinì ɨn yunu. Te nì kachaa-de yu'u-yá. ³⁰ Te Jesús nì jíi-ya vinagre-ún. Te nì ka'an-ya: A nì jinu, áchí-ya. Te nì kái-ni xinì-yá. Te nì jíi-ni-ya. ³¹ Te kivi sátu'a kúu, te cháa judío, tú kákuñi-de ja kuíta koyo ndíyi-ún jiká cruz kivi ndétatú. Chí vai kivi ndétatú, te ɨn kivi kánúu xaan kúu. Te nì kajikan-de nuu Pilato ja ná tá'nu sí'in-i, te ná kúxio-i jiká cruz. ³² Te

n̄i chakoyo soldado. Te n̄i kaja'nu-de si'in chaa ñn, te suni súan inga chaa ja ndíta kaa jíin-yá. ³³ Ko nuu ní chakoyo-de nuu Jesús, n̄i kajini-de ja á n̄i ji'i-ya. Te tú ní kaja'nu-de si'in-ya. ³⁴ Ko ñn soldado, n̄i kaan-de xiin-yá jíin punta machete, te n̄i kenda-ni niñi jíin ndúcha. ³⁵ Te ñn chaa n̄i jini-ún, jáni-de tu'un. Te tu'un ká'an-de-ún, ío ndaa. Te máa-de, suni jini-de ja tú'un ndaa ká'an-de, náva'a kandíja tuku máa-ró jíin'an-ró sá'a-de. ³⁶ Ch̄i súan n̄i kuu, náva'a skíkuu tu'un ká'an tutu ii: Ma ká'nu-ro ní ñn yiki-yá, áchí. ³⁷ Te suni inga tu'un ká'an tutu ii: Nde'é-de nuu I'a n̄i kakaan-de, áchí.

Ja ní kachiyuji-de-ya

³⁸ Yuán-na, te ío ñn chaa nání José ñuu Arimatea, chaa-ún skuá'a sa'í-de jíin Jesús, ch̄i yú'ú-de ñayivi judío. Te n̄i ka'an nda'ú-de jíin Pilato nú kuu kuanchara-de yiki kúñu Jesús. Te Pilato n̄i jatú'un. Yuán-na te n̄i jaa-de. Te n̄i xnúu-de yiki kúñu Jesús. ³⁹ Te Nicodemo, chaa n̄i ja'an nuu Jesús akuáa-ún núu, suni n̄i jaa-de ndíso-de susia uá jíin jí'o áloe, nátu'un kuun arroba. ⁴⁰ Te n̄i káki'in-de yiki kúñu Jesús. Te n̄i kachisúkun-dé jíin sá'ma kuítá jíin jí'o, nátu'un kásá'a máa ñayivi judío ja kachiyuji-i añú. ⁴¹ Te nuu ní ji'i-ya jiká cruz, yúan n̄i io ñn jardín. Te nuu jardín ío ñn ve'e añú jáa núu té yuji-ga ni ñn añú. ⁴² Yuán n̄i kachindee-de Jesús, ch̄i ve'e añú-ún kánchara yani. Te a yani keja'á kivi sátu'a judío ja koo viko Pascua.

20

Ja ní nachaku-ya

¹ Te jañá'an kivi ñn semana-ún, n̄i jaa María ñuu Magdala ve'e añú-ún ja íña-gá. Te n̄i jini-ña já ní kuxio yuu já ndí'u yuvé'e añú-ún. ² Yuán-na te n̄i jinu-ña ní jaa-ña núu Simón Pedro jíin núu inga chaa skuá'a-ún ja ní kumanj Jesús jíin. Te n̄i ka'an-ña jíin-de: N̄i katava-dé Jito'o-yo iní ve'e añú. Te tú kájinj-yo ndénu ní jachindee-de-ya, áchí-ña. ³ Te n̄i kenda Pedro jíin inga chaa skuá'a-ún, te n̄i jakoyo-de ve'e añú. ⁴ Te n̄i kajinu taí ndendúú-de. Ko inga chaa skuá'a-ún, n̄i jinu yachi-ga-de vásá Pedro. Te xna'an-ga-de n̄i jaa ve'e añú. ⁵ Te n̄i jito nuu-de. Te n̄i jini-de sa'ma kuítá kándaa máa-na iní kava. Ko tú ní kivi-de. ⁶ Te n̄i jaa tuku Simón Pedro ja ndikín-de kua'an-de. Te n̄i kivi-de iní ve'e añú-ún. Te n̄i jini-de sa'ma kuítá-ún kándaa máa-na. ⁷ Te pañito n̄i yisúkun xiní Jesús, tú kátuu jíin sá'ma kuítá-ún chi n̄i nakaita'nu te kátuu s̄in. ⁸ Yuán-na te suni inga chaa skuá'a-ún, chaa n̄i jaa xna'an-ga ve'e añú, n̄i kivi-de. Te n̄i jini-de. Te n̄i kandíja-de. ⁹ Ch̄i té chá'an-ga juku'un iní-de tu'un ka'an tutu ii, ja jínu ñú'ún náchaku-ya nú a n̄i ji'i-ya. ¹⁰ Te chaa káskuá'a-ún, n̄i kano'on-de nuu tá'an-de.

Ja ní nakunij María Magdalena nuu-yá

¹¹ Ko María, kándij-ña ndé'e-ña yatá vé'e añú-ún. Te nini ndé'e-ña, te n̄i jito nuu-ña ní ndé'e-ña iní ve'e añú. ¹² Te n̄i jini-ña já kaxiukú uu ndajá'a ándivi, káñu'un-ya sá'ma kuíjín, ñn-ya íchi xiní, te inga-ya íchi núu já'a núu ní kátuu yiki kúñu Jesús. ¹³ Te n̄i kaka'an-ya jíin-ña: Nána, naja ndé'e-ní. Te n̄i ka'an-ña jíin-yá: N̄i kajanchaa-de Jito'o-ná, te tú jini-ná ndénu ní janchaka-de-ya, áchí-ña. ¹⁴ Te súan n̄i ka'an-ña, te n̄i xío koto-ña. Te n̄i jini-ña núu Jesús kándij-ya yúan. Ko tú ní nakunij-ña já Jesús kuu-ya. ¹⁵ Te n̄i ka'an Jesús jíin-ña: Súchi, naja ndé'e-ro. Ndéja nándúkú-ró, áchí-ya. Te máa-ña, jáni iní-ña já cháa ndíto nuu itú kuu-ya. Te n̄i ka'an-ña jíin-yá: Táta, te nú máa-ní n̄i chaxio-ní-ya, te kastu'ún-ní ndé n̄i chindee-ní-ya, te ná kinkin'in-ná-ya, áchí-ña. ¹⁶ Te n̄i ka'an Jesús jíin-ña: María, áchí-ya. Te n̄i naxío koto-ña. Te n̄i ka'an-ña jíin-yá:

Raboni, áchí-ña, ja kuní ka'an, Maestro. ¹⁷ Te ni ka'an Jesús jíin-ña: Ma ké'é-ró rúu, chi té ndaa-ga-ri nuu máá Táa-yo Dios. Kuá'án nuu ñaní-ri, te kachi-ro núu-dé ja ndaa-ri no'on-ri nuu máá Táa-ri, máá Táa máá-ró, te nuu Dios máá-rí, Dios máá-ró, áchí-ya. ¹⁸ Te kua'an María ñuu Magdala, ni kastu'un-ña núu cháa káskuá'a-ún ja ní jiní-ña núu Jító'o-yo jíin ja ní ka'an-ya tú'un yá'a jíin-ña.

Ja ní nakuni chaá káskuá'a nuu-yá

¹⁹ Te ni ini máá kivi ñin semana-ún, te ká'jin tutú cháa káskuá'a-ún ini ñin ve'e. Te ndí'u yuxé'é chi káyu'ú-de kájito-de ñayivi judío. Te ni chaá Jesús ni jukuiñi-ya má'ñú-de, te ni ka'an-ya jíin-de: Ma kukuí'a ini-ro jíná'an-ró, áchí-ya. ²⁰ Te súan ni ka'an-ya. Te ni stá'an-ya ndá'a-yá jíin xiin-yá. Te chaá káskuá'a-ún, ni kakuñi ini-de ja ní kajini-de nuu máá Jító'o-yo. ²¹ Yúan-na te ni ka'an tuku Jesús: Ma kukuí'a ini-ro. Nátu'un ni táji máá Táa-yo Dios ruu vai-ri, suni súan táji-rí róo kingoyo-ró. Achí-ya. ²² Tu'un yá'a ni ka'an-ya, te ni tivi tachi-yá nuu-dé jíná'an-de. Te ni ka'an-ya jíin-de: Ki'in Espiritu Santo jíná'an-ró. ²³ Nú sá'a-ró tuká'nu ini nuu kuáchi ñin ñayivi, te koo tuká'nu ini nuu kuáchi-i. Te nú kendoo kuáchi siki ñin ñayivi sá'a-ró, te kendoo. Achí-ya. ²⁴ Ko Tomás ja nání-de Dídimó, ñin tá'an ja uxí uu-ún kúu-de, tú kanchaa-de jíin cháa-ún jíná'an-de, ná ni chaá Jesús. ²⁵ Te sava-ga chaá káskuá'a, ni kaka'an-de jíin Tomás: Ni kajini-ri nuu máá Jító'o-yo, áchí-de. Te ni ka'an Tomás: Nú tú kuni-ri nuu ní tují ndá'a-yá ni sá'a nduyu kaa, te nú tú chindee-ri xini ndá'a-rí nuu ní indee nduyu kaa, te nú tú chindee-ri nda'a-rí xiin-yá, te ma kándija kuti-rí, áchí-de. ²⁶ Te ni kuu ñin semana. Te inga jínu ká'jin tutú cháa káskuá'a-ún ini ve'e. Te kánde Tomás jíin-de. Te ni chaá tuku Jesús vasa ndí'u yuxé'é. Te ni jukuiñi-ya má'ñú-de. Te ni ka'an-ya: Ma kukuí'a ini-ro jíná'an-ró. ²⁷ Te ni ka'an-ni-ya jíin Tomás: Chindee xini ndá'a-ro yá'a, te kuni-ro ndá'a-rí. Te skáa nda'a-ro, te chindee-ró xiin-rí. Te ma káni siki ini-ro, chi sua ná kándija-ró. Achí-ya. ²⁸ Yúan-na te ni ka'an Tomás jíin-yá: Aí Táta, Jító'o máá-ná, te Dios máá-ná kúu-ní, áchí-de. ²⁹ Te ni ka'an Jesús jíin-de: Ni jiní-ro rúu, Tomás, te yúan ní kándija-ró: Xáán ndatu ñayivi já káandija vasa tú ní kájiní-i nuu-rí, áchí-ya. ³⁰ Te suni ni sá'a Jesús kua'a-gá tuni nuu cháa káskuá'a jíin-yá, ja tú yóso núu tutú yá'a. ³¹ Ko tuni yá'a yóso náva'a kándija-ró já Jesús kúu Cristo máá Sé'e Dios. Chi nú kándija-ró-yá, te kuchaku-ro ñi káni jíin sí'ví-yá.

21

Ja ní nastá'an-ya máá-yá ini ñuu Galilea

¹ Te kukuéé-ga te Jesús, ni nastá'an ndijin tuku-ya máá-yá nuu cháa káskuá'a jíin-yá ja káxiukú-de nuu mar Tiberias. Te modo yá'a ni stá'an ndijin-ya máá-yá. ² Ká'jin tutú Simón Pedro, jíin Tomás, ja nání Dídimó, jíin Natanael, chaá ñuu Caná ndañuu Galilea, jíin táka se'e Zebedeo, jíin uu-ga chaá káskuá'a jíin-yá. ³ Te ni ka'an Simón jíin-de: Ná kitiin-ri tiyáká, áchí-de. Te ni kaka'an-de jíin-de. Suni ná kingoyo-ri jíin-ró, áchí-de. Te kuangoyo-de, te ni kivi koyo-de ñin barco. Ko tú ní kátiin kuti-dé-ti ákuáa-ún. ⁴ Te ja kuakundijin, te ni jukuiñi Jesús yu'u mar. Ko chaá káskuá'a-ún, tú ní kánakuni-de ja Jesús kúu-ya. ⁵ Yúan-na te ni ka'an Jesús jíin-de: Súchi, á kánavá'a-ró ñin tiyáká kée-rí, áchí-ya. Te ni kaka'an-de jíin-yá: Tú kuti, áchí-de. ⁶ Te ni ka'an-ya jíin-de: Skuíta ka'nu ñunu-ro íchi lado vá'a barco, te ni'in-ro-tí, áchí-ya. Yúan-na te ni kaskuíta ka'nu-de ñunu. Te tuká ní kúu kuti nátava-dé ñunu, ja kuá'a xaán cháká ní

ni'in-dé. ⁷ Yúan-na te cháa skuá'a ja maní Jesús jíin, ni ka'an-de jíin Pedro: Máá Jító'o-yo kúu, áchí-de. Te ja ní jini so'o-de ja máá Jító'o-yo kúu, te ni nachu'un-de sa'ma-dé, chi víchí líi-dé núú. Te ni ndava-ni-de kua'an-de nuu mar. ⁸ Te sava-ga cháa káskuá'a-ún, vai koyo-de jíin barco jíin ñunu ñu'un chítú tíyáká. Chi tú jíká ká'jin-de jíin ñu'un íchí, chi yani nátu'un uu ciento yíkí. ⁹ Te ja ní kanuu-de nuu ñu'un, te ni kajini-de ja nduxiá tikuañu'un. Te íxndée in cháká núu ñu'un-ún, jíin stáa. ¹⁰ Te ni ka'an Jesús jíin-de jíná'an-de: Kuákí'in tíyáká ja ní kat'in-ró vína ná kii, áchí-ya. ¹¹ Te ni kivi Simón Pedro ini barco. Te ni stáa-de ñunu cháká ní cháa-de jíin yú'u mar. Te ñu'un chítú cháká ná'nu, in ciento uu xiko uxí uni. Te vasa súan kua'a-tí ni ñu'un, ko tú ní té'nde ñunu-ún. ¹² Te ni ka'an Jesús jíin-de: Ña'an jíná'an-ró te kasi ini-ro, áchí-ya. Te ni in cháa káskuá'a-ún, tú ní chúndéé ini-de ja kaká tu'un-de-ya: Róó, ndé cháa kúu-ró. Chi a kájin-de ja máá Jító'o-yo kúu-ya. ¹³ Te ni cháa Jesús. Te ni ki'in-ya stáa-ún. Te ni ja'a-ya núu-dé. Te suni súan ni ja'a-ya tíyáká-ún nuu-dé. ¹⁴ Ya'á ní kuu vuelta uni ja ní nastá'an ndijin Jesús máa-yá nuu cháa káskuá'a jíin-yá, ja á ni nachaku-ya ja ní ji'i-ya. ¹⁵ Te nuu ní ndi'i ni kajasi ini-de, te ni ka'an Jesús jíin Simón Pedro: Simón, se'e Jonás, kúndá'ú-ga ini-ro rúu vása yá'á xí túu, áchí-ya. Te ni ka'an-de jíin-yá: Jaan, Táta, máa-ni jini ja maní-ná jíin-ni, áchí-de. Te ni ka'an-ya jíin-de: Skée-ro lélú-rí núsáa, áchí-ya. ¹⁶ Te ni ka'an tuku-ya vuelta uu jíin-de: Simón, se'e Jonás, kúndá'ú ini-ro rúu náún, áchí-ya. Te ni ka'an-de jíin-yá: Jaan Táta, máa-ni jini ja maní-ná jíin-ni, áchí-de. Te ni ka'an-ya jíin-de: Skée-ro ríi-ri núsáa, áchí-ya. ¹⁷ Te ni ka'an tuku-ya vuelta uni jíin-de: Simón, se'e Jonás, maní-ro jíin-rí náún, áchí-ya. Te ni kuxii ini Pedro ja vuelta uni ni ka'an-ya jíin-de: Maní-ro jíin-rí náún. Te ni ka'an-de jíin-yá: Táta, máa-ni jini taká tu'un. Máa-ni jini ja maní-ná jíin-ni, áchí-de. Te ni ka'an-ya: Skée-ro ríi-ri núsáa. ¹⁸ Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja onde ná súchí-ró núú, te ni naku'ni máa-ró chíi-ró. Te ni jika-ró ndénu ní kuu ini-ro. Ko nú ná yíi-ró, te skáa-ro ndá'a-ro. Te inga cháa, nachí-i-de chíi-ró, te kunchaka-de róó ki'in-ro jíin-de vasa tú kuní-ro. Achí-ya jíin-de. ¹⁹ Tu'un yá'a ni ka'an-ya nává'a ná júku'un ini-de ndé modó kuu-de ja ndúñá'nu Dios sá'a-de. Yúan-na te ni ka'an-ya: Kundikin ruu ná kí'on, áchí-ya jíin-de. ²⁰ Te ni xió kóto Pedro. Te ni jini-de cháa skuá'a ja maní Jesús jíin, ja ndikin-de vai-de, cháa ni ndituu jika Jesús ná ni kakuxini-ya, ja ní jika tu'un-de-ya: Táta, ndé cháa kúu ja nástuu ní. ²¹ Te ni jini Pedro nuu cháa-ún. Te ni ka'an-de jíin Jesús: Táta, te cháa yá'a, naún sá'a-de, áchí-de. ²² Te ni ka'an Jesús jíin-de: Nú kuní-ri ja kéndoo-de onde kivi ncháa-ri, naun jítú ini-ro. Kundikin ruu ná kí'on. Achí-ya. ²³ Te ni jicha tu'un yá'a nuu taká ñani-yo, ja cháa skuá'a-ún ma kúu-de. Ko tú ní ká'an Jesús ja má kúu-de, chi sua ni ka'an-ya: Nú kuní-ri ja kéndoo-de onde kivi ncháa-ri, te naun jítú ini-ro. ²⁴ Cháa ni skuá'a-ún kúu cháa yá'a, te jáni ndaa-de tu'un taká tiñu yá'a. Te suni ni cháa-de taká tu'un yá'a. Te kájin-yo ja tú'un jáni-de ká'an ndaa. ²⁵ Suni ío kua'a xáan-gá tiñu ni sá'a Jesús. Te nú cháa-yó ná in ná in, te ma kánda ní ñuyivi ja kú'un tutu koso tú'un-ún núú, jáni ini-ri. Amén.

LOS HECHOS DE LOS APOSTOLES JA NI KASA'A CHAA APOSTOL

Ja ní keyu'u-yá kii Espíritu Santo

¹ Teófilo, tátá máni. Nuú tutú ja ní chaa núú-ná n̄ kastu'ún-ná taká tiñu n̄ sá'a Jesús, jín taká tu'un n̄ stá'an-ya onde kivi ní kejá'á-yá, ² te onde kivi ní tá'ú-yá tiñu jín Espíritu Santo nuú taká apóstol, chaa n̄ kaji-ya. Te suni kivi-ún n̄ ndaa-ya kuá'an-ya ándívi. ³ Te nuú ní jinu n̄ ndo'o-ya, te jín kuá'a tuni ío ndaa n̄ ndenda-ya chakú-ya núú chaa-ún jíná'an-de. Te uú xiko kivi ní stá'an-ya máá-yá nuú-dé. Te n̄ ka'an-ya jín-de tu'un ñuu nuú tá'ú Dios tiñu. ⁴ Ká'jin tutú-de. Te n̄ tá'ú-yá tiñu nuú-dé ja má kúxio-de in̄ ñuu Jerusalén, chi ná kúndatu-de chaa I'a n̄ keyu'u máá Táa-yo Dios. Te n̄ ka'an-ya jín-de: A n̄ kajini so'o-ró já súan n̄ ka'an-ri jín-ró. ⁵ Ch̄ Juan, jandaa ja jín ndúcha ní skuánducha-dé-i. Ko róo jíná'an-ró, yaku-na kivi te kuanducha-ro jín Espíritu Santo, áchí-ya. ⁶ Te chaa n̄ kakutútú núú-yá, n̄ kajika tu'un-de-ya: Tátá, te vina natá'ú tiñu chaa Israel in̄ ñuu máá-de sá'a-ní xí túu, áchí-de. ⁷ Te n̄ kachi-ya: Ma kúu kuni-ro kivi xí kuiá ja ní teta'an máá Táa-yo jín tú'un ndíso-ya tiñu. ⁸ Ko nú a n̄ chaa Espíritu Santo siki-ro, yúan-na te ni'in-ro fuerza-ya, te kani ndaa-ro tú'un-ri ñi in̄ ñuu Jerusalén, ñi in̄ ñuu Judea, jín ñuu Samaria, jín onde nuú ndi'i ñuyivi. Achí-ya jín-de.

Ja ní ndaa Jesús kuano'on-yá ándívi

⁹ Te n̄ ndi'i n̄ ka'an-ya taká tu'un yá'a. Te nini kánde'é-de, te n̄ ndaa-ya kuá'an-ya. Te n̄ chaa ñn viko nu'ún ní jasú nuú-yá. ¹⁰ Te nini ká'jin-de kándakoto-de ichi ándívi núú ndaa-ya kuá'an-ya, te n̄ chaa-ni uú tá'an chaa káñu'un sa'ma ku'jin, n̄ kajukuiñi xiin-dé. ¹¹ Te n̄ kaka'an chaa-ún jín-de: Róo chaa ñuu Galilea, naja kándakoto-ró ichi ándívi. Jesús yá'a, ja ní xndóo-ya róo te kua'an-ya ichi ándívi, suni súan ndii-ya natu'un n̄ kajini-ro kuano'on-yá ándívi. Achí-de.

Ja ní nukuiñi Matías jín chaa káskuá'a

¹² Yúan-na te n̄ kanuu-de yuku Olivar káno'on-de ñuu Jerusalén. Te onde yuku-ún, te onde ñuu, jíká natu'un kájika chaa judío ñn kivi ndétatú. ¹³ Te n̄ naja koyo-de in̄ ñuu. Te n̄ kaka-de xin̄ ñn ve'e nuú káxiukú Pedro, Juan, Jacobo, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Jacobo se'e Alfeo, Simón Zelote jín Judas ñani Jacobo. ¹⁴ Taká chaa yá'a, ñn núú-ni ká'jin-de kájikán ta'u-dé, jín sáva ñasi'í, jín María náa Jesús, jín taká ñani-ya. ¹⁵ Te ñn kivi ní jukuiñi Pedro nuú taká ñani-ún. Te ká'jin natu'un ciento oko ñayivi. Te n̄ ka'an-de: ¹⁶ Ñani jíná'an-ró, n̄ skíkuu níni tú'un ká'an tutu ij já ní ka'an Espíritu Santo onde sáa jín yú'u David tu'un Judas, chaa n̄ yoxnúú núú já ní kakatiñ Jesús. ¹⁷ Te suu chaa-ún, n̄ yoso-dé jín-yó. Te n̄ chindéé tá'an-de jín-yó siki tú'un yá'a. ¹⁸ Chaa yúan, n̄ jaan-de ñn ñu'un jín xú'ún ní ni'in-dé siki tiñu ñáa n̄ sá'a-de. Te onde súkún te n̄ kanangava-de, te n̄ ndata sáva chii-de. Te n̄ ndi'i jiti-de n̄ jicha. ¹⁹ Te n̄ jicha tu'un yá'a nuú taká ñayivi káxiukú ñuu Jerusalén. Te yúan ní kaskúnáni-i ñu'un-ún nuú yú'u máa-i Acéldama, ja kuni ka'an: Ñu'un niñi. ²⁰ Ch̄ súan yóso núú tutú Salmo: Ve'e-de, ná kúu ñn ve'e sáni. Te ma kúnchaa ni ñn-i in̄ ve'e-ún. Te suni ká'an: Tiñu ndíso-de, ná kúndiso inga chaa. Achí. ²¹ Núsáa te jinu nú'ún já káji-yó ñn chaa ma'ñú taká chaa ja

á ká'jin jín-yó táká kiví ní jika máá Jító'o-yo Jesús jín-yó, ²² te onde kiví ní skuánducha Juan, te onde kiví ní xndóo-ya yóo te nì ndaa-ya kuá'an-ya ándiví. Te chaa kají-yó, ná kúu-de testigo jín-yó já á nì nachaku-ya. Achí-de. ²³ Te nì kajani-de uu tá'an chaa: José, ja nání-de Barsabás te Justo kúu inga sí'ví-de, jín Matías. ²⁴ Te nì kajikan ta'u-dé: Táta, máá-ní chí jiní-ní ndasa káa iní añú taká ñayívi. Núsáá te ja úu tá'an chaa yá'a, stá'an-ní ndé ñn-de nì kají-ní, ²⁵ náva'a kundiso-de tiñu apóstol. Chí Judas, nì sá'a-de kuachi, te nì kenda-de kua'an-de lugar máá-de. Achí-de. ²⁶ Yúan-na te nì kasá'a-de sortear. Te nì jungava-ni sikí Matías. Te nì nukoso-dé jín uxí ñn-ga apóstol.

2

Kiví Pentecostés

¹ Te máá kiví Pentecostés nì ka'jin tútú ñn núu-ni-de. ² Te sánaa-ní te nì chaa ñn ndusu ichi ándiví nátu'un ní'in ñn tachí xáan, te nì skútú iní ve'e nuu káxiukú-de. ³ Te nì kajini-de ja ní jicha nátu'un yáá ñú'un. Te nì jungoo sikí ná ñn ná ñn-de. ⁴ Te ndí'i-de, nì kukútu jín Espíritu Santo. Te nì kaka'an-de sñn sñn yu'u, ndasa nì stá'an máá Espíritu nuu-dé ka'an-de. ⁵ Te ñuu Jerusalén, káxiukú ñayívi judío onde taká ñuu ñí ñúyívi. Te káchiñú'un-i Dios. ⁶ Te ja súan nì ní'in, te nì kataka ñayívi kuá'a. Te nì kuñáá iní-i, chí ná ñn ná ñn-i, nì kajini so'o-i káka'an-de yu'u máá-i. ⁷ Te nì kanaa iní-i kánde'é-i. Te nì kaka'an-i: Nasu cháa ñuu Galilea kákuu taká chaa káka'an yá'a náún. ⁸ Ndasa kúu núsáá. Chí ná ñn ná ñn-yó, kájin so'o-yó káka'an-de yu'u ní kakaku-yó jín. ⁹ Chi chaa onde ñuu Parto jín ñuu Media jín ñuu Elam kákuu-yó. Te sava-yó, vai-yó onde ñuu Mesopotamia, jín ñuu Judea, jín ñuu Capadocia, jín ñuu Ponto, jín ñuu Asia. ¹⁰ Suni onde ñuu Frigia jín ñuu Panfilia, jín ñuu Egipto jín ndáñuu África ja kánchaa inga lado ñuu Cirene vai koyo-yó. Te sava-ga-yo onde ñuu Roma jíká vai-yó. Te suni ío sava chaa nì naki'in sé'é judío. ¹¹ Suni chaa ñuu Creta jín cháa ñuu Arabia kákuu-yó. Te kájin so'o-yó já jín yú'u máá-yó káka'an-de taká tiñu ñá'nu sá'a Dios. Achí-i. ¹² Te taká-i, cuenta kánaa íi iní-i kánde'é-i. Te káka'an-i jín tá'an-i: Nájún tu'un kúu ya'á núsáá, áchí-i. ¹³ Ko sava-i káka'an kátá-i: Kánajini-de, áchí-i.

Ja ní jani Pedro tu'un nuu kuá'a ñayívi

¹⁴ Yúan-na te nì ndukuiñi Pedro jín uxí ñn-ga-de. Te nì ka'an jaa-de jín-i: Níi, chaa judío, jín táká ní chaa káxiukú iní ñuu Jerusalén, tiñu yá'a ná kuni ndí'i-ní jíná'an-ní. Te kuni ná'in-ní tu'un ná ká'an-ná jín-ní. ¹⁵ Chi chaa yá'a, tú kánajini-de nátu'un kájin iní-ní, chí sáá ká'ñn jañá'an kúu. ¹⁶ Ko ya'á kúu tu'un nì ka'an Joel chaa nì jani tu'un Dios onde sáá: ¹⁷ Achí Dios: Kiví sándí'i-na te kacha nuu-ri Espíritu-ri sikí taká ñayívi. Te se'e yí-ro jín sé'e sí'i-ro, kani-i tu'un-ri. Te chaa súchí jíná'an-de jín cháa ñá'nu, skóto jani-de. ¹⁸ Te jandáa ja kiví-ún te kacha nuu-ri Espíritu-ri sikí mozo-ri, kúu chaa kúu ña'an. Te kani-i tu'un-ri jíná'an-i. ¹⁹ Te sá'a-ri tiñu ñá'nu onde ándiví. Te sá'a-ri tuni nuu ñúyívi. Te koo niñi jín ñú'un jín yokó ñu'ma. ²⁰ Te ndikandii, nduu túún. Te yoo, nduu niñi. Te vasa jáa kiví máá Jító'o-yo. Kiví ká'nu, kiví stá'an ndijin-ya máá-yá kuu-ún. ²¹ Te taká ñayívi ká'an nda'ú jín máá Jító'o-yo onde jín sí'ví-yá, kaku-i, achí Joel. ²² Níi chaa ñuu Israel, kuni so'o-ní tu'un yá'a jíná'an-ní: Máá Jesús ñuu Nazaret, I'a va'a nì kuu-ya núu Dios. Te nuu máá-ní nì sá'a-ya tíñu ñá'nu jín kuá'a tuní. Te nì kakee nuu-ní nì kánde'é-ní ja súan nì sá'a-ya onde jín Dios. Te suni súan kájin taká-ní. ²³ Ko níi, nì kanachi'i-ní-ya ndá'a cháa ñáá. Te nì kaja'ni-dé-ya jíká cruz. Te jín tiempo, a nì jiní Dios ja súan sá'a-ní núu, chí

súan n̄i teta'an-ya. ²⁴ Ko n̄i nachaku-ya ní sá'a Dios. Te n̄i janchaa-ya fuerza kue'e kuu-yo, ch̄i tú ní kúu kendo-ga Jesús in̄i nda'a kué'e kuu-yo. ²⁵ Ch̄i David, n̄i ka'an-de tu'un-ya: N̄i jini-ri nuu máa Jító'o-ri, ja nené kanchaa-ya jín-ri. Ch̄i kanchaa-ya íchi ndává'a-ri, nává'a ma yú'ú-ri. ²⁶ Ja yúan ní kus̄i iní añú-ri. Te n̄i nakana jaa-ri-ya. Te suni ndetátú yiki kúñu-ri, te kuñukuu in̄i-ri. ²⁷ Chi ma skéndo-ní añú-ná in̄i lugar nd̄iyi, ni ma kuá'a-ní tu'un te'yu Se'e-ní, I'a ij. ²⁸ N̄i stá'an-ní nuu-ná ndasa ni'in-ná ichi kúchaku-ná. Te kivi kúnchaa-ná jín-ní te kus̄i xaan iní-ná sá'a. Achí David. ²⁹ N̄ani jíná'an-ní, ná kachí kají-ná nuu-ní tu'un David tatá ñú-yo. Chi n̄i ji'i-de. Te n̄i yuji-de. Te ve'e añú-de kanchaa jín-yó ondé vina. ³⁰ Chi chaa n̄i jani tu'un Dios n̄i kuu-de. Te n̄i jini-de ja ní ka'an téyí-ya jín-de ja núu-dé, cuenta ch̄i tata-de, nukuiñi Cristo kunchaa-ya mesa-de tá'ú-yá tiñu. ³¹ Te ya'á ní jini-de jín tiempo, n̄i kastu'ún-de ja náchaku Cristo, ch̄i añú-ya, tú ní kéndo in̄i lugar nd̄iyi. Te ni yiki kúñu-ya, tú ní té'yu. ³² Te Jesús, n̄i nachaku-ya ní sá'a Dios. Te kájin̄i-yo já chakú-ya. ³³ Te n̄i ndaa-ya kuá'an-ya íchi ndává'a Dios. Te nátu'un n̄i keyu'u máa Táa-yo, te onde nuu máa-yá, n̄i ni'in Jesús Espiritu Santo. Te n̄i jacha nuu-ya nátu'un kánde'é-ní te kájin̄i so'o-ní vina. ³⁴ Ch̄i David, tú ní ndaa-de andívi. Ko n̄i ka'an-de: Máa Tatá Dios, n̄i ka'an-ya jín Jító'o-ri: Nungoo-ró íchi ndává'a-ri, ³⁵ te ná chúkú-ri chaa kájito u'u róó, kuu-de teyu kúxndí ja'a-ro, áchí. ³⁶ Te ná kuní ndaa ndivii ñayivi Israel ja Dios, n̄i jani-ya máa Jesús ja ná kúu-ya Jító'o-yo vasa n̄i kaja'ni-ní máa-yá jika cruz, te suni máa-yá kúu Cristo. Achí Pedro jín-i. ³⁷ Te súan n̄i kájin̄i so'o-i tu'un yá'a. Te n̄i kanata'u'u in̄i añú-i. Te n̄i kaka'an-i jín Pedro jín sáva-ga apóstol: N̄ani jíná'an-ní, ndasa sá'a-ná jíná'an-ná núsáa, áchí-i. ³⁸ Te n̄i kach̄i Pedro jín-i: Nakani in̄i-ní jíná'an-ní, te kuanducha-ní jín sí'ví máa Jesucristo nává'a koo tuká'nu in̄i nuu kuáchi-ní. Te kua'a-ya Espiritu Santo-ya núu-ní. ³⁹ Ch̄i nuu máa-ní jín núu sé'e-ní, súan n̄i keyu'u-yá. Te suni súan n̄i ka'an-ya núu táká ñayivi kaxiukú jíká, nuu násaa-i ja máa Tatá-yo Dios kana-ya xiní-í ná kí'in-i nuu-yá. ⁴⁰ Te Pedro, jín kuá'a-gá tu'un súan, n̄i ka'an ndaa-de. Te n̄i ka'an ni'in-de jín-i: Ná ndúkú ndéé-ní kaku-ní ma'ñú táká ñayivi ñáa yá'a, áchí-de. ⁴¹ Te n̄i kajatú'ún sáva-i tu'un n̄i ka'an-de. Te n̄i kajanducha-í. Te kivi-ún n̄i ndea-ga-i nátu'un un̄i mil ñayivi. ⁴² Te n̄i ka'jin̄i ni'in-i sik̄i tú'un kástá'an apóstol, n̄i kandatú'ún in̄i núu-de, n̄i kasákuáchí-de staa. Te n̄i kajikan ta'u-dé.

Ja ní kañava'a ká'nu-i taká ndatíñu-i

⁴³ Te ndi'i ñayivi, n̄i kayu'ú-i. Te chaa apóstol, n̄i kasá'a-de kua'a tíñu ñá'nu jín tuní. ⁴⁴ Te taká ñayivi kákandíja, kaxiukú tútú-i. Te kañava'a ká'nu-i taká ndatíñu-i. ⁴⁵ Te n̄i kaxikó-i taká ndatíñu-i, jín táká ve'e-i. Te n̄i kasaka-í xu'ún núu tá'an-i, ndasa jínu ñú'ún in̄i in̄i jíná'an-i. ⁴⁶ Te ndita'an kivi kája'an tútú-i ve'e ij. Te kásakuáchí-i staa ndita'an ve'e-i. Te luu, siñ ní ka'io in̄i añú-i káyee-í staa. ⁴⁷ Te kánakana jaa-i Dios. Te sava-ga ñayivi ñúu-ún, n̄i kaka'an jínú'ún jín-i. Te ndita'an kivi ní kakaku sava-ga ñayivi ní sá'a máa Jító'o-yo. Te n̄i kandujín-i jín tíku'n̄i kándíja-ún.

3

Ja ní nduva'a chaa rengo

¹ In̄i kivi te n̄i kaka Pedro jín Juan, kája'an-de in̄i ve'e ij. Ch̄i máa hora ka'un̄i aini kúu, te jikán ta'u-í yúan. ² Te kákinchaka-i in̄i chaa rengo onde kivi ní kaku-de. Te chaa-ún, ncháa-de ndita'an kivi yúxé'é vé'e ij nuu nání hermosa, jikán-de caridad nuu táká ñayivi kivi koyo in̄i ve'e ij yúan. ³ Te

chaa-ún, ni jini-de nuu Pedro jín Juan, ja kuáki-vi-de ini ve'e ij. Te ni ka'an nda'ú-de jín-de ja ná kuá'a-de in caridad. ⁴ Te Pedro jín Juan, ni kande'é vá'a-de nuu chaa-ún. Te ni kaka'an-de jín-de: Yá'a nde'é-ró núu-rí, áchí-de. ⁵ Te máa chaa-ún, ndatu tu'a-de, jáni ini-de ni'in-dé yaku na jín núu Pedro jín Juan. ⁶ Te ni kachi Pedro: Tú ñáva'a-ri plata ni oro. Ko ja ñáva'a-ri, yuán kuá'a-ri nuu-ro. Jín sí'ví máa Jesucristo ñuu Nazaret ndukuiñi te kaka-ró, áchí-de. ⁷ Te ni tñn-de ndavá'a chaa-ún. Te ni xndúkuiñi-de chaa. Te ja'a-dé jín sukún já'a-dé, ni kanduva'a-ni. ⁸ Te in ni kanda-ni-de. Te ni ndukuiñi-de. Te ni jika-de. Te ni kivi-de jín Pedro jín Juan ini ve'e ij, jika-de, kanda-de, te nákana jaa-de Dios. ⁹ Te ni kajini taká ñayivi núu-dé ja nákana-de te nákana jaa-de Dios. ¹⁰ Te ni nakuni-i nuu-dé ja máa chaa jikán caridad yuxé'é vé'e ij ja nání hermosa kúu-de. Te ni kakee nuu-í kande'é-i. Te ni kayu'ú-i, chi kajini-i ja súan ni ta'an chaa-ún. ¹¹ Te chaa ni nduva'a-ún, nini tñn-de Pedro jín Juan, te ni kataka-ni ñayivi núu-dé ini corredor ja nání Salomón. Te ni kakee nuu-í kande'é-i. ¹² Te ni jini Pedro ja súan kúu. Te ni ka'an-de jín ñayivi-ún: Chaa ñuu Israel, naja kánaa iní-ní kande'é-ní tiñu yá'a. Naja kande'é-ní nuu-ná. Kájani ini-ní ja chaa va'a kakuu-ná xí ío fuerza ini-ná náva'a nakaka chaa yá'a sá'a-ná náún. ¹³ Máa Dios Abraham, jín Isaac, jín Jacobo, máa Dios, Táa-yo, ni nduñá'nu Se'e-ya Jesús ni sá'a-ya, te ni kanastúu-ní Jesús, te ni kanakuxndíi-ní I'a-ún jito nuu Pilato, vasa sía chaa-ún-ya kuní-de núu. ¹⁴ Ko máa-ní, ni kaské'ichi-ní I'a ij, I'a ndoo. Te ni kajikan-ní in chaa já'ni ndíyi sía Pilato. ¹⁵ Te ni kaja'ni-ní máa Jító'o, I'a náschakú yóo. Ko Dios, ni naschakú-ya Jesús onde ma'ñú ndíyi. Te máa-ná kakuu-ná testigo ja súan ío. ¹⁶ Te a kajini-ní chaa yá'a te kánakuni-ní-de. Te ni kandíja-de Jesús jín sí'ví-yá, te ja yuán ní nasáva'a-ya-dé. Chi kandíja-de-ya, te yuán ní nduva'a ij chaa yá'a nátu'un kajini máa-ní. ¹⁷ Ko vina ñáni, a jini-ná chi sikí já tú ní kájuku'un ini-ní kúu ja ní kasá'a-ní súan, te suni súan ni kasá'a chaa kátá'ú tiñu nuu-ní. ¹⁸ Te jín kivi, ni kajani chaa tu'un onde sáa ní sá'a Dios, ndasa koo tiñu, jín ndása ndo'o Cristo. Te vina a ni skíkuu-ya súan. ¹⁹ Te ná náxío káva ini-ní, te ná nákani ini-ní jíná'an-ní núsáa, náva'a ná ndá'va taká kuachi-ní, te chaa kivi já ndúsi iní-ní sá'a máa Jító'o-yo. ²⁰ Náva'a táji Dios Jesucristo kii-ya, nátu'un ni sándaa-ya já kúu ní onde sáa. ²¹ Ko jínu ñú'ún já kéndoo-ya onde andívi, onde kivi ndújáa taká ndatiñu, nátu'un ni kaka'an chaa ndoo ni kajani tu'un onde aná'an ní sá'a Dios. ²² Chi Moisés, ni ka'an-de jín táa-yo: Máa Tatá-ro Dios, kuá'a-ya in chaa nátu'un ruu, te kani-de tu'un nuu-ro. Te kenda-de ma'ñú taká ñani-ro nátu'un ni kenda-ri. Te ná chú'un ini-ro tú'un ka'an chaa-ún nú náún ndí'i tu'un ka'an-de jín-ró. ²³ Te nú ndé chaa tú kuní-de chu'un ini-de tu'un ka'an chaa kani tu'un-ún, te naa íi-dé ma'ñú taká-ga ñayivi, áchí Moisés. ²⁴ Te taká chaa ni kajani tu'un, onde kivi ní kii Samuel te ní-gá onde vina, suni ni kajani-de tu'un ja kii kivi yá'a. ²⁵ Máa-ní kakuu se'e chaa ni kajani tu'un-ya jín sé'e sikí contrato ni sándaa Dios jín táa-yo. Te ni ka'an-ya jín Abraham: Onde chi tata-ro kenda ja kéndoo ndatu taká se'e ñuyivi sá'a, áchí. ²⁶ Te Dios, ni naschakú-ya Sé'e-ya. Te ni táji-yá Se'e-ya, te ni kii-ya nuu máa-ní xna'an-ga, náva'a chaxio-ya-ní nuu taká kuachi-ní. Yúan-na te kéndoo ndatu-ní.

4

Ja ní kakatñn-de Pedro jín Juan

¹ Te nini kaka'an-de jín ñayivi-ún, te sutu, jín já kúñá'nu ini ve'e ij, jín saduceo, ni chakoyo-ún nuu-dé. ² Te kakití xaán iní ja kástá'an apóstol nuu

ñáyiví, ja kájani-de tu'un Jesús ja á nî nachaku-ya má'ñú ndíyi. ³ Te nî kakatîin-ún-de. Te nî kachindee-de inî vekaa onde kivi xían-ún, chi a nî ini. ⁴ Ko kua'a xáan ñáyiví ní kajini so'o-i tu'un nî kaka'an cháa apóstol. Te nî kakandíja-i. Te nî jínu nátu'un u'un mil cháa. ⁵ Te kivi xían-ún, te cháa kákuñá'nu nuu máa-i, jín cháa nî kayii, jín cháa káchaa tutu, nî kandutútú-de inî ñuu Jerusalén. ⁶ Te suni nî kandutútú-de jín máa sutú ñá'nu-ga Anás, jín Caifás, jín Juan, jín Alejandro, jín táka-ga ja kákuu tá'an sutu ñá'nu-ga-ún. ⁷ Te nî kajani-ún-de ma'ñú. Te nî kajika tu'un-de: Na jín fuerza, xí na jín sí'ví kásá'a-ró tíñu yá'a, áchí. ⁸ Yúan-na te Pedro, chi nî kútú-de jín Espíritu Santo, te nî kachi-de jín cháa-ún: Ní cháa kákuñá'nu inî ñuu, jín ní cháa nî kayii nuu ñúu Israel: ⁹ Vina te nú xndichí-ní náá sikí ñin tíñu va'a nî kasá'a-ná jín ñin cháa kú'u yá'a nú ndasa nî nduva'a-de, ¹⁰ núsáa te máa-ní jín táka ñáyiví ñúu Israel, ná júku'un inî-ní ja jín sí'ví máa Jesucristo ñuu Nazaret nî nduva'a cháa kándii nuu-ní yá'a. Te suu I'a-ún nî kaja'ni-ní-ya jiká cruz. Ko nî nachaku-ya má'ñú ndíyi nî sá'a Dios. ¹¹ I'a yá'a kúu yuu já ní kaské'ichi ní, cháa kachutá'an ve'e. Te yuu-ún, máa yúu ndíso fuerza jikí kúu vina. ¹² Te tuká inga cháa nama yóo, chi túu inga sí'ví nání ni ñin cháa ío inî ñuyiví yá'a ja kúu nama taká ñáyiví jíná'an-i. Achí Pedro. ¹³ Yúan-na te nî kajini ja tú káyu'ú Pedro jín Juan kaka'an-de. Te a kájini ja tú tu'a va'a-de, chi tú ní kájika-de escuela. Te nî kanaa iní kándé'é núu-dé. Te nî kajuku'un inî ja ní kajika-de jín Jesús. ¹⁴ Te kándé'é núu cháa nî nduva'a-ún, kándichi-de jín Pedro jín Juan. Te tú ní kákuu kuti xndíó káni ni ñin tu'un. ¹⁵ Ko nî katá'ú tíñu nuu-dé ja ná kenda koyo-de ichi yatá municipio nini ná ndátú'ún máa jíná'an. ¹⁶ Te nî kaka'an: Ndasá sá'a-yó jín cháa yá'a núsáa. Chi jandáa kúu ja ní jicha tu'un kua'an nuu táka ñáyiví ñúu Jerusalén ja súan nî kasá'a-de ñin tíñu ñá'nu. Te ma kúu ka'an-yo já tú ío ndaa. ¹⁷ Ko náva'a ma kuichá-ga tu'un yá'a ki'in nuu táka ñáyiví, te ná ká'an xa'an-yo núu-dé ja má kachí kuti-ga-de tu'un cháa-ún nuu ní ñin ñáyiví, áchí. ¹⁸ Te nî kanakana xini-dé. Te nî katá'ú tíñu nuu-dé ja má ká'an-ga-de te ma stá'an-ga-de ni ñin tu'un jín sí'ví Jesús. ¹⁹ Yúan-na te nî kaka'an Pedro jín Juan: Tava máa-ní cuenta te nú játa'an inî Dios ja kuándatu-ná nuu-ní xna'an-ga vásá núu máa-yá. ²⁰ Chi níni káni-ná tu'un ja ní kajini-ná jín já ní kajini so'o-ná. Achí-de. ²¹ Yúan-na te cháa junta, nî kaka'an xa'an núu Pedro jín Juan, te nî sí'a-de kua'an-de, chi tú ní káni'in kuti modo xndó'o Pedro jín Juan, chi káyu'ú kájito ñáyiví, chi taká-i, kanakana jaa-i Dios sikí já ní kuu-ún. ²² Chi cháa nî nduva'a jín tíñu ñá'nu-ún, ví'í-gá uu xiko kuiá ío-de.

Ja ní kajikan ta'u tíku'nî kándíja

²³ Te nî kakaku-de kaja'an-de. Te nî najakoyo-de nuu tá'an-de. Te nî kanakani-de taká tu'un nî kaka'an sutu ñá'nu jín cháa nî kayii nuu-dé. ²⁴ Te súan nî kajini so'o-i tu'un kanakani-de. Te ñin jínu-ni nî kaka'an jaa-i jín Dios: Tátá, máa-ní kúu Dios nî sá'a andíví, ñuyiví, mar, jín táka-ga ndatíñu. ²⁵ Te jín Espíritu Santo nî ka'an-ní jín yú'u táa-yo David, ja ní kuu-de mozo-ní. Chi nî ka'an-de: Naja kákiti inî ñáyiví, te naja kanakani sáni iní-i. ²⁶ Nî kataka cháa kákuu rey ñuyiví jíná'an-de. Te cháa kákuñá'nu-ún, nî kakutútú-de. Te ñin-na nî kandonda-de sikí máa Tatá Dios jín sikí Cristo-ya. ²⁷ Chi Herodes jín Poncio Pilato jín cháa sñin nación jín ñáyiví ñúu Israel, nî kakutútú ndíja-de inî ñuu yá'a, nî kandonda-de sikí Sé'e ñi-ní Jesús, I'a nî jani-ní, ²⁸ náva'a sá'a-de taká tíñu nî teta'an máa-ní, jín já ní kundaa iní-ní onde sáa. ²⁹ Te vina, Tátá, ndé'é-ní ndasa kaka'an xa'an-dé nuu-ná jíná'an-ná. Te kua'a-ní fuerza nuu mozo-ní ja ná chundéé iní-ná kani-ná tu'un máa-ní. ³⁰ Te skáa-ní nda'a-ní

náv̄a'a sá'a-ní tana, jín tuní, jín tíñu ñá'nu. Te taká yuán ná kúu jín sí'ví máá Sé'e ij-ní Jesús. Achí-i. ³¹ Te súan n̄i kajikan ta'u-í. Te nuu ká'jin tútú-i-ún, n̄i taan. Te ndi'i-i, n̄i kakútú-i jín Espíritu Santo. Te n̄i kachundéé iní-i kájani-i tu'un Dios.

Ja ní kañava'a ká'nu-i ndatíñu-i

³² Te ñayivi kuá'a kákandíja, chí jín iní jín añú-i n̄i kanduu ñn núú-i. Te tú ni ñn-i ní káka'an-i ja máá-i xín ñn ndatíñu. Chí taká ndatíñu, n̄i kañava'a ká'nu-i. ³³ Te téyíi xaán kájani ndaa apóstol tu'un ndasa n̄i kajini-de ja ní nachaku Jito'o-yo Jesús. Te bueno n̄i kuu tu'un luu Dios iní-de. ³⁴ Te tú kuti naún nándi'i ni ñn-de, chí taká cháa kaxín ñú'un, xí vé'e, n̄i kaxikó-de, te n̄i kakinchaka-de xu'ún, ³⁵ te n̄i kachúkú-de xu'ún-ún nuu já'a cháa apóstol. Te cháa apóstol n̄i kasaka-dé nuu ñn ñn tá'an-de ndasa kájinu ñú'ún máá-i. ³⁶ Te José, tata Levi, ncháa-de ñuu Chipre, ío inga sí'ví-de kájatíñu apóstol, nání-de Bernabé, ja kuni ka'an, se'e tu'un ndéé iní. ³⁷ N̄i xikó-de ñn ñu'un-dé. Te n̄i kinchaka-de xu'ún. Te n̄i chúkú-de xu'ún-ún nuu já'a cháa apóstol.

5

Siki Ananías jín Safira

¹ Ko ñn cháa nání Ananías jín ñási'í-de Safira, n̄i kaxikó-de ñn ñu'un. ² Te n̄i janchara-de sava xu'ún. Te suni jini ñási'í-de ja súan n̄i sá'a-de. Te n̄i kinchaka-de yakú-ni. Te n̄i chúkú-de nuu já'a cháa apóstol. ³ Te n̄i ka'an Pedro: Ananías, najá ní kivi Satanás iní añú-ro já xndá'ú-ro Espíritu Santo núú. Chí n̄i janchara-ro sava xu'ún ñú'un ní kaxikó-ro. ⁴ Ná té xikó-ga-ro, á nasu máá-ró xín núú. Te nuu ní xikó-ró, á nasu iní nda'a máá-ró ñú'un núú. Najá ní nakani iní-ro sá'a-ró súan. Ko nasu cháa xndá'ú-ro, chí Dios, áchí-de. ⁵ Te súan n̄i jini so'o Ananías taká tu'un yá'a, te n̄i ndua-ni-de. Te n̄i ji'i-ni-de. Te taká ñayivi ní kajini so'o tu'un-ún, n̄i kayu'ú xaán-í. ⁶ Te n̄i kandukuiñi cháa súchí. Te n̄i kaxndánuu-de ndiyi-ún, te n̄i kakiñi'in-de-i yata vé'e. Te n̄i kachiyuji-de-i. ⁷ Te n̄i kunúu, natu'un uní hora. Te n̄i jaá ñási'í-de n̄i kivi-ña vé'e-ún. Te naún jini máá-ña ja súan n̄i kuu. ⁸ Te Pedro, n̄i jiká tu'ún-de-ña: Kastu'ún núu-rí. N̄i xikó-ró ñú'un-ún ñn tanto súan xí túu. Achí-de. Te n̄i kachi-ña: Jaan, ñn súan n̄i kaxikó-ná, áchí-ña. ⁹ Te Pedro, n̄i ka'an-de jín-ña: Najá ní skétá'an-ró tú'un ja kóto nchara-ro Espíritu máá Tata Dios. Kuni so'o, yuxé'é yá'a ká'ma vai koyo cháa n̄i kachinduji yii-ro. Te suni súan kiñi'in-de róo ki'in-ro, áchí-de. ¹⁰ Te n̄i ndua-ni-ña núu já'a Pedro. Te n̄i ji'i-ni-ña. Te n̄i ndivi koyo cháa súchí-ún. Te n̄i kajini-de ja á n̄i ji'i-ña. Te n̄i kakiñi'in-de-ña, te n̄i kachinduji-de-ña xín yíi-ña. ¹¹ Te ndivii tíku'n̄i kándíja jín taká ñayivi ní kajini tu'un tíñu yá'a, n̄i kayu'ú xaán-í.

Kua'a tíñu ñá'nu jín tuní n̄i kasá'a apóstol

¹² Te cháa apóstol, n̄i kasá'a-de kua'a tíñu ñá'nu jín tuní jito nuu ñayivi. Te ñn ká'nu-ni kándutútú-de iní corredor Salomón. ¹³ Ko tú ní chundéé iní ni ñn-i ketá'an-i jín-de. Ko ñayivi, ví'í-gá n̄i kajatú'ún-i-de. ¹⁴ Te ñayivi ní kákandíja nuu máá Jito'o-yo, ví'í-gá n̄i ndea-i, kúu cháa kúu ña'an, kua'a xaán-í. ¹⁵ Te n̄i kakinchaka-de kua'a ñayivi kaku'u. Te n̄i kakin-de-i iní ya'ya kándaa-i nuu jito jín núu yúu, náv̄a'a nú vai Pedro sanaa jinū vasté máá kati-dé siki-í. ¹⁶ Te suni taká ñayivi ñuu yani-ún, n̄i kataka kua'a-í iní ñuu Jerusalén, n̄i kakinchaka-i ja kaku'u jín já káta'an tachí kini. Te ndi'i-ún, n̄i kanduva'a jín'an.

Ja ní kachindikin-i Pedro jín Juan

17 Yúan-na te n̄i k̄akukuásún iní sutu ñá'nu jíin sáva tá'an ja káchíñú'ún sikí saduceo, te n̄i kandonda. 18 Te n̄i k̄akatiin-ún cháa apóstol. Te n̄i k̄ataan-dé in̄i vekaa ñuu. 19 Ko ndajá'a máa Tatá Dios, akuáa ní juña-ya yúxé'é vékaa-ún. Te n̄i kiñi'in ya-dé jíiná'an-de. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: 20 Kuá'án, te kuiñi-ró iní ve'e ij. Te yúan kani-ró táká tu'un nuu ñáyivi ndasa kuchaku-i vida jáá yá'a. Achí-ya. 21 Te n̄i kajini so'o-de tu'un yá'a. Te nuu ní kundijin, te n̄i kivi koyo-de in̄i ve'e ij. Te n̄i kastá'an-de tu'un nuu ñáyivi. Te nini kastá'an-de, te n̄i chakoyo sutu ñá'nu jíin tá'an-de. Te n̄i nastútú-de cháa junta jíin cháa n̄i kayii in̄i ñuu Israel. Te n̄i táji-de ndajá'a kuáki'in-de cháa-ún in̄i vekaa. 22 Ko nuu ní jakoyo cháa kakuu ndajá'a-ún vekaa, te tú ní kani'in-dé apóstol. Te n̄i kanaxió káva-de. Te n̄i kakastu'ún-de tu'un yá'a: 23 Jandaa kuu ja ní kajini-ná ndasú va'a vekaa. Te ká'in cháa kándito-ún ichi yúxé'é. Ko nuu ní kajuña-ná, te tú kuti naún cháa ní kajini-ná nuu. Achí-de. 24 Te cháa kúñá'nu in̄i ve'e ij jíin sutú ñá'nu, nuu ní kajini so'o-de tu'un yá'a, n̄i kakejá'a-de káyu'ú-de ja má júkuiñi tu'un-ún. 25 Ko n̄i ja in̄i ñáyivi. Te n̄i kastu'ún-i: Ña'an-ní, te nde'é-ní. Cháa n̄i kataan-ní vekaa, ká'in-de in̄i ve'e ij. Te kastá'an-de tu'un nuu ñáyivi. Achí-i. 26 Yúan-na te n̄i kaja'an cháa kúñá'nu-ún jíin ndajá'a. Te ñúkúún vái-de jíin apóstol, ch̄i káyu'ú-de kájito-de ñáyivi já kuá'a-i yuu xiní-dé. 27 Te nuu ní ja-de jíin apóstol, te n̄i jani-de cháa-ún in̄i municipio. Te sutu ñá'nu, n̄i xndichí-ún: 28 Á tú ní kastu'ún-rí nuu-ro já má stá'an-ga-ro tú'un cháa jian. Ko vina ch̄i ní ñuu Jerusalén n̄i xndeá-ro sá'an-ro. Te kakuu-ro cháa-ró niñi cháa jian sikí-rí jíiná'an-ri, achí. 29 Ko Pedro jíin apóstol, n̄i kaka'an-de: Nini kuándatu-ná nuu Dios vásá núu táká cháa. 30 Máa Dios ndiyi táa-yo, n̄i naschakú-ya Jesús, I'a n̄i kaja'ni máa-ní ja ní kajata kaa-ní-ya jiká cruz. 31 I'a yá'a n̄i nduñá'nu-ya kanchaa-ya ichi ndává'a Dios. Te n̄i nduu-ya I'a tá'ú tiñu jíin I'a nama yóó, nává'a nakani in̄i ñáyivi ñuu Israel te koo tuká'nu in̄i-ya núu táká kuachi-i. 32 Te máa-ná jíin Espiritu Santo, kakuu-ná testigo máa-yá nuu táká tu'un yá'a. Ch̄i já'a Dios Espiritu-ya núu táká ñáyivi káandatu nuu-yá. Achí-de. 33 Te máa-ún, súan n̄i kajini so'o tu'un yá'a. Te n̄i kakiti xa'an iní. Te ka'ni-ún-de kakuu núu. 34 Ko ío in̄i maestro ley, nání-de Gamaliel. Te kuu-de cháa fariseo. Te taká ñáyivi, kájatú'ún-i-de. Te n̄i ndukuiñi-de nuu junta. Te n̄i tá'ú-de tiñu ná kúxio núu cháa apóstol. 35 Te n̄i ka'an-de jíin: Róo cháa ñuu Israel, kani va'a in̄i-ro te nú naún kakuu ro sá'a-ró jíin cháa yá'a. 36 Ch̄i onde sáá ní ndonda Teudas, te achí-de ja cháa téyí kuu-de. Te n̄i kataka-i nuu-dé natu'un kuun ciento cháa. Te n̄i jii-de n̄i sá'a sava-ga cháa. Te taká ja ní kajandatu tu'un n̄i ka'an-de, n̄i kajicha nuu kaja'an sáni. 37 Yúan-na te kivi ní ndutútú xiní, te n̄i ndonda Judas cháa ñuu Galilea. Te n̄i jaka-de kua'a ñáyivi kuángoyo yata-dé. Te suni n̄i naa cháa-ún. Te taká ñáyivi ní kajandatu nuu-dé, n̄i kajicha nuu-i kaja'an-i. 38 Te vina ná kuá'a-ri consejo róo: Ma ké'é-ga-ro cháa yá'a. Sí-a-de ná kí'in-de. Ch̄i nú onde ch̄i ñáyivi vái tu'un yá'a xí tiñu yá'a, te naa íi. 39 Ko nú onde nuu Dios vai, ma kuu kasu-ro. Ch̄i sanaa te natuu ja jíin Dios kájatá'an-ró. Achí-de. 40 Te n̄i kájatú'ún tú'un n̄i ka'an Gamaliel. Te n̄i kakana xiní cháa apóstol. Te n̄i kaskúun yunu xí sukun-dé. Te n̄i ka'an xa'an núu-dé ja má ká'an-ga-de tu'un jíin sí'ví Jesús. Te n̄i kasía-de kaja'an-de. 41 Te máa apóstol, nuu junta n̄i kenda koyo-de kaja'an-de, kakuu in̄i-de ja ní jatú'un-ya kándo'o-de sikí sí'ví-yá. 42 Te in̄i ve'e ij jíin táká ve'e, tú ní kájukiñi-de ja kastá'an-de te kájani-de tu'un Jesucristo.

6

Ja ní kajani-de usiq cháa kuatíñu

¹ Te n_i ndea kua'a cháa káskuá'a. Te ñn kivi, te cháa ñuu Grecia, n_i kaka'an sóo-de siki cháa hebreo, chi tú ní téta'an ñn núu-de staa kée ñá'an viuda hora ja sáka-dé ndita'an kivi. ² Yúan-na te máa uxí uu apóstol, n_i kanastútú-de taká cháa káskuá'a, te n_i kaka'an-de: Ma kúu jukuiñi máa-rí ja kájani-ri tu'un Dios, te kuatíñu-ri nuu mesa. ³ Núsáa te róo ñáni, kaji-ró usiá tá'an máa-ró, cháa va'a, cháa ndichí, cháa káñu'un chítú Espiritu Santo ná kúu-de. Te ná cháa-yó tíñu yá'a siki-dé. ⁴ Te ruu jíná'an-ri, kukuu-ri jín ja kakán ta'u-rí, te kani-ri tu'un yá'a. Achí-de. ⁵ Te tu'un n_i ka'an-de, n_i kajata'an in_i ñayivi kuá'a-ún. Te n_i kakaji-i Esteban, cháa kándija va'a kúu-de. Te ñú'un chítú-de Espiritu Santo, jín Felipe, jín Prócoro, jín Nicanor, jín Timón, jín Parmenas, jín Nicolás, cháa n_i naki'in sé'é judío ñuu Antioquía. ⁶ Taká cháa yá'a, n_i kajani-i nuu cháa apóstol. Te n_i kajikan ta'u-dé te n_i kaxndée-de nda'a-dé xin_i cháa-ún. ⁷ Te tu'un Dios n_i jika kua'an. Te cháa káskuá'a, n_i kandeá xaan-dé in_i ñuu Jerusalén. Te suni kua'a sutú n_i kajatú'ún, te n_i kakandija.

Tu'un Esteban

⁸ Te Esteban, n_i chítú ndi-de jín fuerza, te ñúkúún ní sá'a-de tíñu ñá'nu xaan jín tuni nuu taká ñayivi. ⁹ Te in_i ve'e sinagoga n_i kandongda yaku cháa, cháa libertino, jín cháa ñuu Cirene, jín cháa ñuu Alejandría, jín cháa ñuu Cilicia, jín Asia, n_i kastátá'an jín Esteban. ¹⁰ Ko tú ní kákundée jín-de, chi ndichí-de, te suni n_i ka'an-de jín fuerza máa Espiritu. ¹¹ Yúan-na te n_i kaská'an yaku cháa ja ní kaka'an: N_i kajini so'o-ná ká'an ndiva'a Esteban siki Moisés jín siki Dios, áchí. ¹² Te súan n_i kaská'an-ún ñayivi, jín cháa n_i kayii, jín cháa káchaa tutu. Te n_i kajinu yuán siki-dé, te n_i kakatíin-ún-de kuangoyo jín-de onde nuu junta. ¹³ Te n_i kajani testigo falso ja ní kaka'an: Cháa yá'a, ndita'an kivi ká'an ndiva'a-de siki vé'e i_i yá'a jín siki ley. ¹⁴ Chi n_i kajini so'o-ná ká'an-de ja Jesús, cháa ñuu Nazaret, kanu-de ve'e i_i yá'a, te nasama-de taninu n_i xndóo Moisés nuu-yo. Achí. ¹⁵ Yúan-na te taká ja kaxiukú in_i municipio, n_i kandakoto nuu-dé, te n_i kajini ja jito nuu-dé natu'un nuu ñn ndaja'a ándivi.

7

Tu'un n_i jani ndaa Esteban

¹ Te máa sutú ñá'nu-ga, n_i ka'an jín-de: Súan kúu náún, áchí. ² Te máa-de, n_i ka'an-de: Táta, ñáni, kuni so'o-ní tu'un yá'a jíná'an-ní. Máa Dios, I'a ñá'nu, I'a luu, n_i kenda-ya núu táa-yo Abraham ná n_i kanchaa-de in_i ñuu Mesopotamia, onde ná té ki'in-ga-de kunchaa-de in_i ñuu Harán núu. ³ Te n_i ka'an-ya jín-de: Kenda in_i ñuu-ro jín má'ñú tá'an-ró, te ki'in-ro kunchaa-ro in_i ñuu ja stá'an-ri nuu-ro, áchí-ya. ⁴ Yúan-na te n_i kenda-de in_i ñuu Caldea. Te n_i kanchaa-de in_i ñuu Harán. Te yúan n_i ji'i táa-de. Te n_i sá'a Dios ja ní chaa-de ñuu yá'a nuu kaxiukú-ní vina. ⁵ Te tú ní já'a-ya ñú'un-ún kuu ta'u-dé, ni vasté ñn tí'li. Ko n_i keyu-u-yá ja kuá'a-ya ñú'un-ún nuu-dé onde jín núu taká tata kii nuu-dé, vasa tú ní ío se'e-de sáa. ⁶ Te súan n_i ka'an Dios jín-de: Táta-de kuxiukú jiká-i inga ñuu. Te kuun ciento kuia kuatíñu sáni-de-i te xndó'o-de-i. ⁷ Te n_i ka'an Dios: Ko máa-rí, ndonda-ri siki ñuu nuu kúu-i mozo-ún. Te onde nú n_i kuu-ún, te kenda koyo-i te chiñú'ún-i ruu ichi yá'a. ⁸ Te n_i sá'a-ya contrato jín-de jín tuni ja xiti ndúu-de. Te se'e Abraham n_i kuu Isaac. Te n_i xiti ndúu-de-i nuu uná kivi-í. Te se'e Isaac n_i kuu Jacob, te se'e Jacob n_i kuu ndí'uxí uu máa tata ñuu. ⁹ Te taká tata ñúu-ún, n_i kakukuásún in_i-de. Te n_i kaxikó-de José kua'an-i onde ñuu Egipto, Ko Dios n_i jika-ya jín-i. ¹⁰ Te n_i nama-ya-í nuu taká tundó'o n_i ta'an-i. Te n_i kundichí-i. Te Faraón, cháa kúu rey ñuu Egipto, n_i kusii in_i-de jín-i n_i sá'a-ya. Te n_i chaa-de gobernador siki José. Te José, n_i

tá'ú-de tiñu nuu ñúu Egipto jín núu vé'e Faraón. ¹¹ Te n̄i kii ñn tama xañ n̄i ñúu Egipto jín n̄i ñúu Canaán. ñn tundó'o xañ ní kuu-ún. Te ndiyi táa-yo, tú ní kani'ñ-de ja kée-de jíná'an-de. ¹² Te n̄i jini tu'un Jacob ja ío trigo onde ñuu Egipto. Te n̄i táji-de táa-yo ní kaja'an-de vuelta ñn. ¹³ Te ja vuelta uu, n̄i kanakuni ñani José nuu-dé ja máa-de kúu. Te suni n̄i stá'an José ñani-de nuu Faraón. ¹⁴ Te José, n̄i táji-de chaá kaja'an ja ní kana-de xini táa-de Jacob kii-de jín táká tá'an-de. Ío un̄i xiko xia'un-i. ¹⁵ Súan n̄i kuun Jacob kua'an-de onde ñuu Egipto. Te yúan n̄i ji'i-de jín táká tatá ñúu-yo. ¹⁶ Te chaá-ún, n̄i kanaja'a-de káno'on-de onde ñuu Siquem. Te n̄i kayuji-de ini ve'e añú ja jín plata n̄i jaan Abraham nuu sé'e Hamor ñuu Siquem. ¹⁷ Ko n̄i kuyani kivi ní keyu'u Dios nuu Abraham. Te ñayivi-ún, n̄i ndea-i. Te n̄i kukua'a-í ini ñuu Egipto. ¹⁸ Te n̄i kuu kua. Te n̄i nukuiñi inga rey ini ñuu Egipto ja tú játú'ún-de tu'un José. ¹⁹ Te rey-ún, n̄i xndá'ú-de ñayivi ñúu-yo, n̄i sándiva'a-de jín táa-yo, ja fuerza ná skána-de se'e-de kuu-i. ²⁰ Te kua-ún n̄i kaku Moisés. Te n̄i kusii ini Dios jín-i. Te un̄i yoó ní ja'nu-i ini ve'e táa-i. ²¹ Te náa-i, n̄i skána-ña-í. Te n̄i naki'in sesí'í Faraón-ún-i. Te n̄i skuá'nu-ña-í nátu'un se'e máa-ña. ²² Te n̄i kutu'a Moisés taká tu'un ndíchi ñúu Egipto. Te ñá'nu xañ ní kuu-de jín táká tu'un ká'an-de jín táká tiñu sá'a-de. ²³ Te nuu úu xiko kua-de, te n̄i kusii ini-de kinde'é-de taká ñani-de ja kaku se'e Israel. ²⁴ Te n̄i jini-de nuu ñn chaá Egipto ja sándiva'a jín ñn chaá Israel. Te n̄i stují-dé chaá Egipto-ún, te súan n̄i nama-de ñani nda'ú-de. ²⁵ Ko máa-de, jani ini-de ja júku'un ini taká ñani-de ja Dios n̄i táji-yá-de ja náma-de ñani-de núu. Ko máa ñani-de, tú ní kájuku'un kuti ini. ²⁶ Te inga kivi xian-ún, suni n̄i jini-de nuu úu chaá kajatá'an. Te n̄i ja-de. Te n̄i ka'an-de jín já ná júkuiñi: Súchi, naja kásá'a ndiva'a-ró jín tá'an-ró. Chi ñani-ro kanakuni tá'an-ró. Achí-de. ²⁷ Ko máa cháa já'a ta'u tá'an-ún, n̄i chujíki-de Moisés. Te n̄i ka'an-de: Ndéja ní jani róo ja kúñá'nu-ró te sánda-ro tiñu-ri jíná'an-ri. ²⁸ Te suni kuni-ro ká'ni-ro rúu nátu'un n̄i ja'ni-ro cháa ñuu Egipto iku náún. Achí-de jín Moisés. ²⁹ Te tu'un yá'a n̄i jini so'o Moisés. Te n̄i jinu-de kua'an-de. Te jíká ní ncha-de onde ñuu Madián. Te yúan n̄i skáku ñasí'í-de uu se'e yíi. ³⁰ Te n̄i jinu tuku uu xiko kua. Yúan-na te ñn ndajá'a ándivi, n̄i kenda-ya núu-dé onde nuu ñú'un té'é yúku Sinaí, ma'ñú ñn yuku kayú yáá ñú'un n̄i kenda-ya. ³¹ Yúan-na te Moisés, ndé'é-de, te náa ini-de ja ní jini-de ñu'un-ún. Te n̄i kandita-de náva'a kuni-de nuu. Te n̄i ka'an máa Tatá-yo Dios jín-de: ³² Máa-rí kúu Dios ndiyi táa-ro, Dios Abraham, Dios Isaac, Dios Jacob, achí-ya. Ko Moisés, kisi-i-de, te tú ní chundéé ini-de nde'é-de nuu. ³³ Te máa Tatá Dios, n̄i kachi-ya jín-de: Kiñi'in ndijan-ro já-a-ro. Chi nuu kándi-ro jián, ñu'un íi kúu. ³⁴ A n̄i jini-ri ja sé'e-ri ká'ini-i ini ñuu Egipto, xañ kándo'o-i. Te suni jini so'o-ri ja kánde'e nda'ú-i. Te n̄i kuun-ri vai-ri ja náma-ri-i jíná'an-i. Te vina, ña'an yá'a núsáa. Te ná táji-rí róo ki'in-ro onde ñuu Egipto. Achí-ya jín-de. ³⁵ Núsáa te Moisés yá'a, vasa a n̄i kaské'ichi-i-de te vasa n̄i kaka'an-i: Ndéja ní jani róo ja kúñá'nu-ró sikí-rí, te sánda-ro tiñu-ri, n̄i achi-i jín-de. Ko Dios, n̄i táji-yá-de kua'an-de ja tá'ú-de tiñu nuu-í te nama-de-i. Te ndajá'a-yá ja ní kenda nuu-dé nuu yukú-ún, suni n̄i chindéé ní chituu-ya-dé. ³⁶ Te chaá yá'a, n̄i ndiñi'in-de-i jíná'an-i ini ñuu yúan, te n̄i sá'a-de kua'a tiñu ñá'nu, jín táká tuni ini ñuu Egipto, jín núu mar kuá'á, jín núu ñú'un té'é, uu xiko kua. ³⁷ Chaá yá'a kúu Moisés ja ní ka'an jín táká se'e Israel: Ma'ñú táká ñani-ro, nukuiñi ñn chaá kani tu'un máa Tatá-ro Dios sá'a-ya nátu'un ruu. Te nuu cháa-ún kuni ná'ín-ró tú'un ka'an-de. Achí. ³⁸ Chaá-ún kúu chaá n̄i kandee jín tíku'n̄i ndiyi táa-yo onde nuu ñú'un té'é. Te n̄i ka'an ñn ndajá'a-ya jín-de xini yúku Sinaí, te n̄i ni'in-dé tu'un ndasa kuchaku-yo. Te n̄i jani-de

tụ'un-ún nuu-yo. ³⁹ Ko ndiyi táa-yo, tú ní kákuni-de kuandatụ-de nuu cháa-ún, chĩ sasua nĩ kaské'ichi-de cháa. Te nĩ kākusiin inĩ-de, no'on-de ñuu Egipto kákuni-de núú. ⁴⁰ Te nĩ kaka'an-de jíin Aarón: Sáva'a tĩnĩ-ro I'a ná kúxnúú núu-yo. Chi cháa Moisés, ja ní kiñi'in-de yóo inĩ ñuu Egipto vai-yó, tú kájinĩ-yo naún ní ta'an-de. Achí. ⁴¹ Yúan-na te nĩ kasá'a-de in chelu. Te nuu ndosó-ún nĩ kasoko-dé kiti. Te nĩ kākusi inĩ-de jíin tĩñu nĩ kasá'a-de jíin ndá'a-dé. ⁴² Te Dios, nĩ kuxio-ya núu-dé kua'an-ya. Te nĩ xndóo-ya-dé ná kuátĩñu-de nuu tĩñúú xíní ándíví, nátu'un yóso núu tutú cháa nĩ kajani tụ'un Dios onde sáa: Róo ñayivi Israel, a nĩ kaja'ni-ro kiti núu-rí uu xiko kuia nuu ñú'un té'é náún. ⁴³ Túu, chĩ sasua nĩ kajani-ró vé'e kuii ndosó Moloc jíin tĩñúú xíní máá Renfán, ndoso ja ní kasá'a máá-ró ja chíñú'ún-ró. Ja yúan ná sjá'a-rĩ róo ki'in-ro onde yata ñúú Babilonia, áchĩ-ya. ⁴⁴ Ndiyi táa-yo, onde ñu'un té'é ní kañava'a-de ve'e ñii Dios, nátu'un nĩ tá'ú Dios tĩñu nuu Moisés ja súan sá'a-de ve'e-ún, nátu'un muestra nĩ jini-de. ⁴⁵ Sáa chĩ jíin fuerza Dios nĩ kaskúnu ndiyi táa-yo ñáyivi sijn nación ja ní katijn máá-i ñuu yá'a. Yúan-na te jíin Josué nĩ kivi koyo-de inĩ lugar máá-i, nĩ kákinchaka-de ve'e ñii-ún nĩ kendo yá'a onde kivi David. ⁴⁶ Te David, nĩ kusij inĩ Dios jíin-de. Te nĩ jikan-de ja ná sáva'a-de in ve'e kuu Dios Jacob. ⁴⁷ Ko Salomón, nĩ sá'a-de in ve'e máá-yá. ⁴⁸ Ko I'a ñá'nu-ún, tú ncháa-ya inĩ ve'e kásá'a cháa, nátu'un nĩ ka'an cháa jáni tụ'un-ya onde sáa: ⁴⁹ Andíví kúu silla kánchaa-rĩ, te tá'ú-rĩ tĩñu. Ñuyivi kúu teyu nuu káxndí ja'a-rĩ. Ndasaa koo ve'e kani-ró kúnchaa-rĩ núsáa. Xí ndénu kúu nuu ndétatú-rĩ. ⁵⁰ Á tú ní sá'a ndi'i-rĩ ndatĩñu yá'a, áchí máá Tatá Dios. ⁵¹ Xaan kákujá'a inĩ-ní. Tú kákandija inĩ añú-ní te xaan só'ó-ní. Chĩ nene kajasu-ní nuu Espiritu Santo, nátu'un nĩ kasá'a ndiyi táa-ní onde aná'án. ⁵² Ió in cháa nĩ kajani tụ'un-ya onde sáa ja tú ní káchindikĩn táa-ní-de náún. Chĩ táa-ní, a nĩ kaja'ni-dé cháa kájanĩ tụ'un ja kí máá I'a ndaa núú. Te I'a-ún, a nĩ kanastúu-ní-ya te nĩ kaja'ni-ní-ya. ⁵³ Ko máá-ní, tú ní káskíkuu-ní, vasa ndajá'a máá-yá, nĩ kajani-ya ley nuu-ní. Achí Esteban. ⁵⁴ Taká tụ'un yá'a nĩ kájinĩ so'o. Te nĩ kata'u'u inĩ. Te kánakaji ñii yú'u kájito Esteban. ⁵⁵ Ko máá Esteban, nĩ kútú-de Espiritu Santo. Te nĩ ndakoto-de ichi ándíví. Te nĩ jini-de ja ndíi ncháa nuu kánchaa Dios. Te Jesús, kándij-ya íchi ndává'a Dios. ⁵⁶ Te nĩ ka'an-de: Vina te ndé'é-rĩ ja núña ándíví. Te ndé'é-rĩ nuu máá Sé'e cháa kándij-ya íchi ndává'a Dios. Achí-de. ⁵⁷ Yúan-na te nĩ kákana kó'ó. Te nĩ kajasu so'o. Te in jinu-ni nĩ kádonnda vaá sikĩ Esteban. ⁵⁸ Te nĩ kákiñi'in Esteban kua'an jíin-de onde yu'u ñúú. Te nĩ káskána tikáchí. Te nĩ kaja'a yuu xini-dé. Te ñáyivi kánde'é, nĩ káchúkú-i tikáchí-ún nuu já'a in cháa súchí nání Saulo. ⁵⁹ Te nini kájoto yuu xini Esteban, te nĩ ka'an nda'ú Esteban jíin máá Jító'o-yo: Táta Jesús, naki'in-ní añú-ná vina, áchí-de. ⁶⁰ Te nĩ jukuiñi jítí-de. Te nĩ ka'an jaa-de: Táta, ma chí'i-ní cuenta kuachi yá'a sikĩ-í jíná'an-i, áchí-de. Súan nĩ ka'an-de tụ'un yá'a, te nĩ jii-ni-de.

8

Ja ní chindikĩn Saulo tiku'nĩ kándija

¹ Te Saulo, nĩ jatú'ún-de ja ní jii Esteban. Te kivi-ún nĩ kejá'a káchindikĩn xaan-í tiku'nĩ kándija inĩ ñuu Jerusalén. Te tiku'nĩ-ún, nĩ kajicha nuu-i kaja'an-i ní ndáñúú Judea jíin ndáñúú Samaria. Ko cháa apóstol chĩ túu. ² Te cháa káchiñú'ún Dios, nĩ kájachĩnduji-de Esteban. Te nĩ kande'e xaan-dé ja ní naa Esteban. ³ Ko Saulo, chĩ xnáa-dé tiku'nĩ kándija kuní-de. Te kivi-de ndita'an ve'e. Te ñú'un-de cháa, ña'an, táan-dé-i vekaa.

Ja ní jika tụ'un Dios inĩ ñuu Samaria

4 Te taká ñayivi ní kajicha nuu-ún, kája'an-i taká ñuu kájani-i tu'un Dios. 5 Te Felipe, ni kuun-de kua'an-de ñuu Samaria. Te yúan ni jani-de tu'un Cristo nuu ñayivi. 6 Te taká ñayivi-ún, ni kachu'un ini-i taká tu'un ja ní ka'an Felipe jín-i. Te ni kajini so'o-i, te ni kajini-i taká tuni ni sá'a-de. 7 Chi ini kua'a ñayivi ní kiñi'in-de tachí kini. Te ni kenda-ún kákana kó'ó kája'an. Te tini chaa ni kuyúnú jín chaa rengo, ni kanduva'a-de. 8 Te ni kakusi xáan ini ñayivi ñuu-ún. 9 Te ini ñuu-ún ni jo in chaa nání Simón. Te chaa-ún, chaa ñavá'a kúu-de. Te xaan kánaa ini ñayivi ñuu Samaria kánde'é-i. Te ni ka'an-de ja in chaa ñá'nu xaan kúu máa-de. 10 Te ñayivi, xaan vá'a kachu'un ini-i tu'un ká'an-de onde suchí lúli te onde chaa ñá'nu. Te ni kaka'an-i: Chaa yá'a xaan yí'i fuerza Dios ñá'nu ini-de. 11 Te kachu'un ini-i tu'un ká'an-de, chi xaan káni kivi ní sá'a-de tiñu ñavá'a nuu-í, ni kánaa ini-i kánde'é-i. 12 Ko nuu-í ni jani Felipe tu'un va'a ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, jín tú'un sí'ví Jesucristo. Yúan-na te ni kakandíja-i. Te ni kajanducha-í kúu chaa kúu ña'an. 13 Te máa Simón, suni ni kandíja-de, ni janducha-dé. Te ni jika kuu-de jín Felipe, ndé'é-de ja sá'a Felipe taká tuni jín taká tiñu ñá'nu. Te ni kee nuu-dé kándi-de. 14 Te chaa apóstol ká'in-de ini ñuu Jerusalén, ni kajini tu'un-de ja ñayivi ñuu Samaria, ni kajatá'ú-i tu'un Dios. Te ni katáji-de Pedro jín Juan kája'an-de yúan. 15 Te ni jakoyo chaa-ún. Te ni kajikan ta'u-dé ja'a ñayivi-ún, nává'a ná ní'in-í Espiritu Santo jíná'an-i. 16 Chi té cha'an-ga kii-ya siki ní in-i. Chi máni ni kajanducha-í jín sí'ví Jesús. 17 Yúan-na te ni kachaa-de nda'a-dé xini-í jíná'an-i te ni chaa Espiritu Santo siki-í. 18 Te ni jini Simón ja súan kachaa apóstol nda'a-dé xini ñayivi-ún, te já'a-ya Espiritu Santo nuu-í. Te kua'a-de xu'ún núu apóstol kuní-de núu. 19 Te ni ka'an-de: Suni kuní-ná ja kuá'a-ni fuerza yá'a nuu-ná nává'a nani ñayivi xndéé-ná nda'a-ná xini-í, te chaa Espiritu Santo siki-í, áchí-de. 20 Yúan-na te ni kachi Pedro jín-de: Xu'ún-ró ná náa jín-ró, chi jani ini-ro já jín xu'ún kúu kuaan-ró tá'u já'a Dios. 21 Tú cuenta-ro ni tú ta'u-ro já kúndi-ro siki tíñu yá'a, chi tú ío ndaa ini añú-ro núu Dios. 22 Núsáa te nakani ini-ro siki kuáchi-ró yá'a. Te nandakan ta'u-ro núu Dios, sanaa te sá'a-ya tóká'nu ini-ya núu kuáchi ñú'un ini-ro. 23 Chi jini-ri ja xáan kújá'a ini-ro núu-yá. Te máni kuáchi tin roó. Achí Pedro jín-de. 24 Yúan-na te ni ka'an Simón jín-de: Kakan ta'u máa-ró já'a-rí nuu máa Jító'o-yo nává'a ni in tu'un ká'an-ro ján ma kí siki-rí, áchí-de. 25 Te máa-de, ni kaka'an ndaa-de. Te ni kajani-de tu'un Dios. Te ni kanaxió káva-de káno'on-de ñuu Jerusalén. Te kua'a-gá ndañúu Samaria kájani-de tu'un va'a.

Felipe jín chaa eunuco

26 Te in ndajá'a máa Tatá Dios, ni ka'an-ya jín Felipe: Ndukuiñi te ki'in-ro íchi sur, ichi já kenda ini ñuu Jerusalén, ja kúun kua'an onde ñuu Gaza. Achí-ya. Te yúan chi ñu'un té'é kúu. 27 Yúan-na te ni ndukuiñi Felipe kua'an-de. Te ni kenda-ni in chaa eunuco etíope. Te chaa-ún játíñu-de nuu reina etíope, nání-ña Candace. Te in gobernador kúu-de. Te suni ndíto-de yaka xu'ún-ña. Te ni kii-de ñuu Jerusalén, ni kichiñú'ún-de Dios. 28 Te kuano'on-dé kanchaa-de nuu carreta-de. Te ká'u-de tutu ni chaa Isaías chaa ni jani tu'un Dios onde sáa. 29 Te máa Espiritu ni ka'an-ya jín Felipe: Kuá'an te kita'an-ro carreta-ún. 30 Te Felipe, ni kundéé-de ni jaa-de. Te ni jini so'o-de ká'u chaa-ún tutu ja ní chaa Isaías onde sáa. Te ni jika tu'ún-de chaa-ún: Á júku'un ini-ni naún ká'u-ni xí túu. Achí-de. 31 Te máa eunuco, ni ka'an-de jín Felipe: Te ndasa júku'un ini-ná te nú tú stá'an in chaa nuu-ná, áchí-de. Te ni ka'an nda'ú-de ja ná kaa Felipe nuu carreta-de te kunchaa-de jín-de. 32 Te nuu ká'u-de tutu ii-ún ni ka'an tu'un yá'a: Natu'un in ri ja kuá'an-ti kúu-ti, súan ni

ja'an-ya. Te nátu'un ñn lélú sété tú ndé'e-ti, suni súan tú ní ká'an kuti-yá. ³³ Te hora ñi kuka nuu-yá, tú ní sándaa va'a-i jíin-yá. Ndasá koo tu'un tata-ya, chi ñi ji'i-ya iní ñuyívi yá'a. Achí. ³⁴ Yúan-na te cháa eunuco-ún, ñi ka'an-de: Cháa ñi jani tu'un yá'a, ndé sikí cháa ká'an-de. Sikí máa-de xí sikí ingá cháa, áchí-de jíin Felipe. ³⁵ Yúan-na te Felipe, ñi kejá'a-de ká'an-de. Te jíin tú'un ká'an tutu ii-ún ñi jani-de tu'un va'a Jesús nuu cháa-ún. ³⁶ Te nini kája'an-de ichi-ún, te ñi jakoyo-de ñn nuu ñú'un nducha. Te ñi ka'an cháa eunuco: Yá'a ñú'un nducha. Á tú kuu kuanducha-ná, xí ndéja jasú. Achí-de. ³⁷ Te ñi kachi Felipe: Nú kándija-ní onde jíin iní jíin añú-ní, te kuu, áchí-de. Te ñi ka'an eunuco: Kándija-ná ja Jesucristo kúu máa Sé'e Dios, áchí-de. ³⁸ Te ñi tá'ú-de tiñu ñi jukuiñi carreta. Te ñi kanuu ndendú-de kája'an-de nuu ñú'un nducha yúan. Te ñi skuánducha Felipe cháa eunuco. ³⁹ Te nuu ní kanana-de iní nducha, te Espíritu máa Tatá Dios, ñi chaxio-ni-ya Felipe kua'an-de. Te cháa eunuco, tuká ní jiní-de nuu Felipe. Te ñi ki'in-de ichi kuáno'on-dé. Te kúsi iní-de. ⁴⁰ Ko Felipe, ñi ndenda-de onde ñuu Azoto. Te nini já'a-de kua'an-de, te jáni-de tu'un va'a-ya táká ñuu. Te vása ní ja-de ñuu Cesarea.

9

Ja ní nakani iní Saulo

¹ Te Saulo, nákata-de ja ndóna-de ka'ni-dé taká cháa káskuá'a tu'un máa Jító'o-yo. Te ñi ja-de nuu sutú kúñá'nu-ga. ² Te ñi jikan-de tutu nuu cháa-ún ja kí'in-de taká ve'e sinagoga ñuu Damasco, nává'a katñn-de sava cháa xí ñá'an já ká'jin sikí tú'un-ya. Te ku'ni-de ñayívi-ún kunchaka-de-i kii-de jíin-i ñuu Jerusalén kuní-de. ³ Te ñi ki'in-de ichi kuá'an-de. Te ñi kuyani-de ñuu Damasco. Te sánaa-ní te ñi ndii ncháa-ni ñí núu-dé onde andívi. ⁴ Te ñi ndua-ni-de nuu ñú'un. Te ñi jini so'o-de ká'an ñn tu'un jíin-de: Saulo, Saulo, najá chindikín-ro rúu. Achí. ⁵ Te máa-de, ñi ka'an-de: Ndé cháa kúu-ní vii, Táta, áchí-de. Te ñi kachi-ya jíin-de: Máa-rí kúu Jesús ja chindikín-ro rúu. Xaan yíi kúu ja kuañú yátá-ró punta garrocha. Achí-ya. ⁶ Te máa-de, kisi-i-de, chi yú'ú-de. Te ñi ka'an-de: Táta, naún sá'a-ná kuní-ní, áchí-de. Te máa Jító'o-yo, ñi kachi-ya jíin-de: Ndukoo, te kivi-ró iní ñuu. Te yúan ni'in-ro tú'un ndasa sá'a-ró. Achí-ya. ⁷ Te cháa kája'an jíin Saulo, ñi kajukuiñi-de kákee nuu-dé kánde'é-de. Chi ñi kajini so'o ndija-de ní'in, ko tú ní kájiní-de nuu ní ñn cháa ká'an. ⁸ Yúan-na te ñi ndukoo Saulo nuu ñú'un. Te ñi ndakoto-de. Ko tú ní ñn nuu ní jiní-de. Te kátñn cháa-ún nda'a-dé kája'an-de jíin-de. Te ñi kaskívi-de Saulo iní ñuu Damasco. ⁹ Te yúan ñi kanchaa-de uní kivi. Te tú ní kúu kuti ndé'é-de, ni tú ní yé-de staa, ni tú ní jíi-de nducha.

Saulo iní ñuu Damasco

¹⁰ Te ñi io ñn cháa skuá'a tu'un-ya ñuu Damasco nání-de Ananías, te jíin jáni ñi ka'an máa Jító'o-yo jíin-de: Ananías, áchí-ya. Te máa-de, ñi ka'an-de jíin-yá: Táta, yá'a kanchaa-ná, áchí-de. ¹¹ Te ñi ka'an máa Jító'o-yo jíin-de: Ndukuiñi te ki'in-ro íchi yá'ya ja nání derecha. Te iní ve'e Judas ná ndúkú-ró ñn cháa nání Saulo ñuu Tarso, chi jandáa jikán ta'u-dé. ¹² Te skóto jani-de ja ñn cháa nání Ananías, kivi-de te cháa nda'a xiní-dé, nává'a ndundijin nduchi-dé. Achí-ya. ¹³ Yúan-na te ñi ka'an Ananías: Táta, a ñi jini tu'un-ná sikí cháa yúan ja xaan sá'a ndíva'a-de jíin ñayívi ndóo-ní iní ñuu Jerusalén. ¹⁴ Te vina ñi cháa-de yá'a ndíso-de tiñu sutu ñá'nu, nává'a katñn-de taká ñayívi kachiñú'ún-i níi, te taan-dé-i vekaa. Achí-de. ¹⁵ Te máa Jító'o-yo, ñi ka'an-ya jíin-de: Kuá'an, chi cháa ñi kaji máa-rí kúu cháa jian, nává'a ná káni-de tu'un-ri kí'in-de ñí núu

ñáyivi s̄in nación, n̄í n̄u rey, j̄ín n̄í n̄u táká ñáyivi ñúu Israel. ¹⁶ Ch̄i stá'an-ri nuu-dé ja kánúu ndó'o-de kua'a xaan túndó'o sik̄i sí'ví-rí. Achí-ya. ¹⁷ Yúan-na te kua'an Ananías. Te n̄i k̄ivi-de in̄i ve'e-ún. Te n̄i xndée-de nda'a-dé xin̄i Saulo. Te n̄i ka'an-de: N̄áni, Saulo. Máa Jító'o-yo Jesús, I'a n̄i kenda nuu-ro íchi vái-ró, n̄i tájí-yá ruu vai-ri nuu-ro náv'a ná ndúndij̄in nduchi-ro, te ná kútú-ró Esp̄iritu Santo. Achí-de. ¹⁸ Te n̄i koyo-ni nátu'un soq yúndúchi-dé. Te n̄i ndundij̄in nduchi-dé. Te n̄i ndukuiñi-de. Te n̄i janducha-dé. ¹⁹ Yúan-na te n̄i nakee-dé staa. Te n̄i nani'in iní-de. Te n̄i kendo Saulo yaku k̄ivi j̄ín cháa káskuá'a ja káxiukú-de in̄i ñuu Damasco. ²⁰ Te n̄i kejá'a-ni-de jáni-de tu'un Jesucristo in̄i ve'e sinagoga, áchí-de ja I'a yá'a kúu-ya Sé'e Dios. ²¹ Te taká ñáyivi ní kajini so'o tu'un ká'an-de, n̄i kakee nuu-í kándé'é-i. Te n̄i kaka'an-i: Á nasu cháa yá'a xaan sá'a ndiva'a-de j̄ín táká ñáyivi kándaku ñi'in sí'ví-yá yá'a núu. Te ja yúan ní cha-de yá'a, ku'ni-de preso no'on-de j̄ín-i nuu sutú ñá'nu núu. Achí-i. ²² Ko Saulo, ví'í-gá n̄i ndúkú ndéé-de n̄i sáká nuu-de xin̄i cháa judío káxiukú iní ñuu Damasco, ká'an téyí-de ja Jesús kúu Cristo. ²³ Te n̄i kuu-ga k̄ivi. Te cha judío, n̄i kanat̄in tu'un tá'an-de ja ká'ni-dé Saulo. ²⁴ Ko Saulo, n̄i ni'in-dé tu'un ja súan n̄i kandat̄u'ún cháa-ún. Te máa cháa judío ndúú ñúu-ni kájito yu'u-dé ichi núu kenda yuxé'é ñúu ja ká'ni-dé Saulo núu. ²⁵ Yúan-na te cha káskuá'a j̄ín-de, n̄i k̄aki'in-de Saulo akuáa. Te in̄i ñin j̄ika n̄i kaskúun-de cha j̄ika ñin nama ñúu-ún.

Saulo in̄i ñuu Jerusalén

²⁶ Te nuu ní najaa-de ñuu Jerusalén, te kuní-de naketá'an-de j̄ín cháa káskuá'a-ún. Ko máa cháa-ún, n̄i kayu'ú-de n̄i kajito-de Saulo, ch̄i tú ní kákandija-de ja cháa skuá'a kúu Saulo. ²⁷ Ko Bernabé, n̄i jaka-de kua'an j̄ín-de nuu cháa kákuu apóstol. Te n̄i jani-de tu'un nuu cháa-ún ndasa n̄i jin̄i Saulo nuu máa Jító'o-yo íchi kuá'an-de, te n̄i ka'an-ya j̄ín-de, j̄ín ndasa n̄i chundéé iní Saulo n̄i ka'an téyí-de tu'un Jesús in̄i ñuu Damasco. ²⁸ Te ndénda-de ndívi-de ñuu Jerusalén j̄ín cháa kákandija yúan. ²⁹ Te n̄i jani téyí-de tu'un máa Jító'o-yo. Te n̄i státá'an-de j̄ín cháa judío ñuu Grecia. Ko máa cháa-ún, kákuni-de ka'ni-dé Saulo. ³⁰ Te n̄i kajini tu'un taká ñani. Te n̄i kachu'un íchí-de Saulo onde ñuu Cesarea. Te yúan n̄i katájí-de Saulo kuano'on-dé onde ñuu Tarso. ³¹ Te tikuni kákandija n̄í iní ñuu Judea, j̄ín ñúu Galilea, j̄ín ñúu Samaria, tuká ní káchindik̄in-de-i. Te n̄i ja'nu-ga-i j̄ín tú'un. Te n̄i kachiñú'ún-i máa Jító'o-yo. Te n̄i k̄andundéé iní-i n̄i sá'a Esp̄iritu Santo. Te n̄i ndea-ga-i.

Ja ní nduvá'a Eneas

³² Te Pedro, j̄ika kuu-de nuu-í taká lado. Te suni n̄i ja'an-de nuu ñáyivi ndóo in̄i ñuu Lida. ³³ Te yúan n̄i jin̄i-de nuu ñin cha nání Eneas, ja ní kuu un̄a kua káa-de j̄ito, ch̄i n̄i kuyúnú-de. ³⁴ Te n̄i kach̄i Pedro j̄ín-de: Eneas, Jesucristo ná násáva'a-ya róo. Ndukoo, te natuu-ro j̄ito-ró. Achí-de. Te n̄i ndukoo-ni cha-ún. ³⁵ Te n̄i kajini taká ñáyivi káxiukú ñúu Lida j̄ín ñúu Sarón. Te n̄i kanaxió káva in̄i-i nuu máa Jító'o-yo.

Ja ní nachaku Dorcas

³⁶ Te suni n̄i io ñin ña'an skuá'a in̄i ñuu Jope, nání-ña Tabita, ja kuní ka'an nuu yú'u griego, Dorcas. Ña'an yá'a, xaan ní sá'a-ña tíñu va'a j̄ín caridad. ³⁷ Te k̄ivi-ún n̄i ku'u-ña. Te n̄i j̄i'i-ña. Te n̄i ndi'i n̄i nasándoo-de ña'an-ún. Te n̄i kajak̄in-de-ña ñin in̄i ve'e. ³⁸ Te ñuu Lida, yani káncha j̄ín ñúu Jope. Te cha káskuá'a-ún, n̄i kajini tu'un-de ja káncha Pedro yúan. Te n̄i katájí-de uu cha kuaka'an nda'ú j̄ín Pedro: Ma kúkuéé-ni te cha-ni nuu-ná, áchí-de. ³⁹ Yúan-na te n̄i ndukuiñi Pedro kua'an-de j̄ín-de. Te nuu ní jaa-de, n̄i

kajaka-de Pedro kua'an-de jíin-de iní ve'e-ún. Te yúan, taká ña'an viuda, nì kajíko ndúu-ña-dé kánde'e-ña. Te kástá'an-ña taká su'nu jíin taká tikachí ní sá'a Dorcas ná nì kanchaa-ña jíin-ña jíná'an-ña núu. ⁴⁰ Yúan-na te Pedro, nì jacha ndi'i-de ñayivi-ún kaja'an-i yata vé'e. Te nì jukuiñi jíti-de. Te nì jikan ta'u-dé. Te nì naxió koto-de ichi núu kátuu ndíyi-ún. Te nì ka'an-de: Tabita, nduko, áchi-de. Te máa-ña, nì ndakoto-ni-ña. Te nì jini-ña núu Pedro. Te nì nduko-ni-ña. ⁴¹ Te máa-de, nì tin-de nda'a-ña. Te nì xndúkuiñi-de-ña. Yúan-na te nì kana-de xini ñayivi ndoo jíin viuda. Te nì stá'an-de-ña já á chakú-ña. ⁴² Te tiñu yá'a nì jicha tu'un ní ñuu Jope kua'an. Te kua'a ñayivi, nì kakandija-i nuu máa Jito'o-yo. ⁴³ Te Pedro, kua'a kivi ní kendo-de iní ñuu Jope, kanchaa-de ve'e in chaa curtidor nání Simón.

10

Pedro jíin Cornelio

¹ Te iní ñuu Cesarea nì jo in chaa nání Cornelio, nì kuu-de capitán, nì tin-de soldado nání Italiana. ² Chaa chíñu'ún vá'a Dios kuu-de onde jíin ní vé'e-de. Te bueno sá'a-de caridad nuu taká ñayivi. Te nene jikan ta'u-de nuu Dios. ³ Te chaa yá'a, nì skoto-ya-dé natu'un ka'uní aini. Te nì jini-de nuu in ndajá'a máa Dios nì kivi-ya núu kanchaa-de. Te nì ka'an-ya jíin-de: Cornelio, áchi-ya. ⁴ Te máa-de, nì ndakoto-de nuu-yá. Te yú'u-de. Te nì ka'an-de: Naún kuní-ní Táta, áchi-de. Te nì kachi-ya jíin-de: A nì jini Dios ndasa jikan ta'u-ro jíin já sá'a-ró caridad. ⁵ Vina te táji-ró uu chaa ná kí'in-de ñuu Jope. Te kana-ró xini Simón ná kí-de, te chaa-ún, nání-de Pedro. ⁶ Ncháa núu-de ve'e in chaa nání Simón curtidor, ja ncháa ve'e-de yani yundúcha mar. Te máa-de kastu'ún núu-ro ndéja kánúu sá'a-ró. Achí-ya. ⁷ Te ndajá'a ní ka'an jíin Cornelio, a kua'an-ya. Te nì kana-de xini uu mozo-de jíin xini in soldado ja jatiñu kútu núu-dé. ⁸ Te onde nì ndi'i nì nakani-de taká tu'un nuu mozo-ún, te nì táji-de mozo kaja'an onde ñuu Jope. ⁹ Te inga kivi xian-ún, kájika-i kaja'an-i. Te nì kakuyani-i ñuu-ún. Te Pedro, ná ka'uxi uu nì kaa-de xini vé'e ja kakán ta'u-dé. ¹⁰ Te nì chaa soko chii-de. Te nì kuni-de kee-dé staa. Ko nini kásatu'a-ña-ún, te nì skoto-ya-dé. ¹¹ Te nì jini-de núña andívi. Te in bulto natu'un in sa'ma kuitá já nú'ni ndíkúun punta, nì kuun vai nuu ñu'un ní skoto-ya-dé. ¹² Te iní-ún kañu'un taká kiti kúun ndá'a ío nuu ñu'un yá'a, jíin koo, jíin taká tisaa andívi. ¹³ Te nì jini so'o-de in tu'un nì ka'an: Pedro, ndukuiñi, te ka'ni-ro, te kee-ro, áchi. ¹⁴ Ko Pedro, nì ka'an-de: Ma kuu Táta, chi té kee-gá-ná kuñu chá'an ni ja tú ío ndoo, áchi-de. ¹⁵ Te nì ka'an tuku jíin-de vuelta uu: Ja ní sándoo Dios, ma skúnání-ró kúñu chá'an, áchi. ¹⁶ Te tu'un yá'a nì kii uní vuelta nuu-dé. Te sa'ma kuitá-ún, nì ndaa kuano'on andívi. ¹⁷ Te nini kanchaa Pedro jani iní-de naún kuu ja ní jini-de-ún, te nì jakoyo mozo nì táji Cornelio kua'an, kájika tu'un-i ve'e Simón onde nì jakoyo-i yuxé'é cháa-ún. ¹⁸ Te nì kaka'an jaa-i. Te nì kájika tu'un-i nú yúan ncháa in chaa nání Simón, te ío inga sívi-de nání-de Pedro. ¹⁹ Te nini kanchaa Pedro nakani iní-de nú naún kuu ja ní jini-de-ún, te nì ka'an máa Espiritu jíin-de: Nì chaa uní mozo kánandúkú-i róo. ²⁰ Ndukuiñi, te nuu-ró. Te ma yú'u-ro kí'in-ro jíin-i. Chi máa-rí, nì táji-rí-i vai-i, áchi-ya. ²¹ Yúan-na te Pedro, nì nuu-de nuu mozo nì táji Cornelio. Te nì ka'an-de: Amigo, máa-rí kuu chaa kánandúkú-ró. Ndé siki kuu ja vai koyo-ró núu-rí núsáa, áchi-de. ²² Te máa mozo-ún, nì kaka'an-i: Cornelio, chaa capitán, chaa ndaa, chaa chíñu'ún vá'a Dios kuu-de. Te suni taká ñayivi judío kaka'an-i ja cháa va'a kuu-de. Nì ka'an in ndajá'a ndoo-ya

jíin-de ja ná kána-de xini-ní kii-ní ki'on vé'e-de. Te ná kúni ná'in-de tu'un ka'an-ní jíin-de. Achí-i. ²³ Yúan-na te ni skívi-de mozo-ún ini ve'e. Te ni kakendo-i yúan. Te inga kivi xian-ún, ni ndukoo-de. Te ni kee-de kája'an-de. Te suni kája'an yakú ñani ñuu Jope jíin-de. ²⁴ Te inga kivi ní jakoyo-de ñuu Cesarea. Te Cornelio, ndátu-de chaá jíná'an-de, chi ni stútú-de tá'an-de jíin amigo va'a-de. ²⁵ Te nini kivi Pedro ini ve'e, te ni kenda Cornelio ka'an-de jíin Pedro. Te ni jukuiñi jítí-de nuu já'a Pedro. Te ni chiñú'ún-de chaá. ²⁶ Ko Pedro, ni xndúkuiñi-de Cornelio. Te ni ka'an-de: Ndukuiñi, chi ruu, suni chaá kúu-ri. Achí-de. ²⁷ Te kándatu'ún-de. Te ni kivi koyo-de. Te ni jini Pedro ja ní kakutútú kuá'a ñáyivi káxiukú-i ini ve'e. ²⁸ Te ni ka'an Pedro jíin ñáyivi-ún: A kájiní-ní ja tú ío ley ja ñin chaá judío, ketá'an-de xí sá'a-de ñin visita nuu ñin chaá tú kúu judío. Ko Dios, ni stá'an-ya núu-ná ja tú ni ñin ñáyivi chá'an, ñáyivi kini ío. ²⁹ Ja yúan, te nuu ní kana-ní xini-ná, te vaj-ná, tú ní sá'a-ya ini-ná. Ja yúan jiká tu'ún-ná ní: Na sikí kúu ja ní kana-ní náá, achí Pedro. ³⁰ Yúan-na te ni ka'an Cornelio: Vina ío kuun kivi nátu'un máá hora yá'a ío ndicha ini-ná. Te ka'uní aini kúu jikán ta'u-ná ini ve'e-ná. Te ni chaá ñin ndajá'a-ya nuu-ná. Te ndíi ncháa sa'ma ñú'un-ya. ³¹ Te ni ka'an-ya jíin-ná: Cornelio, a ni jini Dios ndasa jikan ta'u-ro jíin já sá'a-ró caridad. ³² Núsáa te táji-ro mozo ná kí'in ñuu Jope. Te kana-ró xini ñin chaá kúu Simón ja nání-de Pedro, ná kí-de nuu-ro. Te chaá-ún, ncháa-de ve'e ñin chaá nání Simón curtidor. Te máá yú'u mar ncháa ve'e-de. Te chaá chaá-ún, te kastu'ún-de nuu-ro, achí-ya jíin-ná. ³³ Súan ni kuu. Te ni táji-ná mozo kujaa kana ní. Te va'a ni sá'a-ní ja ní chaá-ní. Te vina, taká-ná, ká'jin tútú-ná yá'a nuu Dios, nává'a kuni so'o-ná tu'un ka'an-ní, ndasa ni tá'ú Dios tiñu nuu-ní. Achí-de. ³⁴ Yúan-na te ni ka'an Pedro: Vina te ni jini ndaa-ná ja Dios tú ncháa nuu-ya ñáyivi. ³⁵ Chi nani ñáyivi, nú kachiñú'ún-i-ya te kásatiñu va'a-i nuu-ya, te kúsi iní-ya jíin-i. ³⁶ Ni ka'an-ya jíin taká se'e Israel, ni kastu'ún-ya nuu-í ja máá Jesucristo já'a-ya tú'un ndéé iní-i. Te I'a yá'a kúu Jito'o taká-yo. ³⁷ Máá-ní, a kájiní tu'un-ní tu'un Jesucristo. Chi ni jani Juan tu'un jánducha, yúan-na te ni kejá'a tú'un-ya ondé ñuu Galilea, te ni jicha nuu ní ñuu Judea, ³⁸ ndasa ni ja'a Dios Espiritu Santo jíin fuerza nuu-ya. Te ndasa ni jika kuu ya ní sá'a-ya tiñu va'a, te ni nasáva'a-ya taká ñáyivi tá'an tachí kini. Chi Dios, ni chindéé ní chituu-ya Jesús ñuu Nazaret. ³⁹ Te máá-ná, ni kajini-ná taká tiñu ni sá'a-ya iní ñuu Judea, jíin iní ñuu Jerusalén. Te ni kaja'ni-i-ya, ni kajata kaa-i-ya jiká ñin cruz. ⁴⁰ Ko I'a yá'a, ni nachaku-ya ní sá'a Dios kivi uní. Te ni ndenda ndijin-ya ní sá'a Dios. ⁴¹ Ko tú ní ndénda ndijin-ya núu taká ñáyivi, chi máni nuu cháa ja á ni kaji Dios ja kúu-de testigo. Te testigo-ún kákuu-ná, chi ni kayee-ná staa ni kají'i-ná nducha jíin-ya, nuu ní nachaku-ya má'ñú ndíyi. ⁴² Te ni tá'ú-ya tiñu nuu-ná jíná'an-ná ja ná káni-ná tu'un-ya núu taká ñáyivi. Te ka'an ndaa-ná ja ní jani Dios máá-ya kuu-ya juez nuu ñáyivi káichaku jíin núu ñáyivi ní kají'i. ⁴³ Chi tu'un I'a yá'a ni kaka'an ndaa taká chaá ni kajani tu'un Dios onde sáa. Ja taká ñáyivi kándija nuu-ya, jíin sí'v'i-ya koo tuká'nu ini nuu taká kuachi-i. Achí Pedro.

Ja ní jaa Espiritu Santo sikí ñáyivi sijn nación

⁴⁴ Te nini ká'an Pedro taká tu'un yá'a, te ni chaá-ni Espiritu Santo sikí taká ñáyivi kájiní so'o tu'un ká'an-de. ⁴⁵ Te chaá kákandija, ja ní jakoyo jíin Pedro, ja kákuu-de chaá ni kaxiti ndúu, ni kanaa iní-de kánde'é-de ja súni ni chaá Espiritu Santo sikí ñáyivi sijn nación. ⁴⁶ Chi ni kajini so'o-de kaka'an ñáyivi-ún sijn yu'u, te kánakana jaa-i Dios. ⁴⁷ Yúan-na te ni ka'an Pedro: Ndéja jasú

kii nducha, náva'a ná kuánducha ñáyivi yá'a, chi n̄i chaá Espíritu Santo sik̄i máá-i nátu'un sik̄i máá-yó, áchí-de. ⁴⁸ Te n̄i tá'ú-de tiñu nuu-í jíná'an-i ja ná kuánducha-í jín s'í'ví máá Jító'o-yo Jesús. Yúan-na te n̄i kaka'an nda'ú-i jín-de ja ná kéndoo-de jín-i yakū kivi.

11

¹ Te chaá apóstol jín táká ñani ká'jin n̄i ñúu Judea, n̄i kajini tu'un-de ja ñáyivi s̄in nación, suni n̄i kajatá'ú-i tu'un Dios. ² Te n̄i ndaa Pedro kuano'on-dé ñuu Jerusalén. Te sava chaá n̄i kaxiti ndúu, n̄i kaka'an sik̄i-dé. ³ Te n̄i kaka'an-de: Naja ní kivi-ró iní ve'e chaá tú ní kaxiti ndúu, te n̄i yee-ro stáa jín-de, áchí. ⁴ Yúan-na te n̄i kejá'á Pedro n̄i jani káji-de tu'un nuu cháa-ún: ⁵ N̄i kanchaa-ri ñuu Jope. Te nini jikán ta'u-rí, te n̄i skóto-ya rúu. Te n̄i jini-ri ñin bulo nátu'un ñin sa'ma kuítá já nú'n̄i ndíkúun punta. Te n̄i kuun vai onde nuu-rí ichi ándívi. ⁶ Te n̄i nde'é-rí. Te n̄i jini-ri ja iní-ún káñu'un kiti kúun ndá'a kájika nuu ñú'un yá'a, jín kiti xáan, jín kóo, jín tísaa andívi. ⁷ Te n̄i jini so'o-ri ñin tu'un n̄i ka'an jín-rí: Pedro, ndukuiñi, ka'ni-ro te kee-ro. Achí. ⁸ Te n̄i ka'an-ri: Ma kúu Táta, chi té kee-gá-ná kuñu chá'an ni kuñu ja tú ío ndoo. ⁹ Ko tu'un-ún n̄i ka'an tuku jín-rí onde andívi: Ja ní sándoo Dios ma skúnání-ró kúñu chá'an. Achí. ¹⁰ Te suni súan n̄i ka'an un̄i vuelta. Yúan-na te n̄i ndaa bulo-ún kuano'on ichi ándívi. ¹¹ Yúan-na te suni hora-ún n̄i jakoyo un̄i mozo kánandúkú-i ruu. Te onde ñuu Cesarea n̄i ta'u tíñu nuu-í vai-i. Te n̄i jakoyo-i ve'e-ri. ¹² Te máá Espíritu, n̄i ka'an-ya jín-rí ja má yú'ú-ri ki'in-ri jín-i. Te suni n̄i kaja'an iñu ñani yá'a jín-rí. Te n̄i kivi koyo-ri iní ve'e ñin chaá. ¹³ Te chaá-ún, n̄i jani-de tu'un nuu-rí, ná n̄i jini-de ñin ndajá'a ándívi kándij-ya iní ve'e-de. Te n̄i ka'an-ya jín-de: Táji-ró mozo ná kí'in ñuu Jope te kana-ró xiní Simón, chaá nání Pedro, ná kí-de. ¹⁴ Te chaá-ún, kani-de tu'un nuu-ro ndasa kaku-ró onde jín n̄i vé'e-ró, áchí-de jín-rí. ¹⁵ Te nuu ní kejá'á-rí ká'an-ri, te n̄i chaá Espíritu Santo sik̄i-í jíná'an-i suni nátu'un n̄i chaá-ya sik̄i-yo já xnáñúu. ¹⁶ Yúan-na te n̄i nukū'un in̄i-ri tu'un n̄i ka'an máá Jító'o-yo: Jandaa jín ndúcha skuánducha Juan. Ko róo, chi jín Espíritu Santo kuanducha-ro jíná'an-ró, áchí-ya. ¹⁷ Te nú suni n̄i ja'a Dios Espíritu-ya núu máá-i nátu'un n̄i ja'a-ya núu máá-yó, ja kákandija-yó núu máá Jító'o-yo Jesucristo, te ndé chaá kúu ruu ja kasú-ri nuu Dios núsáa. Achí Pedro. ¹⁸ Súan n̄i kajini so'o-de tu'un yá'a, te tuká ní káka'an-de. Te n̄i kanakana jaa-de Dios: Suni n̄i ja'a Dios tu'un ja ná nákani in̄i ñáyivi s̄in nación náva'a kuchaku-i n̄i káni núsáa, áchí-de.

Tiku'n̄i kándija in̄i ñuu Antioquía

¹⁹ Te kivi ní kaja'ni-dé Esteban, n̄i kejá'á ní kachindik̄in-de-i. Te ñáyivi ní kajicha nuu kaja'an n̄i jakoyo-i onde ñuu Fenicia, jín ñúu Chipre, jín iní ñuu Antioquía. Te tú ni ñin nuu ñáyivi ní kájani-i tu'un, chi máni nuu ñáyivi judío n̄i kajani-i tu'un-ya. ²⁰ Ko n̄i io yakū chaá ñuu Chipre jín cháa ñuu Cirene jín ñáyivi ní kajicha-ún. Te chaá-ún, n̄i jakoyo-de ñuu Antioquía. Te n̄i kaka'an-de jín ñáyivi ñuu Grecia, n̄i kajani-de tu'un va'a máá Jító'o-yo Jesús nuu-í. ²¹ Te máá Jító'o-yo, n̄i chindéé ní chituu-ya-dé. Te n̄i kákandija kua'a ñáyivi, te n̄i kanaxió kava in̄i-i nuu máá Jító'o-yo. ²² Te n̄i jicha tu'un yá'a. Te n̄i jini tu'un tiku'n̄i kándija in̄i ñuu Jerusalén. Te n̄i katáji-i Bernabé kua'an-de onde ñuu Antioquía. ²³ Te Bernabé, nuu ní jaa-de yúan, te n̄i jini-de ja lúu kua'an tu'un Dios. Te n̄i kusii iní-de. Te n̄i ka'an n̄i'in-de jín táká ñáyivi-ún ja jín iní jín añú-i ná skíkuu va'a-i tu'un máá Jító'o-yo, te ma náyu'ú-i. ²⁴ Chi Bernabé, chaá va'a kúu-de. Te n̄i kútú-de Espíritu Santo. Te kándija va'a-de. Te n̄i

kakandíja kua'a ñáyivi núu máá Jító'o-yo. ²⁵ Yúan-na te ni kenda Bernabé kua'an-de onde ñuu Tarso, kuanandúkú-de Saulo. Te ni nani'in-dé chaa-ún. Te ncháka-de chaa ni chaa-de ñuu Antioquía jín-de. ²⁶ Te ní-ni ñin kua ni kandatú-ún-de yúan jín tíku'ni kándíja. Te ni kastá'an-de tu'un nuu kuá'a ñáyivi. Te chaa káskuá'a-ún, ni nakunání-de cristiano xnáñúú-gá ini ñuu Antioquía. ²⁷ Te chaa kájani tu'un Dios, suni kivi-ún ni kenda koyo-de ñuu Jerusalén kája'an-de onde ñuu Antioquía. ²⁸ Te ni ndukuiñi ñin tá'an-de nání-de Ágabo. Te ni kastu-ún-de, ni sá'a Espíritu, ja kii ñin tama xaan ní ñúyivi. Te tama-ún, ni kii kivi ní tá'ú Claudio tiñu. ²⁹ Yúan-na te ni kandatú-ún chaa káskuá'a-ún ja chundá'a-de yaku na jín kí'in nuu ñani-de kaxiukú ini ñuu Judea, ndasa kákanda ñin ñin-de kua'a-de. ³⁰ Te súan ni kasá'a-de. Te ni katájí-de kua'an nuu chaa kákuu nuu, ni kajanchaka Bernabé jín Saulo.

12

Ndasa ni ja'ni-dé Jacobo

¹ Te suni kua-ún ni katñin rey Herodes sava ñáyivi tíku'ni kándíja. Te ni sá'a ndiva'a-de jín-i. ² Te jín machete ni ja'ni-dé Jacobo, ñani Juan.

Ndasa ni kenda Pedro vekaa

³ Te ni jini-de ja súan ni kakusii ini chaa judío ni sá'a-de. Te suni ni katñin-de Pedro. Máá kivi-ún ni kuu viko státila ja tú yí'i yujan ía. ⁴ Te nuu ní ñin-de Pedro, te ni chindee-de chaa vekaa. Te ni jani-de xia'un ñin soldado kándito-ún-de, chi kuní-de kiñi'in-de chaa stá'an-de nuu ñáyivi nú ná já'a viko Pascua. ⁵ Súan ni kuu ja kánde Pedro ini vekaa. Ko tíku'ni kándíja, ni'in ni kajikan ta'u-í ja'a Pedro nuu Dios. ⁶ Te jani ini Herodes ja kiñi'in-de chaa nuu ñáyivi-ún núú. Te suni akuáa-ún kixi Pedro ini vekaa ma'ñú úu soldado, nú'ni-de jín úu cadena. Te suni ká'jin soldado yuxé'é kándito-ún vekaa. ⁷ Te sanaa-ni te ni ja ñin ndajá'a máá Tatá Dios. Te ni ndii ncháa ini vekaa. Te ni skáki'vi-ya Pedro, ni xndúkoo-ya-dé. Te ni ka'an-ya: Yachi ndukoo-ró, áchi-ya. Te cadena nú'ni nda'a-dé-ún, ni jungava-ni kua'an. ⁸ Te ni kachi ndajá'a-ya jín-de: Nachi'i chii-ró te nachi'i ndijan-ro, áchi-ya. Te súan ni sá'a-de. Te ni kachi tuku ndajá'a-ya jín-de: Kundii tikachi-ró te kundikin-ro rúu ki'on, áchi-ya. ⁹ Te ni kenda-ya. Te ndikín-de-ya kuá'an-de jín-ya. Te naun jini máá-de ja jándaá kúu ja ní sá'a ndajá'a-ya jín-de, chi jani ini-de ñin jani kúu ja ní skóto-i-de. ¹⁰ Te ni kaja'a-de nuu ká'jin yukun ñin jín yukun uu soldado ja kándito-ún-de. Te ni jakoyo-de yuxé'é kaa ja jító ichi yúñú. Te yuxé'é-ún, ni nuña ii-ni máá. Te ni kenda koyo-de. Te ni kaja'a-de ñin ya'ya kaja'an-de. Yúan-na te ni kuxio-ni ndajá'a-ya nuu-dé kua'an-ya. ¹¹ Te Pedro, ni ndukáji ini-de, te ni ka'an máá-de: Vina te ni jini ndaa-ri ja ní táji máá Tatá Dios ndajá'a-ya ni kii, te ni nama-ya rúu ini nda'a Herodes jín núu táká ñáyivi judío ja ká'ni-í ruu kákuni-i, áchi-de. ¹² Te nuu ní jini-de ja ní kaku ndija-de, te ni kee-de kua'an-de ve'e María náa Juan, chaa nani Marcos. Te yúan ni kanataka kua'a ñáyivi kajikan ta'u-í. ¹³ Te ni ka'an Pedro ichi yuxé'é yata ké'e. Te kua'an ñin suchi síi nani-i Rode ja kúña-i yuxé'é núú. ¹⁴ Te suchi-ún, ni nakuni-i tachi Pedro. Te ja kusi ini-i tú ní júña-i yuxé'é-ún, chi jinu-i ni ndivi-i ini ve'e. Te ni kastu-ún-i ja kándi Pedro ichi yata yuxé'é. ¹⁵ Te ni kaka'an jín-i: Aa, katchi-ro, áchi. Ko máá-i, ni'in ká'an-i ja máá-de kúu. Yúan-na te ni kaka'an: Añú-de kúu núsáa, áchi. ¹⁶ Ko Pedro, ví'i-gá kána-de. Yúan-na te ni kajuña-i. Te ni kajini-i nuu-dé. Te ni kandakoto io-i. ¹⁷ Ko máá-de, ni sá'a-de seña jín ndá'a-dé ja ná kasú-i yu'u-í. Te ni kastu-ún-de ndasa ni kiñi'in máá Jító'o-yo-dé ini vekaa. Te ni ka'an-de: Kastu-ún táká tu'un yá'a nuu Jacobo

jín núu táká ñani-yo, áchí-de. Te nì kenda-de kua'an-de inga lugar. ¹⁸ Te nuu ní kundijin xian-ún, te nì kakuvaa téyí soldado ja tú ndénda Pedro. ¹⁹ Ko Herodes, nándúkú-de Pedro. Ko tú ní nani'in-dé chaa. Te nuu ní xndichí-de soldado jíná'an, te nì tá'ú-de tiñu ja ná kóngoyo kuu. Yúan-na te nì kenda-de ini ñuu Judea nì kuun-de kua'an-de ñuu Cesarea. Te nì kendo-de yúan.

Ja ní jì'i Herodes

²⁰ Te nì kitì xaan inì Herodes nì jito-de ñayivi ñúu Tiro jín ñayivi ñúu Sidón. Ko ñayivi-ún, nì katau-i vai-i nuu-dé. Te nì kakundéé-i nì kaská'an-i Blasto chaa kúná'nu játíñu nuu rey. Te nì kajikan-i paz. Chi taká máá-i, káñi'in-í ja káyee-í onde ñu'un Herodes. ²¹ Te nì teta'an Herodes ñn kivì. Te nì nuku'un-de sa'ma rey máá-de. Te nì nungoo-de mesa tá'ú-de tiñu. Te nì ka'an-de ñn tu'un nuu-í. ²² Te ñayivi-ún, nì kaka'an jaa-i: Tu'un Dios kúu ya'á vii, nasu tú'un chaa kúu. Achí-i. ²³ Te ñn ndajá'a máá Tatá Dios, nì stují-ni-ya-dé te nì kayaji tándákú-de, te nì jì'i-ni-de, chi nì sávixi-ni-de máá-de, lugar ja nákana jaa-de Dios. ²⁴ Te tu'un máá Tatá Dios, ví'í-gá nì ndea, te ví'í-gá nì jichá nuu kua'an. ²⁵ Te Bernabé jín Saulo, nì kaskíkuu-de tiñu nì kaja'an-de ini ñuu Jerusalén. Te nì kanaxió káva-de káno'on-de. Te nì jaka-de Juan chaa nání Marcos kua'an-de jín-de.

13

Ja ní katájí-i Saulo jín Bernabé sá'a Espíritu Santo

¹ Te ini tikunì kándija ini ñuu Antioquía nì ka'io chaa jáni tu'un Dios jín cháa kástá'an tu'un-ya. Te káinání-de Bernabé, Simón ja nání Niger, Lucio ñuu Cirene, jín Manaén chaa nì ja'nu jín Herodes gobernador, jín Saulo. ² Te nini kachiñú'ún cháa yá'a nuu máá Jító'o-yo te kásá'a ndichá-de ini-de, te nì ka'an máá Espíritu Santo: Vina te kuní-ri ja sásin-ró Bernabé jín Saulo ná kí'in-de ñn tiñu, chi ja yúan ní teta'an-ri-de jíná'an-de. ³ Yúan-na te ndichá ini-de nì kajikan ta'u-dé. Te nì kaxndéé-de nda'a-dé xinì cháa-ún. Te nì katájí-de chaa kaja'an-de. ⁴ Te máá-de, kua'an-de nì sá'a Espíritu Santo, nì kuun-de kaja'an-de ñuu Seleucia. Te yúan nì kivì koyo-de barco te kua'an-de onde isla Chipre. ⁵ Te nì jakoyo-de ñuu Salamina. Te nì kajani-de tu'un Dios ini ve'e sinagoga chaa judío. Te jika Juan jín-de, játíñu nuu-dé.

Ja ní ndukuáá cháa ñavá'a

⁶ Te nì kaja'a-de ini ní isla-ún. Te nì jakoyo-de ñuu Pafos. Te yúan nì kajini-de nuu ñn chaa ñavá'a nání Barjesús. Chaa judío kúu-de, te jáni-de tu'un tú'ún. ⁷ Te chaa-ún, nì sátiñu-de nuu gobernador Sergio Paulo. Te gobernador, chaa ndíchí kúu-de. Te nì kana-de xinì Bernabé jín Saulo, ja kúni ná'in-de tu'un Dios kuní-de. ⁸ Ko Elimas, chaa ñavá'a-ún (chì súan kuní ka'an sí'ví-de), jasú-de nuu Saulo jín núu Bernabé, chí ndúkú ndéé-de sáká núu-de náva'a ma kándija gobernador. ⁹ Yúan-na te Saulo, ja súni nání-de Pablo, nì kútú-de Espíritu Santo. Te nì nde'é-de nuu cháa-ún. ¹⁰ Te nì ka'an-de: Chaa sá'a tiñu chá'an xndá'ú ñá'an kúu-ró. Se'e kui'na já jító u'u taká tiñu ndaa kúu-ró. Najá máni sáyo'o-ro íchi ndóo máá Jító'o-yo. ¹¹ Te máá Jító'o-yo, xndó'o-ya róo vina. Te kukuáá-ro, ma kuní-ga-ro ndíkandii yakú kivì. Achí Pablo. Te nì kuñaa-ní nuu-dé. Te kándá'á kí'in íu-de jíku-de, ndúkú-de ndéja tñn nda'a-dé skáka-de. ¹² Yúan-na te gobernador, nì jini-de ja súan nì kuu, te nì kandija-de. Te náa-ná ini-de jini so'o-de tu'un máá Jító'o-yo.

Ja ní kajani Pablo tu'un ini ñuu Antioquía

13 Yúan-na te Pablo jín tá'an-de-ún, n̄i kenda koyo-de ñuu Pafos. Te jín barco n̄i jakoyo-de ndañúu Perge ñuu Panfilia. Te yúan n̄i kus̄in Juan kuano'on-dé ñuu Jerusalén. 14 Te máa-de, n̄i kaja'a-de ñuu Perge kaja'an-de. Te n̄i jakoyo-de ñuu Antioquía ndañúu Pisidia. Te n̄i kivi koyo-de in̄i ve'e sinagoga in̄n kivi ndétatú. Te n̄i kajungoo-de. 15 Te nuu ní kuu n̄i ka'u tutu ley jín tutú cháa n̄i kajani tu'un Dios onde sáa, yúan-na te cháa kakuñá'nu in̄i ve'e sinagoga, n̄i kakana-de xini cháa-ún: N̄ani jíná'an-ní, nú káñava'a-ní yaku tu'un kani-ní nuu taká ñayivi yá'a, te ka'an ndéé-ní jín-i, áchí-de. 16 Yúan-na te n̄i ndukuiñi Pablo, n̄i sá'a-de seña jín ndá'a-dé ja ná kúná'in ñayivi-ún, te n̄i ka'an-de: Róo cháa ñuu Israel, róo cháa kachiñú'ún Dios, kuni ná'in jíná'an-ró. 17 Máa Dios ñayivi Israel, n̄i kaji-ya táa-yo jíná'an-de. Te nini kaxiukú tatú-de in̄i ñuu Egipto n̄i kakuu jínú'ún-ga-de n̄i sá'a-ya. Yúan-na te jín fuerza máa-yá n̄i kiñi'in-ya-í in̄i ñuu-ún kaja'an-i. 18 Yúan-na te n̄i ndito-ya-í onde nuu ñú'un té'é natu'un uu xiko kuia. 19 Te n̄i xnáa-yá usia nación in̄i ñuu Canaán. Te n̄i saka-yá ñu'un ñúu-ún nuu-í. 20 Te n̄i kuu-ga kivi natu'un kuun ciento uu xiko uxi kuia. Te n̄i ja'a-ya cháa n̄i kakuu juez nuu-í onde kivi ní kenda Samuel cháa n̄i jani tu'un-ya. 21 Yúan-na te n̄i kajikan-i in̄n rey. Te Dios, n̄i ja'a-ya Saúl nuu-í n̄i tá'ú-de tiñu uu xiko kuia. Te Saúl, tata Benjamín, se'e Cis n̄i kuu-de. 22 Te n̄i kuxio Saúl. Te n̄i nakani-ya David n̄i kuu-de rey nuu-í. Te n̄i ka'an ndaa-ya tú'un-de: A n̄i jini-ri David se'e Isaí ja in̄n cháa jándatu va'a nuu-ri kuu-de. Te skíkuu-de taká tiñu játa'an in̄i-ri, áchí-ya. 23 Te Dios, chi tata yá'a n̄i jani-ya Jesús ja náma-ya ñayivi Israel natu'un n̄i keyu-u-yá. 24 Te ná té chá'an-ga kii-ya te n̄i jani Juan tu'un jánducha jín tú'un nakani in̄i nuu taká ñayivi Israel. 25 Te nuu á yani xndí'i Juan tiñu sá'a-de, te n̄i ka'an-de: Ndé cháa kuu-ri kajúani in̄i-ro. Nasu I'a-ún kuu-ri, ko kuni so'o va'a-ró: Ichi yatá-rí vai in̄n I'a ja tú kúñá'nu-ri ndájí-rí ñii yí'i ndijan-ya. Achí-de. 26 N̄ani jíná'an-ró, taká róo tata Abraham jín róo ja kájandatu nuu Dios, nuu máa-ró ní táji-yá tu'un yá'a vai ja náma-ya róo. 27 Chi taká ñayivi ñuu Jerusalén jín taká cháa kakuñá'nu nuu-í, tú ní kánakuni-i nuu-yá. Te n̄i kandonda-i siki-yá. Te súan n̄i kaskíkuu-i tu'un n̄i kaka'an cháa n̄i kajani tu'un Dios onde sáa, vasa a n̄i kajini ná'in-i tu'un-ún ndita'an kivi ndétatú. 28 Vasa tú ní kani'in-í n̄i in̄n kuachi siki-yá ja kuu-ya, ko n̄i kaka'an n̄i'in-i jín Pilato ja ná kuu-ya. 29 Te nuu ní skíkuu taká tu'un yoso siki-yá nuu tutú, te n̄i kaxnúu-i-ya jiká cruz. Te n̄i kachindee-i-ya in̄i in̄n ve'e añú. 30 Ko n̄i nachaku-ya má'ñú ndíyi n̄i sá'a Dios. 31 Te kua'a kivi ní ndenda ndijin-ya núu ñayivi ní kaka kaja'an jín-yá onde ñuu Galilea te onde ñuu Jerusalén. Te ñayivi-ún kakuu ja kajúani ndaa tu'un-ya núu sava-ga-i. 32 Te ruu, kajúani-ri tu'un va'a yá'a nuu-ro ja súan n̄i keyu-u-yá nuu táa-yo. 33 Te tu'un-ún n̄i skíkuu Dios jín máa-yó ja kakuu-yó sé'e-de. Chi n̄i naschakú-ya Jesús. Chi súan ká'an Salmo uu: Se'e-ri kuu-ró, te ruu kuu Táa-ro vína, áchí. 34 Te n̄i naschakú-ya Jesús ma'ñú ndíyi náva'a ma té'yu kuti-yá, te n̄i ka'an Dios: Skíkuu ná'in-ri jín taká tu'un va'a n̄i keyu-u-ri nuu David, áchí. 35 Ja yúan súni súan ká'an inga tutu: Té'yu Se'e ij-ní, chi ma kuá'a-ní tu'un, áchí. 36 Chi David, n̄i jatíñu-de nuu Dios, n̄i sá'a-de ja kuni máa-yá. Te n̄i jinu kuia-de, te n̄i ji-de. Te n̄i yuji-de ma'ñú táa-de. Te n̄i te'yu ndija-de. 37 Ko I'a n̄i naschakú Dios, tú ní té'yu kuti-yá. 38 N̄ani jíná'an-ró, ná kastu'ún-ri nuu-ro, ja I'a yá'a n̄i kastu'ún-yá nuu-ro ja sá'a-ya táká'nu in̄i-ya núu taká kuachi-ró. 39 Chi nú ndé cháa kándija-de nuu I'a yá'a, te nda'va-ya taká kuachi-de ja tú ní kuu nda'va máa-de jín ley Moisés. 40 Koto va'a-ró máa-ró jíná'an-ró, náva'a ma kí siki-ro taká tu'un yoso núu tutú cháa n̄i kajani tu'un Dios, súan: 41 Taká róo ñayivi kásakátá, ná ndé'é vá'a-ró, te

ná kée nuu-ro ndé'é-ró, te kuu-ro. Chi mañú máá-ró sá'a-ri ñn tiñu ja má kándija kuti-ro vasa ná káni sava-ga ñayivi tú'un-ún nuu-ro. Achí. ⁴² Te ni ndenda koyo-de iní ve'e sinagoga chaá judío. Te ñayivi sñn nación, ni kaka'an nda'ú-i jíin-de ja ingá kivi ndetatú kani tuku-de tu'un yá'a nuu-í. ⁴³ Te ni jicha ñayivi-ún kája'an-i. Te ñayivi judío jíin ñáyivi ní naki'in sé'é judío ja kachiñú'ún-i nuu Dios, tini-i ni kandikin-i Pablo jíin Bernabé kája'an-i jíin-de. Te ni kandatú'ún-de jíin-i káka'an-de jíin-i ja ná kúndij ni'in-i jíin tú'un luu Dios. ⁴⁴ Te kivi ndetatú inga semana, natu'un ndivii ñáyivi ñúu-ún, ni kakutútú-i ja kúni ná'in-i tu'un Dios. ⁴⁵ Ko chaá judío, ni kajini-de nuu ñáyivi kuá'a-ún, te ni kakukuásún iní-de. Te ni kaka'an-de sikí tú'un ni ka'an Pablo, te ni kaka'an ndiva'a-de. Achí-de ja tú ío ndaa tu'un-ún. ⁴⁶ Yúan-na te Pablo jíin Bernabé ni kaka'an ni'in-de: Kánúú ja xná'an-ga nuu máá-ró káni-ri tu'un Dios. Ko a ni kasája'a iní-ro núu, te kuachi máá-ró kúu ja má ní'in-ro tú'un kuchaku-ro ñí káni. Vina te chaxio-ri máá-ri kikaštu'ún-ri nuu ñáyivi sñn nación. ⁴⁷ Chi ni tá'ú máá Jító'o-yo tiñu nuu-ri jíná'an-ri súan: Ni jani-ri róo ja stúun-ro núu ñáyivi sñn nación, te kani-ró tú'un nuu ñáyivi ñí ñúyivi ja náma-ri-i jíná'an-i, áchí-ya. ⁴⁸ Te ñayivi sñn nación-ún, ni kajini so'o-i tu'un yá'a. Te ni kakusí xáan iní-i. Te ni kanakana jaa-i tu'un máá Jító'o-yo. Te taká ñayivi ní teta'an Dios ja ná kúchaku-i ñí káni, ni kakandija-i. ⁴⁹ Te tu'un máá Jító'o-yo, ni jicha nuu kua'an ñí taká ndañúu yúan. ⁵⁰ Te iní ñuu-ún kaxiukú ñá'an ndaa ja káandatu-ña núu Dios. Ko chaá judío, ni kaska'an-de-ña jíin cháa kakuñá'nu jian. Te ni kachindikín-ña Pablo jíin Bernabé, te ni kaskúnu-ña-dé kája'an-de. ⁵¹ Te máá-de, ni kaskóyo-de tikacha ñú'un iní ja'a-dé sikí máá-i. Te ni jakoyo-de ñuu Iconio. ⁵² Te chaá kaskuá'a-ún, ni kakútú-de Espíritu Santo. Te kákusí xáan iní-de.

14

Ja ní kajinu-de iní ñuu Iconio

¹ Te ñuu Iconio ni kivi koyo-de iní ve'e sinagoga chaá judío. Te ni jani téyí-de tu'un. Te ni kakandija kua'a ñáyivi judío. Te suni súan ni kakandija kua'a ñáyivi ñúu Grecia. ² Ko chaá judío ja tú ní kakandija, jíin tú'un tú'ún ni kaska'an téyí-de ñayivi sñn nación. Yúan ní kaka'an nchaá-i taká ñani. ³ Te ni kakendoo-de yúan kua'a kivi. Te jíin máá Jító'o-yo, ni chundéé iní-de, ni kaka'an ni'in-de tu'un. Te máá-yá, ni stá'an-ya ja ío ndaa tu'un va'a, chi ñúkúún ní ja'a-ya tú'un luu ío iní máá-yá, ja ní kasá'a-de tuni jíin tiñu ñá'nu. ⁴ Te ñayivi ñúu-ún, ni kasásñn-i máá-i sava-i ni kandujíin-i jíin cháa judío, te sava-ga-i ni kandujíin-i jíin cháa apóstol. ⁵ Te ñayivi judío jíin ñáyivi sñn nación, ñn ká'nu ni káandona-i jíin cháa kakuñá'nu nuu-í náva'a kua'a-i tuka nuu apóstol, te kua'a-i yuu xiní-dé. ⁶ Te ni kajuku'un iní-de. Te ni kajinu-de kája'an-de onde ñuu Litra jíin ñúu Derbe, ndañúu Licaonia, jíin taká ñuu ká'io yani yúan. ⁷ Te yúan ni kajani-de tu'un va'a-ya.

Ja ní kajoto-i yuu xiní Pablo

⁸ Te yúan kánchaá ñn chaá ñuu Litra ja tú ío fuerza ja'a-dé. Te kaa rengo-de onde kivi ní kaku-de, ja té cha'an-ga kaka kuti-dé. ⁹ Chaá yá'a, ni jini so'o-de ká'an Pablo. Te ni nde'é Pablo nuu cháa-ún. Te ni jini-de ja kándija va'a chaá-ún ja ndúva'a-de. ¹⁰ Te ni ka'an jaa-de jíin cháa-ún: Ndukuiñi te kundij-ro, áchí-de. Te ni kanda-ni-de, te ni jika kuu-de. ¹¹ Te ni kajini ñayivi-ún tiñu ni sá'a Pablo. Te ni kaka'an jaa-i jíin yú'u máá ñúu Licaonia: Ni kuun I'a, ni chakoyo nuu-yo, kájika kuu natu'un chaá vidáa, áchí-i. ¹² Te

Bernabé, ni kaskúnání-i-de i'a Júpiter. Te Pablo ni kaskúnání-i-de i'a Mercurio, chi Pablo kúu chaá jáni tu'un. ¹³ Te yuñúu-ún kánchaá viñu'un Júpiter. Te máá sutú viñu'un-ún, ni kenda-de vai nchaka-de xndiki jíin itá onde yuxé'é ñúu. Te máá-de jíin ñáyivi, ka'ni-dé xndiki te soko-dé-ti núu Bernabé jíin Pablo kákuni-de núu. ¹⁴ Te Bernabé jíin Pablo, chaá kákuu apóstol, ni kajini tu'un-de tu'un-ún. Te ni kándatá-de su'nu-dé. Te ni kenda-de ni kivi koyo-de ma'ñú ñáyivi kuá'a-ún. Te ni kakana kó'ó-de: ¹⁵ Hombre, naja kásá'a-ró súan. Chi ruu, suni chaá kákuu-ri nátu'un máá-ró. Te kákastu-ún-rí nuu-ro, ma sá'a-ga-ro tíñu sáni yá'a, chi sua ná chíñú'ún-ró máá Dios, I'a chakú, I'a ni sá'a andívi jíin ñúyivi jíin ndúcha mar jíin taká-ga ndatíñu ní ká'nu. ¹⁶ Te onde aná'an ní ja'a-ya tú'un ja sá'a taká ñáyivi tíñu kákuni máá-i. ¹⁷ Ko stá'an ndaa-ya já ío-ya, chi sá'a-ya tíñu va'a nuu-yo. Skúun-ya saú ichi andívi. Te bueno kée itu-yo sá'a-ya. Te já'a-ya stáa kée-yo. Te kákusi iní-yo sá'a-ya. Achí-de. ¹⁸ Te vasa súan ni kaka'an-de, ko xaán ú'u ni kajasu-de nuu ñáyivi-ún náva'a tú soko-í kiti-ún nuu-dé. ¹⁹ Yúan-na te ni chakoyo yaku chaá judío ñuu Antioquía jíin ñuu Iconio. Te ni kaská'an ñáyivi kuá'a-ún. Te ni kaja'a-i yuu xiní Pablo. Te ni kaskána-i-de yuñúu-ún, ni kajani iní-i ja ní ji'i-de. ²⁰ Ko ni kajikó ndúu chaá káskuá'a-ún nuu-dé. Te ni ndukoo-de. Te ni ndivi-de iní ñuu. Ko inga kivi te ni ki'in-de ichi kuá'an-de jíin Bernabé onde ñuu Derbe.

Ja káno'on tuku-de ñuu Antioquía

²¹ Te iní ñuu-ún ni kajani-de tu'un va'a. Te ni skándija-de kua'a ñáyivi. Te káno'on tuku-de ñuu Listra jíin ñuu Iconio jíin ñuu Antioquía. ²² Te ni kayija-ga iní chaá káskuá'a yúan ni kasá'a-de. Te ni kaka'an ni'in-de jíin cháa-ún ja ná kúkuu-ga-de kandija va'a-de. Te kaka'an-de ja níni kii kua'a túndó'o siki-yo te vása kivi-yo iní ñuu nuu tá'ú Dios tíñu. ²³ Te ni kajani-de chaá kákuu nuu ná kóto ndita'an tiku'ni kákandija. Te ni kajikan ta'u ndichá-de ja'a cháa-ún nuu máá Jító'o-yo, chi nuu máá-yá kákandija-de. ²⁴ Te ni kaja'a-de ichi ñuu Pisidia kua'an-de. Te ni najakoyo-de ñuu Panfilia. ²⁵ Te ni kajani-de tu'un iní ñuu Perge. Te ni nuu-de ni jakoyo-de ñuu Atalia. ²⁶ Te yúan ni kenda-de. Te jíin barco kaja'an-de ñuu Antioquía nuu onde xnáñúú ní kajikan ta'u ñáyivi núu Dios ja'a-dé ja ná chindéé chítuu-ya-dé jíin tíñu ja á ni kasjínu-de. ²⁷ Te nuu ní najakoyo-de yúan, te ni nastútú-de tiku'ni kándija. Te ni kajani-de tu'un ná ñá'nu tíñu ni sá'a Dios jíin-de, chi bueno ni ja'a-ya tú'un ja ná kándija ñáyivi sijn nación jíná'an-i. ²⁸ Te ni kakendo-de yúan kua'a kivi jíin cháa káskuá'a-ún.

15

Junta apóstol iní ñuu Jerusalén

¹ Yúan-na te ichi ñuu Judea ni kikoyo yaku chaá, te ni kastá'an-de nuu taká ñani: Nú tú xiti ndúu-ro nátu'un ká'an ley Moisés, te ma kaku kuti-ro, áchí-de. ² Te yúan ní kuvaá. Te Pablo jíin Bernabé, ni kastátá'an téyíi-de jíin cháa-ún. Te ni kunda tu'un ja kingoyo Pablo jíin Bernabé jíin sava-ga chaá ñuu Jerusalén. Te yúan ndatu-ún-de jíin cháa apóstol jíin cháa kákuu nuu siki tú'un yá'a. ³ Yúan-na te tiku'ni kándija-ún, ni kanakuatá'ú-i nuu-dé. Te ni kaja'a-de kaja'an-de ichi ñuu Fenicia jíin ichi ñuu Samaria, kajani-de tu'un ndasa ni kákandija ñáyivi sijn nación. Te xaán ní kákusi iní taká ñani. ⁴ Te ni jakoyo-de iní ñuu Jerusalén. Te tiku'ni kándija yúan, jíin cháa apóstol, jíin cháa kákuu nuu, ni kajatá'ú-de chaá. Te ni kajani-de taká tu'un ndasa ni sá'a Dios jíin-de. ⁵ Ko sava chaá fariseo ja kákandija, ni ndukuiñi. Te ni kaka'an: Jínu ñú'ún já xiti ndúu-i te tá'ú-yo tíñu nuu-í ja ná kuándatu-i nuu ley Moisés,

áchí. ⁶ Te n̄i k̄andutútú táká cháa apóstol jín táká cháa kákuu nuu náva'a ndatu'ún-de, te sánda-de siki tú'un yá'a. ⁷ Te nuu ní jinu n̄i kastátá'an téyí-de, te n̄i ndukuiñi Pedro, te n̄i ka'an-de: Ñáni, a kájiní va'a máá-ró já ondé sáá ní kaji Dios ruu náva'a kani-ri tu'un va'a-ya núu ñáyivi s̄in nación te kandj-i jíná'an-i. ⁸ Te Dios ja jini-ya iní añú-i, n̄i stá'an-ya já ní jatá'ú-yá-i, chi n̄i ja'a-ya Espiritu Santo nuu-í jíná'an-i natu'un n̄i ja'a-ya núu máá-yó. ⁹ Te tú ní sásin-ya yóo jín-i, chi suni n̄i kakandija-i te n̄i sándoo-ya añú-i. ¹⁰ Te vina naja kájito nchaa-ro Dios núsáá, chi káxndée-ro ñin yugo xiní cháa káskuá'a yá'a, te ni ndiyi táa-yo jíná'an-de te ni máá-yó, tú ní kákanda-yó kúndiso-yó. ¹¹ Chi kákandija-yó já Jító'o-yo Jesús kúndá'ú iní-ya yóo, te yúan náma-ya yóo. Te suni súan nama-ya máá-i. Achí-de. ¹² Yúan-na te cháa kua'a-ún, n̄i kakuná'in-de. Te n̄i kajini ná'in-de tu'un kaka'an Pablo jín Bernabé ná taká tiñu ñá'nu jín táká tuni n̄i sá'a Dios jín-de ja ní kasá'a máá-de nuu ñáyivi s̄in nación. ¹³ Te nuu ní kakuná'in-de, te n̄i chísó Jacobo tu'un: Ñáni jíná'an-ró, kuni so'o tu'un ná ká'an-ri: ¹⁴ Simón, n̄i jani-de tu'un ja ondé xnáñúú ní ja'a Dios tu'un nuu ñáyivi s̄in nación ja ná kúndiso-i sí'ví-yá. ¹⁵ Te tu'un yá'a, ñin núu-ni kaka'an jín táká cháa n̄i kajani tu'un Dios ondé sáá natu'un yóso tú'un-de nuu tutú: ¹⁶ Te vásá ncháa-ri nasáva'a-ri ve'e David ja ní ndua. Te nachutá'an-ri ja ní tanu, te ndukani jáá-rí kundij, ¹⁷ náva'a taká-ga cháa jín táká ñáyivi s̄in nación ja kúnání-i jín sí'ví-rí, ná nándúkú-i máá Tatá Dios, áchí máá I'a sá'a taká tiñu yá'a. ¹⁸ Te ondé kivi ní jungoo ñuyivi stá'an-ya tiñu yá'a nuu ñáyivi. ¹⁹ Ja yúan jáni iní-ri ja ná tú kasu-yo núu ñáyivi s̄in nación ja kánaxió káva iní-i nuu Dios, ²⁰ chi sua ná cháa-yó carta ki'in nuu-í ja ná kúnu-i koto-i ndatiñu ja kúchá'an sá'a ndoso, te ma káka téné-i, te ma kée-í niñi, ni kuñu kiti ní kuá'ñá. ²¹ Chi ondé aná'an ká'io cháa jáni tu'un Moisés ndita'an kivi ndétatú iní ve'e sinagoga ndita'an ñuu. Achí Jacobo. ²² Yúan-na te n̄i kakundaa iní cháa apóstol, jín cháa kákuu nuu, jín ndívii tíku'n̄i kándija. Te n̄i kakaji máá-de sava cháa kingoyo jín Pablo jín Bernabé ondé ñuu Antioquía. Te cháa n̄i kakaji-de-ún, kákuu Judas ja nání-de inga sí'ví Barsabás, jín Silas. Te kakuñá'nu-de nuu táká ñani. ²³ Te cháa-ún, ndíso-de carta yá'a: Máá-rí kákuu cháa apóstol, jín táká cháa kákuu nuu, jín táká ñani-yo. Te káchaa-ri tu'un yá'a nuu róo, ñáni, ñáyivi s̄in nación ja káxiukú-ró iní ñuu Antioquía jín ñuu Siria jín ñuu Cilicia. Sándéé iní-ro jíná'an-ró. ²⁴ N̄i kajini tu'un-ri ja ní kenda koyo sava cháa yá'a, te kásáká núu-de iní-ro jín tú'un kaka'an-de. Te n̄i kakuxí iní-ro. Chi kátá'ú-de tiñu ja xití ndúu-ro, jín já kuándatu-ro núu ley, kuní-de. Ko ruu, tú ní kátájí-rí cháa-ún ja-de nuu-ro. ²⁵ Te n̄i kasánda-ri, chi ñin-na n̄i naketá'an iní-ri. Te n̄i kakaji-ri cháa tájí-rí ja nuu-ro jín ñaní-yo Bernabé jín Pablo. ²⁶ Cháa yá'a, a kájataña-de máá-de nuu túndó'o, vasa ná kúu-de ja siki Jító'o-yo Jesucristo. ²⁷ Núsáá te tájí-rí Judas jín Silas ja-de nuu-ro. Te cháa-ún, suni ñin-ni tu'un kastu'ún-de nuu-ro jíná'an-ró. ²⁸ Chi máá-rí jín Espiritu Santo, kájani iní-ri ja má xndée-ri ni ñin tiñu vee siki-ro, chi máá-ni tiñu kánúú yá'a. ²⁹ Ma káji-gá-ro ndatiñu ja á n̄i soko núu ndosó, ni niñi, ni kiti kuá'ñá, te ma káka téné-ró. Nú ndi'i taká ya'á xnáa-ro, te bueno skíkuu-ró nú súan. A n̄i ka'an-yo núsáá. Achí. ³⁰ Yúan-na te cháa kaja'an-ún, n̄i kakuun-de kua'an-de ñuu Antioquía. Te n̄i kastútú-de ñáyivi kuá'a. Te n̄i kaja'a-de carta-ún nuu-í. ³¹ Te n̄i kaka'u-i carta-ún. Te n̄i kakusí iní-i jín tú'un ndéé iní ja ndíso carta-ún. ³² Te Judas jín Silas, suni cháa kájani tu'un Dios kákuu-de. Te jín kuá'a tú'un n̄i kaka'an n̄i-in-de jín táká ñani-ún. Te n̄i

kayija-ga iní-i ni kasá'a-de. ³³ Te ni kakendoo-de yúan kua'a kiví. Yúan-na te ñani yúan, ni kanachu'un íchí-i-de káno'on-de nuu apóstol. Te ni kuná'in-ni tu'un-ún. ³⁴ Ko Silas, ni jata'an iní-de ja kendo-de yúan. ³⁵ Te Pablo jín Bernabé, ni kakendoo-de iní ñuu Antioquía. Te jín sava-ga cha ni kastá'an-de tu'un ni kajani-de tu'un máá Jító'o-yo.

Ja ní kusín Pablo jín Bernabé

³⁶ Te ni kuu-ga kiví. Te ni kachí Pablo jín Bernabé: Vina te kinde'é-yó táká ñani-yo ndíta'an ñuu ja ní kajani-yó tú'un máá Jító'o-yo núu-í, ná ndéó ndasa kákuu-i. Achí-de. ³⁷ Te Bernabé, kuní-de ja kunchaka-de Juan, cha nání Marcos. ³⁸ Ko tú ní jata'an iní Pablo ja kí'in cha-ún jín-de, chí onde ñuu Panfilia ni kusín Juan nuu Pablo jín Bernabé, te tú ní kuní-de kukuu-de jín-de jín tíñu. ³⁹ Te ni kastátá'an téyí-de síkí Juan. Te ni kakusín-de. Te Bernabé, ni jaka-de Marcos, kua'an jín-de jín barco onde ñuu Chipre. ⁴⁰ Te Pablo, ni kaji-de Silas, kua'an jín-de. Te ni kanakuatá'ú táká ñani nuu-dé. Te ni kajikan ta'u-í ja'a Pablo ja ná chindéé chítuu-ya-dé. ⁴¹ Te ni jika kuu-de ní ñuu Siria jín ní ñuu Cilicia. Te tikuní kákandíja yúan, ni kayija-ga iní-i ni sá'a-de.

16

Ja ní kaji Pablo Timoteo

¹ Yúan-na te vásá ní ja Pablo ñuu Derbe jín ñuu Listra. Yúan ío in cha sánchezi skuá'a nání Timoteo. Se'e yí in ña'an judía kúu-i. Te ña'an kándíja va'a kúu máá-ña. Ko táa-i kúu cha ñuu Grecia. ² Te táká ñani iní ñuu Listra jín iní ñuu Iconio, ni kaka'an-de ja cháa va'a kúu-i. ³ Te Pablo, kuní-de kunchaka-de cha sánchezi yá'a kí'in-i jín-de. Te ni jaka-de-i. Te ni xiti ndúu-de-i kuachi ja ká'in cha judío yúan, chí ndi'i-de, a kájiní-de ja cháa ñuu Grecia kúu táa-i. ⁴ Te kája'an-de táká ñuu. Te ni kastá'an-de tu'un ni katá'ú tíñu cha apóstol jín cháa kákuu nuu iní ñuu Jerusalén. Te ni kaka'an-de ja ná kuándatu-i tu'un-ún. ⁵ Te tikuní kákandíja, ni kayija-ga iní-i. Te ni ndea kua'a-gá-i ndíta'an kiví.

Ja kája'an-de ñuu Macedonia ni sá'a jani

⁶ Te ni kaja'a-de ichi ñuu Frigia ndañúu Galacia kua'an-de. Te ni jasú Espíritu Santo nuu-dé ja má káni-de tu'un iní ñuu Asia. ⁷ Te ni jakoyo-de ñuu Misia. Te kákuu-de kingoyo-de ichi ñuu Bitinia. Ko máá Espíritu, tú ní já'a-ya tú'un kí'in-de. ⁸ Te ni kaja'a-de ichi xín ñuu Misia, ni kakuun-de ñuu Troas kája'an-de. ⁹ Te in akuáa ní skóto-ya Pablo. Te ni jini-de nuu in cha ñuu Macedonia kándij nuu-dé ká'an nda'ú jín-de: Ña'an-ní ñuu Macedonia yá'a te chindéé chítuu-ní náá, áchí. ¹⁰ Te súan ni jini-de jani-ún, te ni ndúkú ndéé-rí kája'an-ni-rí ñuu Macedonia, chí kájiní káji-rí ja máá Dios ni kana-ya xini-rí ja kástu'ún-rí tu'un va'a-ya núu ñáyívi yúan.

Ja ní kandee-de vekaa iní ñuu Filipos

¹¹ Te ni kenda koyo-rí iní ñuu Troas. Te jín barco ní jóo-ni vai koyo-rí ñuu Samotracia. Te inga kiví xían ni jakoyo-rí ñuu Neápolis. ¹² Te yúan ni kenda koyo-rí. Te ni ja-rí ñuu Filipos ja tén xini ñuu Macedonia, te chí ñuu Roma kánde. Te yúan ni kakendoo-rí yakú kiví. ¹³ Te in kiví ndétatú ni kenda koyo-rí ñuu-ún, ni ja-rí xiin in yucha. Te kájaní iní-rí ja yúan ío in lugar kájukan ta'u-í. Te ni kajungoo-rí. Te ni kaka'an-rí jín táká ña'an ní kanataka yúan. ¹⁴ Te in ña'an nání Lidia xikó-ña sá'ma ndí'í iní ñuu Tiatira. Te jándatu va'a-ña núu Dios. Te ni jini so'o-ña tú'un kaka'an-rí. Te máá Jító'o-yo, ni juña-ya

añú-ña náv'a kuni ná'ín-ña tú'un ká'an Pablo. ¹⁵ Te nuu ní janducha-ña onde jín ní sé'e-ña, te nī ka'an nda'ú-ña jín-rí: Nú kájanī inī-ní ja kándija va'a-ná nuu máá Jító'o-yo, te kivi-ní inī ve'e-ná kendo-ní, áchí-ña. Te nī stétuu-ña rúu. ¹⁶ Te nī kee-ri kája'an-ri nuu kájikān ta'u-í yúan. Te in sūchí s'í ndiso-i tu'un ñav'a, nī ketá'an-i jín-rí. Te sūchí-ún, ní'in-í kua'a xú'ún kúu patrón-i jíná'an, ja kástu'ún-i nuu ñáyivi ndasa ío. ¹⁷ Te sūchí-ún, ndikín-i vai yata Pablo jín rúu kána kó'ó-i: Chaa yá'a kájatíñu-de nuu Dios onde andívi, te kákastu'ún-de nuu-ro ndasa kaku-ró jíná'an-ró, áchí-i. ¹⁸ Te kua'a kivi ní ka'an-i súan. Te nī kukuí'a inī Pablo. Te nī xío kóto-de nuu-í. Te nī ka'an-de jín tachí-ún: Jín s'ívi máá Jesucristo tá'ú-rí tiñu nuu-ro ja kenda-ró iní-i ki'in-ro, áchí-de. Te nī kenda-ni kua'an suni máá hora-ún. ¹⁹ Te nī kajinī patrón-i ja má ní'in-gá xu'ún. Te nī kakatīn Pablo jín Silas kua'an jín-de onde municipio nuu justicia. ²⁰ Te nī kajani-ún-de nuu justicia. Te nī kaka'an: Chaa yá'a kákuu chaa judío, te kásáká núu-de inī ñuu-yo. ²¹ Te kájakin-de inga costumbre ja tú ío ley kuandatu-yo ni ma sá'a-yó, chi chaa ñuu Roma kákuu-yó. Achí. ²² Te suni nī kandonda ñáyivi kuá'a sikí-dé. Te chaa justicia, nī kajanchaa sa'ma-dé. Te nī katá'ú tíñu ná ndó'o xaan-dé yunu xíi. ²³ Te nuu ní ndí'i nī kastují-ún-de ja ní kaja'a xaan yunu xíi-de, te nī kaskivi-de vekaa. Te nī katá'ú tíñu nuu cháa ndíto vekaa ja ná kóto va'a chaa-ún-de jíná'an-de. ²⁴ Te chaa ndíto vekaa-ún, nuu ní ta'u tíñu yá'a nuu-dé, te nī skivi-de Pablo jín Silas kája'an-de vekaa onde ichi iní-ga. Te nú'ni ja'a-dé jín manea. ²⁵ Ko nuu ní kuu sava ñúú, te kájikān ta'u Pablo jín Silas, kájita-de yaa ij núu Dios. Te ñáyivi ká'jin vekaa jín-de, nī kajini ná'ín-i. ²⁶ Te sanaa-ní te nī taan xaan. Te onde nuu káyinduji ja'a vékaa-ún nī kakanda. Te nī kanuña-ni taká yuxé'é vékaa-ún. Te cadena ja káinu'ni taká ñáyivi-ún, nī kandaji-ní. ²⁷ Te nī nata'u núu cháa ndíto vekaa. Te nī jini-de ja kanuña yuxé'é vékaa-ún. Te nī tava-dé machete ja ká'ni-dé máa-de núú, chi jáni inī-de ja ní kajinu ñáyivi ká'jin vekaa-ún kája'an-i. ²⁸ Ko Pablo, nī kana jaa-de: Ma stují-ro máá-ró, chi yá'a ká'jin ndí'i-ri, áchí-de. ²⁹ Yúan-na te máá cháa ndíto vekaa, nī kana-de ñu'un nī chaa. Te kisi-i-de nī kivi-de inī vekaa. Te nī jukuiñi jítí-de nuu já'a Pablo jín Silas. ³⁰ Te nī kiñi'in-de Pablo jín Silas ichi fuera. Te nī ka'an-de jín-de: Táta, naún sá'a-ná náv'a kaku-ná, áchí-de. ³¹ Te nī kaka'an-de jín cháa-ún: Kandija nuu máá Jító'o-yo Jesucristo te kaku-ró onde jín ní vé'e-ró, áchí-de. ³² Te nī kajani-de tu'un máá Jító'o-yo núu cháa-ún jín núu taká ñáyivi ká'jin inī ve'e-de. ³³ Te chaa ndíto vekaa, suni máá ákuáa-ún nī kiñi'in-de Pablo jín Silas. Te nī nakacha-de nuu ní katují cháa-ún nī sá'a yunu xíi. Te vásá ní janducha-dé onde jín tá'an-de. ³⁴ Te nī jaka-de chaa kua'an-de jín-de onde ve'e-de. Te nī ja'a-de staa ní kayee-dé. Te nī kusii iní-de ja ní kakandija-de nuu Dios jín ní vé'e-de. ³⁵ Te nuu ní kundijin, te justicia nī katájí policia kája'an. Te nī kaka'an: Sía chaa jian ná kóngoyo-de, áchí. ³⁶ Te chaa ndíto vekaa, nī kastu'ún-de tu'un yá'a nuu Pablo: Chaa justicia, nī katájí-de tu'un vai ja kenda koyo-ní ki'in-ní. Núsáa te kenda koyo-ní te kuá'an-ní, ma yú'ú-ní. Achí-de. ³⁷ Ko nī kachi Pablo jín-de: Nī kajinī kua'a ñáyivi já ní kaja'a-de yunu xíi ruu vasa tú na kuachi-ri. Te nī kaskivi-de ruu inī vekaa yá'a vasa chaa ñuu Roma kákuu-ri. Te vina kiñi'in sa'í-de ruu kuní-de náún. Ma kúu kuti. Ná kíkoyo máa-de kiñi'in-de ruu jíná'an-ri. Achí Pablo. ³⁸ Te policia, nī kanaxió káva-de nī kastu'ún-de taká tu'un yá'a nuu justicia. Te nī kayu'ú xaan, chi nī kajini so'o ja cháa ñuu Roma kákuu Pablo jín Silas. ³⁹ Te nī jakoyo justicia-ún. Te nī kaka'an nda'ú jín-de. Te nī kakiñi'in-de vekaa. Te nī kaka'an nda'ú jín-de ná kúxio-de kóngoyo-de

iní ñuu-ún. ⁴⁰ Yúan-na te n̄i kenda koyo-de vekaa. Te n̄i ndiv̄i-de ve'e Lidia. Te n̄i kajande'é-de taká ñani. Te n̄i kaka'an-de tu'un ndéé iní jín-i. Te n̄i kee-de kaja'an-de.

17

Ja ní kakuvaa ñayivi Tesalónica

¹ Te Pablo jín Silas, n̄i kaja'a-de ñuu Anfípolis jín ñuu Apolonia kaja'an-de. Te n̄i jakoyo-de ñuu Tesalónica nuu ío in ve'e sinagoga chaa judío. ² Te Pablo, nátu'un sá'a sá'a-de n̄i kiv̄i-de nuu cháa-ún un̄i kiv̄i ndétatú. Te ndita'an semana n̄i kastátá'an-de jín cháa-ún sik̄i tutú i. ³ Te n̄i jani-de tu'un nuu-í, n̄i stá'an-de ja kánúú ndó'o Cristo te nachaku-ya nú n̄i j̄i-ya. Te n̄i ka'an-de: Jesús, I'a jani-ri tu'un yá'a, máa-yá kuu Cristo, áchí-de. ⁴ Te sava ñayivi, n̄i kakandíja-i. Te suni súan kua'a cháa ñuu Grecia ja kachiñú'ún-de Dios, jín kuá'a ñá'an ñá'nu, n̄i kandujín-de jín Pablo jín Silas. ⁵ Yúan-na te chaa judío ja tú kakandíja, n̄i kakit̄i xaan iní. Te n̄i kastútú sava chaa ñáá, chaa kúxí, kua'an jín. Te n̄i kutútú kuá'a ñayivi ní kandonda-i iní ñuu-ún. Te n̄i jakoyo-i ve'e Jasón kánandúkú-i Pablo jín Silas ja kíñi'in-i-de nuu ñayivi-ún. ⁶ Ko tú ní kánani'in-í-de. Te n̄i kañu'un-i Jasón jín sava-ga ñani n̄i jakoyo-i jín-de onde nuu justicia ñuu-ún. Te n̄i kakana jaa-i: Chaa yá'a ja kásáká núu-de iní ñuyivi, suni n̄i chakoyo-de yá'a, ⁷ te Jasón, n̄i ja'a núu-de ve'e-de ncháá chaa-ún. Te taká máa-de, tú kajandatú-de nuu ley César. Ch̄i sua kaka'an-de ja ío inga rey nání Jesús, áchí-i. ⁸ Te ñayivi jín cháa kakuu justicia, n̄i kajini so'o-i tu'un yá'a. Te n̄i kakuvaa-i. ⁹ Ko n̄i kajikan-i xu'ún núu Jasón jín núu sava-ga-de. Te onde n̄i kajini-i nuu xú'ún te vásá ní kasía-i-de kaja'an-de.

Ñayivi ñuu Berea kándúkú ví-i tu'un-ya

¹⁰ Yúan-na te ñani-ún, n̄i kaskáka ñúú-ni-de Pablo jín Silas kaja'an-de onde ñuu Berea. Te nuu ní jakoyo-de yúan, te n̄i kiv̄i koyo-de iní ve'e sinagoga chaa judío. ¹¹ Te chaa judío yúan, ndito-ga xini-dé vásá cháa judío ñuu Tesalónica, ch̄i bueno n̄i kakusi iní-de jín tú'un. Te ndita'an kiv̄i kánandúkú víi-dé iní tutu i nú ndaa ká'an xí túu. ¹² Súan n̄i kuu. Te n̄i kakandíja kua'a-í, jín kuá'a ñá'an ñá'nu ñuu Grecia, te suni súan kua'a cháa. ¹³ Ko chaa judío ñuu Tesalónica, n̄i kajini tu'un-de ja súni onde ñuu Berea n̄i jicha tu'un Dios n̄i sá'a Pablo. Te n̄i kee-de kaja'an-de. Te suni yúan n̄i kaxndón-da-de ñayivi. ¹⁴ Yúan-na te ñani yúan, n̄i katáji-ni-de Pablo kua'an-de onde yu'u mar. Te Silas jín Timoteo, n̄i kakendo-de iní ñuu Berea. ¹⁵ Te ñayivi ní kachu'un íchí Pablo, kua'an-i jín-de onde ñuu Atenas. Te n̄i natá'ú-de tiñu nuu-í ja yachí ja Silas jín Timoteo nuu-dé. Te n̄i kee-i vai ndikoyo-i.

Chaa ñuu Atenas kújá'a iní-de sik̄i tú'un n̄i nachaku-ya

¹⁶ Te nini ndatu Pablo chaa-ún iní ñuu Atenas, te n̄i jini-de ja ñayivi ñúú-ún xaan kachiñú'ún-i ndoso. Te n̄i kukuí'a iní-de. ¹⁷ Te iní ve'e sinagoga n̄i státá'an-de jín cháa judío jín cháa kachiñú'ún Dios. Te suni ndita'an kiv̄i státá'an-de jín ñayivi ká'jin nuyá'u. ¹⁸ Te sava chaa ndíchí kaskuá'a sik̄i epicúreos jín sik̄i estoicos, n̄i kastátá'an jín-de. Te sava n̄i kaka'an: Naún tu'un ká'an chaa tilakuá yá'a, áchí. Te sava-ga-i: Chaa jani tu'un i'a jáá kuu-de, áchí-i. Ch̄i n̄i jani-de tu'un Jesús ja ní nachaku-ya. ¹⁹ Te n̄i kajaka-ún-de vai jín-de onde municipio Areópago te kaka'an: Á kuu kachi-ro núu-rí naún tu'un jáá kuu ja stá'an-ro-ún, ²⁰ ch̄i stá'an-ro tú'un jáá núu-rí. Te ná júku'un iní-ri naún kuu-ún kákuni-ri. Achí jín-de. ²¹ Ch̄i taká chaa ñuu Atenas jín taká chaa jíká kaxiukú núu-de yúan, tuká ndé inga tiñu kásá'a-de, ch̄i máni ká'an-de xí jini

so'o-de ñn tu'un jáá. ²² Te Pablo, kándij-de iní municipio Areópago-ún. Te ñi ka'an-de: Chaa ñuu Atenas jíná'an-ró, jíní va'a-ri ja bueno káchiñú'ún-ró i'a máá-ró. ²³ Chi ñi jika kuu-ri ñi jandé'é-rí iní viñu'un-ró. Te ñi jini-ri nuu ñn altar nuu yóso tú'un yá'a: Nuu i'a ja ná tú jini-yo, áchí. Te máá I'a-ún, ja káchiñú'ún-ró-yá vasa tú kájiní-ro-yá, I'a-ún kúu Dios ja jáni-ri tu'un-ya nú-ro. ²⁴ Máá Dios, I'a ñi sá'a ñuyívi jín táká-ga ndatíñu, máá-yá kúu Jito'o andívi jín ñuyívi. Te tú ncháa-ya iní ve'e ij já kúva'a sá'a nda'a. ²⁵ Te tú nándi'i-ya ní ñn ndatíñu ni ñayívi kuatíñu nuu-yá, chí máá-yá, já'a-ya tú'un ja káichaku ñayívi jín já stáa-i tachí jín já ní'in-í ndatíñu. ²⁶ Te chí ñn-ni tata ñi sá'a-ya táká ñayívi náva'a kuxiukú-i ní ñuyívi. Te ñi jani-ya kivi kúchaku ñn ñn-i jín lugar kuxiukú-i jíná'an-i. ²⁷ Náva'a ná nándúkú-i Dios, te nú súan skáka nda'a-í te ní'in-í-ya, chí tú jíká ncháa-ya jín ñn ñn-yó. ²⁸ Chí jín máá-yá, káichaku-yo, kákanda-yó, te ñú'un vida-yo. Natu'un sava chaa kátava yáa-ro, ñi kaka'an-de: Chí suni onde tata máá-yá kákuu taká-yo, áchí. ²⁹ Nú tata Dios kákuu-yó núsáá, te ma kúu kani iní-yo já Dios kúu oro xí plata xí yúu. Chí máni kájaní iní-i ja súan jito-ya, te súan kánatava máá-i-ya. ³⁰ Te vasa tú ní sá'a-ya cuenta ja tú ní kájuku'un iní ñayívi onde sáá, ko vina kána-ya xini táká ñayívi ní ñuyívi ná nákaní iní-i. ³¹ Te a ñi teta'an-ya ñn kivi já náku-xndí ndaa-ya sikí ñuyívi, sá'a Dios jín máá I'a ñi jani-ya-ún. Te ñi stá'an ndijin Dios ja súan kuu, chí ñi naschakú-ya I'a-ún ma'ñú ndíyi. Achí Pablo. ³² Te súan ñi kájiní so'o-i tu'un ja náchaku ndíyi, te sava-i, ñi kasákátá-i nuu-dé. Te sava-ga-i, ñi kaka'an-i: Kákuni-ná kuni so'o-ná inga jínu sikí tú'un ká'an-ní yá'a, áchí-i. ³³ Te máá Pablo, ñi kenda-de ma'ñú ñayívi-ún kua'an-de. ³⁴ Ko yaku ñayívi, ñi káandíja-i. Te ñi kádujín-i jín Pablo. Te ñn-i kúu Dionisio chaa Areópago, te inga-i kúu ñn ña'an nání-ña Dámaris, jín sáva-ga-i.

18

Jasú-ya núu cháa ñáá iní ñuu Corinto

¹ Yúan-na te ñi kenda Pablo iní ñuu Atenas, te kua'an-de onde ñuu Corinto. ² Te yúan ñi jini-de nuu ñn chaa judío nání Aquila, chaa ñuu Ponto kúu-de, ja sá yakú-ni kivi ní chaa-de jín ñásíí-de Priscila, ja ní kuxio-de iní ñuu Italia. (Chí Claudio, ñi tá'ú-de tiñu ja ná kenda koyo taká ñayívi judío iní ñuu Roma.) Te ñi jaá Pablo nuu cháa-ún. ³ Te suni tiñu sá'a chaa-ún sá'a Pablo. Te ñi kendo-de yúan. Te ñi sátiñu-de, chí tiñu kásá'a-de-ún kúu ja kájaní-de ve'e sa'ma natu'un ñii. ⁴ Te ndita'an kivi ndétatú ñi jani-de tu'un iní ve'e sinagoga. Te ñi ndúkú ndé-de ñi skándíja-de ñayívi judío jín ñayívi ñuu Grecia. ⁵ Te Silas jín Timoteo, ñi kikoyo-de ichi ñuu Macedonia. Te Pablo, a jáni téyí-de tu'un, te jáni ndaa-de tu'un nuu ñayívi judío ja Jesús kúu-ya Cristo. ⁶ Ko ñayívi-ún, ñi kaka'an ndiva'a-i sikí-dé. Te máá-de, ñi kaja-dé sa'ma-dé. Te ñi kachi-de jín-i: Kuachi máá-ró kúu núsáá, chí ruu, tú kuachi-ri. Vina te ki'in-ri nuu ñayívi sñn nación. Achí-de. ⁷ Te ñi kenda-de yúan. Te ñi kivi-de ve'e ñn chaa nání Justo. Te chaa-ún, chíñú'ún-de Dios. Te ve'e chaa-ún kándij yani jín vé'e sinagoga. ⁸ Te Crispo, chaa kúñá'nu iní ve'e sinagoga, ñi kandíja-de nuu máá Jito'o-yo onde jín ní vé'e-de. Te kua'a ñayívi ñuu Corinto, ñi kájiní ná'in-i. Te ñi káandíja-i. Te ñi káanducha-í. ⁹ Te máá Jito'o-yo, jín jáni ñi ka'an-ya jín Pablo ñn akuáa: Ma yú'ú-ro ni ma kasú-ro yú'u-ro, chí kukuu-ró ká'an-ro. ¹⁰ Chí jika-ri jín-ró, te ma sándiva'a ni ñn chaa jín-ró. Chí ñáva'a-ri kua'a ñayívi iní ñuu yá'a, áchí-ya. ¹¹ Te ñi kendo-de yúan ñn kua yósáva, te stá'an-de tu'un Dios nuu-í. ¹² Te Galión kúu gobernador iní ñuu Acaya. Te ñayívi judío,

ñin ká'nu-ni ni kandonda-i sikí Pablo. Te ni kajaka-i-de kua'an-i jín-de onde ini municipio. ¹³ Te ni kaka'an-i: Chaa yá'a, xaan ská'an-de taká ñayivi já ná chíñú'ún-i Dios te ma kuándatu-ga-i tu'un ká'an ley, kuni-de. Achí-i. ¹⁴ Te kejá'á Pablo ka'an-de núú, ko ni ka'an-ni Galión jín ñayivi judío: Ñayivi judío jíná'an-ró, nú sikí ñin tu'un ni'in ini kúu, xí ñin kuachi xaan kúu, te vatu-ni ná kúni ná'ín-rí tu'un ka'an-ro. ¹⁵ Ko nú sikí tú'un-ni kúu, xí sikí nani sí'ví, xí sikí ley máá-ró, yúan-na te ná sándaá máá-ró núsáá. Chí ruu, tú kuni-ri skívi nduu-ri ja sándaá-ri tu'un súan. ¹⁶ Te ni skúnu-de-i kája'an-i fuera municipio. ¹⁷ Yúan-na te ni kakatiin-i Sóstenes, chaa kúñá'nu ini ve'e sinagoga. Te ni kaja'a-i-de yuxé'é municipio. Te Galión, tú ní sá'a-de cuenta.

Ja kuáno'on túku Pablo ñuu Antioquía

¹⁸ Ko Pablo, ni kuu kua'a kivi kánchaa-de yúan. Te ni nakuatá'ú-de nuu taká ñani yúan. Te kua'an-de jín barco onde ñuu Siria. Te Priscila jín Aquila kája'an jín-de. Te ni jaa-de ñuu Cencrea. Te ni seté-de xini-dé sikí ñin tu'un ni keyu'u-dé. ¹⁹ Te ni jaa-de ñuu Éfeso, te ni skéndo-de chaa-ún yúan. Ko Pablo, ni kivi-ni-de ini ve'e sinagoga kástátá'an-de jín ñayivi judío. ²⁰ Te ni kaka'an ndá'ú-i jín-de ja ná kéndo-de yaku-ga kivi jín-i. Ko Pablo, tú ní jatú'un-de. ²¹ Chi ni nakuatá'ú-de nuu-í. Te ni ka'an-de: Kánúú já kí'in ná'ín-rí ñuu Jerusalén, sá'a-ri kivi íi. Ko nú kuni Dios, te nchaa tuku-ri nuu-ro. Achí-de. Te ni kenda-de ñuu Éfeso kua'an-de. ²² Te ni jaa-de jín barco onde ñuu Cesarea. Te ni kaa-de ñuu Jerusalén. Te nuu ní ndí'i ni ka'an-de jín tíku'ni kándíja yúan, te ni nuu-de ni najaa-de ñuu Antioquía. ²³ Te ni kendo-de yúan yaku kivi. Te vása ní kenda-de kua'an-de, ni jika kuu-de ní ndáñú Galacia jín ndáñú Frigia. Te ni kayija-ga ini ñayivi káskuá'a-ún ni sá'a-de.

Ndasa ni ni'in Apolos tu'un Jesús

²⁴ Te ñuu Éfeso ni chaa ñin chaa judío nání Apolos, chaa ñuu Alejandría kúu-de. Te va'a ká'an-de chí ndíchi xaan-dé tutu íi. ²⁵ Te chaa-ún, a ni kutu'a-de jín tú'un máá Jító'o-yo. Te jítú ini-de tú kuitá-de ká'an-de ja stá'an-de tu'un máá Jító'o-yo, vasa máni tu'un ja ní skuánducha Juan jini-de ká'an-de. ²⁶ Te ni chundéé ini-de ká'an káji-de ini ve'e sinagoga. Te ni kajini so'o Priscila jín Aquila tu'un ká'an-de. Te ni kajaka-de chaa kua'an-de jín-de. Te ni kajani káji-ga-de tu'un Dios nuu-dé. ²⁷ Te kuni Apolos ja kí'in-de onde ñuu Acaya. Te taká ñani-ún, ni kaka'an ndéé jín-de. Te ni kachaa tutu kua'an nuu cháa káskuá'a yúan ja ná kuatá'ú-de chaa. Te nuu ní jaa-de yúan, te va'a ni chindéé ní chituu-de ñayivi kákandíja tu'un luu máá-yá. ²⁸ Te ma'ñú taká ñayivi ní státá'an-de jín cháa judío. Te ni státá'an-de ja Jesús kuu-ya Cristo, natu'un ká'an tutu íi.

19

Chaa káskuá'a jín Juan káni'in-dé tu'un Espíritu Santo

¹ Te nini kánde Apolos ini ñuu Corinto, te ni ja'a Pablo vai-de ñuu ichi nínu-ga, te ni nchaa-de ñuu Éfeso. Te yúan ni jini-de nuu sáva ñayivi káskuá'a. ² Te ni jika tu'un-de-i: A ni kani'in-ro Espíritu Santo ja ní kákandíja-ró xí té chá'an-ga, áchí-de. Te máá-i, ni kaka'an-i jín Pablo: Té kuni tu'un-ga-ná ja ío Espíritu Santo, áchí-i. ³ Yúan-na te ni kachi Pablo: Na sikí ní kajanducha-ro núsáá, áchí-de. Te ni kaka'an-i: Sikí tú'un ni skuánducha Juan, áchí-i. ⁴ Te ni ka'an Pablo: Ni skuánducha Juan jín tú'un ja ná nákani ini-i, te áchí-de jín ñayivi já ná kándíja-i nuu I'a vai ichi yatá-dé, kúu Cristo Jesús. Achí-de. ⁵ Te

nuu ní kajini so'o-i tu'un yá'a, te n̄ kajanducha-ní-i jín sí'ví máá Jító'o-yo Jesús. ⁶ Te Pablo, n̄ chaa-de nda'a-dé siki-í. Te n̄ chaa-ni Espiritu Santo siki-í jíná'an-i. Te n̄ kaka'an-i s̄in s̄in yu'u. Te n̄ kajani-i tu'un-ya. ⁷ Te n̄ io nátu'un ux̄i uu tá'an-i. ⁸ Te n̄ kivi Pablo in̄i ve'e sinagoga. Te n̄ chundéé iní-de, n̄ ka'an vatu máa-de nuu uní yoo, ndatu'ún-de te skándija-de ñayivi siki ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ⁹ Yúan-na te sava-i, n̄ kakujá'a in̄i-i te tú ní kákandija-i. Te ni kaka'an ndiva'a-i siki íchi Dios nuu táká ñayivi kánataka. Te n̄ kuxio-ni Pablo núu ñayivi-ún. Te kaja'an chaa káskuá'a-ún jín-de. Te ndita'an kivi ní ndatu'ún-de jín cháa-ún in̄i escuela ñn chaa nání Tiranno. ¹⁰ Te uu kuia n̄ sá'a-de súan. Te taká ñayivi kaxiukú ñuu Asia, kuu ñayivi judío te kuu ñayivi ñuu Grecia, n̄ kajini so'o-i tu'un máá Jító'o-yo Jesús. ¹¹ Te n̄ sá'a Dios tin̄i tiñu ñá'nu xaan jín ndá'a Pablo. ¹² Te n̄ kakinchaka pañito-de xí sá'ma-dé nuu ñayivi kaku'u. Te n̄ kaxndéé siki-í. Te n̄ kanduva'a-ni-i kue'e káta'an-i. Te tach̄i k̄ini, n̄ kakenda in̄i-i kaja'an.

Ja ní kundéé tach̄i k̄ini jín sé'e Esceva

¹³ Te sava chaa judio, n̄ kajika kuu-de kaskúnu-de tach̄i k̄ini. Te kákuni-de kuatiñu-de sí'ví máá Jító'o-yo Jesús ja kíñi'in-de tach̄i k̄ini in̄i ñayivi. Te súan n̄ kaka'an-de: Ká'an n̄'in-ri jín-ró jín sí'ví Jesús ja jáni Pablo tu'un-ya, ách̄i-de. ¹⁴ Te ñn chaa judío nání-de Esceva, kuu-de sutu ñá'nu, te n̄ io usia se'e yí-de ja kásá'a tiñu yá'a. ¹⁵ Ko n̄ ka'an-ni tach̄i k̄ini-ún: A jini-ri máá Jesús. Te suni a jini-ri Pablo. Ko róo, ndé chaa kakuu-ró. Ach̄i jín-de. ¹⁶ Te chaa tá'an tach̄i k̄ini-ún, n̄ kundéé-de, n̄ kendava-de siki usia chaa-ún. Te n̄ kajinu vich̄i líi-dé n̄ kenda koyo-de in̄i ve'e-ún chi n̄ katuji-dé. ¹⁷ Te tu'un yá'a n̄ jich̄a kua'an ní núu ñayivi kaxiukú in̄i ñuu Éfeso, kuu ñayivi judío jín ñayivi ñuu Grecia, n̄ kajini tu'un-i. Te n̄ kayu'ú xaan-í. Te n̄ kanakana jaa-i máá Jító'o-yo Jesús jín sí'ví-yá. ¹⁸ Te kua'a ñayivi já ní kákandija, n̄ jakoyo-i nuu Pablo, n̄ kanakani ndaa-i kuachi-i jín tiñu ñáá n̄ kásá'a-i. ¹⁹ Te kua'a cháa ja ní kásá'a tiñu ñavá'a, n̄ jakoyo-de kándá'a-de tutu-de. Te n̄ kaja'mu-de tutu-ún jito nuu táká ñayivi. Te n̄ katava-dé cuenta nasaa ncháá tutu n̄ kayu-ún. Te n̄ kajini-de ja uu xiko ux̄i mil peso kuu. ²⁰ Súan n̄ ndea téyí tú'un máá Jító'o-yo. Te n̄ jich̄a nuu kua'an. ²¹ Te nuu ní ndi'i taká tiñu yá'a, te n̄ chaa in̄i Pablo ja kí'in-de ñuu Macedonia jín ñuu Acaya te vásá nájaa-de ñuu Jerusalén. Te n̄ ka'an-de: Nú n̄ ja'an-ri yúan, yúan-na te kánúú kí'in-ri ñuu Roma, ách̄i-de. ²² Te n̄ táji-de uu chaa káchindéé tá'an jín-de kaja'an ñuu Macedonia, kakuu Timoteo jín Erasto. Te n̄ kanchaa máa-de ñuu Asia yaku-ga kivi.

Ja ní kandonda ñuu Éfeso káka'an-i ja'a ndosó Diana

²³ Te suu kivi-ún n̄ kandonda xaan ñayivi siki íchi-yá. ²⁴ Chi n̄ io ñn chaa platero nání Demetrio. Te máa-de jín cháa kásatiñu ta'an jín-de, xaan ní kani'in-dé xu'ún, ch̄i jín plata kásá'a-de ve'e lúlí i'a Diana. ²⁵ Te chaa-ún, n̄ kastútú-de tá'an-de ja kásá'a suni tiñu-ún jín-de. Te n̄ ka'an-de: A kájin̄i-ro já siki tiñu kásá'a-yó yá'a kani'in téyí-ró xu'ún. ²⁶ Te kájin̄i-ro te suni kájin̄i tu'un-ró já cháa Pablo yúan, nasu máá ñn ñuu Éfeso ch̄i ní-ni ñuu Asia sásin-de ñayivi jín tú'un ská'an-de-i. Ch̄i ká'an-de ja nasu Dios kakuu i'a kásá'a nda'a. ²⁷ Te yú'ú-ri ja kani in̄i ñayivi já tiñu sáni kuu tiñu kásá'a-yó. Te sanaa te jita viñu'un i'a ñá'nu Diana, te suni sájá'a in̄i-i nuu Diana luu vasa ndivii ñayivi ñuu Asia jín ní ñuyivi kachiñú'ún-i nuu-yá vina. Ach̄i-de. ²⁸ Súan n̄ kajini so'o-de tu'un yá'a, te n̄ kakiti xaan in̄i-de. Te n̄ kakana jín-de: Kúñá'nu téyí Diana i'a ñuu Éfeso, ách̄i-de. ²⁹ Te ñayivi ñuu-ún, n̄ kakuva-a-i. Te ñn

ká'nu-ni n̄i k̄andonda-i ká'ja'an-i onde in̄i teatro ká'nu'un-i Gayo j̄ín Aristarco, cháa ñuu Macedonia ja kájika ta'an-de j̄ín Pablo. ³⁰ Te kuni Pablo k̄ivi-de nuu ká'jin t̄útú ñáyivi-ún. Ko ñáyivi káskuá'a-ún, tú ní ká'ja'a-i tu'un ki'in-de. ³¹ Te suni sava cháa kákuñá'nu in̄i ñuu Asia, ja kákuu amigo-de, n̄i katájí t̄ú'un kua'an nuu-dé káka'an nda'ú j̄ín-de ja má kí'in-de in̄i teatro. ³² Te sava ñáyivi, n̄i kakana jaa-i ñin tu'un, te sava-ga-i inga tu'un, chi junta-ún, n̄i kasaka nuu-i. Te kua'a-gá-i, tú kájin̄i kuti-í na sik̄i kúu ja ní kataka-i. ³³ Te sava cháa judío, n̄i kachundá'a-de Alejandro, n̄i kakin̄i'in-de cháa ma'ñú ñáyivi kuá'a-ún. Yúan-na te Alejandro, sá'a-de seña j̄ín ndá'a-dé ja ná kúná'in-i, chi ka'an-de ja'a judío j̄ín ñáyivi kuá'a-ún kuni-de. ³⁴ Ko n̄i kanakuni-i-de ja cháa judío kúu-de, te yúan ní kakana kó'ó-i nátu'un uu hora: Kúñá'nu téyí Diana i'a ñuu Éfeso, áchí-i. ³⁵ Yúan-na te n̄i kakuná'in ñáyivi ní sá'a cháa kúu secretario ñuu-ún. Te n̄i ka'an-de: Róo ñáyivi ñuu Éfeso, a kájin̄i taká ñáyivi ja ñuu Éfeso xa'an kachiñú'ún-i i'a Diana j̄ín ndosó ja ní tájī Júpiter, n̄i kuun vai. ³⁶ Te tu'un yá'a, taká kajatú'ún-i. Núsáa te va'a-ga ná kasú-ro yú'u-ro te ma sá'a yachi-ro ní ñin tiñu ja tú ní kátava-ro cuenta. ³⁷ Chi n̄i kakinchaka-ró cháa yá'a onde yá'a vasa tú ní kásá'a-de ni ñin kuachi ni tú ní káka'an ndiva'a-de ni ñin tu'un sik̄i í'a máa-yó. ³⁸ Te Demetrio j̄ín taká cháa kásatiñu ta'an j̄ín-de, nú kájin̄i-de kuachi sik̄i ñin cháa, ío juzgado ná kí'in-de. Te ío gobernador, yúan ná kakán-de kuachi sik̄i tá'an-de. ³⁹ Te nú ío inga tu'un kákuni-ro, te kuu sánda-ro onde nuu ñin junta legal. ⁴⁰ Chi yú'ú-ri ja cháa-de kuachi sik̄i-yo, kachi-de ja kánakuatá'an máa-yó, chi ma ní'in-yo tú'un ka'an-yo naja ní kanataka-yo vína. Achí-de. Te n̄i ndi'i n̄i ka'an secretario tu'un yá'a. ⁴¹ Te n̄i jacha-de ñáyivi-ún ká'ja'an-i.

20

¹ Yúan-na te n̄i jukuiñi tix̄in-ún. Te n̄i kana Pablo xin̄i cháa káskuá'a. Te n̄i ka'an-de j̄ín cháa-ún ja má yú'ú-de. Te n̄i kananuu tá'an-de. Te kua'an-de ñuu Macedonia. ² Te n̄i jika kuu-de ñí taká ndañú-ún. Te n̄i ka'an-de kua'a t̄ú'un ndéé in̄i j̄ín taká ñáyivi. Te n̄i jaa-de ñuu Grecia. ³ Te n̄i kanchaa-de yúan un̄i yoo. Te a yani ki'in-de j̄ín barco onde ñuu Siria núú. Ko cháa judío, n̄i kanatin̄i tu'un tá'an ja ndóna sik̄i-dé. Ja yúan ní nakani in̄i-de te ñu'íchi ní ja'an-de ñuu Macedonia. ⁴ Te n̄i ka'io sava cháa n̄i kaja'an j̄ín Pablo onde ñuu Asia. Te káinání-de Sópater ñuu Berea, Aristarco j̄ín Segundo onde ñuu Tesalónica, Gayo ñuu Derbe, Timoteo, Tíquico j̄ín Trófimo onde ñuu Asia. ⁵ Cháa yá'a, n̄i kayoxnú-de. Te káindatu-de ruu jíná'an-ri onde ñuu Troas. ⁶ Te ruu jíná'an-ri, nuu ní ja'a viko státilá tú yí'i yujan ía, te j̄ín barco n̄i kenda koyo-ri ñuu Filipos. Te nuu ú'un kivi ní kanaketá'an-ri j̄ín-de onde ñuu Troas. Te ñuu yúan n̄i kaxiukú-ri ñin semana.

Ja ní jungava Eutico ventana sá'a numá'ná

⁷ Te máa kivi ñin semana, n̄i kandutútú cháa káskuá'a-ún ja sákuáchí-de státilá. Te n̄i stá'an Pablo tu'un nuu cháa-ún, chi kenda-de kivi xian-ún. Te káni ní ka'an-de onde sava núú. ⁸ Te n̄i io kua'a lámpara in̄i ve'e súkún nuu ní ká'jin t̄útú-de yúan. ⁹ Te ñin cháa súchí nání-i Eutico, kanchaa-i máa yú'u ventana. Te nini n̄i kuná'an ká'an Pablo, jí'i xa'an-í numá'ná. Te n̄i kixi-ni-i. Te n̄i jungava-ni-i onde piso un̄i te onde nuu ñú'un. Te a n̄i ji'i-i n̄i kandukani-de-i. ¹⁰ Yúan-na te n̄i nuu Pablo. Te n̄i jito nuu-de nuu-í. Te n̄i junu nchaa-de-i. Te n̄i ka'an-de: Ma yú'ú-ro jíná'an-ró, chi chakú-i, áchí-de. ¹¹ Te n̄i ndaa-de. Te n̄i sákuáchí-de státilá. Te n̄i yee-dé. Te n̄i ka'an ná'an-ga-de onde kuakundijin. Yúan-na te n̄i kee-de kua'an-de. ¹² Te káno'on ñáyivi j̄ín súchí-ún chakú-i. Te

kákusiꞑ xáꞑan iní-i. ¹³ Te ruꞑ, nꞑ kákoyo-ri inꞑ barco te kája'an-ri jíin onde ñuu Asón, yúan naketá'an-ri jíin Pablo. Chꞑ súan nꞑ sándaꞑ-de ja kí'in-de ñu'un íchí te jaꞑ-de yúan. ¹⁴ Te nꞑ kanani'in tá'an-ri jíin-de inꞑ ñuu Asón. Te nꞑ kaa-de barco. Te kua'an-de jíin-rí ñuu Mitilene. ¹⁵ Yúan nꞑ kakenda-ri jíin barco. Te inga kivi ní jakoyo-ri ñuu Quío, te inga kivi ní jakoyo-ri ñuu Samos. Te nꞑ kakendo-ri ñuu Trogilio. Te inga kivi ní jakoyo-ri ñuu Mileto. ¹⁶ Chꞑ jáni inꞑ Pablo ja já'a-ni-de ki'in-de ñuu Éfeso náva'a ma kúkuéé-de ñuu Asia te naa tiempo núú. Chꞑ jítú iní-de jaꞑ yachi-de ñuu Jerusalén máá kivi Pentecostés nú ná kúni'in-de.

Consejo Pablo nuꞑ cháa kákuu nuꞑ ñúú Éfeso

¹⁷ Te kánchaꞑ-de ñuu Mileto. Te nꞑ tájí-de tu'un kua'an onde ñuu Éfeso nꞑ kana-de xinꞑ cháa kákuu nuꞑ iní tikunꞑ kándija. ¹⁸ Te nuꞑ ní chakoyo cháa-ún nuꞑ-dé, te nꞑ kachi-de: Máá-ró kájinꞑ va'a-ró ndasa nꞑ jiku-ri jíin-ró onde kivi ní chaꞑ núú-rí ñuu Asia. ¹⁹ Te tú ní sávixi-ri máá-rí kivi ní jatíñu-ri nuꞑ máá Jító'o-yo. Te ío hora nꞑ nde'e-ri. Te kuachi ñayivi judío, ja ní kanatꞑn tu'un tá'an-i te nꞑ kii tundó'o siki-rí. ²⁰ Te tú ní yú'ú-ri kani-ri tu'un nuꞑ-ro já kuatíñu va'a-ró, ni tú ní yú'ú-ri stá'an-ri tu'un nuꞑ-ro, vasa nuyá'u xí iní ve'e-ró. ²¹ Te nꞑ jani ndaa-ri tu'un nuꞑ ñayivi judío jíin núú ñayivi sꞑn nación ja ná nákani inꞑ-i kuandatu-i nuꞑ Dios. Te ná kándija-i nuꞑ máá Jító'o-yo Jesucristo. ²² Te vina cháa téyí iní-ri te ja yúán ñu'un íchí-rí ki'in-ri ñuu Jerusalén. Ko tú jiní-ri naún ta'an-ri yúan. ²³ Ko ndita'an ñuu já'an-ri chꞑ ká'an Espiritu Santo jíin-rí ja chindee-i ruꞑ vekaa te kii tundó'o siki-rí. ²⁴ Te ni tú sá'a-ri cuenta vasa ná ká'ni-í ruꞑ, chi ja ná sꞑjínu-ri tiñu nꞑ ja'a máá Jító'o-yo Jesús nuꞑ-rí kúu ja kánúú jáni inꞑ-ri, jíin sꞑni ja kúsi iní-ri kani-ri tu'un va'a tu'un luu Dios. ²⁵ Te ma ñú táká róo ja á nꞑ jika kuu-ri nꞑ jani-ri tu'un ndasa koo ñuu nuꞑ tá'ú Dios tiñu, te vina a jiní-ri ja ní sꞑn-ró ma kuni kuti-gá-ro núú-rí. ²⁶ Ja yúán kástu'ún káji-rí nuꞑ-ro jíná'an-ró vina, ja tú tau ya'u-ri niñi-ró. ²⁷ Chꞑ tú ní yú'ú-ri kani-ri ndivii tú'un Dios nuꞑ-ro. ²⁸ Núsáá te koto va'a-ró máá-ró jíin ní tikunꞑ, chꞑ Espiritu Santo nꞑ jani-ya róo ja kúndito-ró-i te skée-ro tikunꞑ máá Jító'o-yo, chi nꞑ nakuaan-ya-í jíin niñi-yá. ²⁹ Chꞑ jiní-ri ja nú ná kí'in-ri, te kivi koyo yi'í kiti xáꞑan má'ñú-ró te ma kúndá'ú inꞑ-ti tikunꞑ. ³⁰ Te suni onde nuꞑ tá'an máá-ró kenda sava-de ka'an-de tu'un tú'ún náva'a xndá'ú-de ñayivi káskuá'a ki'in-i jíin-de. ³¹ Koo ndito inꞑ-ro jíná'an-ró núsáá. Te ma náa iní-ro já uní kua ndúú ñúú-ni tú ní júkuiñi-ri ja kána jíin-rí nuꞑ sꞑn sꞑn-ró vasa nꞑ nde'e-ri. ³² Te vina ñáni, jikán ta'u-rí nuꞑ Dios ja'a máá-ró ja ná kuá'a-ya tú'un luu-ya núú-ro. Chi tu'un-ún kuu skuá'nu róo te ni'in-ro tá'u jíin táká-ga ñayivi ní sásꞑn-ya. ³³ Tú ní ndío inꞑ-ri ni plata ni oro ni sa'ma sꞑn ñayivi. ³⁴ A kájinꞑ va'a-ró já ndéndúú nda'a-rí yá'a, nꞑ ndúkú táká ja jínu ñú'ún-rí jíin cháa kaxiukú jíin-rí yá'a. ³⁵ Te modo nꞑ stá'an ndi'i-ri nuꞑ-ro já kánúú sátiñu-yó súan, náva'a chindéé tá'an-yó jíin táká cháa vitá káku'u. Te ma náa iní-ro tú'un máá Jító'o-yo Jesús, chꞑ súan nꞑ ka'an-ya: Luu-ga ja kuá'a-yó sꞑn ndatíñu nasu já ní'in-yo. Achí-ya. Achí Pablo. ³⁶ Te nuꞑ ní ndi'i nꞑ ka'an-de taká tu'un yá'a, te nꞑ jukuiñi jítí-de. Te nꞑ jikan ta'u-dé jíin táká cháa-ún. ³⁷ Yúan-na te xaꞑan ní kande'e taká-de. Te nꞑ kakanuu-de Pablo, te nꞑ katítú-de cháa. ³⁸ Chꞑ kákukuí'a xaꞑan iní-de jíin tú'un nꞑ ka'an Pablo ja má kuni-ga-de nuꞑ-dé. Te kája'an-de jíin-de onde nuꞑ ío barco.

21

Ja ní chaꞑ inꞑ Pablo ki'in tuku-de ichi ñúú Jerusalén

1 Yúan-na te n̄i k̄akus̄in-ri j̄ín-de. Te n̄i k̄aki'in ndóó-ni-ri ichi j̄ín barco onde n̄i chaa-ri ñuu Cos. Te inga kiv̄i ní jakoyo-ri ñuu Rodas. Te yúan n̄i kenda-ri te n̄i jakoyo-ri ñuu Pátara. 2 Te n̄i kani'in-rí ñn barco ja kí'in ñuu Fenicia. Te n̄i k̄akaa-ri nuu te k̄aja'an-ri. 3 Te nuu ní kajini-ri nuu ñúu Chipre, te n̄i k̄askéndo-ri ñuu-ún ichi ndávésé-rí. Te n̄i kajika-ri k̄aja'an-ri j̄ín barco onde ñuu Siria. Te n̄i jakoyo-ri ñuu Tiro, ch̄i yúan skéndo barco-ún carga. 4 Te n̄i k̄akéndo-ri yúan ñn semana, ch̄i n̄i kani'in tá'an-ri j̄ín ñáyiv̄i k̄askuá'a. Te n̄i kaka'an-i j̄ín Pablo n̄i sá'a Esp̄iritu ja má kí'in-de ñuu Jerusalén. 5 Ko nuu ní ja'a kiv̄i-ún, te n̄i kenda koyo-ri. Te taká-i j̄ín ñásí'i-i j̄ín sé'e-i, n̄i kajachu'un ích̄i-i ruu onde yata ñúu-ún. Te n̄i kajukuiñi j̄ítí-rí j̄ín-i yu'u mar. Te n̄i kajikan ta'ú-rí. 6 Te n̄i kananuu tá'an-ri yúan. Te n̄i k̄akaa-ri nuu barco k̄aja'an-ri. Te n̄i kanaxió káva-i káno'on-i ve'e-i. 7 Te ruu j̄iná'an-ri, n̄i kenda koyo-ri ñuu Tiro n̄i kajika-ri j̄ín barco. Te n̄i jakoyo-ri ñuu Tolemaida. Te yúan n̄i kaka'an-ri j̄ín taká ñani. Te n̄i k̄akéndo-ri j̄ín-de ñn kiv̄i. 8 Te inga kiv̄i-ún n̄i kenda Pablo j̄ín taká-ga-ri ja k̄a'in-ri j̄ín-de. Te n̄i ch̄akoyo-ri ñuu Cesarea. Te n̄i kiv̄i koyo-ri in̄i ve'e ñn chaa jáni tu'un nání-de Felipe. Chaa-ún kúu ñn chaa ndí'usiá. Te n̄i k̄akéndo-ri j̄ín-de. 9 Te chaa-ún, ío kuun sésí'í súch̄i-de k̄ajani-i tu'un Dios. 10 Te n̄i kaxiukú-rí yúan kua'a kiv̄i. Te ichi ñúu Judea n̄i kii ñn chaa jáni tu'un Dios, nání-de Ágabo. 11 Te n̄i chaa-de nuu-rí. Te n̄i kí'in-de sánch̄i Pablo. Te n̄i ju'ni-de nda'a j̄ín sí'in Pablo. Te n̄i ka'an-de: Súan k̄a'an Esp̄iritu Santo: Ñáyiv̄i judío, súan ku'ni-i chaa x̄in sánch̄i yá'a, te nú ná jáa-de ñuu Jerusalén. Te nastúu-i-de nuu ñáyiv̄i s̄in nación. Achí-de. 12 Tu'un-ún n̄i kajini so'o-ri. Te ruu j̄ín chaa k̄a'in yúan, n̄i kaka'an nda'ú-ri j̄ín Pablo ja má kaa-de kí'in-de ñuu Jerusalén. 13 Yúan-na te n̄i ka'an Pablo: Naja kanda'i-ro te ndúkuí'a in̄i añú-ri kásá'a-ró. Ch̄i ruu, a ío tu'a-ri ja násu máa ñn ja kúnu'ni-ri in̄i ñuu Jerusalén, ch̄i suni ja kúu-ri yúan ja sikí sí'v̄i máa Jító'o-yo Jesús, ách̄i-de. 14 Te tú ní kúu ská'an-ri-de. Te n̄i kas̄ia-ni-ri-de. Te n̄i kaka'an-ri: Ná koo ndasa játa'an in̄i máa Jító'o-yo, ách̄i-ri. 15 Yúan-na te vása ní kasátu'a-ri taká ndatíñu-ri. Te n̄i k̄akaa-ri ñuu Jerusalén k̄aja'an-ri. 16 Te suni k̄aja'an yakú chaa k̄askuá'a in̄i ñuu Cesarea j̄ín-rí, ncháka-de ñn chaa ñuu Chipre nání-de Mnasón. Chaa n̄i skuá'a aná'an kúu-de. Te n̄i k̄akéndo-ri ve'e chaa-ún. 17 Te nuu ní jakoyo-ri ñuu Jerusalén, te ñani-yo-ún, n̄i k̄akus̄i x̄aan in̄i-de n̄i kajatá'ú-de ruu. 18 Te inga kiv̄i x̄aan-ún n̄i kiv̄i Pablo j̄ín-rí j̄iná'an-ri in̄i ve'e Jacobo. Te yúan n̄i k̄akutútú taká chaa kakuu nuu. 19 Te Pablo n̄i sá'a-de saludar chaa-ún. Yúan-na te n̄i jani-de tu'un taká tiñu n̄i sá'a Dios j̄ín ñáyiv̄i s̄in nación nini j̄atíñu-de nuu-yá. 20 Te n̄i kajini so'o-de tu'un yá'a. Te n̄i kanakana jaa-de Dios. Te n̄i kaka'an-de j̄ín Pablo: Ñáni, vina te n̄i jini-ro ná kua'a mil ñáyiv̄i judío n̄i k̄akandíja-i. Te nene k̄ajandatu n̄i'in-i nuu ley. 21 Ko n̄i kajini tu'un-de ja stá'an-ro núu taká chaa judío k̄axiukú in̄i ñuu ñáyiv̄i s̄in nación ja má kuándatu-ga-de nuu Moisés, ni ma xití ndúu-ga se'e-de, ni ma kuándatu-de taninu aná'an. 22 Ndasá kuu núsáá, ch̄i kuni tu'un ñáyiv̄i já ní chaa-ro, te taka kua'a ndíja-i. 23 Sá'a ja k̄aka'an-ri j̄ín-ró yá'a núsáá: A k̄a'io kuun chaa yá'a ja á n̄i k̄akeyu'u-dé. 24 Kuaka chaa yá'a ná kí'in-de j̄ín-ró. Te nasándoo-ró máa-ró j̄ín-de. Te ku'a-a-ró xú'ún núu-dé náva'a ná sété-de xini-dé. Yúan-na te juku'un in̄i taká ñáyiv̄i-ún ja tú kuti-gá naún ío ja ní k̄andatu-ún-i sikí-ro, ch̄i kunda in̄i-i ja súni j̄andatu máa-ró núu ley. 25 Ko ñáyiv̄i s̄in nación ja k̄akandíja-ún, a n̄i kachaa-ri carta kua'an nuu-í ja má kuándatu-i ni ñn tu'un yúan. Te ma kée-í kuñu ja ní soko núu ndosó, ni niñi, ni kiti kuá'ñá. Te ma kaka téné-i. Achí-de. 26 Yúan-na te Pablo, n̄i jaka-de

chaa-ún. Te inga kivi xian-ún, ni nasándoo-de máa-de jín-de. Te ni kivi-de ini ve'e i ja kástu'ún-de nuu-í na kivi jínu kándundoo-de te soko-dé kiti núu-yá siki in in-de núu.

Ja ní kakatïn-i Pablo ini ve'e i

²⁷ Te kákuu-de ja sijnú-de ndí'usiá kivi-ún núu. Ko sava judío ñuu Asia, ni kajini nuu Pablo kánde-de ini ve'e i. Te ni kaská'an ndí' ñayivi yúan. Te ni kakatïn Pablo. ²⁸ Te ni kakana jaa: Chaa Israel, ku'a núu nda'a jíná'an-ró, chi chaa yá'a jika kuu-de taká ñuu, stá'an-de nuu taká chaa te ká'an-de siki ñayivi-yo, jín siki ley, jín siki lugar yá'a. Te suni a ni skivi-de sava chaa sijn nación ini ve'e i yá'a te ni sáchá'an-de ve'e i. Achí. ²⁹ Chi onde ná kánde Pablo ini ñuu-ún ni kajini judío ja kánde-de jín Trófimo, chaa ñuu Éfeso. Te ni kajani ini ja ní skivi Pablo chaa-ún ini ve'e i. ³⁰ Te ní-ni ñuu-ún ni kánda-i. Te ni kataka-i. Te ni kakatïn-i Pablo. Te ni kastáa-i-de ni kenda-de yata ve'e i-ún. Te ni kanakasú-ni-i yuxé'é. ³¹ Te kája'ni-í Pablo núu. Ko ni ja'an tu'un yá'a nuu general chaa tïn soldado ja ní ñuu Jerusalén ni kánda-i kákuva-i. ³² Te chaa general, ni jaka-de soldado jín capitán. Te kájinu-de kája'an-de onde nuu ká'in ñayivi kuá'a-ún. Te ni kajini ñayivi ja ní jakoyo general jín soldado, te ni jakukuiñi-i ja kája'a-i Pablo. ³³ Yúan-na te ni jaa general te ni tïn-de Pablo. Te ni tá'ú-de tiñu ni jakunu'ni Pablo jín úu cadena. Yúan-na te ni jika tu'ún ndé chaa kúu-de te naún ní sá'a-de. ³⁴ Te ñayivi kuá'a-ún, sava-i ni kakana-i in tu'un te sava-ga-i inga. Te tú ní kúnda ini-de naún siki kúu ja súan kákuva-i. Te ni tá'ú-de tiñu kua'an Pablo cuartel. ³⁵ Te nuu ní jaa Pablo escalera ve'e-ún, te soldado ni kandiso Pablo, chi xaán ní kánda ñayivi kuá'a. ³⁶ Chi kua'a ñayivi vái koyo-i ichi yata soldado, te kákana jaa-i: Ka'ni-ni chaa jian, áchí-i. ³⁷ Te káskivi-de Pablo ini vekaa, te ni ka'an Pablo jín general: Á kuu ka'an-ná in tu'un jín-ni, áchí-de. Te ni kachi general jín-de: Jini-ro ká'an-ro yú'u ñuu Grecia náún. ³⁸ Nasu róo kúu máa cháa ñuu Egipto ja íku ñuu ni xndóna-ró-i ni kanakuatá'an máa-i, te suni ni kiñi'in-ró kúun mil chaa kuí'ná kája'an-de jín-ró onde nuu ñu'un té'é náún. Achí. ³⁹ Yúan-na te ni kachi Pablo: Máa-ná kúu ndija chaa judío, te in se'e ñuu Tarso, in ñuu ká'nu ndañuu Cilicia. Te ká'an nda'ú-ná jín-ni kuá'a-ni tu'un ná ká'an-ná jín ñayivi yá'a. Achí-de. ⁴⁰ Te general, ni ja'a-de tu'un. Te ni jukuiñi Pablo nuu escalera. Te ni sá'a-de señal jín ndá'a-dé nuu ñayivi-ún. Te ná'in yúu-ni ni kákuu-i. Yúan-na te jín yú'u hebreo ni ka'an-de:

22

Ja ní ka'an Pablo ja'a máa-de nuu-í

¹ Ñáni jíná'an-ni, jín taká ní chaa kákuu táa, kuni so'o-ni tu'un ká'an-ná ja'a máa-ná jín-ni vina, áchí-de. ² Te ni kajini so'o-i ja ká'an Pablo tu'un jín yú'u hebreo, te ví'í-gá ni kakuná'in-i. Te ni ka'an Pablo: ³ Máa-ná kúu chaa judío, ni kaku ndija-ná ini ñuu Tarso ndañuu Cilicia. Ko ni ja'nu-ná ini ñuu yá'a. Te escuela Gamaliel ni kutu'a va'a-ná ni stá'an-de tu'un ni'in ley ñuu-yo núu-ná. Te kachiñú'ún vá'a-ná nuu Dios natu'un kásá'a máa-ni vina. ⁴ Te ni chindikín-ná ñayivi kákandija tu'un yá'a onde ná ndí'i-i kuu. Te kúu chaa kúu ña'an, ni katïn-ná-i ni chindee-ná-i vekaa. ⁵ Te sutu ñá'nu jín taká chaa kákuu nuu, ni kajini-de ja súan ni sá'a-ná. Te suni chaa-ún, ni kachaa-de tutu nuu taká ñani. Te ni kaja'a-de tutu-ún nuu-ná ni ja'an-ná onde ñuu Damasco ja kuáku'ni-ná ñayivi káxiukú yúan. Te kinanchaka-ná-i onde ñuu Jerusalén te ndo'o-i yá'a núu. ⁶ Te ni ki'in-ná ichi kua'an-ná. Te ni kuyani-ná yuñuu Damasco natu'un kaxiuu kúu. Te ni ndii ncháa-ni nuu-ná ni jinú in ndua

ndíi ní kii ichi ándívi. ⁷ Te n̄i ndua-ni-ná nuu ñú'un. Te n̄i jini so'o-ná ká'an ñn tu'un jíin-ná: Saulo, Saulo, naja ch́indikin-ro rúu, áchí. ⁸ Yúan-na te n̄i ka'an-ná: Ndé cháa kúu-ní vii, Táta, áchí-ná. Te n̄i ka'an-ya jíin-ná: Máá-rí kúu Jesús ñuu Nazaret ja ch́indikin-ro rúu, áchí-ya. ⁹ Te cháa kája'an jíin-ná, n̄i kajini ndija-de ndua ndíi-ún, te n̄i kayu'ú-de, ko tú ní kájini so'o-de tu'un n̄i ka'an-ya jíin-ná. ¹⁰ Yúan-na te n̄i ka'an-ná: Táta, te naún sá'a-ná, áchí-ná. Te n̄i kachí máá Jító'o-ná jíin-ná: Ndukoo te ki'in-ro ñuu Damasco. Te yúan ta'u tíñu nuu-ro ndasa sá'a-ró, áchí-ya. ¹¹ Te tú ní jini-ná nuu ní ñn, ch̄i ndíi ncháa ndua ndíi-ún. Te cháa kája'an jíin-ná, kátin-na-de nda'a-ná kua'an-ná jíin-de onde ñuu Damasco. ¹² Te yúan káncháa ñn cháa nání Ananías. Te taká ñayivi judío yúan káka'an ja cháa va'a kúu Ananías, chi va'a jándatu-de nuu ley. ¹³ Te n̄i ja cháa-ún te n̄i kandita-de nuu-ná. Te n̄i ka'an-de jíin-ná: Ñáni Saulo, ná ndúndijin nuu-ro, áchí-de. Te n̄i jini-ni-ná nuu-dé. ¹⁴ Te n̄i kachí-de: Máá Dios ndiyi táa-yo, n̄i jani-ya róo vina ja ná júku'un in̄i-ro tú'un kuní-ya. Te kun̄i-ro núu máá l'a ndaa, te kuni so'o-ró tú'un ka'an-ya. ¹⁵ Te kuu-ró testigo máá-yá nuu ndívii ñayivi taká ja ní jini-ro jíin ja ní jini so'o-ró. ¹⁶ Ma kúu uun in̄i-ro vina núsáa. Ndukuiñi te kuanducha-ro. Te kakan ta'u-ro núu-yá. Achí-de jíin-ná. ¹⁷ Te n̄i naxió káva-ná n̄i ncháa-ná ñuu Jerusalén. Te jikán ta'u-ná in̄i ve'e ij, te n̄i skóto-ya náa. ¹⁸ Te n̄i jini-ná nuu-yá n̄i ka'an-ya jíin-ná: Ndúkú ndéé-ró te kenda yachi-ro in̄i ñuu Jerusalén yá'a, chi ma kuátú'ún-i tu'un-ri jáni ndaa-ro núu-í, áchí-ya. ¹⁹ Te n̄i ka'an-ná jíin-yá: Táta, a kájini-i ja ní kivi-ná ndíta'an ve'e sinagoga n̄i jat̄in-ná taká ñayivi kákandija nuu-ní. Te n̄i stují-ná-i n̄i taan-ná-i vekaa. ²⁰ Te kivi ní jichá ñiñi Esteban, cháa n̄i jani ndaa tu'un-ní, suni kándij-ná yúan sáa. Te n̄i jatú'ún-ná ja ní j̄i-de. Te n̄i ndito-ná sa'ma cháa n̄i kaja'ni Esteban. Achí-ná jíin-yá. ²¹ Te n̄i kachí-ya jíin-ná: Kuá'an, ch̄i táji máá-rí róo ki'in jíká-ró ondé nuu ñayivi ñn nación, áchí-ya jíin-ná. Achí Pablo. ²² Te a n̄i kajini ná'ín-i onde n̄i ka'an-de tu'un yá'a. Yúan-na te n̄i kakuvaa-i. Te n̄i kaka'an jaa-i: Ná kúxio cháa jian ná kúu-de. Tú va'a cháa kúu-de ja kúchaku-ga-de ñuyivi yá'a. Achí-i. ²³ Te súan kákana kó'ó-i. Te n̄i kaskée-i tikachí-i kája'an. Te n̄i kaskánda-i tikacha ñú'un. ²⁴ Te n̄i tá'ú tíñu general ná kivi Pablo in̄i cuartel. Te n̄i ka'an-de ja ná xndichí soldado Pablo onde jíin cuarta náva'a kutuní in̄i general na siki ní kandonda ñayivi-ún siki Pablo. ²⁵ Te n̄i kaju'ni-de Pablo jíin yó'o ñii. Te n̄i ka'an Pablo jíin cháa kúu capitán ja kándij-de yúan: Á ío ley kua'a-ní cuarta ñn cháa ñuu Roma ja té chá'an-ga ndúkú víi-ní kuachi-de, áchí-de. ²⁶ Te n̄i jini so'o capitán tu'un yá'a, te n̄i kee kua'an. Te n̄i ka'an jíin general: Ndasa sá'a-ní, chi cháa ñuu Roma kúu cháa yá'a, áchí. ²⁷ Yúan-na te n̄i ja general nuu Pablo. Te n̄i jiká tu'ún-de: Kachí nú suu cháa ñuu Roma kúu-ró, áchí. Te n̄i ka'an Pablo: Jaan, suu máá-ná kúu, áchí-de. ²⁸ Te n̄i ka'an general: Ruu, chi n̄i ja'a-ri kua'a xú'ún, te n̄i kaja'a-de tu'un kuu-ri ñn cháa ñuu yúan, áchí. Te n̄i ka'an Pablo: Ko náa, ch̄i túu. Ch̄i in̄i ñuu-ún n̄i kaku-ná, áchí-de. ²⁹ Yúan-na te ja kákuñi xndó'o-de, n̄i kakuxio-ni kája'an. Te suni onde general n̄i yu'ú, chi n̄i júku'un in̄i-de ja ní ju'ni-de Pablo. Te ñn cháa ñuu Roma kúu Pablo. ³⁰ Te inga kivi xian-ún, kuní-de kundaa va'a in̄i-de na siki kúu ja ní kandonda cháa judío siki Pablo. Te n̄i ndájí-de cadena nú'ni Pablo. Te n̄i tá'ú-de tíñu n̄i taka taká sutu ñá'nu jíin taká cháa junta. Te n̄i kiñi'in-de Pablo. Te n̄i jani-de nuu cháa n̄i kandutútú.

23

Ja ní kandij Pablo nuu junta siki máa-de

1 Yúan-na te n̄i ndakoto Pablo nuu junta. Te n̄i ka'an-de: Ñáni jíná'an-ní. Máá-ná ch̄i a jiní va'a in̄i-ná ja ní jandatu va'a-ná nuu Dios onde vina. Achí-de. 2 Yúan-na te máá sutú ñá'nu-ga nání Ananías, n̄i tá'ú tíñu nuu cháa ká'jin yani nuu-dé-ún ja ná kuá'a-ún in̄i jikí máá yú'u-dé. 3 Te n̄i ka'an Pablo jín sutú ñá'nu-ún: Xáán ndoo ka'an-ro. Dios stují-yá róó. Ch̄i kánchaa-ro ja sánda-ro tíñu-r̄i nátu'un ká'an ley. Ch̄i vasa tú íó ley te tá'ú-ró tíñu ja stují-dé ruu náún. Achí-de. 4 Te n̄i kaka'an cháa ká'jin nuu-dé-ún: Naja ká'an ndiva'a-ró jín sutú ñá'nu Dios, áchí jín-de. 5 Te n̄i ka'an Pablo: Tú ní jiní-ná ja sutú ñá'nu kúu-de ñáni, ch̄i yóso núu tutú: Ma ká'an ndiva'a-ró sikí cháa kúñá'nu in̄i ñuu-ro. Achí. 6 Ko nuu ní jiní Pablo ja sava-de kakuu-de saduceo te sava-ga-de kakuu-de fariseo, te n̄i ka'an jaa-de nuu junta: Ñáni jíná'an-ní, máá-ná kúu cháa fariseo, se'e fariseo. Ch̄i ñúkuu in̄i-ná ja náchaku taká ndiyi, te ja yúán xndichí-ní náá. Achí-de. 7 Te ja súan n̄i ka'an-de, te n̄i kakanáá cháa fariseo jín cháa saduceo. Te cháa junta, s̄in s̄in tu'un n̄i kaka'an-de. 8 Ch̄i kaka'an cháa saduceo ja má náchaku ndiyi, ni tú ká'io ndajá'a-yá, ni tachí. Ko cháa fariseo, kájatú'ún-de ndenúni tu'un-ún. 9 Te xaán ní kuvaa. Te sava cháa káchaa tutu ja kakuu tá'an cháa fariseo, n̄i kandukuiñi. Te n̄i kaka'an n̄i'in: Tú ni in̄i kuachi káni'in-rí sikí cháa yá'a. Sanaa te n̄i ka'an ndija in̄i añú xí in̄i ndajá'a-yá jín-de. Ma sáni'in in̄i-yo núu Dios núsáá. Achí. 10 Te xaán ní kakanáá-i. Te general, yú'ú-de ja ndátá ñáa-i Pablo. Te n̄i tá'ú-de tíñu ja ná kivi soldado te kaña n̄inu Pablo sava ma'ñú-i, te ná kivi-de in̄i cuartel. 11 Te akuáa-ún n̄i cháa-ni máá Jító'o-yo núu-dé te n̄i ka'an-ya jín-de: Pablo, ma ndúkuí'a in̄i-ro, ch̄i nátu'un n̄i jani ndaa-ro tú'un-r̄i in̄i ñuu Jerusalén, suni súan kánúú kikaní-ró tú'un-r̄i onde in̄i ñuu Roma, áchí-ya.

Ja ní kanat̄in tu'un tá'an-i ka'ni-í Pablo

12 Te nuu ní kundijin, n̄i kakutútú sava ñayivi judío. Te n̄i kanat̄in tu'un tá'an-i. Te n̄i kaka'an téyí-i ja má kée kúti-í staa ni ma kó'o kuti-í nducha onde nú tú ka'ni-í Pablo. 13 Te ví'í-gá uu xiko judío n̄i kaka'an téyí-i tu'un yá'a. 14 Te n̄i kaja'an-i nuu sutú ñá'nu jín núu cháa kakuu nuu, te n̄i kaka'an-i jín cháa-ún: Máá-ná, n̄i kaka'an téyí-ná ja má kée kúti-ná onde nú tú ka'ni-ná Pablo. 15 Núsáá te máá-ní jíná'an-ní jín taká junta, kuáka'an-ní jín general ná kiñi'in-de Pablo cháa-de nuu-ní yá'a, ch̄i kakuñi-ní xndichí va'a-ga-ní-de, achi-ní. Te ná kótu'a máá-ná ka'ni-ná-de onde té cháa-ga-de yá'a. Achí-i. 16 Ko in̄i se'e yíi kuá'a Pablo, n̄i jini so'o-i ja súan n̄i kanat̄in tu'un tá'an. Te n̄i ja'an-i n̄i kivi-i in̄i cuartel. Te n̄i kastu'ún-i nuu Pablo. 17 Te n̄i kana Pablo xin̄i in̄i cháa kúu capitán. Te n̄i ka'an-de: Kunchaka suchí yá'a ki'in-ro jín-i nuu general, ch̄i íó in̄i tu'un kastu'ún-i nuu-dé, áchí-de. 18 Te capitán, n̄i jaka-de-i kua'an-de jín-i nuu general. Te n̄i ka'an-de: Pablo cháa yíndi'u vekaa, n̄i ka'an nda'ú-de jín-ná ja kinchaka-ná suchí yá'a nuu-ní, ch̄i íó in̄i tu'un ka'an-i jín-ní, áchí-de. 19 Te n̄i t̄in general nda'a-í. Te n̄i kuxio-de jín-i. Te n̄i jika tu'un sá'í-de-i: Naún tu'un ka'an-ro jín-rí kuní-ro, áchí-de. 20 Te n̄i ka'an-i: Cháa judío n̄i kaskétá'an-de tu'un ja yúchaan ka'an nda'ú-de jín-ní kiñi'in-ní Pablo nuu taká cháa junta, ch̄i xndichí va'a-de Pablo sikí tíñu kakuñi-de, achi-de. 21 Ko ma kándija-ní, ch̄i ví'í-gá uu xiko-de káindatu sa'í-de. Te kaka'an téyí-de ja má kée-dé staa ni ma kó'o-de nducha onde nú tú ka'ni-dé Pablo, áchí-de. Te vina a káindatu tu'a-de onde ná kuátu'un-ní. Achí-i. 22 Te n̄i tá'ú tíñu general nuu-í, ja tú ni in̄i nuu kachí-i ja súan n̄i kastu'ún-i nuu-dé. Te n̄i tájí-de-i kuano'on-í. 23 Yúan-na te n̄i kana-de xin̄i uu capitán. Te n̄i ka'an-de: Sátu'a-ró uu ciento soldado, jín uní xiko uxí soldado koso caballo, jín uu ciento soldado katiñ lanza, náva'a k̄ingoyo-ró jín-de onde ñuu Cesarea ka'ñi akuáa vina.

24 Te suni ná sátu'a-de caballo koso Pablo. Te koto va'a-de Pablo kingoyo-de onde nuu Félix chaá kúu gobernador, áchí-de. 25 Te ni chaá-de in carta ja ní ka'an tu'un yá'a: 26 Máá-ná kúu Claudio Lisias. Te cháa-ná carta yá'a nuu ní Félix, gobernador ñá'nu. Ta ni táa. 27 Ñayivi judío, ni katin-i in chaá yá'a. Te a yani ka'ni-í-de núú, ko ni nama-ná-de jín soldado chi ni jini-ná ja cháa ñuu Roma kúu-de. 28 Te kuni-ná kundaa ini-ná naja kájikán-i kuachi sikí-dé. Te ni jani-ná-de nuu junta máa-i jíná'an-i. 29 Te ni jini-ná ja sikí ley máa-i kájikán-i kuachi sikí-dé. Ko tú ní'in-ná ni in kuachi sikí-dé ja kúu-de xí ja kúnde-de vekaa. 30 Ko ni ní'in-ná tu'un ja ní kanatin tu'un tá'an ñayivi judío sikí-dé. Te ja yúan tájí-ná-de kujaa yachi-de nuu-ní. Te tá'ú-ná tiñu nuu ñayivi kájikán-i kuachi sikí-dé ja suni ná jákoyo-i nuu-ní. Te yúan ka'an-i jín-ní nú naja kájikán-i kuachi sikí-dé. A ni kuu ni ka'an-yo táa. Achí. 31 Te soldado, ni kajaka ñúú-ni Pablo kua'an jín-de onde ñuu Antípatris natu'un ni ta'u tiñu nuu. 32 Te inga kivi ní kanaxió káva-ni soldado káno'on onde cuartel, te ni kaxndóo Pablo nuu soldado káyooso caballo ná kí'in-ún jín-de. 33 Te ni jakoyo-ún ñuu Cesarea. Te ni kaja'a carta nuu gobernador yúan. Te suni ni jani ndij Pablo nuu-dé. 34 Te ni ka'u gobernador carta-ún. Te ni jika tu'un-de ndé estado kúu Pablo. Te ni jini-de ja cháa ñuu Cilicia kúu Pablo. 35 Te ni ka'an-de: Ná cháa chaá kájikán kuachi sikí-ro. Yúan-na te kuni ná'in-rí tu'un ka'an-ro, áchí-de. Te ni tá'ú-de tiñu ni jakuva'a Pablo ini palacio Herodes.

24

Ja ní ka'an Pablo ja'a máa-de nuu Félix

1 Te nuu ú'un kivi te máa sutú ñá'nu Ananías jín sáva chaá kákuu nuu, jín in chaá ká'an yu'u núu-dé nání Tértulo, ni chakoyo ñuu-ún. Te ni kivi koyo nuu gobernador ni kasátú'ún sikí Pablo. 2 Te ni kana gobernador xini Pablo. Te ni sátú'ún Tértulo sikí-dé ni ka'an: Táta, ja ní kúu ja vindaá vinené káxiukú-yó. Te ja vá'a chaá kúu-ni te ni kejá'á ndúva'a taká tiñu ini ñuu yá'a sá'a-ní. 3 Chi nene kánakuatá'ú-yó taká tiñu sá'a-ní taká lugar. Te kúsi iní-yo jín, chi xa'an vá'a sá'a-ní, táta Félix. 4 Ko ká'an nda'ú-ná jín-ní, ma kití ini-ní, te kuni so'o-ní in tu'un lúli ká'an-ná jín-ní nú va'a-ní. 5 Chi ni kajini-ná chaá yá'a ja kúu-de in kue'e kúu-de in kuachi. Te kánakuatá'an máa ñayivi judío ní iní ñuyivi sá'a-de. Te skandá-de taká chaá nazareno. 6 Te suni a ndúkú ndéé-de sáchá'an-de ve'e ij, ko ni kakatin-ná-de. Te kákuu-ná sándaá-ná jín-de núú, natu'un ká'an ley máa-ná. 7 Ko ni jaa-ni general Lisias, te ni jan chaá-de chaá yá'a nda'a-ná. 8 Te ni tá'ú-de tiñu ja cháa kájikán kuachi sikí-dé, ná kíkoyo-de nuu-ní. Te vina kuu xndichí máa-ní-de, te ná kuni-ní jín yú'u máa-de ná káa taká kuachi ja jikán-ná sikí-dé nuu-ní. Achí-de. 9 Te suni ni kasátú'ún ñayivi judío sikí-dé káka'an ja súan kúu ndija taká kuachi-de. 10 Yúan-na te ni sá'a gobernador señal nuu Pablo ná ká'an-de. Te ni ka'an Pablo: A jini-ná ja kuá'a kuiá kúu-ní gobernador ini ñuu yá'a, te yúan kúsi iní-ná sándaá-ná in tu'un sikí máa-ná nuu-ní. 11 Chi máa-ní, kuu juku'un ini-ní ja té kuu-ga uxi uu kivi ní kaa-ná ni ja'an-ná ñuu Jerusalén ni jachiñú'ún-ná Dios yúan. 12 Te chaá yá'a, tú ní kajini kuti-dé nú státá'an-ná jín in chaá ini ve'e ij, xí nú xndóna-ná ñayivi iní ve'e ij, xí iní máa ñuu. 13 Ni tú prueba taká kuachi kasátú'ún-de sikí-ná. 14 Ko kachi ndaa-ná nuu-ní ja chíñú'ún-ná Dios ndiyi táa-ná. Ko modo chíñú'ún-ná-ún, káka'an-de ja sá'an ñáá kúu. Te kándija-ná taká tu'un yóso núu tutú ley jín núu tutú chaá ni kajani tu'un-ya ondé sáa. 15 Te in núú-ni kándija-ná jín-de tu'un ká'an Dios ja náchaku taká ndiyi, kúu ñayivi vá'a te kúu ñayivi ú'u. 16 Ja yúan jítú iní-ná sá'a-ná taká tiñu va'a náva'a tú kuka nuu-ná nuu Dios jín núu ñayivi.

17 Ko kua'a kuiá n̄i kuu, te vása ní nchaá-ná n̄i sá'a-ná caridad nuu ñáyivi ñuu ná. Te suni n̄i ja'ni-ná kit̄i núu-yá. 18 Te n̄i kani'in-dé náá in̄i ve'e īi kándeé-ná násándoo-ná máá-ná. Ko tú ní káxiukú ñáyivi kuá'a já kákuvaá-i jín-ná, ko n̄i ka'jin yaku cháa ñuu Asia jín-ná. 19 Te ná kuíñi cháa-ún nuu-ní yá'a. Te ná ká'an máá-de sik̄i-ná nú naún kuachi n̄i sá'a-ná kájani in̄i-de. 20 Xí ná ká'an cháa ká'jin yá'a te nú n̄i kani'in-dé ñn kuachi xaan sik̄i-ná kiv̄i ní kandij̄-ná nuu junta-de yúan. 21 Xí sánaa te kájani in̄i-de ja kuachi-ná kúu máá yá'a-ni, chí kiv̄i ní kandij̄-ná nuu junta n̄i ka'an jaa-ná: Kándija-ná ja náchaku taká ndiyi, te ja yúan káxndichí-ní náá, áchí-ná. Achí Pablo. 22 Te n̄i jini so'o Félix tu'un yá'a. Te a kúndaá va'a in̄i-de jín íchi yá'a. Te n̄i sténdatu-de-ún jín'an. Te n̄i ka'an-de: Onde ná cháa general Lisias te kun̄i ndi'i-ri tiñu kákuñi-ro. Achí-de. 23 Te n̄i tá'ú-de tiñu nuu capitán ná kóto va'a Pablo. Te n̄i ja'a-de tu'un ná káka kuu-de ñn tí'li. Te ma kasú nú vai tá'an-de kinchaka-i ja kée-dé, xí kík'a'an-i jín-de. 24 Te n̄i kuu yaku kiv̄i. Te n̄i cháa Félix jín ñásí'í-de Drusila, ña'an judía kúu-ña. Te n̄i kana-de xin̄i Pablo. Te n̄i jini ná'in-de tu'un ja kánúu kándija-yó núu Jesucristo. 25 Te n̄i ka'an Pablo jín-de ndasa jíka tiñu ndaa, te ná kúxndí va'a-de máá-de. Te suni n̄i jani Pablo tu'un ja cháa juicio. Te n̄i yu'ú Félix. Te n̄i ka'an-de: Vina te kuá'an. Ko nú inga kiv̄i núña-ri te kana-ri xin̄i-ro kí-ró, áchí-de. 26 Te suni núkuu in̄i-de ja kuá'a Pablo xu'ún núu-dé núu. Ja yúan tin̄i jinu n̄i kana-de xin̄i Pablo n̄i ja'an-de nuu-dé n̄i ndatu'ún-de jín-de. 27 Ko nuu ní ndi'i uu kuiá te n̄i nukuiñi Porcio Festo nuu Félix. Te kun̄i Félix ja ná kúsij̄ in̄i ñáyivi judío jín-de. Te yúan ní skéndo-de Pablo in̄i vekaa.

25

Naja kuní Pablo ki'in-de nuu César

1 Te un̄i-ni kiv̄i já ní kiv̄i Festo kúu-de gobernador in̄i ñuu-ún, te n̄i kenda-de in̄i ñuu Cesarea kua'an-de onde ñuu Jerusalén. 2 Te taká sutu ñá'nu jín taká cháa kákuñá'nu nuu ñáyivi judío, n̄i jakoyo nuu Festo. Te n̄i kajani tu'un nuu-dé sik̄i Pablo. Te n̄i kaka'an nda'ú jín Festo, 3 ja nú va'a-de te ná táji-de Pablo no'on ñuu Jerusalén. Chí n̄i kanat̄in tu'un tá'an ja ká'ni Pablo in̄i ichi. 4 Ko n̄i kachi Festo ja á yíndi'u va'a Pablo onde ñuu Cesarea, te suni naki'in yachi máá-de ichi nó'on-de. 5 Te n̄i ka'an-ga Festo: Ndé róó kánuña-ró kí'in-ro, ná kúun-ró kíngoyo tútú-ró jín-ri. Te yúan ka'an-ro te nú ío kuachi-de. Achí-de. 6 Te n̄i kendo-de jín cháa-ún natu'un una xí uxí kiv̄i. Te n̄i nchaá-de ñuu Cesarea. Te inga kiv̄i ní nungoo-de in̄i municipio. Te n̄i tá'ú-de tiñu n̄i cháa Pablo nuu-dé. 7 Te a ká'jin cháa judío ja ní kikoyo ichi ñuu Jerusalén. Te n̄i cháa Pablo te n̄i kajíko ndúu-ún-de. Te n̄i kandonda n̄i kasátú'ún téyíi sik̄i-dé. Ko tú ní kákuñá jín tú'un tú'ún. 8 Te n̄i ka'an Pablo ja'a máá-de: Tú ní sá'a-ná ni ñn kuachi sik̄i ley judío, ni sik̄i vé'e īi, ni sik̄i César, áchí-de. 9 Ko Festo, chí ná kúsij̄ in̄i cháa judío kun̄i-de, te n̄i ka'an-de jín Pablo: Á tú kun̄i-ro kí'in-ro onde ñuu Jerusalén te yúan sánda-ri taká tu'un yá'a, áchí-de. 10 Te n̄i ka'an Pablo: A kándij̄-ná in̄i municipio César vina, te yá'a níni kúndaá tiñu-ná. Máá-ní, a jiní va'a-ní ja tú ní sá'a-ná ni ñn kuachi sik̄i cháa judío. 11 Chí nú ío kuachi-ná, nú n̄i sá'a-ná ñn kuachi xaan já ká'ni-ní náá te vat̄u-ni kuu-ná núsáa. Ko nú tú ío ndaa tu'un kasátú'ún cháa yá'a sik̄i-ná, te ni ñn cháa ma kúu kua'a-de náá nuu cháa yá'a jín'an-de. Núsáa te kí'in-ná nuu César kun̄i-ná. Achí-de. 12 Te Festo, n̄i kanda tu'ún-de jín junta, te n̄i kachi-de jín Pablo: A n̄i ka'an-ro já kí'in-ro núu César kun̄i-ro. Vina te kí'in-ro núu-dé núsáa. Achí-de.

Ja ní ka'an Pablo ja'a máá-de nuu Agripa

13 Te ni kuu yakü kiví. Te ni jaá rey Agripa jíin Berenice onde ñuu Cesarea káka'an-de jíin Festo. 14 Te kua'a kiví ní kaxiukú-de yúan. Te ni jani Festo tu'un Pablo nuu rey-ún: Ió ñn cháa yá'a ni skéndoó Félix kándeé vekaa. 15 Te ná ni ja'an-ná ñuu Jerusalén, te sutu ñá'nu jíin ñáyivi kákuu nuu judío, ni jakoyo-i nuu-ná kájikān-i kuachi siki cháa yá'a. 16 Te ni kachi-ná jíin-i ja tú ío costumbre cháa ñuu Roma ja ká'ni-dé ñn cháa nú tú xna'an-ga kuiñi ñáyivi kájikān kuachi siki-dé nuu-dé. Yúan-na te kuu ka'an-de ja'a máa-de nuu kuachi-ún. 17 Yúan-na te ni chakoyo tütú-i yá'a. Te inga kiví tú ní kúkuéé-ná ni nungoo-ná mesa sándaá-ná kuachi. Te ni tá'ú-ná tiñu ni kii cháa yá'a. 18 Te ká'jin ñáyivi kájikān kuachi siki-dé. Ko tú ni ñn kuachi xaān ní káni'in-í siki-dé nátu'un jáni iní-ná núú. 19 Chi máni siki já kákandíja máa-i ni kuu tu'un-ún, jíin siki ñn cháa nání Jesús ja á ni ji'i-de. Ko Pablo, áchí-de ja chakú ndija cháa-ún. 20 Te máa-ná, tú ní kútuní kuti iní-ná ndasa kundaá tu'un-ún. Te ni jikā tu'un-ná-de, sánaa kuní-de ki'in-de ñuu Jerusalén te yúan kundaá kuachi-de. 21 Ko máa Pablo, ni kachi-de ja kí'in-de nuu Augusto te kundaá kuachi-de yúan kuní-de. Te ni tá'ú-ná tiñu ná kúndeé-de vekaa onde tájí-ná-de ki'in-de nuu César. Achí-de. 22 Yúan-na te ni kachi Agripa jíin Festo: Máa-ná, suni kuni so'o-ná tu'un ká'an cháa jaān kuní-ná, áchí-de. Te ni kachi Festo: Yuchaān te kuni so'o-ní tu'un ká'an-de, áchí-de. 23 Te kiví xiān-ún, ni chakoyo Agripa jíin Berenice ká'io tu'a-de. Te ni kiví koyo-de iní municipio jíin sáva general jíin cháa kákuñá'nu iní ñuu-ún. Te ni tá'ú tiñu Festo ni cháa Pablo. 24 Te ni ka'an Festo: Táta rey Agripa jíin táka ní cháa kaxiukú jíin-ná yá'a. Vina te nde'é-ní nuu cháa yá'a, chi siki-dé ni kandonda taká ñáyivi judío ñuu Jerusalén jíin ñáyivi judío ñuu yá'a kájikān-i cháa yá'a nuu-ná te káka'an-i ja tú ío va'a kuchaku-ga cháa yá'a. 25 Ko tú ní'in-ná ni ñn kuachi siki-dé ja kúu-de. Ko ni ka'an-de ja kí'in-de nuu Augusto kuní-de. Te ja yúan ní ka'an-ná ja tájí-ná-de ki'in-de. 26 Te siki cháa yá'a tú kútuní iní-ná naún tu'un cháa-ná nuu jito'o-ná. Ja yúan ní kiñi'in-ná-de nuu-ní jíná'an-ní, te kánúú-gá nuu máa-ní, táta rey Agripa. Te xndichí-ní-de náva'a ná ní'in-ná tu'un cháa-ná carta ki'in. 27 Chi kúka nuu-ná tájí-ná ñn preso ki'in, te nú tú kastu'ún-ná naún kuachi kájikān-i siki-dé. Achí-de.

26

1 Te ni kachi Agripa jíin Pablo: Já'a-ri tu'un ka'an-ro já'a máa-ró, áchí-de. Te ni skaa Pablo nda'a-dé. Te ni ka'an-de ja'a máa-de: 2 Kúsii iní-ná vina, chi kuu ka'an-ná ja'a máa-ná nuu-ní, táta rey Agripa. Chi ñáyivi judío, kásátú'ún-i siki-ná. 3 Chi a jiní va'a máa-ní taká taninu jíin táka tu'un ñáyivi judío jíná'an-i. Ja yúan ká'an nda'ú-ná jíin-ní ja jíin paciencia kuni so'o-ní tu'un kani-ná nuu-ní. 4 A kájiní taká ñáyivi judío ndasa ni sá'a-ná onde lúli-ná, chi onde ná lúli-ná ni ncháa-ná jíin ñáyivi ñuu-ná jíin iní ñuu Jerusalén. 5 Te máa-de, nú kákuñi-de kachi ndaa-de, te a kájiní-de náa ja ondé xnáñúú ní kuu-ná ñn fariseo. Te sa'an fariseo, yíi-ga káa vásá taká-ga sa'an-yo. 6 Te vina, chi siki já ñúkuu iní-ná tu'un ni keyu'u Dios nuu ndíyi táa-yo, yúan ní kakana-de náa vina kúndaá kuachi-ná yá'a. 7 Chi ndí'uxí uu tata Israel, ndúú ñúú kájatíñu va'a-i nuu-yá sanaa te kuni máa-i tu'un ni keyu'u-yá. Siki tú'un yá'a ni kasátú'ún cháa judío siki-ná, táta rey Agripa. 8 Te naja kájaní iní-ní ja má kúu naschakú Dios taká ndíyi. 9 Te máa-ná, ni jani iní-ná ndíso-ná tiñu ndonda téyíi-ná siki sí'ví Jesús ñuu Nazaret núú. 10 Te tiñu-ún, suni súan ni sá'a-ná iní ñuu Jerusalén. Chi ni ni'in-ná orden nuu táka sutu ñá'nu. Te xaān ní taan-ná ñáyivi ndóo iní vekaa. Te suni ni chu'un-ná voto ja ná kúu-i, te ni kaji'i-i. 11 Te tiní jínu ni xndó'o-ná-i iní taká ve'e sinagoga. Te fuerza stétuu-ná ka'an

ndivá'a-i núú, chí téyíí xáan ní kití iní-ná nuu-í. Te nì chindikìn-ná-i jínu-ná jíin-i onde ñuu jíká. ¹² Te jíku-ná jíin tíñu-ún. Te nì ja'an-ná ñuu Damasco ndíso-ná tíñu sutu ñá'nu. ¹³ Te máá ká'uxi uu kúu, táta rey, kua'an-ná ichi-ún. Te nì jini-ná ñn ndua ndíi ní kii ichi ándíví, ví'í-gá vása ndíkandii káa. Te nì ndii ncháa-ni ñíí núu-ná jíin núu cháa kuangoyo jíin-ná. ¹⁴ Te nì kandua ndí'i-ná nuu ñú'un. Te nì jini so'o-ná tu'un nì ka'an jíin-ná jíin yú'u hebreo: Saulo, Saulo, naja chindikìn-ro rúu. Xaan yíí kúu ja kuañú yatá-ró punta garrocha. Achí. ¹⁵ Yúan-na te nì ka'an-ná: Ndé cháa kúu-ní vii, Táta, áchí-ná. Te máá Jító'o-ná nì kachí-ya jíin-ná: Máá-rí kúu Jesús ja chindikìn-ro rúu. ¹⁶ Ndukoo te kundii-ro, chí nì kenda-ri nuu-ro náva'a kani-ri róó kuatíñu-ró núu-rí, te kani ndaa-ro tú'un naún ní jini-ro jíin sáva-ga tu'un ka'an-ri jíin-ró, chí ndenda-ga-ri nuu-ro. ¹⁷ Te nama-ri róó nuu táká ñáyivi ñúu-ro jíin núu ñáyivi sáin nación. Chí nuu ñáyivi-ún tájí-rí róó kí'in-ro vína. ¹⁸ Náva'a kuña-ró ndúchi-í. Te ná kenda-i chíi ñuñáa nuu tá'ú Satanás tíñu nuu-í, te no'on-i nuu Dios nuu ío ndijin, náva'a kandíja-i nuu-rí te sá'a-ri tuká'nu iní-ri nuu-í. Yúan-na te ni'in-í ta'u jíin ñáyivi ní sásáin-ri. Achí-ya jíin-ná. ¹⁹ Táta rey Agripa, ja yúan tú ní sání'in iní-ná nuu tú'un nì jini so'o-ná onde andíví. ²⁰ Chí xna'an-ga nì jani-ná tu'un nuu ñáyivi kaxiukú ñúu Damasco, jíin iní ñuu Jerusalén, jíin ñíí ñúu Judea, jíin núu ñáyivi sáin nación. Nì jani-ná tu'un nuu-í ja ná nakani iní-i, te ná náxío káva iní-i ichi núu Dios, te ná sá'a-i tíñu va'a ja kánúú sá'a-i te nú a nì nakani iní-i. ²¹ Ja síkí yá'a te nì kakatíin ñáyivi judío náá iní ve'e ij. Te ka'ni-í náá kákuni-i núú. ²² Ko nì chindéé ní chituu Dios náá, te kándij nì'in-ná onde vina, jáni ndaa-ná tu'un nuu ñáyivi lúli jíin núu ñáyivi ñá'nu. Chí Moisés jíin cháa nì kajani tu'un Dios onde sáá, súan nì kajani-de tu'un ná taká tíñu cháa. Te suni máá yúan-ni ká'an tuku máá-ná. ²³ Chí nì kajani-de tu'un ja kánúú ndó'o Cristo, te xna'an-ga máá-yá nachaku vása taká-ga ndiyi, náva'a kani-ya tú'un ja ní ndundijin nuu ñáyivi ñúu-yo jíin núu ñáyivi sáin nación. Achí-de. ²⁴ Te súan nì ka'an Pablo ja'a máá-de, te nì ka'an jaa Festo: Kátachí-ro, Pablo. Ja ní skuá'a xaan-ro te ndúkú kútachí-ro. Achí. ²⁵ Ko nì ka'an Pablo: Tú kátachí-ná, táta Festo, chí ío káji iní-ná ká'an ndaa-ná tu'un yá'a. ²⁶ Chí máá rey, a jini va'a-de taká tu'un yá'a. Te tú yú'ú-ná ka'an-ná tu'un yá'a jíin-de. Chí a jini-ná ja tú kúñáa iní-de jíin ní ñn tu'un ká'an-ná, chí tú sa'í jika taká tíñu yá'a. ²⁷ Táta rey Agripa, á kándíja-ní ja káka'an cháa kájani tu'un-ya ondé sáá. A jini máá-ná ja kándíja-ní, áchí Pablo. ²⁸ Yúan-na te nì ka'an Agripa jíin Pablo: A yani kandíja-ri nuu Cristo sá'a-ró kuní-ro, áchí-de. ²⁹ Te nì ka'an Pablo: Vasa a yani xí túu, ko jikán ta'u-ná nuu Dios ja máá-ní jíin taká-ga cháa kájini so'o tu'un ká'an-ná vina, ná ndúu-ní natu'un máá-ná, ko cadena yá'a chí túu, áchí-de. ³⁰ Te nì ndí'i nì ka'an Pablo taká tu'un yá'a. Te nì ndukuiñi rey jíin gobernador jíin Berenice, jíin taká cháa nì kaxiukú jíin-de. ³¹ Te nì kakuxio sáin máá-de. Te nì kanda'tu-ún-de: Tú ní ñn kuachi ní sá'a cháa yá'a ja kúu-de xí já kúndee-ga-de vekaa, áchí-de. ³² Te nì kachí Agripa jíin Festo: Kuu sía-ní cháa yá'a núú, nú tú ní ká'an-de ja kí'in-de onde nuu César kuní máá-de. Achí-de.

27

Jíin barco kua'an Pablo ichi ñúu Roma

¹ Te nì kundaaj ja kóngoyo-ri jíin barco onde ñuu Italia. Te nì kaja'a-de Pablo jíin sáva-ga cháa ká'jin vekaa-ún nuu ñn capitán nání Julio ja tíin-de soldado nání Augusto. ² Te nì kivi koyo-ri iní ñn barco ñuu Adramítio kája'an-ri ichi yú'u mar ñuu Asia. Te suni ñn cháa onde ñuu Macedonia ñuu Tesalónica ja

nání-de Aristarco, kua'an-de jín-rí. ³ Te inga kiví ní jakoyo-ri ñuu Sidón. Te Julio, n̄i kundá'ú in̄i-de Pablo. Te n̄i ja'a-de tu'un n̄i jandé'é Pablo amigo-de, náva'a chindéé chítuu-i-de. ⁴ Te ñuu yúan n̄i kenda-ri kaja'an-ri jín barco, n̄i kaja'a-ri ichi chíí ñuu Chipre nuu ndó'yo tachi, chí sua n̄i nana nuu tachi. ⁵ Te n̄i kundéé-rí n̄i kaja'a-ri nuu mar Cilicia jín núu mar ñuu Panfilia. Te n̄i jakoyo-ri ñuu Mira ja kándeé in̄i ñuu Licia. ⁶ Te ñuu yúan n̄i ni'in capitán ñn barco ñuu Alejandría ja kí'in ichi ñuu Italia. Te n̄i skívi-de ruu in̄i barco-ún jíná'an-ri. ⁷ Te kua'a kiví ní kajika kuéé-ri nuu ndúcha-ún. Te fuerza-ni n̄i jakoyo-ri yuñúu Gnido. Te tuká ní ja'a tachi-ún tu'un kaka-ri. Te n̄i kaja'a-ri ichi chíí ñuu Creta nuu ndó'yo tachi, xiin ñuu Salmón. ⁸ Te xaán ní ndúkú ndéé barco-ún. N̄i jika nduu te n̄i jakoyo-ri jín ñn lugar nuu káskúnání-i Buenos Puertos. Te yani puerto-ún ío ñuu Lasea. ⁹ Te vina chí a n̄i kuu kua'a kiví. Te sanaa te kiñá'án ñn tundó'o nuu mar, chí a n̄i ja'a viko kóndicha in̄i, te n̄i ka'an ni'in Pablo jín-de: ¹⁰ Táta jíná'an-ní, jiní-ná ja xaán yí koo viaje yá'a, te kii ñn tundó'o sikí barco. Ko nasu máa ñn barco jín ndatíñu naa, chí suni kii tundó'o-ún sikí máa-yó. Achí-de. ¹¹ Ko tú ní kándíja capitán ja ká'an Pablo, chí sua n̄i kandíja-ga-de tu'un ká'an cha skáka barco-ún jín ja ní ka'an cha xíin barco. ¹² Ko sikí ja puerto-ún tú ío va'a ja kéndoo-de ní víko víjin, te n̄i kanakani in̄i kua'a-gá-i ja kenda koyo-i yúan, sanaa te kuu jakoyo-i ñuu Fenice, te yúan kendo-i viko víjin kájani in̄i-i. Chí ñuu Fenice kúu ñn puerto ñuu Creta ja jító xíin íchi nínu jín íchi véé. ¹³ Te n̄i kee ñn tachi íchi sur. Te n̄i kajani in̄i-i ja jaa-i nuu kákuni-i. Te n̄i skáka-ga-i barco, kájika nduu-i ñuu Creta.

Ja ní ndonda ñn tachi xaán sikí barco

¹⁴ Ko n̄i kunúu. Te n̄i ndonda-ni ñn tachi xaán ja nání Euroclidón. ¹⁵ Te n̄i stáa-ni barco kua'an-ni jín. Te tú ní kúu kundéé barco jín tachi. Te n̄i kasía-ni-ri kua'an te kuangoyo-ni-ri jín. ¹⁶ Te n̄i jakoyo-ri nuu ndó'yo tachi chíí ñn isla lúlí nání Clauda. Te u'u xaán ní kanatñn-ri barco lúlí ja ndikín yata. ¹⁷ Te n̄i kaskívi-i in̄i barco ká'nu. Te n̄i kaju'n̄i va'a-i máa barco ká'nu jín yó'o jín vitú. Te n̄i síjinú-i sa'ma xndéché íchi xíní, chí káyu'ú-i ja ñn barco nú kaku'un yu'u mar. Te súan-na kaja'an-ri jín. ¹⁸ Ko xaán ní kaja barco n̄i sá'a tachi xaán. Te kiví xían-ún, n̄i kakejá'á-i káskána-i taká ndatíñu ndíso barco. ¹⁹ Te kiví uní, taká ndatíñu jatíñu barco n̄i kajacha nda'a-rí. ²⁰ Te kua'a kiví tuká ndijin túun ndikandii jín tíñuú xíní, ni tú ní júkuiñi kuti tachi xaán-ún. Te tuká káñukuu in̄i-ri kaku-ri núu. ²¹ Te n̄i kuu kiví ja tuká káyeé kuti-rí staa. Te n̄i jukuiñi Pablo sava ma'ñú cháa-ún. Te n̄i ka'an-de: Táta, ni kájanatú-ní tu'un n̄i ka'an-ná, te ma kenda-yó in̄i ñuu Creta, te ma koto-yó tundó'o yá'a ni ma náa ndatíñu núu. ²² Ko vina ká'an ni'in-ná jín-ní, ma kúkuí'a in̄i-ní jíná'an-ní. Chí ni ñn-ní ma náa-ní. Chí máni máa-ni ndatíñu jín barco kúu ja náa. ²³ Chí kuni-ni n̄i kanchaa ñn ndajá'a máa Dios jín-ná. Chí I'a-ún xíin náa, te jatíñu-ná nuu-yá. ²⁴ Te n̄i kachi-ya jín-ná: Pablo, ma yú'ú-ro, chí kánúu jaa-ro núu César. Te a n̄i ja'a Dios taká cha kua'an jín-ró jián núu-ro. Achí-ya. ²⁵ Táta jíná'an-ní, ma yú'ú-ní núsáa. Chí máa-ná, a kándíja-ná nuu Dios ja súan kuu natu'un n̄i ka'an-ya jín-ná. ²⁶ Ko níni kíkani-yó núu ñn isla, achí-de. ²⁷ Te n̄i kuu uxí kuun ákuáa. Te kájika-ri nuu mar Adriático. Te nuu ní kuu sava ñuú, te kájani in̄i ñayívi káskáka barco ja á n̄i kakuyani-ri nuu ñn ñu'un íchí. ²⁸ Te n̄i kaskuíta ka'nu-i ñn plomada chíi nducha. Te n̄i kajini-i ja ío oko nda'a. Te n̄i kajika-ga-i ñn tí'li. Te n̄i kanaskuíta ka'nu tuku-i plomada. Te n̄i kajini-i ja ío-ga xia'un nda'a. ²⁹ Te káyu'ú-i jaa-i ñn nuu ío toto chíí nducha.

Te *n̄i* *kaškána*-i *kuun* *káa* *tíkánchu* *t̄in* *yata* *barco*-ún *kua'an*. Te *kákuni*-i *ja* *ná* *kúndijin* *yachi* *yachi*. ³⁰ Te *chaa* *káskáka* *barco*, *kákuni*-de *kunu*-de *ki'in*-de *jín* *barco* *lúli*, te *xndóo*-de *barco* *ká'nu* *núu*. *Ja* *yúan* *ní* *kaškúun*-de *barco* *lúli*-ún *nuu* *ndúcha*, te *kásá'a*-de *ja* *ki'in*-de *ichi* *núu* *barco* *ká'nu* *ja* *skáa-ga*-de *kaa* *tíkánchu* *yúan* *núu*. ³¹ Te *n̄i* *kachi* *Pablo* *jín* *capitán* *jín* *soldado*: *Nú* *tú* *kendoo* *chaa* *yúan* *in̄i* *barco* *ká'nu* *yá'a*, te *ma* *kúu* *kaku* *kuti* *máa*-*ní* *jíná'an*-*ní*, *áchí*-de. ³² *Yúan*-na te *soldado*, *n̄i* *kaixiti*-de *yo'o* *t̄in* *barco* *lúli*. Te *n̄i* *kaśia*-ni-de *n̄i* *tene* *kua'an*. ³³ Te *nuu* *kuákundijin* te *n̄i* *ka'an* *ndéé* *Pablo* *jín* *táká* *chaa* *ja* *ná* *kée*-de *staa*: *Vina* *íó* *uxi* *kuun* *ki'vi* *ja* *káindito*-*ní* te *ká'io* *ndicha* *in̄i*-*ní* *chi* *tú* *ní* *káyee* *kúti*-*ní* *staa*. ³⁴ Te *ká'an* *nda'ú*-*ná* *jín*-*ní* *ja* *ná* *kée*-*ní* *staa*, te *ná* *náni'in* *in̄i*-*ní* *núsáa*. *Chi* *ni* *in̄*-*ní*, *ma* *náa* *ní* *in̄* *ixi* *xini*-*ní*. *Achí*-de. ³⁵ Te *n̄i* *ndi'i* *n̄i* *ka'an*-de *tú'un* *yá'a*. Te *n̄i* *ki'in*-de *in̄* *staa*. Te *ma'n̄u* *táká* *ñayivi*-ún *n̄i* *jikan* *ta'u*-de *nuu* *Dios*. Te *n̄i* *sákuáchí*-de. Te *n̄i* *kejá'a*-de *yée*-de *staa*-ún. ³⁶ *Yúan*-na te *n̄i* *kandundéé* *in̄i* *táká*-i. Te *sun* *n̄i* *kayee*-í *staa*. ³⁷ Te *ja* *úndi'i-ri* *ká'io* *uu* *ciento* *un̄i* *xiko* *xia'un* *in̄*-*ri* *ja* *káxiukú*-*rí* *in̄i* *barco*. ³⁸ Te *n̄i* *kanda'a* *chii*-i *ja* *ní* *kayee*-í *staa*. *Yúan*-na te *n̄i* *kajacha*-i *trigo* *kua'an* *nuu* *ndúcha*-ún, *n̄i* *kanasáñama*-i *barco*.

Ja ní naa barco nuu ñú'un íchí

³⁹ Te *nuu* *ní* *kundijin*, te *tú* *ní* *kánakuni*-i *ñu'un* *íchí*. *Ko* *n̄i* *kajini*-i *in̄* *nuu* *kátisú'ú* *ja* *íó* *ñití*. Te *kákuni*-i *jaa*-i *yúan* *jín* *barco* *nú* *ná* *kúu* *sá'a*-i. ⁴⁰ Te *n̄i* *kaixiti*-í *yo'o* *yí* *ka* *tíkánchu* *yúan*. Te *n̄i* *kaixndóo*-i *kaa*-ún *nuu* *mar*. Te *n̄i* *kastá'ya*-i *nuu* *t̄in* *su'ma* *skuíko* *barco*. Te *n̄i* *kajata* *kaa*-i *sa'ma* *xini* *náva'a* *xndéché* *tachí* *barco*. Te *n̄i* *kajika*-i *kua'an*-i *ichi* *yú'u* *mar*. ⁴¹ *Ko* *n̄i* *jakoyo*-de *in̄* *nuu* *náketá'an* *uu* *yucha* *in̄i* *mar*. Te *n̄i* *kaku'un* *tá'an* *barco* *jín* *tóto* *jín* *ñití*. Te *ichi* *núu* *barco*-ún *n̄i* *t̄in*-ni, te *tuká* *ní* *kandá* *kuti*. Te *yata* *barco*-ún *n̄i* *ka'ya*-ni *ja* *ní'in* *n̄i* *kaku'un* *su'ma* *mar*. ⁴² *Yúan*-na te *n̄i* *kandatu'un* *soldado* *ja* *ká'ni* *táká* *preso* *náva'a* *ma* *súchá* *ni* *in̄*-i *ja* *kúnu*-i. ⁴³ *Ko* *capitán*-ún, *nama*-de *Pablo* *kuní*-de. Te *n̄i* *jasu*-de *tú'un*-ún. Te *n̄i* *tá'ú*-de *tiñu* *nú* *ndé* *ñayivi* *kúu* *suchá*-i te *ná* *kée*-ni-i *ki'in*-i *nuu* *mar* *xna'an-ga* te *jakoyo*-i *onde* *nuu* *ñú'un* *íchí*. ⁴⁴ Te *sava-ga*-i *ná* *kénda*-i *ki'in*-i, *sava*-i *koso* *téne*-i *jín* *tabla* te *sava-ga*-i *jín* *pedazo* *yunu* *barco*. Te *súan* *n̄i* *kakaku* *ndi'i*-i *n̄i* *jakoyo*-i *ñu'un* *íchí*.

28

Ja ní ta'an Pablo ñuu isla Malta

¹ Te *nuu* *ní* *kakaku*-ri, *yúan*-na te *n̄i* *kani'in*-rí *tú'un* *ja* *isla*-ún *náni* *Malta*. ² Te *ñayivi* *s̄in* *yu'u* *yúan*, *n̄i* *kaamani*-í *jín*-rí *jíná'an*-ri. Te *n̄i* *kastá'an*-i *in̄* *ñu'un*, *chi* *kúun* *saú* te *vjin* *sá'a*. *Yúan*-na te *n̄i* *kaana*-i *xini*-rí *n̄i* *jakoyo*-ri *nuu*-í. ³ Te *n̄i* *stútú* *Pablo* *yaku* *titaka*. Te *n̄i* *taan*-de *nuu* *ñú'un*. Te *in̄* *ko*, *jínu*-t̄i *ní* *kenda*-t̄i *ja* *ní* *kuní*-ní. Te *n̄i* *chiyú'ú*-ni-t̄i *nda'a*-de. ⁴ Te *ñayivi* *s̄in* *yu'u* *ñúu*-ún, *n̄i* *kajini*-i *ja* *ndita* *kaa* *ko*-ún *yiyú'ú*-t̄i *nda'a*-de. Te *káka'an*-i: *Ndaa* *ja* *cháa* *ja* *ni* *ndíyi* *kúu* *chaa* *yá'a* *núsáa*. Te *vasa* a *n̄i* *kaku*-de *nuu* *mar*, *ko* *máa* *I'a* *tú'un* *nda* *tú* *ja* *a* *tú'un* *kuchaku*-ga-de, *áchí*-i. ⁵ *Ko* *Pablo*, *n̄i* *kisi*-de *ko*-ún *nuu* *ñú'un*. Te *tú* *naún* *ní* *tá'an*-de. ⁶ Te *máa*-i, *káindatu*-i *ja* *chú'un* *kuiñi*-de *xí* *nduá*-de te *kuu*-de. *Ko* *n̄i* *kuná'an* *xáan* *káindatu*-i *n̄i* *kajini*-i *ja* *tú* *naún* *ní* *tá'an*-de. *Yúan*-na te *n̄i* *nakani* *in̄i*-i te *n̄i* *kaka'an*-i *ja* *in̄* *i'a* *kúu* *Pablo*. ⁷ Te *yani* *yúan* *n̄i* *jo* *ñu'un* *cháa* *kúu* *governador* *in̄i* *isla*-ún, *náni*-de *Publio*. Te *chaa*-ún, *n̄i* *kana*-de *ruu* *jíná'an*-ri. Te *n̄i* *ja* *a* *núu*-de *ve'e*-de *n̄i* *kaendoo* *mani*-rí *jín*-de *un̄i* *ki'vi*. ⁸ Te *táa* *Publio* *kátúu*-de *nuu* *jító*, *kú'u*-de *jín* *kué'e* *kiji* *jín* *in̄* *kué'e* *kúun* *chii*-de. Te *n̄i* *ki'vi* *Pablo* *ve'e* *chaa*-ún. Te *n̄i* *jikan* *ta'u*-de. Te *n̄i* *chaa*-de

nda'a-dé sikí cháa-ún. Te n̄ nduva'a-ni cháa-ún. ⁹ Yuán-na, te suni sava-ga ñayivi káku'u n̄ isla-ún, n̄ jakoyo-i. Te n̄ kanduva'a-ni-i. ¹⁰ Te ñayivi-ún, n̄ kajatú'ún-i ruu jíná'an-ri, te n̄ kaja'a-i kua'a ndatíñu n̄ kakuta'u-rí. Te nuu ní kenda koyo-ri kua'an-ri, te n̄ kaja'a-i taká ndatíñu kánandi'i-ri.

Ja ní jani Pablo tu'un ini ñuu Roma

¹¹ Súan-ni onde nuu uní yoo, te n̄ kajika-ri kua'an-ri jín in barco ñuu Alejandría ja ní kanchaa nuu isla tiempo viko víjin. Te barco-ún, máa cháan ndiso in figura ñayivi Cástor jín Pólux. ¹² Te n̄ jakoyo-ri ñuu Siracusa. Te yúan n̄ kakendoo-ri uní kivi. ¹³ Te yúan n̄ kenda koyo-ri kua'an-ri nduu nduu yundúcha. Te n̄ jakoyo-ri ñuu Regio. Te inga kivi ní kee tachi íchi sur, te inga kivi xían-ún, n̄ jakoyo-ri ñuu Puteoli. ¹⁴ Te yúan n̄ kani'in tá'an-ri jín sáva ñani. Te n̄ kaka'an nda'ú-de jín-rí n̄ kakendoo-ri jín-de in semana. Yúan-na te vása ní jakoyo-ri ñuu Roma. ¹⁵ Te ñani yúan a n̄ kani'in-dé tu'un ruu jíná'an-ri. Te n̄ kenda koyo-de, n̄ kakita'an-de ruu onde nuyá'u nání Apio jín ndénúni mesón. Te n̄ jini Pablo nuu-dé. Te n̄ nakuatá'ú-de nuu Dios. Te n̄ ndundéé ini-de. ¹⁶ Te nuu ní jakoyo-ri ñuu Roma, te n̄ ja'a capitán taká preso nuu cháa kakuñá'nu nuu ejército ñuu Roma. Ko n̄ ja'a-de tu'un kunchaa s̄in Pablo jín in soldado kukoto-ún-de. ¹⁷ Te nuu uní kivi te n̄ kana Pablo xini taká cháa kakuñá'nu nuu ñayivi judío n̄ kakutútú-de. Te n̄ ka'an Pablo jín-de: N̄ani jíná'an-ró, ruu tú kuti naún ní sá'a-ri sikí ñuu-yo ni sikí táninu táa-yo. Ko onde ñuu Jerusalén n̄ kaja'a-i ruu nuu cháa ñuu Roma jíná'an-de. Te n̄ kachindee-de ruu vekaa. ¹⁸ Te cháa ñuu Roma, n̄ kaxndichí-de ruu. Te kákuni-de sía-de ruu núú, chi tú ni in kuachi ío sikí-rí ja kúu-ri. ¹⁹ Ko tú ní jatú'ún ñayivi judío. Yuán ní jikan-ri ja kí-ri nuu César. Ko na tú vai-ri ja ká'an-ri sikí ñayivi ñuu-ri. ²⁰ Ja yúan ní kana-ri xini-ro jíná'an-ró, náv'a ná kuni-ri nuu-ro te ka'an-ri jín-ró. Chi sikí tú'un kañukuu ini ñayivi Israel kuu ja nú'ni-ri jín cadena yá'a. Achí-de. ²¹ Te n̄ kaka'an cháa-ún jín Pablo: Tú ni in carta ní cháa nuu-rí onde ñuu Judea ja kuni tu'un-ri róo. Te taká ñani ja ní chakoyo yá'a, tú kákastu'ún-de ni tú kaka'an-de ni in tu'un ñáa sikí-ro. ²² Ko kuni so'o-ri tu'un ka'an-ro nú ndasa jani ini-ro kákuni-ri. Chi sikí tú'un yá'a a kájiní-yo ja taká ñayivi kaka'an ndiva'a-i. Achí-de. ²³ Te n̄ teta'an Pablo in kivi. Te n̄ chakoyo kua'a-dé ve'e nuu ncháa Pablo. Te nuu cháa-ún n̄ jani ndaa-de tu'un ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te ndúkú-de skándija-de cháa-ún sikí tú'un Jesús onde jín tú'un ká'an ley Moisés jín tutú cháa n̄ kajani tu'un Dios onde sáa. Te súan n̄ stá'an-de onde jañá'an te onde aini. ²⁴ Te sava cháa-ún, n̄ kajatá'ú-de tu'un n̄ ka'an Pablo. Ko sava-ga-de, tú ní kákandija kuti-dé. ²⁵ Te n̄ kastátá'an-de jín tá'an-de. Te nini kaja'an-de n̄ ka'an Pablo tu'un yá'a: Bueno n̄ ka'an Espiritu Santo jín tú'un Isaías, cháa n̄ jani tu'un Dios onde sáa, chi n̄ ka'an-de jín táa-ro ní sá'a-ya: ²⁶ Kuá'an nuu ñayivi yá'a te kachi-ro kuni-i: Vasa kájiní ná'in vá'a-ró, ko ma júku'un ini-ro. Te vasa kánde'é ndi-ro, ko ma kuni-ro. ²⁷ Chi xaan ní kakuni'in ini ñayivi yá'a, te xaan ú'u kájiní so'o-i. Te kájasu-i nduchi-í náv'a ma kuni-i jín nduchi-í, te ma kuni ná'in-i jín só'o-i, te ma júku'un ini-i, te ma náxío káva ini-i, ja násáva'a-ri-i. Achí-ya. ²⁸ Ná kástu'ún-rí nuu-ro núsáa, chi tu'un n̄ tájí Dios I'a náma yóo, vina te ná tájí-yá tu'un yá'a ki'in nuu ñayivi s̄in nación, Te máa-i kuni ná'in-i. Achí-de. ²⁹ Te n̄ jinu n̄ ka'an-de tu'un yá'a. Te kaja'an cháa judío kástátá'an xaan máa-de. ³⁰ Te n̄ kendoo Pablo n̄ ncháa-de uu kua in ve'e n̄ ki'in núu-de. Te n̄ jatá'ú-de taká ñayivi ní jakoyo-i nuu-dé. ³¹ Te jani-de tu'un ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te bueno stá'an-de tu'un máa Jító'o-yo Jesucristo. Te tú ni in cháa ní jasú nuu-dé.

**EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS
ROMANOS
YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO
APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU ROMA**

Sa'an kúta'u

¹ Máá-rí kúu Pablo, mozo Jesucristo, chi ni kana-ya xiní-rí kúu-ri apóstol nuu-yá, te ni teta'an-ya rúu ja káni-ri tu'un va'a Dios. ² Chi ni keyu'u-yá onde aná'an. Te súan ni kaka'an chaa ni kajani tu'un-ya, te yóso núu tutú ii. ³ Tu'un Se'e-ya ká'an. Te yiki kúñu-ya ní kaku chii tata David. ⁴ Te ni ka'an ni'in Dios ja Sé'e máá-yá kúu Jito'o-yo Jesucristo. Te yí'i fuerza jíin Espíritu Santo ini-ya, sikí ja ní nachaku-ya má'ñú ndíyi. ⁵ Te ja sikí sí'v'í-yá, ni kani'in-rí tu'un luu ío ini-ya. Te kákuu-ri apóstol ni sá'a-ya, náva'a kuandatu ñayivi s'in nación, te kandíja-i. ⁶ Suni onde róó, chi ni kana-ya xiní-ro náva'a ná kí'v'í-ró ndá'a Jesucristo. ⁷ Chaa-ri tutu yá'a nuu táka róó ja káxiukú-ró ini ñuu Roma, chi kúndá'ú ini Dios róó. Te ni kana-ya xiní-ro ná ndúndoo-ró. Tu'un luu ío ini jíin tú'un kuaká'nu ini ja kí nuu máá Táa-yo Dios, jíin ja kí nuu máá Jíto'o-yo Jesucristo, ná kóo jíin-ró jíná'an-ró. ⁸ Xnáñúú-gá nuu Dios máá-rí, nákuatá'ú-rí ja sikí róó jíná'an-ró sá'a Jesucristo. Chi ní ñáyivi jichá tu'un kua'an ja kákandíja-ró-yá. ⁹ Te Dios kúu testigo-ri, chi nuu-yá játíñu-ri jíin ini jíin añú-ri te jáni-ri tu'un va'a Se'e-ya. Te nene ká'an-ri ja'a-ro nú jikán ta'u-rí. ¹⁰ Ká'an nda'ú níni-rí jíin-yá, sanaa te nú kuní máá Dios, te jaa va'a-ri nuu-ro vasté in vina-na. ¹¹ Chi kúu ini-ri nde'é-rí nuu-ro jíná'an-ró, náva'a saka-rí yaku ta'u yí'i Espíritu nuu-ro, náva'a ná yíja-ga ini-ro jíná'an-ró. ¹² Súan kuní-ri, náva'a in ká'nu-ni ná sándéé ini-yo, chi róó jíin rúu kákandíja ká'nu-ni-yó. ¹³ Ñáni, kuní-ri ja ná júku'un ini-ro ja tñí jínu ni chaa ini-ri jaa-ri nuu-ro, ko onde vina sáni-ga ndasú ichi-rí. Chi kuní-ri kandíja sava-ró sá'a-ri, nátu'un ni sá'a-ri jíin sáva ñayivi s'in nación. ¹⁴ Taú-ri kani-ri tu'un nuu ñáyivi griego jíin núu ñáyivi s'in yu'u, nuu ñáyivi ndíchí jíin núu ñáyivi tú jiní kuti. ¹⁵ Chi ruu, ja yúan kúu yachi ini-ri kani-ri tu'un va'a-ya núu róó tuku, ja káxiukú-ró ini ñuu Roma. ¹⁶ Chi tú kúka nuu-rí sikí tú'un va'a, chi fuerza Dios kúu, náva'a nani chaa nú kándíja-de te kaku-de sá'a, ñayivi judío xna'an-ga, te suni ñayivi griego. ¹⁷ Te jíin tú'un-ún jiní ndijin-yo ndasa ío ndoo ini Dios, te nú kándíja-yó te kendo-yó súan. Te kandíja-ga-yo sá'a-ún. Nátu'un yóso núu tutú: Chaa ndaa, chi sikí ja kándíja-de te kuchaku-de, áchí.

Ja kití ini Dios nuu kuáchi

¹⁸ Chi onde ichi ándívi jiní ndijin-yo ja kití ini Dios jíto-ya táka tíñu ñáá kásá'a ñayivi ja tú káchiñú'ún-i-ya. Chi jíin tíñu ñáá kásá'a-i te kájasu-i nuu tú'un ká'an ndaa. ¹⁹ Chi taká tu'un ja kájiní ñayivi ndasa káa Dios, suni a kájiní ndijin máá-i, chi máá Dios ni stá'an ndijin-ya nuu-í. ²⁰ Onde kiví ní jukuiñi ñuyivi, te kúu jiní ndijin ñayivi ndasa káa tu'un sa'í Dios, ndasa yí'i fuerza-ya ní káni jíin ndása I'a kúu máá-yá. Chi jíin ndátíñu ni sá'a-ya kúu ja kájuku'un ini-i súan. Te ja yúan tú modo nama-i máá-i nuu kuáchi-i. ²¹ Chi ni kájiní-i nuu Dios. Ko tú ní kánakana jaa-i-ya ja kúu-ya Dios, ni tú ní kánakuatá'ú-i nuu-yá, chi sua ni kasáñáá-i máá-i jíin tú'un káka'an-i. Te ini añú-i ni kutúun, ni ndasu. ²² Káka'an-i ja kákuu ndíchí-i, ko ni kanduu ñáá-i. ²³ Te Dios ja

má té'yu kuti-yá, ndíi ncháa nuu kánchaa-ya. Ko n̄i kasía-i-ya n̄i kachiñú'ún-i muestra ndasa káa ñn cháa ja té'yu, ndasa kándaa tisaa, kití kúun ndá'a jíin kóo. ²⁴ Ja yúán ní sía Dios ñayivi-ún ja ná sá'a máa-i tiñu chá'an jíin táka ja kíni kákuni in̄i añú-i, ñn modo ja kásachá'an-i tá'an-i kúu. ²⁵ Te tu'un ndaa ká'an Dios n̄i kajasu ñayivi-ún, n̄i kivi koyo-i jíin tú'un tú'ún n̄i kajatú'ún-i. Te n̄i kachiñú'ún-i taká ndatíñu n̄i sá'a-ya. Te súan n̄i kasá'a ñayivi-ún, lugar ja chíñú'ún-i máa I'a n̄i sá'a-ún, chí máa-yá ñí káni kúu-ya I'a ñi. Amén. ²⁶ Ja yúán Dios n̄i sía-ya-í ja ná sá'a máa-i tiñu ja tú ío jíñú'ún, chí onde ñasí'í, n̄i kasama-ña máa modo ja xíin tiñu, te n̄i kivi-ña jíin modo káñáa. ²⁷ Suni súan cháa jíná'an-de, n̄i kasía-de máa modo ja xíin tiñu jíin ñasí'í. Te n̄i kandukjijí-de n̄i kasá'a kuáxán-de jíin tá'an yíi-de. Te n̄i kasáñáa cháa jíin cháa. Te in̄i yiki kúñu-de bueno n̄i kani'in-dé ta'u-dé sikí kuáchi n̄i kasá'a-de. ²⁸ Chí máa-de tú ní kajatú'ún-de ja júku'un in̄i-de Dios, Ja yúán ní sía Dios cháa-ún ja ná kúñáa xini-dé jíin ja ná sá'a-de tiñu ja tú ío va'a. ²⁹ N̄i kútú ndí'i-de taká tiñu tú ká'io ndaa, kájika téné, kásáñáa, kákutóo iní, tú ká'io va'a, kándio in̄i, kája'ni ndíyi, kákanaá, káxndá'ú, kándukini, ³⁰ kákutuku in̄i kájito tá'an, káka'an tú'ún sikí tá'an, kájito u'u-de Dios, káka'an ndiva'a, kásavixi máa, kásatéyíi máa, kástúu costumbre káñáa, tú kájandatu nuu táa nuu náa, ³¹ tú kájuku'un kuti iní, tú káskíkuu tu'un kándatu'ún, tú kákumani vá'a, tú káindatu núu, tú kákundá'ú in̄i tá'an. ³² Te cháa-ún, vasa a kájini-de ndasa ká'an ley Dios, ja cháa kásá'a súan, ná kúu-de nú kuu-de, te nasu máni ja kásá'a-de-ún chí suni kajatú'ún-de cháa kásá'a súan.

2

Sikí ja sándaq Dios tiñu-i

¹ Núsáa te ja sikí yúán ma káku-ró vasa naún cháa kúu-ró ja jikán-ro kuáchi, chí n̄i kuni-ro nákuñdii-ró sikí ingá cháa, ko sua n̄i nakuxndii-ró sikí máa-ró. Chí róo suni súan sá'a-ró natu'un nákuñdii-ró sikí ingá cháa-ún. ² Ko a kájini-yo ja ndóna Dios nakuxndii ndija-ya sikí táka cháa kásá'a súan. ³ Te róo, cháa nákuñdii sikí táka cháa kásá'a súan, te suni súan sá'a máa-ró, te jáni in̄i-ro ja káku-ró núu Dios kivi sándaq-ya náun. ⁴ Xí sája'a in̄i-ro ja vá'a xaan iní-ya jíin-ró, te paciencia in̄i-ya, te tú yachi kití in̄i-ya núu-ro. Tú júku'un in̄i-ro ja tú'un va'a in̄i-ya-ún nakani in̄i-ro sá'a náun. ⁵ Ko sikí ja ní'in in̄i-ro jíin sikí ja tú nakani in̄i añú-ro kúu ja kayá-ga-ro tú'un kití in̄i-ya sikí-ro ja kúu kivi kití in̄i-ya, chí kenda ndijin kivi sándaq va'a Dios jíin ñayivi. ⁶ Chí máa-yá, chá'u-ya ná ñn ná ñn cháa ndasa tiñu kásá'a máa-de. ⁷ Ko nuu cháa kásá'a ndí'i tiñu va'a, já'a-ya tú'un ja ná kúchaku-de ñí káni, chí kándúkú-de tu'un luu tu'un jíñú'ún, jíin tú'un ja má kúu kuti-dé jíin. ⁸ Te kití xaan iní-ya te jito u'u-ya cháa kákanaá, chí kásáni'in in̄i-de nuu tú'un ká'an ndaa, te kájandatu-de nuu tú'un yákuá yó'o. ⁹ Te tundó'o u'u xaan já'a-ya sikí táka ñayivi kásá'a tiñu ñáa, xnáñúú-gá nuu ñayivi judío te suni súan nuu ñayivi griego. ¹⁰ Ko sikí táka ñayivi kásá'a máni tiñu va'a, já'a-ya tú'un luu, tu'un jíñú'ún, jíin tú'un kuaká'nu in̄i. ¹¹ Chí Dios tú ncháa nuu-ni-ya ñn ñn ñayivi. ¹² Chí taká cháa ja ní kasá'a kuáchi, vasa tú káyí'i-de chíi ley, suni tú níni ley te naa-dé. Ko taká cháa n̄i kasá'a kuáchi ja á káyí'i-de chíi ley, suni jíin ley kundaa tiñu-de. ¹³ Chí nasu cháa kájini so'o tu'un ká'an ley kúu ja ká'io ndaa nuu Dios, chí cháa káskíkuu tu'un ká'an ley kúu ja ká'io ndaa nuu-ya. ¹⁴ Chí cháa sijn nación ja tú káñava'a-de ley ja á yóso, ko kásá'a-de súan-ni taká tiñu yí'i nuu ley. Chí cháa-ún, vasa tú káñava'a-de ley, ko máa-de kákuu-de ley kájatíñu máa-de.

¹⁵ Ja yúan jiní-yo já tú'un tá'ú ley chī yóso iní añú-de. Te añú-de kúu testigo-de. Te tú'un kájani iní-de kájikan kuachi sikí-dé, xí sánaa ká'an ja tú naún kuachi ndíso-de. ¹⁶ Súan sá'a-de kiví sándaa Dios sikí táká tiñu sa'í kásá'a ñayivi. Te jín Jesucristo sándaa-ya jín tú'un va'a ká'an-ri.

Káyí'i judío nda'a kuáchi

¹⁷ Te nú róó, chaa judío nání-ró, te jín ley kándij nī'in-ró, te sátéyí-ró máá-ró ká'an-ro já chíñú'un-ró Dios, ¹⁸ te nú jiní-ro ndasa játa'an iní-ya, te nú játú'un-ró tú'un jíñú'un, te nú nī kutu'a-ró jín ley, ¹⁹ te nú jáni ndija iní-ro já máá-ró kúu chaa yóxnúú núu cháa kuáa, nú máá-ró kúu ñu'un stúun nuu ñáyivi ká'jin ñuñáa, ²⁰ nú máá-ró kúu chaa stá'an nuu ñáyivi tú kájiní kuti, nú máá-ró kúu maestro suchí lúli, te nú súan jáni iní-ro, chī jín máá ley te ñáva'a-ró íchi ndasa júku'un iní-i jín tú'un ká'an ndaa, ²¹ te nú róó súan stá'an-ro núu ingá chaa, naja tú stá'an-ro núu máá-ró núsáa. Te nú róó súan jáni-ró tú'un ja má kúu sakuí'ná-yó, te naja sakuí'ná-ró núsáa. ²² Róó, chī ká'an-ro já má kúu kusíki ncháa tá'an-yó, te naja ísíki ncháa tá'an-ró núsáa. Róó, chī ká'an-ro já kúkini iní-ro jíto-ró ndosó, te naja sakuí'ná-ró ndátíñu ío iní ve'e ií núsáa. ²³ Róó, chī sátéyí-ró máá-ró jín ley, te naja kúka nuu Dios sá'a-ró sikí já tú jándatu-ro núu ley núsáa. ²⁴ Chī chaa sīn nación, máni káka'an ndivá'a-de sikí Dios ja kuáchi róó jíná'an-ró, natu'un yóso núu tutú. ²⁵ Chī nú skíkuu-ró tú'un ká'an ley, yúan-na te nī'in tíñu ndija ja ní xití ndúu-ro. Ko nú tú jándatu-ro tú'un ká'an ley, yúan-na te ja ní xití ndúu-ro-ún kúu natu'un túu-ni ní xití ndúu-ro. ²⁶ Ja yúan, in chaa ja tú ní xití ndúu, nú skíkuu-de taká tiñu tá'ú ley, te vasa tú ní xití ndúu-de, te tú nduu-de natu'un ja ní xití ndúu náún. ²⁷ Te chaa yúan ja máá jándaa chaa tú ní xití ndúu kúu-de, ko nú skíkuu va'a-de tu'un ká'an ley, yúan-na te kuu nakuxndí-de sikí-ro, chī tú jándatu-ro tú'un ká'an ley vasa ñáva'a-ro tutú, te nī xití ndúu-ro. ²⁸ Chī judío máá jándaa ndija, nasu cuenta ndasa káa ichi sikí kúu. Ni ja ní xití ndúu ndija, nasu cuenta ndasa káa ichi sikí yíki kúñu kúu. ²⁹ Chī judío ndija kúu ja káa súan onde ichi iní. Te ja ní xití ndúu ndija, kúu ja káa súan onde iní, onde añú, chī nasu cuenta tutu kúu, te nasu ñáyivi kájatú'un cháa-ún, chī Dios.

3

¹ Ndénu ní'in tíñu-ga chaa judío núsáa. Te ndénu játíñu ja xití ndúu núsáa. ² Xaan vá'a ní'in tíñu vij. Te ja xnáñúú, chī iní nda'a máá-de nī kiví tu'un Dios nī sá'a-ya. ³ Tú naún sá'a vasa sava-de tú ní kákandíja. Te kuachi ja tú ní kákandíja-ún, te nī skíkuu sáni Dios tu'un máá-yá náún. ⁴ Túu, chī sua ká'an ndaa Dios, vasa máni káxndá'ú taká chaa natu'un yóso núu tutú: Náva'a ná kéndoo ndaa-ní jín táká tu'un ká'an-ní, te kundéé-ní nú káxndichí-de níí, áchí. ⁵ Te nú kenda ndijin-ga tu'un ndaa Dios sá'a kuachi-yó, te ndasa ka'an-yo núsáa. Kándij yo'o Dios ja súan xndó'o-ya yóo náún. Aa, natu'un káka'an chaa yúkú, ká'an-ri nú súan. ⁶ Ma kúu kuti. Chī nú súan te ndasa sándaa Dios kuachi ñáyivi núsáa. ⁷ Te nú kenda luu-ga tu'un ndaa Dios sá'a tu'un tú'un máá-rí, te naja ní'in ná'in-rí kuachi núsáa, áchí-i. ⁸ Vatu-ni sá'a-yó tíñu ñáa náva'a kenda tíñu va'a náún. Chī sava ñáyivi káka'an ndivá'a-i sikí-yo já súan káka'an-yo. Bueno ta'nu ndatu máá-i nú súan.

Ndivii ñáyivi káyí'i-i nda'a kuáchi

⁹ Naun. Va'a-ga yóó, chaa judío, vása cháa-ún náún. Túu. Chī a nī ka'an-ri ja táká ñáyivi vasa judío vasa griego káyí'i-i nda'a kuáchi. ¹⁰ Natu'un yóso núu tutú: Tú kuti ñáyivi ndaa ío, ni vasté in-i. ¹¹ Tú kuti ñáyivi júku'un iní ío, ni tú

kuti ñáyiví nándúkú Dios ío. ¹² Taká-i, ñi kakusín-i kája'an-i, ñin-na ñi katíví sáni-i. Tú kuti ñáyiví sá'a tiñu va'a ío, ni vásté ñin máá tú'un-i. ¹³ Yau ndiyi ja núña kúu yoo sukun-í. Te jíin yáa-í jakín-i tu'un xndá'ú. Te nducha kuíñi-tí yí'i yu'u-í. ¹⁴ Ñi chítú iní yu'u-í, ñú'un tu'un tási jíin tú'un tixín. ¹⁵ Xaan yachí ja'a-í káskáka-i niñi. ¹⁶ Sikí íchi ká'jin-i, yúan kii tundó'o naa sáva-ga-i. ¹⁷ Te ichi ío tu'un vindáa vinené tú kájiní kuti máa-i. ¹⁸ Tú kájiní-i kuandatu-i nuu Dios. Achí. ¹⁹ Ko kájiní-yo já taká tu'un ká'an ley, ká'an jíin máá cháa káyí'i nda'a ley, náva'a ná kasú taká ñáyiví yú'u-í, te sikí ní ñúyiví ná náku-xndí Dios. ²⁰ Chí jíin sikí taká tiñu tá'ú ley, ni ñin ñáyiví ma kéndoo ndaa-i nuu-yá. Chí ley sá'a ja jiní-yo núu kuáchi.

Náun modo kendo ndaa ñáyiví

²¹ Ko vina a ñi kenda ndijin tu'un ndaa Dios, ko nasu jíin ley. Chí testigo sikí tú'un-ún kákuu máá ley jíin cháa ñi kajani tu'un Dios onde sáa. ²² Te tu'un-ún kúu ja nú kándija-yó Jesucristo te kendo ndaa-yo sá'a Dios nuu taká-i ja kákandija-i nuu-yá. Chí ñin núu-ni ká'io taká-i. ²³ Chí taká-i kásá'a-i kuáchi. Te ja yúan tú kákundé-i skíkuu-i tu'un luu Dios. ²⁴ Sikí já tú'un luu ío iní-ya kúu ja ní ja'a sáni-ya tú'un ñi kakendo ndaa-i, te ñi nakuaan Cristo Jesús ñáyiví-ún. ²⁵ Te ñi kenda Jesús ñi sá'a Dios, náva'a kuanchaa I'a-ún kuáchi-yó jíin niñi-yá, te nú kándija-yó núu-yá. Náva'a ná kuní-yo ja I'a ndaa kúu-ya. Chí jíin paciencia te tú ní ndonda Dios sikí kuáchi ñi kasá'a ñáyiví sáa. ²⁶ Súan ñi sá'a-ya náva'a ná kuní-yo vina ja I'a ndaa kúu máa-yá jíin já ná kéndoo ndaa ñáyiví nú kándija-i nuu Jesús sá'a Dios. ²⁷ Ndéchi kuá'an tu'un sátéyí-i máa-i núsáa. A ñi kenda kua'an. Ndé jíin ley. Jíin ley ja tá'ú tiñu ndasa sá'a-yó náun. Túu, chí jíin ley sikí tú'un kándija-yó. ²⁸ Ja yúan jiní-yo já kendo ndaa ñin cháa jíin tú'un kándija-de, nasu jíin tú'un skíkuu-de ja ká'an ley. ²⁹ Te máá ñin nuu ñáyiví judío kúu-ya Dios náun. Nasu súni kúu-ya Dios nuu ñáyiví sán nación náun. Jandaa chí suni Dios kúu-ya núu ñáyiví sán nación. ³⁰ Chí Dios, máá ñin-ni-ya ío. Te máá I'a-ún, skéndoo ndaa-ya ñáyiví ní xití ndúu, sikí já kándija-i, jíin ñáyiví tú ní xití ndúu suni jíin tú'un kándija-i. ³¹ Te a ñi stíví-yo ley jíin tú'un kákandija-yó náun. Ma kúu kuti, chí sua skíkuu-ga-yo.

4

Tu'un ñi kándija Abraham

¹ Ndasa káka'an-ri sikí ndíyi tatá núu súká-yó Abraham, chí chíi máa-de ñi kakaku-yó. ² Chí nú ní kendo ndaa Abraham sikí taká tiñu sá'a-de, ío modo sátéyí-de máa-de núu, ko nasu núu Dios. ³ Chí ndasa ká'an tutu ii: Ñi kándija Abraham nuu Dios, te ñi chí-i-ya cuenta-de ja á ñi kendo ndaa-de, áchí. ⁴ Ko nuu ñáyiví sátíñu, nasu ñin favor sá'a-yó jíin-i ja kuá'a-yó kúta'u-í. Chí tiñu ñi sá'a-i, yúan chá'u-yó-i. ⁵ Ko nú kándija ñin ñáyiví, vasa tú sátíñu-i, chí-i-ya cuenta ja á ñi kendo ndaa máa-i, chí ñi kándija-i nuu máa-yá ja kúu skéndoo ndaa-ya ñáyiví chá'an-ga kuandatu va'a nuu-yá. ⁶ Te nú ñi chí-i Dios cuenta ñin cháa ja á ñi kendo ndaa-de, vasa tú ní sátíñu-de, ná kendo ndatu-de, áchí David súan: ⁷ Xáan ndatu kendo ñáyiví já á ñi sá'a-ya tóká'nu iní nuu taká tiñu ñáa ñi kasá'a-i, te ñi jasú-ya sikí kuáchi-i. ⁸ Xáan ndatu kendo ñin cháa ja tú ndenda kuáchi-de sikí-dé, sá'a máá Tatá Dios, áchí David. ⁹ Nuú máá ñin ñáyiví xití ndúu kúu tu'un ndatu yá'a náun, xí súni kúu nuu ñáyiví tú xití ndúu náun. Chí káka'an-yo já ní kándija Abraham te ja yúan ñi chí-i-ya cuenta-de ja á ñi kendo ndaa-de. ¹⁰ Ndasa ñi chí-i-ya cuenta-de núsáa. Onde

ná té xití ndúu-ga-de xí já á nì xití ndúu-de náún. Nasu já á nì xití ndúu-de kúu, chí onde ná té xití ndúu-ga-de. ¹¹ Te onde ná té xití ndúu-ga Abraham, te nì tá'ú-yá tiñu ja ná xití ndúu-de máá-de. Jían ní kuu ìn tunj xí ìn sello, ja ní kandíja-de, te ja yúán a nì skéndoo ndaa-ya-dé. Súan nì sá'a-ya, náva'a ná kúu máá-de táa nuu táká ñáyivi kákandíja, náva'a ná chí'i-ya cuenta-i ja á nì kákendoo ndaa-i vasa tú ní káxiti ndúu-i. ¹² Te suni kuu-de táa nuu ñáyivi ní kaxiti ndúu, ko nasu núu ñáyivi já nían nì kaxiti ndúu, chí suni ká'jin-i ichi ndíyi táa-yo Abraham. Te kákandíja-i nátu'un nì kandíja máá-de onde ná té xití ndúu-ga-de núú. ¹³ Chí nasu sikí ley ní kéyu'u-yá, ja Abraham xí ñáyivi kákuu tata-de ní'in tá'u ní ñáyivi. Chí sua sikí já kéndoo ndaa-i sá'a tu'un kándíja-i kúu ja ní keyu'u-yá. ¹⁴ Chí nú chaá káy'i chí ley kákuu chaá xín tá'u, te kákandíja sáni-yó núsáá. Te tu'un nì keyu'u-yá naa núú. ¹⁵ Chí kití iní-ya núu-í sá'a ley. Ko nuu tú ley ío, tú naún tu'un stívi tíñu ío. ¹⁶ Ja yúán, cuenta tu'un kándíja-yó kúu ja kéndoo ndaa-yo, náva'a ná kóo-ún jíin tú'un ío luu iní máá-yá, te náva'a ná kéndoo seguro tu'un nì keyu'u-yá nuu táká tata-de. Ko nasu núu máá ìn ñáyivi káy'i nda'a ley kúu, chí suni nuu ñáyivi kákandíja nátu'un nì kandíja Abraham. Chí chaá-ún kúu táa taká yóo jíin an-yó, jito nuu máá-yá. ¹⁷ Nátu'un yóso núu tutú: Róo kuu táa nuu kuá'a xaán nación nì sá'a-ri, áchí. Te nuu máá-yá nì kandíja-de. Te máá-yá kúu I'a náschaku taká ndíyi, te kána-ya xíní táká ndatíñu ja té koo-ga, te vai jáá-ni. ¹⁸ Te máá Abraham, vasa tú ñúkuu iní-de núú, ko nì ñúkuu iní-de. Chí nì kandíja-de ja jáa-de kuu-de táa nuu kuá'a xaán níú, nátu'un nì ka'an-ya jíin-de: Súan ndea tata-ro. Achí-ya. ¹⁹ Te nì'in nì kandíja-de. Tú ní kuítá-de, ní tú ní sá'a-de cuenta ja á kuayii-de, chí a yani koo-de ìn ciento kuiá. Ní tú ní sá'a-de cuenta ja ní ichi chí Sara. ²⁰ Suni súan jíin tú'un nì keyu'u Dios, tú ní jáni sikí iní-de ja má kándíja-de núú, chí sua nì kandíja ní'in-ga-de. Te nì nakana jaa-ga-de Dios. ²¹ Te seguro xaán ní kandíja-de ja kúu skíkuu Dios tu'un nì keyu'u-yá. ²² Ja yúán ní chí'i-ya cuenta-de ja á nì kéndoo ndaa-de. ²³ Te nasu máá ìn sikí Abraham yóso tutú ja súan nì chí'i-ya cuenta-de. ²⁴ Chí suni yóso já sikí yóo, ja ná chí'i-ya cuenta yóo, ñáyivi kákandíja nuu máá Dios ja ní naschakú-ya Jito'o-yo Jesús. ²⁵ Chí Jesús nì jí'i-ya já sikí kuáchi-yó. Te nì nachaku-ya náva'a ná kéndoo ndaa-yo.

5

Sikí tá'u ní'in ñáyivi kákendoo ndaa

¹ A nì kákendoo ndaa-yo jíin tú'un kákandíja-yó núsáá. Te ja yúán, tú kájito u'u tá'an-yó jíin Dios nì sá'a Jito'o-yo Jesucristo. ² Chí ja sikí I'a-ún kákandíja-yó, te núña ichi kivi-yó jíin tú'un luu ío iní-ya yá'a. Chí sikí yá'a ká'jin nì'in-yó te kusí iní-yo. Chí kañukuu iní-yo kivi-yó núu ndíi ncháa káncháa Dios. ³ Te nasu máá ìn sikí tíñu yá'a, chí suni kúsí iní-yo sikí já kájito-yó túndó'o. Chí a kájiní-yo já túndó'o sá'a ja ío paciencia iní-yo. ⁴ Te pacienkcia-ún yíja-yó sá'a. Te ja ní yija-yó-ún, sá'a ja níúkuu iní-yo. ⁵ Te tu'un níúkuu iní-ún, tú kúka nuu-yo sá'a, chí tu'un nì kundá'ú iní Dios yóo, nì jicha nuu kua'an iní añú-yo ní sá'a Espíritu Santo ja ní ja'a-ya núu-yo. ⁶ Chí onde ná tú kúu nama-yó máá-yó núú, te máá mí'in kivi te nì jí'i Cristo ja sikí ñáyivi ñáá. ⁷ Chí fuerza-ni kuu kuú ndíja ìn chaá sikí ìn chaá jáka ndaa. Ko sanaa te chundéé iní ìn chaá kuu-de ja'a ìn chaá va'a. ⁸ Ko Dios, stá'an-ya núu-yo ndasa kúndá'ú iní-ya yóo, chí nini kándiso-yó kuáchi te nì jí'i Cristo ja'a yóo. ⁹ Vina a nì kákendoo ndaa-yo ní sá'a níñi-yá. Núsáá te ví'i-gá kaku-yó núu tú'un kití iní Dios sá'a-ya. ¹⁰ Chí nú kájito

u'u-yo-yá sáá, te n̄i naketá'an-yó jíin Dios n̄i sá'a ja ní j̄i'í Se'e-ya, te ja súan, a n̄i naketá'an-yó jíin-yá, núsáá te ví'í-gá kaku-yó vína ja súan chakú-ya. ¹¹ Te nasu níni máá súan-ni, ch̄i suni kákusi iní-yo núu Dios sá'a Jito'o-yo Jesucristo. Ch̄i ja sikí l'a-ún, te n̄i naketá'an-yó jíin Dios vina.

Ja ní kenda kue'e kuu-yo

¹² Ja yúán, suni súan nátu'un n̄i k̄iv̄i kuachi in̄i ñuyiv̄i ní sá'a máá tú'ún-ni chaá. Te sikí kuáchi-ún, te n̄i k̄iv̄i kue'e kuu-yo. Te súan n̄i jichá kue'e kuu-yo-ún, nuú táká ñayiv̄i, ch̄i taká-i n̄i kasá'a-i kuachi. ¹³ Ch̄i onde ná té koo-ga ley, te n̄i io kuachi in̄i ñuyiv̄i. Ko tú chí'i-ya cuenta nuu túu máá ley. ¹⁴ Kue'e kuu-yo-ún, n̄i tá'ú tíñu onde k̄iv̄i ní kii Adam, te onde k̄iv̄i ní kenda Moisés, vasa onde sikí ñayiv̄i já tú ní kás'a-i kuachi modo n̄i stív̄i Adam tíñu. Ch̄i chaá-ún n̄i kuu muestra l'a chaá.

Ja ní kenda tu'un kuchaku-yo

¹⁵ Ko ta'u já ní ja'a-ya, nasu ní kii nátu'un máá kuáchi-ún. Ch̄i nú sikí tíñu n̄i stív̄i máá tú'ún-ni chaá onde sáá, te n̄i kaji'í kua'a ñayiv̄i ní sá'a, núsáá te ví'í-gá sá'a tu'un luu ío in̄i Dios jíin tá'u lúu já'a máá tú'ún-ni chaá Jesucristo, n̄i kajichá nuu nuu kuá'a-í. ¹⁶ Te s̄in sá'a kuachi máá tú'ún-ni chaá-ún, te s̄in sá'a ta'u-yá. Ch̄i sikí kuáchi máá tú'ún-ni chaá-ún te n̄i nakuxndí-ya-í ja tá'nu ndatu-i. Ko jíin tá'u-ún, te kii tu'un ja kendo ndaa-i, vasa kua'a-í n̄i kastív̄i-í tíñu. ¹⁷ Te nú máá tú'ún-ni chaá-ún n̄i stív̄i tíñu, te ja yúán ní tá'ú tíñu kue'e kuu-yo ní sá'a máá tú'ún-ni chaá-ún, núsáá te ví'í-gá ná tá'ú tíñu ñayiv̄i kúchaku, sá'a máá tú'ún-ni chaá Jesucristo. Ch̄i ni'in vá'a-i máá tú'ún luu ío in̄i-ya, te suni ni'in-í ta'u já kendo ndaa-i. ¹⁸ Núsáá te nátu'un n̄i nakuxndí-ya sikí táká chaá, ch̄i n̄i stív̄i máá tú'ún-ni chaá-ún tíñu, suni súan máá tú'ún-ni chaá n̄i sá'a tíñu ndaa, ja yúán te kaku taká chaá te kuchaku-de. ¹⁹ Ch̄i nátu'un tú ní jandatu máá tú'ún-ni chaá, te kua'a xáan cháa n̄i k̄iv̄i koyo ch̄i kuachi n̄i sá'a-de. Suni súan n̄i jandatu máá tú'ún-ni chaá, te kua'a xáan cháa kendo ndaa sá'a-ya. ²⁰ Ko ley, n̄i chaá náva'a ná ndea-ga kuachi, ko nuu ní ndea-ga kuachi, te n̄i ndea-ga tu'un luu ío in̄i-ya. ²¹ Ch̄i nátu'un n̄i tá'ú tíñu kuachi ja koo kue'e kuu-yo, suni súan ná tá'ú tíñu tu'un luu ío in̄i-ya jíin tíñu ndaa náva'a kuchaku-yo ní káni sá'a Jito'o-yo Jesucristo.

6

Ja tuká chakú-yo chí kuachi

¹ Ndasa ka'an-yo núsáá. Kuku-ni-yó jíin kuáchi náva'a ná kuá'nu-ga tu'un luu ío in̄i-ya náún. ² Ma kúu kuti, ch̄i yóo n̄i kaji'í-yo, n̄i kakenda-yó chí kuachi. Te naja kaka kuu-ga-yo jíin kuáchi núsáá. ³ Á tú kájuku'un in̄i-ro já táká yóo ja ní kajanducha-yo chí Cristo Jesús, suni n̄i kajanducha-yo chí tu'un n̄i j̄i'í-ya. ⁴ Ch̄i n̄i kayuji ta'an-yo jíin-yá ja ní j̄i'í-ya, ch̄i n̄i kajanducha-yo chí tu'un n̄i j̄i'í-ya. Te n̄i nachaku Cristo ma'ñú ndíyi n̄i sá'a tu'un luu máá Táa-ya, náva'a yóo, suni súan kuu kaka kuu jáa-yó. ⁵ Ch̄i nú ñn núu-ni n̄i kanduu-yó jíin-yá jíin nátu'un n̄i j̄i'í-ya, suni súan nduu-yó jíin-yá jíin nátu'un n̄i nachaku-ya. ⁶ Tu'un yá'a a kájiní-yo, ch̄i chaá tú'ú já kánde in̄i-yo, ñn núu-ni n̄i j̄i'í-de jiká cruz jíin máá Cristo, náva'a ná náa yíki kúñu ja ndíso kuachi, náva'a ma kuátíñu sáni-ga-yo núu kuáchi. ⁷ Ch̄i chaá ja á n̄i j̄i'í, a n̄i kenda-de in̄i nda'a kuáchi. ⁸ Te nú n̄i j̄i'í-yo jíin Cristo, a kákandíja-yó já súni súan nachaku-yo jíin-yá. ⁹ Ch̄i a kájiní-yo já Cristo n̄i nachaku-ya má'ñú ndíyi, te ma kúu kuti-gá-ya. Ch̄i kue'e kuu-yo, tuká t̄in so'o-ya. ¹⁰ Te ja súan n̄i

ji'i-ya chí kuachi, ni ji'i-ya ñin jinu-ni. Ko ja vina chakú-ya, chí Dios chakú-ya. ¹¹ Suni súan róo jíná'an-ró, ná sá'a-ró cuenta ja á ni kaji'i ndija-ró chí kuachi, ko a káichaku-ro chí Dios ni sá'a Jito'o-yo Cristo Jesús.

Ja tuká ñin kuachi so'o-yó

¹² Núsáá te ma kuá'a-ró tú'un ja tá'ú tíñu-ga kuachi nuu yiki kúñu-ró ja kúu. Chí kuní kuachi-ún ja kuándatu-ro núu sá'a-ró táká tíñu ndío ini yiki kúñu-ró. ¹³ Ni ma sokó-ro táká pedazo yiki kúñu-ró núu kuáchi ja sá'a tíñu ñáá, chí sua sá'a-ró cuenta ja ní kanachaku-ro má'ñú ndíyi, te ná kuá'a-ró máá-ró núu Dios. Te taká pedazo yiki kúñu-ró ná kuá'a-ró núu-yá ja sá'a-ya tíñu ndaa jíin. ¹⁴ Chí kuachi, ma kúu tá'ú-ga tíñu nuu-ro, chí tuká káy'i-ró ndá'a ley, chí sua káy'i-ró ndá'a tú'un luu ío ini-ya. ¹⁵ Ndasa kuu núsáá, kukuu-yó sá'a-yó kuáchi, chí tuká káy'i-yó ndá'a ley, chí sua káy'i-yó ndá'a tú'un luu ío ini-ya náún. Ma kúu kuti. ¹⁶ Á tú kájiní-ro ja nú káandatu-ro núu ñin chaá, mozo-de kákuu-ró, chí ni kaja'a-ró máá-ró núu-dé náva'a kuu-ró mozo-de kuandatu-ro núu-dé. Suni súan nú kuandatu-ro núu kuáchi, te kuu-ro. Xí nú kuandatu-ro núu-yá, te kendo ndaa-ro. ¹⁷ Ko ná kúta'u-yo núu Dios, chí vasa ni kakuu-ró mozo nuu kuáchi, ko vina chí onde jíin ini jíin añú-ro ní kajandatu-ro núu tú'un, ná modo ni kajatá'ú-ró. ¹⁸ Te vina a ni kenda koyo-ró ini nda'a kuáchi. Te ni kanduu-ró mozo nuu táká tíñu ndaa. ¹⁹ Nátu'un káka'an ñayivi yúkú, súan ká'an-ri jíin-ró. Chí tú yachi xini-ro. Chí nátu'un sáá, ni ja'a-ró táká pedazo yiki kúñu-ró núu tíñu chá'an jíin núu tíñu ñáá ja ní kaa ñáá-ga sá'a, suni súan vina ná kuá'a-ró táká pedazo yiki kúñu-ró núu tíñu ndaa, náva'a kenda tíñu ndoo. ²⁰ Chí ná ni kakuu-ró mozo nuu kuáchi, ko siki tíñu ndaa tú ní kákuu-ró mozo. ²¹ Naún ní ja'a taká tíñu-ún nuu-ro, chí vina kákuka nuu-ro sá'a-ún. Chí nú kukuu-yó jíin-ún te kuu-yo. ²² Ko vina a ni kenda koyo-ró ini nda'a kuáchi. Te ni kanduu-ró mozo Dios. Te a ni kandundoo-ró ní sá'a-ya, te onde sandi'i-na te kuchaku-ro ñí káni. ²³ Chí ya'u-yó ja kuá'a kuachi nuu-yo kúu ja kúu-yo. Ko ñin ta'u-yo ja kuá'a Dios nuu-yo kúu ja kúchaku-yo ñí káni sá'a Jito'o-yo Cristo Jesús.

7

Modo ja ñin ley so'o ñayivi

¹ Ñáni, xí tú kájuku'un ini-ro ja ñin ley so'o ñin chaá nú nini chakú-de náún. Ká'an-ri jíin cháa kájiní ndasa ká'an ley. ² Chí ña'an ní tanda'a, yí'i-ña ndá'a yíi-ña sá'a ley, ko nú a ni ji'i yii-ña, a ni kenda-ña chí ley cuenta yii-ña. ³ Ja yúan, nú chakú yii-ña, te ketá'an-ña jíin ingá chaá, te kunání-ña ñá'an ísiki ncháa yii nú súan. Ko nú a ni ji'i yii-ña, a ni kenda-ña chí ley-ún. Te vasa ná ketá'an-ña jíin ingá chaá, nasu ísiki ncháa-ña yíi-ña. ⁴ Suni súan róo jíná'an-ró, ñáni máni, a ni kaji'i-ro núu ley ja súan ni ji'i yiki kúñu Cristo, náva'a ná náketá'an-ró jíin ingá, ja kúu máá I'a ja ní nachaku ma'ñú ndíyi, náva'a kuu sá'a-yó táká tíñu va'a kuní Dios. ⁵ Chí ná ni kajika-yó jíin modo kákuu ini ñayivi, te ni ndukanda taká ja ndío ini-yo jíin kuáchi ni sá'a ley. Te ni kasatíñu-ún ini pedazo yiki kúñu-yó, te ni sá'a taká tíñu ja kúu-yo jíin núu. ⁶ Ko vina ni kenda koyo-yó ini nda'a ley, te ni kaji'i-yo núu ja jasú-yó-ún. Te ja yúan kájatíñu jáa-yó jíin máá Espíritu, nasu jíin tutú aná'an. ⁷ Ndasa ka'an-yo núsáá, ley kúu kuachi náún. Ma kúu kuti. Ko ja máá-rí, ma kuní-ri ja ío kuachi nú tú ley núu. Te suni ma kuní-ri ja ío tu'un ndío ini nú tú ní ká'an ley jíin-rí: Ma ndío ini-ro, áchí. ⁸ Te jíin ley ni jikin nuu kuáchi jíin-rí, te ni skíi ini-ri ni ndío ini-ri taká tíñu kuní. Chí nú tú ley, te a ni ji'i kuachi nú súan. ⁹ Te ruu, tú ní jiní-ri ley, te ni

ichaku-ri sáa. Ko nuu ní chaa tu'un tá'ú tíñu, yúan-na te ni nachaku kuachi, te ruu ni ji'i-ri. ¹⁰ Te ley chi kuchaku-yo jín núú, ko ni jini-ri ja kuní kuu-ri jín. ¹¹ Te jín tú'un tá'ú tíñu, ni jikin nuu kuáchi jín-rí, te ni xndá'ú ruu, te ni ja'ni rúu. ¹² Ja yúan ío ndoo ndija máa ley. Te tu'un tá'ú tíñu, suni ío ndoo, ío va'a, te ío ndaa.

Ndasá kájatá'an ley yúku jín ley máa-yá

¹³ Te ja ío va'a yúan, ni ja'ni rúu náún. Túu, chi sua máa kuáchi, jín máa ley ja ío va'a ni ja'ni rúu, náva'a ná kuní-yo ja kuáchi ndiso ndija kuachi, te kaa xaan-gá kuachi sikí kuáchi sá'a tu'un tá'ú tíñu. ¹⁴ Chi kájini-yo ja ley jika cuenta Espiritu, ko ruu, chi chaa yúku kuu-ri. Te ni jaan kuachi ruu, te jándatu-ri nuu. ¹⁵ Chi tíñu sá'a-ri, tú júku'un ini-ri jín, ni tú sá'a-ri ja kuní-ri, chi sasua sá'a-ri ja kití ini-ri jito-ri-ún. ¹⁶ Te nú sá'a-ri ja tú kuní-ri-ún, yúan-na te játú'ún-rí ja ío va'a ley. ¹⁷ Ja yúan, vina nasu rúu kuu ja sá'a tíñu-ún, chi kuachi ja ncháa ini-ri kuu ja sá'a. ¹⁸ Te a jini-ri ja ini-ri, ja kuní ka'an ini añú máa-rí, tú ncháa tíñu va'a, chi kuu ini-ri sá'a-ri tíñu va'a, ko tú kúndéé-rí sá'a-ri. ¹⁹ Chi tú sá'a-ri tíñu va'a ja kuu ini-ri sá'a-ri, ko tíñu ñáa ja tú kuní-ri sá'a-ri-ún, sa yúan sá'a-ri. ²⁰ Te nú sá'a-ri tíñu ja tú játa'an ini-ri, nasu rúu sá'a yúan, chi kuachi ja ncháa ini-ri kuu ja sá'a. ²¹ Jini-ri inga ley yá'a núsáa: Vasa kuu ini-ri sá'a-ri tíñu va'a, sasua ncháa tíñu ñáa ini-ri. ²² Chi kúsi ini-ri jín ley Dios onde jín iní jín añú-ri. ²³ Ko jini-ri nuu inga ley ja jika ini taká pedazo yiki kúñu-ri, kájatá'an jín ley ja jika jín ja jini tuní-ri, te nátu'un preso skivi ruu ini nda'a ley ndiso kuachi ja ncháa ini pedazo yiki kúñu-ri. ²⁴ Naka ndá'ú chaa kuu-ri. Ndeja nama ruu chi modo máa-rí yá'a ja kuu núsáa. ²⁵ Ná kúta'u-rí nuu Dios sá'a máa Jito'o-yo Jesucristo. Núsáa te játíñu-ri nuu ley Dios jín ja jini tuní-ri, ko nuu ley kuachi, chi jín modo máa-rí játíñu-ri.

8

Modo jika-yo jín máa Espiritu

¹ Núsáa te vina ma náku xndíi kuti-yá sikí ñayivi káyí'i nda'a Cristo, chi tuká kájika-i nátu'un kuní modo máa-i, chi sua kájika-i nátu'un kuní máa Espiritu. ² Chi ley ja ká'an Espiritu, onde jín Cristo Jesús sá'a ja chakú-yo. Yúan ní nama ruu ini nda'a ley ja ndiso kuachi jín ja ndiso kue'e kuu-yo. ³ Chi tíñu ja tú ní kuu sá'a ley sikí ja vítá ini ñayivi, te ni sá'a Dios, chi ni tájí-yá Se'e-ya ní kii nátu'un kándaá máa-yó, náva'a kundiso-ya kuáchi. Te ni nakuxndíi-ya sikí kuáchi ja ndiso ñayivi. ⁴ Náva'a ná skíkuu-yo taká tíñu tá'ú ley sá'a-ya, jín yóo ja tú kájika-yo nátu'un kuní máa modo ñayivi, chi kájika-yo nátu'un kuní máa Espiritu. ⁵ Chi ñayivi kájika nátu'un kuní máa modo máa-i, ja kuu modo máa-i kájítú ini-i jín. Ko ñayivi kájika nátu'un kuní máa Espiritu, ja kuu tíñu Espiritu kájítú ini-i jín. ⁶ Chi nú kájani ini-yo nátu'un kuní modo ñayivi, te kuu-yo. Ko nú kájani ini-yo nátu'un kuní máa Espiritu, te kuchaku-yo jín tú'un kuaká'nu ini. ⁷ Ñayivi jáni ini-i sikí modo máa-i, chi jito u'u-i Dios, chi tú jándatu-i nuu ley Dios. Te ni ma kuu kuandatu-i. ⁸ Tú kuu kusí ini Dios sá'a ñayivi kájika jín modo máa-i. ⁹ Ko róo tuká kájika-ró jín modo máa-ró, chi jín Espiritu kájika-ró, te nú ncháa ndija Espiritu Dios ini-ro. Te nú ñayivi tú ndiso-i Espiritu máa Cristo, nasu ini nda'a-yá yí'i-i. ¹⁰ Ko nú ncháa Cristo ini-ro, te vasa sikí kuáchi a ni ji'i yiki kúñu-ró, ko chakú añú-ro sikí tíñu ndaa. ¹¹ Ko nú ini-ro jíná'an-ró ncháa Espiritu máa Dios, I'a ni naschakú Jesús ma'ñú ndíyi, te suni súan jín Espiritu-ya ja ncháa ini-ro te nachaku yiki kúñu-ró ja kuu-ún sá'a Dios ja ní naschakú-ya Cristo Jesús ma'ñú ndíyi. ¹² Náni, chaa káitau kákuu-yo núsáa. Ko nasu núu modo máa-yó, ja káka-yo nátu'un kuu ini

máa-yó. ¹³ Chì nú kájika-ró nátu'un kuní modo máa-ró, te kuu-ro nú súan. Ko nú jíin Espíritu xnáa-ro táká tíñu ja sá'a-ró jíin modo máa-ró, te kuchaku-ro. ¹⁴ Chi taká ñayivi já káyoxnú Espíritu Dios nuu-í, ñayivi yúan kákuu se'e Dios. ¹⁵ Chì nasu nátu'un mozo ni sá'a-ya róo ja yú'ú-ro ingá jínu, chi ni nduu-ró nátu'un se'e-ya. Te ja yúan kákana ndá'ú-yo: Abba, ja kuní ka'an: Aí Táta máni. ¹⁶ Chì suni máa Espíritu ká'an ndaa ta'an jíin añú-yo já kákuu-yó sé'e Dios. ¹⁷ Te nú se'e-ya kákuu-yó, suni chaa ni'in tá'u kákuu-yó, chaa ni'in tá'u nú Dios kákuu-yó. Te ni'in ká'nu-yó tá'u-yo jíin Cristo. Te nú súan kuandéé iní yo ndó'o ta'an-yo jíin-yá, náva'a suni nduñá'nu luu ta'an-yo jíin-yá.

Ja kóo kivi kuánchaa tundó'o ñuyivi

¹⁸ Chì jáni iní-ri ja táká tundó'o kándo'o-yó vína, ni ma káni tá'an kuti jíin tú'un nduñá'nu luu-yó já kenda kuee-ga, te kuní ndijin-yo núu. ¹⁹ Chi taká ja ní sá'a-ya, káñukuu iní onde kenda ndijin taká se'e Dios. ²⁰ Chi taká ja ní sá'a-ya, ni kivi sáni iní nda'a tú'un té'yu, ko nasu já kákuu máa, chí súan ni jata'an iní máa I'a ni sá'a. Te káñukuu iní. ²¹ Chì in kivi, te taká ja ní sá'a-ya-ún, kenda iní nda'a tú'un té'yu, te kaka kuu ndicha-na jíin tú'un luu nátu'un taká se'e Dios. ²² Chì kájiní-yo já táká ja ní sá'a-ya-ún, in ká'nu-ni kátana, te kájito tundó'o onde vína. ²³ Te nasu máa in ja ní sá'a-ya-ún, chí suni onde yóo, ja ní kejá'á sátiñu Espíritu iní-yo, te suni kátana-yó jíin iní máa-yó, káinda-tu-yó já náki'in sé'é-yá yóo. Yúan kúu ja náma-ya yíki kúñu-yó. ²⁴ Chì káñukuu iní-yo te a ni kakaku-yó. Te nú ndijin kánde'é-yó núu in ja káñukuu iní-yo, nasu já káñukuu iní-yo kúu. Chì nú in ja á kájiní-i nuu kúu, ndé ñayivi kúñukuu-ga iní núsáa. ²⁵ Ko nú ja tú kájiní-yo núu kúu, káñukuu iní-yo. Yúan-na te jíin paciencia káinda-tu-yó-ún. ²⁶ Suni súan chíndéé tá'an Espíritu jíin-yó já vítá iní-yo, chí tú kájiní-yo kakán ta'u-yo nátu'un kánúú kakán ta'u-yo, ko suni máa Espíritu kúu ja jikán ta'u já'a-yo, te tána jíin, te tú ní'in tú'un ka'an jíin. ²⁷ Ko máa I'a jito nchaa vii iní añú-yo, jiní-ya ndasa jáni iní Espíritu. Chì máa Espíritu, jikán ta'u já'a táká ñayivi ndóo nátu'un kuní máa Dios.

Ja má kúu kuanchaa-i yóo iní nda'a Cristo

²⁸ Te a kájiní-yo já táká ja tá'an ñayivi, kendo va'a-ga-i jíin sá'a-ya, nuu ñayivi já kákuu ni jíin-yá, ja ní kana-ya xiní-í nátu'un ni jata'an iní-ya. ²⁹ Chi taká ñayivi, jíin tiempo a ni jini-ya núu-í. Suni ni teta'an-ya-í ja ná kóo-i nátu'un káa Se'e-ya, náva'a ná kúu Jesús ñani núu vásá sáva-ga ñani. ³⁰ Te máa ñayivi ní teta'an-ya-ún, suni ni kana-ya xiní-í, te ñayivi ní kana-ya xiní-ún, suni ni kakendo ndaa-i ni sá'a-ya. Te ñayivi ní kakendo ndaa-ún, suni ni nduñá'nu luu-i ni sá'a-ya. ³¹ Te naún káka'an-yo sikí tú'un yá'a núsáa. Chì nú Dios ká'an-ya já'a-yo, te ndéja kúu ka'an sikí-yo núsáa. ³² Chì máa-yá, tú ní sásá'an-yá Se'e-ya, chí sua ni ja'a-ya-í ja sikí taká-yo. Te naja má ku'a-ya táká ndatíñu nuu-yo ondé jíin Sé'e-ya núsáa. ³³ Ndéja kúu kakan kuachi sikí ñayivi ní kaji Dios núsáa. Máa Dios kúu I'a skéndo ndaa yóo. ³⁴ Ndéja nákuandí sikí-yo. Máa Cristo kúu I'a ni jii, te suni ni nachaku-ya má'ñú ndíyi, te vína kánchaa-ya íchi ndává'a Dios, te suni I'a-ún ká'an-ya já'a-yo. ³⁵ Ndéja kúu kuanchaa yóo nuu tú'un ni kundá'ú iní Cristo yóo núsáa. Á tundó'o, xí já ndúku'á iní-yo, xí já kájika jínu-yó, xí tamá, xí já kájika víchí-yó, xí já káyu'ú-yo, xí yuchí naún. ³⁶ Nátu'un yóso núu tutú: Ja sikí ní kúu ja káji-i-ná ndita'an kivi, te nátu'un ri kiti kúu, kájani iní-i kájito-i náa, áchí. ³⁷ Ko tú súan, chí sua ni kundéé-ga-yo jíin táká tu'un yá'a ni sá'a máa I'a-ún ja ní kundá'ú iní-ya yóo. ³⁸ Chì jáni ndija iní-ri ja ní kue'e kuu-yo, ni tu'un ja chakú-yo, ni ndajá'a máa-ún, ni ja kákuñá'nu, ni ja kátá'ú tíñu, ni ja vína, ni ja yúchaan, ³⁹ ni nuu

súkún, ni nuu kúnú, ni ñn ndatíñu ja ní sá'a-ya, ma kúu kuti kuánchaa yóo nuu tú'un ja máa Dios jíin Jító'o-yo Cristo Jesús, ni kundá'ú ini-ya yóo.

9

Tu'un ñayivi Israel

¹ Ká'an ndaa-ri tu'un Cristo, tú xndá'ú-ri, chi súan ká'an ndaa-ri jiní-ri ini añú-ri jíin Espíritu Santo. ² Chi ndúkuí'a xaan iní-ri, te nene tá'u'u ini añú-ri. ³ Chi suni kuni máa-rí kuxio-ri nuu Cristo, te ná náa-rí núú, ja sikí ñaní-ri ja kúu tá'an-ri ja ñn-ni ññi, ñn-ni kuñu, kákuu-ri jíin. ⁴ Te chaa Israel kákuu-de. Máa-de kákuu chaa naki'in sé'é-yá, jíin ja ndúñá'nu-de, jíin ja ní sá'a-ya contrato jíin-de, jíin ja ní ja'a-ya ley nuu-dé, jíin ja chíñú'ún-de máa-yá, jíin tú'un ni keyu'u-yá nuu-dé. ⁵ Te chii tata chaa-ún, ni kakenda ndiyi táa-yo. Te suni chii tata yúan, ni kenda ññi, kuñu Cristo. Te taká ndatíñu yí'i nda'a Dios. Te ná nákana jaa-yó-yá ñí káni ñí kuiá. Amén. ⁶ Ko nasu ja ní tiví tu'un Dios, chi nasu taká ñayivi ja kákuu tata Israel kúu máa chaa Israel. ⁷ Te suni vasa tata Abraham kákuu-i, ko nasu ndí'i-i kákuu se'e-de. Chi sua ká'an: Chii Isaac koo ja kunání-i tata-ro, áchí. ⁸ Yúan kuni ka'an, nasu ja kákuu se'e yiki kuñu kákuu se'e Dios, chi sua se'e ja ní keyu'u-yá-ún. Chi'i-ya cuenta-i ja kákuu ndija-i tata-ún. ⁹ Chi ya'á kúu tu'un ni keyu'u-yá: Suni kivi yá'a jinu kua, te chaa-ri, te koo ñn se'e yíi Sara, áchí. ¹⁰ Te suni ío inga tu'un, chi suni ni ñin sé'e Rebeca. Uu se'e yíi ni sá'a ñn-ni chaa, ja kúu ndiyi táa-yo Isaac. ¹¹ Te onde ná té kaku-ga-i jíná'an-i, ni té kuni-ga-i sá'a-i ja vá'a ja ú'u, náva'a kendo ni'in tu'un, ni kaji ñúkuún Dios máa-i. Chi nasu jíin tíñu sá'a-i, chi sikí ja ní kana-ya xiní-í. ¹² Chi ni ka'an-ya jíin-ña: Ja ñá'nu kuatíñu nuu ja súchí, áchí-ya. ¹³ Natu'un yóso núu tutú: Ni kumani-ri jíin Jacob, te ni kití ini-ri nuu Esaú, áchí. ¹⁴ Ndasá ka'an-yo núsáa. Á sá'a Dios tíñu ja tú ío ndaa náún. Ma kúu kuti. ¹⁵ Chi ni ka'an máa-yá jíin Moisés: Ndéja kuni-ri kundá'ú ini-ri te kundá'ú ini-ri, te ndéja kuni-ri kukuí'a ini-ri jíin te kukuí'a ini-ri jíin, áchí-ya. ¹⁶ Núsáa te tú kée tíñu sá'a ni chaa kuni, ni chaa jíku jíin, chi máa Dios kúu I'a kundá'ú ini-ya. ¹⁷ Chi áchí tutú ií jíin rey Faraón: Ja yúan ní jani-ri róo náva'a ná kuichá tu'un sí'v-ri ki'in ñí ñúyivi, te kuni ndijin-i ndasa kaa fuerza-ri ja kúkuu-ri jíin-ró, áchí. ¹⁸ Núsáa, te nú ndéja kuni-ya, te kundá'ú ini-ya, te nú ndéja kuni-ya, te sándava-yá ini. ¹⁹ Sanaa te ka'an-ro jíin-ri: Naja jikán-ga-ya kuáchi núsáa, chi ndé chaa kuu kasu nuu-yá ndasa játa'an ini-ya, achí-ro. ²⁰ Chi sua ka'an-ri jíin-ró: Te róo, ndé chaa kúu-ró ja státá'an-ró jíin Dios. Á kuu ka'an kisi ñu'un jíin máa chaa ni sá'a-ún: Naja ní sá'a-ró rúu, achí. ²¹ Te chaa sá'a-ún, ío derecho-de ja sá'a-de ñn kisi ku'un ndatíñu luu, te inga kisi ku'un ndatíñu chá'an xí túu. ²² Te nú kuni Dios stá'an-ya núu-í ndasa kaa tu'un kití ini máa-yá, náva'a kuni-i na fuerza ndiso-ya, te nú ja yúan jíin paciencia tú ní xndí'i yachi-ya ñayivi-ún, cuenta kisi ja á yani naa ñúkuún máa, te naja tú játú'ún-ró nú súan. ²³ Te súan sá'a-ya, chi kuni-ya kuichá tu'un ndasa sá'a-ya kuá'a tíñu luu xaan núu ñayivi ja ní sáva'a-ya-í, natu'un jíin kisi, súan ná kendo luu-i jíin-yá. ²⁴ Ñayivi yúan kákuu yóo ja ní kana-ya xiní-yo. Chi nasu máa ñn ñayivi judío ní kana-ya xiní, chi suni ni kana-ya xiní ñayivi sijn nación. ²⁵ Suni súan natu'un ká'an nuu tutú Oseas: Ñayivi ja ná tú ní kúu ñayivi máa-rí-ún núú, skúnání-rí-i ñayivi máa-rí vina. Te ña'an ja tú ní kumani-ri jíin-ña núú, skúnání-rí-ña ñá'an ja maní-rí jíin vina. Achí. ²⁶ Yúan-na te nuu ní ka'an-ya: Nasu róo kákuu ñayivi máa-rí, áchí-ya, tu'un ñuu yúan ka'an-i: Ñayivi yúan se'e Dios I'a chakú kákuu-i. ²⁷ Suni súan ni kana jaa Isaías tu'un ñayivi Israel: Vasa

nándeá se'e ñuu Israel nátu'un ñítí káa yu'u mar, ko ñn tíin-ni-i kaku, ²⁸ chi máá Tatá Dios síjínu-ya tíñu sá'a-ya já ndón-da-ya siki ñúyívi, te yachi sánda-a-ya. ²⁹ Nátu'un ni ka'an Isaías onde sáa: Te nú máá Tatá I'a tíin so'o taká soldado, nú tú ní skéndo-o-ya yakú-ga tata nuu-yo núú, te nátu'un ñayívi ñúu Sodoma jíin ñayívi ñúu Gomorra, súan kuu-yó te súan ta'an-yo núú. Achí. ³⁰ Ndas ka'an-yo núsáa. Ñayívi sijn nación, tú ní kándúkú-i tíñu ndaa, ko ni kakendo ndaa-i, chi siki já ní kakandíja-i, yuán ní kakendo ndaa-i. ³¹ Te ñayívi Israel, ni kándúkú-i ja kendo ndaa-i jíin ley, ko tú ní skíkuu kuti-í jíin máá ley. ³² Te naja. Chi ni kándúkú sáni-i, nasu jíin tú'un kándíja, chi sasua jíin taká tíñu tá'ú ley. Ja yuán ní kajungoyo-i siki máá yuu xíin tíñu skáchi'i xini já'a-í. ³³ Nátu'un yoso núu tutú: Nde'é, chi onde Sion kaitúu-rí máá yuu xíin tíñu skáchi'i xini já'a-í, te suni jungoyo-i sá'a yuu-ún. Te ñayívi kándíja nuu yuu-ún, ma kúka nuu-í, chi máá-yá kúu, achí.

10

¹ Ñáni, kúu ndija ini añú-ri, te jikán ta'u-rí nuu Dios ja'a ñayívi Israel, náva'a kaku-i jíná'an-i. ² Chi ruu, a jiní ndaa-ri ja bueno kakuu ini-i kájito-i Dios, ko tú kákuu ini-i jíin. ³ Chi tú kájuku'un ini-i ndasa kendo ndaa-i sá'a Dios, te kándúkú-i ja kendo ndaa-i sá'a máa-i. Te ja yuán tú kájandatú-i nuu íchi ndaa Dios. ⁴ Chi jíin Cristo te ni jukuiñi tu'un ká'an ley, náva'a kendo ndaa taká ñayívi kándíja. ⁵ Chi ni ka'an Moisés ja nú ñn cha skíkuu tíñu ndaa ká'an ley, te kuchaku-de jíin. ⁶ Ko tu'un kendo ndaa, kenda chi tu'un kándíja-yó, te ká'an súan: Ma káni ini añú-ro: Nde cha kaa ki'in andíví núsáa, achí. Yuán kuni ka'an, ja xnúu-de Cristo onde nuu ñú'un. ⁷ Ni ma káni ini-ro: Nde cha kuun-de ki'in-de ini tunchi núsáa, achí. Yuán kuni ka'an, ja xndaa-de Cristo ma'ñú ndíyi. ⁸ Ko ndasa ká'an tu'un-ún: Yani jíin-ró ío tu'un ka'an-ro, ini yu'u-ro te ini añú-ro ío, achí. Yuán kúu tu'un kákandíja-yó, te yuán kúu tu'un kájani-ró. ⁹ Chi nú játú-ún-ró onde jíin yu'u-ro já Jíto'o-ro kúu Jesús, te nú onde jíin ini jíin añú-ro kándíja-ró já ní nachaku Jesús ma'ñú ndíyi ni sá'a Dios, yuán-na te kaku-ró.

Kánúu káni-yó tú'un-ya ná kándíja-i

¹⁰ Chi jíin ini jíin añú-yo kándíja-yó-yá náva'a kendo ndaa-yo. Ko jíin yu'u-yo kuátú-ún-yó-yá náva'a kaku-yó. ¹¹ Chi tutu ij ká'an: Taká ñayívi kándíja-i nuu-yá, ma kendo kuti-í tuka nuu, achí. ¹² Chi tú ká'io sijn ñayívi griego jíin ñayívi judío, chi suni ñn-ni máá Jíto'o-yo tíin so'o taká-i. Te kúnda'ú xaan ini-ya ñayívi káka'an nda'ú jíin-yá. ¹³ Chi taká ñayívi káka'an nda'ú jíin máá Jíto'o-yo onde jíin sí'ví-yá, kaku-i. ¹⁴ Ndas ka'an nda'ú-i jíin-yá te nú tú kákandíja-i-ya. Te ndasa kándíja-i-ya te nú tú jíni so'o-i tu'un-ya. Te ndasa kuni so'o-i te nú tú naún kani tu'un-ya núu-í. ¹⁵ Te ndasa kani-i tu'un-ya te nú tú táji-yá-i ki'in-í. Nátu'un yoso núu tutú: Xáan luu kánda ja'a ñayívi kájani tu'un kuaká'nu ini, jíin já'a ñayívi kájani tu'un va'a tu'un luu. ¹⁶ Ko nasu taká-i kachu'un ini-i ja ká'an tu'un va'a, chi ni ka'an Isaías: Táta, nde ñayívi kándíja tu'un kájani-ná vii, achí-de. ¹⁷ Núsáa te kuu kándíja-i onde nú kuni so'o-i, te kuu kuni so'o-i onde nú koo ja káni tu'un Dios. ¹⁸ Ko ruu ká'an-ri: Á tú ní kájini so'o-i. Jandaa ni kajini so'o-i, chi ká'an: Ní ñúyívi ní kenda tu'un-i te onde nuu ndí-i-na ñuyívi ní jicha tu'un-i, achí. ¹⁹ Ko ruu ká'an-ri: Á tú ní kájuku'un ini ñayívi Israel tu'un yá'a. Xnáñúu-ga ni ka'an Moisés: Ná kúkuíni-ro sá'a-ri jíin ingá nación ja nasu ñúu máa-rí kúu, te jíin ñn nación ñáa skití ini-ri róo, achí-de. ²⁰ Suni Isaías ni chundéé ini-de ni ka'an-de: Ñayívi já

tú ní kánandúkú rúu, a n̄i jini-i ruu. Te ñayivi já tú ní kájika tu'un rúu, n̄i stá'an ndijin-ri máá-rí nuu-í, áchí-de. ²¹ Ko siki ñayivi Israel ká'an: Ncháka ncháa, n̄i jata ñaa-ri nda'a-rí nuu ñayivi tú jándatu, jín núu ñayivi ní'in ini, áchí-ya.

11

Ja ío ñn t̄in-ga ñayivi Israel

¹ Núsáá te ká'an-ri: A n̄i kiñi'in Dios ñayivi máá-yá náún. Ma kúu kuti. Ch̄i ruu, suni cháa Israel kúu-ri, tata Abraham kúu-ri, tá'an tata Benjamín kúu-ri. ² Tú ní kiñi'in Dios ñayivi máá-yá ja á n̄i jini-ya núu-í jín tiempo xí tú kájin-ro tutú i ndasa ká'an tu'un Elías, ndasa n̄i ka'an nda'ú-de jín Dios siki ñayivi Israel: ³ Táta, n̄i kaja'ni-í cháa kájani tu'un-ní, te n̄i kajacha-i altar-ní. Te náá, máá ñn-na-ná n̄i kendo. Te vina, káchindik̄in-i náá, ka'ni-í náá kákuñi-i, áchí-de. ⁴ Ko yúan-na te ndasa ni xndió káni Dios tu'un nuu-dé núsáá: A ñáva'a ná'in-rí vasté usiá mil ñayivi káchiñú'un rúu, te ñayivi-ún tú kájukuiñi jítí kúti-í nuu ndosó Baal, áchí-ya. ⁵ Te suni súan vina, ch̄i ío ñn t̄in-ga, te jín tú'un luu ío ini-ya ní kaji-ya-ún. ⁶ Te nú siki tú'un luu ío ini-ya kúu, nasu ní ní'in-í jín tíñu n̄i sá'a-i núsáá. Ch̄i nú súan, te n̄i jita tu'un luu ío ini-ya núu. ⁷ Naún káka'an-ri núsáá. Ja ní kandúkú ñayivi Israel, tú ní kákundéé-i ní'in-í. Ko n̄i kákundéé ñayivi ní kaji-ya-ún, n̄i kani'in-í. Te sava-ga-i n̄i kandun̄i'in ini-i. ⁸ Nátu'un yóso núu tutú: Nuu-í n̄i ja'a Dios ñn xini já tú júku'un kuti ini, jín ndúchi já tú kuni kuti, jín só'o ja tú kuni so'o kuti onde vina, áchí. ⁹ Te n̄i ka'an David: Viko kásá'a-i, ná kúu nátu'un ñn xeyu, ñn ja t̄in yátá-ún-i, ñn tunchi, ñn nuu ní'in-í ya'u-i. ¹⁰ Te nduchi-í, ná kúña náva'a ma kúu nde'é-i jín, te ná kóo tí'i ní káni, áchí-de. ¹¹ Núsáá te ruu ká'an-ri: N̄i kandua-i, te n̄i kajita i-í náún. Ma kúu kuti. Ch̄i sua n̄i kakaku ñayivi s̄in nación ja súan n̄i kasáña'mu ñayivi Israel, náva'a ná kúkuñi máá Israel jín'an. ¹² N̄i kasáña'mu Israel, te ja yúan ní ndukúká ñuyivi. N̄i kajita Israel, te ja yúan ní ndukúká ñayivi s̄in nación. Naga n̄i kuu ja xáan ndatu tíñu koo onde kivi ná náki'in sé'é-ya taká Israel núsáá. ¹³ Ch̄i jín róo ñayivi s̄in nación ká'an-ri, ch̄i ruu suni cháa skáka tu'un nuu cháa s̄in nación kúu-ri, te jínú'un ká'an-ri siki tíñu sá'a-ri, ¹⁴ náva'a ná kúkuñi tá'an-ri sá'a-ri, te kaku sava-de sá'a-ri. ¹⁵ Ch̄i nú n̄i kiñi'in-ya Israel, te ja yúan ní kanaketá'an ñayivi ñuyivi jín-ya, núsáá te kivi náki'in sé'é-ya Israel, te nasu nátu'un ja ní nachaku-i ma ñú ndiyi koo yúan náún.

Olivo yúkú xini olivo táta

¹⁶ Te nú ío ndoo nde'e já kúun núu, te suni ñn-ni ío ndoo. Te nú ndu'u ío ndoo, suni súan ío ndoo taká nda'a. ¹⁷ Ko nú sava nda'a-ún, n̄i kajanchaa, te nú róo ja kúu-ró ñn nda'a yúnu olivo yúkú, n̄i nuku'un-ró núu ní kajanchaa nda'a táta-ún, te nú stáa ta'an-ro kájin onde ndu'u númá máá yúnu olivo táta, ¹⁸ ma sátéyí-ró máá-ró já ndóna-ró siki taká nda'a-ún núsáá. Ch̄i nú sátéyí-ró máá-ró, te ná nuku'un ini-ro já tú stáa ndu'u-ún kájin-ro, ch̄i sua stáa-ró kájin máá ndú'u-ún. ¹⁹ Sanaa te ka'an-ro: Sava nda'a ní kajanchaa kua'an náva'a nuku'un-ri yá'a, achi-ro. ²⁰ Bueno, ko siki já tú ní kákandija máá nda'a-ún, yúan ní kajanchaa. Ko róo, ch̄i siki já kándija-ró, yúan nukuiñi ní'in-ró. Ma sáxixi-ro máá-ró núsáá, sua yu'ú-ro. ²¹ Ch̄i nú Dios, tú ní kúndá'ú ini-ya máá nda'a xín tíñu-ún, naga n̄i kuu róo, ja kúndá'ú ini-ya róo. ²² Nde'é vá'a-ró núsáá, ndasa kúndá'ú ini Dios, te suni xa'an ini-ya. Xa'an ini-ya jín cháa n̄i kandua-ún, ko kúndá'ú ini-ya róo, te nú kundij ní'in-ró jín tú'un kúndá'ú ini-ya róo. Te nú túu, te suni kuanchaa-ya róo ki'in-ro. ²³ Suni súan máá ñayivi-ún, nú kandija-i,

suni nuku'un-i, chi máá Dios kuu nachu'un tuku-ya-í. ²⁴ Te nú róó, vai-ró chíi yunu olivo ja á káa yúkú, te ni nuku'un-ró xiní yunu olivo táta, vasa nasu tá'an-ún kúu-ró, naga ni kuu ñayivi-ún ja máá ndá'a xín tíñu kákuu-i, ja má náchu'un-ya-í xiní máá yunu olivo máá-i núsáá. ²⁵ Ñáni, chi tú kuní-ri ja kúñáá xiní-ro ndasa ío siki tú'un sa'í yá'a, náva'a ma sávixi-ro máá-ró te kani iní-ro ja ndíchi xáan-ro jíná'an-ró, chi sava ñayivi Israel, ni kasáni'in iní-i, te ni kánaa-í, onde ná ndékava taká ñayivi sín nación. ²⁶ Yúan-na te ndí'i ñayivi Israel kaku-i. Natu'un yóso núu tutú: Ichi ñúu Sion kii l'a nama yóó, te kuanchaa-ya chá'an tá'an Jacob, ja tú káchiñú'ún-i-ya. ²⁷ Te tu'un yá'a kuu contrato sánda-ri jín-i onde ná kuáncha-ri kuachi-i, áchi. ²⁸ Ja'a róó, kájito u'u-i-ya ja siki máá tú'un va'a. Ko ni kaji-ya-í, te kundá'ú iní-ya-í, ja siki táa-i. ²⁹ Chi Dios tú natu'u iní-ya ja téta'an-ya tá'u-yo jín ja kána-ya xiní-yo. ³⁰ Suni súan róó, ni kasáni'in iní-ro núu Dios onde sáá. Ko vina, chi siki ja ní kasáni'in iní máá ñayivi-ún, te ni kundá'ú iní-ya róó. ³¹ Suni súan máá ñayivi-ún, ni kasáni'in iní-i vina, náva'a suni natu'un ni kundá'ú iní-ya róó jíná'an-ró, suni súan ná kundá'ú iní-ya-í vina. ³² Chi máá Dios, ni jasú-ya taká ñayivi chíi tu'un sáni'in iní-i, náva'a kundá'ú iní-ya taká-i. ³³ Xáán kúnú káa tu'un kúká, tu'un ndíchi, tu'un tu'a Dios. Ni ma júku'un kuti iní-yo ndasa káa taká tíñu sánda-ya. Te xaán sa'í in taká ichi-ya. ³⁴ Chi ndé cha, a ni jini ndasa jáni iní Dios, xí ndé cha ni ja'a consejo nuu yá. ³⁵ Xí ndé cha ni ja'a nuu-yá xna'an-ga náva'a chunáa-yá nuu-dé. ³⁶ Chi onde nuu máá-yá vai taká ndatíñu. Te suni máá-yá ni sa'a. Te suni máá-yá tñn. Te ná nákana jaa-yó-yá ní káni ní kuiá. Amén.

12

Ndasa kuatíñu va'a ñayivi ndóo

¹ Ñáni, ja yúan ká'an nda'ú-ri jín-ró jín tú'un ni kundá'ú iní Dios róó, chi vina chakú-ro jín yiki kúñu-ró, te kuní-ri ja ná kóo ndoo te kua'a-ro núu máá-yá. Te ná kúsi iní Dios jín-ró, chi yúan kúu ja chíñú'ún-ró-yá onde jín iní jín añu-ro. ² Te ma kóo in núu iní-ro jín ñuyivi yá'a, chi sua ná násama-ró máá-ró, te ná ndúu jáa xiní-ro, náva'a ná kuní-ro ndasa va'a káa tu'un játa'an iní Dios, jín tú'un ni yija va'a ja kúsi iní-ya sa'a. ³ Chi tu'un luu ja ní ja'a-ya núu-rí sa'a ja ká'an-ri jín in in cha ká'in ma'ñú-ró jián, ja má skákunu-ga-de ku'a máá-de nuu kú'a ja á ká'in-de, chi sua ná káni kuándí'í iní-de natu'un ni ja'a Dios tu'un kándíja nuu in in-de. ⁴ Chi natu'un yóó, jín modo ja kuá'a pedazo ndíso yiki kúñu-yó ko tú in-ni tíñu kásá'a, ⁵ suni súan yóó, vasa kua'a-yo, ko natu'un in-ni ñayivi kákuu-yó núu Cristo. Ko ja in in máá-yó, chi pedazo-ni-yó kánakuni tá'an-yó. ⁶ Chi ni ni'in-yo sín sín ta'u ndasa ku'a ni ja'a-ya tú'un luu ío iní-ya núu-yo. Te nú ta'u ja káni-yó tú'un-ya kúu, ná sa'a-yó jín kú'a kándíja-yó núsáá. ⁷ Xí nú ta'u ja kuatíñu-yó kúu, ná kuatíñu-yó. Te nú ta'u ja stá'an-yo kúu, ná stá'an-yo. ⁸ Ñayivi ká'an ndéé, ná ká'an ndéé-i. Ñayivi já'a, ná táva iní-i kua'a-i. Ñayivi tá'ú tíñu, ñúkúún ná sa'a-i. Ñayivi kundá'ú iní, si ná kóo iní-i. ⁹ Tu'un kundá'ú iní, ma kóo jín tú'un yóso yú'u. Ná kóto u'u-ro tíñu ñáá, te ma sía-ro tíñu va'a. ¹⁰ Ná kúnchaka maní tá'an-ró. Te sa'a-ró cuenta ja maní-ro jín ñaní máá-ró. Te kuitú iní-ro ja sa'a jínú'ún-ró jín tá'an-ró. ¹¹ Ma sa'a kúxi-ró nú ío tíñu kásá'a-ró. Te jín iní jín añu-ro ná kuitú iní-ro kuatíñu-ró núu máá Jító'o-yo. ¹² Te a káñukuu iní-ro, te ná kóo si iní-ro. Te nú ío tundó'o, te kuandéé iní-ro. Te nene kakán ta'u-ro. ¹³ Te taká ñayivi ndóo, nú kánandi'i-i yaku najín, te koto tá'an-ró jín-i. Te koto ndá'ú-ro núu ñayivi jíká. ¹⁴ Kakan ta'u-ro ja'a ñayivi káchindikín róó,

kakan ta'u-ro já'a-í te ma ká'an tásí-ró sikí-í. ¹⁵ Ná kúsii iní-ro jín ñáyivi ká'io sii iní, te ná ndé'e-ro jín ñáyivi kánde'e. ¹⁶ In-ni ná koo xini-ro jíná'an-ró. Ma skákuu-ro máá-ró, chi sua ná ndútá'an-ró jín cháa ká'io súchí iní. Ma sá'a-ró já cháa ndíchí xaan kakuu-ró. ¹⁷ Ma ná sá'a ndiva'a-ró jín ní in ñáyivi, nú ni sá'a ndiva'a-i jín-ró. Kuitú iní-ro sá'a jínú'un-ró tíñu onde jito jín núu táká-i. ¹⁸ Te nú kuu sá'a-ró, te vindáa vinené kuxiukú-ró jín táká ñáyivi, onde jín kú'a kúndéé-ró jín. ¹⁹ Nani máni, ma cháa iní-ro já nani'in tá'an-ró jíná'an-ró, chi sua nuu máá-yá ná kuá'a-ró tú'un kití iní-ya núu-í, chi súan yóso núu tutú: Nani'in tá'an máá-rí jín-i, máá-rí kuá'a ya'u-i, áchí máá Tatá Dios. ²⁰ Ja yúan, nú cháa kájito u'u róó, jí'i-de soko, kuá'a ja ná kée-dé. Nú jichí-de, kuá'a ja ná kó'o-de. Chi nú súan, te kundéé-ró jín-de, kuka nuu-de sá'a-ró. ²¹ Ma yují-ro sá'a tíñu ñáá, chi sua ná yují tíñu ñáá sá'a-ró jín tíñu va'a.

13

Ndasa kaka-yó ichi núu gobierno

¹ Taká ñáyivi, ná kuándatu-i nuu cháa kakuñá'nu-ga, chi túu cháa tá'ú tíñu te nú tú ní já'a Dios tu'un núu. Te taká cháa a kándiso tíñu, Dios ni cháa tíñu sikí-dé. ² Ja yúan, nú ío cháa tú jándatu nuu cháa tá'ú tíñu, te tíñu ni teta'an Dios ské'ichi-de, te cháa káské'ichi, nakuxndí-de sikí máá-de. ³ Chi cháa kátá'ú tíñu, tú ndóna-de sikí cháa sá'a tíñu va'a, chi sua sikí cháa sá'a tíñu ñáá. Te róó, kuni-ro já tú yu'ú-ro sá'a cháa tá'ú tíñu náún. Sá'a tíñu va'a, te ná kuátú'un-de róó. ⁴ Chi mozo Dios kúu-de, ja koto va'a-de róó. Ko nú sá'a-ró tíñu ñáá, te ná yú'ú-ro, chi nasu já kúsii iní máá-de ndiso-de machete, chi mozo Dios kúu-de, nává'a xndó'o-de ñáyivi sá'a tíñu ñáá. ⁵ Ja yúan kánúu kuándatu-ro núu-dé jíná'an-ró, nasu máá in ja tú kití iní-ya nuu-ro, te suni nává'a ma kána jín añú-ro núu-ro. ⁶ Chi suni ja sikí yúan kúu ja kaja'a-ró xú'un yóo, chi mozo kajatíñu nuu Dios kakuu-de, suni ja sikí tíñu yúan. ⁷ Ka'ncha ja kaitau-ro núu táká ñáyivi. Nuú já taú-ro xú'un yóo, te xu'un yóo. Nuú ñáyivi já taú-ro xú'un póniná, te xu'un póniná. Nú níni kuándatu-ro, te ná kuándatu-ro. Te nú níni koo tu'un jínú'un, te ná koo jínú'un-ró. ⁸ Ma kútau kuti-ro núu ní in ñáyivi, chi máá-ni ja kúndá'ú iní-ro tá'an-ró. Chi cháa kúndá'ú iní tá'an, a ni kundéé-de ni skíkuu-de tu'un ká'an ley. ⁹ Chi ká'an nuu tutú: Ma kúsiki ncháa tá'an-ró, ma ká'ni-ro ndiyi, ma sakuí'ná-ró, ma sátú'un-ró, ma ndío iní-ro. Te nú ío sava-ga tu'un tá'ú tíñu, ko in ká'nu-na ká'an: Kundá'ú iní-ro tá'an-ró, nátu'un kúndá'ú iní-ro máá-ró, áchí. ¹⁰ Tu'un kúndá'ú iní, tú sá'a ndiva'a jín tá'an. Ja yúan, tu'un kúndá'ú iní tá'an kúu tu'un skíkuu taká tíñu ká'an ley. ¹¹ Te súan ná sá'a-yó, chi a kájiní-yo já máá hora nata'u núu-yo já kákixi-yo kúu. Chi vina a ni kuyani-ga kivi káku-yó, vásá kivi ní kandíja-yó. ¹² Akuáa a ni ja'a kua'an, te a kuyani cháa ndúu. Núsáa te ná skána-yó tíñu ñuñáa kí'in, te ná sá'a-yó tíñu ndúu. ¹³ Ná káka kuu jínú'un-yó cuenta ndúu. Ma kée ú'iní-yo, te ma koo ká'vá-yó. Ma káka téné-yó, te ma káka kuaxán-yó. Ma kuátá'an-yó, te ma koo kuásún iní-yo. ¹⁴ Sua ná kúkútu-ro jín Jíto'o-yo Jesucristo, te ma sákútu-ro máá-ró jín tíñu ndío iní yiki kúñu-ró.

14

Ndasa sá'a-yó jín ñáyivi vítá iní

¹ Cháa kándíja vítá, ná kuátá'ú-ró-de, ko nasu já státá'an-ró jín-de sikí táká tu'un. ² Chi ío cháa kándíja ja kúu kee-dé taká-ni nuu, ko cháa vítá iní máá nían-ni yua yée-dé. ³ Róo cháa yée, ma sá'jáa iní-ro núu cháa tú yée. Te róo

chaa tú yée, ma nákuɣndíi-ró sikí cháa yée, chí Dios játá'ú-yá chaa-ún. ⁴ Te róo, ndé chaa kúu-ró já nákuɣndíi-ró sikí cháa kúu mozo tatú núsáá. Te nú kundij nì'in-de, xí káka yátá-de, ko nuu máá patrón-de játíñu-de. Ko nukuiñi nì'in-de, chí máá Jító'o-yo kuu nakani nì'in-ya-dé. ⁵ Ìn chaa ká'an ja ì ìn kivi vása ingá kivi. Te inga chaa ká'an ja ìn-ni kándaá taká kivi. Ko ná ìn ná ìn-de ná nátava-dé cuenta ndasa jáni ndija inì-de. ⁶ Chaa játú'ún kivi, ndúkú-de ndasa skíkuu-de nuu máá Jító'o-yo. Te chaa tú játú'ún kivi, suni ndúkú-de ndasa skíkuu-de nuu máá Jító'o-yo. Chaa yée, yée-dé te játíñu-de nuu máá Jító'o-yo, chí nákuatá'ú-de nuu Dios. Te chaa tú yée, suni játíñu-de nuu máá Jító'o-yo, vasa tú yée-dé, chí nákuatá'ú-de nuu Dios. ⁷ Chí tú ni ìn-yó káichaku-yo já máá-yó. Ni tú ni ìn-yó kúu-yo já máá-yó. ⁸ Te nú káichaku-yo, káichaku-yo já kuatíñu-yó núu máá Jító'o-yo. Te nú kuu-yo, suni kuu-yo já játíñu-yó núu máá Jító'o-yo. Núsáá te vasa ná kúchaku-yo, xí vasa ná kúu-yo, ko máá Jító'o-yo xín yóo. ⁹ Chí ja sikí yúan kúu ja ní jì'ì Cristo, te nì nachaku tuku-ya, náva'a kuu-ya Jító'o nuu ñayivi ní kaji'ì jín núu ñayivi káichaku. ¹⁰ Te róo, naja nákuɣndíi-ró sikí ñaní-ro núsáá. Xí róo, naja sá'á inì-ro núu ñaní-ro núsáá. Chí taká-yo, kuiñi-yó yú'u mesa Cristo sándaá-ya tíñu-yó. ¹¹ Chí súan yóso núu tutú: Jandáa ndija nuu máá-rí jukuiñi jítí taká ñayivi, te nakana jaa taká-i Dios, áchí máá Jító'o-yo. ¹² Núsáá te ná ìn ná ìn-yó, naku'a-yó cuenta nuu Dios ndasa nì kasá'a máá-yó. ¹³ Ma nákuɣndíi-yó sikí tá'an-yó núsáá, chí sua ná cháa inì-yo já má skívi-yó ñaní-yo júngava-de nuu kuáchi. ¹⁴ A jiní-ri, te kándija-ri sá'a máá Jító'o-yo Jesús, ja tú ni ìn ndatíñu kúchá'an máá já máá. Nú ìn chaa jáni inì-de ja káchá'an ìn ndatíñu, te sikí máá-de káchá'an. ¹⁵ Ko nú sikí ndeyu-ro tá'u'u inì ñaní-ro núsáá te nasu kúnda'ú inì-ro-í. Ma xnáa-ro cháa-ún ja kuáchi ndeyu-ro, chí ja cháa-ún kúu ja ní jì'ì Cristo. ¹⁶ Núsáá te ma kuá'a-ró tú'un ka'an-i sikí tíñu sá'a-ró já ío va'a jiní máá-ró. ¹⁷ Chí nasu já kée já kó'o kúu inì nuu tá'ú Dios tíñu, chí tu'un ndaa, jín tú'un kuaká'nu inì, jín tú'un kúsi iní sá'a Espiritu Santo kúu. ¹⁸ Chí chaa ja súan játíñu-de nuu Cristo, kúsi iní Dios sá'a-de. Te suni taká ñayivi kájatú'ún-i-de. ¹⁹ Núsáá te ná kuítú iní-yo sá'a-yó taká tíñu ndíso tu'un vindáa vinené, náva'a skuá'nu tá'an-yó. ²⁰ Ja kuáchi ndeyu-ro, ma xnáa-ro tíñu nì sá'a Dios. Taká ndatíñu ío ndoo ndija, ko nú ìn chaa skívi-de inga-i inì kuáchi, sá'a ndeyu yée-dé, te kuáchi ndíso-de nú súan. ²¹ Va'a-ga ma kée-ro kúñu, nì ma kó'o-ró vino, ni ìn ma sá'a-ró te nú kivi ñaní-ro kuáchi sá'a, xí tívi-de sá'a. ²² Kándija va'a-ró náún. Núsáá te súan ná káni inì máá-ró jín ondé nuu Dios. Xáan ndatu kendoo chaa ja tú nakuxndíi añú-de sikí máá-de jín tú'un játú'ún-de. ²³ Ko chaa jáni ìn jáni uu inì-de nú yée-dé, kuchá'an-de sá'a, chí tú kándija va'a-de te yée-dé. Chí taká ja sá'a-yó, te nú tú kándija va'a-yó, te máni kuáchi kúu.

15

¹ Núsáá te yóo, nú ñayivi ká'ìin nì'in-ga kákuu-yó, te níni ná kuándéé iní-yo jín já kásaña'mu ñayivi vítá inì. Te ma ndúkú-yó já kúsi iní máá-yó sá'a-yó. ² Ná ìn ná ìn-yó ná kúsi iní tá'an-yó sá'a-yó, náva'a skuá'nu-yó-i, te kendoo va'a-ga-i. ³ Chí Cristo, nasu ní ndúkú-yá ja kúsi iní máá-yá sá'a-ya, chí sua yóso núu tutú: Taká tu'un ndíva'a ja ní kaka'an ndíva'a-i sikí-ní, nì nduu sikí máá-ná, áchí. ⁴ Chí taká tu'un ja ní jukoso ondé sáá, nì jukoso náva'a skuá'a-ún yóo. Náva'a nú kuiñi nì'in-yó, te koo ndéé iní-yo sá'a tutu ì. Yúan-na te kuñukuu inì-yo. ⁵ Ko máá Dios, ja náva'a-ya paciencia jín tú'un ndéé iní, ná sá'a-ya já ìn-ni xinì kúñava'a taká-ro cuenta Cristo Jesús. ⁶ Náva'a ná kétá'an

tụ'un káka'an-rọ, te ìn núú, ná nákana jaa-ró Dios, I'a kúu Táa máá Jító'o-yọ Jesucristo.

Tụ'un ñáyivi sìn nación

⁷ Núsáá te kuatá'ú-ró tá'an-ró nátụ'un nị jatá'ú Cristo yóó, náva'a nakana jaa-yó Dios. ⁸ Chì ká'an-rị ja Cristo nị jatiñu-ya núu ñáyivi judío, náva'a stá'an-ya já íó ndaa tụ'un ká'an Dios, te náva'a ná kúkútu táka tụ'un nị keyu'u-ya nuu ndíyi táa-yọ, ⁹ te náva'a suni ñáyivi sìn nación ná nákana jaa-i Dios ja ní kundá'ú iní-ya-í. Nátụ'un yóso núu tutú: Núsáá te ná nákana jaa-ná níi ma'ñú ñáyivi sìn nación, chì kuatá'ún-ná sí'ví-ní, te kata-ná, áchí. ¹⁰ Te inga ká'an: Róó, ñáyivi sìn nación, ná kúsi iní-rọ ondé jín ñáyivi máa-yá, áchí. ¹¹ Te inga jínu ká'an: Taká ñáyivi sìn nación, ná nákana jaa-ró máa Tata Dios. Te taká ñáyivi sìn ñuu, ná nákana jaa-i-ya, áchí. ¹² Te suni ká'an Isaías: Najaa ìn numa Isai. Te yúan kenda ìn chaa nukuiñi tá'ú tíñu nuu ñáyivi sìn nación, te taká ñáyivi sìn nación, kundatu-i chaa-ún, áchí. ¹³ Te máa Dios, ñáva'a-ya tú'un kuñukuu iní. Te ná kúsi téyí iní-rọ, te kuaká'nu iní-rọ sá'a-ya, chì kándija-ró, náva'a ná kuñukuu xaan iní-rọ sá'a fuerza Espíritu Santo. ¹⁴ Náni máni, ko ruu, chì jani ndija iní-rị ja ní kakútú-ró jín tíñu va'a, te kájuku'un ndi'í iní-rọ. Te suni kájiní-rọ kána jín-ró núu tá'an-ró, ¹⁵ ko nị chundéé iní-rị chaa-rị tutu yá'a nuu-rọ, ñáni jíná'an-ró, náva'a ná xndáku-rị nuu-rọ. Chì nuu-rí nị ja'a-ya tú'un luu íó iní Dios, ¹⁶ náva'a kuu-rị yu'u núu Jesucristo kuatíñu-rị nuu ñáyivi sìn nación, te kani-rị tụ'un va'a Dios, náva'a ná kúsi iní-ya jín ñáyivi sìn nación ja ní ja'a-rị-i nuu-yá, chì a nị kandundoo-i nị sá'a Espíritu Santo. ¹⁷ Chì ruu, íó ndasa sátéyí-rí máa-rí sá'a Cristo Jesús, cuenta tíñu nị sá'a-rị nuu Dios. ¹⁸ Chì tuká chundéé iní-rị ka'an-rị inga tụ'un, chì máni siki tú'un ndasa nị sátiñu Cristo jín-rí. Ja yúan ní jandatu ñáyivi sìn nación nị sá'a-rị jín tú'un nị ka'an-rị, jín tíñu nị sá'a-rị. ¹⁹ Jín fuerza taká tíñu ñá'nu, jín tíñu ja kánaa iní-i kánde'é-i, ondé jín fuerza Espíritu Dios, chì ondé ñuu Jerusalén, jín ñuu nị kajikó ndúu ní yúan, ondé ñuu Ilírico, nị xndékava ndi'í-rị tụ'un va'a Cristo. ²⁰ Chì súan jítú xaan iní-rị jani-rị tụ'un va'a, ko tú ní já'an-rị nuu á káka'an-i tụ'un Cristo, chì tú ní kuní-rị skuá'nu-rị siki cimientu ja á nị jani inga chaa. ²¹ Chì sua nị sá'a-rị nátụ'un yóso núu tutú: Ñáyivi já tú ni ìn-de ní kástu'ún tú'un-ya núu-í, vina te kuni-i, te ñáyivi já tú ní kájiní so'o kuti-í tụ'un-ún, vina te juku'un iní-i, áchí. ²² Suni ja yúan ní kuu kua'a jínu ndasú ichi-rí jaa-rị nuu-rọ. ²³ Ko vina chì tuká nuu kí'in-rị ní ndáñúu yá'a, te kuu xaan iní-rị ja jáa-rị nuu-rọ, chì súan kuní-rị ondé a íó kua'a kuiá. ²⁴ Te nú kí'in-rị España, te kuní-rị kinde'é-rí róó. Te ja'a-rị kí'in-rị, te chu'un íchí-ró rúu kí'in-rị yúan, te nú nị nda'a iní-rị ìn tí'li ka'an-rị jín-ró xná'an-ga. ²⁵ Ko vina, kí'in-rị ichi ñuu Jerusalén, chì ndíso-rị yaku najín já kuu ñáyivi ndóo ká'io yúan. ²⁶ Chì chaa ñuu Macedonia jín chaa ñuu Acaya, nị kakusi iní-de nị kajakin-de yaku najín já kuatíñu ñáyivi káta'an ndá'ú, jín ñáyivi ndóo káxiukú iní ñuu Jerusalén. ²⁷ Te nị kakusi vá'a iní-de, chì káitau ndija-de nuu ñáyivi-ún, chì nú chaa sìn nación nị kani'in tá'an-de tíñu sá'a Espíritu, te suni súan kánúú kóto ta'an-de ñáyivi-ún jín ndatíñu káñava'a-de iní ñuyívi. ²⁸ Núsáá te nú nị síjínu-rị tíñu yá'a, te nú nị ja'a-rị xu'ún yá'a nuu-í, yúan-na te ichi núu-rọ ján já'a-rị kí'in-rị España. ²⁹ Te jini-rị ja nú ná jáa-rị, te kendoo va'a-ró sá'a tụ'un va'a Cristo, ja kúndiso ndi'í-rị jaa-rị jín núu-rọ. ³⁰ Ko ká'an nda'ú-rị jín-ró ñáni, ja siki máá Jító'o-yọ Jesucristo jín já siki tú'un nị kundá'ú iní Espíritu-ya yóó, ná chindéé chítuu-ró rúu kakan ta'u-rọ já'a-rí nuu Dios, ³¹ náva'a ná kaku-rị iní

nda'a cháa tú kájandatu káxiukú iní ñuu Judea, te náva'a ñayivi ndóo ká'io iní ñuu Jerusalén, ná kuátá'ú vá'a-i yaku najín já kúndá'á-rí ki'in-ri jín. ³² Náva'a nú játa'an iní Dios, te jaá-ri nuu-ro, te ná kúsi iní-ri jín-ró, te ñin ká'nu-ni nani'in iní-ri jín-ró. ³³ Te máa Dios ja ndíso-ya tú'un kuaká'nu iní, ná kóo-ya jín táká-ro jíná'an-ró. Amén.

16

Tu'un ndée iní ni chaa Pablo nuu-i

¹ Nda'a-ro chí'i-ri kuá'a-yó Febe, chí ña'an-ún, ña'an játíñu nuu tíku'ní kándija iní ñuu Cencrea kúu-ña. ² Te ná kuátá'ú-ró-ña nátu'un níní sá'a va'a taká ñayivi ndóo, chí súan kuní máa Jító'o-yo. Te nani ndatíñu nú jínu ñú'ún-ña jini-ro, kuá'a-ró núu-ña, chí súan ni ja'a-ña núu kuá'a ñayivi, te suni onde ruu. ³ Ka'an-ro jín Priscila jín Aquila, ná sándée iní-de, chí káchindée tá'an-de jín-rí nuu Cristo Jesús. ⁴ Chi ni kajataña-de máa-de ja síkí rúu, ná jí'i-ri núu. Te vina nasu máa ñin-ri nákuatá'ú núu cháa-ún jíná'an-de, chí suni táká tíku'ní ñayivi sñin nación, kánakuatá'ú-i nuu-dé. ⁵ Suni súan ná sándée iní tíku'ní ío ve'e-de. Te Epeneto, chaa maní-rí jín, násándée iní-de, achi-ro kúni-de, chí xnañúú-gá máa-de kúu chaa ni kándija nuu Cristo iní ñuu Acaya. ⁶ Suni ná sándée iní María, chí ña'an-ún, ni sátiñu xaan-ña ja róo jíná'an-ró. ⁷ Ná sándée iní tá'an-ri Andrónico jín Junias, chí suni chaa kájika ta'an vekaa jín-rí kákuu-de, te apóstol kákuñá'nu kákuu-de, chí xna'an-ga máa cháa-ún ni káandija-de nuu Cristo vásá rúu. ⁸ Ná sándée iní Amplias, chaa maní-rí jín-de nuu máa Jító'o-yo. ⁹ Ná sándée iní Urbano, chaa sátiñu ta'an jín-yó núu Cristo Jesús. Suni súan ka'an-ro jín Estaquis, chaa maní jín-rí. ¹⁰ Ná sándée iní Apeles, chaa kándij va'a nuu Cristo. Ná sándée iní tá'an Aristóbulo. ¹¹ Ná sándée iní tá'an-ri Herodión. Ná sándée iní tá'an Narciso ja á káy'i-i nda'a máa Jító'o-yo. ¹² Ná sándée iní Trifena jín Trifosa, chí ña'an-ún, kásatiñu-ña já kúu máa Jító'o-yo. Ná sándée iní Pérsida, ña'an maní jín-yó. Chí ña'an-ún, xaan ní sátiñu-ña já kúu máa Jító'o-yo. ¹³ Ná sándée iní Rufo, chaa ni kaji máa Jító'o-yo, te suni súan ka'an-ro jín náa-de te náa-ri. ¹⁴ Ná sándée iní Asíncrito, jín Flegonte, jín Hermas, jín Patrobas, jín Hermes. Suni súan ka'an-ro jín táká ñani-yo káxiukú jín-de. ¹⁵ Ná sándée iní Filólogo, jín Julia, jín Nereo, jín kuá'a-de, jín Olimpas, jín táká ñayivi ndóo káxiukú jín-de. ¹⁶ Nú káka'an-ro jín tá'an-ró, te ndoo titú tá'an-ró. Taká tíku'ní káy'i nda'a Cristo, káka'an ja ná sándée iní-ro jíná'an-ró. ¹⁷ Te ká'an nda'ú-ri jín-ró, ñani jíná'an-ró, ja kóto va'a-ró ñayivi kástatá'an, jín já kácutuku iní-i síkí tú'un ja ní kaskuá'a-ró. Va'a-ga ná kúxio-ró núu-í. ¹⁸ Chi ñayivi yúan tú kájatíñu-i nuu máa Jító'o-yo Jesucristo, chí máni chí-i kájítú iní-i jín. Te xaan vixí yu'u-í, te káka'an ncha-i, te súan káxndá'ú-i sava-ga ñayivi yachí iní. ¹⁹ Chi taká ñayivi, a kájiní-i ja bueno kájandatu-ro. Te ja yúan kúsi iní-ri ja síkí róo. Ko kuní-ri ja ná kúu ndíchí vá'a-ró sá'a-ró tíñu va'a, te ma ndíchí kóo iní-ro jín tíñu ñáa. ²⁰ Te máa Dios, I'a ndíso tu'un kuaká'nu iní, yachi kaita-nu-ya Satanás, kúxndí ja'a-ro sukún. Tu'un luu ío iní máa Jító'o-yo Jesucristo, ná kóo jín-ró jíná'an-ró. ²¹ Sándée iní-ro, áchí Timoteo, chaa sátiñu ta'an jín-rí. Te suni súan káka'an Lucio, jín Jasón, jín Sosípater, chaa kákuu tá'an-ri. ²² Te ruu Tercio, ja cháa-ri carta yá'a, ká'an-ri ja ná sándée iní-ro jíná'an-ró núu máa Jító'o-yo. ²³ Gayo, chaa já'a núu ve'e nuu-ri jín núu úndi'i tíku'ní, ká'an-de ja ná sándée iní-ro. Erasto, chaa kúu tesorero iní ñuu yá'a, ká'an-de ja ná sándée iní-ro jíná'an-ró, te suni súan ká'an ñani-yo Cuarto. ²⁴ Tu'un luu ío iní máa Jító'o-yo Jesucristo, ná kóo jín táká róo jíná'an-ró. Amén. ²⁵ Te máa-yá kuu síyija va'a-ya

iní-ro jíná'an-ró, nátu'un ká'an tu'un va'a ká'an-ri, jíin tú'un Jesucristo ja jáni-ri nátu'un ni kenda ndijin tu'un sa'í-ún, ja yísa'í ní káni ondé sáá núú. ²⁶ Ko vina a ni kenda ndijin tu'un-ún. Te jíin tutú ií ja ní kachaa chaa ni kajani tu'un Dios, ni kenda tu'un-ún nuu táká ñayívi ní ñúyívi, nátu'un ni tá'ú tíñu Dios, I'a chakú ní káni, náva'a ná kuándatu-i te kandíja-i. ²⁷ Ja yúán ní káni ní kuiá, ná nákana jaa-yó máá íin Dios, I'a ndíchí sá'a Jito'o-yo Jesucristo. Súan ná kóo, Amén.

LA PRIMERA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS CORINTIOS YA'A KUU CARTA HN JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU CORINTO

Sa'an kúta'u

¹ Máa-rí kúu Pablo, jíin ñaní-yo Sóstenes. Te n̄i jata'an in̄i Dios, n̄i kana-ya xiní-rí kúu-ri apóstol Jesucristo. ² Káchaa-ri tutu yá'a nuu tíku'n̄i kándija nuu Dios, te káxiukú-i in̄i ñuu Corinto, te a n̄i kandundoo-i n̄i sá'a Jesucristo, te n̄i kana-ya xiní-í, ná ndúu-i ñayivi ndóo. Te suni káchaa-ri nuu táká ñayivi kákakuñi'in sí'ví máa Jító'o-yo Jesucristo, ndéni n̄i kuu, ch̄i Jító'o taká-ni yóo kúu-ya. ³ Tu'un luu ío in̄i jíin tú'un kuaká'nu in̄i ja kí nuu máa Táa-yo Dios, jíin ja kí nuu máa Jító'o-yo Jesucristo, ná kóo jíin-ró jíná'an-ró.

Ja ní nakuatá'ú Pablo nuu Dios

⁴ Nene nákuatá'ú-rí nuu Dios máa-rí ja sikí róo jíná'an-ró, ch̄i tu'un luu ío in̄i Dios n̄i ja'a Jesucristo nuu-ro. ⁵ Te jíin táká tu'un-ya káka'an-ro, te jíin táká tu'un-ya kájuku'un in̄i-ro, n̄i kukúká-ró ní sá'a-ya. ⁶ Suni súan tu'un n̄i jani ndaa-ri nuu-ro, te a n̄i kakukútu vá'a in̄i-ro jíin. ⁷ Núsáa te tuká naún kúmani kúti núu-ro ja kuá'a máa Espíritu nuu-ro, nini káindatu-ró kivi kenda ndijin Jító'o-yo Jesucristo. ⁸ Te máa-yá, sákútu-yá róo onde ná jínu kivi, náv'a ma kóo kuachi-ró kivi kenda Jító'o-yo Jesucristo. ⁹ I'a ndaa kúu Dios, te n̄i kana-ya xiní-ro náv'a kun̄i tá'an-ró jíin Sé'e-ya, I'a kúu Jító'o-yo Jesucristo.

Sikí ja sásin-i máa-i

¹⁰ Ñáni, onde jíin sí'ví máa Jító'o-yo Jesucristo ká'an nda'ú-ri jíin-ró, ja ñn-ni tu'un ná ká'an taká-ro, te ma sásin-ró máa-ró, ch̄i sua jíin ñn-ni xin̄i te jíin ñn-ni ja jiní tuni ná yija va'a in̄i-ro. ¹¹ Ñáni máni, n̄i kastu'ún tá'an Cloé nuu-rí ja kákanaá-ro. ¹² Súan ká'an-ri, ch̄i káka'an ná ñn ná ñn-ró: Ruu, ch̄i jíin Pablo kándii ndija-ri. Te ruu, ch̄i jíin Apolos. Te ruu, ch̄i jíin Cefas. Te ruu, ch̄i jíin Cristo, áchí-ro. ¹³ Te Cristo, s̄in s̄in ío-ya náún. Xí ní ji'i Pablo jiká cruz ja sikí róo náún. Xí jíin sí'ví Pablo n̄i kajanducha-ro náún. ¹⁴ Nákuatá'ú-rí nuu Dios ja tú ni ñn-ró ní skuánducha-rí, ch̄i máa-ni Crispo jíin Gayo. ¹⁵ Náv'a tú ni ñn-ró ká'an ja jíin sí'ví-rí n̄i janducha-ro. ¹⁶ Te suni n̄i skuánducha-rí Estéfanos, jíin ñayivi ká'io ve'e-de. Ko tú ná'an-rí te nú n̄i skuánducha-rí inga-i. ¹⁷ Ch̄i nasu ní táji Cristo ruu ja skuánducha-rí-i, ch̄i sua ja ná kani-ri tu'un va'a nuu-í. Ko nasu jíin tú'un ndíchi, ch̄i nú súan, te n̄i ji'i sáni Cristo jiká cruz núu.

Jesús kúu tu'un ndíchi jíin fuerza Dios

¹⁸ Te ñayivi náa, ch̄i kájani in̄i-i ja tú'un katach̄i kúu ndasa n̄i ji'i-ya jiká cruz. Ko máa-yó, ja á n̄i kaku-yó, kájani in̄i-yo ja fuerza Dios kúu tu'un-ún. ¹⁹ Ch̄i súan yóso núu tutú: Ná xnáa-rí tu'un ndíchi ñayivi ndíchi, te ná kasú-ri tu'un júku'un in̄i ja ká'an ñayivi kájini va'a, áchí. ²⁰ Ndéchi kuá'an ñayivi ndíchi. Ndéchi kuá'an ñayivi cháa tutu. Ndéchi kuá'an ñayivi kástátá'an kuia yá'a. Nasu ní nduu ñáa tu'un ndíchi ñuyivi yá'a n̄i sá'a Dios náún. ²¹ Ch̄i súan ndíchi ní sá'a Dios, náv'a ñuyivi yá'a jíin tú'un ndíchi jiní máa, ma kúu kun̄i nuu Dios. Te ja yúan ní jata'an in̄i Dios ja jíin tú'un kájani máa-yó, te nama-ya ñayivi kákandija, vasa kájani in̄i sava-de ja tú'un katach̄i kúu. ²² Te ñayivi judío, ch̄i

máni tuni kájikan-i. Te ñayivi ñúu Grecia, chi tu'un ndíhí kándúkú-i. ²³ Ko máá-rí, chi kájani-ri tu'un ndasa ni ji'i Cristo jika cruz. Te judío, chi kití ndija ini-i sá'a tu'un-ún, te ñayivi sún naciún, chi kájani ini-i ja tú'un katachi kúu. ²⁴ Ko ñayivi já á ni kana-ya xiní-í, vasa ñayivi judío, xí ñayivi ñúu Grecia kúu-i, chi kájani ini-i ja Cristo kúu máá fuerza Dios jíin máá tú'un ndíhí Dios. ²⁵ Chi tu'un ñáá Dios, ndíhí-gá vásá táká ñayivi, te tuchi vitá Dios, ni'in-ga káa vásá táká ñayivi. ²⁶ Náni, nde'é ndasa ni kana-ya xiní-ro jíná'an-ró. Tú kua'a-ro ndíhí jíin tú'un ñuyivi, ni tú kua'a-ro yí'i fuerza, ni tú kua'a-ro kákuu se'e chaá kúñá'nu. ²⁷ Chi ni kaji Dios tu'un katachi ío ini ñuyivi, náva'a koo tuka nuu ñayivi ndíhí sá'a-ya. Te ni kaji-ya ndatíñu vitá ío ini ñuyivi, náva'a koo tuka nuu ñayivi ní'in. ²⁸ Te ni kaji Dios ndatíñu ja tú kúñá'nu ini ñuyivi, jíin ndatíñu ja kújá'a ini-i jíin, onde jíin ndatíñu ja tú naún ío, náva'a ná kasú-ya núu táká ja á ío, ²⁹ náva'a ni ñin ñayivi, ma kúu sátéyí-i máá-i koto-i Dios. ³⁰ Te ni kanduu-ró sé'e Dios ni sá'a-ya jíin Cristo Jesús. Te onde nuu máá-yá ni kani'in-yo tú'un ndíhí Dios, te ni kendo ndaa-yo, te ni kandundoo-yó, te ni nakuaan-ya yóo. ³¹ Núsáá te ná kóo natu'un yóso nuu tutú: Nú ñin ñayivi sátéyí-i máá-i, núsáá te ná sátéyí-i máá-i sikí já ní sá'a máá Jító'o-yo, áhí.

2

Ja tú ní játíñu Pablo tu'un ndíhí ñuyivi

¹ Te ruu, nani, ná ni jaa-ri nuu-ro, ni jani ndaa-ri tu'un sa'í Dios. Chi nasu jíin tú'un yíi, ni jíin tú'un ndíhí ní jaa-ri. ² Te ni chaá ini-ri ja má ká'an kuti-ri nuu-ro, chi máni tu'un Jesucristo jíin tú'un ndasa ni ji'i-ya jika cruz. ³ Te ná ni nchaá-ri jíin-ró, te kuítá-ri, te yú'ú-ri, te kisi-i ruu. ⁴ Te nuu ní jani-ri tu'un nuu-ro, tú ní játíñu-ri tu'un ndíhí natu'un skándija chaá ñuyivi, ko ni stá'an-ri nuu-ro ndasa sátíñu máá Espíritu jíin fuerza. ⁵ Náva'a tu'un kándija-ró ná kúndij sikí fuerza Dios. Ma kúndij sikí tú'un ndíhí káka'an ñayivi. ⁶ Ko káka'an ndíhí-yó jíin táká ñayivi ní kayija, ko nasu tú'un ndíhí já ío ini ñuyivi yá'a, ni nasu tú'un ndíhí já káka'an chaá kátá'ú tíñu kuiá yá'a, chi chaá yúan naa íi-dé. ⁷ Ko káka'an-yo tú'un ndíhí sá'í Dios, chi yísa'í núu, chi tu'un ndíhí-ún, ni teta'an Dios onde ná té jukuiñi-ga ñuyivi, náva'a sañá'nu tu'un-ún yóo. ⁸ Chi ni ñin chaá kátá'ú tíñu ini ñuyivi yá'a, tú ní kájini-de tu'un-ún, chi nú ní kájini-de tu'un-ún, ma ká'ni kúti-dé Jító'o ñá'nu-yó jika cruz núu. ⁹ Chi natu'un yóso nuu tutú: Tu'un ni sátu'a Dios ja ní'in ñayivi maní jíin-yá, ni nduchi tú ní jini, ni so'o tú ní jini so'o, ni tú ní kivi ini añu ñayivi, áhí.

Jíin máá Espíritu ni ni'in-dé tu'un

¹⁰ Ko yóo, chi jíin Espíritu ni stá'an Dios tu'un-ún nuu-ro, chi ndi'i nandúkú víi máá Espíritu, vasa yíi xaán káa tu'un Dios. ¹¹ Ndé ñayivi jini-i ndasa jani ini inga ñayivi, chi máá añu ñayivi-ún jini, chi kándeé ini-i. Suni súan, tú ni ñin ñayivi jini-i tu'un jani ini Dios, chi máá Espíritu Dios jini. ¹² Ko yóo, nasu modo ja ío ini ñuyivi ní kani'in-yo, chi sua máá Espíritu ja vái nuu Dios ni chaá nuu-yo, náva'a juku'un ini-yo jíin tú'un ja ní ja'a Dios nuu-yo. ¹³ Chi suni sikí tú'un-ún káka'an-yo, ko nasu jíin tú'un ja stá'an ñayivi ndíhí, chi sua jíin tú'un ja stá'an máá Espíritu. Te tu'un cuenta Espíritu, stá'an-yo núu ñayivi ní kani'in máá Espíritu. ¹⁴ Ko ñayivi yúkú, tú játá'ú-i tu'un já'a máá Espíritu Dios nuu-í, chi jani ini máá-i ja tú'un katachi kúu. Te ma kúu juku'un kuti ini-i jíin, chi jíin máá Espíritu kúu ja kuni. ¹⁵ Chi ñayivi yí'i Espíritu, nandúkú víi-í ndasa káa taká-ni, ko ni ñin chaá ma kuni ndasa káa máá-i. ¹⁶ Ndé ñayivi jini-i ndasa

jáni iní máá Jító'ō-yō, náva'a kuu stá'an-i nuu-yá. Ko yóó, a kájani iní máá-yó nátu'un jáni iní Cristo.

3

Tu'un cha'u-ya-i

¹ Náni, te ruu, tú ní kúu ka'an-ri jín-ró nátu'un jín ñáyivi yí'i Espíritu, chi sua ni ka'an-ri nátu'un jín ñáyivi jíka jín modo máá-i, xí nátu'un jín ñáyivi sáskuá'a jín Cristo. ² Ni ja'a-ri leche ni ji'i-ró. Tú ní skée-rí róó ndeyu ndáva, chi té kuu-ga kee-ro sáá, suni té kuu-ga kee-ro vína. ³ Chi sáni-ga kákuu-ró ñáyivi jíka jín modo máá-ró. Chi nini kákukuásún iní-ro, kákanaá-ro, kástátá'an-ró, te nasu ñáyivi yúkú, ñáyivi jíka jín modo máá-i kákuu-ró náún. ⁴ Chi in-ró ká'an: Ruu, chi jín Pablo kándij ndija-ri. Te inga-ro ká'an: Te ruu, chi jín Apolos. Ja yúan nasu ñáyivi yúkú kákuu-ró náún. ⁵ Naún chaá kúu Pablo, te naún chaá kúu Apolos núsáá. Chi máni chaá játíñu nuu-ro jín já ní skándija róó kákuu-de. Chi ná in ná in-de ni sá'a-de nátu'un ni chaá Jító'ō-yō tíñu siki-dé. ⁶ Ruu ni chí'i, te Apolos ni jakin nducha, ko Dios ni xndeá. ⁷ Núsáá, te ni chaá chí'i, te ni chaá jakin nducha, tú kánúú, chi máá Dios, I'a ni xndeá kúu. ⁸ Te chaá chí'i, jín cháa jakin nducha, in-ni chaá kákuu-de, vasa sún sún ni'in-dé ya'u-de ndasa tíñu ni kasá'a-de. ⁹ Chi ruu, chaá káchindéé tá'an jín Dios kákuu-ri. Te róó, chi itu Dios kákuu-ró, te ve'e ni jani Dios kákuu-ró.

Tu'un skuá'nu-i siki cimientu ja máá-yá kúu

¹⁰ Chi ná ni chaá máá Dios tíñu siki-rí, te ruu, chi nátu'un albañil ndíchí ní jani-ri ja'a. Te inga-de skuá'nu-de nuu. Ko ná in ná in-i ná kóto-i ndasa skuá'nu-ga-i. ¹¹ Ni in ñáyivi ma kúu kani-i inga ja'a, chi a kándij in-ni, te yúan kúu Jesucristo. ¹² Te nú oro, xí plata, xí yúu lúu, xí yúnu, xí ichá, xí tíku'lu ichá, skuá'nu in ñáyivi núu á kándij ja'a-ún, ¹³ chi tíñu sá'a in in-i natuu. Chi máá kivi te kenda tu'un-ún. Chi jín ñu'un te natuu, chi ñu'un kúu ja kóto nchaá ndasa káa tíñu ni sá'a in in-i. ¹⁴ Te nú tíñu ni skuá'nu-ga in-i kendoo ni'in, te ni'in-í ya'u-i. ¹⁵ Te nú kayu tíñu ni sá'a in-i, te xnáa-í ya'u-i, ko kaku máá-i, ko nátu'un kaku-i nuu ñu'un. ¹⁶ Tú kájiní-ro já vé'e ij Dios kákuu-ró, te suni Espíritu Dios ncháá iní-ro náún. ¹⁷ Te nú in chaá xnáa-dé ve'e ij Dios, te ve'e-ún, kákuu máá-ró jíná'an-ró. ¹⁸ Ni in ñáyivi, ma xndá'ú-i máá-i. Nú in ñáyivi jáni iní-i ja kuiá yá'a ndíchí-i, ná násama-i máá-i ndutachi-i, náva'a kuu-i ñáyivi ndíchí. ¹⁹ Chi tu'un ndíchí ío iní ñuyivi yá'a, tu'un katachi kúu jiní Dios. Chi súan yóso núu tutú: Máá-yá, natin-ya ñáyivi ndíchí jín táka maña kasá'a-i, áchí. ²⁰ Te inga nuu ká'an: Máá Jító'ō-yō jiní-ya ndasa kájani iní ñáyivi ndíchí, ja máni kájani sáni iní-i, áchí. ²¹ Núsáá te ma kuá'a-ró tú'un ja ní in ñáyivi sátéyí-i máá-i siki cháa. Chi ndí'i kúu cuenta máá-ró, ²² vasa Pablo, vasa Apolos, vasa Cefas, vasa ñuyivi, vasa ná kúchaku-yō, vasa kue'e kuu-yō, vasa vina, vasa kuia chaá, ndí'i yí'i nda'a máá-ró, ²³ te róó káyí-i-ró ndá'a Cristo, te Cristo, nda'a Dios.

4

Ndasa ni kajika chaá apóstol jín-i

¹ Súan ná káni iní taká ñáyivi, ja mozo Cristo, jín cháa kándito tu'un sa'í Dios kákuu-ri. ² Te chaá ndíto ndatíñu, chi níni ná kéndoo responsable-de, te skíkuu-de. ³ Te ruu, tú sá'a-ri cuenta nú náku-xndí-ró rúu, xí nú chaá yúkú kúu ja náku-xndí ruu. Ni tú náku-xndí-ri máá-rí. ⁴ Chi vasa tú jiní-ri ni in tíñu ñáá ni sá'a-ri, ko nasu já yúan te ni kendoo ndaa-ri, chi máá Jító'ō-yō kúu I'a jito

nchaa-ya rúu. ⁵ Núsáá te ma kóto nchaa-ro ní ñn ndatíñu onde jín tiempo, chi onde ná ndii máá Jító'o-yo. Chi máá-ya kiñi'in ndijin-ya táká ja yísa'í iní ñuñáa, te nastúu-ya táká ja kájani iní añú-yo. Yúan-na te kuatú'un Dios ná ñn ná ñn-i. ⁶ Náni, ya'á kúu tu'un yátá ká'an-ri siki-ri jín siki Apolos, te kuni-ro, náva'a jín tú'un-ri ná skuá'a-ró, te ma sjá'a-ga-ro núu já á yóso núu tutú, ni ma sávixi-ro máá-ró jín ná ñn ná ñn chaa stá'an. ⁷ Chi ndé chaa ni sáñá'nu-ga róo. Xí naún ñáva'a-ró já tú ní játá'ú-ró. Te nú ni játá'ú-ró, te naja kásatéyí-ró máá-ró nátu'un ja tú ní játá'ú-ró núu. ⁸ A ni kanda'a chii-ró. A ni kakukúká-ró. Ni tú níni rúu jíná'an-ri te tá'ú máá-ró tíñu jíná'an-ró saá. Te bueno nú ná kúu tá'ú-ró tíñu vii, náva'a suni ñn núu-ni tá'ú-rí tíñu jín-ró jíná'an-ri. ⁹ Chi súan jáni iní-ri, ja nátu'un nuu ndí'i-na comedia, te ni kiñi'in ndijin Dios ruu, chaa kákuu apóstol, nátu'un chaa a ni kundaá ja kúu-de, náva'a nde'é ñuyívi, jín ndájá'a ándíví, jín ñáyívi, nuu-ri jíná'an-i. ¹⁰ Chi ja siki Cristo te kákuu-ri chaa kándatachi, te róo chaa ká'io kájí iní nuu Cristo, te ruu chaa tíkuínu, te róo chaa ni'in, róo chaa jíñú'ún, te ruu chaa tú káxáan. ¹¹ Onde vina ñú'ni káji'i-ri soko, te kájichi-ri nducha, kájika víchí-ri, te ni katuji-ri ja kákuun-de ruu, te kákixi tatú-ni-ri, ¹² te kásatíñu ni'in-ri jín ndá'a-rí. Káka'an ndiva'a-i jín-rí, ko káka'an va'a-ri jín-i. Káchindikín-i ruu, ko tú kásá'a-ri cuenta. ¹³ Káka'an-i siki-ri, ko káka'an maní-ri jín-i. Chi nátu'un kuayo iní ñuyívi kákuu-ri, te onde vina káské'ichi-i ruu. ¹⁴ Nasu cháa-ri tutu yá'a ja kúka nuu-ro sá'a, chi kána jín-rí nuu-ro nátu'un nuu sé'e-ri ja kúndá'ú iní-ri-i. ¹⁵ Chi vasa káñava'a-ró uxí mil chaa ndító róo nuu Cristo, ko tú kua'a táa-ro ío. Chi jín tú'un va'a te ruu kúu táa-ro núu Cristo Jesús. ¹⁶ Ko ká'an nda'ú-ri jín-ró, ja ná ndáku-ró rúu núsáá. ¹⁷ Ja yúan ní táji-ri se'e-ri Timoteo, ja maní-ri jín-i, te jaa-i nuu-ro jíná'an-ró, chi bueno jándatu-i nuu máá Jító'o-yo. Te máá-i naxndáku-i nuu-ro ndasa modo sá'a-ri nuu Cristo, te ndasa stá'an-ri nuu táká tíku'ni taká lado. ¹⁸ Te sava-i, kásávixi-i máá-i nátu'un kájani iní-i ja má jáa kuti-gá-ri nuu-ro. ¹⁹ Ko nú játa'an iní máá Jító'o-yo, te jaa yachi-ri nuu-ro. Yúan-na te ma sá'a-ri cuenta ndasa ká'an chaa vixi-ún, ko kuni-ri ndé fuerza ndíso-de. ²⁰ Chi ñuu nuu tá'ú Dios tíñu, nasu máá tú'un sáni-ni kúu, chi ndíso fuerza. ²¹ Ndéja kuni-ro, ja jáa-ri nuu-ro jín yúnu xí, xí jín tú'un ja kúndá'ú iní-ri róo, xí já ká'an vitá-ri jín-ró.

5

Ja ní kana jín Pablo nuu cháa ni sáténé

¹ Te ni kenda ndija tu'un ja ñn róo jika téné. Te chaa-ún, ví'í-gá jika téné-de nasu já kásá'a ñayívi sñn nación, chi ncháka-de ñasí'í táa-de. ² Te naja kásávixi-ro máá-ró núsáá. Va'a-ga ná ndúkuí'a iní-ro, te nuu-ro ná cháxio-ró cháa ni sá'a falta-ún ki'in-de. ³ Chi ruu, vasa tú kánchaa máá-rí jian, ko nátu'un kánchaa-ri. Chi nátu'un ja á ni sá'a-ri súan, ní kánchaa-ri núu, chi vina náku'ndíi ndija-ri siki cháa ni sá'a súan. ⁴ Vina te nátu'un a ni naketá'an-ró jín-rí. Chi jín sí'ví máá Jító'o-yo Jesús, te jín fuerza Jító'o-yo Jesús, ká'an-ri. ⁵ Te chaa yúan ná chí'i-yó-de nda'a Satanás náva'a ná kúu tu'un yúkú ndíso-de, ko kaku añú-de kivi ndii máá Jító'o-yo Jesús. ⁶ Tú va'a ja sátéyí-ró máá-ró. Xí tú kájini-ro já ñn tá'ú-ni yujan ía, te jiá ndí'i-ni yujan sá'a náún. ⁷ Núsáá te ná skána-ró yujan ía tú'ú-ún, náva'a ná kúu-ró yujan jáa, nátu'un kákuu ndija-ró já tú yí'i yujan ía róo vina. Chi lélú Pascua, ni jii-ya já siki yóo, te máá-ya kúu Cristo. ⁸ Násá'a-yó víko-ún núsáá, ko nasu jín yujan ía tú'ú, ni nasu jín yujan ía chá'an, xí yujan ía ñáá, chi sua ná kóo kájí, te ná kóo ndaa statilá ja tú yí'i

yujan ía. ⁹ Te jíin carta, a ni kastu'ún-rí nuu-ro já má kivi nduu-ro jíin ñáyivi kájika téné. ¹⁰ Nasu áchí-ri ja má kúu ketá'an-ró jíin ñáyivi kájika téné ío ini ñuyivi yá'a, xí jíin ñáyivi tóo iní, xí jíin ñáyivi kuí'ná, xí jíin ñáyivi káchiñú'ún ndosó, chí nú súan, te jínu ñú'ún já kenda níni-ro iní ñuyivi yá'a núu. ¹¹ Chí sua ni chaa-ri tutu nuu-ro, ja nú in chaa ká'an-de ja ñaní-yo kúu-de, te jíka téné-de, xí tóo iní-de, xí chíñú'ún-de ndoso, xí ká'an ndiva'a-de, xí ká'vá-de, xí kuí'ná-de, yúan-na te jíin cháa sá'a súan, ma kivi nduu-ro, ni ma kée kúti-ro staa jíin-de. ¹² Chí ndasa kuu nakuxndíi-ri siki ñáyivi ká'jin sín inga siki. Nasu siki ñáyivi ká'jin jíin-ró kúu cuenta máa-ró já náku-xndíi-ró-i náún. ¹³ Chí máa Dios, nakuxndíi-ya siki ñáyivi ká'jin sín inga siki. Núsaa te chaa ñaa ma'ñú-ró jíin, náskúnu-ró-de ki'in-de.

6

Tu'un jikín nuu-í siki tá'an-i nuu justicia

¹ Te nú in róo jikín nuu-ro siki inga tá'an-ró, te naja káchundée iní-ro ndúkú-ró justicia nuu cháa tú ká'io ndaa. Naja tú kásandaa-ro núu cháa ndoo. ² Xí tú kájiní-ro já ñáyivi ndóo, koto nchaa-i ñuyivi náún. Te nú koto nchaa máa-ró ñuyivi, naja tú kákanda-ró sá'a-ró justicia siki in cuestión lúli-ni núsaa. ³ Xí tú kájiní-ro já koto nchaa máa-yó ndájá'a ándívi jíná'an náún. Naga ni kuu taká ja ío ini ñuyivi yá'a núsaa. ⁴ Núsaa te hora ja jínu ñú'ún-ró já koo justicia siki tínu ká'io ini ñuyivi, naja ndúkú-ró cháa tú kájatú'ún vá'a tiku'ni, ja ndúu-de justicia. ⁵ Súan ká'an-ri náva'a ná kúka nuu-ro. Núsaa te á tú ndíchí kúti ní in-ró, ja kúu koto nchaa-de ndé ñani-ro ío ndaa náún. ⁶ Chí ñani jíin ñaní, kivi koyo-de nuu justicia, vasa tú kákandíja justicia-ún náún. ⁷ Súan chí máni kástívi ndíja-ró tínu, ja káskívi tá'an-ró núu justicia. Á tú va'a-ga ná sía-ro-í sá'a ndiva'a-i jíin-ró, jíin já xndá'ú-i róo. ⁸ Chí sasua kásá'a ndiva'a-ró, te káxndá'ú-ro onde ñani-ro.

Ja tú nani'in tá'u ñáyivi ñaa

⁹ Á tú kájiní-ro já ñáyivi tú ío ndaa, ma nani'in tá'u-í ndívi koyo-i ini ñuu nuu tá'ú Dios tínu. Ma xndá'ú-ro máa-ró, chí ni ñáyivi kájika téné, ni ñáyivi káchiñú'ún ndosó, ni ñáyivi káisiiki nchaa tá'an, ni chaa kándaa sí'í, ni chaa kákuu xi'ncha, ¹⁰ ni ñáyivi kuí'ná, ni ñáyivi tóo iní, ni ñáyivi ká'vá, ni ñáyivi káka'an ndiva'a, ni ñáyivi chísa'í ndatínu tá'an, ma nani'in tá'u-í ndívi koyo-í ini ñuu nuu tá'ú Dios tínu. ¹¹ Te súan kándaa sava-ró núu, ko vina, a ni nakacha-ya róo, a ni nasándoo-ya róo, a ni kakendoo ndaa-ro jíin sí'vi máa Jító'o-yo Jesús onde jíin Espíritu Dios máa-yó. ¹² Taká tínu kúu sá'a-ri. Ko tú ndíi kéndoo va'a. Taká tínu kúu sá'a-ri, ko tú kuní-ri ja kúti in tínu-ún so'o-ri. ¹³ Ío ndeyu já kú'un chíi, te chíi kúu ja kú'un ndeyu, te ndendúu yuán náa sá'a Dios. Ko yiki kúñu-yó, nasu já kuatínu nuu tú'un téné kúu, chí ja kuatínu nuu máa Jító'o-yo kúu, te Jító'o-yo jatínu-ya máa yiki kúñu-ún. ¹⁴ Te Dios, a ni naschakú-ya Jító'o-yo, te suni súan naschakú-ya yóo jíin fuerza máa-yá. ¹⁵ Á tú kájiní-ro já yiki kúñu-ró kúu pedazo Cristo. Núsaa te á kuu ki'in-ri pedazo Cristo te nasá'a-ri pedazo in ña'an kuaxán. Aa, ma kúu kuti. ¹⁶ Á tú kájiní-ro já cháa ketá'an jíin ña'an kuaxán, in-na kúu-de jíin-ña, chí súan ká'an: Ndendúu-ún, in-na kúu, áchí. ¹⁷ Ko chaa ketá'an jíin Jító'o-yo, in-na nuu, kúu-de jíin-yá. ¹⁸ Kunu-ró koto-ró tínu téné. Chí taká kuachi sá'a chaa, fuera yiki kúñu-de kúu. Ko nú sáténé-de, chí siki yiki kúñu máa-de sá'a-de kuachi. ¹⁹ Á tú kájiní-ro já vé'e i kúu yiki kúñu-ró, te onde nuu Dios ni kenda Espíritu Santo vai ncháa

inĩ-ro. Chĩ nasu máá-ró xĩn máá-ró. ²⁰ Chĩ ya'u nĩ nakuaan-ya róo. Núsáá te ná nákana jaa-i Dios sá'a-ró jíin yĩki kúñu-ró jíin iní jíin añú-ro. Chĩ máni Dios xĩn yúán.

7

Tu'un tanda'a jíin tú'un tú ndúsĩn

¹ Ná ká'an-ga-ri sikĩ táká tu'un nĩ chaa-ró núu-rí. Va'a-ga kendoo chaa nú tú ké'é-de ñasĩí. ² Ko kuachi ja ío tu'un téné, ja yúán vá'a-ga ná ĩn ná ĩn-de ná koo ñasĩí máá-de. Te ná ĩn ná ĩn-ña ná koo yii máá-ña. ³ Te chaa kuu yii-ún, ná skĩkuu va'a-de jíin ñasĩí-de. Te ñasĩí-ún, suni súan ná skĩkuu va'a-ña jíin yii-ña. ⁴ Ñasĩí, tú kuu tá'ú máá-ña tíñu nuu yĩki kúñu-ña, chĩ yii-ña. Suni súan chaa kuu yii, tú kuu tá'ú máá-de tíñu nuu yĩki kúñu-de, chĩ ñasĩí-de. ⁵ Nú kákunĩ-ro kakán ta'u ní'in-ró ĩn tiempo-ni, te nú ío conforme tá'an-ró, te kuu sásá'an-ró máá-ró, te nú túu te túu. Yúan-na te va'a-ga ná náketá'an tuku-ró, náva'a ma kuu koto nchaá Satanás róo sikĩ tú'un téné. ⁶ Ko tu'un yá'a ká'an-ri sikĩ permiso, nasu já tá'ú-rí tíñu nuu-ro. ⁷ Játa'an inĩ-ri ja táká chaa ná koo-de nátu'un káa-ri, ko ná ĩn ná ĩn-de nĩ ní'in-dé ta'u-dé nuu Dios, chĩ súan nĩ teta'an-ya-dé. ⁸ Súan ká'an-ri jíin cháa kákuu soltero, jíin ñá'an kákendoo ndá'ú, ja vá'a-ga kendoo súan-ni jíná'an nátu'un ruu. ⁹ Te nú kájini máá, já má kánda jíin, ná tánda'a. Chĩ va'a-ga ja tánda'a, nasu já ndúkijí. ¹⁰ Ko jíin ñáyivi ní katanda'a, ká'an nĩ'in-ri, ko nasu rúu chĩ máá Jító'o-yo ká'an: Ja ñasĩí, ma xndóo-ña yii-ña. ¹¹ Te nú kenda-ña kuní-ña, ma nátanda'a-ña, xĩ ná nándikĩn-ña yii-ña, Te chaa kuu yii-ún, ma kíñi'in-de-ña kí'in-ña. ¹² Te jíin sáva-ga-de ká'an máá-rí, nasu máá Jító'o-yo: Nú ĩn ñani-yo ncháka-de ĩn ñá'an tú kándija, te játa'an inĩ máá-ña kúnchaa-ña jíin-de, ma kíñi'in-de-ña kí'in-ña. ¹³ Te nú ĩn ñá'an ncháka-ña ĩn chaa tú kándija, te játa'an inĩ máá-de kúnchaa-de jíin-ña, ma kíñi'in-ña-dé kí'in-de. ¹⁴ Chĩ chaa tú kándija, a nĩ ndundoo-de sá'a ñasĩí-de. Te ñá'an tú kándija, a nĩ ndundoo-ña sá'a yii-ña. Chĩ nú tú súan, te koo chá'an sé'e-ró núu, ko vina a nĩ káundoo-i. ¹⁵ Ko nú kuxio chaa tú kándija-ún kuní-de, ná kúxio-de. Chĩ ja yúán tú níni xáan sikĩ cháa xĩ ñá'an. Chĩ sua vindáa vinené ná kúxiukú-yo kuní Dios ja ní kana-ya xiní-yo. ¹⁶ Chĩ naún jiní róo, ñasĩí, ja sánaa te kundéé-ró káku yii-ro sá'a-ró, xĩ róo, chaa kuu yii, ja káku ñasĩí-ro sá'a-ró. ¹⁷ Ko nátu'un nĩ ja'a Jító'o-yo núu ĩn ĩn-de, jíin nátu'un nĩ kana Dios xiní ĩn ĩn-de, súan ná káka-de, chĩ suni súan tá'ú-rí tíñu nuu táká tikunĩ. ¹⁸ Nĩ kana-ya xiní ĩn chaa ja á nĩ xitĩ ndúu náún. Núsáá te ná koo-de súan-ni. Nĩ kana-ya xiní ĩn chaa tú ní xitĩ ndúu náún. Ma xitĩ ndúu-de máá-de núsáá. ¹⁹ Tu'un xitĩ ndúu, jíin tú'un tú xitĩ ndúu, tú ndé játíñu, chĩ sua ja ná skĩkuu va'a-yo tíñu tá'ú Dios. ²⁰ Ná ĩn ná ĩn-de ndasa nĩ io hora nĩ kana-ya xiní-dé, jíin yúan ná kúndij-de. ²¹ Mozo kuu-ró, te nĩ kana-ya xiní-ro náún. Ma yú'ú-ro núsáá vii. Ko nú jiní máá-ró já kuu kenda-ró káku kuu ndicha-na-ro, kuu nú kuu. ²² Chĩ nú mozo kuu-de, te nĩ kana Jító'o-yo xiní-dé, libre ío-de nuu máá Jító'o-yo. Suni súan jíin cháa jĩka kuu ndicha-na, nú nĩ kana-ya xiní-dé, mozo kuu-de nuu Cristo. ²³ Chĩ ya'u nĩ nakuaan-ya róo jíná'an-ró. Ma kuátíñu sáni-ró núu cháa núsáá. ²⁴ Náni, ná ĩn ná ĩn chaa ndasa tíñu nĩ kana-ya xiní-dé, súan ná kúndij-de náva'a ná kuátíñu-de nuu Dios. ²⁵ Ko sikĩ ñá'an jáá, tú ní tá'ú máá Jító'o-yo tíñu nuu-rí. Ko ná ká'an-ri ndasa jáni inĩ-ri, nátu'un ĩn chaa ja ní kundá'ú inĩ Jító'o-yo-dé, náva'a kundij ndaa-de. ²⁶ Vai tundó'o sikĩ-yo vina. Te ja yúán jáni inĩ-ri ja vá'a-ga kendoo chaa nú

kunchaa-ni máa-de súan. ²⁷ Ncháka-ró ñásí'í náún. Ma sía-ro-ñá núsáá. Tú ñásí'í-ro náún. Ma kúñukuu iní-ro ñásí'í vii. ²⁸ Ko nú tanda'a-ro, nasu kuáchi sá'a-ró. Te nú ña'an jáá ní tanda'a-ña, nasu kuáchi sá'a-ña. Ko ñayivi yúan, ni'in-í tundó'o iní ñuyivi yá'a. Te tú kuní-ri ja tá'an-ro súan. ²⁹ Ñani, tu'un yá'a ká'an-ri chi a ni nduu kúti tiempo. Vina te chaa ká'io ñásí'í, ná sá'a-de cuenta ja túu-ña ío. ³⁰ Te chaa kánde'e, natu'un tú kánde'e-de. Te chaa kákusi iní, natu'un tú kákusi iní-de, te chaa kájaan, natu'un tú naún káñava'a-de, ³¹ te chaa kúteñu jín tíñu ñuyivi yá'a, natu'un tú kúteñu-de, chi modo ñuyivi yá'a náa-ní. ³² Chi játa'an iní-ri ja má yú'ú-ro. Chaa soltero, jítu iní-de jín táka tíñu máa Jító'o-yo, ndasa ná kúsi iní Jító'o-yo sá'a-de, ³³ ko chaa a ni tanda'a, jítu iní-de jín táka tíñu ja ío iní ñuyivi, ndasa kusii iní ñásí'í-de sá'a-de. ³⁴ Suni súan sín sín kájani iní ña'an jáá jín ña'an á ni tanda'a. Chi ña'an jáá, jítu iní-ña jín táka tíñu kuní máa Jító'o-yo, náva'a kendo ndoo yiki kúñu-ña jín añu-ña kuní-ña. Ko ña'an á ni tanda'a, jítu iní-ña jín táka tíñu ío iní ñuyivi, ndasa kusii iní yii-ña sá'a-ña kuní-ña. ³⁵ Ko tu'un yá'a ká'an-ri náva'a kendo va'a-ró jíná'an-ró. Nasu yó'o chú'un-ri sukun-ro, ko ni ka'an-ri náva'a kaka jínú'ún-ró, te náva'a nuña-ró kuatíñu kútu-ro nú máa Jító'o-yo. ³⁶ Te nú ñin chaa jáni iní-de ja tú va'a jka-de jín ñin ña'an jáá, chi nú ni ja'a medida kúu, te nú níni sá'a-de, núsáá te ná sá'a-de ndasa kuní-de, nasu kuáchi kúu ná tánda'a-dé jín-ña. ³⁷ Te nú ñin chaa kándii ni'in iní añu-de, te tú nándi'i-de, chi kúu jító-de máa-de, te ni chaa iní añu-de ja má tíin-de ña'an jáá-ún. Suni va'a-ni sá'a-de. ³⁸ Súan ío, te chaa tanda'a jín-ña, va'a sá'a-de. Te chaa tú tanda'a jín-ña, va'a-ga sá'a-de. ³⁹ Ña'an ní tanda'a, nú nini chakú yii-ña, yí'i-ña ndá'a-dé. Ko nú a ni jii yii-ña, yúan-na te a ni nuña-ña. Te nú kuní máa-ña, te kuu ná nátanda'a-ña jín ñin chaa kándija nuu máa Jító'o-yo. ⁴⁰ Ko jáni iní-ri ja sii-ga koo iní-ña nú kunchaa ndá'ú máa-ña súan-ni. Te jáni iní-ri ja súni yí'i Espiritu Dios ruu.

8

Siki ndéyu já kájani-i nuu ndoso

¹ Bueno. Te siki ndéyu já kájani-i nuu ndosó, ndaa chi taká-yo kájiní-yo yakú. Te jín tú'un kájiní-i-ún kúu ja kásavixi-i máa-i, ko jín tú'un kúnda'ú iní tá'an kúu ja nákuá'nu-ga-i jín. ² Nú ñin chaa jáni iní-de ja tú'a va'a-de, núsáá te kuní-ga te kutu'a va'a-de jín. ³ Te nú ñin chaa kúmani-dé jín Dios, suni jiní-ya nuu cháa-ún. ⁴ Siki ndéyu já kájani-i nuu ndosó, ká'an-ri, chi a kájiní-yo já tú ndé jítíñu kuti ndosó iní ñuyivi. Chi tú ingá Dios ío, chi máa ñin-ni-ya. ⁵ Chi vasa ío kua'a ía, te ío kua'a jító'o ja káskúnání máa-i ía iní andívi xí iní ñuyivi, ⁶ ko máa-yó káka'an-yo já máa ñin-ni máa Táa-yo Dios ío. Te onde nuu máa-yá vai taká ndatíñu te nuu máa-yá jítíñu-yó. Suni ñin-ni máa Jító'o-yo Jesucristo ío. Te máa-yá ni sá'a taká ndatíñu te ni sá'a-ya yóo. ⁷ Ko tú ndi'i-i kájiní-i tu'un yá'a. Te sava-i a ni kakaan-i jín ndosó onde sáa. Te nú káyee-í, natu'un ndeyu ndosó káyee-í, ko vitá iní añu-i, te kúchá'an añu-i sá'a. ⁸ Chi nasu jín ndéyu te kuatú'ún Dios yóo, chi nú tú kee-yo, nasu já yúan te kundá'ú-yo, te nú kee-yo, nasu já yúan te kendo va'a-ga-yo jín-ya. ⁹ Ko vasa ni'in kándii-ro, koto-ró náva'a tú súngava-ró tá'an-ró, já vitá iní añu-ún, nuu kuáchi. ¹⁰ Róo chi chaa jiní kákuu-ró, te nú ñin chaa kuní-de nuu-ro hora ja yé-ro staa iní ve'e ndoso, á tú sánaa te skii-i iní-de, te kivi-de kee túku máa-de ndeyu ndosó-ún sá'a-ró xí túu. ¹¹ A ni jii Cristo ja'a ñaní-ro, chaa vitá iní añu-ún, ko ja siki tú'un tu'a-ró-ún, te ni xnáa-ro-dé. ¹² Súan kásá'a-ró kuáchi nuu ñaní-ro, chi ja ú'u-ni chindee-ró iní añu-de ja vitá, te suni nuu Cristo kásá'a-ró kuáchi. ¹³ Ja yúan, te nú ndeyu

sá'a ja júngava ñn ñnani nuu kuáchi, ma kée kúti-gá-ri kuñu ññ káni, náva'a ma súngava-ri ñnani-ri nuu kuáchi.

9

Sikí já ío derecho chaa apóstol

¹ Nasu apóstol kúu-ri náún. Á tú jíká kuu ndicha-na-ri. Á tú ní jiní-ri nuu máá Jító'o-yo Jesús. Nasu róo kákuu tíñu ñi sá'a-ri nuu máá Jító'o-yo náún. ² Nú tú kúu-ri apóstol nuu sáva-ga chaa, ko nuu-ro chí kúu ndija-ri. Chí róo kákuu tuni-ri ja ndíso-ri tíñu apóstol nuu máá Jító'o-yo. ³ Ya'á kúu tu'un ká'an-ri ja náma-ri máá-rí nuu cháa káxndichí ruu. ⁴ Á tú ká'io derecho-ri kee-rí ko'o-ri. ⁵ Á tú ká'io derecho-ri kunchaka-ri ñasí'í kándíja, nátu'un kánchaka sava-ga apóstol, jíin Cefas, jíin cháa kákuu ñnani máá Jító'o-yo. ⁶ Xí máá ñn-ni ruu jíin Bernabé, tú ká'io derecho-ri ja tú sátiñu-ga-ri náún. ⁷ Ndé soldado kájatá'an, te yée-dé cuenta máá-de. Ndé chaa jítu uva, te tú yée-dé nde'e-í. Xí ío chaa skée-dé vaca-de, te tú jí'i-de leche-ti. ⁸ Nátu'un ká'an chaa yúkú, ká'an-ri náún. Á nasu súní tu'un yá'a ká'an ley. ⁹ Chí nuu ley ja ní chaa Moisés, yóso: Ma chú'un-ró ññunu yú'u xndikí kítí jíkó, áchí. Á sikí xndikí ká'an Dios xí túu. ¹⁰ Xí máni sikí yóo ká'an tu'un-ún náún. Jandáa ja sikí yóo yóso. Chí kuní-ya já ná kúñukuu iní chaa jítu, ni'in-dé, te chaa jíkó, ná kúñukuu iní-de kee-dé. ¹¹ Nú ñi kajakín-ri tu'un Espiritu iní-ro, te stútú-rí ja kúchaku-ri nuu-ro, kuachi xaan kúu náún. ¹² Nú sava chaa ío derecho-de kájikán-de súan nuu-ro, á tú va'a-ga kakan máá-rí. Ko tú ní kákuni-ri kuatíñu-ri derecho-ri, chí sua kándo'o-ri te ní'in-rí náva'a tú u'u kaka tu'un Cristo sá'a-ri. ¹³ Á tú kájiní-ro já cháa kásatiñu iní ve'e ii, iní ve'e ii-ún kenda ja káichaku-de. Te chaa kájatíñu onde nuu altar, sikí altar-ún káichaku ta'an-de. ¹⁴ Suni súan ñi tá'ú tíñu Jító'o-yo já sikí tú'un va'a ná kúchaku chaa kájaní tu'un va'a. ¹⁵ Ko ruu, tú naún ní jikán-ri ni ñn súan. Ni nasu cháa-ri tu'un yá'a ja ná kuá'a-ró núu-rí vina. Chí va'a-ga ná kúu-ri, nasu já kasú ñn chaa nuu-rí ja sátéyí-rí máá-rí jíin tíñu yá'a. ¹⁶ Vasa jáni-ri tu'un va'a, ja yúan má kúu sátéyí-rí máá-rí, chí níni skíkuu-ri sá'a-ya. Chí koo tundó'o sikí-rí, nú tú kani-ri tu'un va'a. ¹⁷ Te nú jíin gusto máá-rí sá'a-ri súan, yúan te ni'in-rí ya'u-ri. Te vasa tú játa'an iní-ri, ko ñi chaa-ya tíñu sikí-rí, te responsable-ri kúu. ¹⁸ Ndéja kúu ya'u-ri núsáa. Ja ná káka kuu-ri kani-ri tu'un va'a Cristo, ni tú níni yá'u-ri, ni tú jikán-ri derecho-ri sikí tú'un va'a. ¹⁹ Ja yúan, vasa tú naún chaa tñn so'o-ri, játiñu-ri nuu táká-ni, náva'a skándíja-ga-ri ñayivi. ²⁰ Nátu'un judío násá'a-ri máá-rí nuu cháa judío, náva'a kundée-rí skándíja-ri chaa judío. Te nátu'un chaa yí'i nda'a ley, násá'a-ri máá-rí nuu cháa yí'i nda'a ley, vasa tú yí'i-ri nda'a ley, náva'a skándíja-ri chaa yí'i nda'a ley. ²¹ Ko nuu cháa tú káandatu nuu ley, suni súan nátu'un tú jándatu-ri nuu ley násá'a-ri máá-rí nuu-dé, náva'a kundée-rí skándíja-ri chaa tú káandatu nuu ley, vasa ncháa ley Dios jíin-rí chí yí'i-ri nda'a ley Cristo. ²² Te nuu cháa vitá iní, násá'a vitá-ri máá-rí, náva'a skándíja-ri chaa vitá iní-ún. Súan táká-ni modo násá'a-ri máá-rí nuu táká chaa, náva'a kundée-rí nama-ri sava-de. ²³ Te ja sikí tú'un va'a kúu ja sá'a ndi'i-ri súan, náva'a ruu, suni ná ní'in-rí ta'u-rí ja kenda yúan. ²⁴ Á tú kájiní-ro já cháa kájinu carrera, chí ndi'i-de kájinu ndija-de, ko ñn-ni-de kundée-de ní'in-dé premio-de. Suni súan ndúkú ndée-ró kúnu-ró, náva'a ní'in-ro premio-ro. ²⁵ Te táká chaa káisiki, jító va'a ná'an-de máá-de. Te chaa-ún, súan kásá'a ndija-de, náva'a ní'in-dé ñn premio ja kútú'ú. Ko yóo chí ní'in-yo premio ja má kútú'ú kúti. ²⁶ Núsáa te modo súan, ndúkú ndée-rí jínu-ri, tú jínu sáni-ri. Modo súan kájatá'an-ri, tú skée íu-rí. ²⁷ Chí sua tñn

n̄i'in-ri máá-rí, te já'a-ri máá-rí, náva'a ma cháxio-ya rúu, vasa a n̄i jani-ri tu'un nuu sáva-ga chaa.

10

Siki já kachiñú'ún-i ndoso

¹ Ñani, kuní-ri ja ná júku'un in̄i-ro ndasa n̄i ka'iin ndiyi táa-yo núu vikó nu'ún, te n̄i kaja'a taká-de nuu mar. ² Te taká-de, n̄i kajanducha-dé nuu vikó nu'ún jín núu mar. Chi taká-de, n̄i k̄andikin-de Moisés. ³ Te taká-de, n̄i kayee-dé ndeyu ní ja'a máá-yá. ⁴ Te taká-de, n̄i kaji'i-de ñn-ni nducha ní ja'a-ya. Chi n̄i kaji'i-de nducha ní kenda ch̄i kava ní sá'a-ya. Te kava-ún, n̄i ndikin yata-dé, ch̄i kava-ún kúu nátu'un Cristo. ⁵ Ko tú ní kús̄i iní Dios jín kuá'a-dé. Ja siki yúan kúu ja ní xnáa-yá-de onde nuu ñú'un té'é. ⁶ Taká tu'un yá'a kúu ñn modo náva'a koto nchaá máá-yó, te ma ndío ñáá in̄i-yo nátu'un n̄i k̄andío ñáá in̄i chaa-ún. ⁷ Ma chíñú'ún-ró ndosó jíná'an-ró nátu'un n̄i kasá'a sava máá cháa-ún. Ch̄i súan yóso núu tutú: N̄i kajungoo ñayivi ní kayee-í n̄i kaji'i-i te n̄i k̄andukuiñi-i n̄i kajita já'a-i, áchí. ⁸ Ni ma káka kuáxán-yó nátu'un n̄i kajika kuáxán sáva máá cháa-ún, te n̄i kaji'i oko un̄i mil-de ja ñn kivi-ní. ⁹ Ni ma koto nchaá-yo Jító'o-yo Jesucristo nátu'un sava máá cháa-ún ja ní kajito nchaá-de-ya, te n̄i kaji'i-de n̄i sá'a koo. ¹⁰ Ni ma kútuku in̄i-yo nátu'un n̄i k̄akutuku in̄i sava-de, te n̄i kaji'i-de n̄i sá'a ñn kue'e xaan já ní ja'a-ya. ¹¹ Te modo-ún, n̄i kuu náva'a koto nchaá máá-yó. Te ja yúan, yóso-ún núu tutú vai nuu yóo, chaa kun̄i ndasa kuandi'i ñuyivi. ¹² Nú ñn chaa jáni in̄i-de ja kúndij n̄i'in-de, ná koto va'a-de máá-de, náva'a tú ndua-de núsáa. ¹³ ñn-ni jito nchaá ja'ú róo, onde jín taká ñayivi. Ko bueno skíkuu Dios, te máá hora jito nchaá ja'ú róo, kuña-ya íchi kenda-ró, náva'a kundéé-ró kenda-ró. Súan te ma kuá'a-ya tú'un ja koto nchaá-ga róo, ja má kanda-ga-ro. ¹⁴ Ñani man̄i. Kunu-ró koto-ró ndosó núsáa. Ma chíñú'ún-ró. ¹⁵ Nátu'un jín cháa ío káji xiní, súan ká'an-ri jín-ró. Kani in̄i máá-ró naún tu'un ká'an-ri. ¹⁶ Vaso ñi, já ní kasá'a ñi-yo, nasu taká-yo káji'i ká'nu-yó ñíí Cristo náún. Te staa já ní kasákuáchí-yó, nasu taká-yo káyee ká'nu-yó yiki kúñu Cristo náún. ¹⁷ Ch̄i ñn-ni staa-ún ío. Súan yóo, tin̄i-yo kákuu-yó ñn-ni ñayivi, chi taká-yo káyee ká'nu-yó ñn-ni staa-ún. ¹⁸ Nde'é ndasa kásá'a chaa Israel. Chaa káyee kiti já kásoko-dé nuu-yá, nasu káyee ká'nu-de nuu altar náún. ¹⁹ Naún áchí-ri núsáa. Játíñu ndoso náún, xí játíñu ndeyu ín nuu ndosó náún. ²⁰ Túu, ch̄i ndeyu kásoko cháa s̄in nacióon, nuu tachí kásoko-dé, nasu núu Dios. Te tú kuní-ri ja kétá'an ká'nu-ró jín tachí. ²¹ Ma kúu ko'o-ró iní vaso máá Jító'o-yo, te suni ko'o-ró iní vaso tachí. Ma kúu kee ká'nu-ró núu mesa máá Jító'o-yo, te kee-ro núu mesa tachí. ²² Xí kuní-yo kúkuíñi in̄i Jító'o-yo sá'a-yó náún. N̄i'in-ga-yo vásá máá-yá náún. ²³ Taká-ni tiñu kúu sá'a-ri, ko tú ndi'i kendo luu. Taká-ni kúu sá'a-ri, ko tú ndi'i skuá'nu tá'an. ²⁴ Ni ñn chaa, ma ndúkú-de sá'a-de ja vá'a máá-de, chi ja vá'a inga ñani tá'an-de ná sá'a-de. ²⁵ Ndi'i-ni ndeyu núyá'u, kee-ro jíná'an-ró. Te nú kiyu'ú in̄i-ro, ma kaká tu'ún kúti-ro ndé onde vai-ún. ²⁶ Ch̄i máá Jító'o-yo x̄in ñuyivi jín taká ndatíñu ío in̄i, áchí. ²⁷ Te nú ñn chaa tú kándija, te kana-de xin̄i-ro kée-ro jín-de, te nú suni kuní-ro kí'in-ro, núsáa te kee-ro taká ja kani-de nuu-ro. Te nú kiyu'ú in̄i-ro, ma kaká tu'ún kúti-ro ndé onde vai-ún. ²⁸ Ko nú kastu'ún ñn chaa nuu-ro: Kundatu, chi ya'á ja ní kándij nuu ndosó kúu, ach̄i-de. Yúan-na te ma kée-ro, já kuáchi chaa n̄i kastu'ún-ún jín kuáchi ja kiyu'ú in̄i-de. ²⁹ Siki já kiyu'ú in̄i ká'an-ri. Ko nasu já siki róo, ch̄i siki já inga chaa. Te nú kiyu'ú in̄i inga chaa, najá koto nchaá-de ruu ndasa jika

kuu ndicha-na-ri núsáá. ³⁰ Te nú ruu xna'an-ga nákuatá'ú-rí te yé-e-rí, naja káka'an ndiva'a-de siki-rí siki ndéyu ja ní jikan ta'u-rí ja'a-ún. ³¹ Núsáá te vasa ná kée-ro, vasa ná kó'o-ró, vasa ná sátiñu-ró, ko modo ja ná nákana jaa-i Dios ná sá'a-ró. ³² Koto-ró náva'a ma skivi-ró cháa judío, ni cháa sijn naciön, ni tikunji Dios, nuu kuáchi. ³³ Suni súan ruu jín táká tiñu sá'a-ri, kuní-ri ja ná kúsi iní taká cháa. Tú jítú iní-ri ja sá'a-ri ja vá'a máá-rí, chi kuní-ri sá'a-ri ja vá'a sava-ga cháa, náva'a kaku-de jíná'an-de.

11

¹ Ná ndáku-ró rúu jíná'an-ró, suni nátu'un ndáku máá-rí Cristo.

Ja ná kúndasu xini ñásíí

² Bueno kánuku'un iní-ro rúu. Te ká'in iní-ro jín táká tiñu ni tá'ú-rí nuu-ro, jín modo ja ní stá'an-ri nuu-ro. ³ Ko kuní-ri ja ná kuní-ro jíná'an-ró ja Cristo kúu-ya xini táká cháa. Te cháa kúu-de xini ñásíí. Te Dios kúu-ya xini Cristo. ⁴ Taká cháa ja ndasú xini-dé te jikan ta'u-dé xí jáni-de tu'un, já'a-de tuka nuu xini-dé. ⁵ Ko taká ñásíí, nú tú ndasú xini-ña te kakan ta'u-ña xí kani-ña tu'un, já'a-ña tuka nuu xini-ña, chi in-ni kúu nú seté xini-ña. ⁶ Chi nú ñásíí, tú jasú-ña xini-ña, ná seté-ña núsáá. Te nú kúka nuu-ña seté-ña, xí xiti-ña xixi-ña, ná kasú-ña núsáá. ⁷ Chi cháa, ma kúu kasu-de xini-dé, chi muestra luu Dios kúu-de. Ko ñásíí, chi stá'an-ña ndasa luu kaa iní yii-ña. ⁸ Chi tú ní sava'a-ya cháa jín yiki ñásíí, chi sua ñásíí jín yiki cháa. ⁹ Chi tú ní kúva'a cháa ja kuatíñu-de nuu ñásíí, chi sua ni kuva'a ñásíí ja siki cháa. ¹⁰ Ja siki táká ndajá'a ándivi te nini kundasu xini ñásíí. ¹¹ Chi nuu máá Jító'o-yo tú sá'a-ya cuenta ndéja kúu ja yíi, te ndéja kúu ja síi, chi nú túu in, te ma koo inga. ¹² Chi nátu'un ni sava'a-ya ñásíí jín yiki cháa, te vina kúva'a cháa chi ñásíí, ko Dios kúu I'a sava'a taká-ni. ¹³ Kani iní máá-ró jíná'an-ró, á ío va'a ja tú kundasu xini ñásíí te kakan ta'u-ña nuu Dios. ¹⁴ Nasu máá ñuyivi stá'an nuu-ro, já tú luu jító cháa jín íxi-dé, nú ná kée náún. ¹⁵ Ko nú ñásíí, te sí-a-ña íxi-ña kee máá, luu jító-ña jín, chi íxi-ún, ni ja'a-ya núu-ña kundasu xini-ña. ¹⁶ Ko nú in cháa kuní-de kutixin-de jín tú'un yá'a, ko yóó tú ká'io costumbre-yo súan, ni tikunji Dios.

Siki xini máá Jító'o-yo

¹⁷ Tá'ú ní'in-ri inga tiñu yá'a nuu-ro, ja tú kúsi iní-ri jín-ró, chi tú kándutútú-ró já sá'a va'a-ga-ro, chi sasua ñáá-ga kásá'a-ró. ¹⁸ Ya'a ká'an-ri xna'an-ga. Ni jini tu'un-ri ja kásásin-ró máá-ró, máá hora kácutútú-ró. Te yaku kándija-ri. ¹⁹ Chi nini koo ñayivi sásin ma'ñú-ró, náva'a kuní-ro ndé ñayivi kándija va'a ma'ñú-ró. ²⁰ Te nú in-ni nuu kándutútú-ró, nasu já kúxini-ró cuenta máá Jító'o-yo kúu-ún núsáá. ²¹ Chi ná in ná in-ró, máni kanduyu-ro núu inga-de xna'an-ga kákuñi-ro. Te in-ró jí'i-ro sóko, te inga-ro nájini-ró. ²² Á tú káñava'a-ró vé'e nuu kée-ro kó'o-ró náún. Xí kásajá'a iní-ro núu tikunji Dios. Te cháa tú náún káindá'a-de, kákuka nuu-dé kásá'a-ró xí túu. Ndasa ka'an-ri jín-ró jíná'an-ró. Kúsi iní-ri jín-ró xí túu. Jín tú'un yá'a tú kúsi kúti iní-ri jín-ró. ²³ Chi tu'un yá'a ni kutu'a-ri nuu máá Jító'o-yo. Te suni ya'a ní stá'an-ri nuu-ro jíná'an-ró. Chi máá ákuáa já ní kanastúu-de Jító'o-yo Jesús, ni ki'in-ya stáa. ²⁴ Te ni jikan ta'u-yá. Te ni sakuáchi-yá. Te ni ka'an-ya: Ki'in te kee-ro jíná'an-ró, chi ya'a kúu yiki kúñu-ri, te ja siki róo ni kukuáchi. Súan sá'a-ró te ná núku'un iní-ro rúu. Achí-ya. ²⁵ Suni súan ni ki'in-ya vaso, nuu ní ndi'i ni kuxini-ya. Te ni ka'an-ya: Vaso yá'a kúu contrato jáá já ní sá'a-ri

jín ñíí-rí. Te taká vuelta nú káji'i-ró, te súan sá'a-ró náv'a ná núku'un iní-ro rúu. Achí-ya. ²⁶ Chi taká vuelta ja káyee-ro stáa yá'a te káji'i-ró iní vaso yá'a, kiví ní jì'í máá Jító'o-yo kúu ja kákastu'ún-ró ondé kiví ncháa-ya. ²⁷ Te nú ñn cháa kee-dé staa yá'a, xí kó'o-de iní vaso Jító'o-yo yá'a, te nú tú jínú'ún sá'a-de, te koo kuachi-de nuu yíki kúñu máá Jító'o-yo jín nuu ñíí-yá. ²⁸ Ná ñn ná ñn cháa, ná nándúkú víi-dé siki máá-de núsáá. Yúan-na te kee-dé staa-ún te ko'o-de iní vaso-ún. ²⁹ Te nú ñn cháa tú jini-de ja kúu yiki kúñu-ya, cháa-ún chí ndonda kuachi siki-dé nú ko'o-de kee-dé. ³⁰ Ja yúan ío kua'a cháa kaku'u, jín cháa vitá iní, ká'jin ma'ñú-ró jíná'an-ró. Te ñi kaji'í yaku-de. ³¹ Ko nú nándúkú víi-yo siki máá-yó, te ma ndóna kuachi siki-yo. ³² Ko nú a ñi ndonda kuachi siki-yo, máá Jító'o-yo xndó'o-ya yóo, náv'a a tú ta'nu ndatu-yo jín ñáyivi ñúyivi. ³³ Nání mání, ja yúan nú kándutútú-ró káyee-ro, te kundatu tá'an-ró. ³⁴ Te nú ñn cháa jí'i-de soko, ná kée-dé ve'e-de, náv'a a tú ndonda kuachi siki-ro hora kándutútú-ró. Te sava-ga tiñu sánda-rí onde ná ja-rí.

12

Siki tá'u ja vái nuu Espiritu

¹ Nání, siki taká ta'u ja vái nuu Espiritu, kuni-rí ja ná júku'un iní-ro jín. ² A káiná'an-ró ja ná ñi kakuu-ró cháa tú kákandíja, te ñi káindikín-ro yatá ndosó ñí'ín núú, ndasa ñi kakuu iní máá-ró núú. ³ Ja yúan kástu'ún-rí nuu-ro ja tú ni ñn cháa kuu ka'an tásí-de siki Jesús, nú a yí'i-de Espiritu Dios. Te tú ni ñn-de kuu ka'an-de: Jító'o-rí kúu Jesús, nú tú yí'i-de Espiritu Santo. ⁴ Chí sín sín ta'u ní saka-yá, ko suni ñn-ni máá Espiritu kúu. ⁵ Te sín sín tiñu ñi cháa-ya siki-yo, ko ñn-ni máá Jító'o-yo kúu. ⁶ Te sín sín modo kásatiñu-yó, ko suni máá Dios kúu I'a sá'a taká tiñu jín taká-yo. ⁷ Ko ná ñn ná ñn-de, ñi ja'a-ya tú'un Espiritu nuu-dé náv'a a ná skuá'nu tá'an-de. ⁸ Chí onde jín máá Espiritu ñi ja'a ndija-ya tú'un ka'an ndíchí ñn-de. Te suni onde jín máá Espiritu ñi ja'a-ya tú'un ja júku'un iní inga-de. ⁹ Te nuu inga-de, suni jín máá Espiritu ñi ja'a-ya ja ná kándíja va'a-de. Te suni jín máá Espiritu nuu inga-de ja ná sá'a-de tana. ¹⁰ Te nuu inga-de ja ná sá'a-de taká tiñu ñá'nu. Te nuu inga-de, ja ná káni-de tu'un. Te nuu inga-de, ja ná nándúkú víi-dé siki taká ja vá'a ja ú'u. Te nuu inga-de ja ná ká'an-de tiní yu'u. Te nuu inga-de ja ná násama-de tu'un sín yu'u. ¹¹ Ko taká tiñu yá'a sá'a suni máá ñn-ni máá Espiritu. Sín sín sáka-yá nuu ñn ñn-de, ndasa játa'an iní máá-yá. ¹² Chí nátu'un yiki kúñu ñn-ni kúu, te náv'a a kua'a pedazo, te taká pedazo-ún, vasa kua'a, ko ñn-ni yiki kúñu kúu, suni súan kúu Cristo. ¹³ Chí jín ñn-ni máá Espiritu ñi kajanducha taká-yo, náv'a a nduu-yó ñn-na ñayivi, vasa judío xí ñáyivi ñuu Grecia, vasa cháa kúu mozo xí cháa jika kuu ndicha-na. Ko taká-ni-de, ñi kani'in-dé ñn-ni máá Espiritu ñi sá'a-ya. ¹⁴ Ko yiki kúñu, nasu ñn pedazo-ni kúu, chí sua ndíso kua'a. ¹⁵ Chí nú ja'a ká'an: Nasu yiki kúñu xín rúu, chí tú kúu-rí nda'a, achí. Te vasa súan ká'an, ko máá yiki kúñu xín ná'ín. ¹⁶ Te nú so'o ká'an: Nasu yiki kúñu xín rúu, chí tú kúu-rí nduchi, achí. Te vasa súan ká'an, ko máá yiki kúñu xín ná'ín. ¹⁷ Nú ndí'i yiki kúñu ní kuu nduchi, ndasa kuni so'o núú. Nú ndí'i ní kuu so'o, ndasa kuaan xiko núú. ¹⁸ Vina te ñi jini-yo ndasa ñi jata'an iní máá Dios te ñi cháa-ya taká pedazo-ún ná ñn ná ñn jika yiki kúñu. ¹⁹ Chí nú taká-ni ní kakuu ñn-ni pedazo-ún, ndasa koo máá yiki kúñu núú. ²⁰ Ko vina chí kua'a ndíja pedazo ío, ko máá ñn-ni yiki kúñu núú. ²¹ Ni ma kúu ka'an nduchi jín ndá'a: Tú jínu ñú'ún-rí róo. Suni súan ni ma kúu ka'an xini jín ja'a: Tú jínu ñú'ún-rí róo. ²² Chí sua kánúú taká pedazo ndí'ín ta'an jín yiki kúñu, vasa

vítá-ga jító. ²³ Te taká pedazo yiki kúñu ja jáni iní-yo já tú jíñú'ún jító, suu yúan ñúkuún xaan-gá jasú-yo núu. Te ja tú luu kájito-ún jiní-yo, luu-ga kájasu-yo núu. ²⁴ Te pedazo ja lúu kájito-ún jiní-yo, tú níni kúndasu nuu. Chí máá Dios, súan nì chutá'an-ya yíki kúñu-ún, te jíñú'ún-gá nì skéndoo-ya já tú luu jító-ún, ²⁵ náva'a tú sásin pedazo yiki kúñu-ún máá, chí taká pedazo-ún, sua iní núu ná kóto va'a tá'an. ²⁶ Chí nú iní-ni pedazo jatú, taká-ni pedazo iní jínu-ni kájatú. Te nú iní-ni pedazo jító luu, taká-ni pedazo iní ká'nu-ni kákusi iní. ²⁷ Te róó, modo súan kákuu-ró yíki kúñu Cristo. Te pedazo-ya-ún kákuu iní iní-ró. ²⁸ Te súan nì jani máá Dios cháa kuatíñu nuu tíku'ní: Ja iní, apóstol, ja úu, cháa kájani tu'un, ja uní, cháa kástá'an tu'un, yúan-na te cháa kásá'a tíñu ñá'nu, yúan-na te cháa kásá'a tana, te vásá cháa chindéé tá'an, jíin cháa kátá'ú tíñu, jíin cháa ká'an tñi yu'u. ²⁹ Taká-de kákuu apóstol náún. Taká-de kájani tu'un náún. Taká-de kástá'an náún. Taká-de kásá'a tíñu ñá'nu náún. ³⁰ Taká-de kájiní-de sá'a-de tana sá'a-ya náún. Taká-de káka'an-de tñi yu'u náún. Taká-de kánasama-de tu'un sñn yu'u náún. ³¹ Ko ná kuítú iní-ro ndúkú-ró tá'u vá'a-ga kuá'a-ya núu-ro jíná'an-ró. Ko ío inga modo va'a xaan-gá, ná stá'an-ri nuu-ro jíná'an-ró.

13

Tu'un kúndá'ú iní tá'an

¹ Te nú ruu, vasa ká'an-ri nátu'un káka'an cháa xí ndájá'a ándívi, te nú tú kúndá'ú iní-ri-i, te kúu-ri nátu'un iní kaa ja ndáxín káxín xí iní platillo ja sáña. ² Te vasa jáni-ri tu'un sá'a-ya, te júku'un ndí'i iní-ri taká tu'un sa'í jíin taká tu'un ndíchi, te vasa kándija téyí-rí ja kúu skuíó káni-ri yuku, te nú tú kúndá'ú iní-ri-i, tú na tíñu-ri. ³ Te vasa ná sáka ndí'i-ri taká ndatíñu-ri kee ñáyivi ndá'ú, te vasa ná kuá'a-ri yiki kúñu-ri kayu, te nú tú kúndá'ú iní-ri-i, tú na ya'u-ri ío. ⁴ Tu'un kúndá'ú iní, ndíso paciencia, te ndíso tu'un kúmani iní. Tu'un kúndá'ú iní, tú ndíso tu'un kuásún iní. Tu'un kúndá'ú iní, tú sávixi máá, ni tú sátéyí máá. ⁵ Tú ká'an ndíva'a. Tú ndúkú já kúu máá. Tú kití iní. Tú chú'un iní. ⁶ Tú ndúvatú iní, chí sua kúsi iní jíin tíñu ká'io ndaa. ⁷ Ndí'i jándéé iní. Ndí'i kándija. Ndí'i ñúkuu iní. Ndí'i kánda. ⁸ Taká tu'un kájani-yó, chí naa, te taká yu'u chí ndí'i, te tu'un ndíchi, chí taká kuxio, ko tu'un kúndá'ú iní, ma náa kúti. ⁹ Chí yaku-ni tu'un kájiní-yo, te yaku-ni tu'un kájani-yó, ¹⁰ ko onde ná cháa máá tú'un nì yija va'a, yúan-na te kuxio yaku-ni ja kájiní-yo-ún ki'in. ¹¹ Ná nì kuu-ri suchí yíkin, te nì ká'an yíkin-rí núu, te nì jani iní-ri nátu'un suchí yíkin. Ko nuu ní kuu-ri cháa ñá'nu, te nì chaxio-ri taká ja ní sá'a-ri ná lúlí-rí-ún kua'an. ¹² Te vina kánde'é-yó nátu'un jíin espejo ja káxkí'vi, ko kúkuéé-ga te kuni ndijin-yo nátu'un jíin núu tá'an-yó. Te vina chí yaku-ni jiní-ri, ko kúkuéé-ga te kuni ndí'i-ri nátu'un jiní kájí-yá ruu. ¹³ Te vina ío uní tu'un jítíñu nì'in, tu'un kándija va'a, tu'un káñukuu iní, jíin tú'un kúndá'ú iní. Ko máá tú'un kúndá'ú iní, kánúu xaan-ga vásá úu-ga-ún.

14

Sikí já káka'an-i sñn yu'u

¹ Ndúkú ndéé-ró jíin tú'un kúndá'ú iní tá'an, te kuítú iní-ro ndúkú-ró taká ta'u já'a Espíritu, ko kánúu-gá ja káni-ró tú'un. ² Chí cháa ká'an-de sñn yu'u, jíin Dios ká'an-de, nasu jíin ñáyivi, chí tú ní iní cháa júku'un iní naún ká'an-de, chí jíin Espíritu ká'an-de tu'un sa'í. ³ Ko cháa jáni tu'un, jíin ñáyivi ká'an-de, chí skuá'nu-de ñáyivi-ún, te ká'an ká'nu-de, te ká'an ndéé-de jíin-i. ⁴ Cháa ká'an sñn yu'u, skuá'nu-de máá-de, ko cháa jáni tu'un, chí tíku'ní skuá'nu-ga-de.

⁵ Játa'an iní-ri ja táká-ro ná kúu ka'an-ro sîn yu'u, ko kánúú-gá ja káni-ró tú'un, chí ñá'nu-ga cháa jáni tú'un vása cháa ká'an sîn yu'u, te nú tú násama-de tú'un-ún, náva'a kua'nu-ga tíku'ní sá'a-de jíin. ⁶ Ñáni, vina te nú ja-ri nuu-ro te ka'an-ri sîn yu'u jíin-ró, naún tiñu ní'in já kúu róó, nú tú ka'an-ri in tú'un ní kenda ndijin, xí in tú'un ndíchi, xí in tú'un stá'an-ri. ⁷ Ió ndija ndatíñu kándaa tí'úú já kásá'a ndusu, nátu'un xkuili xí guitarra. Te nú tú sîn sîn nota ndé'e, ndasa kuni-yo ndé yaa jíku-de jíin xkuili, xí jíin guitarra-ún. ⁸ Te nú corneta tú ndé'e káji, te ndé cháa sátu'a-de máa-de ja kuátá'an-de núsáa. ⁹ Suni súan róó jíná'an-ró, nú ká'an-ro sîn yu'u, te nú tú káji ká'an tú'un-ún, te ndasa juku'un iní-i naún tú'un ká'an-ro núsáa, chí kuachi tisi'ví-ró stíví-ró. ¹⁰ Kua'a núu yú'u ío iní ñuyívi ná sá'a-yó cuenta, te taká júku'un iní cháa jiní. ¹¹ Nú ruu tú júku'un iní-ri yu'u ká'an in cháa, te kúu-ri cháa jíká núu cháa ká'an-ún. Te cháa ká'an-ún, suni kúu-de cháa jíká núu-ri. ¹² Suni súan róó ja á kájitú iní-ro ní'in-ro tá'u Espiritu, ná ndúkú ndéé-ró náva'a skuá'nu va'a-ró tíku'ní jíin. ¹³ Ja yúan nú ká'an in cháa sîn yu'u, ná kakán ta'u-dé nuu-yá náva'a kuu nasama-de tú'un. ¹⁴ Chí nú ruu kakan ta'u-rí jíin tú'un sîn yu'u, iní añú-ri kúu ja jikán ta'u, ko nú tú júku'un kuti iní-ri, tú na tiñu. ¹⁵ Ndasá sá'a-ri núsáa. Ná kakán ta'u-rí iní añú-ri, ko suni ná kakán ta'u-rí jíin tú'un júku'un iní. Ná káta-ri iní añú-ri, ko suni ná káta-ri jíin tú'un júku'un iní. ¹⁶ Chí nú máni tú'un jiní máa-ró jíin añú-ro nákuatá'ú-ró jíin, te in cháa tú tu'a, ndasa kuni-de ka'an-de amén nuu tú'un nákuatá'ú-ró-ún, chí tú jiní kuti-dé naún tú'un ká'an-ro. ¹⁷ Chí róó, bueno nákuatá'ú ndíja-ró, ko inga cháa-ún, tú já'nu tú'un iní-de sá'a. ¹⁸ Nákuatá'ú-rí nuu Dios, ja tini-ga yu'u ká'an-ri vása táká róó. ¹⁹ Ko nuu tíku'ní, chí máa ú'un-ni tú'un ja júku'un iní-ri jíin, játa'an iní-ri ka'an-ri, náva'a suni stá'an-ri nuu sáva-ga cháa, vása já ká'an-ri uxí mil tú'un sîn yu'u. ²⁰ Ñáni, ma koo-ró nátu'un suchí lúli jíin tú'un júku'un iní-ro. Chí sua koo-ró nátu'un suchí lúli jíin tú'un ñáá, ko ná yíja va'a-ró jíin já jiní tuní-ro. ²¹ Súan yóso núu ley: Jíin cháa ká'an sîn yu'u, te jíin sáva-ga cháa ká'an tú'un jíká, súan ka'an-ri jíin ñáyivi yá'a, ko vasa súan te ni ma kúni so'o-i tú'un ká'an-ri, áchi máa Jító'o-yo, áchi. ²² Ja yúan táká yu'u, máni tuni-ni kakuu nuu cháa tú kákandíja, nasu núu cháa kákandíja. Ko tú'un jáni-yó, tuni nuu cháa kákandíja kúu-ún, nasu núu cháa tú kákandíja. ²³ Núsáa te nú taká tíku'ní ndutútú in-ni lugar, te taká súan ka'an sîn sîn yu'u, te yúan jakoyo cháa tú tu'a xí cháa tú kákandíja, á tú ka'an-de ja kándaa tachí-ro. ²⁴ Ko nú taká-ro kájani-ró tú'un, te kivi in cháa tú kándíja xí in cháa tú tu'a, te kuni-de kuachi máa-de, sá'a taká-ro, te ndandúkú víi-dé sikí máa-de, sá'a taká-ro. ²⁵ Te tú'un jáni sa'í iní añú-de kenda ndijin. Yúan-na te jukuiñi jíti-de te chiñú'ún-de Dios. Te kani ndaa-de tú'un ja ncháa ndija Dios jíin-ró. ²⁶ Ñáni, ja yúan nú kándutútú-ró, te ná in ná in-ró ío in yaa kata-ró, ío tú'un stá'an-ro, ío sîn yu'u ká'an-ro, ío tú'un sa'í ká'an ndijin-ro, ío ja násama-ró tú'un sîn yu'u. Ndi'i ná sá'a-ró jíná'an-ró náva'a skuá'nu tá'an-ró. ²⁷ Te nú ío cháa káka'an sîn yu'u, ná koo tú'un-ún ja jíin úu-de xí jíin uní-de. Ko in-ni-de in-ni-de ná ká'an. Te in-de ná násama-de tú'un sîn yu'u. ²⁸ Te nú túu cháa nasama tú'un ío, ná kasú-de yu'u-dé nuu kándutútú-ró-ún núsáa. Te ná ká'an máa-de ja máa-de jíin Dios. ²⁹ Suni súan cháa kájani tú'un, ná ká'an uu xí uní-de, te sáva-ga-de ná nándúkú víi-dé-ún. ³⁰ Te nú inga cháa kánchaa-ún, a ni jiní ndijin-de yakú tú'un sa'í, te cháa ni keja'á ná kasú-de yu'u-dé. ³¹ Chí taká-ro kuu kani-ró tú'un in-ni-ró in-ni-ró, náva'a ná kútu'a taká-ro, te ndundéé iní

taká-ro. ³² Te iní añú taká cháa kájani tu'un, kájandatú nuu máá cháa kájani tu'un-ún. ³³ Chì Dios, nasu Dios sávaá kúu-ya, chì sua vindaá vinené sá'a-ya. Te natu'un kásá'a-i nuu taká tikunì cháa ndoo, ³⁴ súan ná kasú taká ñasí'í yu'u-ñá nuu kándutútú-ró. Chì tú permiso ka'an-ña, chì nasu ñá'nu-ga kúu-ña natu'un ká'an ley. ³⁵ Te nú kutu'a-ña ñin tu'un kákuni-ña, te onde ve'e ná kaká tu'ún-ña máá yí-ñá, chì tuka nuu kúu nú ka'an ñin ñasí'í núu kándutútú-i. ³⁶ Á nuu-ro jíná'an-ró ní kenda tu'un Dios, xí níni nuu máá-ni-ró ní ja tu'un-ya náún. ³⁷ Te nú ñin cháa jáni iní-de ja ñin cháa jáni tu'un kúu-de, xí jíká Espíritu jíin-de, ná chú'un va'a iní-de, chì tiñu nì tá'ú máá Jító'o-yo kúu tu'un cháa-ri nuu-ro. ³⁸ Ko cháa tú játú'ún tú'un yá'a, suni tú játú'ún-yó-de. ³⁹ Ñáni, ja yúan ná kuítú iní-ro káni-ró tú'un jíná'an-ró, te ma kasú-ro núu cháa ká'an sñin sñin yu'u. ⁴⁰ Ko ñúkúún ná sá'a kájí-ró taká tiñu jíná'an-ró.

15

Tu'un nachaku ndiyi

¹ Ñáni, vina te kástu'ún-rí tu'un va'a nuu-ro já ní jani-ri nuu-ro sáá. Chì tu'un yúan, suni a nì kajatá'ú-ró, te suni jíin tú'un yúan ká'jin nì'in-ró, ² chì suni jíin tú'un-ún nì kakaku-ró, te nú kátin nì'in-ró tú'un nì jani-ri nuu-ro, nú tú ní kákandíja sáni-ró. ³ Chì suni tu'un kánúú já ní nì'in-rí-ún, nì nastá'an-ri nuu-ro: Ja ní jì'í Cristo ja sikí kuáchi-yó, natu'un ká'an tutu. ⁴ Te nì yuji-ya. Te nì nachaku-ya núu uní kivì natu'un ká'an tutu. ⁵ Te nì ndenda ndijin-ya núu Cefas. Te vásá ní ndenda-ya núu máá uxí uu-de. ⁶ Te vásá ní ndenda-ya núu ví'í-gá u'un ciento ñani-yo ká'jin tútú-de. Te sava cháa-ún, sáni-ga káichaku-de. Te sava-de, a nì kaji'í-de. ⁷ Te vásá ní ndenda-ya núu Jacobo. Te vásá núu taká apóstol. ⁸ Te onde sandí'í-na, te suni nì kenda-ya núu-rí, natu'un nuu ñin suchí xánú. ⁹ Chì ruu kúu cháa lúlí-ga nuu taká apóstol, ja kúka nuu-rí kunaní-rí apóstol, kuáchi ja ní chindikín-ri tikunì Dios. ¹⁰ Te kaa-ri natu'un ío-ri, chì súan nì jíká tu'un luu ío iní Dios jíin-rí. Te tu'un luu ío iní-ya, tú ní jíká sáni jíin-rí, chì sua nì sátiñu-ga-ri vásá taká máá cháa-ún. Ko nasu ruu, chì tu'un luu ío iní Dios ja jíká jíin-rí-ún, nì sá'a. ¹¹ Núsáá te vasa ruu xí vasa cháa-ún, súan kájani-ri tu'un, te súan kákandíja-ró. ¹² Te nú kájani-yó tú'un Cristo ja ní nachaku-ya má'ñú ndiyi, te naja káka'an sava tá'an-ró já tú naún ndiyi nachaku núsáá. ¹³ Chì nú tú naún ndiyi nachaku, suni tú ní nachaku Cristo núsáá. ¹⁴ Te nú tú ní nachaku Cristo, kájani sáni-ri tu'un-ya, te suni kákandíja sáni-ró-yá núsáá. ¹⁵ Cháa tú káka'an ndaa tu'un Dios kákuu-ri nú súan, chì nì kaka'an-ri ja ní naschakú Dios Cristo, te nú ma nachaku ndija taká ndiyi, tú ní náschakú-ya Cristo núsáá. ¹⁶ Chì nú ma nachaku taká ndiyi, suni tú ní nachaku Cristo núsáá. ¹⁷ Te nú Cristo, tú ní nachaku-ya, kákandíja sáni-ró-yá núsáá, te kándiso-ga-ro kuáchi-ró nú súan. ¹⁸ Nú súan ío, te a nì kanaa taká cháa ja ní kaji'í nuu ndá'a Cristo núsáá. ¹⁹ Te nú nini máá vína-ni ja káichaku-yo, káñukuu iní-yo Cristo, cháa ndá'ú ñi kákuu-yó vásá sáva-ga cháa núsáá. ²⁰ Ko vina a nì nachaku Cristo ma'ñú ndiyi. Máá-yá nì nachaku xna'an-ga vásá taká ja ní kaji'í. ²¹ Chì ja sikí ñin cháa, te nì cháa kue'e kuu-yo. Suni súan ja sikí ñin cháa, te nachaku ndiyi. ²² Chì natu'un kájí'í taká-i nì sá'a Adán, suni súan nachaku taká-i sá'a Cristo. ²³ Ko ná ñin ná ñin-de ndasa kándita koyo tá'an máá-de: Cristo xna'an-ga, te onde ncháa Cristo, te nachaku cháa káyí'í nda'a-yá. ²⁴ Yúan-na te onde sandí'í-na te xnáa ndí'í-ya já kátá'ú tiñu, jíin taká ja kákuñá'nu, jíin taká ja kátin so'o. Yúan-na te nuu máá Táa-yo Dios te nakuá'a-ya ñúu nuu tá'ú-yá tiñu. ²⁵ Chì tá'ú níni máá-yá tiñu onde ná kúxiukú taká ja kájito u'u-ya chí

ja'a-yá sá'a-ya. ²⁶ Te máá kué'e kuu-yo, já jito u'u yóo, chi onde sandi'i-na te xnáa-yá-ún. ²⁷ Chi taká ndatíñu ni ki'in Dios, ni chúkú-yá chi ja'a Cristo, te siki já ká'an súan, ja yúan jiní kají-yó já tú yí'i Dios nda'a Cristo, chi a ni chi'i Dios taká-ga ndatíñu nda'a Cristo. ²⁸ Ko nú a ni ndi'i taká ndatíñu yí'i nda'a Cristo, yúan-na te suni máá Sé'e-ún kivi-ya ndá'a máá I'a ja ní chi'i-ya taká ndatíñu-ún nda'a-yá, náva'a máá Dios kutiin ndi'i-ya taká ndatíñu. ²⁹ Chi nú túu, te ndasa sá'a chaá káanducha sikí ndíyi. Te nú tú nachaku kuti ndíyi núsáá, naja káanducha-dé sikí ndíyi núsáá. ³⁰ Te ruu, naja ndíta'an hora káindee ini-ri koto-ri tundó'o núsáá. ³¹ Náni, ká'an ndaa-ri, chi ja siki róo jíná'an-ró kúu ja sátéyí-rí máá-rí nuu Jító'o-yo Cristo Jesús, ndíta'an kivi jí'i-ri. ³² Natu'un chaá yúkú ká'an-ri. Ni kajatá'an-ri ini ñuu Éfeso jín kiti xáan, te nú tú nachaku taká ndíyi, naún ya'u-ri ni'in-rí núsáá. Ná kée-yo ná kó'o-yó chi yuchaan kuu-yo nú súan. ³³ Ma xndá'ú-ro máá-ró, chi nú kájika-ró jín cháa ñáá, te sáchá'an-de róo, vasa va'a tiñu kásá'a-ró núú. ³⁴ Ná kóo kájí ini-ro jín tiñu ndaa. Ma sá'a-ga-ro kuáchi jíná'an-ró. Chi sava-de, tú kájiní-de nuu Dios. Súan ká'an-ri náva'a ná kúka nuu-ro. ³⁵ Ko sanaa te ka'an in chaá: Ndasá nachaku taká ndíyi, ndasa koo yiki kúñu-ún nchaá jín, achi-de. ³⁶ Ja xíní ñáá kákuu-ró. Tata jakín-ro, ma náchaku kuti, onde nú tú kuu xna'an-ga. ³⁷ Te nú tata jakín-ro, nú trigo xí ingá nuni, nasu jakín-ro yukú ja kóo kúkuéé-ga, chi máá nuni víchí kúu ja jakín-ro. ³⁸ Ko Dios, já'a-ya yukú nuni-ún, ndasa ni jata'an ini máá-yá, te ná in ná in tata jín yukú máá. ³⁹ Taká kuñu, nasu in-ni kuñu kúu. Ko in kuñu kúu ndija kuñu chaá. Te inga kuñu kúu kuñu kiti, te inga kúu kuñu tiyáká, te inga kúu kuñu tisaa. ⁴⁰ Te ío yiki kúñu andíví, te ío yiki kúñu nuu ñú'un. Ko sín luu káa ja ío andíví, te sín luu káa ja ío nuu ñú'un. ⁴¹ Te sín luu káa ndikandii. Te sín luu káa yoo. Te sín luu káa tiñuú xíní, chi tú in nuu lúu kánda tiñuú xíní-ún. ⁴² Suni súan kúu ja náchaku taká ndíyi. Jakín-ya te te'yu, naschakú-ya te ma té'yu-ga. ⁴³ Jakín-ya te kuka nuu, naschakú-ya te nduu luu. Jakín-ya te koo vitá, naschakú-ya te nduu fuerza. ⁴⁴ Jakín-ya te ja káa yúkú, te naschakú-ya já k'vi ndee andíví. Ío yiki kúñu yúkú, te ío yiki kúñu yí'i ndee andíví. ⁴⁵ Suni súan yóso núu tutú: Adán xnáñúú, ni kuu-de in chaá ni kuva'a jín vida cuenta ñayivi, áchí. Te Adán sandi'i-na kúu máá-yá, te náschakú-ya-í jín Espíritu-ya. ⁴⁶ Ko chaá xnáñúú, nasu cháa yí'i ndee andíví kúu-de, chi chaá yúkú kúu-de. Yúan-na te vasa ní chaá chaá yí'i ndee andíví. ⁴⁷ Chaá xnáñúú kúu chaá nuu ñú'un, chi jín tikacha ní kuva'a-de. Te chaá uu, onde andíví vái-ya. ⁴⁸ Taká chaá nuu ñú'un káa natu'un máá cháa tikacha-ún. Te taká chaá onde andíví káa natu'un máá cháa andíví-ún. ⁴⁹ Te natu'un kájito-yó ndasa ni ka chaá tikacha-ún, suni súan koto-yó ndasa káa chaá andíví-ún. ⁵⁰ Náni, tu'un yá'a ká'an-ri, chi kuñu jín niñí, ma kúu ni'in tá'u ini ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Ni ja te'yú, ma ní'in tá'u já má té'yu. ⁵¹ Kuni so'o-ró ná ká'an-ri in tu'un sa'í jín-ró. Nasu taká-yo kusú-yo, ko taká-yo, nasama-yó. ⁵² Ja in nú núu-ni, natu'un in nakuaní-ni-yó, nuu ndi'i-na nde'e clarín. Chi nde'e clarín, te nachaku taká ndíyi, te ma té'yu-ga. Te yóo, chi nasama-yó. ⁵³ Chi ja te'yú yá'a, kánúú núku'un ja tuká te'yu. Te ja kúu yá'a, kánúú núku'un ja tuká kuu kuti. ⁵⁴ Te nú ja te'yú yá'a, nukú'un ja tuká te'yu, te ja kúu yá'a, nukú'un ja tuká kuu, yúan-na te skíkuu ja ká'an tu'un yóso núu tutú: Ni kundéé-yá ni ja'ni-yá kue'e kuu-yo. ⁵⁵ Róo kue'e kuu-yo, ndasa kundéé-ró jín-rí. Róo kue'e kuu-yo, ndasa tuu-ró rúu. Achí. ⁵⁶ Chi iñu kué'e kuu-yo kúu kuáchi. Te fuerza kuáchi kúu ley. ⁵⁷ Ko ná kúta'u-yo núu Dios ja já'a-ya fuerza kundéé-yó sá'a Jító'o-yo

Jesucristo. ⁵⁸ Ñáñi máñi, ja yuán ná kuíñi ñi'in-ró, ma náyu'ú-ro. Nene ná xndeá-ga-ro jíin tiñu kuní máá Jító'o-yo. Chi a káñini-ro ja tú kásatiñu sáni-ró núu máá Jító'o-yo.

16

Siki ja kakín-i xu'ún kuátíñu

¹ Siki xú'ún kájakin-ro ja kuátíñu ñayivi ndóo, suni ná sá'a-ró nátu'un ñi tá'u-rí tiñu nuu tíku'ñi ndañúu Galacia. ² Ndita'an kivi ñin semana, ná ñin ná ñin-ró vé'e-ró chíva'a sñin-ró yakú najíin, ndasa ñi jatú'un-ya ní'in-ro, náva'a nú ñi jaa-ri te tú ñini kakín-ro. ³ Te nú ñi jaa-ri, te koo chaá kaji máá-ró kuá'a-ró credencial nuu-dé, te táji-rí-de onde ñuu Jerusalén kinchaka-de yakú ja kakín-ro-ún. ⁴ Te nú kee cuenta ja súni ki'in-ri, te kinglyo-de jíin-rí.

Consejo jíin sá'an kúta'u

⁵ Te jaa-ri nuu-ro, te nú ñi ja'an-ri ñuu Macedonia chi ichi ñuu Macedonia ja'a-ri jaa-ri. ⁶ Chi sanaa te kendo-ri jíin-ró, xí sjá'a-ri viko víjin, náva'a chu'un íchí-ró rúu nú ndénu kuní-ri ki'in-ri. ⁷ Chi vina tú kuní-ri ja ká'an-ri jíin-ró te ja'a-ni-ri ki'in-ri, chi ñúkuu ini-ri kendo-ri jíin-ró yakú kivi, te nú kuá'a máá Jító'o-yo tú'un. ⁸ Ko kendo-ri ini ñuu Éfeso, onde jaa kivi Pentecostés. ⁹ Chi bueno ñi nuña ñin yux'é kivi-ri sátiñu va'a-ri. Ko kua'a cháa kájasu ichi ío. ¹⁰ Te nú ñi jaa Timoteo, te koto va'a-ró-de, ma síyú'ú-ro-dé, chi tiñu máá Jító'o-yo sá'a-de nátu'un sá'a-ri. ¹¹ Ni ñin-ró ma sájá'a ini-ro núu-dé núsáa, chi sua vindáa vinené ná náchu'un íchí-ró-de náva'a ná ncháa-de nuu-rí, chi kundatu-ri-de jíin ñani-yo. ¹² Te cuenta ñani-yo Apolos, xaan ní ka'an ñi'in-ri jíin-de ja ná jaa-de nuu-ro jíin ñani-yo. Ko ni ñin modo tú ní jata'an ini-ya jaa-de vina. Ko jaa ná'in-de, nú ná nuña-de. ¹³ Koo ndito ini-ro jíná'an-ró. Kuiñi ñi'in-ró jíin tú'un kákandíja-ró. Cuenta chaá téyíi sátiñu-ró, te ná koo fuerza ini-ro. ¹⁴ Jíin tú'un kúndá'ú ini tá'an sá'a-ró taká tiñu. ¹⁵ Ñáñi, a káñini-ro ja vé'e Estéfanos ñi kákandíja xna'an-ga ini ñuu Acaya, te bueno kákutéñu-i kájatíñu-i nuu ñayivi ndóo. ¹⁶ Te ká'an ñi'in-ri jíin-ró ja ná kivi-ró chíi nda'a ñayivi kásá'a súan, jíin núu taká ñayivi káchindéé tá'an jíin-ró, jíin ñayivi kásatiñu jíin-ró. ¹⁷ Kúsi ini-ri ja ní chaá Estéfanos jíin Fortunato jíin Acaico, chi chaá-ún kákuu yunú-ro ja tú ní ká'iin presente-ro. ¹⁸ Chi ñi ndundéé ini añú-ri jíin ini añú-ro ní kasá'a-de. Ná kuátú'ún-ró cháa káa súan. ¹⁹ Sándéé ini-ro, áchi tíku'ñi ká'io ndañúu Asia. Aquila, jíin Priscila, jíin tíku'ñi nátaqa ini vé'e-de, onde jíin máá Jító'o-yo káka'an ñi'in-de ja ná sándéé ini-ro. ²⁰ Sándéé ini-ro, áchi taká ñani-yo. Te titú ndoo tá'an-ró nú káka'an jítá'an-ró. ²¹ Ya'á kúu tu'un ndéé ini, ñi chaá máá-rí Pablo jíin ndá'a-rí. ²² Nú ío ñin chaá ja ná tú kúmani-dé jíin Jító'o-yo Jesucristo, ná náa-dé. Ña'an-ní Táta. ²³ Tu'un luu ío ini máá Jító'o-yo Jesucristo, ná koo jíin-ró jíná'an-ró. ²⁴ Kúndá'ú ini-ri taká-ro sá'a Cristo Jesús. Súan ná koo. Amén.

LA SEGUNDA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS CORINTIOS YA'A KUU CARTA UU JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU CORINTO

Sa'an kúta'u

¹ Máa-rí Pablo kúu-ri apóstol nuu Jesucristo, chi súan ni jata'an ini Dios. Te jín ñaní-yo Timoteo káchaa-ri tutu yá'a nuu tíku'ni Dios kánchaa ini ñuu Corinto, onde jín núu táká ñayivi ndoo káxiukú ní ñuu Acaya. ² Tu'un luu ío ini, jín tú'un kuaká'nu ini, ja kii nuu máa Táa-yo Dios, jín ja kii nuu máa Jito'o-yo Jesucristo, ná koo jín-ró jíná'an-ró.

Ndasa ni sándéé ini Pablo jín túndó'o

³ Ná kúta'u-yo núu Dios, Táa Jito'o-yo Jesucristo, chi Táa tu'un kúndá'ú ini yóo kúu-ya. Te suni Dios taká tu'un ndúndéé ini-yo kúu-ya. ⁴ Te máa-yá, chi já'a-ya tú'un ndéé ini-yo núu táká túndó'o káta'an-yo, náva'a yóo, suni kuu kua'a-yo tú'un ndéé ini nuu cháa kájito túndó'o. Te jín tú'un ndúndéé ini-yo sá'a Dios ja ká'an máa-yo máa tú'un ndéé ini. ⁵ Chi nátu'un jito ta'an-yo kuá'a túndó'o jín Cristo, suni súan bueno ní'in-yo tú'un ndéé ini-yo sá'a máa Cristo. ⁶ Ko nú kájito máa-rí túndó'o, yuán kuu ja ná kaku máa-ró te koo ndéé ini-ro. Xí nú kándundéé ini-ri, yuán kuu ja ná ndúndéé ini-ro. Chi ní'in-ro tú'un-ún, te nú jín paciencia ná ndó'o-ró túndó'o ni kando'o-ri. ⁷ Te tú násama ini-ri ja káñukuu ini-ri sikí roó, chi a kájini-ri ja nátu'un kájito ta'an-ro túndó'o jín-rí, suni súan kándundéé tá'an ini-ro jín-rí. ⁸ Kákuni-ri, ñáni, ja ná júku'un ini-ro sikí túndó'o ni kata'an-ri ini ñuu Asia. Chi ni kukuí'a ini añú-ri ja á yani ma kánda-ri, te káinda tu ká'nu-na-ri ja kuu-ri núu. ⁹ Ko máa-rí, a ni kaja'ncha ini-ri ja kuu-ri. Súan sá'a-ya náva'a ma kándija-ri ja kuu nama-ri máa-rí, chi sua nuu Dios ja náschakú-ya ndíyi, kándija-ri. ¹⁰ Chi máa-yá, ni nama-ya rúu jíná'an-ri onde nuu á yani kuu-ri, te náma-ya rúu. Te káñukuu ini-ri, ja súni nama-ga-ya rúu. ¹¹ Suni ná chéndéé-ró rúu ja kakán ta'u-ro já'a-rí, náva'a suni kua'a-í, ná nákuatá'ú-i ja sikí rúu, ná ni kani'in-rí ta'u-rí ni sá'a kua'a-í ja ní kajikan ta'u-í.

Naja tú ní jáa yachi Pablo

¹² Chi jín yá'a kuu ja kásatéyí-rí máa-rí. Chi ini añú-ri kuu testigo ja ní kajika kuu va'a ñúkúun-rí ini ñuyívi, jín tú'un ndoo ini, jín tú'un kájí ini cuenta Dios, nasu jín tú'un ndíchí cuenta ñuyívi, chi sua jín tú'un luu ío ini Dios. ¹³ Chi tuká káchaa-ri tu'un jáá núu-ro, chi ja á káka'u-ró-ún kuu, te a kájuku'un ini-ro. Te ñúkuu ini-ri ja ná júku'un va'a va'a ini-ro, ¹⁴ chi ndaa, kájuku'un ini-ro ñn tá'ú, ja onde kivi ncháa máa Jito'o-yo Jesús, te koo si ini-ro ja sikí rúu, te suni súan koo si ini-ri ja sikí roó jíná'an-ró. ¹⁵ Te súan ni jani ndija ini-ri. Te yuán jáa-ri nuu-ro xná'an-ga núu, náva'a kusii ini-ro úu jínu. ¹⁶ Chi ichi núu-ro jáa-ri, yuán-na te ja'a-ri ki'in-ri ñuu Macedonia núu, te ndenda-ri ñuu Macedonia, te nchaa-ri nuu-ro ingá jínu, te roó nachu'un íchí-ró rúu ki'in-ri ñuu Judea núu. ¹⁷ Te ja súan ni kuu ini-ri ja-ri, te cha nátu'u ini kuu-ri náún. Xí tú'un ja jáni ini-ri sá'a-ri-ún, tu'un jáni yúkú-ni ini máa-rí kuu náún. Yachi ká'an-ri: Kuu, kuu, yuán-na te: Túu, túu, náún. ¹⁸ Chi skíkuu va'a Dios, te jiní-ya ja tú'un káka'an-ri jín-ró, nasu ká'an-ri: kuu, yuán-na te: Túu-ni. ¹⁹ Jesucristo kuu Se'e Dios. Te Silvano jín Timoteo jín rúu, ni kajani-ri

tu'un-ya núu-ro. Te jíin-yá, nasu tú'un kuu, jíin tú'un túu ío, chi nuu máa-yá, ío máni tu'un kuu. ²⁰ Chi taká tu'un ni keyu'u Dios, ni ka'an: Kuu, ja cuenta máa-yá. Te máa-yó, káka'an-yo: Amén, nuu-yá, chi kánakana jaa-yó Dios. ²¹ Te Dios kúu I'a skétá'an ni'in ruu jíin róo jíin Cristo. Te ni chaa-ya tíñu siki-yo. ²² Te suni máa-yá, ni chaa-ya tuni siki-yo, te ni ja'a-ya Espiritu-ya iní añú-yo já kúu seña-yo. ²³ Té jaa-ga-ri Corinto, chi tú kuní-ri kana jíin-rí nuu-ro. Te ná kúu Dios testigo, ndasa jáni iní añú-ri. ²⁴ Nasu kákuni-ri kutiin ni'in-ri so'o-ró ndasa kákandija-ró, chi sua káchindéé tá'an-ri jíin-ró já ná kúsi-gá iní-ro. Chi ká'in ni'in-ró jíin tú'un kákandija-ró.

2

¹ Ko súan ni chaa iní-ri ja má jaa-ri inga jínu nuu-ro jíin tú'un ndúkuí'a iní-ro sá'a-ri. ² Chi nú ndúkuí'a iní-ro sá'a-ri, te ndé chaa kúu ja násási iní ruu, chi suni máa chaa ja ndúkuí'a iní sá'a-ri-ún. ³ Te suni tu'un yá'a ni chaa-ri nuu-ro, náva'a nú ni jaa-ri, te ma kúkuí'a iní-ri sá'a chaa ja násási nini iní ruu jian. Te jáni ndija iní-ri ja nátu'un kúsi iní-ri, suni koo si iní taká-ro. ⁴ Chi siki já jíto xa'an-rí tundó'o, te tá'u'u iní añú-ri, te xa'an ndé'e nducha núu-rí, kúu ja ní chaa-ri tutu yá'a nuu-ro, náva'a ná kuní-ro já maní xa'an-rí jíin-ró, nasu já ndúkuí'a iní-ro sá'a-ri.

Siki tú'un kuña ká'nu iní

⁵ Ko nú in chaa sákuí'a iní-de ruu, nasu níni ruu sá'a-de jíin-rí, chi suni onde siki taká-ro sá'a-de. Súan ká'an-ri, náva'a tú ka'an xa'an-gá-ri nuu-ro. ⁶ Te sava-ró, ni kakana jíin-ró núu-dé, te su súan-ni a ni kuu castigo yá'a siki in chaa súan. ⁷ Ja yúan súa ná sá'a-ró tóká'nu iní-ro núu-dé jíná'an-ró, te ka'an-ro tú'un ndéé iní jíin-de, náva'a má ndáki'vi tu'un kuí'a iní-ún xiní-dé. ⁸ Te ká'an ni'in-ri jíin-ró, ja ná náka'an maní-ro jíin-de jíná'an-ró. ⁹ Chi suni ja siki tíñu yá'a kúu ja ní chaa-ri nuu-ro, náva'a koto nchaa-ri róo, te kuní-ri nú kájandatu va'a-ró taká tíñu. ¹⁰ Te nú sá'a-ró tóká'nu iní-ro núu in chaa, suni ruu. Te nú ni sá'a-ri tóká'nu iní-ri nuu in-de, siki já maní-rí jíin-ró núu Cristo, yúan ní sá'a-ri tóká'nu iní-ri nuu-dé, ¹¹ náva'a ma kúndéé Satanás xndá'ú yóo, chi a kájiní va'a-yó modo tñn yátá-ún yóo. ¹² Ná ni ja'an-ri ñuu Troas ja káni-ri tu'un va'a Cristo, ni nuña ichi já ká'an-ri ni sá'a máa Jító'o-yo. ¹³ Ko tú ní kúsi iní añú-ri chi tú ní nani'in-rí ñani-ri Títo. Yúan-na te ni nakuatá'ú-ni-ri nuu taká chaa-ún, te ni ki'in-ni-ri ichi kuá'an-ri ñuu Macedonia. ¹⁴ Ko ná kúta'u-yo núu Dios, chi bueno kúndéé-yó skáka-yó tíñu Cristo sá'a-ya, chi taká lugar jichá nuu tu'un-ya kuá'an kásá'a-yó, te kájiní tu'un-i-ya. ¹⁵ Chi tu'un Cristo, bueno skáka-yó já'an sá'a Dios, te jaa tu'un-ún nuu chaa kákaku jíin núu chaa kánaa. ¹⁶ In chaa-ún, vasa jini so'o-de tu'un-ún, ná kúu ii-de. Te inga chaa jini so'o va'a, ná kúchaku-ni-de. Te ja siki taká tu'un yá'a, ndé chaa kanda jíin. ¹⁷ Chi nasu chaa káxikó tú'un Dios cuenta mercancia kákuu-ri, vasa kásá'a sava chaa súan, chi sua chaa ndaa kákuu-ri. Nátu'un chaa ni táji Dios vai kákuu-ri, chi Dios, jini-ya ndasa káka'an-ri tu'un Cristo.

3

Siki tú'un contrato jáá

¹ A ni ndejá'a-yó inga jínu ká'an-yo já'a máa-yó náún, xí kánandi-i-ri tutu ka'an ja'a-rí ja kúu róo, xí tutu ka'an-ro já'a-rí nátu'un sava-de náún. ² Róo kákuu tutu-ri yóso-ro iní añú-ri, te kájiní taká chaa nuu, te káka'u-de. ³ A kájiní ndijin-i ja róo kákuu tutu ni chaa Cristo, ja ní kaskáka-ri, ko nasu jíin tinta, chi jíin Espiritu Dios, I'a chakú, ni chaa-ya, ni nasu núu yúu tabla, chi ichi

iní añú. ⁴ Yuán kúu tu'un kájani ndija iní añú-ri jíin núu Dios sá'a máa Cristo. ⁵ Nasu kájani iní-ri ja kákundéé máa-rí ja máa-rí sikí tíñu-ún, ja kákuu iní-ri. Chí súan já'a máa Dios tu'un ja kúndéé-yó. ⁶ Chí sikí in contrato jáá, játiñu va'a-ri sá'a-ya, ko nasu já ká'an letra, chí ja ká'an máa Espíritu kúu. Chí letra já'ni, ko Espíritu náschakú. ⁷ Te tu'un-ún ja kúu-yo jíin núu, chí nì yoso núu yúu. Te xaan ní ndii ncháa kivi ní chaa-ún. Te nì ndii ncháa nuu Moisés nì sá'a. Te ja yúan tú ní kákuu nde'é sé'e Israel nuu-dé, vásá kuéni kuéni nì nda'va ja ndíi ncháa-ún. ⁸ Te nú súan ío yúan, naga nì kuu tu'un Espíritu. Á tú ví'í-gá ndíi ncháa nuu. ⁹ Chí nú tu'un ja tá'nu ndatu-yo jíin, nì ndii ncháa, ví'í-gá ndíi ncháa xaan tú'un nasánda yó. ¹⁰ Chí ja ní ndii ncháa-ún, tuká ndíi ncháa jíin yá'a, chí nì'in-ga ndíi ncháa ya'a. ¹¹ Chí nú ja ní nda'va-ún nì ndii ncháa, ví'í-gá ndíi ncháa ja kóo ní káni. ¹² Nú súan káñukuu iní-ri, te ná chúndéé iní-ri ka'an-ri núsáá, ¹³ te tú kásá'a-ri nátu'un nì sá'a Moisés, ja ní jasú-de in sa'ma núu-dé, nává'a tú kuu nde'é sé'e Israel nuu-dé ndasa kuanda'va ja ní ndii ncháa-ún. ¹⁴ Ko iní añú máa cháa-ún nì ndasu, chí onde vina nú káka'u-de tutu contrato aná'an, te suni nátu'un ndasú-ni sa'ma-ún nuu-dé, tú núña, chí onde nú kándija-yó Cristo, yúan-na te kuxio sa'ma-ún ki'in. ¹⁵ Suni sáni onde vina, nú káka'u-de tutu nì chaa Moisés, te ndasú-ni sa'ma-ún nuu añú-de. ¹⁶ Ko nú naxió káva iní-de nuu máa Jító'o-yo, te sa'ma-ún kuxio-ni ki'in. ¹⁷ Chí máa Jító'o-yo kúu-ya Espíritu. Te nuu ío Espíritu máa Jító'o-yo, yúan ío nuu káka kuu ndicha-na-yo. ¹⁸ Núsáá te taká máa-yó, tú ndasú nuu-yo, te kánde'é-yó núu máa Jító'o-yo, nátu'un nuu in espejo, ndasa ndíi ncháa nuu-yá. Te suni súan ndíi ncháa kánasama-yó nátu'un káa máa-yá. Súan sá'a Espíritu Jító'o-yo jíin-yó.

4

¹ Ja yúan ní chaa-ya tíñu yá'a sikí-rí nátu'un nì kundá'ú iní-ya rúu. Te tú kákuítá-ri, te tú káyú'ú-ri. ² Chí sua nì kachaxio-ri tu'un yísa'í ja kúka nuu-yo sá'a-ún kua'an. Tú xndá'ú-ri kájika kuu-ri, ní tú kánasama-ri tu'un Dios, chí sua káka'an ndijin-ri tu'un ndaa. Te taká ñayivi kájiní iní añú-i ja káka'an va'a-yó onde nuu Dios. ³ Te nú sáni-ga ndasú sikí tú'un va'a káka'an-ri, nuu cháa naa ndasú sikí. ⁴ Chí ja tñn so'o ñuyivi yá'a, nì jasú xiní cháa tú káandija, nává'a tú tuun ndua tú'un va'a nuu já jini tuni chaa-ún, te kuní-de ndasa luu kánchaa Cristo, chí muestra Dios kúu-ya. ⁵ Chí nasu tú'un máa-rí kájani-ri, chí tu'un máa Jító'o-yo Jesucristo kúu. Te ruu kákuu-ri mozo-ro já sikí Jesús. ⁶ Chí Dios kúu I'a nì tá'ú-yá tíñu ja ná kúndijin ñuñáa. Te nì stúun-ya iní añú-ri, nává'a ná kuní-ri nuu Jesucristo ndasa ndíi ncháa Dios.

Ndasa ndo'o ñayivi kándija

⁷ Ko tu'un yá'a ñú'un iní yiki kúñu vitá xaan-rí, nává'a ná kuní-ri ja onde nuu Dios kúu nuu kii fuerza nì'in xaan, nasu núu máa-rí kenda. ⁸ Kájito-ri tundó'o taká lado, ko kákanda-ri jíin. Tú kákutuní iní-ri ndasa sá'a-ri, ko káñukuu ná'in iní-ri. ⁹ Káchindikin-i ruu, ko tú xndóo-ya rúu. Kástují-í ruu, ko tú káxnáa-í ruu. ¹⁰ Te taká lado kájika kuu-ri, te nene a yani kuu yiki kúñu-ri, ná nì jì'í Jesús, nává'a jíin yiki kúñu-ri te ná kuní ndijin-i tu'un nì nachaku Jesús. ¹¹ Chí ruu, nini káichaku-ri, nene kája'a-ri máa-rí, te ná kúu-ri nú kuu-ri sikí Jesús, nává'a jíin yiki kúñu ndá'ú-ri yá'a, ná kuní ndijin-i tu'un nì nachaku Jesús. ¹² Ja yúan jika kue'e kuu-ri jíin-rí, te jíin-ró jika tu'un kuchaku-ro. ¹³ Ko in-ni modo káandija-ri, nátu'un chaa nì chaa nuu tutú: Nì kándija-ri te ja yúan ní ka'an-ri, áchí. Suni súan káandija-ri, te ja yúan káka'an-ri. ¹⁴ A kájiní-ri ja máa I'a nì naschakú Jesús, suni naschakú-ya rúu jíná'an-ri ja jíin Jesús, te kani-ya rúu nuu-yá onde jíin róo jíná'an-ró. ¹⁵ Chí taká tundó'o yá'a kándo'o-ri ja sikí

róo jíná'an-ró, náva'a nándeá-ga tu'un luu-ya kí'in nuu kuá'a-gá-i, te ná káa-ga ná nákuatá'ú-i, te ná nákana jaa-i Dios. ¹⁶ Ja yúán tú káyu'ú-ri, chi sua ndújáá añú-ri ñn ñn kivi, vasa kuakuítá yiki kúñu-ri. ¹⁷ Chi tundó'o kájito-ri vina, tú ká'ú kúu, chi núnúu-ni kúu, te ná ní'in-rí ta'u ñá'nu, luu xaan, kúu-ri ní káni sá'a-ún. ¹⁸ Tú kánde'é-rí nuu ndatíñu ja jiní ndijin-yo núu, chi sua kánde'é-rí nuu ndatíñu ja tú jiní ndijin-yo núu. Chi ndatíñu ja jiní ndijin-yo núu, ja'a-ni kí'in. Ko ndatíñu ja tú jiní ndijin-yo núu-ún, kundito ní káni.

5

Ve'e ja tú ní kuva'a jín ndá'a

¹ Chi a kájiní-ri ja vé'e kuii ncháá-ri nuu ñú'un yá'a, nú ná náa, te a káñava'a-ri ñn ve'e ká'nu nuu Dios, ko ñn ve'e ja násu jín ndá'a ní kuva'a, chi ní káni súan-ni ío máa ondé andívi. ² Te ja sikí yá'á kúu ja kájaka nuu iní-ri, chi kákuni-ri kundasu ve'e-ri andívi-ún sikí-rí. ³ Chi nú ná nándasu sikí-rí, te ma kóo víchí lí-gá-ri. ⁴ Chi suni súan ruu ja ká'jin-ri iní ve'e kuii yá'a, ndá'ú xaan kájaka nuu iní-ri, chi tú kákuni-ri kúvichí lí-rí, chi sua kákuni-ri koso tá'an ku'un-ri, náva'a kunuu ja kúu-ún kí'in, te kendo ja kúchaku-ún ní káni. ⁵ Ko I'a ñi sáva'a ruu ja súan nduu-ri, Dios kúu-ya. Te máa-yá ñi ja'a-ya Espiritu iní-ri ja kúu seña nuu-rí. ⁶ Ja yúán nené ká'io ndéé iní-ri. Te kájiní-ri ja níni ká'jin-ri chi yiki kúñu yá'a, kájika kuu jíká-rí nuu máa Jító'o-yo. ⁷ Chi sikí ja kákandíja-ri te kájika-ri, nasu ja kánde'é-rí nuu. ⁸ Ko tú yú'ú-ri, vasa ví'i-gá kákuni-ri kenda-ri chi yiki kúñu yá'a, ja nájaa-ri kuxiukú-rí jín máa Jító'o-yo. ⁹ Nándúkú ndéé vá'a-ri núsáa, vasa ká'jin jíká-rí, xí káxiukú-rí ve'e ká'jin yani-ri, ko ná kúsi iní-ya sá'a-ri. ¹⁰ Chi níni kuíñi ndijin taká-yo yú'u mesa Cristo sánda-a-ya tíñu-yó, náva'a kí'in ñn ñn-yó yá'u-yó nú ndasa tíñu ñi kasá'a-yó jín yiki kúñu-yó, vasa va'a xí vasa ñáa.

Ndasa naketá'an-i jín Dios sá'a-yó

¹¹ Kájiní-ri kuandatu-ri nuu máa Jító'o-yo, te káskándíja-ri ñayivi. Ko a jiní ndijin Dios ruu jíná'an-ri, te suni káñukuu iní-ri ja kájiní ndijin-ro rúu jín iní añú-ro. ¹² Nasu núu-ro káka'an tuku máa-rí ja'a máa-rí, chi kákastu'ún-rí modo ndasa sátéyí-ró máa-ró sikí rúu, náva'a ná ní'in-ro tú'un xndió káni-ró núu cháa ja kásatéyí-de máa-de ja kánde'é-de ndasa kánda nuu-dé, tú kánde'é-de ndasa kánda iní añú-de. ¹³ Chi nú chaa kádatachi kákuu-ri, sikí ja jítíñu-ri nuu Dios kúu. Te nú chaa ká'io káji iní kákuu-ri, sikí ja jítíñu-ri nuu róo kúu. ¹⁴ Chi tu'un kúnda'ú iní Cristo, stétuu ruu sá'a-ri tíñu yá'a. Chi súan kájani iní-ri ja nú ñn-ya ní j'i'í ja'a taká ñayivi, te nátu'un ñi kaji'í taká-i núsáa. ¹⁵ Te ñi j'i'í-ya ja'a taká ñayivi. Ja yúán ñayivi káichaku, tuká kuchaku-i ja máa-i, chi kuchaku-i ja sikí máa-yá, I'a ñi j'i'í te ñi nachaku ja sikí máa-i. ¹⁶ Ja yúán ondé vina te ní-gá kua'an-yo, ma káni yúkú iní-ri koto-ri ni ñn ñayivi, vasa súan ñi kájani yúkú iní-ri sikí Cristo sáa, ko vina tuká jáni iní-ri súan. ¹⁷ Chi nú ñn ñayivi yí'i-i nda'a Cristo, a ñi nduu jáa-i, te tu'un tú'ú, a ñi kaja'a kua'an. Te vina a ñi ndi'í ñi kandujáa. ¹⁸ Te ndi'í ya'á ní sá'a Dios. Chi máa-yá a ñi nasketá'an-ya rúu jín máa-yá ñi sá'a Cristo. Te ñi chaa-ya tíñu sikí-rí ja kástu'ún-rí ndasa naketá'an-i jín-yá. ¹⁹ Te jandáa, chi jín Cristo ñi jiku Dios, nasketá'an máa-yá ñuyivi jín máa-yá, te taká kuachi kásá'a chaa tú ní chí'i-ya cuenta sikí-dé. Te ñi chaa-ya tíñu sikí-rí ja ná káni-ri tu'un ndasa naketá'an-i jín-yá. ²⁰ Ja yúán vái koyo-ri jín sí'ví máa Cristo. Te ná sá'a-yó cuenta ja yú'u núu Dios kákuu-ri. Te káka'an nda'ú-ri jín-ró jín sí'ví máa Cristo, ja ná

náketá'an-ró jíin Dios. ²¹ Te Jesús, tú ní sá'a-ya kuáchi. Te n̄i nduu-ya kuáchi n̄i sá'a Dios ja yóó, náva'a kendo ndaa-yo modo Dios sá'a Cristo.

6

¹ Suni súan ruu, káchindéé tá'an-ri jíin-ya. Te káka'an n̄i'in-ri jíin-ró ja má kuátá'ú sáni-ró tú'un luu ío in̄i Dios. ² Ch̄i áchí-ya: Máá kiví vá'a n̄i jini so'o-ri tu'un ká'an-ro, te kiví ní kaku-ró ní nama-ri róó. Vina-ni kúu máá kiví vá'a, vina-ni kúu máá kiví náma-ri róó, áchí-ya. ³ Ni ñn cháa, tú káskiví-ri-de nuu ní ñn kuáchi, náva'a ma ká'an-i sikí tíñu kándiso-ri. ⁴ Ch̄i sua káskíkuu va'a-ri jíin táká tíñu, nátu'un kájatíñu-ri nuu Dios. Te n̄i kakanda-ri vasa kájito-ri tundó'o, vasa kánandí'i-ri, vasa kándukuí'a in̄i-ri, ⁵ vasa káskúun-i yunu xí sukun-ri, vasa táan-í ruu vekaa, vasa kándonda va-a-i sikí-rí, vasa kána tajin-ri, vasa kája'ni-rí máá-rí ja núma'ná, vasa ká'io ndicha in̄i-ri. ⁶ Ko kájika-ri jíin tú'un ndoo, jíin tú'un júku'un in̄i, jíin paciencia, jíin tú'un maní iní, jíin Espíritu Santo, jíin tú'un kúndá'ú ndija in̄i, ⁷ jíin tú'un ká'an kájí, jíin fuerza Dios, jíin tú'un jika ndaa nuu tú'ma-yó, kúu ichi ndávésé-rí, te kúu ichi ndává'a-ri, ⁸ vasa jíin'ún káka'an-i jíin-rí xí túu, vasa kájatú'ún-i ruu xí túu. Káka'an-i ja cháa xndá'ú kákuu-ri, vasa cháa ndaa kákuu-ri. ⁹ Káka'an-i ja tú kánakuni-i ruu ko a kájiní va'a-i ruu, xí ja káji'i-ri, ko káichaku ná'ín-rí, xí ja káxndó'o-i ruu, ko tú ní kája'ni-í ruu. ¹⁰ Káka'an-i ja kándukuí'a in̄i-ri, ko nene ká'io s̄i iní-ri, xí ja cháa ndá'ú kákuu-ri, ko kásá'a kúká-rí kua'a ñáyiví, xí ja tú naún káñava'a kuti-rí, ko máá-rí xín ndí'i. ¹¹ Róó cháa ñuu Corinto. n̄i kaka'an kájí-rí jíin-ró, te onde jíin iní jíin añú-ri n̄i kundá'ú in̄i-ri róó. ¹² Ruu, ch̄i ío lugar in̄i añú-ri ja kúu róó, ko róó, tú kásá'a-ró lugar in̄i añú-ro ja kóto ndá'ú-ro núu-rí. ¹³ Nátu'un jíin sé'e-ri ká'an-ri. Ná kúndá'ú tuku in̄i máá-ró rúu, náva'a ñn núu ná xndíó káni-ró tú'un-ún.

Sikí tú'un tú kiví nduu-yo jíin tíñu ñáá

¹⁴ Ma kiví koyo nduu-ro jíin ñáyiví tú kákandíja, chi naún tíñu ketá'an sá'a tu'un ndaa jíin tú'un ñáá. Te ndasa ketá'an ñundijin jíin ñúñáa. ¹⁵ Ndasa ka'an ñn núu tú'un Cristo jíin tú'un Belial, xí ndasa kuiñi ká'nu cháa kándíja jíin cháa tú kándíja. ¹⁶ Ndasa kani tá'an tu'un ve'e ñi Dios jíin tú'un ndoso. Ch̄i yóó kákuu-yó vé'e ñi Dios, I'a chakú, nátu'un n̄i ka'an Dios: Kunchaa-ri te kaka kuu-ri ma'ñú-i, te kuu-ri Dios máá-i, te kuu-i ñáyiví máá-rí. ¹⁷ Ch̄i máá Tatá Dios ká'an-ya: Ja yúan ná kenda koyo-ró má'ñú máá-de, te ná sásin-ró máá-ró, te ma ké'é-ró tíñu chá'an, te naki'in sé'é-rí róó, ¹⁸ te ruu kuu-ri Táa-ro jíná'an-ró, te róó jíná'an-ró kúu-ró sé'e yíi-ri jíin sé'sí'i-ri, áchí máá Tatá Dios, I'a kúñá'nu tá'ú tíñu.

7

¹ Ñáni, káñava'a-yó tú'un yá'a ja ní keyu'u-yá, te ná nákachá ndí'i-yó táká cha'an ndiso yiki kúñu-yó jíin añú-yo núsáá. Te ná kuándatu-yo núu Dios, te ná síyja-yó máá-yó jíin tú'un n̄i nasándoo-ya yóó.

Ja ní nakani in̄i tikun̄i kándíja

² Ná káni va'a in̄i-ro ja kúu ruu. Tú ní ñn cháa ní kásá'a ndíva'a-ri jíin-de. Tú ní ñn cháa ní kásijita-ri. Tú ní ñn cháa ní káxndá'ú-ri. ³ Nasu ká'an-ri tu'un yá'a ja náku-xndíi-ri sikí-ro, ch̄i a n̄i ka'an-ri jíin-ró ja kákuúndá'ú in̄i-ri róó, te ñn ká'nu-ni kuu-yo, te ñn ká'nu-ni kuchaku-yo. ⁴ Xaan chúndéé iní-ri ká'an-ri tu'un-ró. Xaan sátéyí-rí máá-rí ja sikí róó jíná'an-ró. Xaan ío ndéé iní-ri. Xaan kúsí iní-ri, vasa taká tundó'o yá'a kájito-ri. ⁵ Chi ná n̄i jakoyo-ri ñuu Macedonia tú ní kúu kuti ndétatú-ri, ch̄i sua n̄i kajito-ri tundó'o taká lado.

Ichi fuera kájatá'an, ichi iní kayu'ú-ri. ⁶ Ko cháa ndúkuí'a iní, ndundéé iní-de sá'a Dios, te nī nasándéé-yá iní-ri jíná'an-ri ja ní nchaá Tito. ⁷ Ko nasu máá in siki já ní nchaá-de, chí suni nī kakusi iní-ri jín tú'un ndéé iní ja ní ndundéé iní-de nī kasá'a-ró. Chí nī nakani-de tu'un nuu-rí ndasa kájítú iní-ro, ndasa kánde'e-ro, ja káñukuu iní-ro rúu. Te ja yúan ní kusii-gá iní-ri. ⁸ Chí vasa nī kukuí'a iní-ro ní sá'a carta-ri, tuká nákani iní-ri vasa a nī nakani iní-ri, chí a nī jini-ri ja ní kandukuí'a iní-ro yakú-ni kivi ní sá'a carta-ri. ⁹ Te vina kúsi iní-ri. Ko nasu siki já ní kandukuí'a iní-ro, chí sua ja ní kanakani iní-ro ní sá'a ja ní kandukuí'a iní-ro. Chí súan nī kuní máá Dios ja ní kandukuí'a iní-ro, te tú ní xnáa-ro ní in ta'u-ro sá'a-ri. ¹⁰ Chí nú kandukuí'a iní-yo nátu'un kuní Dios, yúan-na te ná nákani iní-yo te kaku-yó. Nú sá'a-yó súan, te ma yú'ú-yo. Ko nú cuenta siki ñuyívi yá'a kandukuí'a iní-yo, te kuu-yo sá'a. ¹¹ Nī kandukuí'a iní-ro nátu'un kuní Dios. Vina te ndéé ndasa xaan ní kajítú iní-ro ní sá'a, te xaan ní kaka'an-ro já'a máá-ró, te xaan ní kakiti iní-ro, te xaan ní kayu'ú-ro, te xaan ní kañukuu iní-ro, te xaan ní kanandúkú víi-ro, te xaan ní kakana jín-ró núu kuáchi. Te bueno ndoo nī kakenda-ró, tú naún kuáchi ní kenda siki-ro. ¹² Ja yúan vasa nī chaa-ri tutu-ún nuu-ro, ko nasu siki cháa nī sá'a kuáchi-ún kúu, te ni nasu siki cháa nī ndo'o-ún kúu, chí sua náva'a ná kuní ndijin-ro jíná'an-ró ndasa káñukuu iní-ri siki róo nuu Dios. ¹³ Ja yúan ní kandundéé iní-ri nī sá'a tu'un ndéé-ró. Ko ví'i-gá nī kakusi iní-ri nī sá'a tu'un nī ndusi iní Tito, chí nī nani'in iní añú-de nī kasá'a-ró. ¹⁴ Chí nī nduteyí iní tí'li iní-ri nákani-ri tu'un nuu-dé ndasa kásá'a-ró. Te tú ní kúka nuu-rí jín, chí nátu'un nī kaka'an ndaa-ri taká tu'un jín-ró, suni súan nī kee ndaa taká tu'un nī kaka'an téyí-rí cuenta róo nuu Tito. ¹⁵ Te káa-ga kúndá'ú iní-de róo, hora núku'un iní-de ndasa káandatu taká-ro, jín ndasa káyú'ú-ro te kákisi-i róo ná nī kajatá'ú-ró-de. ¹⁶ Kúsi iní-ri, chí tú yú'ú-ri ndasa kásá'a-ró jín ní in tiñu.

8

Siki já jakín-i xu'ún kuátíñu ñayívi ndá'ú kándija

¹ Ñani, suni súan kákastu'ún-rí nuu-ro, ndasa nī ja'a Dios tu'un luu ío iní-ya núu tíku'nī kákandija ká'io iní ñuu Macedonia. ² Chí kua'a túndó'o nī ja'a-ya núu-í, ja ní jito nchaá-ya-í. Te vasa ndá'ú xaan káta'an-i, ko nī kakusi xaan iní-i. Te bueno ká'io iní-i nī kaja'a-i najjín. ³ Te a jiní máá-rí ja taká ja á kúu sá'a-i, nī kaja'a-i. Te sobra-ga nī kaja'a-i, nátu'un kákana kuu iní máá-i. ⁴ Te nī'in xaan ní kajikan-i permiso nuu-rí ja ná chindéé chítuu-i sava-ga cháa ndoo. ⁵ Ko nasu iní súan káñukuu iní-ri núu, chí sua xna'an-ga nī kaja'a-i máá-i nuu máá Jító'o-yo jín núu-rí, chí súan nī jata'an iní Dios. ⁶ Te ja yúan ní kaka'an nī'in-ri jín Tito ja ná síjínu ndi'i-de tiñu luu yá'a jín-ró jíná'an-ró, nátu'un nī kejá'a-de sá'a-de núu. ⁷ Bueno kásá'a-ró taká-ni. Bueno kákandija-ró. Bueno káka'an-ro. Bueno kájuku'un iní-ro. Bueno kájítú iní-ro. Bueno kákundá'ú iní-ro rúu. Suni súan ná ndeá-ga tiñu luu yá'a sá'a-ró núsáa. ⁸ Na tú ká'an-ri nátu'un ká'an cháa tá'ú tiñu, chí sua ndé'é-rí nú kákundá'ú ndija iní-ro-í. Te jín modo kájítú iní sava-ga-i ná chíku'a-ri róo. ⁹ Chí a kájiní-ro tú'un luu ío iní Jesucristo, ja ní kundá'ú iní-ya róo. Te ja yúan ní nasándá'ú-ya máá-yá, vasa kúká-yá núu, náva'a koo kúká-ró jíná'an-ró sá'a tu'un nī kundá'ú-ya. ¹⁰ Te já'a-ri consejo yá'a nuu-ro. Andujin nī ka'io iní-ro sá'a-ró, te nī kejá'a-ró sá'a-ró. ¹¹ Núsáa te vina ío va'a ja ná síjínu ndi'i tuku-ró sá'a-ró. Te nátu'un nī kajítú iní-ro kejá'a-ró, vina te nú ndasa já'a túndó'o, suni súan kuá'a-ró. ¹² Chí nú kúu iní-yo kuá'a-yó, kuu kuá'a-yó ndasa náva'a-yó, nasu já nú tú naún náva'a-yó. ¹³ Chí nasu ká'an-ri tu'un yá'a ja ná kuíni jinu sava-i jín túndó'o, te

róo kuiñi ni'in-ró jíin túndó'o, ¹⁴ ch̄i sua kuní-ri já ná kóo ñn nuu. Te vina kua'a kañava'a-ró te kua'a-ró núu-í, ch̄i kánandi'i-ga-i, náva'a suni súan nú kua'a ñáva'a-i te kua'a-i nuu-ro, nú kánandi'i-ga-ro, náva'a ketá'an ñn nuu sá'a-ró. ¹⁵ Nátu'un yóso núu tutú: Chaa ni kanastútú kuá'a, tuká naún ní kéndoo, te chaa ni kanastútú yakú-ni, tuká naún ní kánandi'i-de, áchí. ¹⁶ Ko ná kúta'u-rí nuu Dios ja iní añú Tito ni ja'a-ya súni tu'un kájítú iní-ri ja kúu róo. ¹⁷ Chi ni jatá'ú ndija-de tu'un ni kaka'an-ri jíin-de, ko suni súan jítú iní-de ki'in-de ichi jáa-de nuu-ro jíná'an-ró, ch̄i súan kána kuu iní máa-de. ¹⁸ Te jíin-de kátájí-rí ñn ñani jaa-de nuu-ro. Te tiku'ni taká lado, kájatú'ún-i chaa-ún, ch̄i bueno jáni-de tu'un va'a. ¹⁹ Te nasu máa ñn ya'á, ch̄i suni taká tiku'ni ni chaa tiñu sikí-dé, ja kúu-de chaa chindéé tá'an jíin-rí jíin tiñu luu yá'a. Te kástútú-rí náva'a nakana jaa-i máa Jító'o-yo sá'a, te náva'a kuní-i ndasa kájito ndá'ú-ri nuu-í. ²⁰ Súan kásá'a-ri, náva'a ma ká'an ndiva'a ni ñn chaa sikí-rí, ndasa kinchaka-ri xu'ún kuá'a yá'a ja ní kaja'a-ró. ²¹ Kájítú iní-ri sá'a-ri tiñu jíin'ún, ko nasu máa ñn nuu máa Jító'o-yo, ch̄i suni súan jíin núu taká chaa. ²² Suni kátájí-rí ñani-ri jaa jíin-de jíná'an-de, ch̄i tiñu jítú iní chaa yá'a, tñi jínu ni kajito nchaa va'a-ri-de. Te ví'í-gá vina jítú-ga iní-de, ch̄i tuká yú'ú-de ja kúu róo. ²³ Ch̄i Tito, máa-de kúu chaa chindéé tá'an sátiñu jíin-rí ja sikí róo. Te sava-ga ñani-yo-ún, máa-de kákuu ndajá'a tiku'ni kákandija, te kánakana jaa-i Cristo sá'a-de. ²⁴ Te ná stá'an ndijin-ro núu-dé jíin núu taká tiku'ni ndasa kákundá'ú ndija iní-ro rúu, te ndasa tú ní kásátéyí sáni-ri máa-rí nuu-dé ja sikí róo.

9

¹ Ch̄i cuenta sikí xu'ún kájakin-ro já kuatíñu ñayivi ndóo, tú níni cháa-ga-ri tutu nuu-ro. ² Ch̄i a jiní-ri ja kúu iní-ro sá'a-ró. Ja yúan sátéyí-rí máa-rí nuu ñayivi ñúu Macedonia, ch̄i ká'an-ri ja ñúu Acaya, a ká'io tu'a-de onde kua andujin. Te modo ja ní kasá'a-ró, ni ndukanda iní sava-de ni sá'a. ³ Ko tájí-rí ñani-yo núu-ro náva'a tú sátéyí sáni-ri máa-rí sikí tiñu yá'a ja sikí róo, náva'a ná kóo tu'a-ró jíná'an-ró nátu'un ni ka'an-ri. ⁴ Ch̄i sanaa te jaa yaku chaa ñuu Macedonia jíin-rí. Te nú kuní-de róo, ja tú ká'io tu'a-ró, yúan-na te koo tuká nuu-rí jíná'an-ri jíin-ró, ja súan ni kaka'an-ri ja ká'io tu'a ndija-ró núu. ⁵ Ja yúan kánúu-gá ni ká'an nda'ú-ri jíin ñani-yo, já ná kúxnúu-de jaa-de nuu-ro, te ná sátu'a-de xu'ún já ní kakeyu'u-ro, náva'a koo tu'a nátu'un ñn ndatíñu ja kákuu iní-ro ní ja'a-ró, nasu já ní kastétuu-ri róo kúu. ⁶ Ko tu'un yá'a ká'an-ri: Chaa kakin táma, suni táma nástútú-de. Te chaa kakin kua'a, suni kua'a nástútú-de. ⁷ Ná ñn ná ñn-de ná kakín-de ndasa táva iní-de. Ma kúxí iní-de kuá'a-de, ch̄i nasu fuerza kúu. Ch̄i Dios, kúmani iní-ya jíin ñayivi kúsí iní já'a. ⁸ Te máa Dios kuu sá'a-ya já ná ndeá ndi'i tiñu luu nuu-ro, náva'a ná kayá-ro taká ndatíñu, náva'a nene kanda va'a-ró, te kuu kuá'a núu-ró ndá'a núu taká tiñu va'a. ⁹ Nátu'un yóso núu tutú: Onde jichá ni ja'a-ya núu ñayivi káta'an ndá'ú. Te tiñu ndaa sá'a-ya, nene kéndoo ní káni. Achí. ¹⁰ Te I'a já'a tata nuu cháa sáka, suni kuá'a-ya stáa kée-dé. Nakoko-ga itu-ro sá'a-ya. Te xndeá-ga-ya, te skuá'nu-ga-ya, tiñu ndaa sá'a-ró. ¹¹ Te ná kúkúká-ró jíin taká, náva'a kuu kuá'a kua'a-ro, te skáka-ri nuu-í. Te yúan sá'a ja kánakuatá'ú-i nuu Dios. ¹² Chi xu'ún kájakin-ro já kúu sikí tiñu yá'a, nasu níni nuu taká ñayivi ndóo chindéé tá'an jíin-i, ch̄i suni kua'a-í kánakuatá'ú núu Dios sá'a. ¹³ Te tiñu yá'a kúu ja jito nchaa róo. Te ja yúan kánakana jaa-i Dios sikí já káandatu-ro jíin já kájatú'ún-ró tú'un va'a Cristo. Chi va'a kákuu iní-ro kájakin-ro náva'a kuatíñu máa-i jíin sáva-ga-i. ¹⁴ Suni súan kájukan ta'u máa-i ja'a-ro jíná'an-ró. Ch̄i káñukuu xaan iní máa-i róo, sikí já ní sjá'a Dios tu'un luu ío iní-ya ní ja'a-ya

núu-ro. ¹⁵ Ná kúta'u-yo núu Dios, chi ni kiin ndiva'a-na-ya tá'u-yá ni ja'a-ya núu-yo.

10

Ja ní ka'an Pablo ja'a tíñu ndíso-de

¹ Ko ruu, Pablo, chi jín tú'un vitá iní, jín tú'un maní iní ío iní Cristo, ká'an nda'ú-ri jín-ró. Ruu, nú kánchaa-ri jín-ró, chi sá'a súchí ndija-ri iní-ri nuu-ro, ko nú kánchaa jíká-ri, chi a chúndéé-ni iní-ri ká'an ni'in-ri jín-ró. ² Yuán ká'an nda'ú-ri jín-ró vína, náva'a nú ni jaa-ri nuu-ro, te tú níni chúndéé iní-ri ka'an xa'an-rí, vasa jáni ndija iní-ri ja ká'an-ri súan nuu sáva-ga-de ja kájani iní-de ja kájika kuu yúkú-ni-ri. ³ Chi vasa kájika kuu-ri iní ñuyívi, ko tú kájatá'an-ri nátu'un kájatá'an-i iní ñuyívi. ⁴ Chi ja kájatá'an-ri jín, nasu ja kájatíñu-i iní ñuyívi kákuu, chi ja yí'i fuerza Dios kákuu. Te kuu xnáa-ún taká ndatíñu ni'in. ⁵ Káxnáa-rí taká tu'un kástátá'an-i, jín tú'un ja ndúkú sávixi máá, kuní kasu ichi náva'a ma kuní sava-ga-i nuu Dios núu. Ko tñn-ri so'o taká tu'un kájani iní-i, náva'a kuu kuandatu-i nuu Cristo. ⁶ Te ká'io tu'a-ri ja xndó'o-ri chaa tú kájandatu, onde nú ná skíkuu máá-ró kuándatu va'a-ró. ⁷ Nde'é-ró núu taká ndatíñu ndasa kájito. Nú ñn chaa jáni ndija iní-de ja yí'i-de nda'a Cristo, ná sá'a-de cuenta ja nátu'un yí'i máá-de nda'a Cristo, suni súan ruu. ⁸ Chi vasa sátéyí-ga-ri máá-rí sikí tíñu ni chaa-ya sikí-rí jíná'an-ri, te ma kúka nuu-rí sá'a, chi tíñu-ún ni chaa máá Jító'o-yo sikí-rí ja skuá'nu-ga-ri róo jíná'an-ró, nasu ja xnáa-rí róo. ⁹ Chi tú kuní-ri ja káni iní-ro ja ndúkú-rí síyú'ú-ri róo jín carta-ri. ¹⁰ Chi ío chaa káka'an ndija: Carta-de xa'an ndái, te ni'in ká'an, ko nú ni chaa-de, tú ndáján jító-de, te tu'un ká'an-de chi tú kaxáan, áchí-de. ¹¹ Te chaa-ún, ná sá'a-de cuenta ja nátu'un káka'an-ri jín carta nú ká'in jíká-rí, suni súan kákuu-ri jín tíñu nú ká'in-ri nuu-ro. ¹² Chi tú kákuni-ri kivi nduu-ri jín-de, ni ja skétá'an-ri máá-rí jín sáva chaa ja kájatú'ún-de máá-de. Máá cháa-ún, káchikuá'a-de máá-de ja máá-de, te káskétá'an-de máá-de jín tá'an-de, ko tú ká'io kájí iní-de ja súan. ¹³ Ko ruu, ma sjá'a-ri punto ja sátéyí-rí máá-rí, chi náni káa máá kú'a ni ja'a Dios nuu-rí, te jaa ku'a-ún onde nuu máá-ró jíná'an-ró. ¹⁴ Nasu kásjá'a-ri punto káskáa-ri ku'a-ri nátu'un tú ní jakoyo-ri nuu-ro núu, chi sua ruu kákuu ja xnáñúú ní jakoyo-ri onde nuu róo kájani-ri tu'un va'a Cristo. ¹⁵ Tú sjá'a-ri punto ja sátéyí-rí máá-rí sikí tíñu kásá'a inga chaa, ko káñukuu iní-ri ja ná yija-ga modo kákandija-ró, te súan ná ndeá xa'an-gá tíñu sá'a-ri jín róo jíná'an-ró, ¹⁶ náva'a kani-ri tu'un va'a ní-gá ñuu ío onde yata ñuu-ro. Súan te tú níni sátéyí-rí máá-rí sikí tíñu ja á ká'io tu'a ni sá'a inga chaa. ¹⁷ Ko chaa ja sátéyí-de máá-de, ná sátéyí-de máá-de sikí máá Jító'o-yo. ¹⁸ Chi nasu cháa ja játú'ún máá kúu ja kéndoo jíñú'ún, chi sua chaa ja máá Dios játú'ún-yá-de.

11

¹ Kuña ká'nu iní-ro ná ká'an-ri ñn tí'li tu'un katachi jín-ró. Kuña ká'nu iní-ro núsáa vii. ² Chi kúkuíñí-ri ja'a-ro jín tú'un kuíñí Dios, chi ni ja'ncha-ri tu'un ja stánda'a-rí róo jín ñn-ni yii, kúu máá Cristo, te stá'an-ri róo nuu-yá nátu'un ñn ña'an jáa íi. ³ Ko nátu'un ko, ni xndá'ú-tí Eva jín tú'un ndíchí-tí, súan yú'ú-ri jín-ró ja sánaa te sana nuu ja jiní tuní-ro, te sanaa te sía-ro modo kájí, modo ndoo, ja káchiñú'ún-ró Cristo. ⁴ Chi nú inga chaa chaa, te kani-de tu'un inga Jesús nuu ja á ni kajani-ri nuu-ro, xí nú kватá'ú-ró inga espíritu nuu ja á ni kajatá'ú-ró, xí ingá tu'un nuu ja á ni kachu'un iní-ro, a jiní-ri ja bueno kájandéé iní-ro jín. ⁵ Chi apóstol yúan, vasa kúñá'nu xa'an-dé ká'an-de, ko tú

kánúú kúti-dé kanduú-de ruu, jáni iní-ri. ⁶ Chi vasa tú jákuta'an ka'an-ri, ko ndíchí-ri, te ndivii táká yá'á, a nī kastá'an kájí-ri nuu-ro jíná'an-ró. ⁷ Te ruu, nī nasásúchí-ri máá-ri náva'a kendo jínú'ún-ró, te tú ní xíkó-ri tu'un Dios nuu-ro. Te kuachi nī kivi-ri ja ní sá'a-ri súan náún. ⁸ Nī tevíchí-ri sava-ga tikuní ja ní tñin-ri xu'ún-i, náva'a jaa-ri kuatíñu-ri nuu-ro. ⁹ Chi ná kánchaa-ri jín-ró núú, te nī nandi'i-ri yaku najín, ko tú ní stáa-ri sikí ní ñn-ró. Chi vasa nī nandi'i-ri, ko ñani-yo já ní kikoyo-de ichi ñúú Macedonia, nī kaja'a kua'a-dé nuu-ri. Te tú ní stá'an kuti-ri róo jíná'an-ró, te nī ma sá'a-ri. ¹⁰ Te jín tñu yá'a ná sátéyí-ri máá-ri. Ma kasú-de nuu-ri ja súan ka'an-ri ní ndáñúú Acaya núsáá, chi tu'un ndija Cristo ká'an-ri. ¹¹ Te naja. Tú kúndá'ú iní-ri róo náún. Máá Dios, a jiní-ya. ¹² Ko sá'a-ga-ri tñu sá'a-ri yá'a, chi chaa-ún, kásatéyí-de máá-de, kándúkú-de cuestión, káka'an-de ja ñn núú-ni kásatíñu-de jín-ri, ko ma kúndé-de, chí kasu-ri nuu-dé. ¹³ Chi chaa yúan, apóstol falso kákuu-de. Te máni káxndá'ú-de jín tñu kásá'a-de. Ko kásá'a-de máá-de ja apóstol Cristo kákuu-de. ¹⁴ Nasu tñu naa iní-yo ndé'é-yó kúu, chí suni máá Satanás, násama máá, te ndúu ndajá'a ndíi ncháa. ¹⁵ Ja yúan, nasu tñu káxáan kúu, chí chaa kájatíñu nuu já'ú, kánasá'a-de máá-de, te kásá'a-de ja chaa kájatíñu ndaa kákuu-de. Te jín yá'u tñu kásá'a máá-de, súan naa-dé. ¹⁶ Ná ká'an-ri inga jínu. Ni ñn chaa, ma káni iní-de ja chaa katachí kúu-ri. Te nú súan, ná kuátá'ú-ró rúu vasté nátu'un ñn chaa katachí, náva'a kuu sátéyí-ri máá-ri ñn tí'li-ga núsáá. ¹⁷ Tu'un ká'an-ri yá'a, nasu ní tá'ú tñu máá Jító'o-yo, chí sua ká'an-ri nátu'un ká'an chaa katachí. ¹⁸ Chí tñi-de, kásatéyí-de máá-de ndasa kákuu-de jín modo kásá'a ñayivi. Te ruu, suni ná sátéyí-ga-ri máá-ri núsáá. ¹⁹ Chí kákuu va'a iní-ro kájanatu-ro núu chaa káñáá xini, chí chaa ká'io kájí iní kákuu-ró. ²⁰ Chí nú ñn chaa taan-dé róo, sátíñu sáni-ró, xí nú ñn chaa kee-dé sikí-ro, xí nú ñn chaa kuanchaa-de ndatíñu-ró, xí nú ñn chaa sáñá'nu-de máá-de, xí nú ñn chaa stují-dé yikí núu-ro, bueno kájanaté iní-ro jín-de jiní-ri. ²¹ Kúka nuu-ri, chí vitá máá-ri te ja yúan tú ní kásá'a xaan-ri súan, áchí-ri vii. Chí nátu'un chúndéé iní inga chaa sátéyí-de máá-de, suni súan ruu chúndéé iní-ri ká'an-ri tu'un katachí. ²² Chaa hebreo kákuu-de náún. Suni ruu. Chaa Israel kákuu-de náún. Suni ruu. Tata Abraham kákuu-de náún. Suni ruu.

Tundó'o nī jito Pablo sikí tú'un-ya

²³ Chaa kájatíñu nuu Cristo kákuu-de náún. (Ká'an-ri nátu'un chaa kátachí.) Ko ruu ví'i-gá. Kua'a-gá tñu sá'a-ri. Nasaa vuelta kákuu-de yunu xíi sukun-ri. Xaan-gá já'an-ri vekaa. Nī kuu kua'a jínu káku-ri kuu-ri. ²⁴ Chaa judío, ñn-na te jínu uu xiko cuarta nī kaja'a-de ruu u'un vuelta. ²⁵ Uní jínu nī ki'in-ri yunu xíi. ñn jínu nī ki'in-ri yuu. Uní jínu nī ta'u barco-ri. ñn ñúú te ñn ndúú nī kaxndéé ñinu-ri nuu kúnú ndúcha mar. ²⁶ Kua'a jínu nī ja'an jíká-ri ichi. Nī kuu káku-ri nuu yúcha. Nī kuu káku-ri nuu ñáku'i'ná. Nī kuu káku-ri nuu ñáyivi ñúu-ri. Nī kuu káku-ri nuu ñáyivi sñn nación. Nī kuu káku-ri iní ñuu. Nī kuu káku-ri máá iní ñu'un té'é. Nī kuu káku-ri nuu mar. Nī kuu káku-ri ma'ñú ñaní tú ká'jin ndaa. ²⁷ Nī kuitá-ri. Nī kana tain-ri. Nī sátíñu-ri. Kua'a jínu nī kuu já'ni-ri máá-ri numá'ná. Nī kuu jí'i-ri so'ko, te jichí-ri nducha. Ió kua'a kivi tú ní'in-ri kee-ri. Nī kuu tá'an vijin-ri te jika kuu víchí-ni-ri. ²⁸ Te sikí táká tundó'o tá'an-ri-ún, ío inga. Chi taká kivi nákaní xaan iní-ri te jítú iní-ri ja kúu taká tikuní káandíja. ²⁹ Ndé ñayivi vitá iní-i, te ruu tú vitá iní-ri náún. Ndéja kánangava nuu kuachi sá'a inga chaa, te ruu tú ndúkijí xini-ri náún. ³⁰ Te nú kánúú sátéyí-ri máá-ri, te ná sátéyí-ri máá-ri sikí já vitá iní-ri. ³¹ Máá Dios, Táa Jító'o-yo Jesucristo, ja kánakana jaa-i-ya ní káni ní kúia, a jiní-ya já tú xndá'ú-ri. ³² Iní ñuu Damasco nī sá'a gobernador jín-ri, chaa tá'ú tñu

ndañúu t̄in rey Aretas, ja ní k̄aindasu-de yuñúu cháa Damasco, ja t̄in-de ruu kákuni-de núu. ³³ Ko in̄i ñ̄n j̄ika n̄i k̄andee-ri. Te n̄i k̄akiñi'in-i ruu yaú ventana. Te n̄i k̄askúun-i ruu j̄ika vé'e nama ñúu Damasco. Te súan n̄i k̄aku-ri in̄i nda'a cháa-ún.

12

¹ N̄ini s̄atáyíí-ri máá-ri ja máá-ri vasa tú ní'in t̄iñu. Ka'an-ri sik̄i tú'un n̄i stá'an ndij̄in máá J̄ito'o-yo núu-ri j̄ín ja ní skóto-ya rúu. ² Jiní-ri nuu ñ̄n cháa yí'i-de nda'a Cristo, ja ío ux̄i kuun kuiá n̄i ndéché cháa-ún n̄i ja'an-de onde andíví uní. Te nú j̄ín yíki kúñu-de, xí naún, tú jiní-ri, xí ní xndóo-de yiki kúñu-de, tú jiní-ri. Dios kúu I'a jiní. ³ Te jiní-ri cháa-ún. Te nú j̄ín yíki kúñu-de, xí ní xndóo-de yiki kúñu-de, tú jiní-ri. Dios kúu I'a jiní. ⁴ Ja ní ndéché-de n̄i ja'an-de onde nuu jardín andíví. Te yúan n̄i jini so'o cháa-ún tu'un sa'í, ja má kúu kastu'ún ní ñ̄n cháa. ⁵ Sik̄i cháa-ún, ná s̄atáyíí-ri máá-ri, ko ja j̄ín máá-ri, ja máá-ri, ma s̄atáyíí-ri máá-ri, ch̄i sua nú j̄ín tú'un vitá in̄i-ri te kuu. ⁶ Nú kuní-ri s̄atáyíí-ri máá-ri, tú káñáá xin̄i-ri. Ch̄i ka'an ndaa-ri. Ko ma sá'a-ri. Ko ma ká'an-ri súan, ch̄i sanaa te ñ̄n cháa kani-ga in̄i-de ja súkún-ga ku'a-ri vásá ja jiní-de ruu, xí ja j̄ini so'o-de tu'un-ri. ⁷ Ch̄i sik̄i ja ní stá'an ndij̄in kua'a-yá nuu-ri, tú kuní-ya ja ja'a ku'a sáñá'nu-ga-ri máá-ri. Ja yúan ní cháa ñ̄n kue'e nuu-ri. Te ñ̄n yuch̄i Satanás kúu-ún, n̄i stuj̄i núu-ri, náva'a tú ja'a ku'a kus̄i in̄i añú-ri j̄ín máá-ri. ⁸ Ja yúan ní kuu un̄i j̄inu ká'an nda'ú-ri j̄ín máá J̄ito'o-yo, ja ná cháxio-ya-ún kí'in. ⁹ Te n̄i ka'an-ya j̄ín-ri: Tú n̄ini, ch̄i tu'un luu ío in̄i-ri kúu ja kánúu núu-ro, ch̄i nú ká'io vitá in̄i ñ̄ayivi, yúan-na te fuerza-ri ná yija in̄i-i, áchí-ya. Ja yúan kús̄i xa'an in̄i-ri s̄atáyíí-ri máá-ri sik̄i ja vitá in̄i-ri, náva'a ná kúncháa fuerza máá Cristo j̄ín-ri. ¹⁰ Ja sik̄i yúan kúu ja xa'an kús̄i in̄i-ri j̄ín tú'un vitá in̄i, j̄ín tú'un kástá'an-i ruu, j̄ín tú'un nándi'i-ri naj̄ín, j̄ín tú'un káchindik̄in-i ruu, j̄ín tú'un tá'an-ri tundó'o ja sik̄i Cristo. Ch̄i hora ío vitá-ri, máá hora-ún ío ndáján-ri. ¹¹ Cháa káñáá xin̄i sá'a-ri máá-ri ja súan s̄atáyíí-ri máá-ri. Ko máá-ró, n̄i kastétuu-ró rúu, ch̄i sua ka'an-ro ja'a-ri j̄iná'an-ró núu. Ch̄i ni tú kuí'a kuti cháa kúu-ri nuu apóstol kákuu ví'í-gá-ún, vasa tú na t̄iñu-ri. ¹² Te ma'ñú táká-ro ní io ndija taká tuni n̄i sá'a-ri cuenta apóstol, j̄ín táka paciencia j̄ín tuní, j̄ín t̄iñu ñá'nu, j̄ín t̄iñu náa in̄i-yo ndé'é-yó. ¹³ Naún ta'u kuí'a n̄i ni'in-ro vásá sáva-ga tikun̄i kákandíja, ch̄i máni ja tú ní stáa kuti-ri sik̄i-ro. Sá'a tuká'nu in̄i nuu-ri ja súan n̄i sá'a ndiva'a-ri j̄ín-ró.

Ja kuní Pablo ki'in-de vuelta un̄i sándaq-de t̄iñu-i

¹⁴ Te vina a ío tu'a-ri ja jáa-ri nuu-ro vuelta un̄i. Ko nasu ja stáa-ri sik̄i-ro j̄iná'an-ró, ch̄i nasu ndát̄iñu-ró kuní-ri, ch̄i róo kuní-ri. Ch̄i se'e, tú modo kaya-i ja kúu táa-i, ch̄i sua kaya táa ja kúu se'e-de. ¹⁵ Ko ruu ch̄i kús̄i in̄i-ri kanu-ri cuenta máá-ri, te vasa onde máá-ri ná s̄ij̄ita ndi'i-ri máá-ri sik̄i añú-ro. Sik̄i ja kúndá'ú xa'an-gá in̄i-ri róo, ja yúan nú ku'a kákundá'ú in̄i-ro rúu, náún. ¹⁶ Ja jáan, ko ruu, vasa tú ní stáa kuti-ri sik̄i-ro, ch̄i sua n̄i t̄in yátá-ri róo, ch̄i cháa maña kúu-ri káka'an-ro. ¹⁷ Jaán, j̄ín ñ̄n tá'an cháa n̄i tájí-ri n̄i jaá nuu-ro, ní xndá'ú-ri róo, náún. ¹⁸ N̄i ka'an nda'ú-ri j̄ín Tito jaá-de, te n̄i tájí-ri ñ̄n ñani kujaa j̄ín-de. Te xí sanaa ní xndá'ú Tito róo. Nasu j̄ín ñ̄n-ni xin̄i kájika kuu-ri náún. Te nasu ñ̄n-ni ichi kájika-ri náún. ¹⁹ Kájani in̄i-ro ja kándúkú-ri ka'an-ri ja'a máá-ri nuu-ro náún. Máá Dios jiní-ya ja káka'an-ri tu'un Cristo. N̄ani máni, taká yúan kásá'a-ri náva'a ná yija-ga in̄i-ro. ²⁰ Ch̄i yú'ú-ri ja sanaa nú ná jáa-ri, te ma ní'in-ri róo nátu'un játa'an in̄i máá-ri. Ni róo, ma játa'an in̄i-ro rúu. Ch̄i sanaa kákanaá-ro, kákukuásún in̄i-ro, kákiti in̄i-ro, kásás̄in-ró máá-ró,

káka'an tú'ún sikí tá'an-ró, kákutuku iní-ro kájito tá'an-ró, kásávi-xi-ro máá-ró, tú kété'an kásá'a-ró. ²¹ Chi nú sanaa jáa tuku-ri, yúan-na te kuka nuu-rí sá'a Dios kuni-ro jíná'an-ró. Te ndukuí'a iní-ri sá'a kua'a cháa kásá'a kuachi ichi yatá, chi tú kákuni-de nakani iní-de sikí táká tiñu chá'an kásá'a-de, ja kásá'a téné-de, ja kásá'a kuaxán-de.

13

¹ Ya'á kúu vuelta uní ja jáa-ri nuu-ro jíná'an-ró. Te jín tú'un ka'an uu xí uní testigo te kundaá taká tiñu. ² A ni kana jín-rí nuu ñáyivi ní kásá'a kuachi-ún, te suni nuu sáva-ga-i. Te vina vasa jíká kánchaa-ri, ko kána jín tuku-ri nuu-í, ná ni ka'an-ri kiví ní jaá-ri vuelta uu ni kánchaa-ri jín-ró chi nú jaá-ri inga jínu, te ma ká'an vitá-ri jín-i. ³ Chi kájikan-ro prueba ja nú ndaa ká'an Cristo ja ká'an-ri yu'u núu-yá. Te I'a-ún, tú vitá-ni jíku-ya já'a róó, chi sua jíku-ya jín fuerza ja'a róó jíná'an-ró. ⁴ Chi vitá-ya te ni jí'i-ya jíká cruz, ko chakú-ya sá'a fuerza Dios. Te suni súan yóó, vitá iní-yo jín-yá, ko kúkuéé-ga te kuchaku-yo jín-yá sá'a fuerza Dios ja'a yóó jíná'an-yó. ⁵ Ná nándúkú víi máá-ró sikí máá-ró, te kuni-ro nú kákandíja va'a-ró xí túu, chi sanaa te ká'jin-ga-ro núu kuachi. Xí tú kájiní-ro máá-ró já ncháá Jesucristo iní-ro náún, te nú ma kéndoo kuí'a-ro. ⁶ Ko ñúkuu iní-ri ja ná kuni-ro jíná'an-ró já rúu tú kákendoo kuí'a-ri. ⁷ Te kájikan ta'u-rí nuu Dios, náva'a ma sá'a-ró ní ñn tiñu ñáá jíná'an-ró, ko nasu sikí já ná kúndéé-rí kéndoo va'a-ri. Chi kuni-ri ja ná kúndéé-ró sá'a-ró tiñu va'a, vasa ruu ná kóo-ri nátu'un cháa kéndoo kuí'a, ni jini-ro. ⁸ Chi ma kúu kasu-ri ichi tú'un ndaa, chi máni sua skáka-ri tu'un ndaa. ⁹ Ja yúan kákusi iní-ri nú vitá iní-ri, te róó, nú ká'io fuerza iní-ro. Te kájikan ta'u-rí ja ná yíja va'a-ga iní-ro. ¹⁰ Ja yúan vasa kánchaa jíká-rí, te cháa-ri taká tu'un yá'a nuu-ro, náva'a tú kundii-ri nuu-ro te ka'an xaan-rí jín-ró. Chi ni ja'a máá Jító'o-yo fuerza-ya núu-rí ja skuá'nu-ri róó, nasu já xnáa-rí róó. ¹¹ A ni ka'an-yo núsáá, ñáni. Ko ío ñn máá tú'ún-na tu'un ka'an-ri jín-ró. Ná kóo si iní-ro. Ná síyija-ga-ro máá-ró. Ná sándéé iní-ro jíná'an-ró. Vindáa vinené ná kúxiukú-ró. Te máá Dios, I'a ndíso tu'un kuaká'nu iní, jín tú'un kúndá'ú iní, ná kúnchaa-ya jín-ró jíná'an-ró. ¹² Nú káka'an-ro jín tá'an-ró te ndoo titú tá'an-ró. Taká ñáyivi ndóo, káka'an-i ja ná sándéé iní-ro jíná'an-ró. ¹³ Tu'un luu ío iní máá Jító'o-yo Jesucristo jín tú'un kúndá'ú iní Dios yóó, jín tú'un kété'an ká'nu-yó jín Espíritu Santo, ná kóo jín táká-ro jíná'an-ró. Súan ná kóo. Amén.

LA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS GALATAS YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU GALACIA

Sa'an kúta'u

¹ Máá-rí Pablo kúu apóstol. Ko nasu ñáyivi ní kásá'a, ni nasu ñin ñáyivi ní káchaa tiñu sikí-rí, chí máá Jesucristo jíin máá Táa-yo Dios, I'a ni naschakú-ya Jesús ma'ñú ndíyi. ² Te onde jíin táká ñani káxiukú jíin-rí yá'a, káchaa-ri tutu nuu táká tikuní kákandíja ní ndáñuu Galacia. ³ Tu'un luu ío iní, jíin tú'un kuaká'nu iní, ja kí nuu máá Táa-yo Dios, jíin ja kí nuu máá Jító'o-yo Jesucristo, ná koo jíin-ró jíná'an-ró. ⁴ Chí I'a-ún ni soko-yá máá-yá ja sikí kuáchi yóó, náva'a tava-yá yóó iní ñuyivi ñáá yá'a, nátu'un jata'an iní máá Táa-yo Dios. ⁵ Ja yúan ná nákana jaa-yó-yá ní káni ní kuiá. Amén.

Sikí ja tuká inga tu'un ndaa ío

⁶ A ni kana-ya xiní-ro sikí tú'un luu ío iní Cristo. Te náa iní-ri ndé'é-ri naja xa'an yachí ni kaskéndo-ro-yá, te ni kakivi nduu-ro sikí inga tu'un. ⁷ Ko tú kuti inga tu'un va'a ío, vasa ío ñáyivi kaská'an róó, te kákuñi-i nasama-i tu'un va'a Cristo. ⁸ Ko sanaa te ruu jíná'an-ri, xí ñin ndajá'a ándívi, káni ñin inga tu'un nuu-ro jíná'an-ró, te nú tú keta'an jíin tú'un ni kajani-ri nuu-ro-ún, ná náa cháa-ún. ⁹ Nátu'un a ni kaka'an-ri jíin-ró, suni súan ká'an tuku-ri vina: Nú ndé cháa jáni ñin inga tu'un nuu-ro, te nú tú keta'an jíin tú'un ni kajatá'ú-ró-ún, ná náa cháa-ún. ¹⁰ Te á ñáyivi xí Dios kuatú'ún rúu kuní-ri, xí ndúkú-rí ja kúsi iní ñáyivi sá'a-ri náún. Ko jandaa ká'an-ri jíin-ró ja násu mozo Cristo kúu-ri nú súan ná ndúkú-rí sá'a-ri ja kúsi iní ñáyivi núú.

Onde nuu Dios vai tu'un ká'an Pablo

¹¹ Ko kástu'ún-rí nuu-ro jíná'an-ró, ñani, ja tú'un va'a ja ní jicha nuu kua'an ni sá'a-ri, nasu tú'un ñáyivi kúu. ¹² Chí nasu ñin ñáyivi ní stá'an tu'un yá'a nuu-rí, ni tú ní kútu'a-ri sá'a ñáyivi, chí Jesucristo ni stá'an ndijin-ya núu-rí. ¹³ Chí a ni kajini tu'un-ró rúu, ndasa ni sá'a-ri sáa, ná ni chiñú'ún-rí tu'un judío, te ni chindikín téyí-rí tikuní Dios, te xndí'i-ri-i kuní-ri núú. ¹⁴ Te ni kutu'a-ga-ri jíin sá'an judío vásá sáva ñáyivi ká'nu jíin-rí. Te ni jítu-ga iní-ri jíin táninu vuelú-ri. ¹⁵ Te ni teta'an-ya rúu onde ná ñú'un-ri chíi náa-ri. Te jíin tú'un luu ío iní-ya ní kana-ya xiní-rí. ¹⁶ Te nuu ní kusí iní Dios ja jíin rúu te stá'an ndijin-ya Sé'e-ya, náva'a kani-ri tu'un-ya núu ñáyivi ñin nación, yúan-na te tú ní jiká tu'ún kúti-rí ni ñin ñáyivi. ¹⁷ Ni tú ní já'an-ri ñuu Jerusalén nuu cháa ja á kákuu apóstol vásá rúu. Chí ni ja'an-ri ñuu Arabia. Yúan-na te ni no'on tuku-ri ñuu Damasco. ¹⁸ Yúan-na te onde nuu uní kuiá, te ni ja'an-ri ñuu Jerusalén, ni jandé'é-ri Pedro. Te ni kanchaa-ri xia'un kivi jíin-de. ¹⁹ Ko tú ní jiní-ri nuu inga apóstol, chí ñin-ni nuu Jacobo ñani máá Jító'o-yo ní jiní-ri. ²⁰ Tu'un yá'a cháa-ri nuu-ro, te a jiní Dios ja tú xndá'ú-ri. ²¹ Yúan-na te ni ja'an-ri ní ndáñuu Siria jíin Cilicia. ²² Ko tikuní kákandíja nuu Cristo iní ñuu Judea, tú ní kánakuñi kuti-í ruu. ²³ Máá ní kajini tu'un-ni-i káka'an: Chaa-ún ni chindikín-de yóó sáa. Te xndí'i-de tu'un kákandíja-yó kuní-de núú, ko a jani-de tu'un yá'a vina. Achí-i. ²⁴ Te ni kanakana jaa-i Dios ja súan ni sá'a-ya jíin-rí.

2

¹ Yúan-na te onde nuu uxí kuun kuíá, te nì ja'an tuku-rì ñuu Jerusalén jíin Bernabé, te suni nì jaka-rì Tito nì ja'an jíin-rí. ² Te nì ja'an-rì, chì súan nì tá'ú ndijín-ya tíñu nuu-rí. Te nuu cháa ñá'nu nì kastu'ún sá'í-rì naún tu'un jáni-rì nuu ñáyivì sìn naciòn, chì sanaa ní jika kuu sáni-rì, xí káka kuu sáni-ga-rì jáni inì-rì. ³ Ko Tito, ja jíka-de jíin-rí, vasa cháa ñuu Grecia kúu-de, tú ní kástétuu-de cháa xitì ndúu-de. ⁴ Te nì io ñani kándañáá, nì kivi koyo sa'í-de, náva'a koto yu'u-dé ndasa kájika kuu ndicha-na-yo ní sá'a Jesucristo, chì kákuni-de nduu tuku-yó mozo. ⁵ Ko ni ñn hora tú ní kájandatu-rì nuu cháa-ún, chì kuní-rì ja ná kéndoo tu'un ndaa tu'un va'a jíin-ró jíná'an-ró. ⁶ Te cháa ja káka'an-i ja kúñá'nu-de, ko tú ní sá'a-rì cuenta ndasa káa-de, chì Dios, tú ncháá nuu-yá ñáyivì. Tuká naún ní stá'an cháa ñá'nu-ún nuu-rí. ⁷ Chì sasua nì kajini-de ja ndíso-rì tíñu ja jáni-rì tu'un va'a nuu ñáyivì sìn naciòn, nátu'un Pedro jíin ñáyivì judío, ⁸ chì I'a sátiñu jíin Pedro ja jáni-de tu'un nuu ñáyivì judío, suni I'a-ún sátiñu jíin-rí jíin ñáyivì sìn naciòn. ⁹ Te káka'an-i ja Jacobo jíin Cefas jíin Juan kákuu cháa kándituu tiku'nì. Te nuu ní kajini-de ndasa ku'a nì ja'a-ya tú'un luu máa-yá inì-rì, yúan-na te nì káka'an manì-dé jíin-rí jíin Bernabé. Te nì kasánda-rì ja kingoyo máa-rí nuu ñáyivì sìn naciòn. Te kingoyo máa-de nuu ñáyivì judío. ¹⁰ Máni kákuni-de ja ná núku'un inì-rì koto-rì ñáyivì káta'an ndá'ú, ko suni yuán ñúkuu inì máa-rí sá'a-rì núú.

Modo kéndoo ndaa-yo núu Dios

¹¹ Ko nuu ní jaá Pedro ñuu Antioquía, te nì kana jíin-rí nuu-dé, chì kuachi nì sá'a-de. ¹² Chì onde ná té chakoyo-ga yaku cháa nì tájí Jacobo, te nì yee Pedro staa jíin ñáyivì sìn naciòn. Yúan-na te nì chakoyo cháa-ún, te nì kuxio-ni-de nì sásin-de máa-de, chì nì yu'ú-de nì jito-de cháa judío. ¹³ Te sava judío kákandíja, nì kasá'a uu xini jíin-de. Te jíin uu xini-dé nì kaxndá'ú-de onde máa Bernabé. ¹⁴ Yúan-na te nì jini-rì ja tú kájika ndóo-de nátu'un ká'an ndaa máa tú'un va'a, te nì kachi-rì jíin Pedro jito nuu táka-de: Róo kúu-ró cháa judío, te sá'a-ró nátu'un sá'a ñáyivì sìn naciòn, te tú sá'a-ró nátu'un sá'a ñáyivì judío, te naja stétuu-ró ñáyivì sìn naciòn nduu-i ñáyivì judío núsáá. ¹⁵ Chì yóo, cháa nì kakaku ñuu judío kákuu-yó, nasu ñáyivì sìn naciòn kándiso kuachi kákuu-yó. ¹⁶ Chì a kájini-yo já tú ni ñn ñáyivì kéndoo ndaa-i jíin tíñu skíkuu-i ja tá'ú ley, chì onde nú kándíja-yó Jesucristo. Te máa-yó, a kákandíja-yó Jesucristo, náva'a kéndoo ndaa-yo jíin tú'un kándíja-yó Cristo, chì jíin tíñu tá'ú ley, ni ñn ñáyivì ma kéndoo ndaa kuti-í. ¹⁷ Te nini kuní-yo kéndoo ndaa-yo jíin tú'un Cristo, te nì kajini-yo já ío kuachi-yó, Núsáá te Cristo sá'a-ya kuáchi náún. Túu. ¹⁸ Chì nú naki'in tuku-rì ja ní skána-rì-ún, te kuachi sá'a-rì núsáá. ¹⁹ Chì ruu, a nì kenda-rì chii ley, chì nì jì-rì nì sá'a máa ley. Te vina, a chakú-rì nuu Dios. ²⁰ Nì jì-rì jìka cruz jíin Cristo, te chakú-rì. Ko nasu rúu kúu ja chakú, chì Cristo kúu I'a chakú inì añú-rì. Te modo ja chakú-rì inì ñuyivì yá'a vina, kúu ja kándíja-rì nuu Sé'e Dios, chì nì kundá'ú inì-ya rúu, te nì soko-yá máa-yá ja rúu. ²¹ Nasu jasú-rì nuu tú'un luu ío inì Dios, chì nú kéndoo ndaa ñáyivì jíin tú'un tá'ú ley, yúan-na te nì jì sáni-ni Cristo núú.

3

¹ Te róo ñáyivì Galacia ja xini ñáá, ndé cháa nì tñn yátá róo. Naja tú kájandatu-ro núu tú'un ndaa. Chì a nì stá'an ndijín-rì nuu-ro ndasa nì jì Jesucristo jika cruz. ² Máa ñn tu'un jìka tu'un-rí róo: Ndasa nì kani'in-ro Espíritu, á ja ní skíkuu-ró tíñu tá'ú ley, xí já ní kándíja-ró tú'un nì kajini so'o-ró.

³ Súan kákuñáá xini-ro náún. Ni kakejá'á-ró jíin máá Espíritu, te vina jíin modo yúkú máá-ró kuáyija-ró náún. ⁴ Te taká tundó'o ni ndo'o sáni-ró náún. Ko jáni ini máá-rí ja tú ní kúu sáni. ⁵ Te máá-yá, chi ni ja'a-ya Espíritu-ya núu-ro, te sá'a-ya tíñu ñá'nu ma'ñú-ró. Te á sá'a-ya jíin já ní skíkuu-ró tú'un tá'ú ley, xí sá'a-ya jíin já ní kandíja-ró tú'un ni kajini so'o-ró.

Tu'un ni keyu'u-yá nuu Abraham

⁶ Nátu'un Abraham, chi ni kandíja-de nuu Dios, te ni chi'i-ya cuenta-de nátu'un ja á ni kendo ndaa-de. ⁷ Vina te kuni-ro núsáá, chi taká chaá ja kákandíja, yuán kákuu se'e Abraham. ⁸ Onde ná té chá'an-ga kuu, te ni jini tutu i ja in kivi te skéndo ndaa Dios ñayivi sín naciún nú kandíja-i. Ja yuán, jíin kivi ní ja'an tu'un va'a nuu Abraham: Onde jíin róó, ná kendo ndatu taká ñuu, áchí-ya. ⁹ Núsáá te ñayivi kákandíja vina, ká'io ndatu-i jíin Abraham, chaá ni kandíja. ¹⁰ Yí'i tasi siki taká ñayivi já kákandíja-i kaku-i nú ná skíkuu-i tu'un tá'ú ley, chi súan yóso núu tutu: Yí'i tasi siki taká ñayivi tú skíkuu taká tu'un ja yóso nuu tutu tá'ú tíñu, áchí. ¹¹ Te a jini kaji-yó já tú ni in ñayivi kendo ndaa-i ichi núu Dios sá'a ley jíin-i. Te ñayivi ndaa, chi siki já kándíja-i te kuchaku-i. ¹² Chi nasu chí tu'un kándíja vai ley. Chi ká'an ley: Ñayivi skíkuu ya'á te kaku-i kuchaku-i jíin, áchí. ¹³ Te Cristo ni nakuaan-ya yóó chi tasi já ní sá'a ley. Te ni ndiso-ya tasi-yo. Chi yóso núu tutu: Yí'i tasi taká ñayivi ndíta kaa jika yúnu, áchí. ¹⁴ Nava'a tu'un i, já ní keyu'u-yá nuu Abraham, ná jaá nuu ñayivi sín naciún sá'a Cristo Jesús, nava'a ná kándíja-yó-yá, te ni'in-yo Espíritu ja ní keyu'u yá sáá. ¹⁵ Nani, ná kani-ri in tu'un nuu-ro nátu'un ká'an-yo ndikivi. Nú ío in acta, te vasa ñayivi ní sá'a, te nú a ni kukútu, ni ma kúu nda'va-ga, te ni ma kúu jukoso-ga. ¹⁶ Nuu Abraham jíin núu já kúu tata-de, ni keyu'u-yá. Tú ká'an: Nuú já kákuu tata-de, na tú ká'an siki já kuá'a, chi ká'an siki já in-ni: Nuú já kúu tata-ro, áchí. Yuán kúu Cristo. ¹⁷ Súan kuni ka'an-ri: Tú kúu nda'va ley máá acta ja ní sákútu Dios onde jíin kivi. Ni tú kúu sijita ley tu'un ja ní keyu'u-yá, chi onde ná kuun ciento oko uxi kuiá já ní keyu'u-yá-ún, yúan-na te ni chaá ley. ¹⁸ Chi nú jíin siki ley kii ta'u-yo, núsáá te tuká játíñu tu'un ni keyu'u-yá. Ko siki tú'un ja ní keyu'u-yá-ún kúu ja ní ja'a-ya tá'u núu Abraham.

Náún ní'in tíñu máá ley

¹⁹ Te ndénu játíñu ley núsáá. Chi ni kuva'a ley ja kúu siki ñayivi ní kasáña'mu, te vásá ní chaá tata ja ní keyu'u-yá sáá, te ndaja'a ándivi ní súngeo tu'un-ún jíin in ja ní kuu yu'u núu. ²⁰ Te nú ío ja kúu yu'u núu, ko nasu jíin máá in-ni kándi, ko Dios, chi máá in-ni-ya. ²¹ Núsáá te ley, jito u'u tu'un ni keyu'u Dios náún. Túu, chi nú ley kuu naschakú yóó núu, yúan-na te kuu kendo ndaa ndija-yó sá'a ley núu. ²² Sáá te ni keyu'u-yá siki ñayivi kándíja nuu Jesucristo. Te tutu i ley ni jasú taká-i chi kuachi, nava'a ni'in-í tu'un-ún nú kandíja-i-ya. ²³ Ko onde ná té chaá-ga tu'un-ún ja kándíja-yó, te ni kayi'i-yó ndá'a ley. Chi ley ni ndito yóó, onde kivi kándíja-yó tú'un ja ní kenda ndijin kuée-ga. ²⁴ Núsáá te ley kúu máá já ní chi'i yóó nda'a Cristo, nava'a kandíja-yó-yá te kendo ndaa-yo. ²⁵ Ko vina ni chaá tu'un-ún ja kándíja-yó-yá, te tuká yí'i-yó ingá nda'a. ²⁶ Chi siki já kákandíja-ró Cristo Jesús, te ni kanduu-ró sé'e Dios. ²⁷ Chi taká róó, ja nátu'un skuánducha Cristo ini-ro, suni nátu'un Cristo káindí-ró. ²⁸ Tú judío ío, ni ñayivi griego. Tú mozo ío, ni ñayivi jika kuu ndicha-na. Tú chaá ío, ni ña'an. Chi taká róó, in-ni káy'i-ró ndá'a Cristo Jesús. ²⁹ Te nú Cristo kúu ja xín róó, núsáá te tata Abraham kákuu-ró, te ni'in-ro tá'u-ro já ní keyu'u-yá-ún nuu máá-de.

4

¹ Te ná ká'an-ri jíin-ró: ìn suchí já xín tá'u, te vasa tìn-i so'o taká-ni, ko nú nini lúli-i, ìn-ni kúu-i jíin mozo. ² Chì sua kánde-i chíi cháa tìn so'o-i jíin chíi cháa ndító ndatíñu-i, onde ná jínu kivì ní jani táa-i. ³ Suni súan yóó, ná lúli-yó núú, te nì kajandatu sáni-yó núu táninu ñuyívi. ⁴ Ko nuu ní jinu ndaa kivì, te Dios nì táji-yá se'e yíi-ya ní kii-ya ní kaku-ya chíi ìn ñasíí, te suni nì kaku-ya chíi ley. ⁵ Náva'a ndiñi'in-ya ñáyivi yí'i chíi ley, náva'a naki'in sé'é-yá yóó. ⁶ Te sikì já sé'e-ya kákuu-ró, yuán ní táji Dios Espíritu se'e-ya ní kivì inì añú-ro. Te Espíritu yuán kúu ja kána jaa: Abba, áchí, kuní ka'an, Táa. ⁷ Núsáá te tuká kúu-ró mozo, chí se'e-ya kúu-ró. Te nú se'e-ya kúu-ró, suni cháa xín tá'u núu Dios kúu-ró sá'a Jesucristo. ⁸ Chì onde kivì sáá, tú ní kájinì-ro núu Dios, te nì kajatíñu sáni-ró núu já násu ndíja i'a kákuu.

Sikì já káchiñú'ún táninu sáni

⁹ Ko vina, a kájinì-ro já kúu Dios, xí vá'a-ga ní ká'an-ri ja á jiní Dios róó. Núsáá te naja kákuni-ro náxíó káva-ró náchiñú'ún tuku-ró núu táninu ja tú ní'in tíñu kuti. ¹⁰ Chì máni kivì, máni yoó, máni viko, máni kuia káchiñú'ún-ró. ¹¹ Yuán yú'u-ri, chí sanaa ní ndo'o sáni-ri ja sikí róó. ¹² Náni jíná'an-ró, ká'an nda'ú-ri jíin-ró ja ná sá'a-ró natu'un sá'a-ri, chí ruu, a nì sá'a-ri natu'un kásá'a-ró. Te tú ní kásá'a ndiva'a-ró jíin-rí. ¹³ Ko a kájinì va'a-ró ndasa nì kuu onde ná xnáñúú, chí vitá yiki kúñu-ri, te ja yuán ní jani-ri tu'un va'a nuu-ro sáá. ¹⁴ Te vasa nì kuku'á inì-ro ní sá'a-ri jíin kué'e tá'an-ri, ko tú ní káské'ichi-ro rúu, ni tú ní kásájá'a inì-ro núu-rí, chí sua nì kajatá'ú-ró rúu natu'un ìn ndajá'a Dios, xí natu'un máá Cristo Jesús. ¹⁵ Núsáá te naja tuká kákusi inì-ro. Chí jandáa ká'an-ri jíin-ró, já nú ní kúu sá'a-ró, te tava-ro ndúchi-ro te kua'a-ró núu-rí núú. ¹⁶ Ja yuán, te cháa jító u'u róó kúu-ri ja ní kastu'ún ndaa-ri tu'un nuu-ro náún. ¹⁷ Nì'in kánandúkú-de róó, ko tú va'a, chí kákuni-de kasu-de nuu-ro, náva'a kundíkin nì'in-ró máá-de. ¹⁸ Chì ío va'a ja ndúkú ní'in-de róó taká kivì nú tíñu va'a kúu, te nasu onde níni máá kivì ncháa-ri jíin-ró. ¹⁹ Hijo máni, ja sikí róó kúu ja tá'u'u xaan túku inì-ri, onde ná yíja va'a Cristo inì-ro jíná'an-ró. ²⁰ Chì kuní-ri jaa-ri kunchaa-ri jíin-ró vina, te naxnúu-ri tachí-rí ka'an-ri jíin-ró. Kúñáá xiní-rí, tú jiní-ri ndasa sá'a-ri jíin-ró. ²¹ Róó, ja kákuni-ro kuñi-ró chíi ley, kastu'ún núu-rí: Á tú kájinì so'o-ró ndasa ká'an ley: ²² Chì súan yóso núu tutú, ja Abraham nì ñava'a-de uu se'e yíi-de, ìn-i kúu se'e ña'an ndikín nchaa, te inga-i kúu se'e ña'an kúu nuu. ²³ Ko se'e ña'an ndikín nchaa, nì kaku-i natu'un taká ñayívi, ko se'e ña'an kúu nuu, a nì kaku-i natu'un nì keyu'u máá-yá. ²⁴ Taká tu'un yá'a kúu ìn tu'un yátá. Chì ña'an yá'a kákuu-ña uu tu'un. Chì ìn-ña nání-ña Agar, te vai-ña onde yuku Sinaí, te máá-ña skáku-ña sé'e sátiñu sáni. ²⁵ Chì Agar kúu natu'un máá yúku Sinaí, onde ñuu Arabia. Te ná nì kuu-ún, suni súan kúu ñuu ja nání Jerusalén vina, chí suni máá jíin taká se'e kajatíñu sáni. ²⁶ Ko máá Jerusalén ja vai onde andívi, chí tú jatíñu sáni nuu ní ìn. Te náa-yo kúu-ún. ²⁷ Chì súan yóso núu tutú: Róó ña'an numá, ja tú skáku-ró sé'e, ná kóo sù inì-ro. Róó ja tú jiní-ro jatú-ro káku se'e-ró, ná kána jaa-ró, te ná kána kó'ó-ró. Chì ío kua'a-gá se'e ña'an máá ìn, nasu sé'e ña'an ío yii, áchí. ²⁸ Núsáá, te yóó, ñáni, natu'un Isaac, súan kákuu-yó sé'e-ya já ní keyu'u-yá. ²⁹ Te cháa nì kaku natu'un taká ñayívi, chí nì chindikín-de cháa nì kaku jíin máá Espíritu. Te ná nì kuu sáá, suni súan kúu, onde vina. ³⁰ Ko ndasa ká'an tutu ij: Kiñi'in ña'an ndikín nchaa, ná kí'in-ña jíin sé'e-ña, chí se'e ña'an ndikín nchaa, ma kúu nì'in-í ta'u-í jíin sé'e ña'an kúu nuu, áchí. ³¹ Náni, tú kákuu-yó sé'e ña'an ndikín nchaa, chí se'e ña'an kúu nuu kákuu-yó.

5

Ná kuiñi ni'in-yó jín tú'un ni nduu libre-yo

¹ Chi ni ndáji-yá yóo náva'a koo libre-yo. Núsáá te kuiñi ni'in-ró, te ma ndívi nduu tuku-ró jín tú'un ja jasú sáni róo. ² Nde'é te kun-ro, ruu Pablo ká'an-ri jín-ró, ja nú xiti ndúu-ro máá-ró, yúan-na te tú ní'in tíñu Cristo sikí róo. ³ Te inga jínu ká'an ndaa-ri nuu táka cháa ja nú xiti ndúu-de máá-de, te fuerza ná skíkuu-de ndivii tú'un ká'an ley núsáá. ⁴ Taká ñayivi já ndúkú-i kendo ndaa-i jín máá ley, a ni kasía-i Cristo, te tu'un luu ío ini-ya tuká yí'i ini-i. ⁵ Chi yóo, jín máá Espíritu ndátu-yó kivi kendo ndaa-yo, chi kákandíja-yó. ⁶ Chi jín tú'un Cristo Jesús, ni tú jítíñu nú xiti ndúu, te ni tú jítíñu nú tú xiti ndúu, chi máni jín tú'un kákandíja-yó kúu ja ní'in tíñu jín tú'un kúndá'ú ini-ya yóo. ⁷ Va'a-ni kásá'a-ró núú, ko ndé cháa ni jasú nuu-ro já tú kájandatu-ro núú tú'un ndaa núsáá. ⁸ Chi máá-yá kúu I'a ni kana-ya xiní-ro, ko nasú máá-yá kúu ja ská'an róo vina. ⁹ Chi ñni tá'ú-ni yujan ía, te jiá ndí'i-ni yujan sá'a. ¹⁰ Te jáni ndija ini-ri sá'a máá Jító'o-yo, ja má nákani ini-ro inga tu'un. Ko cháa sáká núu ini-ro, nakuxndí-ya sikí-dé, ñani cháa kúu-de. ¹¹ Ñani, chi ruu, nú sáni-ga jáni-ri tu'un xiti ndúu núú, te naja káchindikín-ga-i ruu núsáá. Chi nú súan, te ma kití-ga ini-i nuu cruz-ya sá'a-ri núú. ¹² Te cháa ja sáká núu ini-ro, va'a-ga nú ná xiti-ga-de máá-de, jáni ini-ri. ¹³ Ñani, ni kana-ya xiní máá-ró jíná'an-ró náva'a koo libre-ro. Te vasa tuká tñ ley so'o-ró, ko ma kivi-ró jín táka modo játa'an ini máá-ró, chi sua ná kúndá'ú ini-ro tá'an-ró, te kuationu nuu tá'an-ró. ¹⁴ Te nú ni skíkuu-ró jín máá ñni-ni tu'un yá'a, te a ni kundéé-ró jín ní ley: Kundá'ú ini-ro tá'an-ró nátu'un kúndá'ú ini-ro máá-ró, áchí. ¹⁵ Ko nú káyaji yí'í tá'an-ró, te kájichi sikí tá'an-ró, yúan-na te koto-ró máá-ró, chi sanaa te xndí'i tá'an-ró.

Modo kásá'a ñayivi

¹⁶ Súan ká'an-ri, ja ná káka-ró nátu'un kuní máá Espíritu. Yuán te ma sá'a-ga-ro já kuní modo máá-ró. ¹⁷ Chi modo ja kuní ñayivi jító u'u sikí máá Espíritu, te ja kuní máá Espíritu jító u'u sikí modo máá-i, te uu tu'un yá'a kájasu nuu tá'an. Ja yúan tú kúu sá'a-ró já kuní máá-ró jíná'an-ró. ¹⁸ Ko nú máá Espíritu stá'an ichi núu-ro, núsáá te tuká ká'in-ró chí ley. ¹⁹ Ío ndijin taká tíñu sá'a ñayivi, te ya'á kákuu: Tu'un ísiki ncháa tá'an, tu'un jika téné, tu'un sá'a chá'an, tu'un sá'a kuaxán, ²⁰ tu'un chíñú'ún ndosó, tu'un sá'a tásí, tu'un jító u'u tá'an, tu'un kájatá'an, tu'un kúkuásún iní, tu'un kití ini, tu'un kánaá, tu'un kástátá'an, tu'un sásín máá, ²¹ tu'un ndío ini, tu'un já'ni ndíyi, tu'un ká'vá, tu'un sá'a viko kuaxán, jín sikí táka tu'un sá'a súan. Te ya'á kúu tu'un kástu'ún-ri nuu-ro, nátu'un ni ka'an-ri jín-ró sáá, ja ñayivi kásá'a súan, ma náni'in tá'u kúti-í najaa-i ini ñuu nuu tá'ú Dios tíñu.

Modo sá'a máá Espíritu

²² Ko tíñu sá'a máá Espíritu kákuu: Tu'un kúndá'ú ini, tu'un kúsi iní, tu'un kuaká'nu ini, tu'un paciencia, tu'un maní iní, tu'un va'a ini, tu'un skíkuu va'a, ²³ tu'un súchí iní, jín tú'un ñúkúún iní. Sikí táka tu'un yá'a tú ndóna ley. ²⁴ Ko ñayivi káy'i chíi Cristo, a ni kaja'ni-í yiki kúñu-i jika cruz, onde jín táka ja kúu ini máá, jín táka tíñu kuní máá. ²⁵ Chi nú jín máá Espíritu káichaku-yo, te suni jín máá Espíritu ná káka-yó núsáá. ²⁶ Ma sávixi sáni-yó máá-yó, ma skití ini-yo tá'an-yó, ni ma kúkuásún ini-yo sikí tá'an-yó.

6

Ja náchu'un íchí-yó cháa sáña'mu

¹ Ñáñi, sanaa te kuni-ro sáña'mu ññ ñayivi. Te róó ja jíin máá Espíritu kájika kuu-ró, te ná náchu'un íchí-ró-i jíin tú'un súchí iní. Ko koto-ró máá-ró náva'a suni súan tú súngava-ró máá-ró. ² Ná kúndiso-ró carga vee tá'an-ró, chí súan kúu ja skíkuu-ró jíin ley Cristo. ³ Te nú ññ ñayivi jáni iní-i ja ñayivi téyí kúu-i, ko tú ndija-i, yuán máni xndá'ú-i máá-i. ⁴ Ná ññ ná ññ ñayivi, ná kóto nchaa-i ndasa káa tíñu kásá'a-i, yúan-na te ni tú níni jíin ingá ñayivi te kuu sátéyí-i máá-i. ⁵ Chí ná ññ ná ññ-i ná kúndiso-i responsable máá-i. ⁶ Ñayivi ní kutu'a jíin tú'un máá-yá, na ndí'i ja vá'a náva'a-i, ná chéndéé tá'an-i jíin cháa stá'an nuu-í. ⁷ Ma xndá'ú-ro máá-ró, chí ma kúu sákátá-yó nuu Dios, chí taká ja jakín ñayivi, suni yuán náni'in-í. ⁸ Chí ñayivi jakín-i ja kuní yiki kúñu-i, ya'u yiki kúñu-i ni'in-í ja té'yu-i. Ko ñayivi jakín-i ja kuní máá Espíritu, nuu máá Espíritu ni'in-í ja kúchaku-i ñí káni. ⁹ Ma kuítá-yo sá'a-yó tíñu va'a núsáá, chí nú ná jáa kivi, te ni'in-yo, te nú ma kuítá iní-yo. ¹⁰ Núsáá te hora ja núña-yó, te ná sá'a va'a-yó jíin taká ñayivi, ko xnáñúú-gá jíin tá'an-yó ja kákandíja.

Tu'un cruz máá Jíto'o-yo

¹¹ Nde'é jíná'an-ró ná xaan ná'nu letra cháa-ri nuu-ro jíin ndá'a-rí. ¹² Te ío chaa kásáña'mu-de máá-de kákuni-de. Te chaa-ún kástétuu-de róó ja xití ndúu-ro, náva'a ma chéndikin-i-de sikí cruz Cristo. ¹³ Ko ni máá cháa ni kaxití ndúu-ún, suni tú káskíkuu-de jíin ley, chí kákuni-de ja ná xití ndúu-ro, náva'a sá'a téyí-de máá-de ja súan kásá'a-ró. ¹⁴ Ko ruu, tú játa'an iní-ri sá'a téyí-rí máá-rí, chí máni jíin cruz Jíto'o-yo Jesucristo kúsi iní-ri. Chí jíin tú'un cruz ni sía-ri ñuyívi, te máá ñuyívi suni ni sía ruu. ¹⁵ Chí nuu Jesucristo, ni ja xití ndúu, te ni ja tú xití ndúu, tú ní'in tíñu kuti, chí ja ná ndúu jáa iní-yo. ¹⁶ Te taká ñayivi káka modo yá'a, tu'un kuaká'nu iní-ya jíin tú'un kúndá'ú iní-ya-í, ná kóo sikí-í jíná'an-i, jíin sikí ñayivi Israel, se'e Dios. ¹⁷ Onde vina te ní-gá kua'an-yo, ma kuá'a-ri tu'un ja stá'an ni ññ chaa ruu, chí nuu yiki kúñu-ri ndíso-ri tuni Jíto'o-yo Jesús. ¹⁸ Ñáñi jíná'an-ró, tu'un luu ío iní máá Jíto'o-yo Jesucristo, ná kóo iní añú-ro. Súan ná kóo. Amén.

LA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS EFESIOS YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU EFESO

Sa'an kúta'u

¹ Máá-rí kúu Pablo, apóstol Jesucristo, chī súan nī jata'an inī Dios. Te cháa-ri tutu yá'a nuu ñáyivi ndóo, ja káskíkuu va'a-i nuu Cristo Jesús, ja káxiukú-i inī ñuu Éfeso. ² Tu'un luu jíin tú'un kuaká'nu ío inī máá Táa-yo Dios jíin iní máá Jító'o-yo Jesucristo, ná kóo jíin-ró jíná'an-ró.

Na sikí ní teta'an-ya-yó

³ Ná nákana jaa-yó Dios, I'a kúu Táa Jító'o-yo Jesucristo. Luu nī sá'a-ya jíin-yó jíin táká tíñu sá'a Espíritu. Te ichi ándívi sá'a-ya-ún jíin Cristo. ⁴ Nátu'un nī kaji Dios yóo nuu Jesús onde ná té jukuiñi-ga ñuyívi, náva'a koo ndoo-yó, te tú koo chá'an-yó núu-yá, te kundá'ú inī-ya yóo. ⁵ Te nī teta'an-ya yóo náva'a naki'in sé'é máá-yá-yó sá'a Jesucristo, ndasa nī jata'an ya'a inī-ya sá'a-ya, ⁶ náva'a ná nákana jaa-yó-yá jíin tú'un luu tu'un va'a ío inī máá-yá. Te jíin tú'un-ún nī ki'in sé'é-yá-yó ndúu jíin-yó jíin Cristo, I'a kundá'ú inī-ya. ⁷ Te I'a-ún, nī nakuaan-ya yóo jíin niñi-yá. Te nī chaxio-ya kuáchi-yó jíin tú'un luu xa'an ío inī-ya. ⁸ Te jíin tú'un-ún nī chítu ndíi añú-yo onde jíin táká tú'un ndíchí, tu'un júku'un inī. ⁹ Te tíñu ja ní chaa inī máá-yá sáa, ja kúsi iní máá-yá sá'a-ya kuni-ya, chī tu'un sa'í-ún nī stá'an-ya núu-yo. ¹⁰ Chī onde ná jínu va'a kivi te kuni Dios ja iní ká'nu-na nduu ndíi-ni inī nda'a Cristo, va'a ja ká'io inī andívi xí va'a ja ká'io inī ñuyívi. ¹¹ Te jíin Cristo nī kani'in-yo tá'u-yo. Te nī teta'an Dios yóo, nátu'un nī chaa inī máá-yá, I'a sá'a taká-ni ndasa jata'an inī máá-yá, ndasa kúsi iní máá-yá. ¹² Súan nī sá'a-ya, náva'a máá-yó, ja xná'an-ga nī kañukuu inī-yo Cristo, ná nákana jaa-yó-yá jíin tú'un luu máá-yá. ¹³ Te suni róo, nī kajini so'o-ró tú'un ndaa. Te jíin tú'un va'a-ún nī kakaku-ró. Te nuu máá Cristo nī kakandíja-ró. Te suni máá Espíritu Santo ja ní chísó tú'un-ya, nī chaa sello inī añú-ro. ¹⁴ Yuán kúu seña ja ní'in-yo tá'u-yo, onde ná tñn-yó máá. Yuán-na te nakana jaa-yó tú'un luu-ya já sikí-ún.

Tu'un nī jikan ta'u Pablo ja'a yóo

¹⁵ Te suni ruu, nī jini tu'un-ri ndasa kákandíja-ró núu máá Jító'o-yo Jesús, jíin ndasa kundá'ú inī-ro táká ñáyivi ndóo. ¹⁶ Te ja yuán tú júkuiñi-ri ja nákuatá'ú-rí ja róo jíná'an-ró, te núku'un inī-ri róo nú jikán ta'u-rí, ¹⁷ náva'a kuni-ro núu máá Dios, I'a xíin máá Jító'o-yo Jesucristo, máá Táa-yo, I'a ndíso tu'un luu, te náva'a ná kuá'a-ya modo ndíchí, te stá'an ndijin-ya tú'un nuu-ro. ¹⁸ Te stúun-ya iní añú-ro, náva'a kuni-ro ndéja kúu tu'un ñúkuu inī-ro sikí já ní kana-ya xiní-ro, te ndéja kúu ta'u lúu xa'an ní'in-yá sikí ñáyivi ndóo. ¹⁹ Te kuni-ro ndasa nī'in xa'an sátiñu-ya já'a róo, ñáyivi kákandíja, chī fuerza téyíi ndíso-ya. ²⁰ Te fuerza-ún, nī jatíñu Dios kivi ní naschakú-ya Cristo ma'ñú ndíyi, jíin já ní súnqoo-ya Cristo ichi ndává'a-ya ondé andívi. ²¹ Te nī jani-ya Cristo sikí táká ja kátá'ú tíñu, jíin já kándíso tíñu, jíin já kátñn so'o, jíin já kakuñá'nu, jíin sikí táká sí'ví já káskúnání-i, nasu níni kuia yá'a, chī suni taká kuia chaa. ²² Te taká-ni nī jañu Cristo sukun ní sá'a Dios. Te nī nduu Cristo xiní núu máá tíku'nī kákandíja,

ni sá'a-ya sikí táká-ni. ²³ Te tikun-ún kúu nátu'un yiki kúñu Cristo, te chítu máa-i jíin máa-yá, chi I'a schítu ní ká'nu-ni kúu-ya.

2

Ndasa ni nama-ya-yó

¹ Te máa-yá, ni naschakú-ya róó, ja á ni kaji'i-ro ní sá'a kuachi-ró jíin já ní kasáña'mu-ró. ² Chi ni kajika-ró jíin máa yúan sáá, nátu'un kásá'a-i iní ñuyívi yá'a, nátu'un kuní máa já tá'ú tíñu nuu tachí. Yuán kúu tachí já sátiñu jíin ñáyivi ní'in iní ío vina. ³ Te suni taká máa-yó ní kajika-yó jíin ñáyivi-ún sáá, ni kasá'a-yó tíñu ni kakani iní-yo, ni kaskíkuu-yó tíñu ni kuní yiki kúñu-yó jíin tíñu ni kajani iní-yo, te ni kakuu-yó ñáyivi ní kití iní-ya núu, nátu'un nuu sáva-ga-i. ⁴ Ko iní Dios yí'i kua'a tú'un kúndá'ú iní, te ni kundá'ú xaan iní-ya yóó. ⁵ Te nini ni kakuu-yó ndíyi ni sá'a kuachi-ún, te ni naschakú-ya yóó jíin Cristo. Te jíin tú'un luu ío iní-ya te ni kakaku-ró. ⁶ Te ñn núu-ni ni ndukani-ya yóó jíin Cristo. Te suni súan ni súnqoo-ya yóó onde andívi jíin Cristo Jesús, ⁷ náva'a ní-gá kua ja cháa-ga, stá'an-ya ndasa kua'a xaan já lúu ío iní-ya jíin tú'un kúmani-yá jíin-yó jíin Cristo Jesús. ⁸ Ni kakandíja-ró, te ja yúan ní kakaku-ró ní sá'a tu'un luu ío iní-ya. Te nasu máa-ró ní kíñi'in, chi ta'u já ní ja'a Dios nuu-yo kúu. ⁹ Nasu sikí tíñu sá'a-yó ní kakaku-yó, te ja yúan tú ni ñn-i kuu sátéyíi-i máa-i. ¹⁰ Chi máa-yá ni sá'a yóó. Te ni sáva'a-ya yóó nuu Cristo Jesús, náva'a sá'a-yó táká tíñu va'a. Chi jíin kivi, ni sátu'a Dios tíñu-ún ja kaka kuu-yó jíin. ¹¹ Núsáá te ná núku'un iní-ro já chíi ñáyivi sñn nación ni kakaku-ró sáá. Onde sáá, chi nání-de cháa ni kaxiti ndúu kuñu-de ja ní sá'a nda'a. Te cháa-ún, ni kaskúnání-de róó: Ñáyivi tú ní kaxiti ndúu. ¹² Te suni ná núku'un iní-ro já onde kivi sáá, tú ní ká'jin-ro jíin Cristo. Jíká ní ká'jin-ro jíin ñáyivi ñuu Israel. Te jíká xaan ní ka'io-ro jíin tú'un ni keyu-u-yá, ni tú ní káñukuu iní-ro, ni Dios, tú ní jík-ya jíin-ró iní ñuyívi yá'a. ¹³ Ko vina jíin Cristo Jesús, te róó ja ní ká'jin jíká-ró onde kivi sáá, chi a ni kakuyani-ró ní sá'a níñi Cristo. ¹⁴ Chi máa-yá kúu paz nuu-yo, te ja ndéndúu ñuu-ún ni nasá'a-ya ñn-na, chi ni stúchaa-ya máa xé'ñú já ní sásñn yóó ni kandij sava ma'ñú-yó. ¹⁵ Te xé'ñú-ún ja ní skánaá yóó kúu taká tu'un tá'ú tíñu jíin táninu ndíso máa. Te jíin yiki kúñu-ya ní xnáa-yá taká yúan, náva'a naskétá'an-ya ndéndúu-ún núu máa-yá, te nduu ñn-na ñáyivi jáá, te ja yúan sá'a-ya paz, ¹⁶ te suni náva'a jíin máa cruz te naskétá'an-ya ndéndúu yúan jíin Dios, chi ñn-na ñáyivi ní nduu-ún, te jíin cruz ni xnáa-yá máa já ní kajito u'u tá'an. ¹⁷ Te ni kii-ya, te ni jani-ya tú'un paz nuu-ro, já ní ká'jin jíká-ró núu-yá, jíin núu ñáyivi já ní ká'jin yani. ¹⁸ Chi ja máa-yá kúu ja núña ichi kivi koyo ndéndúu-yo núu máa Táa-yo, sá'a suni ñn-ni máa Espíritu. ¹⁹ Núsáá te tuká kakuu-ró ñáyivi jíká, ni ñáyivi tatú, chi ñn-na ni kanduu-ró jíin ñáyivi ndóo, te suni tá'an se'e Dios kakuu-ró. ²⁰ Te ni kaja'nu máa-ró sikí cimientu ja kakuu apóstol jíin cháa ni káani tu'un. Te máa Jesucristo kúu yuu ndíso jiki. ²¹ Te ní vé'e jákutá'an jíin máa-yá, te já'nu kua'an náva'a nduu ñn ve'e i sá'a máa Jító'o-yo. ²² Te suni ni kanduu-ró ñn ve'e ni sá'a-ya, náva'a kunchaa Dios iní jíin máa Espíritu.

3

Tu'un yú tu'un sa'í ndíso Pablo

¹ Te ruu Pablo, ja yúan kánde-rí vekaa ja sikí Cristo Jesús ja'a róó, ñáyivi sñn nación jíná'an-ró. ² Te ni kajini tu'un-ró ndasa ni ja'a Dios tu'un luu ío iní-ya

núu-rí ja'a róó, jáni iní-ri. ³ Chi nì stá'an ndijin-ya tú'un sa'í-ún nuu-rí, nátu'un nì chaa-ri yakú tu'un nuu-ro ká'an ichi yatá. ⁴ Te nú ka'u-ró, te a kuu juku'un iní-ro ndéja kúu tu'un sa'í Cristo ja jiní-ri. ⁵ Te tu'un-ún tú ní stá'an-ya núu ní ñn se'e chaa ní kúia nì kii ichi yatá. Ko vina nì stá'an ndijin Espiritu-ya núu táká apóstol ndoo-ya, jíin núu cháa kájani tu'un-ya. ⁶ Te tu'un-ún ká'an ja ñáyivi sñn naciòn, suni ná ní'in tá'an-i ta'u-í, te ñn-na ñáyivi ná ndúu-i jíin-yó, te ja ní keyu-u-yá ná ní'in tá'an-i sá'a Cristo jíin máá tú'un va'a. ⁷ Te sikí tú'un-ún játiñu máá-rí. Te ta'u-ún nì ja'a tu'un luu ío iní Dios nuu-rí, te jíin fuerza-ya ní sá'a-ya-ún. ⁸ Ruu kúu chaa súchí-ga vásá ñáyivi ndóo súchí xáan, te nuu máá-rí nì ja'a-ya tá'u lúu yá'a ja jáni-ri tu'un va'a nuu ñáyivi sñn naciòn, ndasa va'a xaan káa tu'un Cristo, ⁹ jíin já stá'an ndijin-ri nuu táká-i ndasa koo máá tú'un sa'í ja ní yisa'í onde sáá iní máá Dios, I'a nì sá'a taká-ni. ¹⁰ Náva'a taká ja kátá'ú tíñu jíin já kakuñá'nu ichi ándívi, ná kuní jíná'an ndasa kua'a xaan tú'un ndíchí Dios ío, sá'a tikuní. ¹¹ Nátu'un nì chaa iní-ya ní káni, te nì skíkuu-ya ní sá'a-ya-un jíin Jíto'o-yo Cristo Jesús. ¹² Te kákandíja-yó-yá. Te ja yúan máá-yá sá'a ja káchundéé iní-yo, tú yú'ú-yo, kivi koyo-yó núu Dios. ¹³ Ja yúan ká'an nda'ú-ri jíin-ró, ja má kukuí'a iní-ro sá'a tundó'o jíto-ri ja sikí róó, chí sua ndeá-ga tu'un luu iní máá-ró sá'a. ¹⁴ Ja yúan kúu ja júkuiñi jíti-rí núu máá I'a kúu Táa Jíto'o-yo Jesucristo. ¹⁵ Te nuu máá-yá kenda sí'vi táká tata ká'io andívi jíin já ká'io iní ñuyívi, ¹⁶ chí tu'un luu xaan ío iní-ya, te jikán ta'u-rí nuu-yá ja súan ná yíja va'a iní añú-ro sá'a-ya jíin fuerza ndíso máá Espiritu. ¹⁷ Te suni jikán-ri ja ná kúnchaa Cristo iní añú-ro jíná'an-ró sá'a ja kákandíja-ró, náva'a ná kuikín va'a tu'un kúndá'ú iní tá'an iní-ro, ¹⁸ te suni náva'a kuu juku'un va'a iní-ro, jíin táká ñáyivi ndóo, ndasa káa tu'un jichá, tu'un káni, tu'un kúnú, tu'un súkún, cuenta máá-yá, ¹⁹ te suni náva'a ná kuní-ro ndasa kúndá'ú iní Cristo yóo, vasa tú kúu juku'un iní-yo tú'un-ún, te náva'a ku'un chítú ndí-ro jíin kú'a ñú'un chítú Dios. Achí-ri. ²⁰ Máá-yá, kúu I'a sá'a va'a xaan-gá vásá já kájani iní-yo xí já kájkán-yo, chí jíku fuerza-ya iní-yo. ²¹ Te nuu máá-yá, ná nákana jaa tikuní kákandíja sá'a Cristo Jesús. Te súan ná kóo ní káni ní kúia, onde taká kúia chaa. Súan ná kóo. Amén.

4

Ñn-ni kákuu-yó sá'a Espiritu

¹ Ruu, chí kánde-ri vekaa sikí máá Jíto'o-yo. Te ká'añ nda'ú-ri jíin-ró ja ná káka kuu-ró nátu'un ío jíñú'ún sikí já ní kana-ya xiní-ro. ² Te ná kóo súchí vá'a iní-ro. Te ná kóo vitá iní-ro. Te jíin tú'un kúndá'ú iní, te jíin paciencia, ná kuándéé iní-ro jíin tá'an-ró. ³ Ná kuítú iní-ro já ñn-na naketá'an-ró jíná'an-ró iní máá Espiritu sá'a tu'un kuaká'nu iní. ⁴ Chí ñn-na ñáyivi ío, te suni ñn-ni Espiritu, suni nátu'un nì kana-ya xiní-ro já ñn-ni tu'un kuñukuu iní-ro, chí yúan kúu ja ní kana-ya xiní-ro, ⁵ te suni ñn-ni máá Jíto'o-yo ío, jíin ñn-ni tu'un kándíja, jíin ñn-ni tu'un jánducha, ⁶ jíin ñn-ni máá Dios Táa xiní táká-yo, chí máá-yá ndíto taká-ni, te máá-yá nì sá'a taká-ni, te jíin ndí'i-ni ncháa-ya. ⁷ Ko ná ñn ná ñn-yó, kúta'u-yo tú'un luu ío iní máá-yá ndasa ku'a já'a máá Cristo nuu-yo. ⁸ Ja yúan ká'an tutu: Nuú ní ndaa-ya kuá'an-ya ándívi, nì stútú-yá kua'a já ní yíndasu te kua'an-ya jíin. Te nì jacha nuu-ya tá'u núu táká ñáyivi, áchí. ⁹ Te ja súan ká'an: Nì ndaa-ya kuá'an-ya, suni kuní ká'an ja ní kuun-ya ní ja'an-ya onde nuu kúnú-ga chí ñu'un. ¹⁰ I'a nì kuun, suni máá-yá kúu I'a nì ndaa kua'an onde nuu súkún-ga ándívi, náva'a skíkuu-ya jíin táká tíñu. ¹¹ Te

suni máa-yá, n̄i teta'an-ya sáva ñayivi kí'in apóstol, te sava-ga kani tu'un-ya, te sava-ga skuikín tu'un va'a, te sava-ga kundito tiku'ni, te sava-ga stá'an. ¹² Súan n̄i teta'an-ya, náva'a ná yíja va'a ñayivi ndóo, jíin já kuátíñu nuu-í, náva'a ná kuá'nu tiku'ni Cristo sá'a. ¹³ Súan te ná náketá'an ñin núú-yó jíin tú'un kándíja, jíin tú'un kun̄i-yo núu Sé'e Dios. Te suni ná yíja va'a-yó nátu'un ñin-na-yo, onde chítú kú'a Cristo in̄i-yo. ¹⁴ Yuán-na te ma nátu'u in̄i-yo cuenta suchí lúli, ni ma kívi nduu-yo yá'a yúan jíin s̄in s̄in sa'an, ndasa kuní chaa xndá'ú ja kándúkú-de t̄in yátá-de yóo, sana in̄i-yo sá'a-de. ¹⁵ Ch̄i sua ná kút̄in-ró tú'un ndaa jíin tú'un kúndá'ú in̄i, te ná kuá'nu-ró jíin táka tiñu kuní máa l'a kúu xin̄i, te l'a-ún kúu Cristo. ¹⁶ Te in̄i máa-yá, ñin-na káñutá'an n̄í tiku'ni, te ndít̄in tá'an taká nátu'un taká va'u, te ná ñin ná ñin játíñu ndasa x̄in tiñu. Te xndeá tá'an te skuá'nu tá'an jíin tú'un kúndá'ú in̄i.

Ñayivi ñúndijin

¹⁷ Tu'un yá'a ká'an-r̄i, ch̄i ká'an n̄i'in-r̄i jíin-ró cuenta máa Jító'o-yo, ja má kaka-ga-ro nátu'un kájika sava-ga ñayivi s̄in nación, ch̄i kájika kuu-i jíin tú'un kájani sáni in̄i máa-i. ¹⁸ N̄i kakuñaa nú jiní tuní-i. Te tú ñú'un kuti vida Dios in̄i-i, ch̄i tú kájini-i nuu máa-yá, ch̄i n̄i'in in̄i añú-i. ¹⁹ Te ñayivi-ún, n̄i kayija-i jíin máa tú'un n̄i'in in̄i. Te n̄i kívi koyo-i jíin tú'un kuáxán ja ná kuítú in̄i-i sá'a-i taká tiñu chá'an. ²⁰ Ko róo jíná'an-ró, nasu súan ní káskuá'a-ró íchi Cristo. ²¹ Te súan n̄i kajini so'o-ró tú'un-ya, te n̄i kakutu'a-ró ní sá'a-ya, nátu'un ío ndaa tu'un jíin Jesús. ²² Ná chaxio-ró máa cháa tú'ú kí'in-de jíin táka tiñu n̄i jika-ró jíin-de ichi yatá, ch̄i máni kuchá'an-de jíin táka tiñu ñáa sá'a-de kuní-de. ²³ Te ná ndújáa modo kájani in̄i-ro. ²⁴ Te ná núku'un-ró cháa jáa, ja ní kuva'a-de nátu'un káa máa Dios jíin tú'un ndaa, jíin tú'un ndoo ndija. ²⁵ Núsáa te ná sía-ro tú'un xndá'ú, te ná ká'an ndaa-ro jíin táka tá'an-ró, ch̄i pedazo-yo kánakun̄i tá'an-yó. ²⁶ Nú kit̄i in̄i-ro te ma sá'a-ró kuáchi. Ni ma kuá'a-ró tú'un ja kit̄i in̄i-ro onde kee ndikandii. ²⁷ Ma kuá'a-ró tú'un kukuu ja'ú jíin-ró. ²⁸ Ñayivi ní sakuí'ná, ma sakuí'ná-ga-i, ch̄i sua ná sátiñu-i. Ná t̄in-i taká tiñu va'a jíin ndá'a-i, náva'a ná ní'in-í najjín kuá'a-i nuu ñayivi kánand'i. ²⁹ Ni ñin tu'un chá'an ma kenda yu'u-ro, ch̄i sua ná ká'an-ro tú'un va'a ja skuá'nu tá'an, náva'a ñayivi jini so'o-ún ná kendo luu in̄i-i sá'a. ³⁰ Nde'é-ró náva'a ma kukuí'a in̄i Espiritu Santo Dios sá'a-ró, ch̄i jíin Espiritu n̄i jaxin-ya sello róo, onde jinu kívi nákuuan-ya yóo. ³¹ Taká tu'un ua, jíin tú'un xa'an in̄i, jíin tú'un kit̄i in̄i, jíin tú'un kákanaá, jíin tú'un ká'an ndiva'a, ná chaxio-ró jíin táka tiñu jító u'u tá'an. ³² Ch̄i sua ná kúmani-ro jíin tá'an-ró. Ná kúndá'ú in̄i-ro tá'an-ró. Ná sá'a-ró tóká'nu in̄i-ro núu tá'an-ró, nátu'un n̄i sá'a Dios tuká'nu in̄i-ya núu-ro síkí Cristo.

5

¹ Te róo, ná ndáku-ró Dios nátu'un se'e máa-yá ja maní jíin-yá. ² Te kaka kuu-ró jíin tú'un kúndá'ú in̄i, nátu'un n̄i kundá'ú in̄i Cristo róo, te n̄i soko-yá máa-yá ja síkí róo, te n̄i ja'an asun-ya n̄i soko-yá máa-yá ja ní ja'a-ya máa-yá nuu Dios. ³ Ko tu'un téné, jíin táka tu'un chá'an, xí tú'un tóo in̄i, ni ma ndát̄u'ún-ró súan jíná'an-ró, ch̄i tú súan kásá'a ñayivi ndóo. ⁴ Ni ma koo tu'un chá'an, ni tu'un ñáa, ni tu'un ndiyi, ch̄i túu sá'a luu. Ch̄i sua ná nákuatá'ú-ró. ⁵ Ch̄i a kájini-ro já ío ndaa tu'un yá'a, ja ní ñin ñayivi kájika téné, xí já kásá'a chá'an, xí já tóo in̄i (ch̄i ñin-ni kúu-ún jíin já kájatíñu nuu ndosó), tú nani'in tá'u kúti-í ndivi-i in̄i ñuu nuu tá'ú Cristo tiñu jíin Dios. ⁶ Koto-ró, ma xndá'ú ni ñin-i róo jíin tú'un sáni, ch̄i ja síkí táka tu'un yá'a te cháa tu'un kit̄i in̄i Dios síkí táka-i ja tú kájandat̄u-i. ⁷ Ma kívi nduu-ro jíin-i núsáa. ⁸ Ch̄i kívi sáa, n̄i

kaichaku-ro sikí ñuñáa, ko vina, a káichaku-ro sikí ñúndijin nuu máá Jító'o-yo. Ná káka kuu-ró nátu'un kájika kuu ñayivi ñúndijin núsáa. ⁹ Chi tiñu sá'a Espíritu kúu taká ja vá'a, taká ja ío ndaa, taká ja ío ndija. ¹⁰ Ná ndúkú ví-ro taká ja kúsi iní máá Jító'o-yo sá'a-ró. ¹¹ Te ma kivi nduu-ro jíin tíñu ñuñáa ja tú ní'in tíñu, chi sua ná kána jíin-ró núu. ¹² Chi kúka nuu-yo ká'an-yo tíñu kásá'a sa'í-i. ¹³ Ko taká tu'un ja á ni tuun nuu, jiní ndijin-yo núu sá'a luz, chi luz kúu ja kíñi'in ndijin taká-ni. ¹⁴ Ja yúan ká'an: Róo ja kákixi, natá'ú núu-ro, ná ndúko-ró má'ñú ndíyi, te Cristo ná stúun-ya núu-ro, áchí. ¹⁵ Núsáa te nde'é vá'a-ró ndasa kájika ñúkúún-ró, nasu nátu'un chaá káñáa, chi nátu'un chaá ndíchí. ¹⁶ Ma stíví-ró tiempo, chi kándañáa kivi yá'a. ¹⁷ Núsáa te ma ndúñáa xini-ro, chi sua ná júku'un va'a iní-ro ñaún tíñu játa'an iní máá Jító'o-yo. ¹⁸ Ma kóo ká'vá-ró sikí vino, chi jíin yúan te jita sáni-ró. Chi sua ná kútú Espíritu iní-ro. ¹⁹ Te ka'an jíin tá'an-ró jíin salmo, jíin yáa máa-yá, jíin yáa Espíritu. Te ichi iní añú-ro ná káta-ró te ná chíñú'ún-ró máá Jító'o-yo. ²⁰ Te nene nakuatá'ú-ró núu máá Táa-yo Dios sikí taká-ni, jíin sí'ví máá Jító'o-yo Jesucristo.

Tu'un kuandatu-yo núu tá'an-yó

²¹ Te kuandatu-ro núu tá'an-ró, chi káchiñú'ún-ró Dios. ²² Te ñasí'í, ná kuandatu-ña núu yíi máa-ña, nátu'un nuu máá Jító'o-yo. ²³ Chi yíi kúu xini ñasí'í, nátu'un Cristo kúu-ya xini tiku'ni. Te máa-yá kúu I'a náma-ún. ²⁴ Chi nátu'un tiku'ni káandatu-i nuu Cristo, suni súan ñasí'í ná kuandatu ndi'i-ña núu yíi máa-ña. ²⁵ Te róo yíi jíná'an-ró, ná kúndá'ú iní-ro ñasí'í-ro, nátu'un ni kundá'ú iní Cristo tiku'ni-ya. Te ni ja'a-ya máa-yá ja tiku'ni-ún, ²⁶ náva'a nasándoo-ya, te nakacha-ya-ún jíin máa tú'un, nátu'un iní nuu ndúndoo jíin ndúcha, ²⁷ náva'a koo ñn tiku'ni luu kundij nuu máa-yá, ja tú kundiso cha'an, ni tú ti'yi, ni ñn ja súan, chi sua ná kóo ndoo, ma kúnchaa cha'an. ²⁸ Suni súan taká yíi, níni ná kúndá'ú iní-de ñasí'í máa-de, nátu'un jíin máa-de. Chi chaá kúndá'ú iní-de ñasí'í-de, máa-de kúndá'ú iní-de. ²⁹ Chi tú ni ñn chaá jító u'u-de máa-de, chi sua skée-dé te jító ñúkúún-de máa-de. Suni súan sá'a Cristo jíin tiku'ni-ya. ³⁰ Chi nátu'un pedazo máa-yá kákuu-yó, yiki-yá, kuñu-ya. ³¹ Ja yúan skéndo chaá táa-de náa-de, te kétá'an-de jíin ñasí'í-de, te ñn-na kákuu ndendúú-de. ³² Yíi xa'an káa tu'un sa'í yá'a. Ko ruu, chi cuenta sikí Cristo jíin sikí tiku'ni ká'an-ri. ³³ Ko ná ñn ná ñn róo, ná kúndá'ú iní-ro ñasí'í máa-ró, nátu'un kúndá'ú iní-ro máa-ró. Te suni ñasí'í, ná kóo ja jíñú'ún-ña núu yíi-ña.

6

¹ Hijo, kuandatu-ro núu táa-ro, nuu náa-ro sikí máá Jító'o-yo, chi yúan kúu ja vá'a sá'a-ró. ² Chi ya'á kúu xna'an-ga tu'un ja ndíso ta'u, ni tá'ú-yá tíñu: Koo ja jíñú'ún-ró núu táa-ro núu náa-ro, ³ náva'a ná kéndoo va'a-ró, te ná'an kúchaku-ro iní ñuyivi yá'a. Achí. ⁴ Te róo, táa jíná'an-ró, ma skiti-ro iní se'e-ró jíná'an-i, chi sua ka'nu-ro-í, te stá'an-ro núu-í sikí máá Jító'o-yo. ⁵ Róo mozo jíná'an-ró, kuandatu-ro núu patrón-ro ñuyivi yá'a, jíin tú'un jíñú'ún, jíin tú'un yú'ú, jíin tú'un koo kájí iní añú-ro, nátu'un nuu Cristo. ⁶ Ma sá'a-ró tíñu ja kúsi iní ñayivi nde'é-i nuu, chi sua sá'a-ró nátu'un mozo Cristo. Te kuu iní-ro sá'a-ró já játa'an iní Dios. ⁷ Te jíin iní jíin añú-ro kuatíñu-ró. Te kani iní-ro já núu máá Jító'o-yo jatíñu-ró, nasu núu ñayivi. ⁸ Chi a kájiní-ro já núu tíñu va'a sá'a ñn ñn-ró, jíin ya'á te nani'in-ro ya'u-ró núu máá Jító'o-yo, vasa mozo xí cháa jika kuu ndicha-na. ⁹ Te róo patrón jíná'an-ró, suni súan sá'a-ró jíin-i, te

ma sýyú'ú-ro-í, chi a kájiní-ro já ío Jito'o máa-i jíin máa-ró ondé andívi, te in núu-ni ndíto-ya táká ñayívi.

Ná kúkútu-yo jíin táká tu'un Dios

¹⁰ Te in-na tu'un ío, ñáni máni: Ná kuiñi nì'in-ró jíná'an-ró sá'a máa Jító'o-yo jíin fuerza sátiñu máa-yá. ¹¹ Ná kúkútu-ro jíin táká tu'un Dios náva'a ma káka yátá-ró sá'a ja'ú ja ndúkú tñin yátá róó. ¹² Chi nasu kájatá'an-yó jíin cháa yí'i niñi jíin kúñu, chi sua jíin já kakuñá'nu, jíin já kátñin so'o, jíin táká jito'o ñuyívi yá'a, ja kátá'ú tñinu ñuñáa yá'a, jíin táká tachi ñáá kájika nuu tachi. ¹³ Núsáa te ná kúkútu ndí'i-ró jíin táká tu'un Dios, náva'a ma káka yátá-ró kivi ío tundó'o. Te kundij nì'in-ró ondé nú nì ndí'i nì jinu nì sá'a-ró. ¹⁴ Núsáa te kuiñi nì'in-ró jíná'an-ró. Te chiva'a-ró tú'un ndaa, nátu'un ná kúnu'nì sánchi-ró. Te ná kú'un-ró tú'un skéndo ndaa-ya róó, nátu'un in su'nu káa. ¹⁵ Te ná kí'vi-ró tú'un va'a tu'un vindáa vinené, nátu'un ndijan iní ja'a-ro. ¹⁶ Te ío in-na tu'un kánúú: Jíin tú'un kándija te kasu-ro máa-ró, nátu'un in nuu tú'ma-ró, chi jíin yúan te kuu nda'va ndí'i-ró yáa ñú'un ja skée ja'ú nátu'un ndua. ¹⁷ Te ná kú'un-ró tú'un nama róó, nátu'un kachíní káa. Te nátu'un machete, kuatíñu-ró tú'un Espíritu, chi yúan kúu tu'un Dios. ¹⁸ Te nene kakan ta'u-ro te ka'an nda'ú-ro jíin-ya, te ná kakán ta'u-ro sá'a máa Espíritu. Te ja yúan ná kóo ndito iní-ro, te ja'a táká ñayívi ndóo ná kakán ta'u-ro, te ná ka'an nda'ú-ro. ¹⁹ Te suni ka'an-ro já'a-rí, náva'a ná chúndéé iní-rí ndika-rí yu'u-rí kani-rí tu'un va'a tu'un sa'í-ya, ²⁰ te ka'an vatu máa-rí ndasa kánúú ka'an-rí, chi ja siki tú'un-ún jika kuu-rí, te nú'ní-rí. ²¹ Tíquico kúu cháa játíñu te skíkuu va'a-de tñinu máa Jító'o-yo, te maní-yo jíin-de. Te suni kastu'un-de nuu-ro ndasa kua'an tñinu jíku-rí jíin, náva'a kuní ndí'i-ni-ró. ²² Máa já yúan-ni tájí-rí-de kujaa-de nuu-ro, náva'a kuní-ro ndasa kákuu-rí, te ndundéé iní añú-ro sá'a-de. ²³ Tu'un kuaká'nu iní, jíin tú'un kúndá'ú iní, jíin tú'un kándija, ja kí nuu máa Táa-yo Dios jíin núu máa Jító'o-yo Jesucristo, ná kóo jíin táká ñani-yo. ²⁴ Tu'un luu ío iní-ya ná kóo jíin táká ñayívi maní ndíja-i jíin Jító'o-yo Jesucristo. Súan ná kóo. Amén.

LA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS FILIPENSES YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU FILIPOS

¹ Máá-rí kákuu Pablo jíin Timoteo, mozo Jesucristo, te káchaa-ri tutu yá'a nuu táká ñayivi ndóo kákandíja nuu Cristo Jesús, ja káxiukú-i iní ñuu Filipos, jíin núu cháa ja kándito-de-i, jíin núu cháa kájatíñu nuu-í. ² Tu'un luu ío iní, jíin tú'un kuaká'nu iní, ja kí nuu máá Táa-yo Dios jíin núu máá Jító'o-yo Jesucristo, ná kóo jíin-ró jíná'an-ró.

Ja ní nakuatá'ú Pablo nuu Dios

³ Nakuatá'ú-rí nuu Dios máá-rí ndita'an jínu ja núku'un iní-ri róo jíná'an-ró. ⁴ Nú jikán ta'u-rí, te nene kúsi iní-ri jikán ta'u-rí ja'a róo jíná'an-ró. ⁵ Chi ní chindéé tá'an-ró jíin-rí skáka-yó tú'un va'a onde kiví xnáñúú, te onde vina. ⁶ Te jáni ndija iní-ri ja síjínu ná'ín-yá tíñu va'a ja ní skéjá'á-yá jíin-ró, te súan kuu-ga-ya jíin onde kiví ndíi Jesucristo. ⁷ Te suni ío va'a ja súan nákan iní-ri ja kuu taká róo, chí ñú'un iní añú-ri ja kuu róo, chí ní kani'in táká-ni yóo tu'un luu ío iní-ya, te káchindéé tá'an-ró jíin-rí kiví kánde-ri vekaa jíin ja káka'an-yo ja'a tú'un va'a jíin ja káxndeá-ga-yo. ⁸ Chi Dios kuu testigo-ri ja jiní-ya ná ku'a kuu iní-ri ja kuu taká róo, jíin ja maní-rí jíin-ró, nátu'un maní Jesucristo jíin-ró. ⁹ Te jikán ta'u-rí ya'á. Kuni-ri ja ná kúndá'ú-ga iní-ro tá'an-ró, te ná skuá'a-ga-ro júku'un-ga iní-ro tú'un-ya, te nde'é-ró ndéja ío va'a, ¹⁰ náva'a kuu kuatú'un-ró máá ja vá'a, te suni náva'a ná kóo káji iní-ro, te tú nakuxndí-ya siki-ro kiví ndíi Cristo, ¹¹ te suni náva'a ná kúkútu-ro jíin tíñu ndaa sá'a Jesucristo. Jían kuu ja nákana jaa-yó Dios, jíin ja ká'an jíinú'un-yó jíin-yá.

Modo ní jika máá tú'un va'a

¹² Ñáni, kuni-ri ja ná kuni-ro ná tundó'o ní ta'an-ri, chí ní jicha-ga tu'un va'a ní sá'a. ¹³ Te taká ñayivi ká'io iní palacio, jíin sáva-ga-i, ní kajini tu'un-i ruu ndasa kánde-ri vekaa ja siki Cristo. ¹⁴ Te kuachi ja nú'ni-ri kánde-ri vekaa, yuán ní kayija iní sava ñani-yo ja káchiñú'un-de máá Jító'o-yo. Te ní kachundéé téyí-ga iní-de kájani-de tu'un va'a, te tuká káyu'ú-de. ¹⁵ Ndaa, chí sava ñayivi, kájani-i tu'un Cristo siki tú'un kuásún iní, jíin ja kástátá'an-i. Ko sava-i, suni kájani-i tu'un siki ja ká'io va'a iní-i. ¹⁶ Te sava-i kájani-i tu'un Cristo ja skuikín-ni-i tixín, te tú ndija-i, chí kákuni-i ja xndeá-ga-i tundó'o vekaa siki-rí. ¹⁷ Ko sava-i kájani-i tu'un va'a chí kúndá'ú iní-i ruu, te a kájini-i ja ndúkú ichi-rí ka'an-ri ja'a tú'un va'a. ¹⁸ Tú naún sá'a núsáa, chí taká-ni modo jichá tu'un Cristo, vasa káka'an siki-i, xí ká'an ndaa-i. Te ya'á kuu ja kúsi iní-ri sá'a, te ní ma ndí'i kuti ja kúsi iní-ri. ¹⁹ Chi jiní-ri ja ya'á kuu ja náma ruu, jíin ja kájikán ta'u-ro, jíin ja chindéé chítuu Espiritu Jesucristo ruu. ²⁰ Chi ñúkuu iní-ri, te kuni ndási iní-ri, ja má kúka nuu kúti iní-ri, chí sua ná chundéé téyí iní-ri, náva'a ná ndúñá'nu Cristo sá'a máá-rí vina, nátu'un ní ní kii-ri, te vasa ná kuu-ri xí kúchaku-ri. ²¹ Chi ja chakú-ri kuu ja jika-ri jíin máa Cristo, te ja kuu-ri kuu ja ní'in-ga-ri. ²² Ko nú kuchaku-ga-ri, te súan ní'in-rí siki táká tíñu ní sá'a-ri tú jiní-ri ndé ichi tñn-ri vii. ²³ Chi ma'ñú ndéndúú tu'un yá'a kánde ní'in-ri. Te kuu iní-ri no'on-ri kunchaa-ri jíin Cristo. Yuán kuu máá ja vá'a xaan-ga. ²⁴ Ko ja ná kúchaku núu-ga-ri kuu ja kánúú-ga ja siki róo

jíná'an-ró. ²⁵ Súan jáni ndija iní-ri. Yuán kúu ja jiní-ri ja kúkuu-ga-ri jín-ró jíná'an-ró, náva'a ná kándija va'a-ga-ro, te kusii-gá iní-ro. ²⁶ Náva'a kusii-gá iní-ro jíná'an-ró jín Cristo Jesús ja sikí rúu, chí jaa tuku-ri nuu-ro. ²⁷ Máni ná káka kuu va'a-ró jíná'an-ró, nátu'un kánúú máá sikí tú'un va'a Cristo, náva'a vasa ná jaa-ri te kuni-ri nuu-ro, xí vasa ná kúnchaa jíká-rí, ko kuni tu'un-ri róo ja ká'jin ni'in-ró jín in-ni xini, te jín já in ká'nu-ni kásatiñu ni'in-ró sikí tú'un va'a ja kákandija-yó. ²⁸ Te ma yú'ú kuti-ro sá'a ja kájito u'u róo, chí yuán kúu tu'un ja náa íi máá jíná'an, ko róo, a kaku-ró jíná'an-ró, chí ya'á sá'a Dios. ²⁹ Chí ni ja'a Cristo uu tu'un nuu-ro jíná'an-ró. Nasu máá in ja ná kándija-ró núu-yá, chí suni ja ná ndó'o-ró ja sikí máá-yá. ³⁰ Te suni kándo'o-ró nátu'un ni kajini-ro ja ndó'o-ri, te vina a ni kajini tu'un-ró ja jiku jín-rí.

2

Ja ní sásúchí-yá máá-yá

¹ Núsáa te jín tú'un ndéé ío iní Cristo, jín tú'un kúndá'ú iní-ya yóo skandá-ya róo, jín tú'un ja ká'io in núú-ró iní máá Espíritu, jín tú'un maní iní-ro jín-i, jín já jito ndá'ú-ro núu-í. ² Jín táka tu'un yá'a ná kúkuu-ró, náva'a kusii xaán iní-ri. Te in-ni ná káa xini-ro. Te in-ni ná kúndá'ú iní-ro tá'an-ró. Te in-ni ná kóo iní-ro jín in-ni ná káni iní-ro. ³ Tú ni in ndatiñu sá'a-ró ja kuátá'an-ró, xí ja sávixi-ro máá-ró, chí sua ná kóo súchí iní-ro jíná'an-ró, te ná táva-ro cuenta ja vá'a-ga kúu tá'an-ró vasa máá-ró. ⁴ Te ma kóto-ró tíñu ja kúu máá-ró jíná'an-ró, chí suni ná kóto-ró tíñu ja kúu tá'an-ró. ⁵ Ná káni iní-ro jíná'an-ró nátu'un ni jani iní Cristo Jesús. ⁶ Te máá-yá ni kaa-ya nátu'un Dios, ko tú ní ndío iní-ya ja jín fuerza nduu in núu-yá jín Dios. ⁷ Ko ni sía-ya máá-yá, te ni nduu-ya nátu'un kánda mozo, ni kaku-ya nátu'un jito cha. ⁸ Te nuu ní kenda-ya nátu'un jika cha, te ni sásúchí-yá máá-yá. Te ni jandatu-ya onde ni ji'i-ya, vasa ni ji'i-ya jiká cruz. ⁹ Ja yuán ní nduñá'nu luu xaán-yá ni sá'a Dios, te nuu Jesús ni ja'a Dios in sí'ví kánúú núu táka-ga sí'ví. ¹⁰ Náva'a jín sí'ví Jesús ná júkuiñi jítí táka ja ká'jin iní andíví, jín já ká'jin nuu ñú'un, jín já ká'jin chí ñu'un, ¹¹ te táka yu'u ka'an ndaa ja Jesucristo kúu máá Jító'o. Yuán kánakana jaa-ún máá Táa-yo Dios. ¹² Náni máni, nene nátu'un ni kajandatu-ro núu-rí kivi ní kandii-ri nuu-ro, te suni súan va'a-ga ni kasá'a-ró vina vasa jiká ní kanchaa-ri, núsáa te vina ná sátiñu va'a-ró náva'a ná kée va'a ja náma-ró máá-ró. Te jín tú'un yú'ú, tu'un kisi-i róo, ná sá'a-ró. ¹³ Chí Dios kúu I'a sátiñu jín-ró náva'a ná sá'a-ró ndasa kuni maá-yá, jín ndasa kúsi iní máá-yá. ¹⁴ Ma kútuku iní-ro jín tíñu kásá'a-ró, ni ma kánaa-ro jín tá'an-ró. ¹⁵ Náva'a tú naún náku-xndí-ya sikí-ro. Te ma kivi nduu-ro jín tíñu ñáá. Te kuu-ró sé'e Dios, ñayivi tú cha'an, vasa kájika kuu-ró má'ñú ñayivi yákua yo'o iní, jín má'ñú ñayivi ní'in iní. Te ma'ñú ñayivi-ún kástúun-ro nátu'un lámpara iní ñuyivi. ¹⁶ Kutin ni'in-ró tú'un ja kúchaku-ro jín, náva'a kusii iní-ri kivi ndí Cristo. Yuán-na te kuni-ri ja ná tú ní jika kuu sáni-ri, ni tú ní kána sáni tajin-rí. ¹⁷ Te nú ni jati niñi-rí ja ndúkú-rí skándija-ga-ri róo, yuán kúu nátu'un ni soko-rí máá-rí nuu-yá. Yuán kúsi iní máá-rí, te suni kúsi iní-ri onde jín táka róo jíná'an-ró. ¹⁸ Te suni súan ná kúsi iní máá-ró jíná'an-ró, te ná kúsi iní-ro onde jín rúu.

Tu'un Timoteo jín Epafrodito

¹⁹ Ko ñúkuu iní-ri ja ná kuá'a máá Jító'o-yo Jesús tu'un, te táji yachí-ri Timoteo jaa-de nuu-ro, náva'a ná ndúndéé iní-ri nú ni jini-ri ndasa ká'io-ro. ²⁰ Chí tú kuti ingá cha ío yá'a ja in-ni xini kúñava'a jín-rí nátu'un máá-de, ja kuítú iní koto ñúkuún róo. ²¹ Chí táka-de kándúkú-de ja kúu máá-de, ko

nasu já kúu Cristo Jesús. ²² Ko a ni kajini-ro já bueno sá'a Timoteo. Natu'un se'e jín taa-i, suni súan ni kuu jatíñu-de jín-rí jáni-de tu'un va'a. ²³ Núsáá te ñúkuu ini-ri tájírí chaá yá'a jaa-de nuu-ro, te nú ni jini-ri ndasa kua'an tiñu jíku-ri jín. ²⁴ Te jáni ndija ini-ri ja kuá'a máá Jító'o-yo tú'un, ja súni máá-rí jaa yachi-ri nuu-ro. ²⁵ Ko ni jani ini-ri ja kánúú tájírí ñani-ri Epafrodito jaa-de, chi chaá sátiñu jín-rí kúu-de, te chindéé tá'an-de jín-rí. Te suni ndajá'a máá-ró ní kuu-de sáá. Te suni jatíñu-de nuu-rí taká nuu nándi'i-ri-de. ²⁶ Chi ni kuu xa'an iní-de ja kuní-de nuu-ro jíná'an-ró núú. Te ni kukuí'a ini-de, chi a ni kajini tu'un-ró já ní ku'u-de. ²⁷ Chi jandáa ni ku'u-de ja á yani kuu-de núú, ko Dios, ni kundá'ú ini-ya-dé, ko nasu máá ñn-de, chi onde ruu, náva'a tú kaa-ga kukuí'a ini-ri núú. ²⁸ Núsáá te jítú iní-ri ni tájírí-de kujaa-de nuu-ro, náva'a ná kuní-ro núu-dé jíná'an-ró. Te ndusií túku ini-ro, te ruu tuká ndukuí'a ndásí iní-ri. ²⁹ Núsáá te kuatá'ú-ró-de, chi kándíja-de nuu máá Jító'o-yo, te ná kóo sñ iní-ro, te ka'an jíñú'ún-ró jín cháa ja kándaa natu'un kaa-de. ³⁰ Chi a yani kuu-de núú, ja sikí tiñu máá Cristo. Te vasa ní jí'i-de ko a ni skíkuu-de tiñu ja tú ní síjínu máá-ró já kúu ruu.

3

Na sikí ndúkú ndéé-yó

¹ Te ñn-na tu'un ío ñani. Ná kúsñ iní-ro jín máá Jító'o-yo. Chi ruu, jandáa, tú kúnini iní-ri chaa-ri suni suni-ni tu'un-ún nuu-ro, ko súan ío seguro-ga ja kúu róó. ² Ma kóto-ró núú tí'ina. Ma kóto-ró núú ñáyivi kásá'a tiñu ñáá. Ma kóto-ró núú cháa ni kaxiti ndúu. ³ Chi yóó kákuu chaá ni kaxiti ndúu ndija. Te jín iní jín añú-yo káchiñú'ún-yó Dios. Te kákusñ iní-yo jín Cristo Jesús. Chi tú káchiñú'ún-yó máá-yó. ⁴ Te nú ndé chaá jáni ini-de ja kúu chiñú'ún-de máá-de, te suni ruu ví'í-gá sá'a-ri núú, chi suni ruu chiñú'ún-rí máá-rí nú súan ío núú. ⁵ Chi ni xiti ndúu ruu nuu uná kiví. Te suni tata Israel kúu-ri. Te suni tá'an tata Benjamín kúu-ri. Te suni hebreo se'e hebreo kúu-ri. Te suni ni chiñú'ún-rí ley ja káchiñú'ún fariseo. ⁶ Te ni jítú iní-ri ni chindikín-ri tikuní ni sá'a ndíva'a-ri jín-i. Te tú ní náku-xndí ni ñn ley sikí-rí, chi ni skíkuu ndaa-ri. ⁷ Ko taká tiñu ja kundéé-rí jín núú, tú sá'a-ri cuenta jín-ún vína, chi va'a-ga ná náa-ún, te ná chíñú'ún-rí Cristo jáni ini-ri. ⁸ Te jandáa, chi jáni ini-ri ja vá'a-ga ná náa taká tiñu-ún, náva'a ná kuní va'a-ri ja kúu tu'un Jító'o-ri Cristo Jesús, chi jian kúu ja kánúú-gá. Te ja sikí máá-yá ni xnáa-rí taká tiñu, te jáni ini-ri ja máni kuayo kúu. Súan sá'a-ri náva'a kundéé-rí najaa-ri nuu Cristo, ⁹ te náva'a ñn kiví te a jini-ri ja kánde-ri chi Cristo. Ko nasu já sánda-ri máá-rí jín ley, chi sua ja kéndo ndaa-ri sá'a Dios jín tú'un kándíja-ri, chi kándíja-ri nuu Cristo, ¹⁰ náva'a kuní va'a-ri nuu-yá, te kuní-ri ndasa kaa fuerza naschakú-ya yóó, te suni ndo'o ta'an-ri jín-yá, te suni nduu-ri natu'un kaa máá-yá jín tú'un ja ní jí'i-ya. ¹¹ Chi sanaa te súan kundéé-rí nachaku-ri ma'ñú ndíyi. ¹² Te chá'an-ga kundéé-rí, ni té chá'an-ga yija-ri. Ko ndúkú ndéé-rí kua'an-ri náva'a ná ní'in-rí tu'un-ún, chi ja yúan kúu ja ní ní'in Cristo Jesús ruu. ¹³ Ñani jíná'an-ró, ruu na tú sá'a-ri cuenta ja á ni kundéé-rí jín. Ko máni xnáa-rí ini-ri taká ja ní kuu ichi yatá, te skáa-ga-ri ichi núu-rí kua'an-ri jín. ¹⁴ Te ndúkú ndéé-rí kua'an-ri ná jaa-ri onde nuu ío ku'a, náva'a kundéé-rí ní'in-rí premio ja kuá'a Dios, chi kana-ya xini-rí ki'in-ri ichi nínu onde jín Cristo Jesús. ¹⁵ Te ndé yóó ni yija-yó, te súan ná kóo xini-yo núsáá. Te nú ndé róó sñ xini káñava'a-ró, suni ya'á ná stá'an Dios nuu-ro. ¹⁶ Ko nú ndasa ni kundéé-yó ní skuá'a-yó, súan ná káka-yó, te suni ñn-ni ná kóo xini-yo. ¹⁷ Ñani, ná ndáku-ró rúu jíná'an-ró, te kunchaa nuu-ro ñáyivi kájika súan natu'un ichi

ní stá'an-ri nuu-ro. ¹⁸ Chì kua'a ñáyivi kájika kuu-i ichi ñáá, te tñi jínu ni jani-ri tu'un ñáyivi yúan nuu-ro. Te suni ká'an ndé'e-ri jín-ró vína, ja máá-i kákuu ñáyivi kájito u'u-i tu'un ja ní ji'i Cristo jika cruz. ¹⁹ Te ñn kivì te naa íi ñáyivi-ún, te ndi'i-i. Chì máni chíñú'ún-i toko-í. Te kúsi iní-i jín tú'un ja kúka nuu iní-i sá'a núú. Te kaní iní-i ndé'é-i nuu ndátíñu ío iní ñuyivi. ²⁰ Ko ñuu máá-yó kúu onde andíví. Te suni onde yúan káinda-tu-yó ndíi máá Jító'o-yo Jesucristo, I'a nama yóó. ²¹ Te máá I'a-ún, nasama-ya yíki kúñu ndá'ú-yo, náv'a nduu nátu'un káa yíki kúñu ndíi ncháa máá-yá. Chì Dios kúu ka'nu-ya táká ja ío, te suni jín fuerza-ya sá'a-ya-ún.

4

Nene ná kúsi iní-yo

¹ Ñáni máni jíná'an-ró, súan ná kuíñi ni'in-ró jín máá Jító'o-yo, chì kúu iní-ri róó, te kúsi iní-ri jín-ró, te róó kúu nátu'un premio-ri. ² Te ká'an ndá'ú-ri jín Evodia, te ká'an ndá'ú-ri jín Síntique ja ná kóo ñn-ni xini-ñá jíná'an-ña, nátu'un kuní máá Jító'o-yo. ³ Te nuu róó Timoteo, suni ká'an ndá'ú-ri jín-ró, chì chaa ni chindéé tá'an va'a jín-rí kúu-ró, te ná kuá'a núu-ró ndá'a núu ñá'an yá'a, chì ni kasátiñu ni'in-ña jín-rí ni jani-ri tu'un va'a sáá, te suni onde jín Clemente jín sáva-ga ñáyivi kasátiñu jín-rí, chì sí'ví ñáyivi yúan a káyoso núu lista ñáyivi kúchaku ñí káni. ⁴ Nene ná kúsi iní-ro jíná'an-ró núu máá Jító'o-yo. Inga jínu ká'an-ri jín-ró: Ná kúsi iní-ro. ⁵ Ka'an mani-ro jíná'an-ró náv'a ná kuichá tu'un ki'in nuu táká ñáyivi ja súan káa máá-ró. Máá Jító'o-yo a ni kuyani-ya. ⁶ Ma nándi'i iní-ro siki ní ñn. Ko ná ká'an-ro jín Dios onde jín tú'un kánakuatá'ú-ró, jín tú'un kájikan ta'u-ro, jín tú'un káka'an ndá'ú-ro, náv'a ná kuní-ya ndéja kuní máá-ró. ⁷ Yúan-na te Dios kuá'a-ya tú'un vindáa vinené iní añú-ro jín xini-ro. Vasa tú kájuku'un iní-ro ndasa sá'a-ya-ún, te koto-ya róó onde jín Cristo Jesús. ⁸ Ñáni, máá ñn-na tu'un ío. Tu'un yá'a ná kúndee xini-ro: Taká tu'un ndija, taká tu'un jíñú'ún, taká tu'un ndaa, taká tu'un ndoo, taká tu'un mani iní, taká tu'un ja játú'ún-i, taká nuu ío ja vá'a, jín táká ja kúu nakana jaa-yó-yá sá'a, yúan ná núku'un iní-ro. ⁹ Taká tu'un ja ní kakutu'a-ró, jín tú'un ni kani'in-ro, jín tú'un ni kajini so'o-ró, jín tíñu ni kajini-ro sá'a máá-rí, taká yúan ná sá'a máá-ró. Yúan-na te máá Dios, I'a já'a tu'un vindáa vinené, koo-ya jín-ró. ¹⁰ Ko kúsi xáan iní-ri jín máá Jító'o-yo, chì vína, vasa kuéé, ko ni kanuku'un iní-ro, te ni kachindéé-ró rúu. Chì súan sá'a-ró kuní-ro núú, ko tú ní ío modo. ¹¹ Nasu já ndá'ú tá'an-ri ká'an-ri, chì ruu, a ni skuá'a-ri kaan-ri jín nú ndasa-ni tá'an-ri. ¹² Jiní-ri kuchaku ndá'ú-ri, te jiní-ri kuchaku kúká-rí. Ndi'i ni skuá'a-ri, te a ni kaan-ri jín táká, nú ja ndá'a chii-ri, nú ja yíta'an nuu-rí, nú ja kúñava'a kua'a-rí, xí já tá'an ndá'ú-ri. ¹³ Ndi'i-ni kúu sá'a-ri, chì máá Cristo já'a-ya fuerza iní-ri. ¹⁴ Ko bueno ni sá'a-ró já ní jito ta'an-ro túndó'o jín-rí. ¹⁵ Te róó, ñáyivi ñúu Filipos, suni a kajini-ro já ní ñn tikuni tú ní kájito tá'an jín-rí ja kuá'a yaku najín kúta'u-rí, chì máni róó jíná'an-ró onde kivì ní kejá'a-rí jani-ri tu'un va'a ná ni kenda-ri vai-ri ñuu Macedonia. ¹⁶ Chì onde ná kánde-ga-ri ñuu Tesalónica ni katáji-ró yakú ja jínu ñú'ún-rí, ni ja ñn uu jínu. ¹⁷ Nasu ndúkú-rí ja kuá'a-ró núu-rí núú, chì ndúkú-rí ja ná ndeá-ga ta'u-ro núu-yá. ¹⁸ Te a ñáva'a-ri taká ja jínu ñú'ún-rí, te sobra-ga ío. Te a ñú'un chítú iní nda'a-rí, chì ni ni'in-rí ja ní katáji-ró vái jín Epafrodito. Te kúsi iní Dios sá'a, chì nátu'un ni kasoko vá'a-ró núu-yá, te asun já'an. ¹⁹ Te Dios máá-rí, ná nákuá'a-ya núu-ro táká ja nándi'i-ró, chì kúká máá-yá jín tú'un ja vá'a ja lúu ío iní Cristo Jesús. ²⁰ Te nuu máá Táa-yo Dios ná nakana jaa-yó-yá ñí káni ñí kuiá. Súan ná kóo. Amén. ²¹ Ná sándéé iní taká

ñayivi ká'io ndoo ni sá'a Cristo Jesús, achi-ro kúni-i. Te ñani-yo já káxiukú jín-rí yá'a káka'an ja ná sándéé iní-ro jíná'an-ró. ²²Te taká ñayivi ndoo káka'an-i ja ná sándéé iní-ro jíná'an-ró. Te ni kaa-ga káka'an ñayivi káxiukú vé'e César. ²³Tu'un luu ío iní máá Jító'o-yo Jesucristo, ná kóo jín taká róo jíná'an-ró. Amén.

LA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS COLOSENSES YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU COLOSAS

¹ Máa-rí Pablo kúu apóstol Jesucristo, chī súan nī jata'an inī Dios. Te jīn ñanī-yo Timoteo, ² káchaa-rī tutu yá'a nuu ñáyivi ndóo, jīn núu ñanī-yo kákandija nuu Cristo ja káxiukú-i inī ñuu Colosas. Tu'un luu jīn tú'un kuaká'nu inī ío inī máa Táa-yo Dios, jīn iní máa Jító'o-yo Jesucristo, ná kóo jīn-ró jíná'an-ró.

Tu'un nī jikan ta'u Pablo nuu Dios ja'a máa-i

³ Nene kájikan ta'u-rí ja'a róo jíná'an-ró. Te kánakuatá'ú-rí nuu Dios Táa Jító'o-yo Jesucristo. ⁴ Chi nī kajini tu'un-ri róo ja kákandija va'a-ró núu Cristo Jesús, jīn ndasa kájito ndá'ú-ro núu taká ñáyivi ndóo, ⁵ chī káñukuu inī-ro ní'in-ro ja yíva'a onde andíví. Tu'un yúan a nī kajini tu'un-ró, chī súan ká'an ndaa tu'un va'a. ⁶ Chi tu'un-ún, a nī ja nuu-ro jíná'an-ró, natu'un nuu ní ñúyivi, chī ní'in tíñu te ndeá kua'an, suni natu'un nī sá'a jīn-ró onde kivi ní kajini so'o-ró. Te nī kajuku'un ndija inī-ro tú'un luu ío inī Dios, ⁷ natu'un nī kutu'a-ró ní sá'a Epafras. Mozo ta'an jīn-yó kúu-de. Te kúmani-yo jīn-de. Te cha-ún játíñu va'a-de nuu Cristo ja sikí róo jíná'an-ró. ⁸ Cha-ún, nī kastu'un-de tu'un-ró núu-rí ndasa kákundá'ú inī tá'an-ró sá'a Espíritu. ⁹ Ja yúan rúu jíná'an-ri, suni tú kájukuiñi-ri ja kájikan ta'u-rí ja'a-ro núu-yá onde kivi ní kajini tu'un-ri tu'un-ún. Te kájikan-ri nuu-yá ja ná kuní ndí-i-ró ndasa jata'an inī máa-yá, te ná kuní-ro taká tu'un ndíchí jīn tú'un júku'un va'a inī-ro sá'a Espíritu, ¹⁰ náva'a ná káka kuu luu-ró, natu'un kuní máa Jító'o-yo, te ná kúsi vá'a inī-ya sá'a-ró jīn taká-ni, te nani tíñu va'a júku-ró jīn, ná ní'in tíñu, te ná júku'un-ga inī-ro sikí Dios. ¹¹ Te va'a téyí ná yija taká fuerza-ya inī-ro, natu'un káa fuerza luu máa-yá, náva'a ná kóo si inī-ro, te ká'nu koo inī-ro, te kuandéé inī-ro. ¹² Ná nákuatá'ú-ró núu máa Táa-yo Dios ja ní chí'i-ya fuerza yóo náva'a ní'in tá'an-yo tá'u-yo jīn ñáyivi ndóo ja ká'in-i nuu ndíi ncháa. ¹³ Chi nī ndiñi'in máa-yá yóo inī nda'a fuerza ñuñáa, te nī xndívi-ya yóo inī ñuu nuu tá'ú tíñu Se'e-ya, I'a maní-yá jīn. ¹⁴ Te Se'e-ya-ún, chi nī nakuaan-ya yóo jīn niñí-yá. Te nī sá'a-ya tóká'nu inī-ya núu-yo jīn kuáchi-yó.

Muestra Dios kúu Jesús

¹⁵ Te Se'e-ya-ún kúu muestra Dios, I'a tú jiní ndijin-yo núu. Te xnañúú-gá Se'e-ún, vásá taká ndatíñu ja ní sá'a-ya. ¹⁶ Chī jīn máa Sé'e-ya-ún kúu ja ní kuvá'a taká ndatíñu ja ká'io andíví, jīn ja ká'io inī ñuyívi ja jiní-yo núu jīn ja tú jiní-yo núu, kúu nuu tá'ú tíñu, kúu nuu kúñá'nu, kúu ja kátin xini, kúu ja kándiso tíñu. Ndí'i nī kuvá'a nī sá'a Dios jīn máa-yá, te kúu cuenta máa-yá. ¹⁷ Máa-yá ío xna'an-ga vásá ní kuvá'a taká ndatíñu, te taká ndatíñu tñ in nī'in máa-yá. ¹⁸ Te máa-yá kúu xini tíku'ni, te natu'un yiki kúñu-ya kúu-ún. Máa-yá kúu nuu kéjá'á, te máa-yá nī nachaku xna'an-ga ma'ñú ndíyi, náva'a kuñá'nu-ga-ya núu taká-ni. ¹⁹ Chi nī kusí iní máa Dios ja ní'un tá'an ká'nu-ni-ya jīn máa Sé'e-ya, ²⁰ náva'a naketá'an taká-ni jīn Dios sá'a-ya jīn máa Sé'e-ya. Te jīn niñí Sé'e-ya, I'a nī ndo'o jiká cruz, te ná kóo paz sá'a-ya sikí máa ja ká'io inī ñuyívi jīn ja ká'io andíví. ²¹ Te suni súan nī sá'a Se'e-ya

jín-ró, chí sín síkí ní ka'jin-ró sáá, chí nì kajito u'u-ro-yá, te máni tíñu ñáá nì kasá'a-ró núú. Ko vina a nì naskétá'an-ya róó jín Dios. ²² Ya'á ní sá'a-ya jín yíki kúñu-ya já ní jì'í, náva'a nasándoo-ya róó, te ma kúnchaa cha'an róó, nì ma kána jín Dios nuu-ro hora stá'an-ya róó nuu Dios. ²³ Súan sá'a-ya nú kuiñi nì'in-ró, te kandíja ndija-ró, te nì ma násama inì-ro jín tú'un va'a káñukuu inì-ro já ní kajini so'o-ró. Chí tu'un-ún a nì jichá ñí ñúyivi chí andívi. Te ruu Pablo kúu chaá játiñu síkí tú'un-ún.

Sátiñu Pablo ja'a ñáyivi sín nación

²⁴ Te kúsi iní-ri vina, chí ndó'o-ri ja síkí róó jíná'an-ró. Te skíkuu yiki kúñu-ri ja kúmani-gá ndo'o Cristo inì tikunì máa-yá, ja kúu yiki kúñu-ya, ²⁵ te suni játiñu-ri nuu-ún, chí súan nì chaá Dios tíñu síkí-ri ja'a róó, náva'a ná ká'an ndi'i-ri tu'un Dios jín-ró. ²⁶ Yuán kúu máa tú'un sa'í ja ní yisa'í onde ná nì kejá'á kuiá aná'an jín ñáyivi. Ko vina a nì stá'an ndijin-ya tú'un-ún nuu táká ñáyivi ndóo máa-yá. ²⁷ Chí máa Dios súan nì kunì-ya stá'an-ya núu ñáyivi-ún, ndasa kúká káa tu'un luu ja ndiso tu'un sa'í yá'a, kua'an nuu ñáyivi sín nación. Te tu'un-ún kúu máa Cristo kánde inì-ro, jín já káñukuu inì-ro núu lúu kánchaa-ya. ²⁸ Te tu'un I'a-ún kúu ja kájani-ri, te kákana jín-ri nuu táká ñáyivi. Te jín tú'un ndíchi kástá'an ñúkúun-ri nuu-í náva'a ná yíja va'a taká-i kuiñi-i nuu Cristo Jesús sá'a-ri. ²⁹ Te ja síkí yúan sátiñu-ri. Te nì'in sátiñu-ri jín fuerza máa-yá. Te máa fuerza-ya-ún kúu ja sátiñu téyí jín-ri.

2

¹ Chí kuní-ri ja ná kuní-ro ndasa ndí'i xa'an iní-ri ja síkí róó jín síkí táká ñáyivi ká'io inì ñuu Laodicea, jín síkí táká ñáyivi tú kájinì kuti núu-ri ndasa káa-ri, ² náva'a ná ndúndéé iní añú-i, te ñin nuu kúnchaka manì tá'an-i, te ná júku'un ndi'i inì-i taká tu'un luu-ya, náva'a kunì-i tu'un sa'í máa Táa-yo Dios te yúan kúu cuenta Cristo. ³ Chí inì nda'a máa-yá yisa'í taká yaka tu'un ndíchi, jín tú'un ja júku'un inì-yo sá'a. ⁴ Te tu'un yá'a ká'an-ri jín-ró jíná'an-ró, náva'a tú ni ñin chaá xndá'ú-de róó, ja kándija-ró ingá tu'un tñin yátá. ⁵ Chí vasa kándeé jíká máa-ri, ko nátu'un kándeé-ri jín-ró, te kúsi iní-ri te ndé'é-ri tíñu va'a kásá'a-ró, chí nì'in káandija-ró núu Cristo. ⁶ Chí nátu'un nì kajatá'ú-ró máa Jító'o-yo Jesucristo, súan ná káka-ró jín-yá núsáa. ⁷ Ná nákuikin yo'o-ro inì-ya. Te ná skuá'nu tá'an-ró síkí-yá. Te ná yíja va'a-ró jín tú'un kándija, nátu'un nì kutu'a-ró. Te ná ndeá-ga-ro jín tú'un-ún, onde jín tú'un nakuatá'ú-ró núu-yá.

Inì nda'a Cristo ncháá taká-ni

⁸ Koto va'a-ró máa-ró, náva'a tú xndá'ú ni ñin ñáyivi róó, jín síkí tú'un ndíchi ñáá, jín tú'un vixi sáni, nátu'un ío taninu chaá, modo kásá'a-de inì ñuyivi yá'a te tú kásá'a-de ja kuní Cristo. ⁹ Chí jín máa-yá, te inì yiki kúñu máa-yá, ncháá ndi'i taká-ni ndasa káa Dios. ¹⁰ Te ká'io chítú-ró jín Cristo. Te máa-yá tñin xinì táká ja tá'ú tíñu, jín táká ja kándiso tíñu. ¹¹ Te suni jín máa-yá nì kaxiti ndúu-ro, ko nasu jín ndá'a ní kaxiti ndúu-ro. Te nì chaxio-ya táká kuachi ndiso máa-ró, chí Cristo nátu'un nì xiti ndúu-ya róó. ¹² Chí ñin núu-ni nì kayuji-ró jín-yá nuu ní kajanducha-ro, te suni yúan nì kanachaku-ro jín-yá, chí nì káandija-ró tíñu sá'a Dios ja ní naschakú-ya Jesús ma'ñú ndiyi. ¹³ Ko róó, tú kaxiti ndúu-ro núú, te a nì kaji'i-ro ní sá'a taká kuachi-ró. Ko ñin ká'nu-ni nì kanachaku-ro jín Cristo nì sá'a Dios. Te nì sá'a-ya tóká'nu inì nuu táká ja ní kasáña'mu-ró. ¹⁴ Te nì nda'va-ya acta ja tñin sukun-yo te jító u'u yóo núú. Te nì skána-ya, chí nátu'un nì stñin-ya-ún jín ndúyu kaa jiká cruz. ¹⁵ Te nì tevíchi-yá

taká ja kátá'ú tíñu jíin já kándiso tíñu, te ni kiñi'in ndijin-ya, te ni kakuka nuu. Chi ni kundée-yá jíin, ni sá'a máá cruz. ¹⁶ Ja yúan ma kuá'a-ró tú'un ja náku_xndíi ni ñn-i sikí-ro, cuenta sikí já yee, xí já jí'i, xí cuenta kiví ío viko, xí já núkoso yóo, xí sikí kiví ndétatú. ¹⁷ Chi yúan kúu nátu'un ñn kuanda'u taká ndatíñu chaá kuee-ga, ko máá jándáa kúu ja cuenta máá Cristo. ¹⁸ Ma kuá'a-ró tú'un ja ní ñn ñayivi kasú-i nuu tá'u-ro. Chi kásá'a-i ja súchí iní máá-i, te káchiñú'ún-i taká ndajá'a-yá. Te kákiyi nduu-i jíin tú'un ja tú ní kájiní ndijin-i, te máni kásávi sáni-i máá-i. Chi yúkú xiní máá-i. ¹⁹ Te tú ká'ín n'i-in-i jíin máá I'a kúu xiní. Chi máá-yá kúu ja skuá'nu yiki kúñu, chi skée máá-ún túchi, te ñútá'an sá'a máá túchi, te já'nu máá sá'a Dios. ²⁰ Chi nú ni kaji'i-ro jíin Cristo sikí taká taninu iní ñuyívi, te naja kajika-ga-ro nátu'un kájika ñayivi ñuyívi. Te naja káandatú-ro núu tú'un yá'a: ²¹ Ma ñn-ro, ni ma ké'é-ro, ni ma kée-ro, áchí. ²² Chi taká tu'un-ún nini kájatíñu máá, te ndi'i-ni naa. Chi máni tu'un, máni taninu ja ní jani sáni iní ñayivi kúu-ún. ²³ Kájani ndija iní-i ja tú'un ndichí kúu-ún, chi stétuu-ún-i ja ní'in chiñú'ún-i, te sá'a ja sásúchí iní, te n'i-in ndóna máá sikí yiki kúñu, ko tú ní'in tíñu kuti já kasú nuu já kuní máá-i.

3

¹ Núsáa te nú ni kanachaku-ro jíin Cristo, te va'a-ga ná ndúkú-ró tú'un andívi, nuu kánchaa Cristo ichi ndává'a Dios. ² Ná káni iní-ro sikí tú'un ká'io ichi andívi, nasu sikí tú'un ká'io iní ñuyívi. ³ Chi a ni kaji'i-ro, te vida-ro, a yísa'í, jíin Cristo iní Dios. ⁴ Te Cristo, I'a kúu vida-ro-ún, te nú kenda ndijin-ya, yúan-na te suni luu kenda koyo ndijin-ro jíin-yá.

Chaa tú'ú jíin cháa jáá

⁵ Ná kasú-ro iní yiki kúñu-ró já káa yúkú, náva'a ma sá'a téné, ma koo chá'an, ma káni ñáa iní, ma ndío iní, chi ñn-ni kúu-ún jíin já chíñú'ún ndosó. ⁶ Chi ja sikí taká tíñu yúan kúu ja kití iní Dios, te ndonda-ya sikí ñayivi ní'in iní. ⁷ Te suni jíin tíñu-ún ni kajika-ró núu, ná ni kasá'a-ró súan. ⁸ Ko vina ná sía-ro taká tu'un yá'a núsáa: Tu'un kití iní, tu'un xaan iní, tu'un kañáa, tú'un ká'an sikí tá'an, jíin tú'un chá'an kenda yu'u-ro. ⁹ Ma xndá'ú tá'an-ró, chi a ni chaxio-ró cháa tú'ú-ún kua'an-de jíin taká tíñu ni sá'a-de. ¹⁰ Te ni nuku'un-ró cháa jáá. Chi chaá-ún kuajuku'un iní-de, kuandujáa-de, nátu'un káa máá-yá ja ní sá'a-ya-dé. ¹¹ Te yúan tú ío sñn ñayivi ñúu Grecia jíin ñayivi judío, ni ja ní xití ndúu, te ni ja tú ní xití ndúu, ni ja sñn yu'u, te ni ja kúu ñayivi escita, ni ja sátiñu sáni, te ni ja jika kuu ndicha-na, chi Cristo kúu ndi'i-ni, te yí'i-ya iní taká-yo. ¹² Chi ni kaji Dios róo. Te ñayivi ndóo ja maní-yá jíin kakuu-ró. Núsáa te nini kúndá'ú iní-ro tá'an-ró, te kumaní-ro jíin tá'an-ró, te koo súchí iní-ro, koo paciencia-ro. ¹³ Kuandée iní-ro jíin tá'an-ró, te sá'a-ró tóká'nu iní nú jikín nuu-ro sikí tá'an-ró. Chi nátu'un ni sá'a Cristo tuká'nu iní-ya núu-ro, te suni súan sá'a-ró jíná'an-ró. ¹⁴ Te ja kánúu xaan-gá nuu taká tu'un yá'a kúu tu'un kundá'ú iní tá'an. Chi tu'un yúan kúu ja skétá'an taká-ni jíin já síyija va'a. ¹⁵ Te tu'un vindáa vinené ja ndiso máá Dios, ná kútñn añú-ro. Chi ja yúan ní kana-ya xiní-ro ndúu-ró ñn-na ñayivi. Te suni ná nákuatá'ú-ró jíná'an-ró. ¹⁶ Te tu'un Cristo ná kútú ndi'i iní-ro, jíin ndi'i tu'un ndichí. Te stá'an-ro núu tá'an-ró. Te ka'an nda'ú-ro jíin-i jíin salmo, jíin yáa máá-yá, jíin yáa Espíritu. Te ichi iní añú-ro ná káta luu-ró núu máá Jító'o-yo. ¹⁷ Te taká tíñu kásá'a-ró, nú ja ká'an-ro, xí já sá'a-ró kúu, taká ná sá'a-ró jíin sí'ví máá Jító'o-yo Jesús. Te ná nákuatá'ú-ró núu máá Táa-yo Dios sá'a Jesús.

Tiñu kánúú skíkuu chaa jáá

¹⁸ Róó ñásí'í, kuandatu-ro núu yíi máá-ró jíná'an-ró, chí súan játa'an iní máá Jító'o-yo. ¹⁹ Róó yíi jíná'an-ró, ná kundá'ú iní-ro ñásí'í-ro. Te ma ndúu ua-ro jíin-ña. ²⁰ Róó se'e jíná'an-ró, taká tiñu kuandatu-ro núu táa-ro, nuu náa-ro. Chí súan kúsíi iní máá Jító'o-yo sá'a. ²¹ Róó táa jíná'an-ró, ma skití iní-ro sé'e-ró jíná'an-i, náva'a tú kukuí'a iní-i. ²² Róó mozo jíná'an-ró, taká tiñu kuandatu-ro núu patrón-ro ñáyívi yá'a. Ma sá'a-ró tíñu ja kúsíi iní ñáyívi ndé'é-i nuu, chí sua koo ndaa añú-ro sá'a-ró, te kuandatu-ro núu Dios. ²³ Te taká tiñu kásá'a-ró, koo iní koo añú-ro sá'a-ró. Kani iní-ro já núu máá Jító'o-yo kájatíñu-ró, nasu núu ñáyívi. ²⁴ Chí a jiní-ro já máá Jító'o-yo kuá'a va'a-ya tá'u-ro já kúu ya'u-ró. Chí nuu máá Jító'o-yo Jesucristo kájatíñu-ró. ²⁵ Ko ñáyívi sá'a tiñu ñáá nduta'ú túku-i ja ní sá'a-i-ún, chí tú ncháa nuu-yá-i.

4

¹ Róó patrón jíná'an-ró, sá'a va'a-ró jíin mozo-ro. Te ñn nuu kóto-ró núu-í. Chí a kájiní-ro já súni káñava'a-ró máá patrón-ro ándíví. ² Ma júkuiñi-ro já jikán ta'u-ro. Te ná nákuatá'ú-ró, te koo ndito iní-ro jíin tú'un-ún. ³ Te suni hora-ún kakan ta'u-ro já'a-rí jíná'an-ri, náva'a ná kúña Dios ichi káni-ri tu'un, náva'a kuu ka'an-ri tu'un sa'í Cristo, chí ja sikí tú'un-ún kúu ja kánde-ri vekaa, ⁴ chí kuní-ri ká'an ndijin-ri nátu'un kánúú ká'an-ri. ⁵ Kaka kuu ñúkúún-ró jíin ñáyívi ká'jin sún sikí, te ma stíví-ró tiempo. ⁶ Te nene ka'an asun-ro, ná já'an ñij tú'un ká'an-ro, náva'a kuní-ro ndasa kánúú xndió káni-ró tú'un nuu ñn ñn-i.

Tu'un ndéé ni chaa Pablo nuu-í

⁷ Taká tiñu sá'a-ri ná kástu'ún Tíquico nuu-ro jíná'an-ró, chí ñn ñani sátiñu jíin-rí nuu máá Jító'o-yo kúu-de, te bueno jítíñu-de nuu-yá, te maní-yo jíin-de. ⁸ Te ja yúan tájí-rí chaa yá'a ja-de nuu-ro, náva'a ná kuní-ro ndasa kua'an tiñu kákuu-ri jíin, te ndundéé iní añú-ro sá'a-de. ⁹ Suni tájí-rí Onésimo, te maní-rí jíin-de, chí ñani kándíja va'a kúu-de, te tá'an máá-ró kúu-de. Te taká ja kúu ichi yá'a, ná kástu'ún-de nuu-ro jíná'an-ró, ndasa ío. ¹⁰ Aristarco, chaa kánde ta'an jíin-rí vekaa yá'a, sándéé iní-ro áchí-de. Te suni súan ká'an Marcos, sajín Bernabé, te sikí cháa-ún, a ni tá'ú-rí tiñu nuu-ro. Te nú kujaa-de nuu-ro, te kuatá'ú-ró-de. ¹¹ Te suni súan ká'an Jesús, chaa nání Justo. Chaa ni kaxití ndúu kákuu chaa-ún. Máni chaa yá'a kákuu chaa káchindéé tá'an-de jíin-rí sikí ñúu nuu tá'ú Dios tiñu, te ío ndéé iní-ri kásá'a-de. ¹² Suni sándéé iní-ro áchí Epafra, chaa kúu tá'an máá-ró, te mozo Cristo kúu-de, te nene jítú iní-de jikán ta'u-dé ja'a-ro jíná'an-ró, náva'a ná yíja-ró kuíñi-ró, te náva'a ná skíkuu ndí-i-ró tíñu kuní máá Dios. ¹³ Chí ná ká'an ndaa-ri tu'un-de nuu-ro, ja xa'an jítú iní-de ja kúu róo jíná'an-ró, jíin já kúu ñáyívi ñúu Laodicea, jíin já kúu ñáyívi ñúu Hierápolis. ¹⁴ Lucas, chaa táná, ja maní-yo jíin-de, jíin Demas, káka'an-de ja ná sándéé iní-ro. ¹⁵ Ná sándéé iní ñani-yo, chaa kaxiukú iní ñúu Laodicea, kachi-ro kúni-de. Suni súan ka'an-ro jíin Ninfas, jíin tíku'ni ío ve'e-de. ¹⁶ Te nú ni kuu ni kaka'u-ró carta yá'a, te suni ná ká'u tíku'ni ñúu Laodicea sá'a-ró. Te róo, suni ná ká'u-ró ingá ja ndí ichi ñúu Laodicea. ¹⁷ Te kastu'ún-ró núu Arquipo: Ná ndúkú ndéé-de skíkuu-de tiñu ni chaa máá Jító'o-yo sikí-dé, achí-ro kúni-de. ¹⁸ Nda'a máá rúu Pablo, ni chaa-ri tu'un yá'a ja ná sándéé iní-ro. Te nuku'un iní-ro jíná'an-ró já kánde-ri vekaa. Te tu'un luu ío iní máá-yá, ná kóo jíin-ró jíná'an-ró. Súan ná kóo. Amén.

LA PRIMERA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS TESALONICENSES YA'A KUU CARTA HIN JA NI CHAA PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU TESALONICA

¹ Máá-rí kákuu Pablo jíín Silvano jíín Timoteo, te káchaa-ri tutu yá'a nuu tíku'ni kákandíja ñuu Tesalónica, ja ká'lin-i nuu máá Táa-yo Dios, jíín núu máá Jító'o-yo Jesucristo: Tu'un luu ío iní-ya jíín tú'un kuaká'nu iní ja kíi nuu máá Táa-yo Dios, jíín núu máá Jító'o-yo Jesucristo, ná koo jíín-ró jíná'an-ró.

Ja ní kandíja va'a-i

² Nene kánakuatá'ú-ri nuu Dios siki táká róó. Te kánuku'un iní-ri róó, hora kájikan ta'u-ri. ³ Nene káxndáku-ri róó nuu máá Táa-yo Dios ndasa kásatiñu-ró jíín tú'un kándíja, jíín ndasa kákundá'ú iní-ro-í kásatiñu-ró já'a-í, jíín ndasa káñukuu nín iní-ro, sá'a máá Jító'o-yo Jesucristo. ⁴ A kájini-ri, ñáni, ja Dios kúndá'ú iní-ya róó, te nì kaji-ya róó jíná'an-ró. ⁵ Ko nasu jíín máá tú'un ní jáa tu'un va'a-ri nuu-ro, chí suni nì ja jíín fuerza, jíín Espíritu Santo, te nì kayija iní-ro jíín. Te kájini-ro ndasa clase ñayivi ní kákuu-ri jíín-ró, chí nì kundá'ú iní-ri róó. ⁶ Te ruu jíná'an-ri, jíín máá Jító'o-yo nì kandaku-ró. Te jíín túndó'o xaan ní kajatá'ú-ró tú'un, te nì kakuñi iní-ro ní sá'a Espíritu Santo. ⁷ Te nì kanduu-ró ñayivi stá'an ichi núu táká ñayivi kákandíja ío iní ñuu Macedonia jíín ñuu Acaya. ⁸ Chí máá-ró, nì kaskáka-ró tú'un máá Jító'o-yo. Ko nasu máá hin ñuu Macedonia jíín ñuu Acaya, chí ní ká'nu-ni nì jicha tu'un kua'an ja kákandíja-ró núu Dios, te tú níni já ká'an kuti-gá-ni-ri. ⁹ Chí máá-i kájani-i tu'un-ri ndasa nì kivi koyo-ri nuu-ro jíná'an-ró, jíín já ní kaxndóo-ró ndosó, te nì ndivi-ró núu Dios ndija, náva'a kuatíñu-ró núu-yá, chí chakú-ya, ¹⁰ te náva'a kundatu-ró ncháa Se'e-ya ichi ándíví, I'a nì naschakú-ya-ún. Te máá Jesús kuu-ya. Te a nì nama-ya yoo nuu tú'un kití iní ja cháa sá'a Dios núu.

2

Ndasa nì sá'a Pablo iní ñuu Tesalónica

¹ Chí a kájini máá-ró, ñáni, ja tú ní jákoyo sáni-ri nuu-ro. ² Chí a kájini-ro já súa nì kando'o-ri xna'an-ga iní ñuu Filipos, te yúan nì kaja'a-de tuka nuu rúu. Te Dios máá-yó, nì nasá'a téyí-yá ruu náva'a kani-ri tu'un va'a-ya núu-ro, vasa nì kajito-ri túndó'o. ³ Chí tu'un káka'an nda'ú-ri jíín-ró, tú ndiso tu'un tú'ún, nì tú káchá'an, nì tú xndá'ú. ⁴ Chí nátu'un nì jatú'ún Dios ruu jíná'an-ri, te nì chaá tiñu-ya rúu ja káni-ri tu'un va'a, suni súan káka'an-ri. Ko na tú kásá'a-ri nátu'un kásá'a ñayivi já kúñi iní tá'an-i sá'a-i, chí sua kúñi iní Dios sá'a-ri, chí máá-yá jito nchaa-ya añú-yo. ⁵ Chí a kájini-ro já tú ní káka'an nchaa kuti-rí róó, nì tú ní kákutóo iní-ri siki-ro. Te máá Dios kuu-ya testigo-ri. ⁶ Ni tú ní kándúkú-ri ja kuatú'ún ñayivi rúu, vasa róó xí sáva-ga-i, vasa kuu tá'ú ní'in-ri tiñu nuu-ro núu, chí kájí já apóstol Cristo kákuu-ri. ⁷ Chí sua nì kaka'an vitá-ri jíín-ró nátu'un hin ña'an ncháka yíkin, ja ñúkúún iní-ña jíín sé'e-ña. ⁸ Te nì kákundá'ú xaan iní-ri róó, te yúan ní kakuni-ri ja násu máá hin tu'un va'a Dios ku'a-ri nuu-ro, chí suni onde jíín añú-ri núu, chí maní xaan-rí jíín-ró. ⁹ Chí a kánuku'un iní-ro, ñáni, ndasa nì kando'o-ri jíín tiñu. Te nì kásatiñu-ri ndúú ñúú-ni, náva'a tú stáa-ri siki ní hin-ró, nini nì kajani-ri tu'un va'a Dios nuu-ro. ¹⁰ Máá-ró, a kájini-ro, te suni jiní Dios, ndasa ndoo, ndasa ndaa nì kajika-ri jíín-ró, te tú kuachi ní kásá'a-ri nuu máá-ró ñayivi kákandíja. ¹¹ Te suni a

kájini-ro ndasa ni kaka'an nda'ú-ri jíin ná ñn ná ñn-ró, te ndasa ni kaka'an-ri tu'un ndéé iní jíin-ró, nátu'un ñn chaá jíin sé'e-de, ¹² te ni kaka'an ni'in-ri jíin-ró já ná kaka jíin'ún-ró núu Dios, chi ni kana-ya xiní-ro kí'in-ro núu ñúu luu tá'ú-yá tiñu. ¹³ Ja yúan, suni tú kájukuiñi-ri ja kánakuatá'ú-rí nuu Dios ja ní kajatá'ú-ró tú'un Dios ni kaka'an-ri. Te ni jini-ro já nasu tú'un chaá kúu, chi jandáa máa tú'un Dios kúu, te máa tú'un-ún sátiñu ini róó ñayivi kákandíja. ¹⁴ Te máa-ró jíná'an-ró ñáni, ñn-ni káta'an-ro jíin tíku'ni ñuu Judea ja kákandíja-i nuu Dios jíin núu Cristo Jesús, chi nátu'un ni kando'o máa-i ni kasá'a chaá judío, te suni súan ni kando'o máa-ró ní kasá'a ñayivi ñúu-ro. ¹⁵ Chi judío-ún ni kaja'ni-dé máa Jító'o-yo Jesús jíin cháa ni kajani tu'un-ya ondé sáa. Te ni kachindikín-de ruu ni kakenda-ri, te tú kúsi iní Dios kasá'a-de, te kándonda-de sikí táká ñayivi. ¹⁶ Te kájasu-de ja ká'an-ri jíin ñayivi sñn nación náva'a kaku-i. Te súan káskútú ná'in-de ku'a kuachi kándiso-de. Te sikí-dé ni chaá ndi'i-ni tu'un kití ini Dios.

Ja ní kuxio núu Pablo

¹⁷ Ko ruu jíná'an-ri, ñáni, a ni kakuxio núu-ri nuu-ro, ko máa-ni-ri, nasu jíin añú-ri. Te ví'i-gá kándúkú ndéé-rí kájítú iní-ri ja kuní-ri nuu-ro. ¹⁸ Te ja yúan ní kakuni-ri jaa-ri nuu-ro núu, chi ruu Pablo, ñn uu jínu ni kuní ndija-ri, ko Satanás ni jasú nuu-rí jíná'an-ri. ¹⁹ Chi naún sikí káñukuu ini-ri, xí já kákusi iní-ri, xí já kúu premio ja sáñá'nu-ri máa-rí. Nasu máa-ró kákuu jian náún, hora kuiñi-yó núu máa Jító'o-yo Jesucristo kivi ndii-ya. ²⁰ Suu ja sikí róó te nduñá'nu-ri te kusí iní-ri jíná'an-ri.

3

Sikí tíñu ni sá'a Timoteo

¹ Ja yúan tú ní kándá-ri kundatu-ga-ri, te ni kasánda-ri ja kéndoo máa-na-ri ñuu Atenas jíná'an-ri, ² te ni katájí-ri ñani-ri Timoteo, chaá jatiñu nuu Dios sikí tú'un va'a Cristo, chi sátiñu ta'an-de jíin-rí, kujaa-de nuu-ro náva'a síyíja-de ini-ro jíná'an-ró, te ka'an nda'ú-de jíin-ró sikí tú'un kákandíja-ró. ³ Náva'a ni ñn-ró ma náyu'ú-ro sá'a tundó'o yá'a, chi róó a kájini-ro já sikí tú'un yá'a ni jani-ya yóo. ⁴ Chi onde ná káxiukú-rí jíin-ró núu, ni kakastu'ún-rí nuu-ro já kóto ná'in-yó tundó'o, nátu'un ni kata'an-ro te a kájini-ro. ⁵ Ja yúan súni máa-rí tú ní kándá-ri kundatu-ga-ri, te ni tájí-rí-de kujaa-de ja ná kuní-ri ndasa kákandíja-ró, chi sanaa te ni jito nchaá máa-ún róó, te naa sáni tiñu ni kasá'a-ri. ⁶ Ko vina, a ni nchaá Timoteo nuu-rí ja ní jaa-de nuu-ro. Te ni nakani-de tu'un-ró núu-rí jíná'an-ri ndasa kákandíja-ró, te kákundá'ú ini-ro tá'an-ró, te nene kánuku'un va'a ini-ro rúu, te kákuu ini-ro kuní-ro núu-rí, te suni súan kákuu ini-ri kuní-ri nuu-ro. ⁷ Ja yúan, te ni kándundéé ini-ri, ñáni, ni sá'a tu'un ja kákandíja-ró, vasa kájito-ri tundó'o, te kánandi'i-ri. ⁸ Te vina a ni kanani'in ini-ri te nú ká'in ni'in-ró jíin máa Jító'o-yo. ⁹ Te ndasa nákuatá'ú-rí nuu Dios ja sikí róó jíná'an-ró, sikí táká tu'un kúsi iní-ri nuu Dios máa-yó ní kasá'a-ró. ¹⁰ Chi ndúu ñúu-ni kájikan ta'u téyíí-rí ja ná kuní-ri nuu-ro, te stá'an ndi'i-ga-ri ndéja kúmani kándíja-ga-ro. ¹¹ Ko máa Táa-yo Dios jíin máa Jító'o-yo Jesucristo, ná chú'un íchí-yá ruu jakoyo-ri nuu-ro, kuní-ri. ¹² Te máa Jító'o-yo ná skuá'nu-ya róó te ná xndeá-ya tú'un ja kúndá'ú ini-ro tá'an-ró, jíin táká-ga-i, suni nátu'un kákundá'ú ini-ri róó. ¹³ Náva'a násíyíja-ya añú-ro, te ná kóo ndoo ini, náva'a tú kenda ni ñn kuachi sikí-ro núu máa Táa-yo Dios kivi ncháa Jító'o-yo Jesucristo jíin táká ñayivi ndóo-ya.

4

Ndasa sá'a-yó te kusii iní Dios

¹ ñin-na tu'un ío, ñáni. Ná ká'an ni'in-ri te ná ká'an nda'ú-ri jín-ró sikí máá Jító'o-yo Jesús, chi nátu'un ni kakutu'a-ró já ní kastá'an-ri nuu-ro, ndasa kánúú káka-ró, te kusii iní Dios sá'a-ró, súan ná kúkuu-ga-ro jín. ² Chi a kájiní-ro naún tiñu ni katá'ú-rí nuu-ro sikí máá Jító'o-yo Jesús. ³ Chi kuní Dios ja ná koo ndoo-ró, te ma káka téné-ró. ⁴ Te ná ñin ná ñin-ró ná kuní-ro ndasa koo jínú'un-ró jín ñási'í-ro, te koo ndoo-ña. ⁵ Te ma kaní xaan iní-ro jási'í, nátu'un kásá'a ñayivi sñin naciòn ja tú kájiní-i nuu Dios, ⁶ náva'a tú ni ñin-ró sáña'mu-ró, ni tú xndá'ú-ro ñaní-ro sikí tú'un yá'a, chi máá Jító'o-yo kúu I'a nani'in tá'an-ya jín táka yuán, nátu'un ni kakachi kají-rí nuu-ro. ⁷ Chi tú ní kána Dios xini-yo já koo chá'an-yó, chi ja ná koo ndoo-yó. ⁸ Núsáá te chaá ské'ichi tu'un yá'a, tú ské'ichi-de nuu cháa, chi sua nuu Dios, I'a ni ja'a-ya Espiritu Santo-ya núu-yo. ⁹ Ko tú nini já cháa-ri tutu nuu-ro sikí já kúnchaka maní tá'an-ró, chi a ni stá'an Dios nuu-ro já koo maní-ro jíná'an-ró. ¹⁰ Te suni súan kásá'a-ró jín táka ñani-yo já kaxiukú-de ñí ñúu Macedonia. Ko káka'an nda'ú-ri jín-ró, ñáni, ja ví'í-gá nándeá-ga tu'un maní-ún iní-ro. ¹¹ Te ná cháa iní-ro kúxiukú ná'in-ró. Te ma kivi nduu-ro ingá tiñu. Te ñin-ró tiñu jín ndá'a-ro nátu'un ni katá'ú-rí tiñu nuu-ro. ¹² Súan sá'a-ró náva'a ná káka jínú'un-ró jín ñayivi ká'in sñin sikí, náva'a suni tú nandi'í-ró.

Kivi ncháa-ya jín já náchaku-i

¹³ Suni kákuni-ri, ñáni, ja ná júku'un iní-ro sikí ñayivi kákixi, náva'a ma ndúku'á iní-ro nátu'un kásá'a sava ñayivi tú káñukuu iní-i. ¹⁴ Chi nú kákandja-yó já ní j'i Jesús te ni nachaku-ya, suni súan kinaki'in Dios ñayivi kákixi nuu ndá'a Jesús. ¹⁵ Chi ya'á kákastu'ún-rí nuu-ro jín tú'un máá Jító'o-yo, ja yóo ja káichaku-yo, ja ní kakendoo-yó ondé kivi ncháa máá Jító'o-yo, ma kúxnúú-yó xná'an-ga nuu ñayivi kákixi-ún. ¹⁶ Chi máá Jító'o-yo, nuu-ya kii-ya íchi andívi, te kana jaa-ya, te ka'an jaa ndajá'a ñá'nu andívi, te nde'e clarín máá Dios. Te nachaku xna'an-ga taká ndiyi nuu ndá'a Cristo. ¹⁷ Yúan-na te yóo ja káichaku-yo, ja ní kakendoo-yó, ñin ká'nu-ni kaña-ya yóo ki'in-yo jín-yá ma'ñú vikó nu'ún. Te kita'an-yo máá Jító'o-yo sáva andívi. Te súan kunchaa-yo ñí káni jín máá Jító'o-yo. ¹⁸ Te jín tú'un yá'a ná ká'an ká'nu-ró jín tá'an-ró núsáá.

5

¹ Ko sikí kuiá jín kivi, tú nini cháa-ri tutu nuu-ro, ñáni. ² Chi a kájiní va'a-ró já kivi ncháa máá Jító'o-yo, koo nátu'un cháa ñaku'í'ná ákuáa. ³ Te nú káka'an-i: Vina te ná'in-ni ío, te ma kii tundó'o. Yúan-na te ñin sanaa-ni te chaá tundó'o sikí-í ja náa-í, nátu'un sikí ñá'an já já'ncha skáku-ña, te súan ma kúu kaku kuti-í jíná'an-i. ⁴ Ko máá-ró ñáni, nasu ká'in-ró ñúñaá. Te ja yúan ma jinú-ya nátu'un ñaku'í'ná sikí-ro kivi-ún. ⁵ Chi taká róo kákuu-ró sé'e ñundijin jín sé'e ndúú, nasu sé'e ákuáa ni nasu sé'e ñúñaá kákuu-yó. ⁶ Núsáá te ma kusú-yo nátu'un sava-ga-i. Chi sua ná kúndito-yó, te ná koo kuándí'í-yo. ⁷ Te ñayivi kákixi, chi ákuáa kákixi-i, te ñayivi kánajini, chi ákuáa kánajini-i. ⁸ Te máá-yó, chi sé'e ndúú kákuu-yó, te ná koo kuándí'í-yo. Te ná kú'un-yó tú'un kándija jín tú'un kúndá'ú iní tá'an, nátu'un ñin su'nu káa. Te ná kú'un-yó tú'un kuñukuu iní-yo káku-yó, nátu'un kachini káa. ⁹ Chi Dios, tú ní téta'an-ya yóo ja kóto u'u-ya yóo, chi sua ja ná káku-yó sá'a máá Jító'o-yo Jesucristo. ¹⁰ Te I'a-ún ni j'i-ya já yóo, náva'a kunchaa ká'nu-yó jín-yá, vasa kusu-yo xí kúndito-yó. ¹¹ Ja

yúán ná ká'an ndéé-ró jíín tá'an-ró. Te ná síyíja-ró tá'an-ró, nátu'un kákuu-ró jíín.

Consejo Pablo

¹² Te káka'an nda'ú-ri jíín-ró ñáni, ja kuándatu-ro núu cháa kásatiñu jíín-ró, te kátá'ú-de tíñu nuu-ro já cuenta máá Jító'o-yo te kákana jíín-de nuu-ro. ¹³ Te ná kóo ja jíñú'ún xáan-ro núu-dé, te koo man-ro jíín-de sikí tíñu kásá'a-de. Te vindáa vinené ná kúxiuku-ró jíín tá'an-ró. ¹⁴ Te káka'an nda'ú-ri jíín-ró ñáni, ja kána jíín-ró núu cháa kájika ñáá, te ka'an ká'nu-ró jíín cháa tú kua'a iní, te kutuu-ró cháa vitá iní, te koo paciencia iní-ro jíín táká-i. ¹⁵ Te nde'é-ró, ma násá'a ndiva'a-ró jíín ní ñn ñayivi, nú nī sá'a ndiva'a-i jíín-ró, chí sua nene ná ndúkú-ró tíñu ja kée va'a jíín tá'an-ró, jíín táká-i. ¹⁶ Te nene ná kóo sñ iní-ro jíná'an-ró. ¹⁷ Ma júkuiñi-ro já jilkán ta'u-ro. ¹⁸ Ná nákuatá'ú-ró nú naún ndi'i kúu, chí súan kuní Dios ja sá'a-ró núu Cristo Jesús. ¹⁹ Ma kasú-ro núu máá Espíritu. ²⁰ Ma sájá'a iní-ro núu tú'un kájani-i tu'un-ya. ²¹ Ná kóto nchaa vii-ro táká-ni, te nú ja vá'a kúu, te kutiñ nī'in-ró, ²² te nú ja ú'u kúu, ma kivi nduu-ro jíín. ²³ Te máá Dios, I'a ndíso tu'un kuaká'nu iní, nasándoo ndi'i-ya iní-ro jíná'an-ró. Te kundito kútu-yá iní-ro, añú-ro, jíín yíki kúñu-ró, náva'a tú nakuxndí-ya sikí-ro kivi ncháa máá Jító'o-yo Jesucristo. ²⁴ Te bueno skíkuu máá-yá, I'a nī kana xiní-ro, te súan sá'a-ya. ²⁵ Ñáni jíná'an-ró, kakan ta'u-ro já'a-rí jíná'an-ri. ²⁶ Nú káka'an-ro jíín ñani-yo, te ndoo titú-ro-í. ²⁷ Káka'an nī'in-ri jíín-ró jíná'an-ró sikí máá Jító'o-yo, ja ká'u-ró tutú yá'a nuu táká ñani-yo, cháa ká'io ndoo. ²⁸ Tu'un luu ío iní máá Jító'o-yo Jesucristo ná kóo jíín-ró jíná'an-ró. Súan ná kóo. Amén.

LA SEGUNDA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS TESALONICENSES YA'A KUU CARTA UU JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU TESALONICA

¹ Máá-rí kákuu Pablo jíin Silas jíin Timoteo, te káchaa-ri tutu yá'a nuu tíku'ni kákandíja ñuu Tesalónica, ja ká'jin-i nuu máá Táa-yo Dios, jíin núu máá Jító'o-yo Jesucristo. ² Tu'un luu ío ini-ya jíin tú'un kuaká'nu ini ja kí nuu máá Táa-yo Dios jíin núu máá Jító'o-yo Jesucristo, ná kóo jíin-ró jíná'an-ró.

Dios kúu I'a sándaq va'a tiñu-yó

³ Kánakuatá'ú níni-rí nuu Dios ja sikí róo ñáni. Súan ío va'a, chi kuakukútu-gá-ro jíin tú'un kákandíja-ró, te bueno kákundá'ú ini-ro tá'an-ró. ⁴ Ja yúan kákusi iní-ri ja sikí róo jíná'an-ró, hora kánakani-ri tu'un-ró núu tíku'ni máá Dios, ndasa kákandíja-ró, jíin ja ká'jin ni'in-ró, vasa káchindikín-i róo, vasa káta'an-ro túndó'o. ⁵ Yuán kúu ñin tuni ja sándaq ndaa-ya-í, náva'a nani'in tá'u-ro nájaa-ro ini ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, chi ja sikí yúan kándo'o-ró. ⁶ Chi ío va'a ja suni jíin túndó'o nachunaa Dios nuu ñayivi káxndó'o róo. ⁷ Te róo, ñayivi kándo'o, ñin ká'nu-ni ndetátú-ro jíin-rí jíná'an-ri sá'a-ya kivi ja ndíi ndijin Jító'o-yo Jesús ichi ándiví, jíin táká ndajá'a-ya ja ká'io ni'in téyí. ⁸ Te jíin yáá ñú'un kii-ya, te xndó'o-ya ñayivi tú kájito nuu Dios, jíin ñayivi tú kájandatú nuu tú'un va'a máá Jító'o-yo Jesucristo. ⁹ Te máá ñayivi-ún ndo'o-i ja náa-í ñí káni sá'a-ya, jíin ja má kúu kivi koyo-i nuu kánchaa máá Jító'o-yo jíin núu lúu ndíi ncháa fuerza-ya. ¹⁰ Súan sá'a-ya kivi ncháa-ya ja ndúñá'nu luu-ya sá'a taká ñayivi ndóo-ya, te náva'a naa ini sava ñayivi ndé'é-i nuu-ya kivi-ún sá'a taká ñayivi kákandíja nuu-ya, chi ni kákandíja-ró tú'un ndaa ni kákastú-ún-rí nuu-ro. ¹¹ Ja sikí yá'a, te nene kájikan ta'u-rí ja'a róo, náva'a Dios máá-yó kuva'a ini-ya jíin-ró ja ní kana-ya róo. Te taká tiñu va'a kákuni-ro ná skíkuu-ya jíin-ró, jíin fuerza-ya, te suni jíin tiñu kásá'a-ró, jíin tú'un kákandíja-ró. ¹² Náva'a ná nákana jaa-i sí'ví máá Jító'o-yo Jesucristo sá'a-ró jíná'an-ró, te suni kuatú-ún-i róo sá'a-ya, chi súan sá'a tu'un luu ío ini Dios máá-yó jíin ja ío ini Jító'o-yo Jesucristo.

2

Sikí ñayivi ñáa kivi ndíi Jesús

¹ Te vina káka'an nda'ú-ri jíin-ró, ñáni, sikí ja ndíi máá Jító'o-yo Jesucristo jíin ja ndútútú-yó núu-ya, ² ja má nátu'u yachi ini-ro, ni ma kúkuí'a ini-ro sá'a ñin ja jíka kuu, xí tú'un, xí tutú ja sá'a sikí-i ja rúu tájí, cuenta sikí ja á ni kuyani ndaa kivi máá Jító'o-yo. ³ Ma kuá'a-ró tú'un ja xndá'ú kuti ní ñin-i róo. Chi ma cháa kivi-ún onde nú túu ndu'ichi ini kua'a-í-ya, te suni onde ná kenda ndijin máá cháa ja xín kuáchi, chi máá cháa ta'nu ndatú kúu-de. ⁴ Te ndonda-de kasu-de nuu táká ja káskúnání-i Dios, jíin núu ja káchiñú-ún-i. Ja yúan te nungoo-de ini ve'e ij Dios, te ka'an-de ja Dios kúu máá-de. ⁵ Á tú kánuku'un ini-ro ja onde ná kánchaa-ga-ri jíin-ró, ni ka'an-ri tu'un yá'a jíin-ró jíná'an-ró. ⁶ Te vina a kájin-ro ndéja kúu ja jasú nuu-dé, náva'a onde ná jaa kivi máá-de te kenda ndijin-de. ⁷ Chi máá tú'un sa'í xín kuáchi, a yáji ní'ni kua'an, ko ío ja jasú nuu vina, onde ná kúxio-ún. ⁸ Yuán-na te kenda ndijin máá cháa xín kuáchi-ún. Te

máa Jító'o-yo ká'ni-yá-de nini jíin máa já tiví tachi-ní-ya, te nini ja ndíi ncháa kenda ndijin-ya, te xnáa-yá-de. ⁹ Te cháa-ún kii-de sá'a Satanás, te jíin fuerza ni'in xaan, jíin tuní, jíin tíñu ñá'nu sá'a síkí-ni-de. ¹⁰ Te jíin táká tíñu tú jíka ndaa, te ñin yátá-de ñayivi náa, kuachi ja tú ní kájatú'ún-i kumani-í jíin tú'un ndaa, náva'a kaku-i sá'a-ya núú. ¹¹ Ja yúan te skíi Dios ini-i, te kuñáa xini-í, ja kándija-i ñin tu'un xndá'ú, ¹² náva'a nakuxndíi-ya síkí táká-i ja tú kákandija-i tu'un ndaa, chi sasua kákusiñ iní-i jíin tíñu tú jíka ndaa.

Máa-yá kúu I'a skíkuu

¹³ Nene kánakuatá'ú níni-rí nuu Dios ja'a róó, ñáni, ja kúndá'ú ini Jito'o-yo róó. Chi máa Dios ni kaji-ya róó onde ná xnáñúú náva'a kaku-ró, te suni jíin Espíritu-ya ndúndoo ini-ro te kandija-ró tú'un ndaa. ¹⁴ Ja yúan ní kana-ya xini-ro jíná'an-ró ní sá'a tu'un va'a káka'an-ri, náva'a jaa-ro nú ndíi ncháa kánchaa Jito'o-yo Jesucristo. ¹⁵ Núsáa te kuiñi ni'in-ró ñáni, te kutin ni'in-ró tú'un ni kakutu'a-ró, kúu jíin tú'un xí jíin tutú-ri. ¹⁶ Máa Táa-yo Dios kúu I'a ni kúndá'ú ini yóó, jíin já ní ja'a-ya tú'un koo ndéé ini-yo ní káni, jíin já kúñukuu va'a ini-yo sá'a tu'un luu ío ini-ya. Te máa-yá, onde jíin máa Jító'o-yo Jesucristo, ¹⁷ ná násándéé-yá ini añú-ro jíná'an-ró, te ná síyija-ya róó síkí tú'un jíin síkí tíñu va'a.

3

¹ ñin-na tu'un ío, ñáni. Ná kakán ta'u-ro jíná'an-ró já'a-rí jíná'an-ri, náva'a yachi ná kuichá nuu tu'un máa Jító'o-yo kí'in, te ná kuátú'ún-i, natu'un nuu máa-ró jíná'an-ró, ² te suni náva'a ná kaku-ri ini nda'a cháa ñáa jíin cháa kástá'an ruu jíná'an-ri, chi nasu ndíi-de kákandija. ³ Ko bueno skíkuu máa Jító'o-yo. Te ná síyija-ya ini-ro, te koto-ya róó nuu káni nuu kuí'a. ⁴ Te kájani ndija ini-ri, sá'a máa Jító'o-yo, já kákuu-ró jíin tíñu ni katá'ú-rí nuu-ro te kukuu-ga-ro jíin. ⁵ Te máa Jító'o-yo, ná stá'an-ya núu añú-ro ndasa koo man-ro jíin Dios, te ndasa kundiso-ró paciencia Cristo.

Síkí cháa kúxi

⁶ Ko katá'ú-rí tíñu nuu-ro, ñáni, jíin sí'ví máa Jító'o-yo Jesucristo, ja kúxio-ró núu táká ñani-yo já kájika kuu katá-ni-de, chi nasu súan ní kástá'an-ri nuu-ro. ⁷ Chi a kájiní máa-ró ndasa kánúú ndáku-ró rúu, chi tú súan ní kájika kuu katá-ni-ri nuu-ro jíná'an-ró. ⁸ Ni tú ní káyee sáni-ri staa síkí ní ñin-ró, chi sua ni kaja'ni-rí máa-rí jíin tíñu, te ndúú ñúú-ni ni kasátiñu-ri, te tú ní kúnini iní ni ñin-ró ní kasá'a-ri. ⁹ Nasu já túu derecho-ri kakan-ri núú. Chi sua kuní-ri kuu-ri ñin ejemplo nuu-ro ndasa ndaku-ró rúu. ¹⁰ Chi onde ná káxiukú-ga-ri jíin-ró, te ni katá'ú-rí tíñu yá'a nuu-ro, ja nú ndé ñin ñayivi tú kuní-i sátiñu-i, te ma kée-í núsáa. ¹¹ Chi ni kájiní tu'un-ri ja kájika kuu katá-ni sava-i jíin-ró, tú kásatiñu kuti-í, chi sasua kájika kuu-i kándúkú tú'un-ni-i tá'an-i. ¹² Te nuu ñayivi-ún katá'ú-rí tíñu, te káka'an nda'ú-ri jíin-i síkí máa Jító'o-yo Jesucristo, ja ná'ín-ni ná koo-i, te ná sátiñu-i, te ni'in-í kee-í síkí máa-i. ¹³ Te róó jíná'an-ró ñáni, ma kuitá-ro já kásá'a-ró tíñu va'a. ¹⁴ Te nú ndé ñin-i tú kuní-i kuandatu-i nuu tú'un-ri ja ká'an carta yá'a, kunchaa nuu-ro-í te ma kétá'an-ró jíin-i jíná'an-ró, náva'a ná kúka nuu-í. ¹⁵ Ko ma koto u'u-ro-í, chi sua kana jíin-ró núu-í natu'un nuu ñin ñani-ro. ¹⁶ Te máa Jító'o-yo, I'a ndíso tu'un kuaká'nu ini, nene ná kuá'a-ya tú'un vindáa vinené ini-ro jíná'an-ró jíin táká-ni modo. Te máa Jító'o-yo ná kúnchaa-ya jíin táká-ro jíná'an-ró. ¹⁷ Ruu, Pablo, áchi-ri ja ná sándéé ini-ro te cháa nda'a máa-rí, chi ya'a-ni kúu ñin tuni ja chísó-rí nuu

táká-ni carta-ri. Chì súan cháa-ri. ¹⁸ Tu'un luu ío inì máá Jító'ò-yò Jesucristo ná kóo jíín táká róó jíiná'an-ró. Súan ná kóo. Amén.

LA PRIMERA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A TIMOTEO YA'A KUU CARTA HN JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU TIMOTEO

¹ Máá-rí Pablo kúu apóstol Jesucristo, ch̄i súan n̄i tá'ú tíñu Dios, I'a náma yóó, jíin Jító'o-yo Jesucristo, ja káñukuu in̄i-yo-yá. ² Cháa-ri tutu yá'a nuu Timoteo, se'e ndija-ri ja ní skándija-ri: Tu'un luu ío in̄i-ya, jíin tú'un kúndá'ú in̄i-ya, jíin tú'un kuaká'nu in̄i ja kúu máá Táa-yo Dios, jíin núu máá Jító'o-yo Cristo Jesús, ná kóo jíin-ró.

Sik̄i ñáyivi s̄in s̄in sa'an

³ Nátu'un n̄i ka'an nda'ú-ri jíin-ró ja ná kéndoo-ró ñúu Éfeso ná n̄i ki'in-ri ichi kuá'an-ri ñúu Macedonia, ja ná ká'an n̄i'in-ró jíin sáva-i, te suni ká'an tuku-ri ja má stá'an-i s̄in s̄in nuu sá'an, ⁴ ni ma kuá'a-i tu'un ja ná ndúkú kuáchí-i sik̄i cuento, jíin sik̄i jíchi tu'un tá'an. Ch̄i sua nákaa-ga kua'an, te skuikín tix̄in, lugar ja yíja-ga tu'un kándija-yó núu Dios sá'a. Achí-ri. ⁵ Ya'á kúu ja kuní-ri tá'ú-rí tíñu nuu-ro, ja ná kúndá'ú in̄i-ro-í jíin tú'un koo ndoo in̄i-ro, jíin tú'un koo va'a in̄i añú-ro, jíin tú'un kándija ja tú yóso yú'u. ⁶ Ja sik̄i yúan kájika yátá sáva-i, te kákus̄in in̄i-i kájukuiñi-i sik̄i tú'un ja tú ní'in tíñu. ⁷ Kákuni-i kuu-i maestro ley, ko ni tú kájuku'un in̄i-i naún tu'un káka'an-i, ni naún tu'un kájani n̄i'in-i. ⁸ A kájini-yo ja ío va'a ley, ko nú koo kájí in̄i-ro jíin. ⁹ Ch̄i a jini-yo ja ley, tú ní kúva'a ja ndóna sik̄i ñáyivi vá'a, ch̄i sua ndóna sik̄i ñáyivi ñáá, sik̄i ñáyivi tú kájandatu, sik̄i ñáyivi tú káchiñú'ún-i-ya, sik̄i ñáyivi kásá'a kuachi, sik̄i ñáyivi kándaa ndiva'a jíin ñáyivi chá'an, sik̄i ñáyivi kája'ni táa náa, jíin sik̄i ñáyivi kája'ni ndiyi, ¹⁰ sik̄i ñáyivi kájika téné, sik̄i xí'ncha, sik̄i ñáyivi sáku'ná ñáyivi, sik̄i ñáyivi káxndá'ú, sik̄i ñáyivi kásátú'ún, jíin sik̄i sáva-ga tu'un ja tú káni tá'an jíin tú'un máá-yá ja ío ndéé ndánu. ¹¹ Ch̄i tu'un-ún kúu máá tú'un va'a luu xaan ja vái nuu máá Dios, I'a ii. Te sik̄i tú'un-ún n̄i chaa tíñu-ya rúu.

Tíñu n̄i chaa-ya sik̄i Pablo

¹² Te nákuatá'ú-rí nuu máá I'a n̄i ja'a fuerza in̄i-ri, kúu Cristo Jesús Jító'o-yo, te n̄i nakani in̄i-ya ja chaa skíkuu va'a kúu-ri, te n̄i chaa tíñu-ya rúu. ¹³ Ko onde sáá núu, ch̄i n̄i ka'an ndiva'a-ri, te n̄i chindik̄in-ri-i, te n̄i stují-rí-i. Ko n̄i kundá'ú in̄i-ya rúu, ch̄i tú jini-ri te n̄i sá'a-ri, te ni tú ní kándija-ri sáa. ¹⁴ Ko tu'un luu ío in̄i máá Jító'o-yo, n̄i ndea-ga in̄i-ri jíin tú'un kándija, jíin tú'un kúndá'ú in̄i Cristo Jesús ruu. ¹⁵ Ch̄i ío va'a ja ná kuatá'ú taká-i tu'un ndaa yá'a, ja Cristo Jesús n̄i kii-ya in̄i ñuyivi, náva'a nama-ya ñáyivi kándiso kuachi, te ruu kúu máá ja ní kaa-ga n̄i sá'a. ¹⁶ Ko n̄i kundá'ú in̄i-ya rúu, náva'a jíin rúu ja ní kaa-ga n̄i sá'a-ri, te kun̄i-i ndasa ío xaan paciencia in̄i Jesucristo, náva'a kuu-ri ñn muestra nuu ñáyivi kúkuéé-ga kándija-i nuu-yá, te nani'in tá'u-í kuchaku-i ní káni. ¹⁷ Núsáa te ní káni ní kúu ná ká'an jíñú'ún-yo te ná nákana jaa-yó máá Rey, I'a ndíto chakú ní káni, ja tú jí-i-ya, ja tú kúu nde'é ndijín-yo núu-yá, ja máá ñn-ni-ya kúu Dios ndíchí. Amén. ¹⁸ Hijo, súan tá'ú-rí tíñu nuu róo Timoteo. Ch̄i jíin kivi ní kaka'an-i ja kúndij máá-ró. Te jíin tú'un n̄i kaka'an-i-ún, te ná skíkuu va'a-ró jíin tíñu jíku-ró. ¹⁹ Te kándija n̄i'in-ró, te ná káni va'a in̄i añú-ro, ch̄i tu'un yá'a n̄i kaské'ichi sava-i, te n̄i kasíjita-i máá-i

nuu tú'un kándija. ²⁰ Te chaa yúan, Himeneo jíin Alejandro kákuu-de, ko ñi chi'i-ri-de nda'a Satanás, náva'a ná skuá'a-de inga jínu ma ká'an ndiva'a-ga-de.

2

Ndé cuenta kakan ta'u-yo

¹ Te ví'i-gá ká'an nda'ú-ri jíin-ró núsáá, ja ná kakán ta'u-ro já'a táká ñayivi. Ka'an nda'ú-ro jíin-yá ja kúu máa-i, te kakan-ro nú naún jínu ñú'ún-i, ko nene ná nákuatá'ú-ró já kúu máa-i. ² Suni ná ká'an-ro já'a táká rey jíin já'a táká chaa kakuñá'nu, náva'a ná kúxiukú ná'in-yó, te ná kóo paz nuu-yo, te chiñú'ún-yó-yá, te koo ja jíin'ún-yó núu táká-ni. ³ Chi ya'á kúu ja ío va'a te sá'a ja játa'an iní Dios, I'a náma yóo. ⁴ Te máa-yá kuní-ya já táká ñayivi ná kaku-i, te ná kuní-i ndasa káa máa tú'un ndaa. ⁵ Chi ío ñn-ni Dios, suni súan ío ñn-ni I'a ká'an ja'a táká ñayivi onde nuu Dios, te I'a-ún, máa cháa Jesucristo kúu-ya. ⁶ Te I'a-ún ñi soko-yá máa-yá ja ní nakuaan-ya táká yóo, te onde máa kivi-ún, ñi kenda testigo siki I'a-ún. ⁷ Te ja siki yúan ní jani-ya rúu ja kúu-ri apóstol náva'a kani-ri tu'un. Chaa jiní stá'an va'a nuu ñayivi sñn nación kúu-ri. Te jandáa ká'an-ri, te a jiní máa Cristo tú xndá'ú-ri. ⁸ Te kuní-ri ja ndéni ñi kuu, te ná kakán ta'u táká chaa jíná'an-de. Te ná kóo ndoo nda'a-dé ndukani-de. Te ma kití iní-de, te ni ma kánaa-de. ⁹ Suni súan taká ñasí'í, ná kasú va'a-ña máa-ña jíin sá'ma jíin'ún, ja tú kuka nuu iní-yo sá'a. Te nasu sáluu-ña máa-ña jíin lazo, xí oro, xí perla, xí sá'ma ncháa ya'u, ¹⁰ chi sua ná sáluu-ña máa-ña jíin tíñu jíin'ún sá'a-ña, nátu'un kánúu sá'a taká ña'an já kaka'an-ña já kachiñú'ún-ña máa-yá. ¹¹ Te ñasí'í, náskuá'a-ña kasú-ña yú'u-ña, te ma ndúkú-ña tá'ú-ña tíñu. ¹² Chi tú já'a-ri tu'un ja kánduu ñasí'í stá'an-ña, ni tú tá'ú-ña tíñu nuu cháa, chi ná'in-ni ná kóo-ña. ¹³ Chi Adán ñi sáva'a-ya xná'an-ga, te vásá ní sáva'a-ya Eva. ¹⁴ Chi tú ní xndá'ú ja'ú Adán, chi sua ñasí'í-de ñi kándija-ña, te ñi sáña'mu-ña. ¹⁵ Ko kaku-ña sá'a ja júku'un se'e-ña, te nú túu sí-a-ña tú'un kándija-ña jíin tú'un kúndá'ú iní-ña, jíin tú'un koo ndoo iní-ña, jíin tú'un ja tú kuka nuu-ña sá'a.

3

Ndasa koo chaa ndito tiku'ni

¹ Tu'un ndaa kúu ya'á: Nú ñn chaa kuní-de kuu-de chaa kundito tiku'ni, bueno tíñu ndúkú-de. ² Núsáá te níni ná kóo jíin'ún cháa kundito-ún, náva'a tú ndenda kuachi siki-dé. Te ñn máa tú'ún-ni ñasí'í-de ná kóo, te koo ndito iní-de, koo kuándí'í-de, koo káji iní-de, kundá'ú iní-de ñayivi jíká, te koo ñama iní-de stá'an-de. ³ Ma kóo ká'vá-de, ma stují-dé ñayivi. Ma ndío xaan iní-de siki xú'ún. Chi sua ná kóo paciencia iní-de. Ma kútixín-de. Ma kútóo iní-de. ⁴ Te jíin'ún ná tá'ú-de tíñu iní ve'e-de, te ná kúñava'a-de se'e ja skíkuu-i tíñu tá'u núu-í jíin já kóo jíin'ún-i. ⁵ Chi chaa ja tú jiní-de tá'ú jíin'ún-de tíñu iní ve'e-de, ndasa koto-de tiku'ni Dios núsáá. ⁶ Ko ma kúu kivi ñn chaa jáá. Te nú túu, chi sanaa te sávixi-de máa-de te ndonda ja'ú siki-dé. ⁷ Suni kánúu já kúu-de ñn chaa ja kuátú'ún ñayivi-dé, vasa ká'iin-i sñn inga siki, náva'a ma kuakú nchaa-i-de, ni ma tñn yátá já'ú-de.

Ndasa koo chaa játíñu nuu tiku'ni

⁸ Suni súan chaa kájatíñu nuu tiku'ni kákandija, ná kóo jíin'ún-de, ma kóo tilakuá-de, ma kóo ká'vá-de, ni ma ndío xaan iní-de siki xú'ún. ⁹ Ko ná kóo ndoo iní añú-de, te ná kundii ñi'in-de jíin tú'un sa'í kákandija-yó. ¹⁰ Te chaa yá'a, suni kuní ja kóto nchaa-yo-dé xna'an-ga, náva'a kuní-yo nú túu kuachi

yí'i siki-dé. Yúan-na te kuu kuatíñu-de. ¹¹ Suni súan ná kóo va'a iní taká ñasíí, ma ndúkú tú'un-ña tá'an-ña, te ná kóo kuándíí-ña, te ná skíkuu-ña táká ñaún tiñu kúu. ¹² Chaa kájatíñu nuu tiku'ni, suni ñn-ni ñasíí-de ná kóo, te ná tá'ú vá'a-de tiñu nuu sé'e-de jíin núu taká iní ve'e-de. ¹³ Chi chaa kájatíñu va'a, sua skákunu-ga-de máa-de kua'an-de, te káchundéé-gá iní-de sá'a-de siki tú'un kákandíja-yó núu Cristo Jesús. ¹⁴ Tu'un yá'a cháa-ri kujaa nuu-ro. Te ñúkuu iní máa-rí jaa yachi-ri nuu-ro. ¹⁵ Ko sanaa te kúkuéé-ga te jaa-ri nuu-ro. Te ja yúan cháa-ri ya'á, náva'a kuní-ro ndasa kánúú káka-ró jíin ñáyivi káchiñú'ún Dios. Chi yúan kúu tiku'ni Dios, I'a chakú. Te yúan kándituu te kásákutu-gá máa tú'un ndaa. ¹⁶ Ndaa ká'an-ri, ja yíi xaan káa máa tú'un sa'í káchiñú'ún-yó: Ni kenda ndijin Dios jíin yíki kúñu-ya. Te ni kendoo ndaa-ya ní sá'a máa Espíritu. Ni kajini ndajá'a-yá nuu-yá. Ni jicha nuu tu'un-ya núu ñáyivi sijn nación. Ñáyivi ñáyivi ní kákandíja-i nuu-yá. Ni ndaa-ya kuá'an-ya núu lúu ndíi ncháa ni sá'a Dios.

4

Siki tú'un ndu'ichi iní

¹ Ko máa Espíritu, a kástu'ún kájí núu-yo, nú ná kúyani ndi'i kivi te ndu'ichi iní sava-i jíin tú'un kákandíja-i. Te kuatú'ún-i máa já ká'an tu'un xndá'ú jíin sá'an tachi. ² Kundiso-i uu xini, te ka'an-i tu'un tú'ún, chi ndukava iní añú-i. ³ Ma kuá'a-i tu'un tanda'a-yo, ni ma kuá'a-i tu'un kee-yo sava ndeyu ní sá'a Dios ja kuní máa-yá ja ná ní'in cháa kákandíja jíin cháa kajini ichi ndaa, chi kánakuatá'ú-de nuu-yá te káyee-dé. ⁴ Chi taká ja ní sá'a Dios ío va'a, te ma kúu ské'ichi-yo, te nú ná nákuatá'ú-yó núu-yá te ná kée-yo. ⁵ Chi jíin tú'un Dios, te jíin tú'un kakan ta'u-yo núu-yá, te a ni ndundoo-ni ndeyu-ún.

Chaa jatíñu va'a nuu Jesucristo

⁶ Ko nú tu'un yá'a kastu'ún-ró núu taká ñani-yo, chaa jatíñu va'a nuu Jesucristo kúu-ró nú súan, chi a ni tin tu'un kándíja-ró-ún iní-ro, onde jíin sá'an va'a ja bueno skíkuu-ró. ⁷ Ko taká tu'un yúkú, jíin taká tu'un aná'an, ná skána-ró kí'in, te ná skuá'a-ró máni tu'un ja chíñú'ún-yó máa-yá. ⁸ Tiñu ja skuá'a-yó ndúndéé yíki kúñu, chi yaku-ni ní'in tíñu. Ko tu'un chíñú'ún-yó máa-yá, chi taká-ni modo ní'in tíñu, chi vida yá'a jíin vida chaa, bueno kee sá'a. ⁹ Tu'un ndaa kúu tu'un yá'a, te ío va'a ja ná kuatá'ú taká-i. ¹⁰ Chi siki yá'a kúu ja kásatiñu ni'in-yó, te kándo'o-yó, chi káñukuu iní-yo já kúu máa Dios, I'a chakú, chi máa-yá kúu I'a náma taká ñáyivi, ko ví'í-gá náma-ya ñáyivi kákandíja nuu-yá. ¹¹ Tu'un yá'a ná stá'an-ro, te tá'ú-ró tíñu. ¹² Ma kuá'a-ró tú'un ja kújá'a iní ni ñn-i koto-i róo vasa súchí-ró. Te ná kóo va'a-ró, náva'a ñáyivi kákandíja kuu ndaku-i róo jíin tú'un ká'an-ro, jíin modo jika kuu-ró, jíin tú'un kúndá'ú iní-ro-í, jíin tú'un kándíja-ró, jíin tú'un ndoo iní-ro. ¹³ Nini kúkuéé-ga-ri te jaa-ri, te ná kuítú iní-ro ká'u-ró tutú nuu-í, ná kána jíin-ró núu-í, ná stá'an-ro tú'un nuu-í. ¹⁴ Ma kúkúxí-ró jíin tá'u ní ni'in-ro, chi chaa kákuu nuu, ni chaa-de nda'a-dé xini-ro, te ni kuta'u-ro yúan, nátu'un ni kaka'an-de onde kivi ní kuu-ún. ¹⁵ Ná kúndee tu'un yá'a xini-ro. Te kukuu ni'in-ró jíin, náva'a ná kuní taká-i ndasa bueno kuayija-ró jíin. ¹⁶ Te koto va'a-ró máa-ró jíin tú'un stá'an-ro. Ma sía-ro. Chi nú súan ná sá'a-ró, te bueno nama-ró máa-ró jíin taká ñáyivi chú'un iní tu'un ka'an-ro.

5

¹ Ma kána jíin-ró núu cháa ñá'nu, chi sua ka'an nda'ú-ro jíin-de nátu'un jíin táa-ro. Te nuu cháa súchí, ka'an-ro jíin-de nátu'un jíin ñani-ro, ² te nuu ñá'an ñá'nu, nátu'un jíin náa-ro, te nuu ñá'an súchí, nátu'un jíin kuá'a-ró. Te tu'un

ndoo ndatu'ún-ró. ³ Te ná ká'an jíñú'ún-ró jíín ñá'an kákendoo ndá'ú, te nú nī kákendoo ndá'ú ndija-ña. ⁴ Ko nú ñn ña'an kékendoo ndá'ú ío se'e-ña, xí sé'e tíjání-ña, ná kútu'a suchí yá'a xna'an-ga kundiso jíñú'ún-i responsable máa-i inī ve'e-i, te ná nákoto-i táa-i náa-i, chí súan játa'an inī Dios. ⁵ Te nú ña'an já ní kékendoo ndá'ú ndija kúu-ña, te máa ñn-ña, te ñúkuu inī-ña Dios, te nene ká'an ndá'ú-ña jíín-yá te jikán ta'u-ña ndúú ñúú-ni nuu-yá. ⁶ Ko nú ña'an jíka sikī tú'un sī inī kúu-ña, vasa chakú-ña, ko nátu'un a nī jí'i-ña. ⁷ Tu'un yá'a ná tá'ú-ró tíñu nuu-í, náva'a tú ndenda kuachi sikī-í. ⁸ Te nú ñn cháa tú ndító-de tá'an-de, te ví'í-gá nú jíín tá'an máa-de inī ve'e-de, te a nī ské'ichi-de tu'un kándija-de nú súan, te cháa ñáa-ga kúu-de vasa ñn cháa tú kándija. ⁹ Ma sá'a-ró cuenta ja ñá'an ní kékendoo ndá'ú kúu-ña, te nú té jīnu-ga-ña unī xiko uxī kuia-ña, jíín já máa ñn-ni yīi-ña nī nchaka-ña, ¹⁰ jíín já kájatú'ún vá'a-i ja bueno tíñu nī sá'a-ña, jíín já ní skuá'nu-ña sé'e, jíín já ní kundá'ú inī-ña ñáyivi jíka, jíín já ní nakacha-ña já'a ñáyivi kákandija, jíín já ní chindéé-ña ñáyivi káta'an tundó'o, jíín já ní in nī jīka-ña jíín táka tíñu va'a. ¹¹ Ko ña'an súchí ja kékendoo ndá'ú-ña, ma kuátá'ú-ró-ña, chí nú a nī kaisiki ncháa-ña sikī Cristo, yúan-na te kákuni-ña já nátanda'a túku-ña. ¹² Nú súan, te ta'nu ndatu-ña sá'a máa-ña, chí tú ní skíkuu-ña tú'un nī keyu'u-ña xnáñúú. ¹³ Te suni káskuá'a-ña kée kúxí-ña, kájika-ña ndíta'an ve'e, te nasu máa ñn ja kée kúxí-ña, chí suni sikī cuentú-ni kájika kuu-ña, te kivi nduu-ña ká'an-ña tú'un ja tú ío va'a. ¹⁴ Núsáa, te taká ñasí'í súchí kákendoo ndá'ú, kuní-ri ja ná nátanda'a-ña, náskuá'nu-ña sé'e-ña, ná kóto va'a-ña vé'e-ña, te ma kuá'a-ña lugar ja ká'an ndiva'a ja'ú sikī-yo. ¹⁵ Chí sava-ña a nī kajika yátá-ña, te nī kandikin-ña yatá Satanás kája'an-ña jíín. ¹⁶ Ko nú ñn cháa kándija, xí ñn ña'an kándija, káñava'a tá'an ja kákuu ña'an ní kékendoo ndá'ú, ná kóto-de-ña, te ma cháa-de carga sikī tíku'nī kákandija, náva'a ní in tíku'nī najíin kúu ña'an kákendoo ndá'ú ndija. ¹⁷ Ná kóo jíñú'ún xaan-ro núu cháa kákuu nuu, te nú kátá'ú vá'a-de tíñu, ko ví'í-gá jíñú'ún ná kóo-ró núu-dé nú kájani ní in-de tu'un jíín já kástá'an-de. ¹⁸ Chí áchí máa tutú i: Ma chú'un-ró ñúnu yú'u xndikī jíkó, áchí. Te: Cháa sátiñu kivi, chí ío derecho-de ja kí'in-de ya'u-de, áchí. ¹⁹ Ma kuátú'ún-ró ní ñn kuachi sikī cháa kúu nuu, chí onde nú ío uu xí unī testigo. ²⁰ Te ñáyivi kúkuu jíín kuachi, kana jíín-ró núu-í, ko ná kuní jíín núu táka-i, náva'a suni ná yú'ú sava-ga-i. ²¹ Ko onde jíín Dios, jíín máa Jító'o-yo Jesucristo, jíín táka ndajá'a-yá ja ní kaji-ya, ká'an ní in-ri tu'un yá'a jíín-ró, ja ná skíkuu va'a-ró, te ma kúnchaa nuu-ro-í, ma ñn-i kaa ñn-i kuun koto-ró núu-í. ²² Ma xndéé yachi-ro ndá'a-ro xiní ní ñn-i, te ma kivi nduu-ro kuachi jíín ingá ñáyivi. Koto va'a-ró máa-ró náva'a ná kékendoo ndoo-ró. ²³ Vina te ní-gá kua'an-yo, ma kó'o-ga-ro máni máa ndúcha, ná kó'o-ró ñn tí'li vino sikī já sá'a kue'e chí-ro, jíín já núu-ni núu-ni kú'u-ro. ²⁴ Taká kuachi kásá'a sava-i, a nī natuu, te jiní-yo já náku xndí-ya sikī yúan, ko kuachi kásá'a sava-ga-i, chí kuéé-ga te natuu. ²⁵ Suni súan kúu taká tíñu va'a, chí a nī natuu, te ja ná té tuká-ún, ma kúu kundee sa'í.

6

¹ Taká ñáyivi kákuu mozo kásatiñu sáni-i, ná kóo jíñú'ún vá'a-i nuu patrón-i, náva'a tú koo ndiva'a tu'un sikī sí'ví máa Jító'o-yo jíín sikī sá'an-ya. ² Te ñáyivi káñava'a-i patrón kákandija, ma sájá'a inī-i nuu-dé sikī já ñaní-i kákuu cháa-ún, chí sua ná kuátíñu va'a-ga-i nuu-dé, chí kákandija cháa-ún ja kájatíñu-i nuu-dé, te maní-dé jíín-i. Súan ká'an ní in tu'un yá'a, te suni stá'an.

Sikí tú'un xndá'ú

³ Te nú ndé ñn cháa stá'an-de inga tu'un, te nú tú játú'ún-de ja ío ndaa tu'un máa Jító'o-yo Jesucristo, te nú tú játú'ún-de sa'an ja káchiñú'ún-yó máa-yá, ⁴ máni sávixi-de máa-de. Te ni ñn tu'un tú júku'un iní-de, chí tíxín jáni iní-de, te kánaa-de jíin tú'un ká'an sáni. Te yúan kákuu tu'un kuásún iní, tu'un tíxín, tu'un ká'an ndiva'a, tu'un jáni ñáa iní xini, ⁵ jíin já kákanaa cháa kándakú'u xini, cháa tú káñu'un tu'un ndaa iní-de, te kájani iní-de ja ná chíñú'ún-de máa-yá náva'a ni'in-dé xu'ún. Ná kúxio-ró ma kétá'an-ró jíin cháa kándaa súan. ⁶ Ko ja á ni kaan-yó jíin-yá, te káchiñú'ún-yó máa-yá, jíin yúan, chí nátu'un a kua'a ní kani'in-yo. ⁷ Tú naún ní cháa jíin-yó iní ñuyívi yá'a, suni ma kúu kiñi'in-yó ní ñn ki'in-yo jíin. ⁸ Nú ío ja kée-yo, ío ja kú'un-yó, te si-í ní ná kóo iní-yo jíin. ⁹ Te ñayívi já kákuu-i kuu kúka-i, chí jíto nchaa ja'ú-i, te tñn yátá-ún-i. Te yachí kivi-i jíin tú'un ndío ñáa iní-i te sá'a ndiva'a ndituní-i, te náa ñayívi-ún, te síjita-i máa-i sá'a tu'un-ún. ¹⁰ Chí nú xu'ún kúmani-yo jíin, te sikí yúan káku taká tiñu ñáa. Yúan ní kandio iní sava-i, te ni kasía-i ichi kákandíja-i. Te ni kivi tundó'o xaan iní ańú-i.

Tu'un ndúkú ndée kándíja va'a

¹¹ Ko róo, cháa játíñu nuu Dios kúu-ró, te ná kúnu-ró kóto-ró taká tiñu yá'a. Te ná ndúkú-ró já skíkuu-ró tiñu ndaa, tu'un káchiñú'ún-yó máa-yá, tu'un kándíja, tu'un kúndá'ú iní tá'an, tu'un paciencia, tu'un súchí iní. ¹² Ná ndúkú ndée-ró kándíja va'a-ró, te suni ná sá'a-ró fuerza ni'in tá'u-ro kúchaku-ro ní káni, chí ja yúan kúu ja ní kana-ya xini-ro, te ni ka'an ndaa-ro tú'un-ya ní kajini kua'a ñayívi. ¹³ Te onde jíin Dios tá'ú-rí tiñu yá'a nuu-ro, chí ja máa-yá, te chakú taká ndatíñu, te suni jíin Jesucristo, I'a ni ka'an ndaa taká tu'un nuu Poncio Pilato, ká'an-ri. ¹⁴ Ná skíkuu va'a-ró jíin tiñu tá'u núu-ro, náva'a ma kúchá'an, ni ma kuakú nchaa-i, onde kivi ndí máa Jító'o-yo Jesucristo. ¹⁵ Chí ñn kivi te kuni ndijin-yo kí-ya, sá'a máa I'a kúsi iní-yo jíin. Te I'a-ún, máa ñn-ya kúñá'nu, te kúu-ya Rey nuu taká rey, te Jító'o nuu taká jító'o. ¹⁶ Te máa ñn-ya kúu I'a ndíto chakú ní káni. Te ncháa-ya ñn lugar nuu ndí ncháa, te ma kúu ja ni ñn-i yúan. Te ñayívi tú ní jiní ndijin nuu-yá, ni ma kúu kuti. Nuú máa-yá ná kóo tu'un jíñú'ún, te ná tá'ú máa-yá tiñu ní káni. Amén.

Sikí tú'un kúka

¹⁷ Nuú taká ñayívi kúka ká'io iní ñuyívi yá'a, ná tá'ú-ró tiñu ja má sávixi-i máa-i. Ni ma kúñukuu iní-i kaku-i jíin xu'ún, chí yachí náa-ún. Chí sua ná kúñukuu iní-i kaku-i sá'a Dios, I'a chakú, chí máa-yá já'a kua'a-yá taká-ni ndatíñu nuu-yo já kúsi iní-yo sá'a. ¹⁸ Ná sá'a va'a-i jíná'an-i. Ná kúu kúka-i jíin taká tiñu va'a sá'a-i. Yachí ná kóto tá'an-i, te yachí ná chindée tá'an-i. ¹⁹ Súan te kaya-i taká tiñu va'a sikí máa-i ja kúu-i kua cháa, chí súan te kutin-i ichi kúchaku ndija-i. ²⁰ Ko róo Timoteo, ma sía-ro taká tu'un ni chí-i-ri nda'a-ro. Te ma kivi nduu-ro jíin taká tu'un yúku tu'un sáni, jíin taká tu'un ndíchí ñáa, ja jasú nuu máa tú'un júku'un ndaa iní. ²¹ Chí súan ni kajatú'ún sava-i tu'un yúku-ún. Te ni kaxnáa-í ichi ndíso tu'un kákandíja-yó. Tu'un luu ío iní máa-yá ná kóo jíin-ró. Súan ná kóo. Amén.

LA SEGUNDA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A TIMOTEO YA'A KUU CARTA UU JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU TIMOTEO

¹ Máá-rí kúu Pablo apóstol Jesucristo, chī súan nī jata'an inī Dios, chī a nī keyu'u-yá kua'a-ya tú'un kuchaku-yo sá'a Cristo Jesús. ² Cháa-rī tutu yá'a nuu Timoteo, se'e-rī ja maní-rí jín: Tu'un luu ío inī-ya, jín tú'un kúndá'ú inī-ya yóo, jín tú'un kuaká'nu inī ja kī nuu máá Táa-yo Dios, jín já kī nuu máá Jító'o-yo Jesucristo, ná kóo jín-ró. ³ Nákuatá'ú-rí nuu Dios, te jítíñu-rī nuu-yá nátu'un nī kasá'a vuelú-rī, te tú náku-xndí añú-rī sikí-rí. Te tú júkuiñi kuti-rí ja núku'un inī-rī róo, hora jikán ta'u-rí ndúú ñúú-ni. ⁴ Kúu inī-rī kuni-rī nuu-ro, náva'a kusí xáan iní-rī, chī núku'un inī-rī ndasa nī nda'i-ro. ⁵ Chī a nī nuku'un inī-rī ndasa kájí kándija-ró, te suni súan nī kándija naná ñúu-ro Loida xna'an-ga, jín náa-ro Eunice. Te jáni ndija inī-rī ja súni súan ncháá tu'un kándija-ún inī máá-ró vīna. ⁶ Ja yúan xndáku-rī nuu-ro, ja ná náskandá jáá-ró máá tá'u ní ja'a Dios nuu-ro, ja ní ní'in-ro ná nī chaa-rī nda'a-rí xini-ro. ⁷ Chī tú ní ja'a Dios ñn modo ío nuu-yo, chī sua ja ná kuíñi nī'in-yó, jín já ná kúndá'ú inī-yo-í, jín já ná kóo kuándí'í-yo.

Mā kúka nuu-yo sikí tú'un máa-yá

⁸ Núsáá te mā kúka nuu-ro káni ndaa-ro tú'un máá Jító'o-yo, nī tu'un ruu cháa kándeé vekaa ja sikí máa-yá. Chī sua ná kóto ta'an-ro túndó'o sikí ja jáni-ró tú'un va'a, chī ja sikí yúan ní ja'a Dios fuerza inī-yo. ⁹ Chī nī nama-ya yóo, te nī kana-ya xini-yo ndúndoo-yó, ko nasu sikí tíñu kásá'a-yó, chī sua ñúkúún máa-yá nī sá'a-ya jín tú'un luu ío inī-ya, chī onde ná té chá'an-ga kéjá'á táká kuia, te nī ja'a-ya tú'un-ún nuu-yo ní sá'a Cristo Jesús. ¹⁰ Ko vīna a nī kenda ndijin tu'un-ún nī sá'a ja ní kenda Jesucristo, I'a náma yóo. Te máa-yá nī janchaa-ya kué'e kuu-yo. Te jín máá tú'un va'a nī stá'an-ya núu-yo ndasa kuchaku-yo te mā kúu-ga-yo. ¹¹ Te nī chaa-ya tíñu sikí-rí kúu-rī apóstol kani-rī tu'un-ún, te stá'an-rī nuu ñáyiví sīn nación. ¹² Te ja sikí yúan jító-rī túndó'o yá'a. Ko tú kúka nuu-rí, chī a jiní-rī ndé nuu kándija-rī. Te jáni ndija inī-rī ja kúu kundito-ya já ní chí'i-rī nda'a-yá, onde ná jáa máá kivi. ¹³ Ná kúkuu nī'in-ró jín íchi tú'un va'a ndasa nī jini so'o-ró ní ka'an-rī. Te ná kúndi-ro jín-ún modo kándija-ró jín já kúndá'ú inī-ro-í sá'a Cristo Jesús. ¹⁴ Ná kóto-ró tú'un ndaa ja ní ja'a Espíritu Santo nuu-ro, chī ncháa-ya iní-yo. ¹⁵ A jiní-ro já táká ñáyiví káxiukú ñúu Asia, nī kaskéndoo-i ruu, te uu-i kákuu Figelo jín Hermógenes. ¹⁶ Ná kúndá'ú inī máá Jító'o-yo ñáyiví káxiukú vé'e Onesíforo, chī kua'a vuelta nī nani'in iní-rī nī sá'a-de, te tú ní kúka nuu-dé vasa nú'ni-rī kándeé-rī vekaa. ¹⁷ Chī sasua nī nandúkú víi-dé ruu, te nī ndenda-rī nī sá'a-de, ná nī kándeé-de Roma. ¹⁸ Ná kuá'a máá Jító'o-yo tú'un ja máá I'a kúu Tatá, ná kúndá'ú inī-ya-dé máá kivi-ún. Te a jiní va'a máá-ró ndasa xaan ní jatíñu-de nuu-rí inī ñuu Éfeso.

2

Máa-yó nátu'un soldado va'a Jesucristo

¹ Ko róo, hijo máni, ná ndúndáján iní-ro jín tú'un luu ío inī Cristo Jesús. ² Te tu'un nī jini so'o-ró ní ka'an-rī onde jín kuá'a ñáyiví ní kajini, tu'un yá'a ná chí'i-ró iní nda'a sáva cháa skíkuu va'a, náva'a suni kuu stá'an tuku máa-de

nuu sáva-ga-i. ³ Ko róó, ma yú'ú-ro kóto-ró túndó'o, natu'un in soldado va'a Jesucristo. ⁴ Ni in chaa kájatá'an, tú sáteñu-de máa-de jín tíñu ñayivi, náva'a kusii iní máa cháa ni chaa tíñu soldado siki-dé. ⁵ Suni súan chaa ísiki, tú ní'in-dé premio-de te nú tú kusiki ndáa-de. ⁶ Suni súan chaa jítu, ma ní'in-dé kee-dé te nú tú sátiñu-de xna'an-ga. ⁷ Ná káni iní máa-ró naún tu'un ká'an-ri, te máa Jító'o-yo ná kúña-ga-ya xiní-ro jín táká-ni. ⁸ Ná núku'un iní-ro já Jesucristo, se'e tata David ni kuu-ya, te ni nachaku-ya má'ñú ndiyi. Natu'un ká'an tu'un va'a jáni-ri. ⁹ Te ja siki-ún jító-ri tundó'o, te kánde-ri vekaa natu'un chaa ni sá'a kuachi xaan. Ko máa tú'un va'a Dios, ma kúu kunu'ni. ¹⁰ Núsáa te siki já kúndá'ú iní-ri ñayivi ní kaji máa-yá kúu ja kánda-ga-ri koto-ri tundó'o. Náva'a suni kaku máa-i jíná'an-i, te ja-i nuu lúu kunchaa-i ní káni sá'a Cristo Jesús. ¹¹ Ká'an ndaa tu'un yá'a: Nú ni kaji'i-yo jín máa-yá, te suni kuchaku-yo jín máa-yá. ¹² Nú kanda-yó kóto-yó túndó'o, te suni tá'ú-yó tíñu jín-yá. Nú tú kuatú'un-yó-yá, te suni ma kuatú'un-ya yóó. ¹³ Vasa tú káskíkuu va'a máa-yó, ko a skíkuu va'a máa-yá. Ma kúu ské'ichi-ya máa-yá. Achí.

Tu'un xndáku nuu tá'an

¹⁴ Tu'un yá'a ná xndáku-ró núu ñayivi, te ka'an ni'in-ró jín-i, te ná kuni jín núu máa Jító'o-yo, ja má státá'an-i siki tú'un, chi tú ní'in tíñu kuti-ún, chi sua sáká núu iní ñayivi jini so'o. ¹⁵ Ni'in ná ndúkú-ró náva'a kuatú'ún Dios róó, te náva'a kuu-ró cháa sátiñu va'a ja tú níni kúka nuu-ro, jín já bueno jáni ndaa-ro máa tú'un va'a. ¹⁶ Ma kivi nduu-ro jín tú'un yúkú, tu'un sáni, chi ví'í-gá nákaa jín tú'un ñáa. ¹⁷ Chi tu'un-ún, kaji kí'in natu'un kue'e gangrena. Te uu chaa súan kákuu Himeneo jín Fileto. ¹⁸ Te chaa-ún, a ni skuíta-de ichi tú'un ndaa, chi káka'an-de ja á ni ja'a máa kivi náchaku taká-i, te súan sáká núu-de jín tú'un kákandija sava-i. ¹⁹ Te ni'in kándij ja'a já ní jani Dios. Te a ni kukútu jín tú'un yá'a: A jini máa Jító'o-yo táká ñayivi yí'i nda'a máa-yá. Te suni ká'an: Taká ñayivi já ndáku ñi'in-i sí'vi máa-yá, ná kúxio-i nuu táká tíñu ñáa, achí. ²⁰ Iní in ve'e ká'nu, nasu máni máa kó'o oro, ko'o plata ío, chi suni ío ko'o yúnu, ko'o ñú'un, te suni ío ja kú'un ja jíñú'ún iní te suni ja kú'un ja tú jíñú'ún. ²¹ Te nú in ñayivi skána-i tíñu ja tú jíñú'ún ío iní-i, yúan-na te nduu-i natu'un in ko'o ja kú'un ja jíñú'ún iní. Te koo ndoo-i. Te ní'in tíñu-i ndasa játa'an iní máa Jító'o. Te koo tu'a-i ja kúu taká tíñu va'a. ²² Kunu-ró kóto-ró táká ja ndío iní chaa súchí. Kundikin-ro tú'un ndaa, tu'un kándija, tu'un kúndá'ú iní, tu'un vindaa vinené. Súan sá'a-ró ondé jín ñayivi kándaku ñi'in-i máa Jító'o-yo jín já ndóo ío iní añú-i. ²³ Ma kivi nduu-ro jín tixín ñaa, ja tú ío káji iní, chi a jini-ro já máni tixín skuikín-ún. ²⁴ Chi mozo máa Jító'o-yo, ma kúu koo tixín-de, chi sua kumani-dé jín táká-i, te koo ñama iní-de stá'an-de, te ná kuándéé iní-de jín-i. ²⁵ Te jín tú'un súchí iní-de ná náka'nu-de ñayivi kájasu, chi sanaa te nakani iní-i sá'a Dios, náva'a kuni-i ichi tú'un ndaa, ²⁶ te náva'a kaku-i nuu já'ú ja kuni-ún tñn yátá-i, chi ni kundéé jín-i jika ná'in-i natu'un játa'an iní máa.

3

Ñayivi chá'an kivi sándi'í-na

¹ Tu'un yá'a ná júku'un iní-ro, ja ondé nuu kuájínu-na kivi, te chaa kivi kóo tundó'o. ² Te koo ñayivi já máni chíñú'ún-i máa-i, chíñú'ún-i xu'ún, sávixi sáni-i máa-i, sája'a iní-i, ka'an ndiva'a-i siki tá'an-i, ma kuándatu-i nuu táa-i nuu náa-i, koo nde'é-i, ma kéndoo ndoo-i, ³ ma kumani-i jín tá'an-i, ma júkuiñi-i ja kájatá'an-i, sátú'ún-i, síjita-i máa-i, tí'iná koo-i, koto u'u-i taká tíñu va'a, ⁴ nastúu tá'an-i, ka'ncha ndaa-ni-i, sándúxí-i máa-i, te chíñú'ún-ga-i tu'un kúsi

iní-i nasu já chíñú'ún-i Dios. ⁵ Sá'a-i ja káchiñú'ún-i máá-yá, ko káské'ichi-i fuerza yúan. Ma kivi nduu-ro jín ñáyivi kásá'a súan. ⁶ Chì sava chaá yá'a kákuu chaá kivi koyo tini ve'e, te káñin-de taká ña'an xini ñáá ja kándiso xaan-ña kuachi, te sin sin kásá'a-ña jín tú'un kakanì inì máá-ña. ⁷ Te nene káskuá'a-ña, te tú kúu kuti kúndéé-ña júku'un inì-ña tú'un ndaa. ⁸ Te nátu'un nì kasá'a Janes jín Jambres, ja ní kandúkú-de kasu-de nuu Moisés, suni súan kásá'a chaá yá'a chí kándúkú-de kasu-de nuu tú'un ndaa. Chaá nì te'yu ja jiní tuní kákuu-de, te a nì ské'ichi-ya-dé sikì já tú kákandíja-de. ⁹ Ko ma kúndéé-ga máá-de, chí koto ndijin taká-i tiñu káñáá nì kasá'a-de, nátu'un nì ta'an uu chaá-ún. ¹⁰ Ko róó, a nì skuá'a-ró ndasa stá'an-ri, ndasa jika-ri, ndasa kúu inì-ri, ndasa kándíja-ri, ndasa paciencia inì-ri, ndasa kúndá'ú inì-ri-i, ndasa kándij nì'in-ri, ¹¹ ndasa nì kachindikìn-i ruu, ndasa nì ta'an-ri tundó'o. Taká yúan ní kii sikì-rí inì ñuu Antioquia, ñuu Iconio, ñuu Listra. Súan nì kachindikìn-i ruu. Ko máá Jító'o-yo nì nama-ya ruu nuu taká-ni-ún. ¹² Te suni taká ñáyivi já kákuu-i kaka kuu-i jín-yá chíñú'ún-i Cristo Jesús, chindikìn-de-i. ¹³ Ko chaá ñáá, chaá xndá'ú, ví'i-gá kivi-de jín. Chì xndá'ú-de ñáyivi, te ñáyivi-ún naxndá'ú tuku-i-de. ¹⁴ Ko róó, ná kúkuu-ga-ro jín já ní skuá'a-ró, ja ní kandíja nì'in-ró jín, chí a jiní-ro ndé ñáyivi ní stá'an nuu-ro. ¹⁵ Chì onde ná lúli-ró ní jini-ro núu máá tutú ii, te kuu koo ndíchí-ró sá'a náva'a kaku-ró chí kándíja-ró núu Cristo Jesús. ¹⁶ Taká tutú ii, nì kachaa-de nì sá'a máá-yá, te bueno ní'in tíñu ja stá'an, ja kána jín núu-í, ja náchu'un íchí-ún-i, ja stá'an ichi ndaa nuu-í, ¹⁷ náva'a ná yija va'a ñáyivi jika jín Dios, náva'a ná kúndiso-i taká tu'un kánúu ja kée va'a tíñu-i sá'a.

4

Sikì já ná káni ná'in-yó tú'un

¹ Ká'an nì'in-ri jín-ró jító nuu Dios jín núu máá Jító'o-yo Jesucristo, I'a sándaá tíñu ñáyivi chakú, jín ñáyivi ní jì, kivi ndí-ya, kivi tá'ú-yá tíñu inì ñuu-ya. ² Ná káni-ró tú'un. Nì'in ná ká'an-ro. Kuítú iní-ro ká'an-ro vaša tú núña-ró. Te jín paciencia jín sá'an, ná stétuu-ró-i, ná kána jín-ró núu-í, ná ká'an ndá'ú-ro jín-i. ³ Chì chaá kivi já má kuátú'ún kúti-í kuni so'o-i sa'an va'a, chí sua kókon ná sá'a-i so'o-i. Te ndúkú-i maestro ja ká'an ndasa kúu inì máá-i. ⁴ Te kuxio-i ma kúni so'o-i tu'un ndaa, te kivi-i ichi cuento sáni. ⁵ Ko róó, ná kóo ndito inì-ro. Ná kuándéé iní-ro jín tundó'o. Ná káka-ró káni-ró tú'un va'a. Ná skíkuu-ró tíñu ndíso-ró. ⁶ Chì ruu, a sokó-rí máá-rí nuu-yá ja kúu-ri, te a kuakuyani kivi kí'in-ri. ⁷ Bueno a nì kundéé-rí jín tíñu jíku-ri. A nì síjínu-ri máá kú'a carrera. Tú ní sía-ri tu'un kákandíja-yó. ⁸ Ja yúan, a ndátu tu'a premio-ri, sikì já kéndoo ndaa-ri, te yúan kuá'a máá Jító'o-yo núu-rí máá kivi-ún. Te máá-yá kúu juez ndaa. Te nasu núu máá in-ri kuá'a-ya, chí suni kuá'a-ya núu taká ñáyivi káñukuu xaan iní-i kivi ndí-ya.

Tundó'o nì jito Pablo

⁹ Kuítú iní-ro te chaá yachi-ro núu-rí. ¹⁰ Chì Demas, a nì sía-de ruu, te kua'an-de ñuu Tesalónica, chí chíñú'ún-de ñuyivi yá'a. Crescente, a kua'an-de ñuu Galacia, te Tito, a kua'an-de ñuu Dalmacia. ¹¹ Máá in-na Lucas kánchaá jín-rí. Kuaka-ró Marcos kii-ró jín-de. Chì bueno kuatíñu-de jín-rí nuu-yá. ¹² Tíquico, nì táji-rí-de kua'an-de ñuu Éfeso. ¹³ Te nú vaji-ró, te kundá'á-ró kútóo-ri kii-ró jín, ja ní skéndoo-ri ve'e Carpo ñuu Troas, te suni jín taká libro. Ko tutú ñii kúu ja kánúu-ga. ¹⁴ Alejandro, chaá xndúcha kaa, xaan ndíva'a nì sá'a-de jín-rí, ko máá Jító'o-yo kuá'a-ya yá'u-de ná tíñu nì sá'a-de. ¹⁵ Ná kóto va'a-ró máá-ró, ma kivi nduu-ro jín-de, chí xaan ní jíku-de nì jasú-de nuu

tú'un káka'an-yo. ¹⁶ Kiví ní kundaá núú já ní ka'an máá-rí ja'a máá-rí, tú ni ññayivi ní chindéé tá'an jíin-rí, chi taká-ní-i ní kaskéndo-o-i ruu. Ná kakán ta'u-rí ja'a máá-i náva'a ma chísó-yá kuachi-i. ¹⁷ Ko máá Jító'o-yo, ní kandii-ya xíin-rí, te ní ja'a-ya fuerza iní-ri náva'a síjínu-ri kani ndí-i-ri tu'un, náva'a kuu kuni so'o taká ññayivi sñin nación. Te súan ní kaku-ri iní yu'u ndíka'a. ¹⁸ Te suni máá Jító'o-yo, ná náma-ya rúu nuu taká tiñu ñáá. Te kanda-ni-ri sá'a-ya onde kivi-ri ñuu andíví núu tá'ú-yá tiñu. Te ná nákana jaa-yó-yá ní káni ní kúia. Súan ná kóo. Amén. ¹⁹ Ná sándéé iní Prisca jíin Aquila, achí-ro kúni-i, jíin ññayivi káxiukú vé'e Onesíforo. ²⁰ Erasto, ní kendo-de ñuu Corinto. Te Trófimo, ní skéndo-ri-de ñuu Mileto, kú'u-de. ²¹ Ndúkú ndéé-ró chá-ro vásá kéjá'á víko víjin. Sándéé iní-ro áchí Eubulo, jíin Pudente, jíin Lino, jíin Claudia, jíin taká ñani-yo. ²² Máá Jító'o-yo Jesucristo ná kóo-ya jíin añú-ro. Te tu'un luu ío iní-ya ná kóo jíin-ró jíná'an-ró. Amén.

LA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A TITO YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU TITO

¹ Máá-rí kúu Pablo, mozo Dios te suni apóstol Jesucristo kúu-ri ni sá'a-ya, náva'a skándija-ga-ri ñayivi ní kaji Dios, jíin já ná júku'un-ga iní-i tu'un ndaa ndasa chiñú'un-i-ya. ² Te ja yúan káñukuu iní-i kuchaku-i ní káni, chí súan ni keyu'u Dios onde aná'an xáan, te ma kúu kuti xndá'ú-ya-í. ³ Te onde ni jinu va'a máá kivi, te ni stá'an ndijin-ya tú'un-ya jíin tú'un kájani-ri, ja ní chí'i-ya-ún ndá'a-rí, nátu'un ni tá'ú tíñu Dios, I'a náma yóó. ⁴ Cháa-ri tutu yá'a nuu-ro Tito, chí se'e ndija-ri kúu-ró sikí tú'un kákandija ká'nu-yó. Tu'un luu ío iní-ya, jíin tú'un kúndá'ú iní-ya yóó, jíin tú'un kuaká'nu iní, ja kí nuu máá Táa-yo Dios, jíin já kí nuu máá Jító'o-yo Jesucristo, I'a náma yóó, ná kóo jíin-ró.

Ndasa koo chaa kakuu nuu

⁵ Ja sikí yúan ní skéndo-ri róo onde ñuu Creta, náva'a ná sánda-ri nú tú kuní jinu va'a tíñu, te náva'a kani-ró cháa kuu nuu ná ñn ná ñn ñuu, nátu'un ni tá'ú-rí tíñu nuu-ro. ⁶ Kani-ró cháa tú yí'i kuachi sikí, jíin nú ñn-ni ñasí'í-de ío, jíin nú kákandija va'a se'e-de, te nú tú kájaku nchaa ñayivi-í ja sjíta-i máa-i xí já ní'in iní-i. ⁷ Te chaa ndíto tikuni, níni ná kúu-de chaa tú yí'i kuachi sikí, chí nchátíñu-de tíñu Dios. Ma kújá'a iní-de, ma yachí kití iní-de, ma kóo ká'vá-de, ma stují-dé ñayivi, ma ndío xaan iní-de sikí xú'ún. ⁸ Chí sua ná kóto ndá'ú-de nuu ñayivi jíká, ná chíñú'un-de tíñu va'a, ná kóo kuándí'í-de, ná kóo ndaa iní-de, ná kóo ndoo-de, ná kútiñ iní-in-de máa-de. ⁹ Te ná kúndij iní-in-de jíin tú'un ndaa kákandija-yó jíin já kúu sa'an-ya, náva'a kuu stá'an-de taká sa'an va'a, te náva'a kuu kundé-de jíin ñayivi sáká núu.

Ja xndá'ú ñayivi

¹⁰ Chí ío kua'a cháa ja tú kákuni-de kuandatu-de, te káka'an sáni-de, te káxndá'ú-de ñayivi. Te chaa ni kaxiti nduu, ví'í-gá kásá'a-de súan. ¹¹ Níni ná kasú-ro yú'u cháa-ún, chí kásáká núu-de iní ñayivi ní níni-i ve'e-i. Te kástá'an-de tu'un ja tú ká'io va'a, te kándúkú-de ní'in-dé xú'ún sikí tíñu ñáá-ún. ¹² ñn tá'an máa-de, chaa jáni tu'un ñuu máa-de, ni ka'an súan: Ñayivi ñuu Creta, chí máni ñayivi xndá'ú kakuu, máni kití sána kakuu, máni káyee kúxí, áchí-de. ¹³ Ká'an ndaa tu'un ni ka'an chaa-ún. Núsáa te kana jíin téyíí-ró núu-í, náva'a ná kándija iní-in-í. ¹⁴ Ma chú'un iní-i cuento káka'an chaa judío, ni tíñu kátá'ú cháa ja á ni kaské'ichi-de tu'un ndaa. ¹⁵ Ñayivi ká'io ndoo, jáni iní-i ja ío ndoo-ni taká ndatíñu, ko ñayivi chá'an jíin ñayivi tú kákandija, ni ñn ndatíñu tú ío ndoo jiní-i, chí sua ni te'yu añú-i jíin já jiní tuní-i. ¹⁶ Káka'an-i ja á kájiní-i nuu Dios, ko jíin tíñu kásá'a-i, te kájasu-i nuu-yá, chí ñayivi chá'an, ñayivi ní'in iní kakuu-i, te tú ní'in tíñu kutí-í nuu ní ñn tíñu va'a.

2

Sa'an ja ío va'a

¹ Ko róo, ná ká'an-ro sá'an ja ío va'a. ² Kachi-ro núu cháa ñá'nu ja ná kóo kuándí'í-de, ná kóo kájí xiní-dé, ná kóo jíñú'un-de, ná kándija iní-in-de, ná kúndá'ú iní-de-i, ná kóo paciencia-de. ³ Suni súan ña'an ñá'nu. Ná káka jíñú'un-ña, ma sátú'un-ña, ma kóo ká'vá-ña, ná stá'an-ña núu-í ndéja kúu ja vá'a, ⁴ te ná stá'an-ña núu ñá'an súchí já ná kóo jíñú'un-i, ja ná kúvixi-i jíin

yíi-í, ná kúndá'ú iní-i se'e-i, ⁵ te ná kóo kuándí'í-i, mā káka téné-i, ná kóto va'a-i ve'e-i, ná kóo tu'un maní iní-i, ná kuándatu-i nuu yíi-í, náva'a tú ka'an ndiva'a ñayivi sikí tú'un Dios sá'a-i. ⁶ Suni súan ka'an nda'ú-ro jíin cháa súchí, ja ná kútíin nī'in-i máa-i. ⁷ Te róó, ná sá'a-ró táká tiñu va'a, náva'a kuu-ró íin ejemplo va'a nuu-í. Te jíin tú'un ká'an-ro, ná ká'an ndaa, te ná ká'an ñukájí iní-ro. ⁸ Tu'un va'a ka'an-ro, náva'a mā kuakú nchaa-i yóó, náva'a kuka nuu cháa jasú nuu-yo, chí tú kúu ndiñi'in-de ni íin tiñu ñáá ká'an-de sikí-yo. ⁹ Ka'an nda'ú-ro jíin mozo ja ná kuándatu-i nuu patrón-i, ja ná kúsi iní patrón-i sá'a-i jíin táká tiñu-i, te mā ná chíso-i tu'un nuu-dé. ¹⁰ Mā sakuí'ná-i ndatiñu-de, chí sua ndaa ná skíkuu va'a-i nuu-dé, náva'a jíin táká tiñu sá'a-i, te skéndo luu-i sa'an Dios máa-yó, I'a náma yóó, sá'a-i. ¹¹ Chi tu'un luu ío iní Dios, ja kúu kaku taká ñayivi sá'a, a nī kenda ndijin. ¹² Te tu'un-ún stá'an nuu-yo ndasa skána-yó táká tu'un ja tú chíñú'ún-yó-yá sá'a, jíin já ndío iní-yo sikí ñúyivi sá'a, te stá'an nuu-yo ndasa koo kájí iní-yo káka kuu-yó jíin já kóo ndaa iní-yo, jíin já ná chíñú'ún-yó-yá kuia yá'a. ¹³ Káindatu-yó, chí káñukuu iní-yo kéndoo ndatu-yo kivi ndí nchaa kenda ndijin Jesucristo ja kúu-ya Dios ñá'nu máa-yó, I'a náma yóó. ¹⁴ Te nī ja'a-ya máa-yá ja sikí yóó, náva'a chunaa-yá taká ja ní kastívi-yó, suni náva'a sándoo-ya ñayivi kuíni nuu máa-yá, jíin já ná kuítú iní-i sá'a-i tiñu va'a. ¹⁵ Súan ka'an-ro, te ka'an nda'ú-ro, te kana jíin-ró nú-í jíin tiñu ndíso-ró. Mā kuá'a-ró tú'un ja sájá'a iní ni íin-i nuu-ro.

3

¹ Xndáku-ró nú-í ja ná kuá'a-i so'o-i nuu cháa kakuñá'nu, jíin núu cháa kándiso tiñu. Ná kuándatu-i, te yachi ná íin-i taká tiñu va'a. ² Mā ká'an-i sikí ní íin ñayivi, mā kútixín-i, ná kóo jíñú'ún-i, te ná kóo súchí iní-i jíin táká ñayivi. ³ Chí sáa, suni ñayivi ñáá nī kakuu-yó núu, tú ní káandatu-yo, nī kasana-yó íchi, nī kachiñú'ún-yó táká ja ní ndío ñáá iní-yo jíin sín sín tiñu nī kakuí iní-yo jíin, te nī kajika kuu-yó jíin tú'un ñáá tu'un kuásún iní, nī kakiti iní-i nuu-yo, te nī kajito u'u tá'an-yó. ⁴ Te Dios kúu I'a náma yóó. Te nī kenda ndijin tu'un kumaní iní-ya jíin-yó jíin tú'un kúndá'ú iní-ya táká ñayivi. ⁵ Yúan-na te nī nama-ya yóó, ko nasu jíin tiñu ndaa nī kasá'a-yó, chí jíin tú'un nī kundá'ú iní-ya yóó. Te jíin tú'un nī nakacha-ya yóó nī nakaku-yó, te nī ndujáa-yó ní sá'a máa Espíritu Santo. ⁶ Te Espíritu-ún nī jicha nuu kua'a iní añú-yo ní sá'a Jesucristo I'a náma yóó, ⁷ náva'a kuu kendo ndaa-yo sá'a tu'un luu ío iní-ya, suni náva'a nī'in-yo tá'u-yo já kúñukuu iní-yo kúchaku-yo ní káni. ⁸ Ká'an ndaa tu'un yúan. Te kuní-ri ja ná ká'an nī'in-ró táká tu'un yá'a, náva'a ñayivi ní káandíja-i nuu Dios ná kuítú iní-i kuu-i jíin tiñu va'a. Ío va'a taká tu'un yá'a, te ní'in tiñu ja kúu taká ñayivi. ⁹ Ko mā kivi nduu-ro jíin táká tixín káñáa, ní sikí tú'un jichi tu'un tá'an, ní tu'un kanaa, ní jíin tú'un kástátá'an sikí ley. Chí máni tu'un sáni kakuu-ún te tú ní'in tiñu. ¹⁰ Nú ío íin cháa tú játú'ún, te nú a nī kana jíin-ró nú-dé íin uu jínu, yúan-na te mā kivi nduu-ga-ro jíin-de. ¹¹ A jiní ndija-yó já íin ñayivi sá'a súan, a nī skuíta-i ichi, te máni kuachi sá'a-i, te kuachi máa-i kúu ja nákuandí-ya sikí-í.

Tu'un sándéé iní

¹² Nú nī tájí-rí Artemas xí Tíquico ja nuu-ro, yúan-na te ndúkú ndéé-ró kíi-ró núu-rí ñuu Nicópolis, chí cháa iní-ri kunchaa-ri yúan viko vjin. ¹³ Te ná ndúkú ndéé-ró chú'un íchí-ró Zenas, cháa kúu maestro ley, onde jíin Apolos. Te koto-ró-de náva'a tú kuu falta ní íin nuu-dé. ¹⁴ Te ñayivi ká'in jíin-yó, ná skuá'a-i íin nī'in-i tiñu va'a, náva'a nī'in-í ndasa ja'a tundó'o sava-ga-i, náva'a

tú kundij sáni-i. ¹⁵Taká ñayivi káxiukú jíin-rí yá'a, káka'an-i ja ná sándéé iní-ro. Ná sándéé iní taká ñayivi kákumani jíin-yó sikí tú'un kákandíja-yó, kachi-ro kúni-i. Tu'un luu ío iní-ya, ná kóo jíin-ró jíiná'an-ró. Súan ná kóo. Amén.

LA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A FILEMON YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU FILEMON

¹ Máá-rí kúu Pablo, te kánde-rí vekaa ja sikí Jesucristo te jíin ñaní-yo Timoteo katájí-rí tutu yá'a nuu-ro Filemón, chaa mani jíin-rí kúu-ró, te chíndéé tá'an-ró jíin-rí. ² Suni káchaa-rí tutu yá'a nuu Apia, ña'an mani jíin-ró, jíin núu Arquipo, chaa chíndéé tá'an jíin-rí sikí tíñu kándúkú ndéé-rí yá'a, jíin núu tíku'ni kákandíja ío iní ve'e-ró jián. ³ Tu'un luu ío iní-ya jíin tú'un kuaká'nu iní ja kí nuu máá Táa-yo Dios jíin ja kí nuu máá Jító'o-yo Jesucristo ná koo jíin-ró jíná'an-ró. ⁴ Nákuatá'ú-rí nuu Dios máá-rí, te nene núku'un iní-rí róó, nú jikán ta'u-rí nuu-yá. ⁵ Chí a jini so'o-rí ja bueno kákundá'ú iní-ro táká ñayivi ndóo, te kándíja va'a-ró núu máá Jító'o-yo Jesús. ⁶ Te jikán-rí nuu-yá náva'a nú kájani-ró tú'un te ná skándíja va'a-ró-i, te kuní kájí-i taká tíñu va'a káñava'a-yo jíin Cristo Jesús. ⁷ Chí kákusií xáan iní-rí, te ká'io ndéé iní-rí, ja súan kákundá'ú iní-ro-í, chí ja róó ñáni, te ní nani'in-gá iní añú ñayivi ndóo.

Ja ní ka'an Pablo ja'a Onésimo

⁸ Núsáa te vasa kuu chundéé iní-rí, sá'a Cristo, ja tá'ú-rí tíñu nuu-ro núu, ja ná skíkuu-ró tíñu va'a, ⁹ chí sua va'a-ga ná ká'an nda'ú-rí jíin-ró ja jíin sikí ja maní-ro jíin-rí, jíin sikí ja rúu kúu Pablo, chaa ní yíi jíin ja kánde-rí vekaa ja sikí Jesucristo. ¹⁰ Núsáa te ká'an nda'ú-rí jíin-ró ja ná sá'a-ró tóká'nu iní-ro núu sé'e-rí Onésimo, chí a ní skándíja-rí-i nini kánde-rí vekaa. ¹¹ Te suchí yá'a, tú ní ní'in tíñu-i nuu-ro sáa, ko vina, chí bueno ní'in tíñu-i nuu-ro jíin núu-rí. ¹² Te ná natájí-rí-i najaa-i nuu-ro. Te kuatá'ú-ró-i, nátu'un ruu, chí ñn-ni kákuu-rí jíin-i. ¹³ Te kúsií iní-rí ja kúnchaa-i jíin-rí te kuu-i yu'u núu-ro kuatíñu-i nuu-rí núu, nini kánde-rí vekaa ja sikí máá tú'un va'a. ¹⁴ Ko tú ní kuní-rí sá'a-rí súan, onde nú tú kuatu'un máá-ró, chí nasu stétuu-rí róó sá'a va'a-ró, chí sua sikí ja játa'an iní-ro. ¹⁵ Chí sanaa te ja sikí yúán kúu ja ní jinu-i ní jito-i róó yaku tiempo ní sá'a-ya, náva'a kuu naki'in-ró-i te ma sía tá'an-ró jíin-i ní káni. ¹⁶ Te ma káni-ga iní-ro ja mozo kúu-i, chí va'a-ga koo-ró jíin-i vása jíin mozo nátu'un maní-ro jíin ñn ñani-ro, chí súan jáni iní-rí jító-rí-i. Ko ví'í-gá kúu máá-i nuu máá-ró ja sikí tá'an-ró kúu-i jíin ja sikí máá Jító'o-yo. ¹⁷ Núsáa te nú jini máá-ró ja cháa chíndéé tá'an jíin-ró kúu-rí, te ná kuatá'ú-ró-i, nátu'un ruu núsáa. ¹⁸ Te nú ñaún falta ní sá'a-i jíin-ró, xí taú-i nuu-ro, te sikí máá-rí ná chí'i-ró cuenta. ¹⁹ Máá-rí kúu Pablo, cháa-rí tutu yá'a jíin ndá'a máá-rí, te máá-rí chunáa. Súan ká'an-rí lugar ja ká'an-rí ja súni onde jíin máá-ró jíin añú-ro taú-ro núu-rí. ²⁰ Jándáa ñáni, kuní-rí ja ná kúsií iní-rí sá'a-ró sikí tíñu máá Jító'o-yo. Te ná nani'in-gá iní-rí sá'a-ró jíin máá Jító'o-yo. ²¹ Cháa-rí tutu yá'a nuu-ro, chí kúva'a iní-rí ja kuándatu va'a-ró, te jini-rí ja skíkuu-ga-ro vása ja ní ka'an-rí jíin-ró. ²² Te suni kuní-rí ja sátu'a-ró nú kúnchaa-rí, chí níkuu iní-rí kenda-rí yá'a te ja-rí nuu-ro, sá'a-ya jíin tú'un jikán ta'u-ro já'a-rí. ²³ Te Epafras, chaa kánde ta'an jíin-rí vekaa yá'a ja sikí Cristo Jesús, ká'an-de ja násándéé iní-ro. ²⁴ Te Marcos, Aristarco, Demas, jíin Lucas, chaa kásatíñu ta'an jíin-rí, suni súan káka'an-de. ²⁵ Tu'un luu ío iní máá Jító'o-yo Jesucristo ná koo iní-ro. Súan ná koo. Amén.

LA EPISTOLA A LOS HEBREOS YA'A KUU CARTA KUA'AN NUU ÑAYIVI HEBREO

Ja ní ka'an Dios jíin yú'u Sé'e-ya

¹ Tiní jínu te tiní modo nì ka'an Dios jíin ndíyi táa-yo ondé aná'an, nì ka'an-ya jíin yú'u cháa nì kajani tu'un-ya. ² Te vina kúu kiví sándí'i-na. Te nì ka'an-ya jíin-yó jíin yú'u Sé'e-ya. Te nuu Sé'e-ya-ún nì ja'a ndí'i-ya taká ndatíñu. Te suni jíin Sé'e-ya-ún nì sá'a-ya ñúyívi. ³ Te ndíi ncháa Se'e-ya-ún nátu'un ndíi ncháa máa-yá. Te ñn núu-ni káa-i nátu'un káa máa-yá. Te tin-i taká ndatíñu jíin fuerza tu'un ká'an-i. Te nì nasándoo-i yóo taká kuachi-yó. Yúan-na te nì nungoo-i ichi ndává'a máa I'a ñá'nu onde andívi. ⁴ Te ñá'nu xaan-gá nì nduu Se'e-ya-ún vásá taká ndajá'a-yá, chí kánúú-gá sí'ví-i vásá sí'ví taká ndajá'a.

Ñá'nu-ga Se'e-ya vásá ndájá'a ándívi

⁵ Xí ndé jíin ndájá'a ní ka'an Dios sa: Róo kúu Se'e-ri, te ruu kúu Táa-ro vina, nì kachi-ya náún. Xí, ruu kuu táa-i, te máa-i kuu se'e-ri, nì kachi-ya náún. ⁶ Te suni ká'an-ya tú'un yá'a kiví já ndíi Se'e núu-yá iní ñuyívi: Taká ndajá'a Dios ná chíñú'ún-yá-i. ⁷ Te tu'un ndajá'a-yá ká'an ndija-ya: Nátu'un kée tachí súan jíka ndajá'a-yá sá'a-ya, te máa já káatíñu nuu-yá ndúu yáá ñú'ún sá'a-ya, áchí-ya. ⁸ Ko tu'un yá'a ká'an Dios jíin Sé'e-ya: Máa-ró kúu Dios, te mesa tá'ú-ró tíñu koo ní káni ní kuiá, te bastón ndaa kúu bastón tin-ró tá'ú-ró tíñu iní nuu-ro. ⁹ Kúsi iní-ro jíin tíñu va'a te jito u'u-ro tíñu káñáa. Ja yúan I'a, kúu Dios máa-ró, nì jí'i-gá-ya róo jíin aceite ja kúsi iní-ro sá'a vásá taká-ga tá'an-ró, áchí Dios jíin Sé'e-ya. ¹⁰ Te suni ká'añ-ya: Máa-ró kúu Jito'o, te onde xnáñúú ní sá'a-ró ñúyívi. Te andívi chí tíñu nì sá'a nda'a-ro kúu. ¹¹ Tíñu nì sá'a-ró-ún, chí naa, ko máa-ró, chí ío-ro ní káni. Te taká ndatíñu nì sá'a-ró-ún, chí kutú'ú nátu'un ñn sa'ma, ¹² te nátu'un ñn tikachí súan natuu-ro te nasama jíná'an, ko máa-ró, ma násama kuti-ro, te kua-ro ma ndí'i kuti, áchí Dios jíin Sé'e-ya. ¹³ Xí ndé jíin ndájá'a ní ka'an Dios sa: Jungoo-ró ichi ndává'a-ri nini ná chúkú-rí taká ñayívi kájito u'u róo, kuu-i teyu kuxndíi ja'a-ro, nì kachi-ya náún. ¹⁴ Á nasu ní xndéché-yá ndajá'a-yá te nátu'un mozo nì tájí-yá kuangoyo náva'a kuatíñu nuu ñayívi ná ní'in tá'u-í kaku-i saa.

2

Tu'un kánúú já náma-ya yóo

¹ Jínu ñú'ún já chú'un va'a iní-yo taká tu'un nì kajini so'o-yó-ún núsáa, chí nú túu te sanaa te sía-yo tú'un-ún. ² Chí tu'un nì kaka'an ndajá'a-yá nì kendo ndaa. Te taká ñayívi ní'in iní jíin ñayívi tú ní káandatu, vatu-ni nì ní'in-í ya'u-i. ³ Te yóo, ndasa kaku-yó nú sío-ni-yó koto-yó tú'un kánúú-ún ja náma-ya yóo núsáa. Chí xnáñúú-gá nì jani ndijin máa Jito'o-yo tú'un-ún. Yúan-na te cháa nì kajini so'o tu'un nì ka'an-ya, nì sákútu-dé tu'un-ún iní-yo. ⁴ Te Dios, nì chindéé ní chituu-ya-dé ja ní kajani ndaa-de tu'un-ún, te nì kasá'a-de tuní jíin tíñu ñá'nu jíin sñn sñn tíñu ja nánaa iní-yo sá'a. Te nì ja'a-ya Espíritu Santo nuu ná ñn ná ñn-de ndasa nì jata'an iní máa-yá.

Ní jito ncha Jesús tundó'o kii nuu máa-yó

⁵ Chí tú ní já'a-ya tú'un tá'ú taká ndajá'a tíñu nuu ñúyívi já cháa-ún ja káka'an-yo tú'un-ún. ⁶ Ko ío ñn tutu nuu ká'an ndaa ñn cháa: Naja núku'un

ini-ní ja kúu chaa, chi tú kaxáan-dé. Te naún kúu máá Sé'e chaa ja ndíto-ní-ya. ⁷ Ni nasásúchí núu-ní-ya vásá taká ndajá'a. Yúan-na te ni sá'á'nu-ní-ya. Te ni kaka'an jíñú'ún ñáyivi jíñ-ya ni sá'a-ní. Te ni jani-ní-ya tá'ú-ya tiñu nuu taká tiñu ni sá'a nda'a-ní. ⁸ Ni chúkú-ní taká ndatíñu chi ja'a-ya kájandatu nuu-ya. Achí tutu. Chi taká ndatíñu kájandatu nuu-ya, ni sá'a Dios. Te tú ni ñn ja tú jándatu nuu-ya ío. Ko té chá'an-ga kuni-yo já kuándatu taká ndatíñu nuu-ya. ⁹ Ko vina a kájini-yo núu Jesús, I'a ni ndusúchí núu, vásá taká ndajá'a. Te ni ndo'o-ya te ni jí'i-ya. Te ja yúan ní nduñá'nu-ya te ni kaka'an jíñú'ún-i jíñ-ya. Te ja síkí tú'un luu ío ini Dios, te ni jí'i-ya já'a taká ñáyivi. ¹⁰ Te Dios, ni sá'a-ya taká ndatíñu, te ñin-ya taká ndatíñu, te ncháka-ya kuá'a sé'e kingoyo-i nuu ndí ncháa. Ja yúan ní io va'a ja ndó'o máá Jesús, I'a náma-ya-í, sá'a Dios, náva'a yija va'a Jesús jíñ túndó'o-ún. ¹¹ Chi Jesús, máá I'a sándoo, jíñ ñáyivi ní kandundoo, onde ñn-ni nuu Dios vaikoyo. Ja yúan tú kúka nuu Jesús skúnání-ya-i ñani-ya. ¹² Chi ni ka'an-ya: Kastu'ún-ná sí'ví-ní nuu taká ñani-ná, te ma'ñú tíku'ni nakana jaa-ná níí, áchí-ya. ¹³ Te suni ká'an-ya: Ruu kandíja-ri nuu-ya. Te inga jínu ká'an-ya: Yá'a ndé'é-ró kánchaa-ri jíñ taká se'e ni ja'a Dios nuu-ri, áchí-ya. ¹⁴ Te nátu'un ni kakaku taká se'e modo ñáyivi, suni súan ni kaku máá Jesús, náva'a kuu kuu-ya te yúan xnáa-ya kui'na já ñin kue'e kuu-yo. ¹⁵ Te suni náva'a kuu nama-ya taká ñáyivi kájatíñu sáni níí vida-i nuu kui'na, kuachi ja ní kayu'ú-i kuu-i. ¹⁶ Chi tú ní ñin-ya ndá'a máá ndajá'a, chi sua ni ñin ndija-ya ndá'a taká tata Abraham. ¹⁷ Te yúan níni ní nasama-ya nátu'un kánda taká ñani-ya, náva'a kuu-ya ñin sutu ñá'nu ja kúndá'ú ini-ya yóo, te skíkuu-ya taká tiñu kuni Dios, náva'a kuanchaa-ya taká kuachi ñáyivi. ¹⁸ Chi ni ndo'o máá-ya ja ní jito nchaa tá'an yúan jíñ-ya. Te ja yúan kúu chindéé chítuu-ya ñáyivi nú jito nchaa tá'an-ún jíñ-i.

3

Ñá'nu-ga Jesús vásá Moisés

¹ Náni máni, ká'io ndoo-ró. Ja yúan ní kana ká'nu-ni-ya xiní-ro jíñ máá-rí ja nó'on-yo ándívi. Ná ndé'é-ró ndasa ni sá'a Jesús, I'a kúu apóstol, I'a kúu sutu ñá'nu, ja kákandíja-yó-ya. ² Chi ni skíkuu va'a-ya jíñ Dios, I'a ni chaa tiñu síkí-ya, nátu'un ni skíkuu va'a Moisés jíñ vé'e-ya. ³ Ko Jesús, ví'í-gá ni nduñá'nu-ya vásá Moisés, nátu'un chaa jáni ve'e, ví'í-gá kúñá'nu-de vásá vé'e-ún. ⁴ Chi taká ve'e, kúva'a sá'a chaa. Ko I'a sá'a taká ndatíñu kúu máá Dios. ⁵ Chi Moisés, nátu'un mozo ni skíkuu ndija-de jíñ vé'e Dios. Te ni ka'an ndaa-de taká tu'un ja kuni-ya já kué-ga ka'an-de. ⁶ Ko ni skíkuu Cristo nátu'un ñn se'e jíñ vé'e Dios. Te ve'e-ún kákuu yóo, nú kuiñi ni'in-yó te kákusiñ iní-yo jíñ tú'un káñukuu ini-yo onde kivi ndí'i-na.

Tu'un ndetatú-yo

⁷ Ja yúan ní kuu nátu'un ká'an Espíritu Santo: Vina te ná kúni ná'ín-ró tú'un ká'an-ya, ⁸ te ma ndúndava ini añú-ro, nátu'un ni kasáni'in ini-ro kivi ní jito nchaa-ri róo onde nuu ñú'un té'é. ⁹ Te yúan ni kajito nchaa ndiyi táa-ro rúu. Te ni kajini-de tiñu ni sá'a-ri jíñ-de uu xiko kua. ¹⁰ Ja yúan ní kití ini-ri nuu ñáyivi-ún. Te ni ka'an-ri: Nene kásana-i ini añú-i, te tú ní kájini-i ichi-rí. ¹¹ Yúan ní kití ini-ri, te ni ka'an ni'in-ri ja má kivi koyo kuti-í nuu ndetatú-ri, áchí-ya. ¹² Náni, núsáa te koto va'a-ró máá-ró jíná'an-ró, náva'a ma kóo ni ñn-ró jíñ añú ñáa ja tú kándíja kuti, te kuxio-ró núu Dios, I'a chakú sá'a. ¹³ Te ndita'an kivi ná ká'an nda'ú-ro jíñ tá'an-ró, níni káka'an-yo já vina kúu vina, náva'a ma sáni'in ini ni ñn-ró sá'a kuachi jíñ tú'un xndá'ú. ¹⁴ Te nú kuiñi

ní'in-yó jíin tú'un nì kejá'á-yó jíin ondé kivi ndí'i-na, yúan-na te ñn-na kákuu-yó jíin Cristo. ¹⁵ Chi súan ká'an: Vina te ná kúni ná'in-ró tú'un ká'an-ya, te ma ndúndava iní añú-ro, nátu'un nì kasáni'in inì ndiyi táa-ro sáa. ¹⁶ Chi ñayivi ní kenda koyo jíin Moisés inì ñuu Egipto, nì kajini so'o-i tu'un nì ka'an-ya, te nì kasáni'in inì-i, vasa tú ndí'i-i. ¹⁷ Te ndé nuu ní kitì inì-ya úu xiko kuia-ún núsáa. Á nasu núu ñayivi ní kasá'a kuachi-ún náún. Te nì kanaa máa-i onde nuu ñú'un té'é. ¹⁸ Te ndé jíin ní ka'an téyí-ya ja má kivi koyo kuti-í nuu ndétatú-ya. Á nasu jíin ñayivi tú ní kajandatu nuu-ya-ún náún. ¹⁹ Te kajini-yo já tú ní kúu kivi koyo kuti-í, kuachi ja tú ní kákandíja-i.

4

¹ Ná yú'u-yo núsáa, chi vasa ío ná'in-ga tu'un nì keyu'u-ya ja kivi koyo-yó ndétatú-yo jíin-ya, ko sanaa te ñn-ró ma kundéé-ró ní'in-ro tú'un-ún. ² Chi suni nì kajini so'o-yó tú'un va'a-ya, nátu'un máa ñayivi-ún. Ko tú ní ní'in tíñu tu'un nì kajini so'o máa-i, kuachi ja tú ní kákandíja-i. ³ Ko yóo, ja kákandíja-yó, kivi koyo-yó núu ndétatú-ya, nátu'un nì ka'an-ya: Nì ka'an téyí-rí kivi ní kitì inì-ri, ma kivi koyo kuti-í nuu ndétatú-ri, áchí-ya, vasa a nì jinu ndí'i tíñu nì sá'a-ya ondé kivi ní jukuiñi ñuyívi. ⁴ Chi ío ñn tutu nuu yóso tú'un nì ka'an-ya sikí kivi usiá: Nì ndí'i nì sá'a Dios taká tíñu-ya, te nì ndetátú-ya kivi usiá, áchí. ⁵ Te inga tu'un ká'an yá'a: Ma ndívi koyo kuti-í nuu ndétatú-ri, áchí. ⁶ Te ñayivi ní kajini so'o tu'un-ya xná'an-ga, tú ní kivi koyo-i, kuachi ja tú ní kajandatu-i nuu-ya. Ko kivi ná'in yakú ñayivi. ⁷ Te ja yúan ní jani tuku-ya ingá kivi. Chi nì kuu kua'a tiempo te jíin yú'u David nì ka'an-ya já vna kúu kivi-ún, nátu'un a nì ka'an-ri ndiví'a: Vina te ná kúni ná'in-ró tú'un ká'an-ya, te ma ndúndava iní añú-ro, áchí. ⁸ Chi nú ní já'a Josué ñn nuu ndétatú-i jíná'an-i, yúan-na te ma ká'an-ga Dios sikí ingá kivi cháa núu. ⁹ Ja yúan kéndoo ná'in ñn nuu ndétatú ñayivi Dios. ¹⁰ Chi cháa kivi nuu ndétatú-ya, ndétatú-de taká tíñu sá'a-de, nátu'un ndétatú máa Dios taká tíñu nì sá'a-ya. ¹¹ Ná ndúkú ndéé-yó kivi-yó núu ndétatú-ya yúan núsáa, náva'a tú jungava ni ñn-yó, nátu'un máa-i, ja tú ní kajandatu-i sáa. ¹² Chi tu'un Dios, tu'un chakú, tu'un ní'in kúu, te xa'an-gá vasa machete uu yu'u. Te kundéé káan onde kúñin inì jíin añú-yo, te suni sásin onde nuu káñutá'an yiki jíin méke, te nándúkú víi ndasa jáni inì-yo jíin ndasa cháa inì añú-yo sá'a-yó. ¹³ Te tú ni ñn ndatíñu yísa'í nuu-ya. Chi taká-ni núña sikí, te ká'in ndijin nuu I'a naki'in cuenta.

Jesús kúu sutu ñá'nu-ga ká'an-ya já'a-yo

¹⁴ Núsáa te káñava'a-yó ñn sutu ñá'nu. Máa Jesús Se'e Dios kúu-ya já ní ndívi-ya ándívi. Ja yúan ná kuíñi ní'in-yó jíin tú'un káka'an-yo. ¹⁵ Chi tú káñava'a-yó ñn sutu ñá'nu ja má kúu ta'u'u inì-ya yóo sikí já vítá inì-yo, chi sua ñn núu-ni nì jito nchaa-i-ya nátu'un yóo, ko tú kuachi ní sá'a-ya. ¹⁶ Núsáa te ná chundéé inì-yo jáa-yo núu mesa-ya, nuu kundá'ú inì-ya yóo, náva'a sá'a-ya tóká'nu inì nuu kuáchi-yó, te ní'in-yo tú'un luu ío inì-ya hora ja kánandí'i-yó-ún.

5

¹ Chi taká sutu ñá'nu ja ní kaji-ya má'ñú ñayivi, nì jani-ya sutú-ún ja ká'an-de ja'a ñayivi núu Dios, te soko-dé ndatíñu te ka'ni-dé kitì núu-ya ja sikí kuáchi-i. ² Te sutu-ún, kuu ka'an vítá-de jíin ñayivi tú tu'a jíin ñayivi kájika sana, chi suni máa-de, vítá xa'an inì-de. ³ Te ja yúan jinu ñú'ún já súni ka'ni-dé kitì núu-ya ja sikí kuáchi máa-de, nasu máa ñn ja sikí kuáchi ñayivi. ⁴ Te ni ñn cháa, ma kúu sáñá'nu-de máa-de ja kúu-de sutu, chi sua Dios kúu I'a kaji

chaa-ún, nátu'un n̄i kaji-ya Aarón. ⁵ Suni súan Cristo, tú ní sáñá'nu-ya máá-yá ja ní nduu-ya sutú ñá'nu, ch̄i sua máá Dios, n̄i jani-ya I'a-ún, te n̄i ka'an-ya tú'un yá'a jíin-yá: Róo kúu Se'e-ri, te ruu kúu Táa-ro vína, áchí-ya. ⁶ Te suni ká'an-ga Dios inga tu'un: Níí káni kúu-ró sutú cuenta Melquisedec. ⁷ Te Cristo, nini chakú-ya ñáyivi yá'a, onde jíin ndúcha nú-ya n̄i nde'e kó'ó-yá ja ní jikan ta'u-ya. Te n̄i ka'an nda'ú-ya jíin máá Dios, I'a kuu nama-ya náva'a ma kúu-ya núú. Te ja súan n̄i chiñú'ún-yá Dios, te n̄i jini so'o Dios. ⁸ Te vasa Se'e Dios kúu-ya, ko jíin túndó'o n̄i kii sikí-yá n̄i kutu'a-ya ndasa kuandatu-ya. ⁹ Te nuu ní yija va'a-ya, te n̄i nduu-ya I'a nama taká ñáyivi káandatu nuu-ya, te kuchaku-i níí káni. ¹⁰ Te n̄i chaa Dios tiñu sikí-yá ja ní nduu-ya sutú ñá'nu cuenta Melquisedec. ¹¹ Te ío kua'a tú'un ndatu'ún-yó sikí-yá. Ko yíi kaa ja káni káji-rí tu'un nuu-ro, kuachi ja kókon so'o-ró. ¹² Vina ní kakuu-ró maestro núú, ch̄i ío kua'a tiempo kákandija-ró, ko jíinu ñú'ún já ingá jínu stá'an in chaa nuu-ro ndasa kéjá'á tú'un Dios. Núsáá te kájinu ñú'ún-ró leche, nasu ndéyu ndáva. ¹³ Ch̄i nú máá-ni leche káji'i-i, tú káju'ún va'a in-i jíin tú'un ndaa, kuachi ja súchí yíkin kakuu-i. ¹⁴ Ko ndeyu ndáva kúu ja kée ñáyivi ní kayija, ch̄i a n̄i kakutu'a-i te kájiní va'a-i ndéja kúu ja vá'a ja ú'u.

6

Ná kúxnúú-yó te ná kuñi n̄i'in-yó

¹ Núsáá te ná skéndo-yó tú'un núú Cristo, te ná kánduu-yo náva'a yija va'a-ga in-i-yo. Te ma náki'in jáá tuku-yó ondé ja'a ja nákani in-i-yo ndasa n̄i kasá'a-yó tíñu ñáá, ndasa n̄i kandija-yó núú Dios, ² jíin tú'un jánducha, jíin tú'un xndée-yó ndá'a-yo xiní ñáyivi, jíin tú'un ja náchaku-i ma'ñú ndíyi, xí jíin tú'un ja tá'nu ndatu-i níí káni. ³ Te tiñu yá'a sá'a ndija-yó te nú ná kuá'a máá Dios tu'un. ⁴ Ch̄i nú ío ñáyivi já á n̄i káju'ún in-i in jínu, te nú n̄i kata'ni-i ta'u ándiví, te nú suni n̄i kani'in-í tá'an-í Espíritu Santo, ⁵ te nú suni súan n̄i kata'ni-i tu'un va'a Dios jíin taká fuerza kuia chaa, ⁶ yúan-na te nú ndu'ich̄i in-i-ya, te ma kúu kuti ndéjá'á jáá-i ja nákani in-i sá'a-yó, ch̄i sua kája'ni túku-i Se'e Dios jika cruz, te kája'a-i tuka nuu-ya nú súan. ⁷ Ch̄i nú kua'a jínu kúun saú núú in ñu'un te ndí'i-ni-cha jí'i, te já'a yua kuantíñu máá cháa kájitú-ún, yúan-na te kúsí iní Dios jíin ñu'un-ún. ⁸ Ko nú máni iñu jíin ncháu kána nuu ñu'un-ún, yúan-na te jita i ñu'un-ún. Te yach̄i naa, ch̄i kit̄i in̄i jito'o jíin, te in kivi te kayu. ⁹ Ko ja sikí róo jíná'an-ró, ñáni máni, vasa káka'an-ri tu'un yá'a, ko káñukuu in-ri ja ná sá'a-ga-ro tíñu va'a ja kánúú sá'a chaa a n̄i kaku. ¹⁰ Ch̄i nasu I'a ñáá kúu Dios ja náa in-ya tíñu kásá'a-ró, ch̄i ja sikí sí'ví-yá te n̄i kakundá'ú in-ri taká ñáyivi ndóo, te suni kakuu-ró jíin ondé vina. ¹¹ Te kákuni-ri ja ná in ná in-ró ná kúkuu-ró jíin súni tíñu-ún onde kivi ndí'i, náva'a skíkuu va'a-ró ndasa kuní tu'un káñukuu in-ri. ¹² Te ma kóo uun in-ri jíná'an-ró, ch̄i sua ná ndáku-ró ñáyivi já ní'in-í tu'un n̄i keyu'u-ya, sá'a tu'un kákandija-i jíin já ká'io paciencia in-i. ¹³ Ch̄i kivi ní keyu'u Dios nuu Abraham, n̄i ka'an téyí-yá jito jíin núú máá-yá, ch̄i tú ní kúu ka'an téyí-yá ja ingá i'a kúñá'nu-ga kuu testigo-ya. ¹⁴ Te n̄i ka'an-ya: Jandaa ja chindéé chituu ndija-ri róo, te ndea xaan-ro sá'a-ri, áchí-ya. ¹⁵ Te ja yúan súan jíin paciencia n̄i jandéé iní Abraham, n̄i ndatu-de, te vásá ní ní'in-dé tu'un n̄i keyu'u-ya. ¹⁶ Ch̄i taká chaa, káka'an téyí-de nuu in ja kúñá'nu-ga vásá máá-de, te jíin tú'un téyí-ún kúndaá i iní-de sikí tú'un kástátá'an-de. ¹⁷ Te kuní Dios stá'an ndijin-ya núú ñáyivi xín tá'u, ja má nátu'u kuti in-ya tú'un n̄i keyu'u-ya nuu-í. Te ja yúan ní ka'an téyí-yá, ¹⁸ náva'a yóo, ja ní kanatu'ma-yó-yá, ná ndúndéé xaan in-i-yo, te kundikin-yo tú'un

káñukuu iní-yo, chí jíín úu tu'un yúan ma kúu kuti xndá'ú Dios, ja nátu'u iní-ya. ¹⁹ Káñukuu iní-yo tú'un-ya-ún, te ja yúan kéndoo n'in kéndoo kútu añú-yo, te yúan sá'a ja nátu'un kivi-yó iní cuarto ij xáan íchi yatá sá'ma ndíta kaa. ²⁰ Te iní yúan nī kivi Jesús xna'an-ga vásá máá-yó. Te nī káni ní nduu-ya in sutu ñá'nu cuenta Melquisedec.

7

Cuenta Melquisedec

¹ Chi cháa Melquisedec, rey ñuu Salem jíín sutú nuu máá Dios ñá'nu, nī kuu-de. Te nī kenda-de nī janata'an-de Abraham kivi ní naxió káva cháa-ún ja ní jaka'ni-dé kua'a rey. Te nī jikan ta'u-dé ja'a Abraham. ² Te suni nī ja'a Abraham in sikí uxí ja táká ndatíñu nuu-dé. Te sí'ví núú-de kúu Melquisedec, ja kuní ka'an: Rey sá'a tiñu ndaa. Yúan-na te suni nání-de rey Salem, ja kuní ka'an; Rey ndíso tu'un vindáa vinené. ³ Tú táa-de, tú náa-de, ní tata-de. Te suni tú kivi ní kaku-de, ní tú kivi kúu-de, chí nī nduu-de nátu'un máá Sé'e Dios. Chi cháa-ún, in sutu nī káni kúu-de. ⁴ Nde'é ndasa nī kuñá'nu-de, chí tata ñúu-yo Abraham, sikí táká ndatíñu nī janchara-de nuu rey, nī ja'a-de in sikí uxí nuu cháa-ún. ⁵ Te cháa kákuu se'e Leví ja kákuu sutu, nī ta'u tiñu nuu-dé ja kí'in-de in ja sikí uxí nuu ñáyivi nátu'un ká'an ley. Te kí'in-de nuu ñaní-de vasa suni chíi Abraham nī kenda koyo-de. ⁶ Te Melquisedec, vasa tú ní kenda tata-de chíi ñáyivi-ún, ko nī kí'in-de in ja sikí uxí nuu Abraham, te nī jikan ta'u-dé ja'a Abraham, cháa xín tú'un nī keyu'u-yá. ⁷ Te a kájiní va'a-yó já jikan ta'u cháa ñá'nu-ga ja'a cháa lúlí. ⁸ Te ichi yá'a, in ja sikí uxí káki'in ndija cháa ja jí'í níni. Ko cháa yúan, suni nī kí'in-de, te kájaní ndaa-i tu'un-de ja chakú-de. ⁹ Te Leví, cháa nī kí'in in ja sikí uxí nuu ñáyivi, suni nátu'un jíín Abraham nī ja'a-de in ja sikí uxí nuu Melquisedec, ¹⁰ chí ñú'un-ga Leví chíi Abraham, tata ñúu súká-de, kivi ní naketa'an cháa-ún jíín Melquisedec.

Ja ní naa táninu sutu aná'an

¹¹ Sutú nī kekoyo chíi tata Leví kákuu ja ní kaja'a ley nuu ñáyivi onde sáa. Te nú ní káyija va'a-i sá'a máá-de núú, te ñaún níni júkuiñi inga sutu cuenta Melquisedec, ja násu cuenta Aarón kúu núsáa. ¹² Chí nú nī nasama taká sutu, yúan-na te jínu ñú'ún násama ley. ¹³ Tu'un máá Jesús ká'an-yo, te chíi inga tata nī kaku-ya. Te nī in tá'an-ya, tú ní jatiñu kuti núu altar. ¹⁴ Chí a kájiní ndaa-yo já chíi tata Judá nī kaku máá Jító'o-yo. Te cuenta tata yúan, tú ñaún tu'un ní ká'an Moisés ja kúndiso-i tiñu sutu. ¹⁵ Te ndijin-ga kúu tu'un yá'a, chí nī nukuiñi inga sutu cuenta Melquisedec. ¹⁶ Te I'a-ún, nī nukuiñi-ya kúu-ya sutú, ko nasu já ní kaku-ya chíi tata sutu nátu'un ká'an ley, chí sua sikí já ndíso-ya fuerza ja má kúu kuti-yá. ¹⁷ Chí súan yóso ndaa tu'un máá-yá: Máá-ró kúu in sutu nī káni, cuenta Melquisedec, áchí. ¹⁸ Te tiñu nī ta'u núu-yo xná'an-ga, nī jasú ndija-ya, kuachi ja vítá máá, jíín já tú ní'in tiñu, ¹⁹ chí ley, tú ní síyija kuti ní in. Yúan-na te nī ní'in-yo in tu'un va'a-ga ja káñukuu iní-yo jíín, te jíín tú'un yúan kandita-yó núu Dios. ²⁰ Te súan nī ka'an téyí-yá kivi ní kenda máá. ²¹ Chí sava-ga cháa-ún nī kani'in-dé tiñu sutu, ko tú ní kúu jíín tú'un téyí. Ko jíín Jesús, chí nī ka'an téyí Dios súan: Nī ka'an téyí máá Tatá Dios te ma nátu'u iní-ya, máá-ró kúu in sutu nī káni cuenta Melquisedec, áchí-ya. ²² Te jíín Jesús nī kukútu contrato va'a-ga, nátu'un nī ka'an Dios yúan. ²³ Te sava-ga sutu-ún tú ní kúu kuatíñu-de nī káni, chí káji'í káji'í-ni-de núú, te ja yúan ní ka'io kua'a-dé. ²⁴ Ko I'a yá'a kúu-ya sutú ja tú sama kuti-yá, chí chakú-ya nī

káni. ²⁵ Ja yúan súni kúu nama-ya táká ñayivi ní káni-ní nú kándita-i nuu Dios jíin-yá, chi ní káni chakú-ya náva'a ka'an-ya já'a-í jíná'an-i. ²⁶ Chi ni kajinu ñú'un-yó ñn sutu ñá'nu nátu'un máa-yá. Chi sutu ij kúu-ya, túu kuachi-ya, ío ndoo-ya, te sñn kúu-ya núu ñáyivi kásá'a kuachi, te ñá'nu luu xaan-gá ni nduu-ya vása ándíví. ²⁷ Te tú níni já ndíta'an kivi sokó-yá kiti já sikí kuáchi máa-yá xna'an-ga, te vása sikí kuáchi ñayivi, nátu'un ni kasá'a sutu ñá'nu onde sáá, chi ñn jínu-ni ni sá'a-ya súan ja ní soko-yá máa-yá. ²⁸ Chi máa ley, jáni chaá vitá ini kákuu-de sutu ñá'nu. Ko tu'un ni ka'an téyí Dios, ni chaá kuee-ga vása ley. Te jíin tú'un-ún ni jani Dios máa Sé'e-ya. Te I'a-ún, ni yija va'a-ya já kúu ní káni.

8

Ñn sutu ñá'nu ini andíví

¹ Núsáá te tu'un kánúú-ga nuu táká tu'un káka'an-yo-ún kúu tu'un yá'a: Káñava'a-yó ñn sutu ñá'nu súan, te kánchaa-ya íchi lado vá'a mesa nuu tá'ú tíñu Dios ñá'nu ini andíví. ² Te jítíñu-ya ini cuarto ij, jíin ini ve'e ñii íj ndíja ja ní jani máa Tatá Dios, nasu cháa ní jáni-ún. ³ Te taká sutu ñá'nu, ká'jin-de ja kásoko-dé ndatíñu jíin kiti núu Dios. Ja yúan súni súan jínu ñú'un já kóo ja sokó I'a sutu yá'a nuu Dios. ⁴ Ko nú kánde-ya ini ñuyívi, ma kúu kuti-yá sutu núu, chi a ká'io sutu ja kásoko ndatíñu nuu Dios nátu'un ká'an ley. ⁵ Chi tíñu kásá'a-de, máni ñn copia ñn muestra tíñu andíví kúu, nátu'un ni ka'an Dios jíin Moisés kivi ní kejá'a-de sá'a-de ve'e ñii íj: Nde'é vá'a-ró, te sá'a-ró táká ndatíñu nátu'un káa muestra ni jini-ro já ní stá'an-ri nuu-ro onde yuku-ún, áchi Dios jíin-de. ⁶ Te contrato jáa kúu ja vá'a-ga nasu já tu'ú, chi ndiso tu'un ja ní kaa-ga ni keyu'u Dios. Te nátu'un va'a-ga ku'a ja jáa-ún, suni súan ku'a kúu vina ja vá'a-ga tíñu ndiso Cristo, ja kúu-ya yú'u núu máa contrato jáa. ⁷ Chi nú ní kée va'a va'a contrato xnáñúú, te tú níni kóo inga contrato uu núu. ⁸ Suni ni jini Dios ja tú ní kée va'a va'a tu'un-ún, te ni ka'an-ya: Chaá ñn kivi já násá'a-ri ñn contrato jáa jíin ñáyivi Israel jíin ñáyivi Judá, áchi máa Tatá Dios. ⁹ Ko nasu nátu'un contrato ni sá'a-ri jíin ndíyi táa-i, kivi ní tin-ri nda'a-dé ja ní kiñi'in-ri-de ini ñuu Egipto. Chi kuáchi máa-de kúu ja tú ní ká'jin ni'in-de sikí contrato-ri. Ja yúan tú ní játú'un-ri ja ká'an-de, áchi máa Tatá Dios. ¹⁰ Te ya'á kúu máa contrato násá'a-ri jíin ñáyivi Israel onde ná já'a taká kivi-ún. Chu'un-ri ley máa-rí xini-í, te suni cha-ri ley-ún ini añú-i. Te kuu-ri Dios máa-i. Te máa-i jíná'an-i kuu-i ñayivi máa-rí. Achí máa Tatá Dios. ¹¹ Te tú níni kástu'ún ná ñn ná ñn-i nuu tá'an-i, nuu ñaní-i: Ná kuní-ro núu máa Tatá Dios. Chi taká-i kuni-ruu, onde ñayivi lúli-ga te onde ñayivi ñá'nu-ga. ¹² Chi kundá'ú ini-ri-i vasa tíñu ñáa ni kasá'a-i, te ni ma kúná'an kúti-gá-ri kuáchi ni kasá'a-i, áchi máa Tatá Dios. ¹³ Te ja súan ká'an-ya tú'un contrato jáa-ún, te sá'a-ya cuenta ja á kuajita ja xnáñúú. Te ja á kuajita te a kuakutú'ú, a yani naa íj.

9

Ja ní'in tíñu niñi-yá jíin contrato jáa

¹ Ko contrato xnáñúú suni ni tá'ú tíñu ndasa chiñú'un-i-ya, te ndiso ñn cuarto ij ini ñuyívi yá'a. ² Chi ni kajani-i ñn ve'e ñii. Te ichi fuera ni io ñn cuarto ja ní nání cuarto ij. Te ini yúan ni io candelero, jíin mesa, jíin státilá káxiukú ndijín. ³ Te yata sá'ma uu ndíta kaa ichi ini ve'e ij, ni io inga cuarto, ni nání cuarto ij xaán. ⁴ Te ini yúan ni io ñn ko'o kúu oro, jíin janú tú'un contrato, ja ndasú oro ní tú'u sikí. Te ini janu-ún kánde ñn tija'an oro ja ñú'un staa ándíví,

jín yúnu xí Aarón ja ní nana numa, jín yúu tabla nuu yóso tú'un contrato. ⁵ Te sikí janú-ún ká'jin figura querubín luu, kásá'a-i kati, kájasu-i sikí tapa janu-ún nuu ñú'un yúyú ñíí. Ko sikí táká tu'un yúan, tú núña-yó vína ja ká'an kájí-yó. ⁶ Te nuu ní jinu tu'a taká tiñu yá'a, te núu-ni núu-ni kivi koyo sutu iní cuarto in, kásá'a-de tiñu cuenta sutu. ⁷ Ko iní cuarto uu-ún, chí máá in-ni sutu ñá'nu-ga kúu kivi-de, te suni máá tú'ún-ni vuelta ja kuiá. Te tú kivi-de te nú túu ñíí ja sokó-dé nuu Dios sikí máá-de jín sikí ja kásáña'mu ñayivi. ⁸ Te súan stá'an Espiritu Santo nuu-yo, ja té nuña-ga ichi kivi koyo-yó iní cuarto ij ándiví, níni kándij ve'e ñii in iní ñuyivi. ⁹ Te yúan kúu in tu'un sikí tiempo vína, te jín modo-ún kásoko-dé ndatiñu, te kája'mu-de kiti núu Dios. Ko vasa káchiñú'ún-i-ya súan, ma yíja va'a ini añú-i sá'a. ¹⁰ Chí máni ley yúkú kúu-ún, ndasa kee-yo, ndasa ko'o-yó, ndasa ndundoo-yó. Te ni ndiso tiñu onde ni chaq máá ja vá'a-ga. Te ni nasama. ¹¹ Ko ni chaq Cristo, te sutu ñá'nu nuu táká tu'un va'a-ga-ún kúu-ya. Te ni kivi-ya iní ve'e ij ándiví, ja tú ní kuva'a jín ndá'a, ni nasu cuenta ñuyivi kúu, te kánúu-ga te va'a-ga kúu vásá ja áva-ún. ¹² Ko nasu jín ñíí ndíxí'ú, xí ñíí chélu, chí jín ñíí máá-yá ni kivi-ya iní cuarto ij ándiví ja in máá tú'ún-ni jinu ja ñí káni. Te ni kundéé-yá ni nakuaan-ya yóo ja ñí káni. ¹³ Chí onde sáa te ñíí xndiki jín ñíí ndíxí'ú, jín yáa núu kayú chelu, ni joso yúyú-de sikí ñayivi chá'an, te ni kandundoo-i onde jín yiki kúñu-i, ni sá'a. Te nú súan ní'in tiñu ñíí kiti-ún, ¹⁴ núsáa te naga ni kuu ñíí Cristo ja má nákachá iní añú-ro núu tiñu ñáá kásá'a-ró, nává'a kuu kuatíñu-ró núu Dios, I'a chakú. Chí Cristo, tú chá'an kúti-yá, te ni soko-yá máá-yá nuu Dios, ni sá'a Espiritu ja ío ñí káni. ¹⁵ Ja yúan kúu-ya yú'u núu sikí in contrato jáá, nává'a ñayivi jáá ni kana Dios xini-í, ni'in-í ta'u ja kéndoo ñí káni nátu'un ni keyu-u-yá. Chí ni j'i Jesús, te ja yúan ní janchaa-ya kuáchi ni kásá'a-i ná ni kaxiukú-i chíi contrato xnáñúú. ¹⁶ Chí nuu ío in testamento, te kánúú ja kúu chaq ni sá'a contrato-ún. ¹⁷ Chí in testamento, onde nú kuu chaq ni sá'a, yúan-na te ni'in tiñu. Ko nú nini chakú chaq ni sá'a, tú ní'in tiñu kuti. ¹⁸ Ja yúan, vasa contrato xnáñúú, tú ní kúkútu, onde nú túu ñíí. ¹⁹ Chí nú a ni ka'u ndi'i Moisés taká tu'un tá'ú tiñu yóso núu ley nuu ndívii ñayivi, yúan-na te ni ki'in-de ñíí chélu, jín ñíí ndíxí'ú, jín ndúcha, jín íxi kuá'á, jín in yokón, te ni joso yúyú-de sikí máá tutú-ún jín sikí ndívii ñayivi. ²⁰ Te ká'an-de: Yá'á kúu ñíí cuenta contrato ja ní tá'ú tiñu Dios nuu-ro, áchí-de. ²¹ Suni súan jín ñíí-ún ni joso yúyú-de máá vé'e ñii jín táká ko'o kájatíñu nuu káchiñú'ún-de-ún. ²² Te jandáa, ja á yani taká ndatiñu ndundoo jín ñíí cuenta ley, chí nú tú kati ñíí te ma koo kuti tóká'nu iní-ya núu kuáchi-i núu. ²³ Chí fuerza ja jín modo yúan ni ndundoo taká copia ndatiñu ío ándiví, ko máá ndatiñu ándiví-ún, níni ní soko ja vá'a-ga cuenta máá vásá yúan. ²⁴ Chí tú ní kivi Cristo iní in cuarto ij ja ní kuva'a nda'a, nátu'un in muestra ndija, chí sua iní máá ándiví ní ndivi-ya nává'a kundij-ya vína ka'an-ya já'a-yo ndé'é jín núu Dios. ²⁵ Te nasu ní kivi-ya yúan ja núu-ni núu-ni soko-yá máá-yá, nátu'un kivi sutu ñá'nu ndita'an kuia iní cuarto ij jín ñíí tatú. ²⁶ Chí nú súan, te kánúú ja ndó'o-ya kuá'a jínu onde kivi ní jukuiñi ñuyivi núu. Ko sasua, onde kivi jínu ñuyivi ni kenda ndijin-ya in máá tú'ún-ni jínu ja ñí káni, te ni soko-yá máá-yá nává'a kuanchaa-ya kuáchi. ²⁷ Te nátu'un ni kundaq ja kúu taká chaq in jínu-ni, yúan-na te kivi koyo-de nuu sándaq Dios tiñu-de. ²⁸ Suni súan Cristo, ni soko-yá máá-yá in máá tú'ún-ni jínu nává'a kundiso-ya kuáchi kua'a ñayivi, yúan-na te kenda ndijin-ya vuelta uu, ko nasu ja kuanchaa-ya kuáchi, chí sua ja náma-ya táká

ñayivi káindatu-i-ya.

10

¹ Te máá ley, chi máni ñn kuanda'u kúu sikí táká ndatíñu va'a ja cháa kuee-ga. Ko nasu forma ndija máá ndatíñu-ún kúu. Te ja sikí kíti kája'ni-í-ún, núu-ni núu-ni kásoko-í ndíta'an kuia. Te ni ma kúu kuti síyija ñayivi kuní jakoyo nuu-yá. ² Te nú kúu sá'a núú, te naja tú ní júkuiñi-i ja kásoko-í-ti núsáa. Chi ñayivi káchiñú'ún-ún, nú a ñi kendo ndoo i-i ñn jínu-ni sá'a yúan núú, te ma kakán-ga añú-i kuachi sikí-í núú. ³ Ko sikí ja kásoko-í-ti-ún, te a jiní-yo ja kánuku'un iní-i kuachi-i ndíta'an kuia. ⁴ Chi ññi xndiki, jín ññi ndíxí'ú, ma kúu kuti kuánchaa kuachi. ⁵ Ja yúan kivi ní kii Cristo iní ñuyivi, ñi ka'an-ya jín Dios: Ja kája'ni-í-ti jín ja kásoko-í ndatíñu nuu-ní, tú jata'an iní-ní, ko ñi sátu'a-ní ñn yiki kúñu máá-ná. ⁶ Ja kája'mu-i-ti kásoko-í-ti núu-ní sikí ja kúxio kuachi-i, tú ní kúsi iní-ní jín, áchí-ya. ⁷ Yúan-na te ñi ka'an-ná: Súan yóso tú'un-ná nuu tutú: Aí Tátá Dios, yá'a kándii-ná náva'a skíkuu-ná ja jata'an iní máá-ní, áchí-ya. ⁸ Súan ká'an tu'un vai ichi yatá: Ja kája'ni-í-ti jín ja kásoko-í ndatíñu nuu-ní, jín ja kája'mu-i-ti kásoko-í-ti núu-ní sikí ja kúxio kuachi-i, tú jata'an iní-ní, ni tú kúsi iní-ní jín, áchí-ya. Ndatíñu-ún kásoko-í nátu'un ká'an ley. ⁹ Yúan-na te ñi ka'an-ya: Aí Tátá Dios, yá'a kándii-ná náva'a sá'a-ná tiñu jata'an iní máá-ní, áchí-ya. Ja súan ñi ka'an-ya, te ñi janchara-ya tú'un ñn náva'a nakani-ya tú'un uu-ún. ¹⁰ Te jín tú'un ñi jata'an iní máá Dios, te ñi kandundoo-yó ní sá'a-ya sikí ja ní soko Jesucristo yiki kúñu-ya, ko ñn máá tú'ún-ni jínu ñi sá'a-ya súan ja ñí káni. ¹¹ Núsáa te taká sutu, vasá kája'an-de ndíta'an kivi kájatíñu-de, te kua'a jínu kásoko-dé suni suni-ni modo ja kája'ni-dé-ti, ko yúan ma kúu kuti kuánchaa kuachi-i. ¹² Ko Cristo, ñn máá tú'ún-ni jínu ñi soko-yá máá-yá ja sikí kuachi-yó onde ñí káni, yúan-na te ñi nungoo-ya ichi ndává'a Dios, ¹³ ndátu-ya tiempo onde ná kúxiukú ñayivi kájito u'u tá'an jín-yá, kuu-i teyu kuxndí ja'a-yá. ¹⁴ Chi jín ñn máá tú'ún-ni jínu ja ní soko-yá máá-yá, te ñí káni ní kayija ñayivi ndoo ñi sá'a-ya. ¹⁵ Te máá Espíritu Santo kúu-ya testigo nuu-yo sikí tú'un yúan, chi xna'an-ga ká'an-ya: ¹⁶ Ya á kúu máá contrato nasá'a-ri jín-i jíná'an-i, onde ná ndí'i taká kivi yá'a. Te chu'un-ri ley-ri iní añú-i. Te suni chísó-rí tu'un-ri-ún iní xini-í jíná'an-i, áchí máá Tátá Dios. ¹⁷ Yúan-na te ká'an-ga-ya: Ma núku'un kuti-gá iní-ri kuachi ñi kasá'a-i jín tiñu chá'an ní kasá'a-i, áchí-ya. ¹⁸ Núsáa te nú a ñi sá'a-ya tóká'nu iní-ya sikí táká-ún, tuká ñún ío ja sokó-gá sikí kuáchi.

Ja núña ichi kivi-yó iní cuarto i

¹⁹ Ja yúan, ñani, a chundéé iní-yo kivi-yó iní cuarto i andívi sá'a ññi máá Jesucristo. ²⁰ Chi ñi juña-ya ñn ichi jáa chakú, náva'a kivi-yó ichi yatá máá sá'ma ndíta kaa, te yúan kuní ka'an ja máá yiki kúñu-ya kúu. ²¹ Te kañava'a-yó ñn sutu ñá'nu xa'an ndíto ve'e Dios. ²² Núsáa te ná kándita-yó núu-yá, jín añú-yo ja ío ndaa ja sikí tú'un kákandíja va'a-yó, jín añú ja ní ndundoo sikí táká tiñu jáni ñáa iní, chi ñi joso yuyú-yá ññi-yá sikí, jín yiki kúñu-yó ja ní nakacha-yó jín ndúcha ndoo. ²³ Ná kuñi ñi'in-yó jín tú'un ñi kaka'an-yo kákandíja-yó te kañukuu iní-yo. Te ma káka yatá-yó núsáa, chi skíkuu va'a I'a ñi keyu'u tú'un-ún. ²⁴ Ná ndé'é vá'a-yó ndasa skandá-yo tá'an-yó, ja ná kúndá'ú-ga iní-i tá'an-i, jín ja ná sá'a-i taká tiñu va'a. ²⁵ Ná náta ná'in-yó, ma sía-yo nátu'un kásá'a sava-i, chi sua ná ká'an ndéé-yó jín tá'an-yó. Ko ná kuitú-gá iní-ro sá'a-ró, chi kájiní-ro ja kuákyani máá kivi-ún. ²⁶ Chi nú kusí

iní-yo sá'a-yó kuáchi ja súan a nī jatá'ú-yó tú'un ndaa, tuká kéndoo kuti já kúu kuu-ga ja sikí kuáchi-ún. ²⁷ Chī sua ñn nuu yú'ú xaan-yo já ndón-da-ya sikí-yo ío, jíin ñn nuu kánda yáá ñú'un ío, náva'a kókó ñáyivi kájito u'u tá'an jíin-yá. ²⁸ Ñáyivi ní ské'ichi ley Moisés, jí'i ná'in-i, tú naún tu'un kúnda'ú inī ío, te nú nī kaka'an ndaa uu xí uní testigo. ²⁹ Tava-ro cuenta núsáa, chī naga nī kuu ja má ndó'o xaan-gá ñáyivi kuañú ja'a sikí Sé'e Dios jíin já jáni inī-i ja káchá'án niñi contrato, vasa jíin niñi-ún nī ndundoo-i, jíin já sákátá-i nuu máa Espiritu ndíso tu'un luu. ³⁰ A kájinī-yo núu I'a nī ka'an: Nani'in tá'an máa-rí jíin-i, máa-rí kua'a ya'u-i, áchi máa Tatá Dios. Te inga jínu ká'an: Máa Tatá Dios koto ncha-a-ya ndasa káa ñáyivi máa-yá, áchi. ³¹ ñn tiñu yú'ú xaan-yo sá'a, kúu ja júngava ñn ñáyivi inī nda'a Dios, I'a chakú. ³² Ko ná núku'un inī-ro sikí táka kivi ní kendo ichi yatá, chi nī nastúun-ya inī ja jiní tuní-ro. Yúan-na te nasaa ja sñn sñn tundó'o nī xndón-da-i sikí-ro. ³³ Chī ñn modo nī kaka'an ndijin-i sikí-ro, te nī kaxndó'o ndijin-i róo. Te inga modo suni nī kanduu-ró tá'an ñáyivi ní kando'o súan. ³⁴ Chī suni nī kúnda'ú xaan inī-ro já kánde vekaa. Te nī kakusi- ní inī-ro, vasa nī kasáku'ná ñúkuún-i ndatíñu-ró, chī a kájinī-ro já ondé andívi kánavá'a-ró ñn ta'u vá'a xaan-gá, te koo ní káni. ³⁵ Ma sí-a-ro modo ja káchundéé inī-ro, chī kua'a xaan tá'u ndíso tu'un-ún. ³⁶ Chī kánúú koo paciencia inī-ro, náva'a ni'in-ro já ní keyu'u-yá, onde nú nī sá'a-ró tíñu játa'an inī Dios. ³⁷ Chī ñn núnúu-na te chaa máa I'a kii, te ma kúkuéé-ya, áchi. ³⁸ Ko máa ñáyivi ndáa-ri, chī sikí já kákandija-i te kuchaku-i. Ko nú nī jika yátá-i, ma kúsi inī añú-ri sá'a-i, áchi-ya. ³⁹ Ko yóo, nasu tá'an ñáyivi kásá'a súan kákuu-yó já káka yátá-yó te xnáa-yo máa-yó, chī sua kákuu-yó tá'an ñáyivi kákaku jíin tú'un kákandija va'a-i.

11

Sikí tú'un kándija

¹ Te tu'un kándija-yó kúu modo ja jiní-yo já ío seguro taká ndatíñu káñukuu inī-yo, chi yuán kúu tuni ja ío ndija taká ndatíñu ja tú jiní-yo núu. ² Chi nī kákandija chaa aná'án, te ja yuán ní jatú'ún-yá-de. ³ Kákandija-yó, te yuán kájuku'un inī-yo já ní sáva'a Dios ñuyívi jíin tú'un nī ka'an-ni-ya. Te chī ndatíñu ja tú jiní-yo núu, nī kuva'a ndatíñu ja á jiní-yo núu. ⁴ Nī kandija Abel, te yuán ní ja'mu-de ndatíñu ja vá'a-ga nī soko-dé nuu Dios vásá Caín. Súan nī kandija-de, te nī jatú'ún Dios ja ío ndaa-de, chī súan nī sá'a-ya já ní jatá'ú-yá ndatíñu nī soko-dé nuu-yá. Te vasa a nī jí'i-de, ko ká'an-ni-de jíin tú'un nī kandija-de. ⁵ Nī kandija Enoc, te yuán ní naki'in-ya-dé kua'an-ya jíin-de, te tú ní jí'i-de. Te tú ní ndénda kuti-dé nī kasá'a-i, chi nī naki'in Dios-de. Te onde ná té naki'in-ga-ya-dé, te nī jatú'ún Dios-de ja ní kusii iní-ya ní sá'a-de. ⁶ Ko nú tú kándija-yó, te ma kúsi iní Dios sá'a-yó, chi chaa kuní ja nuu Dios, kánúú kándija-de ja ndíto chakú-ya jíin já kuá'a-ya yá'u nuu táka ñáyivi kánandúkú-i-ya. ⁷ Nī kandija Noé, te yuán ní ka'an nī'in Dios jíin-de sikí sáva tiñu ja té kuní-ga-de nuu. Te ja ní chu'un inī-de, te yuán ní sáva'a-de ñn barco náva'a kaku-de onde jíin ní vé'e-de. Ja súan kándija-de, te nī nakuxndíi-de sikí ñuyívi. Te nī nduu-de ñn chaa ní'in tá'u sikí já kéndoo ndaa-i ja kákandija-i. ⁸ Nī kandija Abraham, te yuán ní jandatu-de nī kenda-de kua'an-de kivi ní kana-ya xini-dé, náva'a ja-de ñn lugar nuu kuá'a-ya núu-dé kuu ta'u-dé. Te nī kenda-de kua'an-de, vasa tú jiní-de ndénu kí'in-de. ⁹ Nī kandija-de, te yuán ní ncha-a-de natu'un chaa jíká núu ñú'un ní keyu'u-yá ja kuá'a-ya núu-dé. Yúan nī ncha-a-de inī ve'e kuii jíin Isaac jíin Jacob, chī suni suchí ní'in tá'an ta'u

núu ní keyu'u-yá-ún kákuu sūchí-ún. ¹⁰ Chi nī ñukuu inī-de koo ñn ñuu jín cimientu, ja máa Dios kúu I'a chutá'an-ya te sá'a-ya-ún. ¹¹ Suni nī kandíja máa Sara, te yuán ní nī'in-ñá fuerza nī nukū'un se'e-ña, vasa ña'an numá nī kuu-ña. Te nī skáku-ña ñn se'e onde tiempo nī ja'a xaan kuiá-ña, chi nī kandíja-ña já skíkuu va'a máa Dios tu'un nī keyu'u-yá. ¹² Ja yuán súni súan nī kakaku kua'a-í nī sá'a ñn-ni chaa, vasa a nī yii xaan-dé. Ko tata-de nī ndea xaan, natu'un tiñúú xíní ándíví, jín natu'un ñítí káa yu'u mar, ja má kúu ka'u-yó. ¹³ Nini kákandíja-de te nī kaji'i taká chaa-ún, vasa tú ní káni'in-dé ja ní keyu'u-yá. Ko nī kande'é jíká-ni-de nuu, te nī kaka'an-de sa'an kúta'u jín. Te nī kaka'an ndaa-de ja cháa jíká, jín cháa káxiukú núu-ni, kákuu-de. ¹⁴ Chi chaa kaka'an súan, a kástá'an ndijin-de ja kándúkú-de ñn ñuu máa-de ja kúxiukú máa-de. ¹⁵ Chi nú ní nákan inī-de ñuu nú ní kenda koyo-de-ún núú, ío modo ja náxío káva-de, nú ní kákuu-de núú. ¹⁶ Ko nī kakunī-de inga ñuu va'a xaan-gá ja ío onde ándíví. Ja yuán tú kúka nuu Dios nuu-dé kunání-yá Dios máa-de, chi a nī sátu'a-ya ñn ñuu kuxiukú-de. ¹⁷ Nī kandíja Abraham, te yuán ní soko-dé Isaac kivi ní jito ncha-ya-dé. Te máa tú'ún sé'e ñáva'a-de, te siki súchí-ún nī nī'in-dé taká tu'un ja ní keyu'u-yá nuu-dé, ko nī io tu'a-de soko-dé-i ja kúu-i, ¹⁸ vasa nī ka'an-ya tú'un-i jín-de: Onde chi Isaac te kana-ri tata-ro te súan kunání, áchí-ya. ¹⁹ Chi nī tava máa-de cuenta ja á kuu naschakú Dios ñayivi má'ñú ndíyi. Te suni natu'un jín ñn tu'un yátá, te súan nī nani'in Abraham máa-i nī nachaku-i, natu'un súan. ²⁰ Nī kandíja Isaac, te yuán ní jikan ta'u-dé ja'a Jacob, jín Esaú, siki taká tiñu chaa kuee-ga. ²¹ Nī kandíja Jacob, te yuán kivi já á yani kuu-de nī jikan ta'u-dé ja'a ndéndúú se'e yí José. Te nī chiñú'ún-de-ya vasa ndítuu-na-de xini vara tiiin-de. ²² Nī kandíja José, te yuán kivi á kuyani kuu-de, te nī ka'an-de ja koo kivi ndénda ñayivi Israel, Te nī tá'ú-de tiñu nuu-í ndasa sá'a-i jín yiki-dé. ²³ Kivi ní kaku Moisés nī kakandíja táa-i náa-i, te yuán ní chisa'í-de-i unī yoo, chi nī kajini-de ja lúu káa-i. Te tú ní káyu'ú-de acta ja ní sá'a rey. ²⁴ Nī kandíja Moisés, onde kivi ní ja'nu-de. Yuán tuká ní já'a-de tu'un ja kúnání-de se'e sesí'í Faraón. ²⁵ Sua nī kunī-de ja koto-de tundó'o jín ñayivi Dios, nasu já núnúu-ni kusii iní-de jín tú'un sii iní ja ndiso kuachi. ²⁶ Chi a nī tava-dé cuenta ja nú ka'an-i siki-dé ja siki Cristo, te kúka xaan-gá kuu-de sá'a, vasa já kúu taká yaka xu'ún ío inī ñuu Egipto, chi a nī nde'é-de ja kuá'a-ya yá'u-de. ²⁷ Nī kandíja-de, te yuán ní kenda-de ñuu Egipto. Te tú ní yú'ú-de, vasa kití inī rey. Te nī kanda-de, chi nī sá'a-de cuenta ja á nde'é-de nuu máa I'a tú jini ndijin-yo núu. ²⁸ Nī kandíja-de, te yuán ní ja'ni-dé lélú Pascua, te nī joso yúyú-de niñi-tí, nává'a nú vai ndajá'a ká'ni-yá taká se'e núú, te ma ké'é-yá-i jíná'an-i. ²⁹ Nī kakandíja-de, te yuán ní kuu nī kaja'a-ni-de sava sava ma'ñú mar kuá'a, natu'un nuu ñú'un íchí-ni. Te súan kándúkú cháa ñuu Egipto sá'a-de jín ndúcha-ún kákuu-de núú, ko nī kókó-ni-cha-dé. ³⁰ Nī kakandíja-i, te yuán ní jungoyo corral nama yúu ñúu Jericó, onde nī jinu nī kajikó ndúu-i ñuu-ún nuu usiá kivi. ³¹ Nī kandíja Rahab, ña'an tini inī, te yuán tú ní náa-ña ñn jinu-ni jín ñayivi ní'in inī, chi sua nī ka'an-ña tú'un ndéé iní jín cháa nī kajito yu'u, te nī jatá'ú-ña-dé. ³² Naún ká'an-ga-ri núsáa. Chi tuká tiempo ja káni-ga-ri tu'un Gedeón, tu'un Barac, tu'un Sansón, tu'un Jefe, tu'un David, tu'un Samuel, jín tú'un taká chaa nī kajani tu'un Dios onde sáa. ³³ Nī kakandíja-de, te yuán ní kakundéé-de nī katiiin-de so'o ñuu ná'nu, nī kasá'a-de tiñu ndaa, nī kani'in-dé tu'un nī keyu'u-yá, nī kajasu-de yu'u ndíka'a jíná'an-ti, ³⁴ nī kanda'va-de ñu'un kayú yáa, nī kakaku-de yu'u machete, nī kanani'in iní-de ja ní kaku'u-de, bueno nī'in nī kanduu-de nī sá'a-ya kivi ní kajatá'an-de nuu guerra, te nī

kaşkúnu-de soldado inga ñuu jíká já kájatá'an jíin-de-ún kája'an. ³⁵ Ió ñasí'í ja ní kanani'in-ña se'e-ña já á nì kajì'i-i te nì kanachaku-i. Sava-de nì kando'o xaan-dé nì kasá'a-i, ko tú ní kája'a-de tu'un ja kúu kaku-de, náva'a kundéé-de nachaku va'a-ga-de. ³⁶ Sava-de nì kasákátá-i nuu-dé, te nì kaşndó'o-i-de jíin cuarta, te suni nì kaju'ni-i cadena-de, te nì ka'iin-de vekaa. ³⁷ Nì kaja'a-i yuu xiní-dé. Nì kaşiti-í-de jíin sierra. Nì kaja'ni-í-de jíin machete. Nì kajika-de ichi yá'a ichi yúan. Te nì kañu'un-de ñii ríi jíin ñii ndíxí'ú. Ndá'ú-ni nì kata'an-de, nì kajito-de tundó'o, te nì kastá'an-i-de. ³⁸ Nì kajinu-de onde nuu ñú'un té'é. Te suni chii yuku ní kivi koyo-de. Te nì ka'iin-de yaú kava jíin yaú chii ñu'un. Te va'a xaan-gá kúu taká cha-ún, nasu ñáyivi iní ñuyivi. ³⁹ Te taká cha yá'a, vaşa nì jatú'ún-yá-de sikì já ní kaşandíja-de, ko tú ní káni'in-dé tu'un nì keyu'u-yá. ⁴⁰ Chi nì sátu'a Dios in tiñu va'a xaan-gá ja kúu yóo jíná'an-yó, náva'a ma yíja máa cháa-ún, onde nú túu yóo.

12

I'a yóxnúú jíin tú'un kándíja

¹ Kua'a xaan testigo kájikó ndúu ñíi núu-yo nátu'un viko nu'ún. Núsáa te ná cháxio-yó taká kuachi ncháa ve sikì-yo, jíin já jikó ndúu ñíi xiiin-yo, te jíin paciencia ná kúu-yó carrera máa-yó ja ní jani-ya núu-yo. ² Te ná ndé'é-yó núu Jesús, I'a yóxnúú jíin tú'un kándíja-yó, te síyíja-ya yóo jíin. Te máa-yá, nì kanda-ya jíin túndó'o cruz, chi nì ndatu-ya cháa kivi já kúsi iní-ya, te tú ní sá'a-ya cuenta ja kúka nuu-yá, te nì nungoo-ya ichi ndává'a Dios nuu mesa-ya.

Ja kuándéé iní-yo jíin túndó'o

³ Ná káni iní máa-ró ndasa nì jandéé iní-ya jíin ñáyivi kándiso kuachi, vaşa nì kaka'an ndiva'a-i sikì-yá, yúan ni'in-ro modo ja má kuítá-ro, ni ma kúu xaan iní añú-ro. ⁴ Ko vaşa kájatá'an-ró sikì kuáchi, ko té chá'an-ga kaka niñi já kasú-ro núu-ún. ⁵ Chi a nì kanaa iní-ro tú'un ká'an ndá'ú jíin-ró nátu'un jíin sé'e, te súan ká'an: Hijo máni, ma káva já'a iní-ro nú xndó'o máa Tatá Dios róo, ni ma kuítá iní-ro nú kana jíin-yá nuu-ro. ⁶ Chi máa Tatá Dios xndó'o-ya ñáyivi kúndá'ú iní-ya, te skúun-ya yúnu xii sukun taká se'e ja játá'ú-yá, áchi. ⁷ Chi nú kuandéé iní-ro jíin castigo jito-ró, te jika Dios jíin-ró nátu'un jíin sé'e-ya, xii ío se'e ja tú ndó'o-i sá'a táa-i náun. ⁸ Ko nú tú castigo jito-ró, nátu'un nì kando'o ta'an taká se'e, se'e kándikin ncha-ñi kakuu-ró nú súan, nasu máa sé'e. ⁹ Ió inga tu'un. Yóo, nì kañava'a-yó táa máa-yó núu ní kaşaku-yó, nì kaşndó'o-de yóo, te nì ka'io ja jíin'ún-yó núu-dé. Te naga nì kuu ja má kuándatu jíin'ún-ga-yo núu máa Táa nuu vái añú-yo, te kuchaku-yo núsáa. ¹⁰ Te cha-ún, jandaa nì kaşndó'o-de yóo, ko yaku-ni kivi ndasa nì kakuu iní máa-de. Ko I'a yá'a, chi ja ná kendo va'a-yó kuní-ya, náva'a ndundoo ta'an-yo jíin-yá nátu'un máa-yá. ¹¹ Jandaa kúu ja ní in castigo jito-yó, tú kúsi iní-yo sá'a vina, chi sua kúku'á iní-yo sá'a. Ko kúkuéé-ga te jíin tú'un vindaa vinené kendo ndaa suchí ní kaşkuá'a jíin. ¹² Núsáa te ná katiin xaan-ro jíin ndá'a tivitá-ró, te nakani ni'in-ró síin-ró já káni yá'a káni yúan-ró. ¹³ Te sá'a-ró ichi ndóo kaka ja'a-ro, náva'a ma sana ñáyivi rengo, chi sua nduva'a-i. ¹⁴ Skuá'a-ró náva'a ná koo tu'un vindaa vinené iní-ro jíin taká ñáyivi, jíin já ná koo ndoo-ró jíná'an-ró, chi nú tú tu'un ndoo iní, te ma kúu kuni ni in ñáyivi núu máa Jito'o-yo. ¹⁵ Nde'é víi-ro jíná'an-ró, náva'a ma kaka yátá ní in-ró núu tú'un luu ío iní Dios, te suni náva'a ma ndú'u'a tuku iní ni in-ró. Te nú túu, chi nduku'á iní-ro sá'a, te nduchá'an kuá'a-í sá'a. ¹⁶ Te koto-ró náva'a ni in-ró ma kaka téné, ni ma kúja'a iní-ro jíin-yá, nátu'un Esau, suchí já sikì in ko'o ndéyu ní xikó-i derecho-i ja kúu-i suchí núu. ¹⁷ Chi a jiní-ro já kúkuéé-ga te nì kuni-i

ni'in-í ta'u-í sikí já kakán ta'u táa-i ja'a-í. Ko ni kendo ichi-i ni sá'a táa-i, chi tú ní ní'in-í modo nakani ini-i, vasa ndé'e nducha núu-í ndúkú-i. ¹⁸ Chi nasu ní jákoyo-ró núu ñin yuku já kúu tiin-yó, nuu kánda yáá ñú'un, nuu túún, nuu ñáa, jíin núu kée tachí xáan, ¹⁹ nuu jíni so'o-ró ndé'e clarín, nuu ní'in ká'an-ya, chi ñayivi ní kajini so'o ní'in tu'un-ún, ni kaka'an nda'ú-i ja má ká'an-ga-ya jíin-i. ²⁰ Chi tú ní kákanda-i jíin tíñu ni tá'ú-yá nuu-í: Nú ñin kiti ná kaku'un-ti yúku-ún, ná skée-ró yúu sikí-ti kuu-ti, xí túu-ró machete-ti, áchí. ²¹ Te io xaan káa tíñu-ún ni kajini-i. Te ja yúan ní ka'an Moisés: Yú'ú xaan-rí, te kisi-i ruu sá'a, áchí-de. ²² Chi sua ni jakoyo-ró núu máa yúku Sion, te suni ini ñuu máa Dios, I'a chakú. Te ñuu-ún kúu ñuu Jerusalén cuenta andívi. Te suni ni jaaró núu kaxiukú kuá'a xáan mil ndajá'a-yá, ²³ te suni nuu tíku'ni ñayivi ní kanakaku xna'an-ga ja káyoso lista-i andívi, te suni nuu Dios, I'a kúu juez xiní táká-i, te suni nuu ío añú taká ñayivi ndáa ja á ni kayija va'a, ²⁴ te suni nuu Jesús, I'a kúu yu'u núu sikí contrato jáa, te suni nuu máa niñí ní joso yúyú já vá'a-ga ní'in tíñu vása niñí Abel. ²⁵ Koto va'a-ró náva'a tú ské'ichi-ro I'a ká'an. Chi nú tú ní kákaku ñayivi já tú ní jatá'ú-i cha ni ka'an ini ñuyivi, naga ni kuu yóo nú tú kuatá'ú-yó máa I'a ká'an onde andívi. ²⁶ Chi jíin já ní ni'in ni ka'an-ya sáa, te ni kisi-ya ñuyivi. Ko vina a ni keyu'u-yá: Vasté ñin jinu-na kisi-ri, ko nasu máa ñin ñuyivi, chi suni onde andívi, áchí-ya. ²⁷ Te tu'un yá'a ja ká'an: Vasté ñin jinu-na, áchí, kuní ka'an ja chaxio-ya táká ndatíñu ni kakanda-ún, ndatíñu ja á ni kakuva'a, náva'a ná kendo máa táká ndatíñu ja ní kakaku ní. ²⁸ Núsáa te a ní'in-yo ñin ñuu ja ní kaku ní, te ja yúan ná nákuatá'ú-yó núu Dios, te ná kuatíñu-yó núu-yá, te ná chíñú'ún-yó máa-yá, te ná koo ja jíñú'ún-yó núu-yá, náva'a kusii iní-ya sá'a-yó. ²⁹ Chi Dios máa-yó, ñin ñu'un ja xndí'i já'mu kúu-ya.

13

Modo kuatíñu-yó núu-yá

¹ Ma júkuiñi-ro jíná'an-ró já kúnda'ú ini-ro ñani-ro. ² Ma náa ini-ro já koto ndá'ú-ro núu ñayivi jíká, chi súan ni kasá'a sava-de, ko naún kajini-de ja máa núu ndajá'a andívi ní kaja'a núu-de ve'e. ³ Ná núku'un ini-ro ñayivi ká'in vekaa. Sá'a-ró cuenta ja súni ká'in-ro vekaa jíin-i. Te suni súan sá'a-ró jíin cháa ja kánda-i sikí-dé, chi suni máa-ró kajini-ro tá'u-ro máa-ró. ⁴ Ma kasú-ro já tánda'a-í, te ná koo jíñú'ún táká-ro jíin-i, te ma sáchá'an-ró jito-i. Chi ñayivi kájika téné, jíin ñayivi káisiiki ncháa tá'an, máa Dios nakuxndí-ya sikí-í. ⁵ Ná káa kuu-ró, te ma chíñú'ún-ró xú'ún. Ná kusii ini-ro jíin já tiin-ró víta ñú'ni. Chi máa-yá ni ka'an: Ná skíkuu ná'in-rí jíin-ró, te ma sía kuti-rí róo, áchí-ya. ⁶ Núsáa te kuu chundéé ini-yo ká'an-yo: Máa Jito'o-yo kúu I'a chindéé chítuu-ya rúu, te ma yú'ú-ri nú naún kuní ñayivi sá'a ndiva'a-i jíin-rí, achi-yo. ⁷ Ná núku'un ini-ro cháa ni kastá'an ichi núu-ro, chi ni kaka'an-de tu'un Dios jíin-ró. Ná ndáku-ró modo ndasa ni kakandíja-de, te ná ndé'é vá'a-ró ndasa ni kee tíñu ni kasá'a-de. ⁸ Jesucristo, chi ñin-ni káa-ya íku, jíin vina, jíin ní káni. ⁹ Ma nátu'u ini-ro yá'a, yúan, jíin sín sín sa'an jáa. Chi ío va'a ja ná kendo ni'in ini añú-yo sá'a tu'un luu ío ini-ya, ko nasu jíin ndéyu já tú ní'in tíñu kuti núu ñayivi chíñú'ún yúan. ¹⁰ Káñava'a-yó ñin-ni altar. Te cha kajatíñu ini ve'e ñii-ún, tú ká'io derecho-de ja kée-dé ja ío nuu altar-ún. ¹¹ Chi yiki jíin kúñu kiti kája'ni-dé-ún kayú, kája'mu-de ichi fuera yuñúu. Te niñi kiti-ún, skívi sutu ñá'nu ini cuarto ii, yúan sokó-dé nuu-yá cuenta sikí kuáchi. ¹² Suni súan Jesús, ni ndo'o-ya ichi fuera yuxé'é, náva'a jíin niñi-yá te sándooyá ñayivi. ¹³ Núsáa

te ná kenda-yó kí'in-yo núu-yá ichi fuera yuñúu, te ná ndó'o ta'an-yo jíin-yá ja kaka'an ndiva'a-i siki-yá. ¹⁴ Chi yá'a tú kañava'a-yó ñn ñuu ja kendo nñ káni, chi sua kándúkú-yó ñn ñuu ja cháa kuee-ga. ¹⁵ Núsáa te jíin ichi ní juña Jesús, te nene ná nákana jaa-yó máa Dios, chi nátu'un ñn ja sokó-yo núu-yá kúu. Chi ya'á kúu máa tú'un xíin tíñu ja sá'a yu'u kándaku ñi'in sí'ví-yá. ¹⁶ Ma náa iní-ro sá'a va'a-ró, jíin já kóto tá'an-ro, jíin sáva-ga-i, chi kúsi iní Dios sá'a ya'á, nátu'un ja á ni kasoko-ro ñn nuu-yá. ¹⁷ Ná chú'un iní-ro tú'un ká'an cháa kástá'an ichi núu-ro, te kuandatu-ro núu-dé, chi kándito-de añú-ro nátu'un kásá'a cháa ja níni náku'a-de cuenta. Nde'é náva'a kusii iní-de sá'a-de, te nasu já nákuaka nuu iní-de, chi nú súan te tú ní'in tíñu ja kúu róo. ¹⁸ Ná kakán ta'u-ro já'a-rí jíná'an-ri, chi a kájani ndija iní-ri ja kájani va'a iní añú-ri, chi kákuni-ri kaka jíñú'un-ri jíin taká-ni tíñu. ¹⁹ Te ká'an nda'ú téyí-ga-ri jíin-ró já ná sá'a-ró súan, náva'a ná nájaa yachi-ga-ri nuu-ro. ²⁰ Te máa Dios kúu I'a ndiso tu'un kuaká'nu iní, te ni naschakú-ya máa Jító'o-yo Jesucristo ma'ñú ndíyi. Te Jesús kúu pastor ñá'nu ndíto yóo nátu'un ri. Te onde jíin máa niñi contrato nñ káni, ²¹ ná síyija Dios róo, náva'a kuu sá'a-ró taká tíñu va'a, ndasa játa'an iní-ya. Te iní añú-ro ná sá'a-ya taká ja kúsi iní máa-yá nde'é-yá nuu, te onde jíin Jesucristo ná sá'a-ya-ún. Te nuu máa-yá ná nákana jaa-yó-yá nñ káni nñ kuiá. Amén. ²² Ko ká'an nda'ú-ri jíin-ró jíná'an-ró ñáni, ja má kití iní-ro sá'a tu'un ká'an nda'ú-ri jíin-ró yá'a, chi ni cháa-ri ñn tutu lúli yá'a nuu-ro. ²³ Kuni-ri ja ná júku'un iní-ro já á ni kenda ñani-yo Timoteo vekaa, te jíin cháa-ún jande'é-rí róo te nú ncháa yachi-de. ²⁴ Ná sándéé iní taká cháa stá'an ichi núu-ro, achi-ro kúni-de, jíin taká ñayivi ndóo. Te ñayivi ñúu Italia kaka'an-i ja ná sándéé iní-ro. ²⁵ Tu'un luu ío iní-ya ná kóo jíin taká róo jíná'an-ró. Súan ná kóo. Amén.

LA EPISTOLA UNIVERSAL DE SANTIAGO YA'A KUU CARTA SANTIAGO JA NI CHAA-DE NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

¹ Máá-rí kúu Santiago, mozo Dios jíin Jító'ᵒ-yᵒ Jesucristo. Te cháa-ri tutu yá'a nuu ñáyivi ndí'uxí uᵓ tata Israel ja ní kajicha nuu-i. Ta'u-ro kúu.

Onde nuu Dios vai tu'un ndíchi

² Ñáni jíná'an-ró, ná kúsi xáan iní-ro te nú ni cháa tini nuu túndó'o síki-ro. ³ Chi a kájiní-ro ja nú koto ncha-i róó ndasa kákandíja-ró, yúan-na te kuiñi ni'in-ró sá'a. ⁴ Te ná kuiñi ni'in-ró ndíta'an kivi, náva'a yija va'a téyíí-ró. Te ni ma kúu falta ni ñn nuu-ro. ⁵ Te nú ndé ñn róó kúu falta ja kóo ndíchi-ró, te kakan-ro núu Dios, te kua'a-ya núu-ro, chi máá-yá, ja'a kua'a-ya nuu táká ñáyivi, te tú kána jíin-yá nuu-í. ⁶ Ko nú kakan-ro, te ná kándíja-ró, te ma káni síki iní-ro. Chi cháa ja jáni síki iní-de, natu'un su'ma mar ja ndóna sá'a tachi, te yá'a yúan ndéché-chá kua'an-cha, súan kúu-de. ⁷ Chaa yúan, ma káni iní-de ja ní'in-dé ñn ndatíñu nuu Jító'ᵒ-yᵒ, ⁸ chi máni natu'u iní-de, te ya'a yúan jáni iní-de. ⁹ Ñn ñani yínúu, ná kúsi iní-de, chi kúñá'nu-de jíin-yá. ¹⁰ Ko ñani kúká, ná kúsi iní-de ja ní ndusúchi-de nuu máá-yá. Chi natu'un ita yuku, súan-ni naa-dé. ¹¹ Chi nú ni kana-ni ndikandii te ni kuní'ni-ni, te ichi-ni yuku. Te jungava-ni ita, te naa-ni ja lúu káa. Suni súan-ni nda'va cháa kúká jíin táká tíñu sá'a-de.

Síki ja jito ncha-i yóó

¹² Xáan ndatu koo cháa kéndoo ni'in vasa ni jito ncha-i-de. Chi nú a ni jatú'ún-yá-de, te ni'in-dé premio ja kúchaku-de, chi a ni keyu'u Dios ja kuá'a-ya premio nuu ñáyivi maní jíin-yá. ¹³ Te nú náké'é-i ñn cháa, te ma ká'an cháa-ún ja Dios náké'é-yá-de. Chi ma kúu naké'é-i Dios ja sá'a-ya tíñu ñáá, ni tú náké'é-yá ni ñn ñáyivi. ¹⁴ Chi ñn cháa, nú kuáxán iní-de, yúan kúu ja skaní-ún iní-de te ñú'un-ún-de, súan náké'é-i-de jíin máá-de. ¹⁵ Te tu'un kuáxán iní-de, nú a ni yija, skáku kuachi. Te kuachi-ún, nú a ni ja'nu, kuu cháa-ún sá'a. ¹⁶ Ñani máni, ma xndá'ú-ro máá-ró jíná'an-ró. ¹⁷ Taká ja kúta'u-yᵒ, ja lúu ja vá'a kúu, chi kii ichi ándívi te kúun vai onde nuu máá Táa-yᵒ, I'a xíin táká ndua luz. Te máá-yá, ñn-ni ku'a stúun-ya, ni tú natu'u kuti iní-ya.

Kájiní so'o-i te tú káskíkuu-i

¹⁸ Chi ni kuu iní máá-yá, te ni nakaku-yó ní sá'a-ya jíin tú'un ndaa, náva'a kuu-yó natu'un se'e núu núu táká ñáyivi-yá. ¹⁹ Ñani máni, ja yúan táká róó, yachi ná kúni so'o-ró, ko kuéé ka'an-ro, te kuéé kití iní-ro. ²⁰ Chi tu'un kití iní ñn cháa, tú jika tíñu ndaa Dios sá'a. ²¹ Núsáa te ná sía-ro táká tíñu chá'an jíin táká tu'un ñáa ja ní kukútu-ro jíin. Te ná kóo vitá iní-ro, te kuatá'ú-ró tú'un ni ñn iní-ro, chi tu'un yúan kúu ja kúu nama róó jíná'an-ró. ²² Skíkuu-ró jíin tú'un máá-yá, náva'a ma kúni so'o sáni-ró. Chi nú túu, te xndá'ú-ro máá-ró. ²³ Chi nú ñn cháa, jini so'o-de tu'un-ún, te tú skíkuu-de, cháa yúan kúu-de natu'un ñn cháa ndé'é-de nuu-dé nuu espejo ndasa yúkú jito-de. ²⁴ Chi ndé'é-de nuu-dé, te nú kua'an-de, te náa-ni iní-de ndasa jito-de. ²⁵ Ko nú ndé cháa nándúkú víi-dé máá ley va'a, ley ja káka kuu ndicha-na-yᵒ sá'a, te nú kukuu-de jíin, na tú jini so'o sáni-de, ni ja náa iní-de, chi skíkuu-de tu'un ká'an, yúan-na te chindéé chítuu Dios tíñu sá'a-de. ²⁶ Nú kánde ñn cháa ma'ñú-ró, te jáni iní-de ja bueno chíñú'ún-de Dios, te túu ja jíñú'ún yáa-dé, chi sua xndá'ú-ún añú-de,

chaa-ún chíñú'ún sáni-de-ya. ²⁷ ñin chaa ja chíñú'ún níña-de chíñú'ún ndíja-de máá Táa-yo Dios, chaa-ún sá'a-de tiñu yá'a: Koto va'a-de suchí lá'ú jíin ñá'an viuda nú íó tundó'o káta'an-i. Te koto va'a-de máá-de, náva'a tú kuchá'an-de sá'a ñuyívi.

2

Siki tú'un tú kunchaa nuu

¹ Ñáni máá-rí, ma kunchaa nuu-ro ní ñin ñayívi, chí kákandíja-ró núu máá Jíto'o-yo Jesucristo ja ndíi ncháa-ya. ² Chí nú jaa ñin chaa iní ve'e nuu kándutútu-ró, te ñú'un xe'e oro ndá'a-dé, te ñú'un-de sa'ma lúu, te nú suni jaa ñin chaa ndá'ú ñú'un-de sa'ma ndá'ú, ³ te nú koo jíñú'ún-ró núu cháa ñú'un sa'ma lúu-ún, te nú ka'an-ro jíin-de: Yá'a jungoo-ní chí ío va'a, achí-ro, te nú ka'an-ro jíin cháa ndá'ú-ún: Jían-ní kundii-ro, xí yá'a-ni jungoo-ró chí silla-ri, achí-ro, ⁴ á nasu cháa kájani ñáá iní nī kanduu-ró já súan kanchaa nuu-ro ñáyívi náún. ⁵ Ñáni máni, chu'un iní-ro tú'un ká'an-ri: Nasu ní kaji Dios chaa ndá'ú iní ñuyívi yá'a, ja ná kúkúka-de jíin tú'un kándíja, te ni'in-dé ta'u-dé iní ñuu nuu tá'ú-yá tiñu. Nasu súan nī keyu'u-yá ja kuá'a-ya núu ñáyívi maní-yá jíin xí túu. ⁶ Ko róó, chí nī ja'a-ró túka nuu cháa ndá'ú. Á nasu kátin chaa kúka-ún so'o-ró, te á nasu súni chaa-ún káñu'un-de róó ki'in-ro núu justicia, xí túu. ⁷ Te nasu máá-de kakuu chaa káka'an ndíva'a siki sí'ví vá'a ja káinání-ró náún. ⁸ Chí nú kaskíkuu ndíja-ró tú'un kánúú-gá ká'an ley, nátu'un yóso núu tutú i: Kundá'ú iní-ro tá'an-ró, nátu'un kúndá'ú iní-ro máá-ró, áchí. Va'a sá'a-ró nú súan. ⁹ Ko nú ncháa nuu-ro ñáyívi, a nī sá'a-ró kuáchi nú súan, te a nī nakuxndíi ley siki-ro já súan kástíví-ro. ¹⁰ Chí chaa stíví ñin-ni tu'un ley, vasa a nī skíkuu ndí'i-de, te ndonda ní ley siki-dé. Chí nátu'un nī stíví ndí'i-de. ¹¹ Chí nī ka'an Dios: Ma kúsiki ncháa tá'an-ró. Te suni máá-yá nī ka'an: Ma ká'ni-ro ndíyi. Bueno, vasa tú ní ísiki ncháa tá'an-ró, ko nú nī ja'ni-ro ndíyi, a nī kuu-ró cháa nī stíví ní ley nú súan. ¹² Súan ka'an-ro, te súan sá'a-ró jíná'an-ró, te sá'a-ró cuenta ja máá-ró kakuu chaa ja kúnda tiñu-ró sá'a ley ja skáka kuu ndicha-na róó. ¹³ Chí ñin chaa, nú tú ní kúndá'ú iní-de tá'an-de, te máá ley juicio, ma kúndá'ú iní-ún-de. Ko tu'un kúndá'ú iní, nī'in-ga kúu vásá ley juicio.

Tu'un kándíja jíin tú'un skíkuu

¹⁴ Ñáni máá-rí jíná'an-ró, nú ká'an ñin chaa ja kándíja-de, te nú tú tiñu skíkuu-de jíin, te ndénu ní'in tíñu tu'un kándíja-de-ún. Á kuu kaku-de sá'a máá tú'un kándíja-ni-de-ún. ¹⁵ Te nú ñin ñani-yo xí ñin kua'a-yó jika té'ndé-i, te nándí'i-i ja kúchaku-i taká kivi, ¹⁶ te nú ñin róó ka'an-ro kúni-i: Ma yú'ú-ro, chí ni'in-ro kú'un-ró te kuvixi-ro, te ni'in ná'in-ró kée-ro, achí-ro, te nú tú ní já'a-ró já kánandí'i-i kuchaku-i, te ndénu ní'in tíñu tu'un-ún. ¹⁷ Suni súan kúu ñin ñayívi kándíja, chí nú tú jíku-i jíin máá tíñu, te a nī jí'i i máá tú'un kándíja-i-ún. ¹⁸ Ko sanaa te ka'an ñin-ró: Róó kándíja-ró, te ruu jíku-ri jíin tíñu va'a, achí-ro. Núsáa te ná stá'an máá-ró núu-rí ndasa kándíja-ró vasa tú jíku-ró jíin tíñu, te ruu, onde jíin tíñu jíku-ri, te ná stá'an-ri nuu-ro ndasa kándíja-ri. ¹⁹ A kándíja-ró já ñin-ni Dios ío. Bueno sá'a-ró. Suni súan kákandíja ja'ú te kákisi-i ja yú'ú. ²⁰ Róó, chaa xíní ñáá, stá'an-ri nuu-ro kúni-ro náún. Ñayívi kándíja, te nú tú jíku-i jíin tíñu, máni kándíja sáni-i. ²¹ Táa-yo Abraham, tú ní kéndoo ndaa-de jíin tíñu nī sá'a-de, ná nī soko-dé se'e-de Isaac nuu altar náún. ²² Á tú jini-ro já tú'un nī kándíja-de-ún, nī chindéé tá'an jíin tíñu nī sá'a-de. Te tu'un nī kándíja-de-ún nī skíkuu va'a-de onde jíin tíñu nī sá'a-de. ²³ Te súan

n̄i skíkuu tu'un ká'an tutū ij: Abraham n̄i kandíja-de nuu Dios, te ja yúan ní chi'i-ya cuenta-de ja á n̄i kendo ndaa-de, áchí, te n̄i nakunání-de amigo Dios. ²⁴ Núsáa te a n̄i kajini-ro ja kendo ndaā ñn̄ ñayivi jín tíñu sá'a-i, nasu má̄ ñn̄-ni ja kándíja-i nuu-ya. ²⁵ Suni súan jín Rahab, ña'an t̄iní in̄i-ún, ná n̄i jatá'ú-ña ndájá'a Josué, te n̄i chu'un-ña-dé inga ichi kája'an-de, á tú ní kendo ndaa-ña jín tíñu n̄i sá'a-ña-ún. ²⁶ Chi natu'un a n̄i j̄i' yiki kúñu ja tú ñú'un tach̄i in̄i, suni súan a n̄i j̄i' tu'un kándíja, te nú tú j̄iku jín máá tíñu.

3

Tu'un sik̄iyáa-yo

¹ Ñani máá-rí jíná'an-ró, ma cháa in̄i kua'a-ro kúu-ró maestro, chi a kájin-ro ja yóo, ja kástá'an-yo tú'un, n̄i'in-ga nandakan-ya cuenta nuu-yo kivi cháa juicio. ² Chi taká-yo, ío t̄iní tíñu kástivi-yó. Ko nú ñn̄ cháa nú tú st̄ivi-de tíñu jín tu'un ká'an-de, cháa a n̄i ta'u vá'a in̄i kúu-de. Te suni kúndé-de jín n̄i máá-de ja'nu-de. ³ Chi a kájin-ro ja kachu'un-yó freno yu'u caballo náva'a kuandatu-ti núu-yo, te súan ja'nu-yo-ti jín n̄i máá-ti. ⁴ Suni súan barco vasa ná'nu xān, te chundá'a tach̄i xān kuá'an, ko vatu-ni tá'nu nuu jín ñn̄ su'ma lúli sá'a cháa skáka, ndé onde n̄i kuu in̄i-de ki'in-de jín. ⁵ Suni súan yáa-yo, chi vasa ja lúli-ni kúu, ko xān satéyí máá. Chi natu'un kayú ñn̄ yuku ká'nu xān sá'a ñn̄ ñu'un lúli, súan kúu ya'á. ⁶ Te yáa-yo kúu natu'un ñn̄ ñu'un. Suni natu'un ñn̄ ñuyivi ñáa kúu yáa kánde ma'ñú taká-ga kuñu-yó, te kúchá'an n̄i-yó sá'a. Chi infierno n̄i tuu ñu'un yáa, te yáa-ún túu ñu'un n̄i ñuyivi yúkú. ⁷ Chi taká kiti jín t̄isaa, ko jín kiti ñú'un chi mar, tá'nu-ti te ndúu manso-ti sá'a ñayivi. ⁸ Ko ni ñn̄ cháa ma kúu ka'nu-de yáa-dé. Chi ñn̄ kuñu ñáa ja má kúu ka'nu-de kúu. Te ñú'un chítú natu'un nducha kuñi-ti ja ja'ni ndíyi. ⁹ Chi jín yáa-ún nákana jaa-yó máá Táa-yo Dios, te suni jín yáa-ún ká'an ndiva'a-yó sik̄i ñayivi, vasa muestra chi Dios n̄i kuva'a-i. ¹⁰ In̄i ñn̄-ni yu'u kenda tu'un va'a jín tú'un ndiva'a. Ñani máá-rí, tú ío va'a ja súan koo. ¹¹ Á kana nducha vixi jín nducha uá in̄i ñn̄-ni nuu sókó náún. ¹² Ñani máá-rí, á kuu kuun nde'e oliva xin̄i yúnu mékexe, xí nde'e mékexe xin̄i yúnu uva. Núsáa te suni súan ma kúu kana nducha ú'a jín nducha vixi in̄i ñn̄-ni sókó.

Tu'un ndíchi ja vái ichi ándivi

¹³ Ja máá-ró jíná'an-ró, ndé ñn̄-de ndíchi te ndito xin̄i-dé. Ná káka kuu va'a-de jín tíñu sá'a-de, ná kuní jín núu máá-ró, te ná koo súchi in̄i-de vasa ndíchi-de. ¹⁴ Ma st̄ivi-ró tú'un ndaa máá-ya jín tú'un tú'ún ká'an-ro. Chi nú tu'un kuásún téyí in̄i jín tú'un t̄ix̄in in̄i ñú'un in̄i añú-ro, nasu ja sávixi-ro máá-ró kúu-ún. ¹⁵ Te tu'un ndíchi modo j̄an, nasu ja k̄i ichi ándivi kúu, chi tu'un ñuyivi, tu'un yúkú, tu'un kui'na kúu. ¹⁶ Chi nuu ío tu'un kuásún in̄i jín t̄ix̄in, yúan ío tu'un sáká núu jín taká tíñu káñáa. ¹⁷ Ko tu'un ndíchi k̄i ichi ándivi xnáñúú-ga ndiso tu'un ndoo, yúan-na te júkuiñi t̄ix̄in sá'a, te suni ndiso tu'un vitá in̄i, tu'un juku'un yachi in̄i, tu'un kúndá'ú in̄i tá'an, tu'un sá'a tíñu va'a, tú nákuñd̄i sik̄i tá'an, tú ndiso tu'un yóso yú'u. ¹⁸ Te máá tíñu ja kenda chi tu'un ndaa kúu tu'un vindaa vinené kásá'a ñayivi kánasaman̄i tá'an.

4

Ma koo man̄i-yo jín ñuyivi

1 Ndénu káku pleito jíin tixín kásá'a-ró. Á nasu sikí já ndío iní-ro kúu. Te tu'un yúan kájatá'an iní-ro. 2 Kándio iní-ro, ko tú káñava'a-ró. Já yúan kája'ni-ro ndíyi. Te kákukuásún iní-ro, ko tú káni'in-ro. Já yúan kájatá'an-ró te kákutixín-ró. Tú káñava'a-ró chí tú kájikan-ro. 3 Kájikan-ro ko tú káni'in-ro, chí ñáá-ni kájikan-ro náva'a síjita sáni-ró jíin tú'un kúsi iní-ro. 4 Ñayivi káisiiki ncháa Dios kákuu-ró. Á tú kájini-ro já tú'un kúmani jíin ñúyivi kúu tu'un jito u'u tá'an jíin Dios. Chí cháa maní jíin ñúyivi, cháa jito u'u tá'an jíin Dios kúu-de. 5 Te tu'un ká'an tutu ii, máá Espíritu já ncháa iní-yo, já ní ja'a-ya núu-yo, kúkuíni iní-ya ndasa jika-yó, áchí. Á kájani iní-ro já ká'an sáni tu'un-ún náún. 6 Ko já'a-ga-ya tú'un luu ío iní-ya núu-yo. Yuán ká'an: Dios, jasú-ya núu cháa vixi, te já'a-ya tú'un luu ío iní-ya núu cháa vitá iní, áchí. 7 Kuandatu nuu Dios jíná'an-ró núsáa, kasu nuu ku'na te kunu koto róó. 8 Kandita nuu Dios, te máá-ya ná kándita-ya núu-ro núsáa. Róó cháa kásá'a kuachi, nasándoo nda'a-ro, te róó cháa kájani in kájani uu iní-ro, nasándoo añú-ro. 9 Ná tá'u'u iní-ro. Ná kúkuí'a iní-ro. Te ná ndé'e-ro. Vasa kájaku-ro ko ná ndé'e kó'ó-ró. Vasa kákusi iní-ro ko ná ndúkuí'a iní-ro. 10 Sá'a súchí iní-ro núu Dios, te máá-ya sáña'nu-ya róó. 11 Ñáni, ma kútuku iní-ro koto-ró tá'an-ró. Chí cháa kútuku iní-de jito-de ñani-de, xí nákuwndí-de sikí ñani-de, cháa-ún kútuku iní-de jito-de ley, te nákuwndí-de sikí ley. Ko róó, nú nákuwndí-ró sikí ley, nasu cháa skíkuu ley kúu-ró, chí in juez kúu-ró nú súan. 12 Máá in-ni I'a kúu já já'a ley. Te máá-ya kuu nama-ya yóó xí xnáa-ya yóó. Te róó, ndé cháa kúu-ró já nákuwndí-ró sikí tá'an-ró núsáa. 13 Róó ñayivi já káka'an: Vina xí yúchaan te kingoyo-yó ñúu yúan, te yúan kuxiukú-yó in kua, te kuaan-yó xikó-yó, te ni'in-yo sikí, áchí-ro. Ná kúni ná'in-ró, 14 chí tú kájini-ro ndasa kuu kivi yúchaan, chí naún já kaxáan kúu vida-ro. Jandaa já máá yokó-ni kúu, já in núnúu-ni vai. Yúan-na te nducha-ni ki'in. 15 Ko va'a-ga ná ká'an-ro: Nú kuni máá Jító'o-yo, te kuchaku-yo te sá'a-yó yá'a xí sá'a-yó yúan, achí-ro. 16 Ko vina, chí máni kásavixi-ro máá-ró, já kásatéyi-ro máá-ró. Te tiñu ñáa kúu nú suán sávi-xi-yo máá-yó. 17 Te nú ndé ñayivi jini-i modo sá'a-i tiñu va'a, te nú tú skíkuu-i, te kuachi-i kúu nú súan.

5

Sikí cháa kúká

1 Ko róó cháa kúká jíná'an-ró, ná ndé'e-ro te ná kána jikó'ó-ró, chí kii tundó'o sikí-ro. 2 Chí ndatiñu kúká ñáva'a-ró, a ni kate'yu. Te a ni yaji tixixin sá'ma-ro. 3 Te oro jíin plata káñava'a-ró, a ni jita ni kana si'in yóó. Te si'in yóó-ún, nátu'un kani ndaa tu'un sikí-ro, te kaji kúñu-ró nátu'un sá'a ñu'un. Chí a ni kaya máá-ró yaji-ro ndasa kuu-ró kivi ndí'i-na. 4 Ni ka'io sava cháa kája'nu trigo-ro, te tú ní kacha'u-ró-de. Vina te nátu'un kána kó'ó máá yá'u-de-ún. Te máá Tatá Dios, I'a xín táká ndajá'a, suni jini so'o-ya já kákana jaa máá cháa kája'nu-ún. 5 A ni kaichaku kúká-ró iní ñuyivi yá'a. Te ni kasá'a-ró táká tiñu ni kakaní iní-ro, te ni jito ñúkuún-ró máá-ró vasa kivi-ún ní ji'i kua'a ñayivi. 6 Ni kanakuxndí-ró sikí cháa va'a, te ni kaja'ni-ro-dé. Ko máá-de tú jasú-de nuu-ro.

Jíin paciencia kundatu-yó ncháa-ya

7 Ñáni, núsáa te ná kúndatu-ró jíin paciencia onde kivi ncháa máá Jító'o-yo. Nde'é-ró ndasa jíin paciencia ndátu cháa jitu onde ná cháa sau ñá'an jíin sau kué, te ni'in-dé nuní lúu já'a ñu'un. 8 Suni súan koo-ró paciencia jíná'an-ró, te

ná kuíñi ñi'in-ró jíin iní jíin añú-ro, chí kuakuyani nchaá máá Jító'o-yo. ⁹ Ñáni jíiná'an-ró, ma kútuku iní-ro kóto-ró tá'an-ró, náva'a ma nákuñdii-ya siki-ro. Chí máá I'a sándaá kuachi-yó, nátu'un a kándii-ya yúxé'é. ¹⁰ Ñáni máá-rí jíiná'an-ró, ná skuá'a-ró ndasa ñi kasá'a chaá ñi kajani tu'un máá Tatá Dios onde sáá, chí vasa ñi kando'o-de ko ñi ka'io paciencia-de. ¹¹ Vina káka'an-yo já xáan ndatu ñayivi káandéé iní. A ñi kajini tu'un-ró ndasa ñi jandéé iní Job, te suni a kájiní-ro ndasa kenda taká tiñu kuní máá Jító'o-yo, chí xaan ndá'ú iní-ya yóo te va'a iní-ya jíin-yó. ¹² Ñáni máá-rí, kánúú-gá ja má chíso tú'un téyíí-ró, ni tu'un andíví, ni tu'un ñuyívi, ni inga tu'un ma ká'an téyíí-ró. Chí nú ka'an-ro tú'un kuu, te máni tu'un kuu-ún ka'an-ro. Te nú ka'an-ro tú'un túu, te máni tú'un túu-ún ka'an-ro, náva'a tú nakuxndii-ya siki-ro.

Tu'un kakan ta'u já'a tá'an

¹³ Á ío ñin róo ja ndó'o. Ná kakán ta'u-ro núsáá. Á ío ñin róo ja kúsi iní. Ná káta-ró ñin yaá ñi núsáá. ¹⁴ Á ío ñin róo ja kú'u. Va'a-ga ná kána-ró xini cháa kákuu nuu iní tikuní. Te ná kakán ta'u-dé ja'a cháa kú'u-ún. Te jíin sí'ví máá Jító'o-yo, ná chí'i-de aceite chaá-ún. ¹⁵ Te nú kákandíja-de hora kájikán ta'u-dé, te nduva'a chaá kú'u-ún, chí máá Jító'o-yo, nasáva'a-ya-dé. Te nú kuachi ndíso-de, te koo tuká'nu iní nuu kuáchi-de. ¹⁶ Já yúan ná nákaní ndaa-ro kuáchi-ró núu tá'an-ró, te kakan ta'u-ro já'a tá'an-ró náva'a ná nduva'a-ró. Chí ñin chaá va'a nú kakan ta'u-dé, te kuu sá'a-de kua'a tiñu ñá'nu jíin tú'un jikán ta'u-dé. ¹⁷ Chí Elías, suni nátu'un ká'io-yó vina súan ñi kaa-de onde sáá. Te ñi jikan ta'u-dé ja má kúun sau, te tú ní kúun-cha núu ñú'un yá'a uní kuia ñu yoo. ¹⁸ Te inga jínu ñi jikan ta'u-dé. Te ñi ndii sau íchi ándíví. Te ñi nana tuku taká ndatíñu nuu ñú'un yá'a. ¹⁹ Ñáni jíiná'an-ró, te nú ñin róo ñi kenda-ró íchi ndáa, te inga-ro ná náchu'un íchí tá'an-ró, ²⁰ yúan-na te kuní-ro já nú ñin róo ñi nachu'un íchí-ró cháa ñi kivi kuachi, a ñi nama-ró ñin chaá kuu, te suni kasu-ro núu kuá'a kuáchi nú súan.

LA PRIMERA EPISTOLA UNIVERSAL DE SAN PEDRO APOSTOL YA'A KUU CARTA HN JA NI CHAA SAN PEDRO APOSTOL NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

¹ Máa-rí kúu Pedro apóstol nuu Jesucristo. Te cháa-ri tutu yá'a nuu róo ñayivi jíká, ja ní kajicha nuu-ró káxiukú-ró ní ñúu Ponto, Galacia, Capadocia, Asia, jín Bitinia. ² Chí máa Táa-yo Dios, ni jini-ya róo onde jín tiempo, te ni kaji-ya róo jíná'an-ró. Te a ni kandundoo-ró ní sá'a máa Espíritu, náva'a kuandatu-ro núu Jesucristo, te koso yúyú-yá ñiñi-yá siki-ro. Tu'un luu ío ini-ya jín tú'un kuaká'nu ini ná ndeá ini-ro jíná'an-ró.

Tu'un ñúkuu ini

³ Ná nákana jaa-yó máa Dios, Táa Jito'o-yo Jesucristo. Chi ni kundá'ú xaan ini-ya yóo. Te ni nakaku-yó já kúchaku-yo, te kañukuu ini-vo ní sá'a-ya jín tú'un ja ní nachaku Jesucristo ma'ñú ndíyi, ⁴ náva'a ni'in-yo in ta'u já má té'yu kuti, ni ma kúchá'an kúti, ni ma xii kuti, chí yíva'a ini andívi já siki yóo. ⁵ Chí yóo kúu ñayivi kákandija, te ja yúan ndíto Dios yóo jín fuerza-ya náva'a nama-ya yóo kivi sándi'í-na, natu'un a ni sánda-ya. ⁶ Ja yúan kákusi ini-ro, vasa tini tundó'o kájito níni-ro yakú-ni kivi. ⁷ Chi tundó'o-ún, kájito nchaa róo nú kákandija va'a-ró. Te tu'un kákandija-ró, luu-ga kaa vása oro, chi vasa kájito nchaa-i oro jín ñú'un, ko in kivi te naa. Te tu'un kákandija va'a-ró, nakana jaa-i Jesucristo sá'a, te jín tú'un jínú'ún ká'an-i nduñá'nu-ya sá'a kivi kenda ndijin-ya. ⁸ Te máa-yá, vasa té kuni-ga-ro núu-yá, te mani-ro jín-yá, te kákandija-ró-yá. Vasa tú kánde'é-ró núu-yá vina, te kákusi xaan ini-ro te kánkana jaa-ró-yá. ⁹ Chi ja ní kákandija-ró te ní'in-ro tá'u-ro já kaku añú-ro. ¹⁰ Chaa ni kajani tu'un Dios onde sáa, ni kaka'an-de ndasa chaa tu'un luu ío ini-ya núu-ro. Te suni ni kánde'é vá'a-de, ni kándúkú víi-dé tu'un ndasa kaku-yó. ¹¹ Te ni kanandúkú ñúkuún-de ja ná júku'un ini-de ndé kivi jín ndé tiempo kuu tu'un ni ka'an Espíritu Cristo jín-de, chí onde jín tiempo ni jani-ya tú'un nuu-dé ndasa kii tundó'o siki Cristo jín ndasa nduñá'nu tuku-ya nú ná já'a tundó'o-ún. ¹² Te ni stá'an-ya núu cháa-ún ja násu já kúu máa-de, chí sua ja kúu máa-yó kúu tu'un ni kajani-de. Te vina a ni kajini so'o-ró tú'un-ún chi chaa ni kajani tu'un va'a nuu-ro ní sá'a Espíritu Santo ja ní kii ichi andívi, suni ni kajani-de tu'un-ún nuu-ro. Te taká ndajá'a Dios kájítú ini-ya ndúkú víi-yá taká tu'un-ún.

Siki tú'un koo ndoo-yó

¹³ Ja yúan ná koo ndito ini ja jini tuni-ro, te koo kuándi'í-ro. Te kuñukuu téyí ini-ro já ní'in-ro tú'un luu ío ini-ya já kuá'a-ya núu-ro kivi kenda ndijin Jesucristo. ¹⁴ Te natu'un se'e káandatu va'a, súan ná koo-ró. Te ma sá'a-ró tiñu ni kakani ini-ro sáa, ná tú ní kájuku'un kuti ini-ro. ¹⁵ Chí natu'un ío ndoo máa I'a ni kana xini-ro, suni súan ná koo ndoo-ró jín taká tiñu kásá'a-ró. ¹⁶ Chí súan yóso núu tutú: Ná koo ndoo-ró jíná'an-ró, chí ruu ío ndoo-ri, áchí. ¹⁷ Te máa-yá, tú ncháa nuu-yá ñayivi, ko sánda-ya taká tiñu-i ndasa kásá'a in in-i. Te nú ká'an nda'ú-ro jín-yá natu'un jín Táa-ro, núsáa te ná chíñú'ún-ró-yá taká kivi já kájika tatú-ro yá'a. ¹⁸ Chí a kájin-ro ndasa ni kajika sáni-ró jín táninu ni kaja'a táa-ro núu-ro sáa. Ko ni nakuaan-ya róo nuu táninu-ún. Ko nasu jín ndatíñu ja té'yu, natu'un oro jín plata, ¹⁹ chí sua jín ñiñi Cristo ja

yá'u xaan ncháá n̄i nakuaan-ya róó. Ch̄i máá-yá kúu nátu'un ñ̄n lélú vá'a kiti tú káchá'án, ²⁰ ch̄i súan a n̄i teta'an Dios máá Cristo onde ná té jukuiñi-ga ñ̄yivi, te n̄i kenda ndijin Cristo kivi kuándi'i-na, siki já ní kundá'ú in̄i-ya róó. ²¹ Te kákandija-ró núu Dios sá'a Jesús. Chi n̄i nachaku-ya má'ñú ndíyi, te n̄i nduñá'nu-ya ní sá'a Dios. Ja yúan kákandija-ró núu Dios, te káñukuu in̄i-ro-yá. ²² A n̄i ndundoo añú-ro, chi n̄i kajandatu-ro núu tú'un ndaa n̄i sá'a Espiritu jín-ró, nává'a kundá'ú ndija in̄i-ro ñ̄ani-ro. Núsáá te ná kúndá'ú xaan in̄i-ro tá'an-ró onde jín in̄i añú-ro. ²³ Ch̄i a n̄i kanakaku jáá-ró. Ko nasu chíi tata té'yú, chi chíi tata já má té'yú kuti. Te tu'un Dios n̄i sá'a súan, ch̄i ndíto chakú ní káni. ²⁴ Ch̄i nátu'un yuku, súan kúu taká ñ̄ayivi. Te modo nduñá'nu-i kúu nátu'un ita yuku. Ch̄i yuku-ún, ichi-ni, te ita-ún, júngava-ni, ²⁵ ko tu'un ká'an máá Tatá Dios, ch̄i kéndoo ní káni ní kúia. Achí. Te tu'un yúan kúu máá tú'un vá'a n̄i kani'in-ro.

2

Cristo, nátu'un yuu chakú

¹ Núsáá te ná sía-ro taká tu'un ñáá, taká tu'un xndá'ú, tu'un yóso yú'u, tu'un kuásún in̄i, jín taká tu'un kaka'an ndiva'a siki tá'an. ² Te ná kaní in̄i-ro leche máá Espiritu kaxin-ro nátu'un suchí yikín sáá ní kaku-i, nává'a kaku-ró te kua'nu-ró jín. Ch̄i leche-ún, tú xndá'ú kuti. ³ Ch̄i a n̄i kajini-ro já vá'a xaan in̄i máá Jito'o-yo. ⁴ Kandita nuu-yá jín'an-ró, ch̄i nátu'un yuu chakú kúu-ya. Te taká ñ̄ayivi, vasa n̄i kaské'ichi-i-ya, ko n̄i kaji Dios-ya, nátu'un ñ̄n yuu lúu. ⁵ Suni róó, nátu'un yuu chakú kákuu-ró. Te ná kuá'nu-ró kuu-ró ñ̄n ve'e ij máá-yá, te kuu-ró sutú ndoo, te nuu Dios soko-ro tú'un cuenta Espiritu, chi ja siki Jesucristo te kúsi in̄i Dios nú súan. ⁶ Ch̄i súan ká'an tutu ij: Vina te onde ñ̄uu Sion kaitúu-rí ñ̄n yuu kánúú kúndiso jiki, ch̄i nátu'un yuu lúu n̄i kaji-ri-ya, te chaá kándija nuu-yá, ma kúka nuu-dé, áchí. ⁷ Luu káa máá-yá nuu róó ja kákandija-ró-yá. Ko siki ñ̄ayivi tú kákandija ká'an: Chaá káchutá'an ve'e vasa n̄i kaské'ichi-de yuu, ko yuu-ún n̄i ni'in tíñu kundiso jiki. ⁸ Te suni yuu skáchi'i ja'a-í nání-yá, te kava júngoyo-i sá'a kúu-ya, áchí. Ch̄i kájungoyo-i kuachi siki já tú kájandatu-i tu'un-ya. Te n̄i jani-ya-í ja súan sá'a-i.

Modo kuandatu ñ̄ayivi xín máá-yá

⁹ Ko róó, tata ja ní kaji máá-yá kákuu-ró, te suni sutu kúñá'nu xaan, te suni ñ̄ayivi ndóo, jín ñ̄ayivi ní ni'in-yá kákuu-ró. Súan n̄i sá'a-ya róó nává'a kani-ró tú'un ndasa xaan vá'a in̄i máá l'a n̄i kana xini-ro ná n̄i kaxiukú-ró ñ̄uñáa. Te n̄i kivi koyo-ró núu lúu nuu ndí ncháa máá-yá. ¹⁰ Ch̄i róó, onde sáá nasu ñ̄ayivi Dios kákuu-ró núu. Ko vina a n̄i kanduu-ró ñ̄ayivi máá-yá. Suni onde sáá té ni'in-gá-ro tú'un kúndá'ú in̄i-ya róó, ko vina, a kúndá'ú in̄i-ya róó. ¹¹ Nání máni, ká'an nda'ú-ri jín-ró nátu'un ká'an-ri jín cháa jíká jín cháa kájika kuu tatú, ma sá'a-ró taká tíñu kákani in̄i máá-ró, chi yúan kájatá'an siki añú-ro. ¹² Te ná káka jín'ún-ró má'ñú ñ̄ayivi s̄in nación. Nává'a vasa kákaji-i róó nátu'un siki cháa kásá'a tíñu ñáá, ko nú ná kuní-i nuu tíñu vá'a kásá'a-ró te nakana jaa-i Dios kivi kí-ya. ¹³ Ja siki máá Dios, te kuandatu-ro núu taká chaá ndiso tíñu, vasa nuu rey, chi chaá kúñá'nu-ga kúu-de, ¹⁴ xí núu taká gobernador ja ní táji-de vaikoyo, nává'a xndó'o-de taká ñ̄ayivi kásá'a tíñu ñáá, te ka'an-de tu'un jín'ún jín ñ̄ayivi kásá'a tíñu vá'a. ¹⁵ Ch̄i kuní Dios ja sá'a-ró tíñu vá'a. Te jín tíñu vá'a-ún kundéé-ró kasú-ro núu tú'un ñ̄ayivi yúkú já tú kájuku'un in̄i-i. ¹⁶ Ná káka kuu ndicha-na-ro. Ko nasu já núña ichi já máni sá'a-ró tíñu ñáá, ch̄i sua ja ná kuátíñu-ró núu Dios. ¹⁷ Koo ja jín'ún-ró jín taká ñ̄ayivi.

Kundá'ú iní-ro ñaní kákandíja. Kuandatu-ro núu Dios. Koo ja jíñú'ún-ró jíin máá rey. ¹⁸ Róó mozo, ná kuandatu-ro núu cháa kákuu patrón-ro. Te koo ja jíñú'ún-ró jíin-de. Ko nasu máá ñn nuu cháa va'a iní, jíin núu cháa maní jíin-ró, chí suni súan sá'a-ró jíin cháa xaan iní. ¹⁹ Chí ñn cháa vasa tú sá'a-de tiñu ñáá, nú jito-de tundó'o sikí já skíkuu va'a-de jíin Dios, yuán kúu ja kúsí iní-ya jíin-de sá'a-ún. ²⁰ Ko nú kásá'a ndija-ró kuáchi, te kája'a-i róó, te naún ja vá'a kúu nú kájan déé iní-ro jíin. Ko nú kásá'a-ró tiñu va'a, te káxndó'o-i róó, te kájan déé iní-ro jíin, tiñu yá'a kúu ja kúsí ndija iní Dios sá'a. ²¹ Chí ja yuán ní kana-ya xiní-ro jíná'an-ró. Chí máá Cristo, suni nī ndo'o-ya já sikí yóó. Te nī skéndoo-ya ñn ejemplo nuu-yo náva'a ná kúndikín-ro sūni ichi ní sá'a-ya. ²² Te máá-yá, tú ní sá'a-ya kuáchi. Ní tú ní kenda tu'un xndá'ú yu'u-yá. ²³ Ní kaka'an ndiva'a-i jíin-yá, ko tú ní náka'an ndiva'a-ya. Ní ndo'o-ya, ko tú ní stá'an-ya-í, chí sua ní chí-i-ya máá-yá nda'a Dios, I'a sándaá va'a taká tiñu. ²⁴ Suni máá-yá, ní jíi-ya jiká cruz, te ní ndiso-ya kuáchi-yó jíin yíki kúñu-ya. Chí a ní kaku-yó chí kuáchi náva'a kaka ndaa-yo. Chí ní tuji-yá, te ja yuán ní kanduva'a-ró. ²⁵ Chí ní kajicha nuu-ró nátu'un ríi, ko vīna a káno'on-ro núu I'a ndíto róó, te iní nda'a máá-yá yí'i añú-ro.

3

Tu'un kuandatu ñasí'í nuu yí-ñá

¹ Suni súan róó ñasí'í jíná'an-ró, kuandatu-ro núu máá yí-ro náva'a kundéé-ró skándíja-ró yíi tú kándíja tu'un-ya. Chí vasa tú ká'an-ro jíin-de, ko kuní-de ndasa sá'a róó, ñasí'í-de, ² te kuní-de ndasa jáka jíñú'ún-ró jíin já ñúkúún iní-ro jíin-de, te kándíja-de. ³ Te ja sáluu-ró máá-ró, nasu íchi sikí-ro kúu ja nátiin-ró xiní-ro, xí já chí-i-ró sikí oro máá-ró, xí já kú'un-ró sá'ma lúu, ⁴ chí sua ná sáluu-ró iní añú-ro já kándeé sa'í iní-ro. Te ná sákútu-ro jíin tú'un ja má té'yu kuti. Yuán kúu tu'un vitá iní jíin tú'un vindáa vinené iní añú-ro, te sá'a ja kúsí xáan iní Dios. ⁵ Chí ña'an ndóo aná'an já ní kañukuu iní-ña Dios, suni súan ní kasáluu-ña máá-ña. Te ní kajandatu-ña núu máá yí-ñá. ⁶ Nátu'un Sara, ní jandatu-ña núu Abraham, ní skúnání-ña-dé jito'o-ña. Te sesí'í-ña kákuu-ró nú súan va'a ná sá'a-ró te nú tú yu'ú-ro.

Yii ná kundá'ú iní-de ñasí'í-de

⁷ Te róó yii jíná'an-ró, suni súan kuxiukú vá'a-ró jíin-ña. Te koo ja jíñú'ún-ró jíin-ña, chí tá'in-ga máá-ña vásá róó, chí ñn núu-ni ní ní'in tá'u-ña jíin-ró tú'un luu kúchaku-yo. Te súan ná sá'a-ró náva'a tú ndasú nuu tú'un kájikan ta'u-ro. ⁸ Te tu'un sandí'í-na kúu ya'á: ñn-ni tu'un ná káni iní taká-ro, ná ndúku'á iní-ro jíin tá'an-ró, ná kundá'ú iní-ro ñaní-ro, te sá'a-ró túká'nu iní nuu tá'an-ró, te koo vitá iní-ro jíná'an-ró.

Tu'un kuandéé iní jíin túndó'o

⁹ Nú sá'a ndiva'a ñayivi jíin-ró, ma násá'a ndiva'a-ró jíin-i. Te nú ká'an tásí-i jíin-ró, ma náka'an tásí-ró jíin-i. Chí sua ná ká'an-ro já'a-í nuu Dios. Chí ja yuán ní kana-ya xiní-ro náva'a ní'in-ro tá'u-ro sá'a-ya. ¹⁰ Chí cháa kuní kuchaku te koo va'a-ni-de taká kiví, cháa-ún, ná kasú-de nuu yáa-dé náva'a tú ka'an ndiva'a, te suni súan jíin yú'u-dé náva'a tú kenda tu'un xndá'ú. ¹¹ Ná kúxio-de nuu tiñu ñáá, te ná sá'a-de tiñu va'a. Ná ndúkú-de tu'un vindáa vinené te ná kuítú iní-de kukuu-de jíin. ¹² Chí máá Jíto'o-yo, ndé'é-yá nuu cháa ndaa, te jini ná'in-yá tu'un kájikan ta'u-dé. Ko jito u'u-ya cháa kásá'a tiñu ñáá. ¹³ Te ndé cháa sá'a ndiva'a jíin-ró te nú máni tiñu va'a jítú iní-ro kásá'a-ró. ¹⁴ Xáan

ndatu-ro te nú koto-ró túndó'o sikí já ní kasá'a-ró tíñu va'a. Núsáá te ma yú'ú-ro koto-ró-i ni ma kúku'á iní-ro. ¹⁵ Chi sua ná chíñú'ún-ró máá Tatá Dios iní añú-ro. Te koo tu'a-ró ndasa xndió káni vıtá-ro tú'un, te ka'an jíñú'ún-ró jíñ ñáyivi káxndichí róó sikí tú'un káñukuu iní-ro. ¹⁶ Va'a ná koo iní-ro náva'a vasa káka'an ñáyivi já cháa ñáá kákuu-ró, yúan-na te kuka nuu-í ja ní kakaji-i róó sikí já kájika va'a-ró jíñ Cristo. ¹⁷ Chi nú kuní Dios, te va'a-ga ja kájito-ró túndó'o sikí tíñu va'a kasá'a-ró, nasu sikí já kasá'a-ró tíñu ñáá. ¹⁸ Chi Cristo, suni ni ndo'o-ya ñn jínu-ni ja sikí kuáchi-yó. Chaa ndaa ni ji'i ja sikí cháa ñáá. Náva'a no'on-yo núu Dios sá'a-ya. Chi ni ji'i yiki kúñu-ya, ko tú ní ji'i añú-ya. ¹⁹ Chi suni ni ja'an máá añú-ya te ni jani-ya tú'un nuu añú ja káinu'ni. ²⁰ Chi onde sáá tú ní kájanatu. Te kivi Noé, jíñ paciencia ni ndatu Dios nini jíku-de jíñ barco ká'nu. Te jíñ barco ni kakaku yaku-ni ñáyivi núu ndúcha. Máá uná-ni-i ni kakaku. ²¹ Suni súan káku-yó vına jíñ tú'un jánducha, ja tú jánchaa ja chá'an kándiso-yó, chi sua sá'a ja ná koo ndaa nuu jiní tuni-yo núu Dios, chi ja yúan ní nachaku Jesucristo. ²² Chi máá-yá ni ndaa-ya kuáno'on-yá andívi. Te kánchaa-ya íchi ndává'a Dios. Te ñn-ya só'o taká ndaja'a andívi, jíñ taká ja kátá'ú tíñu, jíñ taká ja ká'io fuerza.

4

Modo Cristo ná káni iní-yo

¹ A ni ndo'o Cristo ja yóó jíñ yiki kúñu-ya. Núsáá te suni súan ná káni iní-ro. Chi chaa ni ndo'o jíñ yiki kúñu, tuká kánde-de chi kuáchi, ² náva'a ja ní-gá kua'an-de, te tuká sá'a-de tíñu kákaní iní ñáyivi, chi sua ja kuní Dios. ³ Chi onde ní vaji-yó, te bueno ni kasá'a-yó taká tíñu kákaní ñáyivi sñn nación. Ni kajika kuáxan-yó ni kakutóó iní-yo, ni kandaa ká'vá-yó, ni kayee téyí-yó, ni kasá'a-yó víko, ni kachiñú'ún-yó ndosó chá'an. ⁴ Te kákuñáá iní-i sikí já tuká kájika-ró jíñ-i ja ñn núu-ni síjita i-ro máá-ró jíñ-i. Te ja yúan kákaji-i róó. ⁵ Ko ñáyivi yúan, naku'a-i cuenta nuu máá I'a ja ío tu'a-ya sánda-ya tíñu ñáyivi káichaku jíñ ñáyivi ní kaji'i. ⁶ Chi ja yúan súni ni kenda tu'un va'a-ya núu taká ndíyi, náva'a ná kúndaa tíñu-i natu'un chaa yí'i yiki kúñu, ko kuchaku añú-i cuenta Dios. ⁷ Ko kuakuyani kivi náa taká ndatíñu. Núsáá te ná koo kuándí'i-ro, te koo ndito iní-ro kakán ta'u-ro. ⁸ Te ja kánúú kúu ja kúndá'ú ndija iní-ro tá'an-ró, chi tu'un kúndá'ú iní tá'an, jasú nuu kuá'a kuáchi. ⁹ Koto ndá'ú-ro núu tá'an-ró, te ma kútuku iní-ro jíñ-i. ¹⁰ Ná ñn ná ñn-ró ná kuatíñu-ró núu tá'an-ró nú ndasa káa máá tá'u ní ja'a-ya núu-ro. Te bueno skíkuu-ró jíñ sñn sñn tu'un luu ío iní-ya já ní ja'a-ya núu-ro. ¹¹ Te nú ká'an ñn chaa, ná ká'an-de natu'un káa máá tú'un Dios. Te nú ñn chaa jíto ndá'ú-de nuu tá'an-de, ná koto ndá'ú-de natu'un káa máá fuerza ni ja'a Dios nuu-dé, náva'a ná nákana jaa-i Dios sá'a Jesucristo, chi máá-yá kúñá'nu-ya te tá'ú-yá tíñu ní káni ní kúia. Amén.

Tu'un ndo'o tá'an-yo jíñ Cristo

¹² Nani máni jíná'an-ró, nú koto nchaa-i róó natu'un jíñ ñú'un, te ma nánaa iní-ro, natu'un káta'an-ro ñn tundó'o sanaa. ¹³ Chi sua ná kúsi iní-ro já kándo'o ta'an-ro jíñ Cristo, náva'a suni súan kusí xáan iní-ro kivi kuní-yo núu-yá ndasa ndíi ncháa-ya. ¹⁴ Xáan ndatu-ro, nú kákaji-i róó ja sikí sí'ví Cristo, chi tu'un luu tu'un ñá'nu Dios jíñ Espíritu-ya ncháá sikí-ro jíná'an-ró. Chi máá-i jandaa káka'an-i sikí-yá, ko máá-ró, chi kánakana jaa-ró-yá. ¹⁵ Núsáá te ma ndó'o ni ñn-ró cuenta chaa já'ni ndíyi, xí cháa kú'ná, xí cháa sá'a tíñu ñáá,

xí cháa kivi nduu nuu tiñu tatú. ¹⁶ Ko nú ñn cháa ndó'o-de sikí já nání-de cháa kándija Cristo, ma kúka nuu-dé, chí sua ná nákana jaa-de Dios ja súan nání-de. ¹⁷ Chí a ñi jaa kivi kéjá'á kúnda tiñu ñayivi kákuu se'e Dios. Te nú xna'an-ga kejá'á-yá jíin-yó, ndasa koo sikí ñayivi tú ní káandatu nuu tú'un va'a Dios núsáa. ¹⁸ Te nú xaan ú'u kaku ñayivi ndáa, naga ñi kuu ja kaku ñayivi tú kákandija, jíin ñayivi sá'a kuachi núsáa. ¹⁹ Núsáa te taká ñayivi ndó'o sikí modo játa'an iní Dios, ná sá'a-i tiñu va'a, te ná kuá'a-i máa-i iní nda'a máa I'a ñi sá'a taká ndatíñu, chí skíkuu-ya jíin-i.

5

Tu'un tiku'ni Dios

¹ Ká'an nda'ú-ri jíin taká cháa kákuu nuu ká'iin jíin-ró, te suni nuu kúu máa-rí. Te ñi jini-ri taká tundó'o ñi jito Cristo. Te suni nduñá'nu ta'an-ri jíin-yá kivi kenda ndijin-ya. ² Koto-ró tiku'ni Dios ja ká'iin jíin-ró jíná'an-ró. Te koto ñúkúun-ró-i. Nasu já fuerza sá'a-ró, chí sua ná kúsi iní-ro sá'a-ró, nasu já ndútóo iní-ro ní'in-ro xú'ún, chí sua ja ná kuitú iní-ro sá'a-ró. ³ Ni nasu já tá'ú ní'in-ró tiñu sikí ñayivi máa Jito'o-yo, chí ná kúu-ró ñn ejemplo nuu tiku'ni-ya. ⁴ Te kivi kenda ndijin máa I'a ñá'nu ndito yóo, te kuá'a-ya premio luu nuu-ro ja má té'yu kuti. ⁵ Suni súan róo cháa káyinúu, kuandatu-ro núu taká cháa kákuu nuu. Te ndi'i-ró, kuandatu nuu tá'an-ró. Te ná kóo súchi iní-ro. Chí Dios, jasú-ya núu cháa vixi, ko kúsi iní-ya jíin cháa súchi iní.

Ja máyú'ú-yo

⁶ Núsáa te ná sásúchi-ró máa-ró kí'vi-ró chíi nda'a ní'in Dios, náva'a ná nduñá'nu-ró sá'a-ya nú ñi jaa máa kivi. ⁷ Ma nándi'i xaan iní-ro jíin ní ñn, va'a-ga ná sía-ro kúndito máa-yá, chí kúnda'ú iní-ya róo. ⁸ Ná kóo kuándi'í-ro te koo ndito iní-ro. Chí kui'na ja jito u'u róo, cuenta ndika'a kiti ndé'e súan jikó ndúu ndúkú ñayivi kókó kuni. ⁹ Te ná kuiñi ñi'in-ró jíin tú'un kákandija-ró, te jíin yúan te kasu-ro núu kui'na-ún. Chí kájiní-ro já súni súan kándo'o ta'an-ro jíin taká ñani-ro já káxiukú iní ñuyivi. ¹⁰ Ko Dios ja ío taká tu'un luu iní-ya, ñi kana-ya xiní-yo nó'on-yo núu ndíi ncháa-ya ñí káni jíin Jesucristo, ko onde ná ndó'o núu-ró xna'an-ga. Te máa-yá ná sáva'a-ya róo, ná síyija-ya iní-ro, te ná kuá'a-ya fuerza iní-ro náva'a kuiñi ñi'in-ró. ¹¹ Ná nákana jaa-yó-yá, te ná tá'ú máa-yá tiñu ñí káni ñí kuiá. Súan ná kóo. Amén. ¹² Silvano kúu ñn ñani skíkuu va'a jáni iní-ri. Te jíin máa-de táji-rí tutu lúli yá'a ja ní chaa-ri kujaa. Te ká'an nda'ú-ri jíin-ró, te ká'an ndaa-ri ja yá'á kúu ndija tu'un luu ío iní Dios. Ná kuiñi ñi'in-ró jíin tú'un yá'a. ¹³ Tiku'ni kánde iní ñuu Babilonia, ja ñn-ni ñi kaji-ya-í jíin-ró, ká'an ja ná sándéé iní-ro. Te se'e-ri Marcos, suni ká'an-i ja ná sándéé iní-ro jíná'an-ró. ¹⁴ Ka'an tu'un ndéé iní jíin tá'an-ró, te titú maní-ro tá'an-ró. Te tu'un kuaká'nu iní ná kóo jíin taká róo ja ká'iin-ró jíin Jesucristo. Amén.

LA SEGUNDA EPISTOLA UNIVERSAL DE SAN PEDRO APOSTOL YA'A KUU CARTA UU JA NI CHAA SAN PEDRO APOSTOL NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

¹ Máá-rí kúu Simón Pedro. Te mozo jíin apóstol Jesucristo kúu-ri. Te cháa-ri tutu yá'a nuu róó ja ñin ká'nu kákandija-yó tú'un luu-ya, te káyí'i-yó chíi tiñu ndaa Dios máá-yó jíin Jesucristo, I'a nama yóó. ² Tu'un luu ío ini jíin tú'un kuaká'nu ini ná ndeá ini-ro jíná'an-ró, chí kájiní-ro nuu Dios jíin nuu Jíto'o-yo Jesús.

Siki já kuitú ini kandija va'a

³ Chí I'a ñá'nu I'a va'a kúu-ya, te ja yúan ní kana-ya xiní-yo. Te kájiní-yo nuu-ya, te jíin fuerza ii-ya, te ni ja'a-ya táká ndatiñu kánandí'i-yó já kúchaku-yo jíin já chíñú'un-yó-ya. ⁴ Ja yúan te tu'un luu tu'un kánúú xáan ní keyu'u-ya nuu-yo, náva'a jíin tú'un-ún te kaku-ró ini ñuyívi, te ma stíví-ró máá-ró jíin tíñu kákaní ini-i sá'a-i, chí sua ná ndúndoo ta'an-ro jíin-ya. ⁵ Te róó, suni ná ndúkú ndeé-ró jíin tú'un yá'a. Nú kákandija-ró, te siki-ún ná chíso-ró tíñu va'a. Te nú kásá'a-ró tíñu va'a, te siki-ún ná chíso-ró tú'un ndíchí. ⁶ Te nú ndíchí-ró, te siki-ún ná káka ñúkúun-ró. Te nú kájika ñúkúun-ró, siki-ún ná kuíni ni'in-ró. Te nú ká'jin ni'in-ró, siki-ún te ná chíñú'un-vá'a-ró Dios. ⁷ Te nú káchiñú'un vá'a-ró Dios, siki-ún ná koo maní-ro jíin tá'an-ró. Te nú maní-ro jíin tá'an-ró, te siki-ún ná kúndá'ú ini-ro tá'an-ró. ⁸ Chí nú ndeá tu'un yá'a ini-ro, yúan-na te ma káka kuu kúxí-ró, chí sua kee va'a tíñu sá'a-ró, jíin tú'un júku'un ini-ro cuenta Jíto'o-yo Jesucristo. ⁹ Ko ñayívi tú sá'a súan, kákuáá-i, te kákuáá ndí-i, te a ni naa ini-i ja ní nakacha-ya-í taká kuachi ni sá'a-i onde sáá. ¹⁰ Ñáni, ja yúan ná kuitú xáan ini-ro náva'a koo seguro ja ní kana-ya xiní-ro jíin já ní kaji-ya róó. Chí nú súan sá'a-ró táká tíñu yá'a, te ma júngava kuti-ro. ¹¹ Yúan-na te kundéé-ró kivi-ró ini ñuu máá Jíto'o-yo Jesucristo, I'a náma yóó, te yúan tá'ú-ya tíñu ní káni. ¹² Ja yúan tú júkuíni-ri ja xndáku-ri tu'un yá'a nuu-ro, vasa a kájiní-ro, te vasa a ká'jin ni'in-ró jíin tú'un ndaa kákandija-ró vína. ¹³ Chí jáni ini-ri ja ío va'a ja xndáku-ri nuu-ro nini chakú-ga-ri vína, náva'a ndukanda ini-ro, ¹⁴ chí jini-ri ja á yani sía-ri yiki kúñu-ri yá'a, nátu'un ni kastu'un máá Jíto'o-yo Jesucristo nuu-rí. ¹⁵ Te jíku ni'in-rí xndáku-ri nuu-ro, náva'a nú a ni j'i-ri, te ni'in-ro modo ja nené ná núku'un ini-ro táká tu'un yá'a.

Tu'un ñayívi ní kajini jíin núu

¹⁶ Chí tú ní káka'an-ri cuento ja ní katava ñúkúun máá-i, ná ni kakastu'un-rí tu'un máá Jíto'o-yo Jesucristo nuu-ro, ndasa ndii-ya jíin fuerza. Chí ni kajini jíin núu-rí ndasa I'a ñá'nu kúu-ya. ¹⁷ Chí máá Táa-ya Dios, ni ka'an jíñú'un-ya jíin-ya, te ni sáñá'nu-ya Jesús. Chí ichi ándívi ní ka'an ñin tu'un jíin-ya: Ya'á kúu Se'e-ri ja kúndá'ú ini-ri, te kúsí ini-ri jíin-i. Achí. ¹⁸ Te ruu, ná ni ka'jin títú-rí jíin-ya xiní máá yúku íj, te ni kajini so'o-ri tu'un yá'a ja ní kii ichi ándívi. ¹⁹ Te suni kájiní-yo tú'un ni kaka'an cháa ni kajani tu'un Dios onde sáá, te vína a ni kukútu vá'a-ga tu'un. Te tu'un-ún kúu nátu'un ñin luz ja stúun ñuñáa. Núsáá te ná chú'un ini-ro tú'un-ún onde kundijin te stúun lucero ini añú-ro. ²⁰ Ko xna'an-ga ná kuní-ro já ñin ñayívi ma kúu júku'un ini-i ni ñin tu'un ká'an tutu ii jíin fuerza máá-i. ²¹ Chí cháa ni kajani tu'un Dios, tú ní kájaní-de tu'un ja kúu ini máá-de, chí sua ni kajani-de tu'un Dios ni sá'a Espíritu jíin-de.

2

Sikí cháa stá'an tu'un xndá'ú

¹ Ko ma'ñú ñáyivi-ún n̄i ka'io cháa n̄i kajani tu'un xndá'ú. Te suni súan jukuiñi cháa stá'an tu'un xndá'ú ma'ñú-ró. Te skívi sa'í-de sa'an ja náa-ro sá'a. Te ma kuátú'ún-de ja ní nakuaan Jíto'o-yo-dé, ch̄i sua xnáa yachí-de máa-de.

² Te kua'a cháa kúndikin-de ichi kuáxán kája'an-de. Te ja sikí cháa-ún te kuaku ncháa-i koto-i ichi ndáa. ³ Te ja tóo iní-de jíná'an-de te xndá'ú-de róó, náva'a sanaa te ni'in-dé xu'ún sikí-ro. Ko ma kúkuéé kivi tá'nu ndatu-de, ni tú kixi tundó'o naa-dé. ⁴ Ch̄i Dios, tú ní kúndá'ú in̄i-ya ndájá'a-yá ja ní kasá'a kuachi, ch̄i sua n̄i ju'ni-ya-í jín cadena ñuñáa, te n̄i súnogoyo-ya-í onde in̄i infierno. Yúan n̄i taan tú'a-ya-í onde cháa juicio. ⁵ Te ni tú ní kúndá'ú in̄i-ya ñuyívi áná'an, ch̄i sua n̄i skúun-ya saú xa'an sikí ñáyivi káñáa. Ko Noé, cháa n̄i jani tu'un ndaa, n̄i ndito va'a-ya-dé jín usiá-ga ñáyivi. ⁶ Te n̄i nakuxndí-ya sikí ñúu Sodoma jín ñúu Gomorra ja ní naa-í. Te n̄i nduu máa nían-na yaá ní sá'a-ya. Te súan n̄i kuu-i in̄i ejemplo nuu táka-ga ñáyivi ja tú kákuni chiñú'ún Dios. ⁷ Ko Lot, n̄i kuu-de cháa ndaa te n̄i ndukuí'a in̄i-de ja ní jini-de nuu tíñu kuáxán ní kasá'a ñáyivi ñáa-ún. Te n̄i nama-ya-dé. ⁸ Ch̄i cháa ndaa yúan, n̄i ncháa-de ma'ñú ñáyivi-ún, te n̄i jini-de te n̄i jini so'o-de tíñu ñáa n̄i kasá'a-i. Te ndita'an kivi ní ndukuí'a in̄i-de ja súan n̄i kasá'a-i, ch̄i n̄i io ndaa in̄i añú-de. ⁹ Te nú súan n̄i io, núsáa te nú vai tundó'o sikí ñáyivi káchiñú'ún-i máa Tatá Dios, te jini-ya náma-ya-í, te ch́ndasu-ya ñáyivi ñáa, náva'a ndo'o-i kivi cháa juicio. ¹⁰ V'í-gá ndo'o ñáyivi kasá'a tíñu ja kaní in̄i máa-i, ch̄i chá'an xa'an kájika kuáxán-i, te káské'ichi-i ñáyivi kátá'ú tíñu. Ñáyivi ní'in in̄i kákuu-i, te kasá'a-i ja kúu in̄i máa-i, te tú káyu'ú-i ká'an ndiva'a-i sikí ja kákuñá'nu. ¹¹ Ni máa ndájá'a-yá, vasa ñá'nu-ga-ya jín fuerza jín tíñu kándiso-ya, ko tú káka'an ndiva'a-ya sikí yúan núu máa Tatá Dios. ¹² Ko ñáyivi yá'a, káka'an ndiva'a-i sikí ja tú kájuku'un in̄i-i, te kákuu-i nátu'un kití yúkú ja ní kakaku-ti náva'a kunu'ni-ti te kuu-ti. Te súan naa ñáyivi-ún sá'a yaku-i, ¹³ ch̄i kii tundó'o sikí-í kuachi tíñu ñáa kasá'a-i. Ch̄i máni sikí tú'un si in̄i kájata'an in̄i-i ndita'an kivi. Ñáyivi kini ñáyivi chá'an kákuu-i. Te nini káyee-í jín-ró jíná'an-ró, te kákusi xa'an iní-i káxndá'ú-i róó. ¹⁴ Te jí'vá-i sikí tú'un ísiki ncháa tá'an. Te tíndi-i sikí kuachi. Te skaní-i in̄i ñáyivi tá'ya in̄i. Te bueno tóo iní añú-i, te se'e tasí kákuu-i. ¹⁵ N̄i kasía-i ichi ndóo. Te n̄i kasana-i. Te n̄i kandikin-i ichi Balaam, se'e Beor. Ch̄i cháa-ún n̄i kusii iní-de jín yá'u tíñu ñáa n̄i sá'a-de. ¹⁶ Ko in̄i burro, vasa kití ndiso kití ní'in kúu-ti, ko n̄i ka'an-ti nátu'un in̄i ñáyivi. Te n̄i kana jín-ti nuu-dé. Te súan n̄i jasú-ti núu tíñu kátach̄i ndúkú sá'a cháa jáni tu'un-ún. ¹⁷ Ñáyivi-ún kákuu-i nátu'un sókó íchí. Te suni kákuu-i nátu'un viko ja ndéché-ni jín tachí. Ko ío tu'a ñuñáa lúchi túun nuu kúxiukú-i ní káni. ¹⁸ Ch̄i kásavixi-i máa-i jín tú'un sáni kákana-i. Te jín tíñu kaní in̄i máa-i te káñu'un-i sava-ga cháa ja ná káka kuáxán-de, vasa a n̄i kajinu ndija cháa-ún n̄i kajito-de ñáyivi kasá'a tíñu ñáa. ¹⁹ Te máa-i, vasa kákeyu'u-í ja ndúu libre cháa-ún, ko kájatíñu máa-i nuu tíñu ñáa. Ch̄i nú n̄i yuji in̄i cháa n̄i sá'a inga cháa, yúan-na te kuatíñu-de nuu cháa n̄i kundéé jín-de-ún. ²⁰ Ch̄i n̄i kajini-de nuu máa Jíto'o-yo Jesucristo, te n̄i nama-ya-dé, te n̄i kakuxio-de nuu tíñu chá'an ío in̄i ñuyívi. Te nú ndivi tuku-de inga jínu nuu tíñu chá'an-ún, te a n̄i kayuji-ni-de nú súan. Te ñáa xa'an-gá kendo-de ja sándi'í-na vása ja xnañúu. ²¹ Ch̄i va'a-ga kendo-de nú tú ní kajini-de ichi ndáa, nasu ja á n̄i kajini-de, te káské'ichi-de tíñu in̄i ja ní tá'ú-yá nuu-dé. ²² Te n̄i kata'an-de nátu'un ká'an ndija in̄i tu'un aná'an: Tí'ina,

ni nakaji-tí ja ní nduxian-ti. Te kuchí, vasa a ni ndundoo-ti, ko ni nakin-tí máá-tí nuu ndé'yu.

3

Tu'un ni keyu'u-yá ncháa-ya

¹Ñáni máni, ya'á kúu carta uu cháa-ri nuu-ro vina, te jín ndéndúú xndáku-ri nuu-ro náva'a ná ndúkandá ini-ro, chi ío káji xiní-ro. ²Náva'a ná núku'un ini-ro táká tu'un ni kaka'an cháa ni kajani tu'un Dios onde sáá, jín tínu ni tá'ú Jító'o-yo, I'a náma yóó, ja ní ka'an-ya jín yú'u cháa kákuu apóstol nuu-ro. ³Tu'un yá'a ná kuní-ro xná'an-ga, ja onde sandí'i-na te cháa cháa sákátá jín tú'un kátá-de. Te sá'a-de taká ja kákani ini máá-de. ⁴Te kachi-de: Naja tú ncháa-ya nátu'un ni keyu'u-yá. Chi onde kivi ní kaji'i ndiyi táa-yo, te taká ndatíñu yá'a tú ní sáma kuti onde kivi ní kejá'á-yá ni sá'a-ya ñúyivi, achi-de. ⁵Chi kájasu-de nuu jini tuni-de, náva'a tú kuni-de ja ío andívi onde aná'an, te jín tú'un Dios ni kuva'a ñuyivi jín ndúcha má'ñú máá ndúcha-ún. ⁶Te suni jín ndúcha-ún ni naa ñúyivi aná'an, chi ni sa'u chi nducha-ún. ⁷Ko andívi jín ñúyivi ío vina, suni súan jín tú'un máá-yá te yíndasu tu'a náva'a kayu jín ñú'un kivi cháa juicio. Te suni kivi-ún naa táká ñayivi tú káchiñú'ún Dios. ⁸Ko róo ñáni máni, ma náa ini-ro tú'un yá'a jíná'an-ró. Chi in kivi jín máá Jító'o-yo, nátu'un mil-ni kuiá kúu. Te mil kuiá nátu'un in kivi-ni kúu. ⁹Tú kú'uun ini máá Jító'o-yo sikí tú'un ni keyu'u-yá-ún, nátu'un káani ini sava ñayivi. Chi sua ío paciencia ini-ya nú-yo, tú kuni-ya já náa ní in-yó, chi sua ndi'i-yó ná nákani ini-yo kuni-ya. ¹⁰Ko kivi máá I'a kúu Tatá Dios cháa nátu'un ñaku'í ná ákuáa. Te kivi-ún ni'in xaan, te naa andívi, te taká ndatíñu andívi ndi'i kayu te nducha. Te ñuyivi jín táká ndatíñu ío, ndi'i kayu. ¹¹Te nú súan nduxia taká ndatíñu yá'a, núsáa te jínu ñú'ún já káka ndoo-ró te chiñú'ún-ró-yá. ¹²Nini káindatu-ró, te kásatíñu-ró náva'a yachi cháa máá kivi Dios. Te kivi-ún kayu andívi te nducha-ni. Te taká ndatíñu andívi nducha jín ñú'un. ¹³Ko máá-yó, káindatu-yó andívi jáá jín ñúyivi jáá, nátu'un ni keyu'u-yá. Te yúan koo máni tínu ndaa. ¹⁴Ñáni máni, a káindatu-ró cháa tu'un yá'a. Ja yúan ná ndúkú ndéé vá'a-ró já ní'in-yá róo, ja tú káchá'an ini-ro, ni ja tú na kuachi-ró koo. Ni ja tú kánaá-ro. ¹⁵Te ná kuni-ro já nú-yo ío paciencia ini máá Jító'o-yo, te ja yúan káku-yó. Chi ñani-yo Pablo ja maní-yo jín-de, suni súan ni cháa-de tutu nuu-ro. Chi ni stá'an-ya tú'un ndíchi nú-dé. ¹⁶Suni súan yóso tú'un yá'a nuu táká carta ni cháa-de. Te nuu carta-de-ún ío yaku tu'un yí ja tú kájuku'un yachi ini-yo jín. Te ñayivi tú tu'a jín ñayivi tá'ya ini, kásama-i tu'un yí yúan. Nátu'un kásama-i sava-ga tutu i. Te ja yúan káxnáa-í máá-i. ¹⁷Ko róo ñáni máni, onde jín tiempo te a kájiní-ro tú'un yá'a. Núsáa te koto-ró máá-ró, náva'a tú kukuu-ró jín kuáchi kásá'a ñayivi ñáá, chi sanaa te jungava-ró já tuká ká'in ni'in-ró. ¹⁸Chi sua ná ndeá tu'un luu-ya ini-ro. Te ná júku'un-ga ini-ro tú'un máá Jító'o-yo Jesucristo, I'a náma yóó. Te ná nákana jaa-yó-yá vina, te suni súan ní káni ní kuiá. Súan ná koo. Amén.

LA PRIMERA EPISTOLA UNIVERSAL DE SAN JUAN APOSTOL YA'A KUU CARTA ÌN JA NÌ CHAA SAN JUAN APOSTOL NUU TAKA ÑAYÌVÌ KAKANDIJA

Tu'un máá-yá nì jini Juan

¹ Tu'un kájani-ri kúu tu'un máá I'a nì io onde xnáñúú. Te nì kajini so'o-ri nì ka'an-ya. Te nì kajini-ri nuu-yá jíin ndúchi-rí. Te nì kaké'é-rí-ya jíin ndá'a-rí. Te máá-yá kúu tu'un kuchaku-yo. ² Te I'a-ún chakú-yo sá'a-ya, nì kenda ndijin-ya. Te nì kajini-ri nuu-yá. Te kájani ndaa-ri tu'un-ya. Te kákastu'ún-rí nuu-ro ndasa kuchaku-ro ñí káni jíná'an-ró sá'a-ya. Chi nì kanchaa-ya jíin máá Táa-yo Dios. Te nì kenda ndijin-ya núu-yo. ³ Ja ní kajini-ri jíin já ní kajini so'o-ri-ún, yuán kákastu'ún-rí nuu-ro, náva'a suni máá-ró, ñn núú-ni koo iní-ro jíin-rí. Te máá-rí, ñn núú-ni ká'io iní-ri jíin máá Táa-yo Dios jíin Sé'e-ya Jesucristo. ⁴ Te tu'un yá'a káchaa-ri nuu-ro náva'a kusíi xáan iní-ro jíná'an-ró.

Ja ndíi ncháa Dios jíin já jánchaa-ya kuáchi-yó

⁵ Te ya'á kúu tu'un nì kajini so'o-ri nì ka'an-ya. Te tu'un-ún kájani-ri nuu-ro: Máá Dios kúu luz. Te nuu ncháa máá-yá, tú kuti na ñuñáa ío. ⁶ Nú káka'an-yo já ñn núú-ni ká'io iní-yo jíin-yá, te kájika kuu-yó íchi ñuñáa. Yúan-na te káxndá'ú-yo, te tú káka'an ndaa-yo. ⁷ Ko nú kájika-yó íchi ñúndijin nátu'un máá-yá kánchaa-ya ñúndijin, yúan-na te ñn núú-ni ká'io iní-yo jíin-yá. Te ñíni máá Sé'e-ya Jesucristo nda'va taká kuáchi-yó. ⁸ Nú káka'an-yo já tú na kuáchi kándiso-yó, te káxndá'ú-yo máá-yó já súan, te tú ñú'un tu'un ndaa iní-yo. ⁹ Te máá-yá, I'a skíkuu, I'a va'a kúu-ya. Ja yúan nú nakani ndaa-yo kuáchi-yó, te sá'a-ya táká'nu iní nuu kuáchi-yó, te sándoo-ya yóo kuanchaa-ya taká ja ñáá ñú'un iní-yo. ¹⁰ Te nú ka'an-yo já tú na kuáchi ní kásá'a-yó, te nátu'un kánasá'a-yo-yá ñn I'a ká'an tu'un tú'ún, te tu'un máá-yá na tú ñú'un iní-yo.

2

¹ Súchi, taká tu'un yá'a cháa-ri nuu-ro, náva'a ma sá'a-ró kuáchi jíná'an-ró. Ko nú ndé ñn-ró sá'a kuáchi, te ío ñn I'a ká'an ja'a-yo núu máá Táa-yo Dios. Jesucristo, I'a ndaa kúu-ya. ² Te onde jíin ñíni máá-yá jánchaa taká kuáchi-yó jíná'an-yó. Te nasu máá ñn kuáchi máá-yó, chí suni jánchaa kuáchi ñí ñuyívi. ³ Nú skíkuu-yó tíñu tá'ú-yá nuu-yo, yúan-na te jini ndaa-yo já kájini-yo-yá. ⁴ Te nú ñn cháa ka'an-de: Ruu, chí jini-ri-ya. Te nú tú skíkuu-de tíñu tá'ú-yá, cháa yúan, cháa xndá'ú kúu-de, te tú ñú'un tu'un ndaa iní-de. ⁵ Ko cháa skíkuu tu'un-ya, jandaa ja iní máá-de nì yija va'a tu'un kúndá'ú iní Dios. Ja yúan kájini-yo nú kánchaa-yo jíin-yá xí túu. ⁶ Nú ká'an ñn cháa ja ncháa-de jíin-yá, kánúú káka-de nátu'un nì jika máá-yá.

Tu'un jáá tá'ú tíñu nuu-yo

⁷ Ñani máni, nasu tíñu jáá tá'ú-rí nuu-ro, chí tíñu ja á káñava'a-ró ondé nì kejá'á kúu. Te tíñu-ún ja tá'ú-rí nuu-ro kúu tu'un nì kajini so'o-ró ondé kivi ní kejá'á. ⁸ Ko suni tá'ú-rí ñn tíñu jáá núu-ro, ja kúu tu'un ndaa ío iní máá-yá jíin iní máá-ró. Chi ñuñáa, a já'a kua'an. Te stúun máá luz ndija nuu-yo vína. ⁹ Nú ñn cháa jíto u'u-de ñani-de, cháa-ún kánde-de ñuñáa, vasa a ká'an-de ja kánchaa-de ñúndijin. ¹⁰ Cháa ja kúndá'ú iní-de ñani-de, kánde-de ñúndijin. Te tú náyu'ú ni ñn ñayívi sá'a-de. ¹¹ Ko cháa jíto u'u-de ñani-de, kánde-de

ñuñáa. Te ñuñáa jíka-de, te tú jiní-de ndé nuu kí'in-de. Chi ñi kukuáa-de ñi sá'a ñuñáa-ún. ¹² Súchi jíná'an-ró, cháa-ri tutu yá'a nuu-ro chi ja siki Jesucristo te ñi sá'a Dios tuká'nu iní-ya núu táka kuachi-ró. ¹³ Róo táa jíná'an-ró, cháa-ri tutu nuu-ro, chi kájiní-ro I'a kúu onde xnañúú. Róo cháa súchi jíná'an-ró, cháa-ri tutu nuu-ro, chi a ñi kundéé-ró jín kuí'na. Súchi, cháa-ri tutu nuu-ro, chi kájiní-ro núu máa Táa-yo Dios. ¹⁴ Róo táa jíná'an-ró, cháa-ri tutu nuu-ro, chi kájiní-ro I'a kúu onde xnañúú. Róo cháa súchi jíná'an-ró, cháa-ri tutu nuu-ro, chi ká'io ñi'in-ró, te tu'un Dios ñú'un iní-ro, te a ñi kakundéé-ró jín kuí'na. ¹⁵ Ma koo maní-ro jín ñúyivi, ni taká ndatíñu ja ío iní ñúyivi. Chi nú ndé in cháa maní-dé jín ñúyivi, te tú kúu koo maní-dé jín máa Táa-yo Dios. ¹⁶ Chi taká ja ío iní ñúyivi kúu modo yúkú ja kaní iní máa-yó, jín ja kaní iní nduchi-yo, jín ja sávixi-yo máa-yó. Yuán násu onde nuu máa Táa-yo Dios vai, chi cuenta ñúyivi kákuu. ¹⁷ Te naa ñúyivi jín taká ja kakaní iní-yo. Ko cháa sá'a ja kúu iní máa Dios, kundii-de ní káni.

Chaa jito u'u Cristo

¹⁸ Súchi, a kuandi'i kivi. Te a ñi kajini tu'un-ró ja kí máa ja xín tíñu jito u'u Cristo. Te onde vina, a ñi kenda tini ñayivi kájito u'u-ya. Te ja yúan kájiní-yo ja á kuandi'i kivi. ¹⁹ Nuú máa-yó ní kenda-i kája'an-i. Ko nasu tá'an-yó kákuu-i. Chi nú tá'an-yó kákuu-i, kendo ndija-i jín-yó núú. Ko ñi kenda-i kája'an-i náva'a kuní ndijin-yo núu-í ja násu tá'an-yó kákuu-i. ²⁰ Ko máa I'a ii, ñi ji'i-yá róo jín Espíritu Santo. Te kájiní-ro taká tu'un. ²¹ Nasu cháa-ri tutu yá'a nuu-ro ja nátu'un tú kájuku'un iní-ro jín tú'un ndaa, chi sua kájuku'un iní-ro jín, jiní-ri, chi tú kuti ní in tu'un tú'un ío nuu tú'un ndaa. ²² Ndé ja xín tú'un xndá'ú, suu ja tú játu'un ja Jesús kúu máa Cristo. Yuán kúu ja jito u'u Cristo, chi tú játu'un ja kúu máa Táa-yo Dios jín Sé'e-ya. ²³ Taká cháa tú játu'un-de máa Sé'e, suni tú ká'jin-de jín máa I'a kúu Táa. Te cháa játu'un-de máa Sé'e, suni ká'jin-de jín máa I'a kúu Táa. ²⁴ Núsáa te tu'un ñi kajini so'o-ró onde xnañúú, ná kendo tu'un-ún iní-ro jíná'an-ró. Te nú jín-ró kánchaa tu'un ñi kajini so'o-ró onde xnañúú-ún, yúan-na te suni kuxiukú máa-ró jín máa Táa-yo jín Sé'e-ya. ²⁵ Te ya'á kúu tu'un ñi keyu'u-yá nuu-yo: Ja kúchaku-yo ní káni. ²⁶ Tu'un yá'a cháa-ri tutu nuu-ro ja kástu'ún-rí cuenta siki ñayivi kándúkú xndá'ú róo jíná'an-ró. ²⁷ Ko ñi ji'i-yá róo jín Espíritu Santo, te kánchaa máa Espíritu iní-ro jíná'an-ró. Te tú kájinu ñú'ún-ró ja stá'an ni in ñayivi núu-ro, chi máa Espíritu kúu ja stá'an taká tu'un nuu-ro, te stá'an tu'un ndaa, tú xndá'ú kuti. Núsáa te kuxiukú-ró jín-yá, nátu'un ñi stá'an máa Espíritu nuu-ro. ²⁸ Te vina súchi, ná kuxiukú ní'in-ró jín-yá, náva'a nú ñi kenda ndijin-ya, te ma yú'ú-yo, ni ma kúka nuu-yo núu-yá kivi ncháa-ya. ²⁹ Te nú kájiní-ro ja I'a ndaa kúu-ya, te suni ná kuní-ro ja taká ñayivi kásatíñu ndaa, onde nuu máa-yá ñi kakaku-i.

3

Tu'un se'e Dios

¹ Ná kúná'an-ró siki máa Táa-yo, ndasa ñi kundá'ú xaan iní-ya yóo, ja ná kúnání-yó sé'e Dios. Te yúan kákuu ndija-yó. Ja yúan tú jiní ñayivi ñúyivi núu-yo, chi tú ní jiní-i nuu máa-yá. ² Náni máni, vina a kákuu-yó sé'e Dios, te té cha'an-ga kuní-yo ndasa koo-yó. Ko a kájiní-yo ja nú ñi kenda ndijin-ya, te nduu-yó nátu'un káa máa-yá. Chi kuní-yo núu-yá ndasa káa-ya. ³ Te taká cháa ja súan káñukuu iní-de-ya, sándoo-de máa-de nátu'un ío ndoo máa-yá. ⁴ Chaa sá'a kuachi, suni stíví-de ley, chi kuachi-ún kúu ja síjita ley. ⁵ Te kájiní-ro ja ní

kenda ndijin-ya náva'a nda'va-ya kuáchi-yó. Te tú na kuáchi ndíso-ya. ⁶ Ñayivi kánchaa jín-yá, tú sá'a-i kuáchi. Te ñayivi sá'a kuáchi, tú ní ndé'é-i nuu-ya, ni tú ní jiní-i nuu-ya. ⁷ Súchi jíná'an-ró, ni ñn-de ma xndá'ú-de róó. Chaa sá'a tiñu ndaa, chaa ndaa kúu-de, nátu'un I'a ndaa kúu máa-ya. ⁸ Te chaa sá'a kuáchi, se'e kui'na kúu-de. Chi kui'na, sá'a kuáchi vai onde xnañúú. Ja yúan ní kii Se'e Dios ja xnaa-ya taká tiñu sá'a kui'na. ⁹ Chaa kúu se'e Dios, na tú sá'a-de kuáchi, chi tata-ya kánchaa ini-de. Te ma kúu sá'a-de kuáchi, chi se'e Dios kúu-de.

Tu'un se'e kui'na

¹⁰ Súan ná kuni-yo ndéja kúu se'e Dios jín sé'e kui'na. Taká chaa ja tú sá'a-de tiñu ndaa, jín ja tú kundá'ú ini-de ñani-de, nasu sé'e Dios kúu-de. ¹¹ Chi ya'á kúu tu'un ja ní kajini tu'un-ró onde xnañúú: Ja ná kundá'ú ini-yo tá'an-yó. ¹² Te ma sá'a-yó nátu'un ni sá'a Caín, ja ní kuu-de se'e kui'na, te ni ja'ni-dé ñani-de. Te naja ní ja'ni-dé ñani-de. Kuáchi ja máni tiñu ñáa ni sá'a-de, te ñani-de ni sá'a tiñu ndaa. ¹³ Ma nánaa iní-ro ñáni, te nú ñayivi ñuyivi jito u'u-i róó jíná'an-ró. ¹⁴ A kajini-yo ja á ni kaku-yó ja kúu-yo, te ni naja'a-yó núu kúchaku-yo, chi kákundá'ú ini-yo ñani-yo. Te chaa ja tú kundá'ú ini-de ñani-de, chaa-ún kánde-de nuu kúu-de. ¹⁵ Chaa jito u'u ñani, chaa ja'ni ndíyi kúu-de. Te a kajini-ro ja ní ñn chaa ja'ni ndíyi, ma nani'in tá'u kúti-dé kuchaku-de ní káni. ¹⁶ Ja yúan jiní-yo ndasa sá'a tu'un kundá'ú ini. Chi Cristo, ni ji'i-ya ja yóó. Te máa-yó, suni súan jinu ñú'ún kúu-yo ja tá'an-yó. ¹⁷ Ko chaa ja kúka-de jín ndatíñu ja ío ini ñuyivi, nú jiní-de tá'an ñani-de tundó'o, te nú sáxi-de onde jín ini añú-de, núsáa te á ncháa tu'un kundá'ú ini Dios ini-de xí túu. ¹⁸ Súchi, ma kundá'ú ini-yo jín tu'un ká'an-ni-yó, ni jín yú'u-yo, chi sua ná kundá'ú ndija ini-yo onde jín tiñu kásá'a-yó. ¹⁹ Ja yúan te kuni-yo ja kakuu-yó sé'e tu'un ndaa, te kunda ini añú-yo núu-ya, ²⁰ nú añú-yo kána jín núu-yo. Chi Dios, ná'nu-ga kúu-ya vásá añú-yo, te jiní ndi'i-ya taká naún kúu. ²¹ Súchi máni, nú añú-yo tú náku xndí siki-yo, yúan-na te tuká yú'ú-yo núu Dios, ²² te taká naún kájan-yo núu-ya, te kua'a-ya núu-yo, chi kájanatu-yo taká tiñu tá'ú-ya nuu-yo. Te kásá'a-yó taká tiñu ja kúsi iní-ya jín. ²³ Te ya'á kúu tiñu tá'ú-ya: Ja ná kándija-yó núu Sé'e-ya Jesucristo, te ná kundá'ú ini-yo tá'an-yó nátu'un ni tá'ú-ya tiñu nuu-yo. ²⁴ Te taká ñayivi skíkuu tiñu tá'ú-ya, káxiukú-i jín Dios, te Dios kánchaa-ya jín-i. Te jín tu'un yá'a kajini-yo ja ncháa máa-ya jín-yó jín máa Espiritu ja ní ja'a-ya núu-yo.

4

Modo kuni-yo sñn sñn tu'un

¹ Ñáni máni, ma kándija-ró taká tu'un. Chi ná koto nchaa-ro taká tu'un te nú onde nuu Dios vai xí túu. Chi kua'a ñayivi kajani tu'un tú'ún, ni kenda koyo-i ini ñuyivi. ² Jín tu'un yá'a ná kuni-ro ndéja kúu máa Espiritu Dios: Taká tu'un ja ká'an ndaa ja ní kii Jesucristo jín yíki kúñu-ya, te suu onde nuu Dios vai. ³ Te taká tu'un ja tú ká'an ndaa ja ní kii Jesucristo jín yíki kúñu-ya, nasu núu Dios vai. Te yúan kúu tu'un jito u'u Cristo, ja ní kajini tu'un-ró ja kí, te vina a kánde ini ñuyivi. ⁴ Súchi jíná'an-ró, se'e Dios kakuu-ró. Te ni kundéé-ró jín yúan. Chi ná'nu-ga kúu I'a kánchaa ini máa-ró nasu yúan ja kánchaa ini ñayivi ñuyivi. ⁵ Máa-i kakuu se'e ñuyivi. Ja yúan káka'an-i tu'un ñuyivi. Te ñayivi ñuyivi jini so'o tu'un káka'an-i. ⁶ Máa-yó kakuu se'e Dios. Te chaa jiní nuu Dios, jini ná'in-de tu'un ká'an-yo. Ko ñayivi ja násu sé'e Dios kúu-i, tú jini ná'in-i tu'un ká'an-yo. Ja yúan kajini-yo ndasa kaa tu'un ndaa jín tu'un ñáa.

Dios kúu máa tú'un kundá'ú ini

7 Ñáñi máñi, ná kúndá'ú iní-yo tá'an-yó, chi tu'un kúndá'ú iní, onde nuu Dios vaí. Te taká ñayivi kúndá'ú iní tá'an, se'e Dios kúu-i, te jiní-i nuu Dios. 8 Te chaa ja tú kúndá'ú iní-de tá'an-de, tú jiní-de nuu Dios, chi Dios kúu máá tú'un kúndá'ú iní. 9 Súan ni kenda ndijin ndasa kúndá'ú iní Dios yóó. Chi ni tájí-yá Se'e-ya, vasa máá tú'un-ni-i ío. Te ni kii Se'e-ya-ún iní ñuyivi yá'a, náva'a jíin máá-yá te kuchaku-yo. 10 Súan ío tu'un kúndá'ú iní, chi vasa tú ní kákuani-yo jíin Dios, ko ni kúndá'ú iní-ya yóó. Te ni tájí-yá Se'e-ya ní kii, náva'a kuanchaa-ya taká kuachi-yo jíin niñi-yá. 11 Ñáñi máñi, nú súan kúndá'ú iní Dios yóó, te suni súan níni ná kúndá'ú iní-yo tá'an-yó núsáa. 12 Ni ñin chaa, tú ní jiní kuti-dé nuu Dios. Ko nú kúndá'ú iní-yo tá'an-yó, te Dios ncháa-ya jíin-yó, te tu'un kúndá'ú iní-ya, a ni yija va'a iní-yo. 13 Ja yúan kájiní-yo já ncháa-yo jíin-yá. Te ncháa-ya jíin-yó. Chi ni ja'a-ya Espiritu-ya núu-yo. 14 Te a ni kajiní-yo, te káka'an ndaa-yo, já máá Táa-yo Dios ni tájí-yá Se'e-ya ní kii ja náma-ya ñayivi ñuyivi. 15 Nú ndé ñayivi ká'an ndaa ja Sé'e Dios kúu Jesús, yúan-na te ncháa Dios jíin máá-i, te máá-i jíin Dios. 16 Te yóó, a ni kajiní-yo, te ni káandíja-yo já Dios kúndá'ú iní-ya yóó. Chi Dios kúu tu'un kúndá'ú iní. Te chaa kúndá'ú iní tá'an, ncháa-de jíin Dios. Te Dios ncháa-ya jíin-de. 17 Súan yija va'a tu'un kúndá'ú iní-yo, náva'a ma yú'ú-yo kivi kii juicio, chi natu'un káa máá-yá, suni súan kánda máá-yó iní ñuyivi yá'a. 18 Tu'un kúndá'ú iní, tú ndíso tu'un yú'ú. Chi nú kúndá'ú ndíja iní-yo, te a ni jinu tu'un yú'ú kua'an. Chi tu'un yú'ú ndíso tundó'o. Chi nú yú'ú ñin ñayivi, chá'an-ga yija va'a-i jíin tú'un kúndá'ú iní. 19 Te yóó, maní-yo jíin-yá, chi ni kúndá'ú iní-ya yóó xna'an-ga. 20 Nú ñin chaa ká'an-de: Ruu, chi maní-rí jíin Dios. Te nú jito u'u-de ñani-de, chaa xndá'ú kúu-de nú súan. Chi chaa ja tú kúndá'ú iní-de ñani-de ja á ni jiní-de nuu, ndasa kuu kumani-dé jíin Dios ja tú jiní-de nuu-yá núsáa. 21 Te ni tá'ú-yá tiñu yá'a nuu-yo: Chaa maní jíin Dios, suni ná kúndá'ú iní-de ñani-de.

5

Jíin tú'un kándíja te kundéé-yó

1 Nú ndé ñayivi kándíja-i ja Jesús kúu Cristo, Se'e Dios kúu-i, núsáa te ñayivi kúmani jíin máá I'a kúu Táa, suni kumani-i jíin Sé'e-ya. 2 Nú maní-yo jíin Dios te jándatu-yo taká tiñu tá'ú-yá, yúan kájiní-yo já maní-yo jíin taká se'e Dios. 3 Chi ja maní-yo jíin Dios kúu ja ná kuándatu-yo tiñu tá'ú-yá, chi tiñu tá'ú-yá tú vee. 4 Chi taká ñayivi kákuu se'e Dios, kundéé-i jíin ñuyivi, chi tu'un kándíja-yó kúu fuerza ja kundéé-yó jíin ñuyivi. 5 Ndéja kúu ja kundéé jíin ñuyivi, suu ñayivi kándíja ja Jesús kúu Se'e Dios, ñayivi-ún kúu-i. 6 I'a yá'a kúu Jesucristo, ni kii-ya jíin ndúcha jíin niñi. Nasu máá ñin jíin ndúcha, chi jíin ndúcha jíin niñi. Te máá Espiritu ká'an ndaa ya'á, chi Espiritu kúu tu'un ndaa. 7 Chi ío uní ja ká'an ndaa iní andívi. Máá I'a kúu Táa, máá Sé'e, jíin máá Espiritu Santo kákuu-ya. Te ndenúni I'a yá'a, ñin-ni-ya kúu. 8 Te ío uní ja ká'an ndaa iní ñuyivi. Espiritu, jíin ndúcha, jíin niñi kákuu, te ndenúni ya'á, ñin-ni káka'an. 9 Nú játa'ú-yó tú'un káka'an ndaa chaa, naga ni kuu jíin tú'un ká'an ndaa Dios, ja ñá'nu-ga kúu, chi tu'un ká'an ndaa Dios kúu tu'un Se'e-ya. 10 Chaa kándíja nuu Sé'e Dios, a jiní ndaa máá-de. Te chaa tú kándíja nuu Dios, natu'un násá'a-de-ya ñin I'a xndá'ú, chi tú kándíja-de tu'un ni ka'an ndaa Dios ja ní jani-ya tú'un Se'e-ya. 11 Te ya'á kúu tu'un ndaa-ún: Ni ja'a Dios tu'un ja kúchaku-yo ní káni, te Se'e-ya kúu I'a ndíso tu'un kuchaku-yo. 12 Chaa kándíja nuu Sé'e-ya, a ni ni'in tá'u-dé kuchaku-de. Ko chaa tú kándíja nuu Sé'e-ya, tú ní ní'in tá'u-dé kuchaku-de. 13 Tu'un yá'a cháa-ri nuu róo, ñayivi káandíja nuu Sé'e Dios, náva'a ná kuní-ro

já á n̄i kani'in tá'u-ro kúchaku-ro n̄í káni, náva'a kandíja va'a-ró núu Sé'e Dios.
 14 Já yá'á chundéé iní-yo ká'an-yo jíin-yá, chí nú jikán-yo ñn ndatíñu nuu-yá
 nátu'un kuní máá-yá, te jíni ná'ín-yá tu'un ká'an-yo. 15 Te nú kájiní-yo já
 jíni ná'ín-yá tu'un ká'an-yo naún ndatíñu kájikan-yo. Núsáá te a kájiní-yo já
 ní'in-yo já ní kajikan-yo-ún. 16 Nú ñn ñayivi jíni-i sá'a ñani-i kuachi já násu
 kuáchi kuu-de kúu, te ná ká'an nda'ú-i jíin-yá, te kua'a-ya tú'un kuchaku-de.
 Ko máni nuu cháa já násu kuáchi kuu-de kásá'a-de, áchí-ri. Ió kuachi já kúu-de,
 ko nasu já'a yúán ká'an-ri já ká'an nda'ú-yo jíin-yá. 17 Taká tiñu káñáá kúu
 kuachi. Ko ío kuachi já násu kuáchi kuu-i kúu. 18 Kájiní-yo já ñayivi kákuu se'e
 Dios, tú sá'a-i kuachi. Chí ñn se'e Dios ndíto va'a-i máá-i. Te kui'na, ma kúu
 ké'é-ún-i. 19 Te kájiní-yo já sé'e Dios kákuu-yó. Te kui'na kúu já tñn so'o n̄í
 ñúyivi. 20 Ko a kájiní-yo já ní kii Se'e Dios. Te kájuku'un iní-yo ní sá'a-ya, náva'a
 kuni-yo núu máá I'a ndaa. Te a káxiukú-yó jíin máá I'a ndaa, máá Sé'e-ya
 Jesucristo kúu-ya. Máá-yá kúu ndija Dios ndaa, te máá-yá kúu I'a kuchaku-yo
 n̄í káni sá'a-ya. 21 Súchi, ná kúxio-ró núu ndosó. Súan ná kóo. Amén.

LA SEGUNDA EPISTOLA DE SAN JUAN APOSTOL YA'A KUU CARTA UU JA NI CHAA SAN JUAN APOSTOL NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

Siki ichi ndaa jín tú'un kúndá'ú iní tá'an

¹ Máá-ná kúu máá cháa ñá'nu-ga. Te cháa-ná tutu yá'a nuu ní, ña'an ní kaji-ya. Te kúndá'ú ndija iní-ná ní. Te nasu máá ñn-ná, chi suni taká ñayivi kájiní tu'un ndaa. ² Chi ñú'un tu'un ndaa iní-yo. Te kunchaa jín-yó taká kivi. ³ Tu'un luu ío iní, jín tú'un sá'a tuká'nu iní, jín tú'un kuaká'nu iní, ja vái onde nuu máá Táa-yo Dios jín núu Sé'e-ya Jesucristo, ná koo ndija iní-ní jín tú'un kúndá'ú iní. ⁴ Xaan kúsi iní-ná, chi ni ni'in-ná tu'un ja kájika ndaa se'e-ní jíná'an-i, natu'un ni tá'ú tiñu máá Táa-yo Dios nuu-yo. ⁵ Te vina nána, tú cháa-ná tutu yá'a ja tá'ú-ná ñn tiñu jáa núu-ní. Chi sua ká'an ndá'ú-ná jín-ní siki tú'un ni ni'in-yo onde xnañúu, ja ná kúndá'ú iní-yo tá'an-yó. ⁶ Te ya'á kuu tu'un kúndá'ú iní, ja ná káka-yó natu'un ni tá'ú-yá tiñu nuu-yo. Ya'á kuu tiñu ni ta'u núu-ní: Ja ná káka-ní jín tú'un-ún, natu'un ni kajini so'o-ní onde xnañúu.

Siki já xndá'ú

⁷ Chi kua'a ñayivi káxndá'ú ñá'an, vai koyo-i iní ñuyivi. Te ñayivi-ún, tú kája'a-i tu'un ja ní kii Jesucristo jín yiki kúñu-ya. ñn ñayivi súan kuu ñayivi xndá'ú ñá'an. Te ñayivi jito u'u Cristo kuu-i. ⁸ Koto va'a-ní máá-ní jíná'an-ní, náva'a tú xnaa-ní tiñu ni kasá'a-ní. Chi sua ná ni'in vá'a-ní ya'u-ní. ⁹ Nú ndé ñayivi sáni'in iní-i, te tú jiku-i jín tú'un Cristo, tú ncháa Dios jín-i. Te nú ndé ñayivi jiku jín tú'un Cristo, ncháa máá Táa-yo jín Sé'e-ya jín-i. ¹⁰ Te nú ñn ñayivi jáa-i nuu-ní, te tú ndiso-i tu'un yá'a, ma kuatá'ú-ní-i kunchaa-i iní ve'e-ní, ni ma ká'an-ní sa'an kúta'u jín-i. ¹¹ Chi ñayivi ká'an jín-i, chindéé tá'an jín-i siki tiñu ñáá sá'a-i-ún. ¹² Vasa ío kua'a tú'un chaa-ná nuu-ní, ko tú kuni-ná ka'an-ná jín-ní jín tutu jín tinta, chi ñúkuu iní-ná jaá-ná nuu-ní jíná'an-ní. Te ndatu'ún jín yú'u-yo, náva'a ná kúsi xaan iní-yo. ¹³ Taká se'e ku'u-ní, ja ní kaji-ya, káka'an-i ja ná sándéé iní-ní. Súan ná koo. Amén.

LA TERCERA EPISTOLA DE SAN JUAN APOSTOL YA'A KUU CARTA UNI JA NI CHAA SAN JUAN APOSTOL NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

Chaa kájika jín tú'un ndaa

¹ Máá-rí kúu máá cháa ñá'nu-ga. Te cháa-ri tutu yá'a nuu-ro Gayo máni, chi kúndá'ú ndija ini-ri róó. ² Ñáni máni, kuní-ri ja bueno ná kí'in taká tiñu sá'a-ró, jín ja ná kéndoo ndéé ndánu-ro, nátu'un ni kéndoo va'a añú-ro. ³ Jandaa ni kusii xáan ini-ri kivi ní chakoyo ñani-yo, chi ni kanakani-de tu'un-ró núu-ri, ndasa bueno ío ndaa tu'un ñú'un ini-ro, nátu'un jika ndaa-ro. ⁴ Tuká inga tu'un kusii ini-ri sá'a ná nuu yá'á, ja kúni tu'un-ri ja kájika ndaa se'e-ri jíná'an-i. ⁵ Ñáni máni, bueno sá'a-ró taká tiñu jíku-ró jián jín taká ñani-yo, vasa chaa jíká kákuu-de. ⁶ Chi chaa-ún, ni kajani-de tu'un-ró núu tíku'ni, ja vá'a kúndá'ú ini-ro. Te va'a sá'a-ró te nú chindéé chítuu-ró-de chu'un íchí-ró-de, nátu'un kuní Dios. ⁷ Chi chaa-ún, maní-dé jín-yá, te ja yúan ní káki'in-de ichi kája'an-de, te tú káki'in-de ni ñin ndatíñu nuu ñáyivi ñin nación. ⁸ Núsáá te yóó, níni ná kuatá'ú-yó cháa-ún, náv'a chindéé tá'an-yó jín-de sikí tú'un ndaa.

Ja kájasu nuu tú'un va'a

⁹ A ni chaa-ri tutu nuu máá tíku'ni. Ko Diótrefes, tú játá'ú-de tu'un ká'an-ri, kuachi ja kúñá'nu máá-de nuu-í kuní-de. ¹⁰ Núsáá te nú jaa-ri te naxndáku-ri nuu-ro tiñu sá'a-de ja kátíakuá yu'u-dé, ndasa sátú'ún-de sikí-rí. Te vasa a ká'an-de súan, ko tú kúva'a ini-de. Chi tú játá'ú-de ñani-yo kátáji-yó núu-dé, te jasú-de nuu ñáyivi kákuni-i kuatá'ú-i-de. Te skúnu-de-i ini tíku'ni. ¹¹ Ñáni máni, ma sá'a-ró nátu'un kásá'a chaa ñáá, chi sua nátu'un kásá'a chaa va'a. Chaa sá'a tiñu va'a, se'e Dios kúu-de. Ko chaa sá'a tiñu ñáá, tú jiní kuti-dé nuu Dios. ¹² Taká ñáyivi kájani ndaa-i tu'un sikí Demetrio, te suni máá tú'un ndaa ká'an sikí-dé, te suni súan ká'an máá-rí. Te a kájini-ro ja tú'un ká'an-ri ío ndaa. ¹³ Ío kua'a tú'un chaa-ri nuu-ro kuní-ri, ko tú kuní-ri chaa-ri jín tinta jín pluma. ¹⁴ Chi ñúkuu ini-ri ja yakú-na kivi te jaa-ri nuu-ro. Yúan-na te ndatu'ún jín yu'u-yo. ¹⁵ Ná kóo tu'un vindáa vinené jín-ró. Sándéé ini-ro, áchí taká amigo yá'a. Te suni ka'an-ro jín taká amigo jian, ná sándéé ini-i.

LA EPISTOLA UNIVERSAL DE SAN JUDAS APOSTOL YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN JUDAS APOSTOL NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

¹ Máá-rí kúu Judas ñani Jacobo, te mozo Jesucristo kúu-ri. Te cháa-ri tutu yá'a nuu róo, ñayivi ní kana-ya xiní, ja ní ndundoo-ró ní sá'a Táa-yo Dios. Te Jesucristo, ndíto va'a-ya róo. ² Tu'un kuaká'nu ini, jín tú'un vindáa vinené, jín tú'un kúndá'ú ini tá'an ná ndeá-ga nuu-ro sá'a-ya.

Ná kuñi ni'in-yó jín tú'un kándija

³ Ñani máni jíná'an-ró, xaan jítu iní-ri chaa-ri tu'un nuu-ro ndasa ni nama-ya yóo jíná'an-yó. Ko ni jini-ri ja jínu ñú'ún ja cháa-ri tutu nuu-ro ja má kuá'a-ró tú'un stíví-i tu'un kákandija-yó, ja ñn jínu-ni ni ja'a-ya tú'un-ún nuu ñayivi ndóo. ⁴ Chi yaku ñayivi, ni kivi koyo sa'í-i. Te tú káchiñú'ún-i Dios. Te ni kanasama-i tu'un luu ío ini Dios máá-yó, ni kanasá'a-i tu'un kuáxán. Te suni tú kájatá'ú-i máá Jító'o-yo Jesucristo, ni Dios ja máá ñn-ni-ya tá'ú tíñu. Ko ñayivi yá'a, onde aná'an a ni kundaa ja tá'nu ndatu-i.

Dios kúu I'a sándaq tíñu sikí cháa ñáa i

⁵ Te vina, vasa a ni kajini va'a-ró, ko ná náxndáku-ri nuu-ro ndasa ni sá'a máá-yá. Chi vasa a ni nama-ya ñayivi iní ñuu Egipto, ko kúkuéé-ga, te ni xnáa-yá sava-i ja tú ní kákandija-i. ⁶ Te ndajá'a-yá ja ní kaskéndoq tíñu kándiso, te suni ni kaskéndoq ve'e káxiukú, ni ju'ni-ya ndájá'a-ún jín cadena ní káni, káxiukú chí ñuñáa onde kivi ká'nu ja cháa juicio. ⁷ Suni ni ndo'o ñuu Sodoma jín ñuu Gomorra jín sáva-ga ñuu ni ka'jin yani. Chi ñayivi ñuu-ún, suni súan ni kajika téné-i, te ñn kuñu kuáxán ní kandúkú-i. Te ñuu-ún kúu ñn ja ná kóto nchaq-yo, chi ni kando'o-i juicio nuu ñú'ún ní káni. ⁸ Te suni modo súan kásá'a ñayivi yá'a, chi jín tú'un ká'an jani jín-i, te kásáchá'an-i yiki kúñu-i, kásákátá-i nuu cháa ndíso tíñu, te káka'an ndiva'a-i sikí ja kákuñá'nu. ⁹ Te Miguel, ndajá'a ñá'nu-ga, hora ja ní státá'an-ya jín ku'na sikí yiki kúñu Moisés, tú ní chúndéé iní-ya nákuñdii-ya sikí ku'na-ún, ja ká'an ndiva'a-ya, chi sua ni ka'an-ya: Máá Tatá Dios, ná kana jín-yá nuu-ro, áchí-ya. ¹⁰ Ko ñayivi yá'a káka'an ndiva'a-i sikí táka ja tú kájuku'un ini-i. Te tu'un kajini máá-i ja máá-i, nátu'un kiti yúkú-ni, jín tú'un yúan te naa-í. ¹¹ Naká ndá'ú koo máá-i, chi a kája'an-i ichi ní kandij Caín. Te ni katau-i kája'an-i yata sá'an ñáa Balaam náva'a ni'in-í najjín sikí-ún. Te suni kánaa-í jín tú'un já'a ini Coré. ¹² Ñayivi yá'a, nuu káyee-í jín-ró, te kákuu-i ñn cha'an núu káyee maní-ro. Te tú káyu'ú-i koto va'a-i máá-i ja skée-í máá-i. Viko ja tú ndíso sau kákuu-i, ja ndéché-ni sá'a tachí. Yunu ja tú kúun nde'e viko sau kákuu-i, uu jínu ni kaji'í ja ní tu'un onde yo'o. ¹³ Su'ma mar ja ndóna kákuu-i. Te ti'ñu mar kúu tu'un kuka nuu ini-i. Nátu'un tíñuú xiní ja kájika kuu sáni kákuu-i, te ni sátu'a-ya lugar ñuñáa lúchi túun nuu kúxiukú-i ní káni. ¹⁴ Te Enoc, chi tata usia Adán, ni jani-de tu'un sikí ñayivi yá'a: A ni chaa máá Tatá Dios jín kuá'a xa'an ñayivi ndóo-ya, ¹⁵ náva'a sándaq-ya tíñu taká ñayivi, te nakuxndii-ya sikí táka ñayivi ja tú káchiñú'ún-i-ya, chi ni kasá'a-i tíñu ñáa, kuachi ja ní káchiñú'ún-i-ya. Te suni kua'a tú'un ndiva'a ni kaka'an-i sikí-yá, áchí-de. ¹⁶ Ñayivi yá'a, kácutuku ini-i, te káka'an ndiva'a-i nani ja káta'an-i, te kásá'a-i ndéni kaní ini máá-i. Káka'an ni'in-i ja kándaq téyí-i, te vixi káka'an-i náva'a ni'in-í najjín. ¹⁷ Ko

máá-ró, ñáni máni, ná nándaku iní-ro tú'un nī kaka'an cháa nī kakuu apóstol máá Jító'o-yo Jesucristo. ¹⁸ Chi nī kaka'an-de: Onde kiví ndí-i-na te koo ñayivi sákátá núu-ro. Te ñayivi-ún, kaka kuu-i ja ndúkú-i sá'a-i tiñu ñáá ja kakaní iní máá-i, áchí-de. ¹⁹ Ñayivi yá'a kakuu ja sásiin ñayivi. Ñayivi yúkú kakuu-i, chí tú ncháá máá Espíritu-ya iní-i. ²⁰ Ko máá-ró, ñáni máni, ná skuá'nu-ró máá-ró jíin tú'un ij kákandíja-ró. Te kakan ta'u-ro jíin Espíritu Santo. ²¹ Ma kúxio-ró núu tú'un kúndá'ú iní Dios róó, te ná ndúkú-ró ja máá Jító'o-yo Jesucristo, ná kúndá'ú iní-ya róó ja kúchaku-ro ní káni sá'a-ya. ²² Te kundá'ú iní-ro sáva-i, vasa kájani síkí iní-i. ²³ Te nama-ró yakú-ga-i vasa yú'ú-ro, te nátú'un stáa-ró-i nuu ñú'un. Te sava-ga-i kundá'ú iní-ro-í, vasa jíto u'u-ro sá'ma chá'an ja ní kukini nī sá'a kuñu-i. ²⁴ Te vina ío ñn-ni I'a ja kúu koto róó, náva'a tú kanangava-ró kuáchi, te kuu sá'a-ya ja kuíñi-ró núu ndíi ncháa máá-yá, jíin ja má kóo chá'an-ró, jíin ja kúsi xáan iní-ro. ²⁵ Te nuu máá ñn-ni Dios, I'a náma yóó, ná nákana jaa-yó-yá, te ná kóo ja jíñú'ún-yó núu-yá. Te ná tá'ú máá-yá tiñu jíin fuerza ndíso-ya, vina te onde ní káni ní kuiá. Súan ná kóo. Amén.

EL APOCALIPSIS O REVELACION DE SAN JUAN, EL TEOLOGO TU'UN NI JINI NDIJIN SAN JUAN CHAA SKUA'A TU'UN-YA

Ndasan ni kenda tutu ya'a

¹ Ya'á kúu tu'un Jesucristo ja ní kenda ndijin, ja ní ja'a Dios nuu-yá, náva'a stá'an-ya núu mozo-ya ná taká tiñu ja kánúú kí yachi. Te ni táji-yá in ndajá'a-yá ni kii. Te ni kastu'un-yá tu'un yá'a nuu mozo-ya Juan. ² Te chaa-ún kúu testigo. Te ni jani ndaa-de tu'un Dios jín tú'un ndaa Jesucristo, jín já ní jini-de. ³ Xáán ndatu chaa káka'u, jín ñáyivi kájiní so'o tu'un ká'an tutu ya'a. Te suni xáán ndatu ñáyivi skíkuu tu'un yóso núu tutu ya'a, chi a ni kuyani kivi. ⁴ Máa-rí Juan, táji-rí tu'un nuu nd'usiá tikuní kákandíja ja káxiukú ndáñúu Asia. Jín-ró ná kóo tu'un luu ío ini-ya jín tú'un kuaká'nu ini ja kí onde nuu máa Dios, I'a ío, I'a ni io, I'a kii, jín onde nuu usiá Espiritu, I'a ká'in yu'u mesa nuu tá'ú-yá tiñu, ⁵ jín onde nuu Jesucristo, I'a kúu testigo ndaa. Te máa-yá ni nachaku xna'an-ga vásá taká-ga ñáyivi ní kaji'i. Te tin-ya só'o taká rey ñuyivi. Te máa-yá kúnda'ú ini-ya yóo, te ni nakacha-ya kuáchi-yó jín niñi-yá. ⁶ Te ni nduu-yó rey jín sutu nuu Táa-ya Dios ni sá'a-ya. Núsáa te ná nákana jaa-yó-yá. Te ná tá'ú-yá tiñu nuu-yo ní káni ní kúia. Amén. ⁷ Kuni so'o, chi kii-ya jín vikó nu'un. Te ndivii ñáyivi jín taká-i ja ní kakaan-i-ya, kuni-i nuu-yá. Te taká tata ini ñuyivi, nde'e kó'o-i ja'a-yá. Súan ná kóo. Amén. ⁸ Máa-rí kúu natu'un letra Alfa jín Omega, nuu kéjá'á jín núu nd'i, áchi máa Tatá Dios, I'a ío, I'a ni io, I'a kii, I'a kúnda'nu xa'an. ⁹ Máa-rí kúu ñani-ro Juan, te jito ta'an-ri tundó'o jín-ró. Te ká'in ta'an-yo núu tá'ú-yá tiñu. Te ká'in ni'in-yó sá'a Jesucristo. Ni kanchaa-ri isla Patmos sikí tú'un Dios jín sikí já kúu-ri testigo nuu tú'un ni ka'an ndaa Jesucristo. ¹⁰ Te máa Espiritu, ni jaka-ya rúu in kivi íi máa Jito'o-yo. Te ni jini so'o-ri ichi yata-rí in tu'un jaa natu'un corneta. ¹¹ Te ni ka'an: Máa-rí kúu natu'un letra Alfa jín Omega, ja xnáñúú jín já sándi'i-na. Chaa nuu in tutu taká ja kuni-ro núu, te táji-ró ná kí'in nuu nd'usiá tikuní kákandíja káxiukú ini ndáñúu Asia: ñuu Éfeso, ñuu Esmirna, ñuu Pérgamo, ñuu Tiatira, ñuu Sardis, ñuu Filadelfia, jín ñuu Laodicea. Achí.

Ja ní jini Juan nuu-yá

¹² Te ni jíó koto-ri ja kuni-ri ndéja ká'an jín-rí. Te nuu ní jíó káva-ri, te ni jini-ri usiá candelero oro. ¹³ Te sava ma'ñú taká candelero-ún kánde in I'a ja ná kuni koo máa Sé'e chaa. Te ñu'un ní-yá in sa'ma ní jinú onde nuu já'a-yá. Te nú'ni jika-yá jín in sanchii oro. ¹⁴ Te xini-yá jín íxi-yá kánda kuíjin natu'un íxi kuíjin ri, natu'un yu'a volcán, te nduchi-yá natu'un yáá ñu'un, ¹⁵ te ja'a-yá natu'un latón fino, ja ní nandu'a ini jinú súan kuni koo. Te ní'in ká'an-ya natu'un nuu kuá'a ndúcha. ¹⁶ Te ini ndavá'a-ya tin-ya usiá tiñuú xini. Te ini yu'u-yá kenda in machete xa'an já úu yu'u. Te nuu-yá káa natu'un ndikandii hora nándii ndáxin xa'an. ¹⁷ Te nuu ní jini-ri nuu-yá, te ni ndua-ri nuu já'a-yá natu'un ni ji-ri. Te ni chaa-ya ndavá'a-ya sikí-rí. Te ni ka'an-ya jín-rí: Ma yú'ú-ro. Máa-rí kúu ja xnáñúú jín já sándi'i-na. ¹⁸ Te I'a chakú kúu-ri. A ni ji-ri núu, ko vina chi kuchaku-ri ní káni ní kúia. Amén. Te tin-ri ndakáa nuu ká'in ndiyi, jín kué'e já'ni yóo. ¹⁹ Chaa nuu tutu taká ja ní jini-ro, jín

táká ja ío, jíin táká ja koo nú ná já'a ya'á. ²⁰ Ya'á kuu tu'un sa'í ndí'usiá tiñúú xíní já ní jini-ro tñin ndavá'a-ri, jíin ndí'usiá candelero oro. Usiá tiñúú xíní-ún kákuu ndajá'a núu ndí'usiá tiku'ni. Te usiá candelero ja ní jini-ro-ún kákuu ndí'usiá tiku'ni.

2

Tu'un nuu tiku'ni ñuu Éfeso

¹ Chaa-ró tutú nuu ndajá'a tiku'ni ñuu Éfeso: Súan ká'an máa I'a tñin usiá tiñúú xíní jíin ndavá'a-ya, te jika kuu-ya má'ñú usiá candelero oro: ² A jini-ri tiñu sá'a-ró, ja ní'in sátiñu-ró jíin já ní'in kándii-ro, jíin já tú kúsi iní-ro kivi nduu-ro jíin cháa ñáá. Te ni jito ncha-ro cháa káka'an ja apóstol kákuu-de. Te ni kajini-ro já máni káxndá'ú ñá'an-de. ³ Te suni jini-ri ja kándii ni'in-ró vasa ni ndo'o-ró, te tú ní kuítá-ro já ní sátiñu-ró já'a-rí. ⁴ Ko ná kíñi'in-ri ñin siki-ro, chi ni xnúu-ró kú'a ja maní-ro jíin-ri xnáñúú núu. ⁵ Núsáá te ná núku'un ini-ro ndé onde ni jungava-ró. Ná nakani ini-ro, te ná sá'a-ró ná ni sá'a-ró xnáñúú. Chi nú túu, te chaá yachi-ri nuu-ro, te kuanchaa-ri candelero máa-ró nuu kándii, te nú tú nakani ini-ro. ⁶ Ko ío ñin ja ní kee va'a, chi kití ini-ro jito-ró tiñu kásá'a chaá nicolaítas. Te suni máa-rí kití ini-ri jito-ri tiñu-ún. ⁷ Chaá ío so'o, ná kúni so'o-de tu'un ká'an Espiritu nuu tiku'ni kákandija. Chaá kundéé, kua'a-ri nde'e yunu chakú kee-dé. Te yunu-ún kándii nuu jardín Dios.

Tu'un nuu tiku'ni ñuu Esmirna

⁸ Te suni chaa-ró tutú nuu ndajá'a tiku'ni ñuu Esmirna: Súan ká'an máa I'a xnáñúú jíin sándi'i-na, I'a ni ji'i te ni nachaku-ya. ⁹ A jini-ri tiñu sá'a-ró jíin túndó'o tá'an-ro. Te ndá'ú tá'an-ro, ko kúká-ró. Te ío sava chaá káka'an-de ja judío kákuu-de. Ko nasuú kákuu-de. Chi onde ve'e sinagoga Satanás vai koyo-de. Te káka'an ndiva'a-de jíin-ró. ¹⁰ Ma yú'ú-ro já á yani ndo'o-ró, chi kui'na, taan yakú róo vekaa, náva'a koto nchaá róo. Te ta'an-ro túndó'o uxí kivi. Ko ná skíkuu va'a-ró vasa ná kúu-ro. Nú súan te kua'a-ri premio chakú nuu-ro. ¹¹ Chaá ío so'o, ná kúni so'o-de tu'un ká'an Espiritu jíin tiku'ni kákandija. Chaá kundéé, ma tá'an-de túndó'o ja kúu-de vuelta uu.

Tu'un nuu tiku'ni ñuu Pérgamo

¹² Te suni chaa-ró tutú nuu ndajá'a tiku'ni ñuu Pérgamo: Súan ká'an máa I'a tñin machete xaan uu yu'u. ¹³ A jini-ri tiñu sá'a-ró, chi ncháa-ro núu kánchaá mesa Satanás. Te suni jini-ri ja kándija ni'in-ró rúu, te tú ní ské'ichi-ro tú'un kándija-ró siki-rí vasa kivi-ún ni ji'i testigo va'a-ri Antipas ma'ñú-ró jíná'an-ró núu ncháa Satanás. ¹⁴ Ná kíñi'in-ri yaku tu'un siki-ro. Chi jíin-ró jián káxiukú sáva ñayivi káchiñú'ún sá'an Balaam. Chi chaá-ún, ni stá'an-de sa'an-ún nuu Balac. Te ni jungoyo se'e Israel kuachi, chi ni kayee-í ndeyu ní soko núu ndosó, te ni kasáténé-i, ni sá'a-de. ¹⁵ Suni súan káxiukú sáva ñayivi káchiñú'ún sá'an chaá Nicolaítas jíin-ró, te kití ini-ri jito-ri sa'an-ún. ¹⁶ Nakani ini núsáá, chi nú túu, te chaá yachi-ri nuu-ro, te kuatá'an-ri jíin-i jíin machete ja kenda yu'u-rí. ¹⁷ Chaá ío so'o, ná kúni so'o-de tu'un ká'an Espiritu jíin tiku'ni kákandija. Chaá kundéé, nuu-dé kua'a-ri staa ándivi já yisa'í. Te suni kua'a-ri ñin yuu kuijín lúli núu-dé. Te nuu yúu-ún koso ñin sí'ví jáá já tú ni ñin-i kuni, chi máa cháa ni'in-ún.

Tu'un nuu tiku'ni ñuu Tiatira

18 Te suni chaa-ró tutú nuu ndájá'a tiku'ni nuu Tiatira: Súan ká'an máá Sé'e Dios, I'a ñáva'a nduchi nátu'un yáá ñú'un, jín ja'a nátu'un latón fino. 19 A jiní-ri tiñu sá'a-ró, ja kúndá'ú iní-ro tá'an-ró, jín ja kándíja va'a-ró, jín ja játíñu-ró, jín ja kándíj iní-ro. Te suni jiní-ri ja ví'i-gá sátiñu-ró vína vásá xnáñúú. 20 Ko ná kíñi'in-ri yakú tu'un siki-ro. Chi tú skúnu-ró ñá'an nání Jezabel. Te áchí-ña ja ñá'an jáni tu'un Dios kúu-ña. Te stá'an-ña tú'un, te xndá'ú-ña ñáyivi kájatíñu nuu-ri, ja ná kóo tñi iní-i jín ja ná kée-í ndeyu sokó núu ndosó. 21 Te ni ja'a-ri tiempo nuu-ña ja ná nákaní iní-ña ja jíka téné-ña. Ko tú kuní-ña nákaní iní-ña. 22 Vina te ndo'o-ña ñin kue'e sá'a-ri. Te taká ñáyivi kásáténé jín-ña, suni kua'a-ri tundó'o xaan núu-í, te nú tú nakani iní-i tiñu kásá'a-i. 23 Te ka'ni-ri se'e-ña ná kúu-i. Te kuní taká tiku'ni ja máá-ri kúu I'a nándúkú ví iní ja jiní tuní jín iní añú. Te kua'a-ri ya'u nuu ñin ñin-ró ndasa tiñu kásá'a-ró. 24 Ko nuu sáva-ga-ro ja káxiukú-ró iní nuu Tiatira, ja tú kákandíja-ró sá'an jian, jín ja tú ní kájiní-ro tú'un yíí Satanás, chi súan káskúnání sáva-i sa'an-ún, nuu máá-ró ká'an-ri ja má cháa-ri inga carga siki-ro. 25 Ko ja á káñin-ró, kutñin iní-ro ondé kiví cháa-ri. 26 Te cháa kundéé cháa jándatu taká tiñu tá'ú-ri onde sandí'i-na, kua'a-ri fuerza nuu-dé ja tñin-de so'o taká nación. 27 Te suni nátu'un ni ni'ín máá-ri fuerza nuu Táa-ri, súan tá'ú cháa-ún tiñu nuu-í jín bastón kaa, te ka'nu-de-i nátu'un nuu tá'ú kísi. 28 Te kua'a-ri tiñuú xíní jáñá'an nuu-dé. 29 Chaa ío so'o; ná kúni so'o-de tu'un ká'an máá Espíritu nuu tiku'ni kákandíja.

3

Tu'un nuu tiku'ni nuu Sardis

1 Te suni chaa-ró tutú nuu ndájá'a tiku'ni iní nuu Sardis: Súan ká'an máá I'a ja ñáva'a usia Espíritu Dios, jín usia tiñuú xíní: Máá-ri jiní-ri tiñu sá'a-ró, ja káka'an-i ja chakú-ro, ko a ni ji'i-ro. 2 Ná náta'u núu-ro. Te nakani iní-ro yakú-ga ja ndúkú kúu. Chi ni jiní-ri ja tiñu sá'a-ró tú ío va'a va'a nuu Dios. 3 Núsáa te ná núku'un iní-ro naún ní ni'ín-ro jín ja ní jini so'o-ró. Kuandatu, te nakani iní-ro. Chi nú tú kundito-ró, te cháa-ri nátu'un ñaku'iná. Te ma kuní-ro na hora cháa-ri nuu-ro. 4 Ko ío yakú-ni ñáyivi jín-ró iní nuu Sardis, ja tú ní kásáchá'an-i sa'ma káñu'un-i. Te máá-i, ku'un-i sa'ma kuíjín te kaka-i jín-ri. Chi ñáyivi vá'a kákuu-i. 5 Chaa kundéé, súan-ni ku'un-de sa'ma kuíjín chú'un-ri-de. Te ma ndá'va-ri sí'v'i-de nuu libro chakú. Te kani ndaa-ri tu'un-de nuu Táa-ri, jín núu taká ndajá'a-yá. 6 Chaa ío so'o, ná kuní so'o-de tu'un ká'an máá Espíritu nuu tiku'ni kákandíja.

Tu'un nuu tiku'ni nuu Filadelfia

7 Te suni chaa-ró tutú nuu ndájá'a tiku'ni iní nuu Filadelfia: Máá I'a ndoo, I'a ndaa, I'a tñin ndakáa David, I'a júña te tú ni ñin kúu nakasu, I'a jasú te tú ni ñin kúu nakuña, súan ká'an máá-yá: 8 Jiní-ri tiñu sá'a-ró. Vina te nuu-ro ní juña-ri ñin yuxé'é, te ma kúu kasu ni ñin ñáyivi, chi vasa ñin tí'li-ni fuerza ñáva'a-ró, ko ni jandatu-ro tú'un-ri, te tú ní ské'ichi-ro rúu. 9 Te ñáyivi káxiukú iní ve'e sinagoga Satanás, ja káka'an-i ja ñáyivi judío kákuu-i, ko káxndá'ú-i chi nasuú kákuu-i, vina te chakoyo-i te jukuiñi jít-i nuu já'a-ro sá'a-ri. Yúan-na te kuní-i ndasa kúndá'ú iní-ri róo. 10 A ni jandatu-ro tú'un ni ka'an-ri ja ná kundíj iní-ro. Ja yúan náma-ri róo nuu tundó'o kii ní ñáyivi, ja kóto ncháa-ri ñáyivi káxiukú iní ñuyívi. 11 A yani cháa-ri. Núsáa te kutñin ja á tñin-ró, náva'a tú ni ñin ñáyivi kuáncháa premio-ro núu-ro. 12 Chaa kundéé, ná sá'a-ri-de nátu'un

ɨn pilar inɨ ve'e ij Dios máá-rí. Te ma kenda kuti-dé yata vé'e. Te chísó-rí sí'ví Dios máá-rí nuu-dé, jíin sí'ví jáá máá-rí, jíin sí'ví ñúu Dios máá-rí ja kúu ñuu Jerusalén jáá já kúun kii ichi ándí'ví ondé nuu Dios máá-rí. ¹³ Chaa ío so'o ná kúni so'o-de tu'un ká'an máá Espíritu jíin tíku'nɨ kákandíja.

Tu'un nuu tíku'nɨ ñuu Laodicea

¹⁴ Te suni chaa-ró tutú nuu ndájá'a tíku'nɨ inɨ ñuu Laodicea: Súan ká'an máá I'a kúu Amén, I'a kúu testigo skíkuu ndaa, I'a xnáñúú-gá vásá taká ndatíñu ja ní sá'a Dios. ¹⁵ A jiní-rɨ tiñu sá'a-ró, ja ná tú vijin-ró ni tú ní'ní-ró. Va'a-ga ní ío vijin-ró xí ní ío ní'ní-ró núú. ¹⁶ Ko vixin-ni-ró, tú vijin-ró ni tú ní'ní-ró. Ja yúan nátava-rí róo inɨ yu'u-rí. ¹⁷ Chɨ áchí-ro: Chaa kúká kúu-rɨ, te ja bueno nɨ ndukúká-rí, tú naún nándi'i-rɨ, áchí-ro. Te tú jiní-ro já cháa kákini, chaa ñáá, chaa ndá'ú, chaa kuáá, chaa víchí líi kúu-ró. ¹⁸ Núsáá te ká'an nɨ'in-rɨ jíin-ró: Nuu-rí ná kuáan-ró oro nɨ nandu'a nɨ sá'a ñu'un, náva'a ndukúká ndíja-ró. Te ku'un-ró sá'ma kuójín, náva'a tuká kuka nuu-ro já víchí líi-ro. Te chu'un-ró taná nduchi-ro náva'a kuu nde'é-ró. ¹⁹ Máá-rí ká'an xaan-rí te xndó'o-rɨ taká ñayivɨ já kúndá'ú inɨ-rɨ. Núsáá te kuítú iní-ro te nakani inɨ-ro. ²⁰ Kuni so'o-ró, chɨ kándij-rɨ yuxé'é te ká'an-rɨ. Te nú ndé ɨn ñayivɨ kúni so'o tu'un ká'an-rɨ, te kuña-i yuxé'é, yúan-na te kɨvɨ-rɨ ve'e-i, te kuxíni-rɨ jíin-i, te máá-i jíin-rí. ²¹ Chaa kundéé, kua'a-rɨ tu'un ja kúnchaa-de jíin-rí mesa nuu tá'ú-rí tiñu, nátu'un nɨ kundéé máá-rí, te nɨ nungoo-rɨ jíin Táa-rɨ mesa nuu tá'ú-yá tiñu. ²² Chaa ío so'o, ná kúni so'o-de tu'un ká'an máá Espíritu jíin tíku'nɨ kákandíja. Achí-ya.

4

Ja kánakuatá'ú-i nuu I'a kánchaa mesa

¹ Yuán-na, te nɨ nde'é-rí, te ichi ándí'ví ní jiní-rɨ núña ɨn yuxé'é. Te tu'un nɨ ka'an núú jíin-rí, nátu'un ɨn corneta, nɨ ka'an tuku: Ichi yá'a kaa-ró, te stá'an-rɨ nuu-ro taká tiñu koo kúkuéé-ga, áchí. ² Te máá Espíritu, nɨ jaka-ya rúu. Yúan te nɨ jiní-rɨ ɨn mesa, kándij andí'ví, te nuu mesa-ún kánchaa ɨn I'a. ³ Te I'a kánchaa-ún, káa-ya nátu'un kuni koo ɨn yuu kuí ndí'í jíin yúu kua'á. Te ɨn tikoye'ndé jíkó ndúu xiin mesa-ún, kuni koo ná luu káa yuu kuí kuáán. ⁴ Te xiin mesa-ún ío oko kuun mesa. Te nɨ jiní-rɨ nuu oko kuun cháa ñá'nu káxiukú núu mesa-ún, káñu'un-de sa'ma kuójín. Te xinɨ-dé suni káñu'un corona oro. ⁵ Te onde nuu mesa-ún ndeyú. Te ká'an taja. Te ní'in. Te nuu mesa-ún kayú usia linterna ñu'un, ja kákuu ndí'usiá Espíritu Dios. ⁶ Te nuu mesa-ún ío ɨn nátu'un mar nátu'un vidrio ja ndíi ní'ni. Te ma'ñú mesa jíin xín mesa ío kuun kítɨ. Te ío kua'a ndúchi-tí ichi núu-tí jíin ichi yatá-tí. ⁷ Te kítɨ ɨn jító-tɨ nátu'un ɨn ndika'a, te kítɨ úu, nátu'un ɨn chelu. Te kítɨ uní, ñáa-tɨ núu cháa, te kítɨ kúun, nátu'un ɨn yachókó ndéché. ⁸ Te ndikúun kítɨ-ún, ío iñu ndijin-tí, ná ɨn ná ɨn-tɨ. Te ichi iní-tɨ jíin níí xín-tí ío kua'a ndúchi-tí. Te ndúú ñúú tú kájukuiñi-tɨ jíta-tɨ yáa yá'a: I'a ij, I'a ij, I'a ij, kúu máá Tatá Dios, I'a kúñá'nu xaan, I'a nɨ jo, I'a ío, I'a kii, áchí-tɨ. ⁹ Te hora ja kánakana jaa kítɨ-ún, káka'an-tɨ tú'un jíin'ún, kánakuatá'ú-tí nuu I'a kánchaa mesa, I'a chakú níí káni níí kuiá, ¹⁰ te máá hora yúan kájukuiñi jítɨ okó kuun cháa ñá'nu-ún nuu I'a kánchaa mesa. Te káchiñú'ún-de-ya já chakú-ya níí káni níí kuiá. Te káchúkú-de corona-de nuu mesa te káka'an-de: ¹¹ Tatá Dios máá-ná. Xáán va'a I'a kúu-ní ja nákana jaa-i níí, ja ká'an-i tu'un jíin'ún jíin-ní, jíin já ndiso-ní taká fuerza. Chɨ máá-ní, nɨ sá'a-ní taká ndatíñu. Ja kúu inɨ máá-ní nɨ sá'a-ní, te nɨ kuva'a, áchí-de.

5

Tu'un tutu t̄in Lélú Dios

¹ Te n̄i jini-ri ja I'a kánchaa mesa-ún, t̄in-ya ñin tutu in̄i ndavá'a-ya. Te tutu-ún, yóso tú'un ichi núu jíin íchi yatá. Te ndasú jíin usiá sello. ² Te n̄i jini-ri ñin ndajá'a ní'in ja ká'an jaa-ya ñin tu'un: Ndeja vá'a kuu kuña tutu yá'a, te xndóna sello, áchí-ya. ³ Te ni ñin ja ío andíví, ni in̄i ñuyívi, ni ichi chí ñu'un, tú ní kúu kuña tutu-ún, ni tú kúu nde'é núu. ⁴ Te xaan ni nde'e-ri, chí tú ní kenda ni ñin ja vá'a ja kuña tutu-ún, ni ja ká'u, ni ja nde'é núu. ⁵ Te ñin chaa ñá'nu-ún, ni ka'an-de jíin-rí: Ma nde'e-ro. Yá'a nde'é-ró, máa ndíka'a tata Judá, tata David, a n̄i kundéé-yá, te ja yúan kúu kuña-ya tutu-ún, te xndóna-ya usiá sello-ún. ⁶ Te sava ma'ñú mesa jíin ndíkúun kítí-ún ni jini-ri ja kándii ñin lélú má'ñú cháa ñá'nu. Te jíto-ti nátu'un ja á n̄i kaja'ni-í-ti. Te ío usiá ndiki-tí jíin usiá nduchi-tí. Ya'á kákuu ndí'usiá Espiritu Dios ja ní táji-yá kaja'an ní ñuyívi. ⁷ Te n̄i jaa-ya. Te n̄i ki'in-ya tutu-ún in̄i ndavá'a I'a kánchaa mesa. ⁸ Te ja ní ki'in-ya tutu-ún, te ndíkúun kítí jíin ndí'okó kuun cháa ñá'nu, n̄i kajukuiñi jíti-de nuu máa Lélú. Te taká-de t̄in-de ñin yaa nání arpa, jíin ñin ko'o kúu ja ñú'un susia kutú, yúan kákuu tu'un kájikān ta'u ñayívi ndóo. ⁹ Te n̄i kajita-de ñin yaa jáa: Xáan va'a I'a kúu-ní. Te kuu ki'in-ní tutu-ún te xndóna-ní sello, chí n̄i kaja'ni-í ní, te jíin niñí-ní n̄i nakuaan-ní ñayívi taká tata, taká yu'u, taká ñuu, taká nación, ja ná nó'on-i nuu Dios. ¹⁰ Te n̄i nduu-i rey jíin sutú nuu Dios, n̄i sá'a-ní, te tá'u-i tiñu in̄i ñuyívi, áchí-de kájita-de. ¹¹ Te máa-rí Juan, n̄i nde'é-rí, te n̄i jini so'o-ri káka'an kua'a ndajá'a-yá, ká'jin xiin mesa jíin kítí-ún, jíin cháa ñá'nu. Te n̄i ka'io kua'a xa'an-yá, nátu'un millón ja millón. ¹² Te n̄i kaka'an jaa-ya: Xáan va'a I'a kúu Lélú ja ní kaja'ni-í. Ja yúan ná kúndiso tíñu-ya, jíin tú'un kúká, jíin tú'un ndíchí, jíin tú'un ndíso fuerza, te taká ñayívi, ka'an jíñú'ún-i jíin-yá, te nakana jaa-i-ya, náva'a súan nduñá'nu-ya, áchí ndajá'a-yá. ¹³ Te n̄i jini so'o-ri ja ndívii ja ío in̄i andíví, jíin in̄i ñuyívi, jíin chí ñuyívi, jíin in̄i mar, taká yúan n̄i kaka'an: Tu'un nduñá'nu jíin tú'un ndíso fuerza ná kóo nuu I'a kánchaa mesa, te ná nakana jaa-yó-yá te ka'an jíñú'ún-yó jíin-yá ní káni ní kuiá, áchí. ¹⁴ Te n̄i kaka'an ndíkúun kítí-ún: Súan ná kóo, áchí-ti. Te ndí'okó kuun cháa ñá'nu-ún, n̄i kajukuiñi jíti-de nuu I'a chakú ní káni ní kuiá, te n̄i kachiñú'ún-de-ya.

6

Ndi'usiq sello

¹ Te n̄i jini-ri Lélú ja ní xndóna-ya ñin tá'an usiá sello-ún. Yúan-na te n̄i jini so'o-ri ká'an ñin ja kúun kítí chakú-ún, nátu'un ñin taja: Ña'an te kuni-ro, áchí-ti. ² Te n̄i nde'é-rí. Te n̄i jini-ri ñin caballo kujín. Te chaa yóso-tí-ún, n̄i t̄in-de ñin ndua. Te n̄i ni'in-dé ñin corona xini-dé. Te ja á n̄i kundéé-de sava te n̄i kenda-de náva'a kundéé-ga-de. ³ Te n̄i xndóna-ya sello uu-ún. Yúan-na te n̄i jini so'o-ri ká'an kítí uu: Ña'an te kuni-ro, áchí-ti. ⁴ Te n̄i kenda tuku ñin caballo kuá'á. Te chaa yóso-tí-ún, ndíso tíñu-de ja kuánchaa-de paz nuu ñuyívi, náva'a ka'ni tá'an ñayívi jíná'an-i. Te suni n̄i ni'in-dé ñin machete káni. ⁵ Te nuu ní xndóna-ya sello un̄i, te n̄i jini so'o-ri ká'an kítí un̄i: Ña'an te kuni-ro, áchí-ti. Te n̄i nde'é-rí. Te n̄i jini-ri ñin caballo túún. Te chaa yóso-tí-ún, t̄in-de ñin balanza. ⁶ Te n̄i jini so'o-ri ñin tu'un ma'ñú ndíkúun kítí-ún, ká'an: ñin kilo trigo ja ñin peso, te un̄i kilo cebada ja ñin peso, ko ma stíví-ró aceite jíin vino, áchí. ⁷ Te n̄i xndóna-ya sello kuun. Te n̄i jini so'o-ri ká'an kítí kúun: Ña'an, te

kun̄i-ro, áchí-t̄i. ⁸ Te n̄i nde'é-rí. Te n̄i jini-r̄i ñn caballo kuáán. Te ja yóso-t̄i-ún, nání Muerte, te infierno ndikín yata-ún, te ndíso tíñu ja ndóna siki ñn cuarta parte ñuyívi, te kuu-i sá'a jíin machete, jíin tamá, jíin kué'e, jíin k̄iti xáan já ío in̄i ñuyívi. ⁹ Te n̄i xndóna-ya sello u'un. Te chíi altar n̄i jini-r̄i taká añú n̄i kaji'i siki tú'un Dios jíin siki tú'un n̄i kajani ndaa-i. ¹⁰ Te n̄i kakana jaa-i: Táta, I'a ñá'nu, I'a ndaa, I'a ndoo kúu-ní. Nasaa-ga kivi te sánda-ní tíñu ñayivi káxiukú in̄i ñuyívi, te nani'in tá'an-ní jíin-i siki ñíñi-ná ja ní kaja'ni-í náá, áchí-i. ¹¹ Yuán-na te n̄i ja'a-ya sá'ma kuíjín núu-í ná kú'un-i. Te n̄i ka'an-ya jíin-i ja ná ndétatú núu-ga-i onde ná jínu taká tá'an-i jíin ñaní-i, chí suni kuu yúan nátu'un n̄i kaji'i máa-i. ¹² Te n̄i xndóna-ya sello iñu. Te n̄i jini-r̄i ñn ñutáan xaan. Te ndikandii ní kutúún nátu'un sa'ma túún, te yoo n̄i nduu nátu'un ñíñi. ¹³ Te tíñuú xíní ándívi, n̄i jungoyo-t̄i núu ñú'un, nátu'un júngoyo nde'e yúnu mékexe sá'a tach̄i xáan. ¹⁴ Te andívi n̄i kuxio kua'an, nátu'un nátuu-yó tutú. Te ndivii yúku jíin isla n̄i kuxio nuu ká'iin. ¹⁵ Te taká rey ñuyívi, jíin cháa kakuñá'nu, jíin cháa kúka, jíin cháa capitán, jíin cháa ñi'in, jíin ndívii mozo, jíin ndívii ñayivi kájika kuu ndicha-na, n̄i kachisa'í-i máa-i in̄i yaú kava jíin má'ñú káva já ío yuku. ¹⁶ Te n̄i kaka'an-i jíin yúku jíin káva-ún: Jungava siki-rí jíná'an-r̄i, te ná jákusa'í-r̄i nuu I'a kánchaa mesa, chí máa Lélú kití in̄i-ya núu-rí. ¹⁷ Chí a n̄i jaa kivi já kití in̄i-ya núu-yo. Te ndé cháa kanda-ga kundii. Achí-i.

7

¹ Yuán-na te máa-rí, Juan, n̄i jini-r̄i kuun ndajá'a-ya ká'iin ndíkúun lado ñuyívi, te kajasu-ya núu kée ndíkúun tachí nuu ñú'un, náva'a tuká kee tach̄i núu ñú'un, ni nuu mar, ni nuu ñn yunu. ² Te n̄i jini-r̄i inga ndajá'a-ya n̄i kaa-ya vái-ya íchi núu kána ndikandii. Te t̄in-ya sello Dios, I'a chakú. Te n̄i kana jaa-ya xini ndíkúun ndajá'a já kándiso tíñu ja stívi-ya ñuyívi jíin mar. ³ Te n̄i ka'an-ga-ya: Ma stívi-ró ñuyívi, ni mar, ni taká yunu, onde ná cháa-yó tuni chaan taká mozo Dios máa-yó, áchí-ya. ⁴ Te n̄i jini tu'un-r̄i ja ío ciento uu xiko kuun mil ñayivi kánchaa tuni. Te ja ká'io tuni-ún kákuu tata taká se'e Israel. ⁵ Te ux̄i uu mil tata Judá, jíin ux̄i uu mil tata Rubén, jíin ux̄i uu mil tata Gad kánchaa tuni. ⁶ Te ux̄i uu mil tata Aser, jíin ux̄i uu mil tata Neftalí, jíin ux̄i uu mil tata Manasés kánchaa tuni. ⁷ Te ux̄i uu mil tata Simeón, jíin ux̄i uu mil tata Leví, jíin ux̄i uu mil tata Isacar kánchaa tuni. ⁸ Te ux̄i uu mil tata Zabulón, jíin ux̄i uu mil tata José, jíin ux̄i uu mil tata Benjamín kánchaa tuni. ⁹ Yuán-na te n̄i nde'é-rí. Te n̄i jini-r̄i kua'a xáan ñayivi, ja ní ñn cháa, ma kúu ka'u-de. Taká nación, jíin taká tata, jíin taká ñuu, jíin taká yu'u, ká'iin-i nuu mesa jíin núu máa Lélú. Te káñu'un-i sa'ma kuíjín, te kát̄in-i yuku ñuu. ¹⁰ Te n̄i kakana jaa-i: Dios máa-yó, ja kánchaa-ya mesa máa-yá, jíin máa Lélú, kúu I'a náma yóo. ¹¹ Te taká ndajá'a ká'iin xiin mesa jíin xiin cháa ñá'nu-ún, jíin xiin ndíkúun k̄iti, n̄i kajukuiñi jítí-ya nuu mesa, te n̄i kachiñú'ún-ya Dios. ¹² Te n̄i kaka'an: Amén. Ná nákana jaa-yó Dios máa-yó. Ná kúta'u-yo núu-yá. Ná ká'an jíñú'ún-yó jíin-yá. Xáan ndíchi-yá. Te ndíso-ya taká tíñu jíin taká fuerza. Súan ná ndúñá'nu-ya ñí kani ñí kuiá. Amén. Achí. ¹³ Te ñn cháa ñá'nu-ún n̄i ka'an-de jíin-rí: Ndé ñayivi kákuu ja káñu'un sa'ma kuíjín yá'a, te ndéchi vái koyo-i, áchí-de. ¹⁴ Te n̄i ka'an-r̄i jíin-de: Máa-ní jiní, táta, áchí-r̄i. Te n̄i ka'an-de jíin-rí: Ya'á kákuu ñayivi ní kenda koyo nuu túndó'o xaan. Te n̄i kanakacha-i sa'ma-í, te n̄i kanasákiyi-i jíin ñíñi Lélú. ¹⁵ Ja yúan ká'iin-i nuu mesa nuu tá'ú Dios tíñu. Te kájatíñu-i nuu-yá ndúú ñúú-ni in̄i ve'e ii-ya. Te I'a kánchaa mesa, koto va'a-ya-í, chí tu'ma-i-ya. ¹⁶ Te tuká kuu-i soko, ni tuká kuch̄i-i nducha,

te tuká ndo'o-i ja ní'ní sá'a ndikandii, ¹⁷ chí Lélú já kánchaa ma'ñú mesa, kundito-ya-í. Te kuxnúú-ya nuu-í ki'in-ya jín-i nuu kána nducha chakú. Te Dios nakua'a-ya ndúcha núu-í jíná'an-í. Achí-de.

8

Ndi'usiq corneta

¹ Te Lélú, ni xndón-da-ya sello usia. Yúan-na te ni kuná'in-ni ini andívi nátu'un sava hora. ² Te ni jini-ri ndí'usía ndajá'a já ká'in-ya núu Dios. Te ni kani'in-ya usia corneta. ³ Te ni chaa inga ndajá'a kándá'á-ya in ko'o kúu oro. Te ni jukuiñi-ya núu altar. Te ni ni'in-ya kua'a súsia kutú náva'a sáká núu-ya jín tú'un kájikán ta'u ñáyivi ndoo nuu altar oro ja kándii nuu mesa-ya. ⁴ Te ñu'ma susia kutú-ún jín tú'un kájikán ta'u ñáyivi ndoo, ni kenda ini nda'a ndájá'a-ya-ún, te ni kaa kua'an onde nuu Dios. ⁵ Yúan-na te ni ki'in ndajá'a-ya-ún ko'o kúu. Te ni skútú-ya ñu'un altar. Te ni jacha-ya sikí ñúyivi. Te ni ka'an taja. Te ni ni'in. Te ni ndeyu. Te ni taan. ⁶ Te ndí'usía ndajá'a já ní kani'in-ya usia corneta, ni kasátu'a-ya máa-ya ja xndé'e-ya. ⁷ Te ndajá'a in, ni xndé'e-ya corneta-ya. Te ñíñi jín ñú'un ja ní saka nuu jín niñi, ni kuun sikí ñúyivi. Te ni kayu in tercera parte ñuyivi jín yúnu, te ndivii ichá kuí ní kayu. ⁸ Te ndajá'a úu, ni xndé'e-ya corneta-ya. Te in nátu'un yuku ká'nu ja kayú ni jungava kua'an nuu mar. Te in tercera parte mar ni nduu niñi. ⁹ Te ni kaji'i sava kiti ká'in chí nducha-ún ja káichaku-ti núu, te suni in tercera parte barco ni naa. ¹⁰ Te ndajá'a uní, ni xndé'e-ya corneta-ya. Te ichi andívi ní jungava in tiñúú xíní ká'nu. Te kayú nátu'un in ñu'un yiti. Te ni jungava sikí in tercera parte yucha, jín sikí sókó ndúcha. ¹¹ Te tiñúú xíní-ún, nání-ti ja uá. Te in tercera parte nducha ní nduu ua. Te ni kaji'i kua'a ñáyivi já sikí ndúcha-ún, chi ni nduu ua-cha. ¹² Te ndajá'a kúun, ni xndé'e-ya corneta-ya. Te in tercera parte ndikandii jín yoo, jín tiñúú xíní, ni nda'va. Te ni kutúun sava-ún jíná'an. Te tuká ní túun sava ndúú jín sava ñúú.

Sikí uní tundó'o

¹³ Te ni nde'é-ri. Te ni jini so'o-ri ká'an jaa in ndajá'a ndéché-ya ini sava andívi: Naka ndá'ú kuu ñáyivi káxiukú ini ñuyivi, chí a yani koo yaku-ga corneta ja xndé'e uní-ga ndajá'a-ya, achí-ya.

9

¹ Te ndajá'a ú'un, ni xndé'e-ya corneta-ya. Te ni jini-ri in tiñúú xíní já ní jungava ichi andívi ondé sikí ñúyivi. Te ni ni'in-ya ndakaa tunchi kúnú xaan. ² Te ni juña-ya tunchi. Te ni kaa ñu'ma tunchi-ún nátu'un ñu'ma in jinú ká'nu. Te ni kuñaa núu ndikandii ní sá'a ñu'ma tunchi-ún. ³ Te chí ñu'ma-ún ni kenda koyo ndikuá'yú ní jicha-ti ini ñuyivi. Te ni kani'in-ti fuerza, nátu'un kúrsiuku ñuyivi. ⁴ Te ni ta'u tiñu nuu-ti ja má stívi-ti icha nuu ñú'un, ni yuku kuí, ni in yunu, chí máni ñáyivi já tú ncháa tuni Dios chaan-í. ⁵ Te ni ni'in-ti tu'un ja má ká'ni-ti, chí ná xndó'o-ti-í u'un yoo. Te ni kando'o-i nátu'un sá'a in kúrsiuku ní ni stují-ti yoo. ⁶ Te kivi-ún, ndúkú táká ñáyivi modo kuu-i, ko ma ní'in-í. Te vasa kákuni-i kuu-i, ko ma kúu kuu-i. ⁷ Te ndikuá'yú-ún kuní koo-ti nátu'un caballo ja ká'io tu'a kuatá'an. Te xini-ti ñú'un nátu'un corona oro, te ñaa-ti núu cháa. ⁸ Te ío xini-ti nátu'un xini xíní ñásí'í. Te ío nu'un-ti nátu'un nu'un ndika'a. ⁹ Te kaa kúu soo-ti nátu'un ñú'un chaa kajatá'an. Te ní'in ndijin-ti, nátu'un kani'in carreta jín caballo nuu kájinu kua'a-ti ja kikuatá'an-ti. ¹⁰ Te ío su'ma-ti ja ná

kuní koo su'ma kúrsiuku. Te nuu sú'ma-tí ío ñn iñu kuáñú. Te kándiso tíñu-tí já ú'un yoo xndó'o-tí taká ñayivi. ¹¹ Te iní tunchi-ún ío ñn ndajá'a kúu rey já tá'ú tíñu nuu-tí. Te ndajá'a-ún nuu yú'u hebreo nání Abadón, te nuu griego nání Apolión. ¹² Te tundó'o ñn-ún, nī ja'a kua'an. Ko chaa ná'ín úu-ga tundó'o. ¹³ Te ndajá'a iñú, nī xndé'e-ya corneta-ya. Te nī jini so'o-ri ñn tu'un nī kenda onde ndíkúun punta altar oro ja kándij nuu Dios. ¹⁴ Te nī ka'an jíin ndajá'a tñn corneta iñu: Ndají ndíkúun ndajá'a káinu'nī iní yucha ká'nu Eufrates, áchí. ¹⁵ Te nī kandajī ndíkúun ndajá'a. Te ká'io tu'a-ya, chí a nī jaa máa hora jíin kivi jíin yoo jíin kuiá, náva'a ka'ni-yá sava ñayivi. ¹⁶ Te nī jini so'o-ri ja ío uu ciento millón soldado káyoso caballo. ¹⁷ Te súan nī jini-ri caballo nátu'un jíin jáni. Te chaa káyoso-tí-ún, káñu'un-de su'nu nátu'un jito ñu'un, jíin yúu kuaán, jíin azufre. Te xini caballo-ún kándaa nátu'un xini ndíka'a, te yu'u-tí nī kenda koyo ñu'un, jíin ñú'ma, jíin azufre. ¹⁸ Te jíin uní kue'e yá'a nī kaji'i ñn tercera parte ñayivi. Súan nī sá'a ñu'un, jíin ñú'ma, jíin azufre, ja ní kenda yu'u-tí. ¹⁹ Te fuerza caballo-ún kánde iní yu'u-tí, jíin núu sú'ma-tí. Te su'ma-tí-ún kándaa nátu'un koo, te ká'io xini, te jíin yúan stuji-tí-i. ²⁰ Ko sava-ga ñayivi já tú ní kaji'i jíin kue'e yá'a, tú ní kánakani iní-i tíñu kásá'a-i, ni tú ní kásá-i ja kachiñú'ún-i tachí káni jíin ndosó oro, plata, kaa, yuu, yunu, vasa tú ndé'é, ni tú jini so'o, ni tú jíka. ²¹ Ni tú ní kánakani iní-i ja kaja'ni-i ndiyi, ni ja kásá'a-i tíñu ñavá'a, ni ja tñn iní-i, ni ja kásakuí'ná-i.

10

Tutu lúli

¹ Te nī jini-ri inga ndajá'a ní'in, nī kuun-ya íchi ándiví, yísúkun-yá viko nu'ún. Te ñn tikoye'ndé káxndée xini-yá. Te nuu-yá kaa nátu'un ndikandii, te si'in-ya nátu'un pilar ñu'un. ² Te núña ñn tutu tñn-ya iní nda'a-yá. Te nī jani-ya já'a vá'a-ya núu mar. Te ja'a vésé-yá nuu ñú'un. ³ Te nī kana jaa-ya nátu'un nuu ndé'e ñn ndíka'a. Te nuu ní kana jaa-ya, te nī kaka'an ndí'usiá taja. ⁴ Te nuu ní kaka'an ndí'usiá taja, te chaa-ri tutu núu, ko ichi ándiví ní jini so'o-ri ñn tu'un nī ka'an jíin-ri: Kasu va'a taká tu'un nī kaka'an ndí'usiá taja-ún, te ma cháa-ró, áchí. ⁵ Te ndajá'a já ní jini-ri kándij nuu mar jíin núu ñú'un, nī ndukani-ya ndavá'a-ya íchi ándiví. ⁶ Te jíin sí'ví I'a chakú ní káni ní kuiá, I'a nī sá'a ándiví jíin taká ja ío iní, jíin ñúyivi jíin taká ja ío iní, jíin mar jíin taká ja ío chíi, jíin sí'ví máa-yá, nī ka'an téyí-yá ja má kúkuéé-ga kivi. ⁷ Ko kivi já ká'an ndajá'a usiá, nú ná xndé'e-ya corneta, yúan-na te skíkuu tu'un sa'í Dios nátu'un nī kastu'ún-yá nuu mozo-ya, chaa nī kajani tu'un-ya. ⁸ Te tu'un nī jini so'o-ri ichi ándiví, nī ka'an tuku jíin-ri: Kuá'an, te ki'in-ró tutu núña iní nda'a ndajá'a-yá ja kándij nuu mar jíin núu ñú'un, áchí. ⁹ Te nī ja'an-ri nuu ndajá'a-yá-ún, te nī ka'an-ri jíin-yá ja ná kuá'a-ya tutu-ún nuu-ri. Te nī ka'an-ya jíin-ri: Ki'in te kee-ro, te ku'ua chíi-ró sá'a, ko yu'u-ro, chí kuvixi nátu'un sá'a nduxi, áchí-ya. ¹⁰ Te nī ki'in-ri tutu iní nda'a ndajá'a-yá. Te nī yee-ri. Te nī kuvixi iní yu'u-ri nátu'un sá'a nduxi, ko nuu ní kókó-ri, te nī ku'ua chíi-ri nī sá'a. ¹¹ Te nī ka'an-ya jíin-ri: Jínu ñú'ún já ingá jínu kani-ró tú'un nuu kuá'a ñúu, jíin núu kuá'a ñayivi, jíin núu kuá'a yú'u, jíin núu kuá'a rey, áchí-ya.

11

Ndi'uu testigo-ya

1 Te ni ni'in-rí ñn nuñíí nátu'un káa ñn vara. Te ni kachi jíin-rí: Ndukuiñi, te chikua'á-ro vé'e ii Dios, jíin altar, jíin táka ja kachiñú'ún-i-ya yúan. 2 Ko skéndo-ro ndú'a yata vé'e ii, ma chíku'a'á-ro. Chí a ni ja'a-ya núu ñáyivi sñn nación, te uu xiko uu yoo kuañú-i siki ñúu ii. 3 Te kua'a-ri tu'un nuu ndí'úu testigo-ri ja káni-de tu'un ja mil uu ciento uní xiko kivi, te ku'un-de sa'ma costal. 4 Chaa yá'a kákuu uu yunu olivo jíin úu candelero ja ká'jin nuu Dios, I'a xíin ñúyivi. 5 Te nú ndé ñn kuní sá'a ndiva'a jíin-de, te kenda ñu'un yu'u-dé, te naa íi ja kájito u'u tá'an jíin-de. Te nú ndé ñn kuní sá'a ndiva'a jíin-de, te níni kúu súan. 6 Chaa yá'a kuu kasu-de andívi náva'a ma kúun-ga sau níi kivi káni-de tu'un. Te suni kándiso tínu-de ja táka nducha nduu ñíni sá'a-de. Te kuu stívi-de ñuyivi jíin táka kue'e, nasaa jínu kákuu ini máa-de. 7 Te onde nú ni jinu ni jani ndaa-de tu'un, yúan-na te nana kiti kánde iní tunchi-ún. Te ndonda-ti siki-dé. Te kuatá'an-ti jíin-de. Te kundée-ti jíin-de te ka'ni-ti-de. 8 Te ndiyi-ún kundaa-i ini nuyá'u ñuu ká'nu-ún, ja skúnání yátá-yó ñúu Sodoma jíin ñúu Egipto, te ñuu-ún, ni j'i Jito'o-yo jiká cruz. 9 Te ñáyivi táka tata, taká ñuu, taká yu'u, taká nación, ndé'é ndí-i ja káva ndiyi-ún uní kivi yósáva. Te ma kuá'a-i tu'un yuji-de. 10 Te ñáyivi kaxiukú ini ñuyivi, kusii ini-i kuní-i-de. Te sá'a-i ñn viko. Te kuá'a-i regalo nuu tá'an-i. Chí uu chaa ni kajani tu'un Dios xaan ní xndó'o-de ñáyivi kaxiukú ini ñuyivi. 11 Te onde nuu ní jinu uní kivi yósáva, te Dios, ni nachu'un táchi-yá-de, te ni nachaku tuku-de. Te ni kandukoo-de. Te ni kayu'ú xaan ñáyivi ní kajini nuu-dé. 12 Yúan-na te ichi ándívi ní kajini so'o-de ñn tu'un jaa ja ní ka'an jíin-de: Kaa kikoyo-ro íchi yá'a, áchi. Te ñáyivi, ja kájito u'u-i-de, ni kajini-i ja ní kakoyo-de kaja'an-de andívi jíin má'ñú vikó. 13 Te máa hora-ún ni taan xaan. Te sava ñuu-ún ni jungoyo. Te jíin ñútáan ni kaj'i usia mil ñáyivi. Te sava-ga-i ni kayu'ú-i. Te ni kanakana jaa-i Dios andívi. 14 Te tundó'o uu, a ni ja'a kua'an. Te a yani kii tundó'o uní.

Corneta sandi'-na

15 Te ndajá'a usiá, ni xndé'e-ya corneta-ya. Te ni io tu'un jaa ini andívi ní kaka'an: Taká ñuu ini ñuyivi, a ni nduu ñuu máa Tatá-yo Dios jíin Cristo-ya, te tá'ú-yá tínu ní káni ní kuiá, áchi. 16 Te ndí'okó kuun chaa ñá'nu ja kaxiukú mesa-de nuu Dios, ni kajukuiñi jíti-de. Te ni kachiñú'ún-de Dios: 17 Táta Dios, I'a tíin taká poder. A ío-ní vina, te ni io-ní sáa, te koo-ní. Te ná kúta'u-ná nuu-ní ja ní kejá'a-ní tá'ú-ní tínu nuu-í jíin fuerza ni'in máa-ní. 18 Ni kandonda vaa taká ñáyivi, kakití ini-i. Ko ni kití ini máa-ní, te ni jaa kivi ja kúndaa tínu taká ndiyi, jíin ja kuá'a-ní ja kúta'u mozo-ní, chaa ni kajani tu'un-ní, jíin núu ñáyivi ndóo, jíin núu ñáyivi káandatú nuu-ní, kúu nuu ñáyivi lúli te kúu nuu ñáyivi ñá'nu, te xnáa-ní ñáyivi kástívi ñúyivi, áchi-de. 19 Yúan-na te ni nuña ve'e ii Dios onde andívi. Te ni jini-ri janu ja ñú'un tutu contrato ini, te ndeyú, te ká'an taja, te táan, te xaan kúun ñíni.

12

Tu'un ña'an jíin kóo

1 Te ichi ándívi ní kenda ñn tuni ñá'nu. ñn ñasí'í ñú'un-ña ndíkandii nátu'un sa'ma, te yúxndíi ja'a-ña siki yóo, te xini-ña ñú'un ñn corona ja uxí uu tíñúu xini. 2 Te ñú'un se'e-ña. Te ni nde'e kó'o-ña ja ja'ncha kaku se'e-ña, jatú-ña ja skáku-ña-í. 3 Te ni kenda inga tuni ichi ándívi. Te ni jini-ri ñn koo kuá'a ká'nu. Te ío usia xini-ti jíin uxí ndiki-ti. Te ndí'usiá xini-ti ñú'un corona. 4 Te

jín sú'ma-tí n̄i stáa-t̄i ñin tercera parte tiñuú xíní ní kajungoyo in̄i ñuyívi. Te koḡ ká'nu-ún, n̄i jukuiñi-t̄i núu ñá'an skáku se'e-ún, náva'a kókó-tí se'e-ña nú ná káku-i. ⁵ Te n̄i skáku-ña ñin se'e yíi ja tá'ú-i tiñu nuu ndívii nación jín bastón kaa. Te se'e yíi-ña-ún n̄i ndaa-i kua'an-i nuu kánchaa Dios mesa-ya ní sá'a-ya. ⁶ Te n̄i jinu ñasí'í-ún kua'an-ña núu ñú'un té'é, nuu ío ñin lugar n̄i sátu'a Dios. Yúan kunchaa-ña ñin mil uu ciento un̄i xiko kivi, kundito-ya-ña. ⁷ Te n̄i io guerra in̄i andíví. Miguel jín ndájá'a-yá, n̄i kajatá'an-i sikí kóo, te koḡ-ún jín ndájá'a máa-tí n̄i kajatá'an-t̄i jín-ya. ⁸ Te tú ní ká kundéé-tí, ni tuká ní ní'in-tí lugar kuxiukú-tí in̄i andíví. ⁹ Te n̄i kiñi'in-ya kóo ká'nu-ún kua'an-t̄i. Koḡ onde aná'an kúu-t̄i, ja nání-tí kui'na jín Satanás, ja xnda'ú-t̄i ndívii ñáyivi. N̄i sún gava-ya-tí kua'an-t̄i sikí ñuyívi, te suni n̄i sún goyo-ya táka ndájá'a-tí jín-tí. ¹⁰ Te n̄i jini so'o-ri ñin tu'un jaa in̄i andíví ní ka'an: Vina te Dios, náma-ya yóo. Te jín poder tá'ú-yá tiñu in̄i ñuu-ya. Te Cristo-ya, ndíso tiñu-ya. Ch̄i a n̄i kini'in-ya máa ja sá tu'ún sikí táka ñani-yo kuá'an, ja ndúú ñúú-ni jikán kuachi sikí-dé nuu Dios máa-yó. ¹¹ Te jín niñí Lélú-ún n̄i ká kundéé-de jín-tí, jín tu'un n̄i kajani ndaa-de, ch̄i tú ní kúnda'ú in̄i-de máa-de vasa ná kúu-de. ¹² Ja yúan ná kóo siñ iní-ro, róo andíví jín táka ja káxiukú jián. Ko naka ndá'ú kuu róo ja káxiukú iní ñuyívi jín mar. Ch̄i n̄i kuun kui'na kujaa nuu-ro, te kití xaan iní, ch̄i jini ja yakú-ni kivi kúkuu. ¹³ Te nuu ní jini koḡ-ún ja ní sún gava-ya-tí sikí ñuyívi, te n̄i chindik̄in-t̄i ñá'an ní skáku se'e yíi-ún. ¹⁴ Te n̄i ni'in-ña uu ndijin ná'nu yachókó, náva'a ndéché-ña káku-ña núu kóo-ún, te ki'in-ña onde nuu ñú'un té'é, nuu kúnchaa-ña ñin tiempo, jín yakú-ga tiempo yósava. ¹⁵ Te in̄i yu'u kóo-ún n̄i jicha nducha ná tu'un yucha, kua'an yata ñá'an-ún, náva'a tene-ña sá'a-cha. ¹⁶ Ko ñu'un, n̄i chindéé ní chituu ñá'an-ún. Ch̄i ñu'un-ún n̄i ndika yu'u, te n̄i ji'i-ni yucha ja ní kana in̄i yu'u kóo-ún. ¹⁷ Yúan-na te n̄i kití xaan iní koḡ-ún sikí ñá'an-ún. Te n̄i kee-t̄i kuákuatá'an-t̄i jín sáva-ga se'e-ña ja káskíkuu-i tiñu tá'ú Dios, jín ja kájani ndaa-i tu'un Jesucristo.

13

Uu kití xaan

¹ Te n̄i kandij-ri nuu ñítí yú'u mar. Te n̄i jini-ri ja chíi mar n̄i kenda ñin kití ja ío usia xini-tí jín uxí ndiki-tí. Te ndiki-tí ñú'un uxí corona. Te xini-tí yóso ñin sí'ví tú'un ñáa. ² Te kití ní jini-ri-ún kaa-t̄i ná tu'un ñin kuiñi, te ja'a-tí ná tu'un ja'a yí'i, te yu'u-tí ná tu'un yu'u ndíka'a. Te nuu-tí, n̄i ja'a koḡ ká'nu-ún poder máa, jín mesa máa, jín tiñu ñá'nu ndíso. ³ Te n̄i jini-ri ja ní tuji ñin xini-tí ná tu'un a yani kuu-t̄i jín. Ko nuu ní tuji xaan-ún n̄i nduva'a. Te n̄i kanaa iní ndívii ñáyivi ní kajini-i, te n̄i káindik̄in-i yata kítí-ún. ⁴ Te n̄i kachiñú'ún-i koḡ ká'nu-ún, ch̄i n̄i ja'a-t̄i poder-t̄i núu kítí-ún. Te suni n̄i kachiñú'ún-i kítí-ún te n̄i kaka'an-i: Ndéja kétá'an jín kítí yá'a, te ndéja kánda kuatá'an jín-tí, áchí-i. ⁵ Te n̄i ni'in-tí tu'un ja ká'an-t̄i tú'un téyíi jín tú'un ndíva'a. Te n̄i ni'in tiñu-t̄i ja tá'ú tiñu-t̄i úu xiko uu yoo. ⁶ Te n̄i ndika-t̄i yú'u-tí. Te n̄i ka'an ndíva'a-t̄i sikí Dios. Te n̄i kaji-t̄i sí'ví-yá, jín vé'e-ya, jín ja káxiukú iní andíví. ⁷ Te suni n̄i ni'in-tí tu'un ja kuatá'an-t̄i jín ñáyivi ndóo, te kundéé-tí. Te suni n̄i ni'in tiñu-t̄i ja ndóna-t̄i sikí táka tata, jín táka ñuu, jín táka yu'u, jín táka nación. ⁸ Te táka ñáyivi káxiukú iní ñuyívi, chiñú'ún-i-t̄i, yúan kúu ñáyivi ja tú káyoso sí'ví-i nuu tutú chakú máa Lélú, I'a ni ji'i. Te onde té jukuiñi-ga ñuyívi káyoso-í. ⁹ Chaa ío so'o, ná kúni so'o-de. ¹⁰ Nú ndé cha kasu-de tá'an-de, suni nandasu máa-de. Te nú ndé

chaa ka'ni ndiyi jín yuchí, suni jín yuchí kuu máa-de. Jín tú'un yá'a níni ná kuíñi nì'in ñayivi ndóo, te ná kándija va'a-i. ¹¹ Yúan-na te nì jini-ri nuu ingá kiti já ní kana-tì chí ñu'un. Te ío uu ndiki-tí nátu'un ndiki lélú, te ká'an-tì nátu'un ñn koq ká'nu. ¹² Te nuu kiti ñn, suni ñn núu-ni nì ndiso tíñu-tì. Te sá'a-tì já táká ñayivi káxiukú iní ñuyívi, ná chíñú'ún-i kiti xnáñúú, kiti ní nduva'a nuu ní tuji xáan-tí-ún. ¹³ Suni sá'a-tì tiní tuni ñá'nu. Te nì kajini ñayivi já ní skúun-tì ñu'un ichi ándíví ní chaa nuu ñu'un. ¹⁴ Te xndá'ú-tì táká ñayivi káxiukú iní ñuyívi, jín tuni ja sá'a-tì núu ingá kiti-ún. Te tá'ú-tí tiñu nuu táká ñayivi káxiukú iní ñuyívi, ja ná sá'a-i ndoso kiti ní tuji jín yuchí te nì nachaku. ¹⁵ Te suni nì ja'a-ya tú'un ja chú'un-tì tachí iní ndoso kiti, náva'a kuu ka'an ndoso-ún, te ka'ni-tí taká ñayivi já tú kákuni-i chíñú'ún ndoso kiti. ¹⁶ Te taká ñayivi, ja lúli jín já ñá'nu, ja kúká jín já ndá'ú, mozo jín já kájika ndicha-na, ná kóso ñn-ni tuni ndavá'a-i xí cháan-í, sá'a-tì. ¹⁷ Te nì ñn ñayivi, ma kúu kuaan-i, ni ma kúu xikó-i nú tú ncháa tuni-ún-i, ja kúu sí'ví kiti-ún xí número sí'ví-tí. ¹⁸ Yá'a ío tu'un ndíchí. Ja júku'un iní, ná ká'u-i número kiti-ún, chí número ñn chaa kúu. Te número kiti-ún kúu ññu ciento uní xiko ññu.

14

Máa Lélú Dios jín ñayivi ní nakuaan-ya

¹ Te nì nde'é-rí, te nì jini-ri kándijí máa Lélú xiní yúku Sion. Te ío ciento uu xiko kuun mil ñayivi ká'jin jín-yá. Te chaan-í ncháa sí'ví Táa-ya. ² Te ichi ándíví ní jini so'o-ri nì ka'an ñn tu'un nátu'un ní'in nducha kuá'a, xí nátu'un ká'an taja ní'in. Te nì jini so'o-ri ndusu yaa nání arpa ja káchaa chaa. ³ Te kájita-de ñn yaa jáá núu mesa tá'ú-yá tiñu, jín núu ndikúun kiti, jín núu cháa ñá'nu. Te tú ni ñn-i kuu kutu'a-i yaa-ún, chí máni máa ciento uu xiko kuun mil chaa nì nakuaan-ya iní ñuyívi. ⁴ Chaa yá'a kákuu ja tú ní kásachá'an-de máa-de jín ñásíí. Chí chaa jáá chaa kútu kákuu-de. Chaa yá'a káindikín-de yata máa Lélú, nú ndéni nì kuu iní-ya kí'in-ya. Te ma'ñú sáva-ga-i nì nakuaan-ya cháa yá'a jíná'an-de, nátu'un se'e núu kákuu-de nuu Dios jín núu máa Lélú. ⁵ Te yu'u-dé tú ní kenda tu'un tú'ún, chí chaa tú káchá'an kákuu-de nuu Dios.

Tundó'o kivi kiti juicio

⁶ Te nì jini-ri inga ndajá'a já ndéché-yá sava ma'ñú ándíví. Te ndiso-ya tú'un va'a ja má náa kúti. Te kani-ya tú'un-ún nuu táká ñayivi káxiukú iní ñuyívi, nuu táká nación, jín núu táká tata, jín núu táká yu'u, jín núu táká ñayivi. ⁷ Te nì ka'an jaa-ya: Kuandatu nuu Dios, te nakana jaa-ró-yá. Chí hora ja sánda-a-ya, a nì kuyani chaa. Te ná chíñú'ún-ró I'a nì sá'a ándíví, jín ñuyívi, jín mar, jín táká sókó ndúcha. Achí-ya. ⁸ Yúan-na te nì chaa inga ndajá'a, te nì ka'an-ya: Nì naa ná'in Babilonia, ñuu ká'nu, chí nátu'un nì ja'a vino ja tiní xaan iní nì kají'i taká nación. ⁹ Te ndajá'a uní, nì ndikín-ya úu-ga. Te nì ka'an jaa-ya: Nú ndé ñayivi chíñú'ún kiti-ún jín ndoso-tì, xí kúnchaa tuni-tì cháan-í, xí iní nda'a-í, ¹⁰ te jín ñn tu'un yátá kúu ja ñayivi-ún ko'o-i vino ja kiti iní Dios, ja ní jati-ya iní ko'o kiti iní-ya. Te kayu-i jín ñu'un, jín azufre, kuní jín núu táká ndajá'a ndóo, jín máa Lélú. ¹¹ Te ñu'ma ja kákayu-i-ún, kana ní káni ní kúia. Te ñayivi káchiñú'ún kiti-ún jín ndoso-tì, jín ñayivi kí'in tuni sí'ví-tí-ún, ma ndetatú kuti-í ndúú ñuú. ¹² Jín tú'un yá'a níni ná kuíñi nì'in ñayivi ndóo, ja kájandatu-i tiñu nì tá'ú Dios, te kákandija-i nuu Jesús. ¹³ Te nì jini so'o-ri ñn tu'un ja ní ka'an jín-rí ichi ándíví. Chaa tu'un yá'a: Xáan ndatu taká ndiyi ja kúu iní

nda'a máá Tatá Dios onde vina te n̄í-gá kua'an-yo. Jandáa, chí ndetatú-i ja ní kasátiñu-i. Te tiñu-i-ún ki'in-ni jín-i, áchí Espíritu. ¹⁴ Te n̄i nde'é-rí. Te n̄i jini-ri ñn viko kujiñ. Te nuu vikó-ún kánchaa ñn I'a ja á kuní koo máá Sé'e chaa. Te ñú'un ñn corona oro xini-yá. Te t̄in-ya ñn jóso. ¹⁵ Te n̄i kenda inga ndajá'a-yá ini ve'e ij, te kána jaa-ya xini I'a kánchaa nuu vikó: Kachi'i-ni jóso-ní, te ka'nu-ní. A n̄i jaa hora ka'nu-ní, chí ja kaa nuu ñú'un, a n̄i kuaan, áchí-ya. ¹⁶ Te I'a kánchaa nuu vikó, n̄i kachi'i-ni-ya jóso-ya ini ñuyívi. Te n̄i ndi'i ja kaa nuu ñú'un n̄i ta'nu. ¹⁷ Te n̄i kenda tuku inga ndajá'a-yá ini ve'e ij ja kánchaa ini andívi. Te suni kándá'a-yá ñn jóso xaan. ¹⁸ Te n̄i kenda inga ndajá'a-yá nuu altar. Te ndíso tiñu-ya sikí ñú'un. Te n̄i kana jaa-ya xini ndajá'a t̄in jóso xaan: Kachi'i jóso xaan-ro, te nastútú-ró tikukú uva kaa nuu ñú'un, chí a n̄i kajichi, áchí-ya. ¹⁹ Te ndajá'a-ún, n̄i kachi'i-ya jóso xaan-ún ini ñuyívi. Te n̄i nastútú-yá tikukú kaa nuu ñú'un. Te n̄i chúkú-yá tikukú-ún nuu taxín uva. Yúan kúu ñn tu'un yátá ndasa kití ini Dios. ²⁰ Te n̄i taxín uva-ún ichi yátá ñúu. Te ini nuu taxín-ún n̄i jika ñn yucha niñi ní jaa onde nuu ñú'un freno yu'u caballo. Te n̄i jika nátu'un uní ciento kilómetro.

15

Usia kue'e sandí'i-na

¹ Yuan-na te n̄i naa ini-ri n̄i nde'é-rí inga tuni ñá'nu ichi andívi, kúu usia ndajá'a-yá kándiso usia kue'e sandí'i-na. Chí nú n̄i jinu kue'e yá'a, te ma kití-ga ini Dios. ² Te suni n̄i jini-ri ñn nátu'un mar nátu'un vidrio ja ní saka nuu jín ñú'un. Te ñayívi ní kakundéé jín kiti-ún, jín ndosó-ti, jín tuni-ti, jín número sí'ví-ti, ká'jin-i yu'u mar vidrio-ún. Te ká'jin-i yaa nání arpa Dios. ³ Te kájita-i yaa Moisés mozo Dios, jín yaa máá Lélú. Tiñu ñá'nu jín tiñu luu sá'a-ní, Táta Dios. Máá-ní t̄in taká poder. Ichi ndáa ichi ndóo kakuu ichi-ní. Te máá-ní kúu rey taká ñayívi ndóo. ⁴ Ndéja tú yú'ú ní te tú nákana jaa sí'ví-ní núsáa Táta. Chí máá ñn ní kúu I'a ij. Taká nación, chaa-i te chiñú'ún-i ní, chí n̄i ndenda ndijin modo sánda-ní. Achí-i. ⁵ Yúan-na te n̄i nde'é-rí. Te ichi andívi ní jini-ri ja núña cuarto ij xaan ichi ini ve'e ij, máá nú kenda tu'un ndaa. ⁶ Te ini ve'e ij yúan, n̄i kenda usia ndajá'a kándiso-ya usia kue'e xaan, te káñu'un-ya sá'ma kujiñ kiyí, jín sanchi oro káinu'n̄i jika-yá. ⁷ Te ñn ja kúun kiti n̄i ja'a-ti usia ko'o oro nuu ndí'usia ndajá'a. Te ko'o-ún ñú'un chítú nátu'un jín tú'un kití ini Dios, I'a chakú n̄i káni n̄i kuiá. ⁸ Te n̄i ndii ncháa Dios jín fuerza-ya. Te ñu'ma-ún, n̄i chítú ndí ini ve'e ij. Te tú ní kúu kivi ni ñn ñayívi ini ve'e ij-ún, chí onde ná ndí'i usia kue'e ja kándiso ndí'usia ndajá'a-yá.

16

Usia ko'o ñú'un tu'un kití ini Dios

¹ Te ini ve'e ij-ún n̄i kenda ñn tu'un jaa, n̄i jini so'o-ri n̄i ka'an jín ndí'usia ndajá'a-yá: Kuángoyo, te kacha nuu-ró ndí'usia ko'o ja káñu'un tu'un kití ini Dios ná júngoyo sikí ñuyívi, áchí. ² Te kua'an ndajá'a ñn, te n̄i koyo-ya kó'o-yá sikí ñuyívi. Te ñayívi ja ncháa tuni kiti xaan-ún nuu, jín ja kachiñú'ún ndosó-ti, n̄i kata'an-i ñn kue'e ini xaan. ³ Te ndajá'a úu, n̄i koyo-ya kó'o-yá nuu mar. Te n̄i nduu-cha nátu'un niñi ndívi. Te taká kiti káy'i chí mar, n̄i kaji'i-ti. ⁴ Te ndajá'a uní, n̄i koyo-ya kó'o-yá sikí yucha, jín sikí taká sóko ndúcha, te n̄i nduu-ni niñi. ⁵ Te n̄i jini so'o-ri n̄i ka'an ndajá'a ndúcha-ún: Táta, I'a ij kúu-ní,

I'a ío vina, I'a nì jo sáa. Te I'a ndaa kúu-ní, chi nì sánda ndaa-ní taká tiñu yá'a, ⁶ chi ñayivi yá'a, nì kajacha-i niñi cháa ndoo, jín niñi cháa kájani tu'un-ní, te vina já'a-ní niñi ná kó'o-i. Te súan ná náko'o-i. Achí-ya. ⁷ Te nì jini so'o-ri nì ka'an inga tu'un onde altar. Jandaa, Táta Dios, máa-ní tñn taká fuerza, máa-ní sánda ndaa-ní, sánda ndija-ní taká tiñu. ⁸ Te ndajá'a kúun, nì koyo-ya kó'o-yá siki ndikandii. Te nì ni'in tíñu ndikandii-ún ja jín ñú'un te ka'mu taká ñayivi. ⁹ Te taká ñayivi, vasa súan nì kakayu-i ja ní'ni xaan, ko tú ní kánakani iní-i, ni tú ní kánakana jaa-i Dios, chi sasua nì kaka'an ndiva'a-i siki-yá ja ní ja'a-ya kué'e yá'a siki-í. ¹⁰ Te ndajá'a ú'un, nì koyo-ya kó'o-yá nuu mesa nuu tá'u tíñu kiti xaan-ún, te nuu tá'u-tí tiñu nì kuña. Te taká ñayivi, nì kanakaji yí'í-i yáa-í ja kájatú-i. ¹¹ Te nì kaka'an ndiva'a-i siki Dios andivi, já kájatú-i jín já káta'an-i kue'e, ko na tú ní kánakani iní-i tiñu nì kasá'a-i. ¹² Te ndajá'a iñú, nì koyo-ya kó'o-yá siki yúcha ká'nu Eufrates. Te nì ichi yucha-ún, náva'a koo tu'a ichi kíkoyo rey, ichi núu kána ndikandii. ¹³ Te nì jini-ri ja iní yu'u koo ká'nu, jín yú'u kiti xaan, jín yú'u cháa jáni tu'un tú'ún, nì kenda uní tachí kini nátu'un sa'va. ¹⁴ Chi tachí kini kákuu, te kasá'a tuni. Te kenda nuu taká rey ñuyivi, te stútú-ni-de ja koo guerra kivi ká'nu máa Dios, I'a tñn taká poder. ¹⁵ Kuni so'o chi ncha-ri nátu'un ñakuiná. Xaan ndatu koo ñayivi ndíto, jín já ndíto-i sa'ma-í, náva'a tú kaka vichí lí-í, te tú kuka nuu-í nuu sáva-ga-i, achí-ya. ¹⁶ Te nì kasá'a tachí kini ja ní kakutútú-de ñn ndu'a ja núu yú'u hebreo naní Armagedón. ¹⁷ Te ndajá'a usiá, nì koyo-ya kó'o-yá ichi núu tachí. Te iní ve'e ij ándivi jín núu mesa tá'u-yá tiñu nì kenda ñn tu'un nì ka'an jaa: A nì kuu, achí. ¹⁸ Yúan-na te nì ndeyu. Te nì ni'in. Te nì ka'an taja. Te nì taan xaan ñú'un ja ná té koo-ga onde kivi ní tuu nuu cháa iní ñuyivi. ¹⁹ Te ñuu ká'nu-ún nì ndata sáva uní pedazo. Te nì ndua taká ñuu iní taká nación. Te nì nuku'un iní Dios ñuu ká'nu Babilonia ja kuá'a-ya kó'o já ñú'un tu'un kiti xaan iní-ya ná kó'o ndí'í-i. ²⁰ Te taká isla nì kajinu kája'an. Te taká yuku, tuká ndijin ín. ²¹ Te ichi ándivi ní jungoyo ñíñi ná'nu nátu'un uu xiko kilo ná ñn ná ñn. Te taká ñayivi, nì kaka'an ndiva'a-i siki Dios ja siki túndó'o ñíñi-ún, chi ñn túndó'o xaan ní kuu.

17

Kivi xnáa-yá ñuu Babilonia

¹ Yúan-na te nì chaá ñn ja usiá ndajá'a-yá ja ní kandá'a usiá ko'o. Te nì ka'an-ya: Ña'an te ná stá'an-ri nuu-ro ndasa kundaa tiñu siki ñá'an kuaxán ja káncha-ña núu ndúcha kuá'a, ² chi taká rey ñuyivi nì kasáténé-de jín ñá'an-ún. Te taká ja kaxiukú iní ñuyivi nì kanajini jín tú'un kuaxán máa-ña, achí-ya. ³ Te jín Espiritu nì jaka-ya rúu nì ja'an-ri onde nuu ñú'un té'é. Te nì jini-ri ñn ña'an yoso-ña ñn kiti kuá'a. Te kiti-ún, ndíso-ti kuá'a sí'ví tú'un ndiva'a. Te ío usiá xini-tí te uxí ndiki-tí. ⁴ Te ña'an-ún, ñú'un-ña sá'ma kuá'a jín sá'ma kuá'a tindi'í. Te suni ñú'un-ña oro, jín yúu lúu, jín perla. Te tñn-ña ñn ko'o oro ñú'un chítú jín tú'un ñáa, jín tú'un chá'an ja tñn iní-ña. ⁵ Te chaan-ña ncháa ñn sí'ví, ñn tu'un sa'í: Ñuu ká'nu Babilonia, ná ja kasáténé jín já kasá'a tiñu ñáa iní ñuyivi yá'a, achí. ⁶ Te nì jini-ri ña'an-ún ja najini-ña jín niñi ñayivi ndoo jín niñi ñayivi ní kají'i ja siki tú'un Jesús. Te nì naa xaan iní-ri nì nde'é-ri nuu-ña. ⁷ Yúan-na te nì ka'an ndajá'a-yá-ún: Naja náa iní-ro. Máa-ri kachi-ri nuu-ro tú'un sa'í ñá'an-ún, jín kiti yoso-ña, kiti já ío usiá xini-tí te uxí ndiki-tí. ⁸ Te kiti ní jini-ro, nì jo-ti núu. Ko tú ío-ti vína. Te nana-ti kú-ti iní tunchi kúnú. Te ki'in-ti núu tá'nu ndatu-ti. Te taká ñayivi kaxiukú iní ñuyivi, ja tú káyoso sí'ví-i nuu tutú

chakú onde kiví ní jukuiñi ñuyívi, naa iní-i ndé'é-i nuu kiti já ní jo-ti núú, te tú ío-ti vína, te koo-ti. ⁹ Te nú túu ndíchi ñn chaa, ma kúu juku'un iní-de tu'un yá'a. Usia xini-ti kákuu usia yuku, te siki yúku-ún kánchaa ña'an-ún. ¹⁰ Te suni kákuu usia rey. Te u'un-de a ni kanaa-dé. ñn-de ío. Te té chaa-ga inga-de. Te nú ni chaa-de, jínu ñú'ún já yakú-ni kiví kunchaa-de. ¹¹ Te kiti já ní jo núú te tú ío-ti vína, máa-ti kúu rey una. Te ñn tá'an ja ndí'usiá-de kúu-ti. Te ki'in-ti núú tá'nu ndatu-ti. ¹² Te ndí'uxi ndiki ní jini-ro, kákuu uxi rey ja té tá'ú-ga-de tiñu. Ko máa-de jíin kiti-ún, tá'ú-de tiñu ñn hora-ni. ¹³ Te rey-ún, ñn núú-ni tu'un kájani iní-de. Te nakua'a-de poder jíin tiñu kándiso-de nuu kiti. ¹⁴ Te kuatá'an-de jíin máa Lélú. Te Lélú-ún, kundéé-yá jíin-de jíná'an-de, chi jito'o nuu táka jito'o kúu-ya, te Rey nuu táka rey kúu-ya. Te ñayivi ká'jin jíin-yá kákuu ja á ni kana-ya xini-í, te a ni kaji-ya-í, te ñayivi kákandíja va'a kákuu-i, áchi-ya jíin-rí. ¹⁵ Te ni ka'an-ga-ya: Ni jini-ro já kánchaa ña'an kuáxán-ún siki kuá'a ndúcha. Te nducha kuá'a-ún kákuu ñayivi tini ñuu, tini nación, tini yu'u. ¹⁶ Te ndí'uxi ndiki kiti ní jini-ro-ún, máa-de jíin kiti, chi koto u'u-de ña'an kuáxán-ún, te xnáa-dé-ña, te sávichí lí-dé-ña, te kaji-dé kuñu-ña, te ka'mu-de-ña jíin ñú'ún. ¹⁷ Chi Dios, súan ni ská'an-ya-dé ja ñn núú-ni kájani iní-de, te nakua'a-de tiñu kándiso máa-de nuu kiti-ún. Te súan ná sá'a-de ja kúu iní máa-yá onde kiví skíkuu taká tu'un Dios. ¹⁸ Te ña'an ní jini-ro-ún kúu ñuu ká'nu ja tá'ú tiñu nuu táka rey ñuyívi.

18

¹ Yuán-na te ni jini-ri ni kuun inga ndajá'a ní kii-ya íchi ándívi, ndiso téyíi-yá poder. Te ni ndii ncháa nuu ñú'un jíin ndúa-yá. ² Te ni ka'an jaa-ya: Ni naa ndíja Babilonia ñuu ká'nu. Te ni nduu ve'e kui'na. Yuán káxiukú táka tachí kini. Suni yúan káxiukú ndívii tísaa chá'an já kájito u'u-yo-ti. ³ Chi taká ñayivi, nátu'un vino ni kaji'i-i ko'o já tini xaan iní ñuu-ún. Te taká rey ñuyívi, ni kasáténé-de jíin-ña. Te chaa kajaan káxiukó iní ñuyívi, ni sákúka-ña-dé jíin táka ndatíñu luu kaní iní máa-ña, áchi-ya. ⁴ Te ni jini so'o-ri inga tu'un ichi ándívi, ja ní ka'an: Kuxio nuu-ña jíná'an-ró, chi ñayivi máa-rí kákuu-ró, te ma kiví nduu-ro jíin kuáchi-ña, náva'a tú ta'an-ro kué'e ta'an-ña. ⁵ Chi kuáchi-ña a ni jaa xiko onde ándívi, te ni nuku'un iní Dios ja sá'a-ña tiñu ñáa. ⁶ Cha'u nuu-ña, nátu'un ni ja'a-ña núu sáva-ga-i. Te kaa-ga kuá'a-ró núu-ña nú ndasa kaa tiñu ni sá'a máa-ña. Te iní ko'o já ní ja'a-ña ní kaji'i-i, suni iní-ún ná kaa nuku'un ko'o-ña. ⁷ Nátu'un ni sátyíi-ña máa-ña, te ni sá'a-ña tini kuáchi, suni súan ku'a xndó'o-ró-ña já ndé'e-ña. Chi áchi-ña jíin máa-ña: Máa-rí kúu ña'an tá'ú tiñu, nasu ñá'an viuda kúu-ri, te ma ndé'e kuti-rí, áchi-ña. ⁸ Ja yúan nú ñn kiví te kii tundó'o siki-ña. Kuu ndíyi, ndé'e kó'ó-ña, kii tama, te nduxia-ña jíin ñú'ún. Chi ni'in téyíi kaa máa Tatá Dios, I'a sánda tiñu-ña. Achí. ⁹ Te taká rey ñuyívi já ní kajika téné-de jíin-ña te ni káichaku kúka-de jíin-ña, ndé'e-de te kana jíkó'ó-de ja'a-ña kiví kuní-de ja kána ñu'ma kayu-ña. ¹⁰ Te kuiñi jíká-na-de ja yú'ú-de siki já kayú-ña. Te ka'an-de: Xáan ndá'ú ni kuu ñuu Babilonia, vasa ñuu ká'nu kúu-ró núú. Ko nuu ñn hora te ni chaa juicio siki-ro. ¹¹ Te taká chaa kajaan káxiukó iní ñuyívi, ndé'e-de te kana jíkó'ó-de ja'a-ña. Chi tuká ni ñn ja kuáan tiñu xíkó-de. ¹² Ndatíñu kúya'u kákuu oro, plata, yuu lúu, perla, sa'ma fino jíin sá'ma kuá'a tándíi, sa'ma tándu'á jíin sá'ma kuá'a, taká yunu vixí, ndatíñu marfil jíin ndatíñu yunu lúu, cobre jíin kaa jíin yuu ndáva. ¹³ Canela, jíin jí'o, susiá já'an xiko asun jíin susiá uá jíin susiá kutú, vino, aceite, yuchi fino, trigo,

xndiki, rii, caballo, jín carreta, jín mozo sátiñu sáni, jín ñáyivi. ¹⁴ Ndatíñu ja ní ndio ini-ro, a ni kuxio kua'an, te taká ndatíñu fino máá-ro jín ndatíñu luu-ro, a ni naa, te ma nani'in kúti-gá-ro, áchí. ¹⁵ Te taká chaa kajaan káxikó ndatíñu yá'a, ja ní kakuu kúká-de siki-ña, kuiñi jiká-na-de nuu-ña ja káyú-ú-de tundó'o ta'an-ña. Te nde'e-de te kana jikó'ó-de. ¹⁶ Te ka'an-de: Xáán ndá'ú ni kuu ñuu ká'nu yá'a. Ni ñu'un-ña sá'ma fino jín ja kua'á, jín ja ndí'í. Te ni ñu'un-ña oro jín yúu lúu, jín perla. ¹⁷ Ko nuu ñn hora te ni naa íi taká ndatíñu kúká yá'a. Achí-de. Te taká chaa xín barco, jín taká chaa jika jín barco, jín cháa jika nuu mar, jín taká ja kásatiñu nuu mar, ni ka'jin jiká-na-de. ¹⁸ Te ni kajini-de ñu'ma ja kayú-ña. Te ni kakana jaa-de: Ndé inga ñuu kúu ja kétá'an jín ñuu ká'nu yá'a, áchí-de. ¹⁹ Te ni kachu'un-de tikacha ñu'un xiní-dé. Te ni kande'e-de ni kakana jikó'ó-de: Xáán ndá'ú ni kuu ñuu ká'nu yá'a. Chi taká chaa ni kañava'a barco, ni kakuu kúká-de jín taká ndatíñu ya'u ñava'a-ña. Te nuu ñn hora te ni tuchá ii. ²⁰ Ná ndúvatú ini-ro ja ní ta'an-ña, róo andíví, jín taká róo ñayivi ndóo, chaa apóstol, jín cháa kájani tu'un Dios. Chi Dios ni nani'in tá'an-ya jín-ña ja siki róo. Achí-de. ²¹ Yúan-na te ñn ndajá'a ní'in, ni tin-ya ñn yuu nátu'un ñn yosó ká'nu. Te ni skána-ya núu mar. Te ni ka'an-ya: Súan ni'in tunchaa Babilonia ñuu ká'nu, te ma nukuiñi kuti-gá. ²² Te ma kúni so'o-ga-ro ndusú yaa chaa káchaa, ni chaa jíta, ni chaa kátivi xkuili jín corneta. Te ma ní'in-gá-ro ní ñn chaa sá'a taká ndatíñu, ni ja ní'in molino ma kúni so'o kuti-gá-ro. ²³ Te ma ndíi ncháa-ga nuu-ro jín ndúa linterna. Te ma kúni so'o-ga-ro ka'an yii jín ñásí'í. Chi chaa kajaan káxikó núu-ro, chaa kakuñá'nu ini ñuyivi ní kakuu-de, te jín tíñu ñavá'a ni xndá'ú-ro ndívii ñáyivi. ²⁴ Te nuu-ña ni ndenda niñi cháa ni kajani tu'un Dios, jín niñi ñáyivi ndóo, jín niñi taká ñayivi ní kaja'ni-í ini ñuyivi yá'a. Achí-ya.

19

Kivi nákana jaa-i Dios ini andíví

¹ Yúan-na te ni jini so'o-ri ni kuvaá ñn ñayivi kuá'a íchi andíví, ja ní kaka'an-i: Xáán va'a Dios. Ná nákana jaa-yó-yá. Ná ká'an jín'ún-yó jín-yá, chi ni nama-ya yóo jín fuerza-ya. ² Chi sándaá va'a-ya jín tú'un ndaa. Ni nakuxndíi-ya siki ñá'an kuáxán-ún, ja ní stíví-ña ñuyivi jín tú'un tiní ini-ña. Te ni nani'in tá'an-ya jín-ña ja ní jacha-ña niñi mozo-ya, áchí-i. ³ Te inga jínu ni kaka'an-i: Xáán va'a Dios, chi ñu'ma kayú-ña-ún, kána-ni ní káni ní kuiá, áchí-i. ⁴ Te ndí'okó kuun cháa ñá'nu jín ndíkúun kiti ni kajukuiñi jítí-de nuu ñu'un. Te ni kachiñú'ún-de Dios ja kánchaa-ya mesa tá'ú-yá tíñu. Te ni kaka'an-de: Amén, xáán va'a Dios, áchí-de. ⁵ Te onde nuu mesa-ún ni ka'an ñn tu'un: Taká róo mozo Dios máá-yó, jín róo ja kájandatú nuu-yá, kúu lúlí kúu ñá'nu-ró, ná nákana jaa-ró-yá, áchí. ⁶ Te ni jini so'o-ri nátu'un kaka'an ñayivi kuá'a, nátu'un ní'in kua'a ndúcha, xí nátu'un ká'an taja: Xáán va'a Dios máá-yó, chi tá'ú-yá tíñu te tin-ya taká poder. ⁷ Ná kúsi xáan iní-yo. Te ná nákana jaa-yó-yá. Chi a ni jaa kivi tánda'a máá Lélú. Te ñásí'í-ya, a ío tu'a-ña. ⁸ Te ni ní'in-ña tu'un ja kú'un-ña sá'ma fino ja ndóo ío te ndíi ncháa. Chi sa'ma fino-ún kakuu tíñu ndaa ni kasá'a ñayivi ndóo, áchí. ⁹ Te ni ka'an ndajá'a-yá-ún jín-rí: Chaa tu'un yá'a: Xáán ndatú kakuu ñayivi ní kana-ya xiní-í ja ná kíngoyo-i nuu ío xini tánda'a máá Lélú, áchí-ya. Te ni ka'an-ga-ya jín-rí: Yá'a kúu tu'un ndaa ni ka'an Dios, áchí-ya. ¹⁰ Te ni jukuiñi jítí-rí nuu já'a-yá ja chíñú'ún-rí-ya núu. Te ni ka'an-ya jín-rí: Ma sá'a-ró súan. Chi suni mozo-ya kúu-ri jín-ró jín

ñaní-ro já kájani ndaa tu'un Jesús. Ná chíñú'ún-ro máá Dios, áchí-ya. Chi tu'un ni ka'an ndaa Jesús kúu modo jáni-yó tú'un-ya.

I'a skíkuu tu'un jíin I'a ká'an ndaa

¹¹ Te ni jini-ri ja núña andíví. Te ni kenda-ni ñn caballo kuíjín. Te I'a yóso-tí, nání-yá I'a ndaa, I'a skíkuu. Te jíin tú'un ndaa sándaq ndaa-ya te kuatá'an-ya. ¹² Te nduchi-yá káa nátu'un yáá ñú'un. Te xini-yá ñú'un kua'a corona. Te yóso ñn sí'ví já ní ñn tú júku'un ini, chí máá-ni máá-yá jini. ¹³ Te yúsúkun-yá ñn tikachí niñí. Te nání-yá tu'un Dios. ¹⁴ Te ñn tikuní andíví, ni kandikin-de-ya kája'an-de jíin-yá káyoso-dé caballo kuíjín. Te káñu'un-de sa'ma fino xaan ja ío ndoo te kiyi. ¹⁵ Te yu'u-yá kenda ñn machete xaan, náva'a jíin machete-ún stují-yá taká ñayivi. Te tá'ú-yá tiñu nuu-í jíin bastón kaa. Te kuañu-ya sikí uva kaxin-ya. Yuán kúu ja kití ini Dios, I'a tñn taká poder. ¹⁶ Te nuu tikachí-yá jíin núu sá'nda-ya yóso sí'ví yá'a: Rey nuu taká rey, te Jito'o nuu taká jito'o, áchí. ¹⁷ Te ni jini-ri ñn ndajá'a já kándii-ya núu ndíkandii, te ni kana jaa-ya jíin taká tisaq kándéché sáva andíví: Ña'an te ndutútú-ro núu kúxini-ro sá'a Dios ñá'nu, ¹⁸ náva'a kee-ro kúñu rey jíin capitán, jíin kúñu chaq ni'in, jíin kúñu caballo jíin cháa káyoso-tí, jíin kúñu taká-ga ñayivi já kájika ndicha-na jíin já kákuu mozo, ja lúli jíin já ñá'nu, áchí-ya. ¹⁹ Te ni jini-ri nuu máá kití xaan-ún jíin núu taká rey ñuyivi, ni kakutútú-de jíin soldado-de ja kuatá'an-de jíin I'a yóso caballo kuíjín jíin taká soldado-ya. ²⁰ Te kití xaan-ún kua'an-ti preso jíin cháa ni jani tu'un tú'ún ja ní sá'a kua'a-dé tuni nuu-tí, te jíin tuni-ún ni xndá'ú-de ñayivi ní káki'in tuni kití-ún jíin já ní kachiñú'ún ndosó-ti. Ndúu chaq yá'a, ni kenda-de kua'an chakú-de nuu laguna ñu'un ja kayú jíin azufre. ²¹ Te sava-ga chaq-ún ni kají'i-de jíin machete ja kenda yu'u I'a yóso caballo kuíjín. Te taká tisaq, ni kanda'a chí-ti ní kayee-tí kuñu-de jíná'an-de.

20

Tu'un sikí mil kuia jíin juicio sikí ku'na

¹ Te ni jini-ri ja íchi andíví ní kuun ñn ndajá'a tñn-ya ndákáa tunchi kúnú xaan, jíin ñn cadena ká'nu. ² Te ni katñn-ya kóo ká'nu, koq áná'án, kití kúu kui'na Satanás. Te ni ju'ni-ya-tí ja ná kúnun-ti mil kuia. ³ Te ni skívi-ya-tí kua'an-ti tunchi kúnú. Te ni jasú-ya-tí. Te ni sákútu-yá sikí-tí, jíin sello, náva'a tuká xndá'ú-ga-ti taká nación. Chí onde ná jínu mil kuia, yúan-na te jínu ñú'ún já ndají núndaq-ga-ti. ⁴ Te ni jini-ri tñn mesa. Te chaq káxiukú mesa-ún kákuu ja sándaq tiñu. Te suni ni jini-ri añú ñayivi ní kaxiti xini-í, sikí já ní kajani ndaa-i tu'un Jesús jíin tú'un Dios, ni tú ní kachiñú'ún-i kití-ún ni ndoso-ti, ni tú ní kájatá'ú-i tuni-ti kúnchaq chaan-í, ni ini nda'a-í. Te ni kanachaku-i. Te ni katá'ú-i tiñu jíin Cristo ñn mil kuia. ⁵ Ñayivi yá'a kákuu ja náchaku xna'an-ga. Ko sava-ga ndiyi-ún, tú ní kánachaku-i onde ná jínu mil kuia. ⁶ Xáán ndatu koo ñayivi ndóo ja náchaku-i xna'an-ga. Ma kúu-i vuelta uu, chí sua nduu-i sutu nuu Dios jíin núu Cristo, te tá'ú-i tiñu jíin-yá mil kuia. ⁷ Te onde ná jínu mil kuia-ún, te ndají Satanás nuu kándeé preso. ⁸ Te kenda xndá'ú nación ká'io ndíkúun lado ñuyivi, ñuu Gog jíin ñúu Magog, náva'a stútú ñayivi já kuatá'an-i. Te koo kua'a xaan-í nátu'un ñiti yú'u mar. ⁹ Te ni chakoyo-i onde ní ñuyivi. Te ni kajíko ndúu-i nuu ká'íin taká ñayivi ndóo jíin ñúu ja maní-í jíin. Ko Dios ni skúun-ya ñú'un ichi andíví. Te ni kanduxia-i. ¹⁰ Te kui'na já ní xndá'ú ñayivi-ún, ni skée-ya kuá'an nuu laguna ñu'un ja kayú jíin azufre. Te suni yúan

kándeé kití xáan-ún jíin cháa n̄i jani tu'un tú'ún. Te yúan ndo'o-de ndúú ñúú n̄í káni n̄í kuiá.

Tu'un mesa ká'nu kuíjín ándíví

¹¹ Te n̄i jini-ri ñin mesa ká'nu kuíjín, jíin I'á kánchaa mesa-ún. Te nuu máá I'á-ún n̄i kuxio ñuyívi jíin ándíví. Te tuká ní ní'in núu kúxiukú. ¹² Te n̄i jini-ri taká ndiyi, ja ñá'nu ja lúli, ká'jin-i nuu Dios. Te n̄i juña-ya taká libro. Te suni n̄i juña-ya ingá tutu nání libro chakú. Te n̄i sánda-ya tíñu ndiyi-ún jíiná'an-i, nú ndasa káa tu'un yóso núu tutú-ún, ná ñin ñin tíñu n̄i kasá'a-i. ¹³ Te nducha mar, n̄i nakuá'a-cha ndiyi ká'jin chii-cha. Te kue'e jíin infierno, n̄i kanakuá'a ndiyi ja kátin. Te n̄i kakundaa kuachi-i ná tíñu n̄i kasá'a ñin ñin-i. ¹⁴ Te n̄i skée-ya infierno jíin kué'e kája'an nuu laguna ñu'un. Yá'á kúu modo kuu-i vuelta uu. ¹⁵ Te ñayívi tú ní ndénda sí'ví-i nuu libro chakú, te n̄i skána-ya-í kua'an-i nuu laguna ñu'un.

21

Ñuyívi jáá jíin ándívi jáá

¹ Yúan-na te n̄i jini-ri ñin ándívi jáá jíin ñin ñuyívi jáá. Chi ándívi xnáñúú jíin ñuyívi xnáñúú ní nda'va. Te tuká mar n̄i ío. ² Te máá-rí Juan n̄i jini-ri ñuu ij já kúu ñuu Jerusalén jáá, ja ní kuun ichi ándívi ní kenda nuu Dios. Te ío tu'a nátu'un ñin ñasí'í ja ío tu'a-ña tánda'a-ña jíin yíi-ña. ³ Te ichi ándívi ní jini so'o-ri ñin tu'un n̄i ka'an jaa: Vina te ncháa ve'e Dios jíin ñayívi. Te kunchaa-ya jíin-i. Te kuu-i ñayívi máá-yá. Te máá-yá, kuu-ya Dios máá-i te kunchaa-ya jíin-i. ⁴ Te nakua'a Dios taká nducha núu-í. Te ma kúu kuti-gá-i. Te tuká koo ja ndúku'á iní-i, ni ja ndé'e-i, ni ja jatú-i, chi a n̄i nda'va-ya tíñu xnáñúú. Achí. ⁵ Te n̄i ka'an I'á kánchaa mesa-ún: Kuni so'o-ró, chi ruu nasajáá-rí taká ndatíñu, áchí-ya. Te n̄i ka'an-ga-ya jíin-rí: Chísó tú'un yá'a, chi taká tu'un yá'a, tu'un ndaa tu'un ndija kúu, áchí-ya. ⁶ Te n̄i ka'an-ya jíin-rí: A n̄i kuu. Máá-rí kúu nátu'un letra Alfa jíin letra Omega, nuu kéjá'á jíin núu ndí'i. Te ñayívi jichí nducha, kuá'a-ri sókó ndúcha chakú ko'o sáni-i. ⁷ Te cha kundéé, ní'in tá'u-dé taká ndatíñu, te kuu-ri Dios máá-de, te máá-de kuu-de se'e-ri. ⁸ Ko ñayívi já káyú'ú ja tú kákandija, ja káchá'an, ja kája'ni ndiyi, ja kasá'a téné, ja kátí'vi, ja káchiñú'ún ndosó, jíin taká ja káka'an tu'un tú'ún, ñayívi yá'a kuiñi-i nuu laguna ñu'un nuu kayú jíin azufre. Súan kuu-i vuelta uu. ⁹ Yúan-na te ñin ndajá'a já usiá-ya ní katin usiá ko'o já ñu'un ndí'usiá kue'e sandí'i-na, n̄i cha-ya núu-rí. Te n̄i ka'an-ya jíin-rí: Ña'an, te ná stá'an-ri ñin ña'an núu-ro já kúu ñasí'í máá Lélú, áchí-ya. ¹⁰ Te jíin máá Espiritu n̄i jaka-ya rúu n̄i ja'an-ri xiní ñin yuku súkún ká'nu. Te n̄i stá'an-ya ñuu ij Jerusalén nuu-rí ja kúun vai ichi ándívi ondé nuu Dios. ¹¹ Ndíso ndua Dios. Te ndíi ncháa nátu'un yuu lúu, nátu'un yuu kuí ndí'í, te ndíi ní'ni nátu'un vidrio. ¹² Te ñáva'a ñin nama ñuu ká'nu súkún. Te suni ñáva'a uxí uu yuxé'é. Te yuxé'é-ún ká'jin uxí uu ndajá'a-yá. Te yuxé'é-ún káyoso sí'ví ndí'uxí uu tata se'e Israel. ¹³ Ichi núu kána ndikandii ío uní yuxé'é. Ichi norte ío uní yuxé'é. Ichi sur ío uní yuxé'é. Ichi núu kée ndikandii ío uní yuxé'é. ¹⁴ Te nama ñuu-ún, ñáva'a uxí uu cimientó. Te sikí yúan yóso uxí uu sí'ví ndí'uxí uu apóstol máá Lélú Dios. ¹⁵ Te ndajá'a ká'an jíin-rí-ún, tíñ-ya ñin vara oro ja chíkuá'a-ya ñuu, jíin taká yuxé'é, jíin nama ñuu. ¹⁶ Te ñin ñuu ío kuun jikí kúu. Te ñin núu-ni ja káni jíin já jichá. Te n̄i chikuá'a-ya ñuu jíin vara-ún, te n̄i jinu uu mil kuun ciento kilómetro, ja káni, jíin já jichá, jíin já súkún, ñin núu-ni kúu. ¹⁷ Te suni n̄i chikuá'a-ya

namá ñú-ún. Te ñi jinu ñn ciento uu xiko kuun yíki ku'a cháa, ja súni ku'a ndajá'a-yá kúu. ¹⁸ Te nama ñú-ún kúu yuu kuí ndí'í. Te ñuu kúu máá nían oro, nátu'un vidrio ndí ní'ni. ¹⁹ Te cimientu ñuu-ún, ñi kukútu jíin táká yuu lúu. Ja xnáñúú kúu yuu kuí ndí'í. Ja úu kúu yuu ncháá kuí. Ja uní kúu yuu ncháá pinto. Ja kúun kúu yuu kuí. ²⁰ Ja ú'un kúu yuu pinto. Ja iñú kúu yuu kua'á pinto. Ja usiá kúu yuu kuí méku. Ja uná kúu yuu kuí ncháá. Ja ñn kúu yuu kuaán. Ja uxí kúu yuu kuí kuíjín. Ja uxí ñn kúu yuu color naranja. Te ja uxí uu kúu yuu ndí'í. ²¹ Te ndí'uxí uu yuxé'é-ún kákuu uxí uu perla, ja ñn yuxé'é, te ñn perla. Te nuyá'u ñuu-ún kúu máá nían oro ja ndí ní'ni nátu'un vidrio. ²² Te tú ní jini-ri ve'e ii iní ñuu, chí ve'e ii ñú-ún kúu máá Dios, I'a tñn taká poder jíin máá Lélú. ²³ Te ñuu-ún, tú níni ndíkandii ni yoo ja stúun, chí ndua máá Dios ndí ncháa, te máá Lélú kúu lámpara. ²⁴ Te ñayivi ní kakuu, kakuu-i jíin ndúa ñú'un-ún nátu'un jíin lámpara. Te taká rey ñuyivi, kikoyo-de ñuu-ún jíin táká ndatíñu luu-de, te ka'an jíin-ún-de jíin-yá yúan. ²⁵ Te yuxé'é ñú-ún, ma nándasu kuti já ío-ni ndúú, te ma koo-ga akuáa yúan. ²⁶ Te ini ñuu-ún kinchaka-de taká ndatíñu luu jíin ndatíñu jíin-ún ío ini ñuyivi. ²⁷ Te ini ñuu-ún ma ndí'ni kuti ní ñn ñayivi chá'an, ni ja sá'a tiñu ñáa, ni ja ká'an tu'un tú'un, chí máni máa-ni ñayivi já káyoso sí'vi-i nuu libro chakú máá Lélú.

22

¹ Yúan-na te ñi stá'an-ya ñn yucha nducha chakú nuu-ri. Te ndí ní'ni-cha. Te kána-cha núu mesa tá'ú tiñu Dios jíin máá Lélú. ² Te jáka-cha sáva ma'ñú nuyá'u ñuu-ún. Te ndúú lado yucha, ká'jin yunu chakú, ja já'a uxí uu nuu ndé'e, ndita'an yoo kúun nde'e. Te nda'a yunu-ún kákuu ja sá'a tana táká ñayivi. ³ Te tuká koo ni ñn tu'un tásí, chí mesa tá'ú tiñu Dios jíin Lélú kúnchaa ini ñuu-ún. Te mozo-ya, kuatíñu-i nuu-yá jíná'an-i. ⁴ Te kuni-i nuu-yá. Te koso sí'vi-yá chaan-í. ⁵ Te ma koo kuti-ga akuáa yúan. Te tuká kájinu ñú'un-i ja stúun luz, ni ja stúun ndikandii. Chí máá Tatá Dios, stúun-ya núu-í. Te tá'ú-i tiñu ñí káni ñí kúia.

Taká tiñu ja kánúú cháa yachi

⁶ Te ñi ka'an-ga-ya jíin-ri: Tu'un ndaa tu'un ndija kúu tu'un yá'a. Te máá Tatá Dios, Jito'o cháa ndoo ja ní kajani-de tu'un-ya, ñi táj-yá ndajá'a-yá náva'a stá'an-ya núu mozo-ya táká tiñu ja kánúú cháa yachi. ⁷ Te jandaa ja ncháa yachi-ri. Achí-ya. Xáan ndatu ñayivi skíkuu tu'un ká'an tutu yá'a. ⁸ Te ruu Juan kúu ja ní jini so'o-ri te ñi jini-ri taká tiñu yá'a. Te nuu ní ndí'ni ñi jini so'o-ri, jíin já ní nde'é-ri, te ñi jukuiñi jíití-ri nuu já'a ndajá'a I'a ñi stá'an taká tu'un yá'a nuu-ri, ja chíñú'un-ri-ya núu. ⁹ Te ñi ka'an-ya jíin-ri: Ma sá'a-ró súan, chí ruu, suni mozo-ni kúu-ri jíin-ró, jíin ñani-ro já kájanu tu'un Dios, jíin ñayivi káskíkuu tu'un ká'an tutu yá'a. Sua ná chíñú'un-ró máá Dios, achí-ya. ¹⁰ Te ñi ka'an-ga-ya jíin-ri: Ma kasú-ro tú'un ká'an tutu yá'a, chí a ñi kuyani kivi. ¹¹ Ñayivi sá'a tiñu ñáa, ná kúkuu-i jíin tiñu ñáa-ún. Ñayivi káchá'an, ná kéndoo chá'an-i. Ñayivi sá'a tiñu va'a, ná kúkuu-i jíin tiñu va'a-ún. Te ñayivi ndóo, ná kúkuu-ga-i jíin tú'un ndoo. ¹² Kuni so'o, chí ncháa yachi-ri, te kii ya'u jíin-ri, náva'a kua'a-ri ya'u ñn ñn-i ndasa tiñu ñi kasá'a-i. ¹³ Máá-ri kúu nátu'un letra Alfa jíin letra Omega, nuu kéjá'a jíin núu ndí'ni, ja xnáñúú jíin já sándí'ni-ña. Achí-ya. ¹⁴ Xáan ndatu ñayivi skíkuu tiñu ñi tá'ú-yá, náva'a níin tá'u-í jaq-i nuu yunu chakú, te kivi koyo-i ichi yuxé'é iní ñuu-ún. ¹⁵ Ko yata vé'e kuiñi ti'ina, jíin já kasá'a tiñu ñavá'a, jíin já tñi ini, jíin já kájanu ndí'ni, jíin

já káchiñú'ún ndosó, jín táká ja kúsii iní xndá'ú tá'an. ¹⁶ Máá-rí kúu Jesús ja ní tájí-rí ndajá'a-rí kujaa nuu-ro jíná'an-ró, náva'a kani ndaa-ya tú'un taká tiñu yá'a nuu tíku'ni kákandíja. Máá-rí kúu nátu'un yo'o já kúu tata David. Te suni kúu-ri nátu'un tiñuú xíní já ndí ndáxín tíkuáan-na. ¹⁷ Te máá Espíritu jín ñá'an tánda'a káka'an: Ña'an-ní, áchí. Te ñayivi jini so'o, ná ká'an-i: Ña'an-ní, achí-i. Te ñayivi jichí nducha, ná kii-i. Te ñayivi kuní, ná kó'o sáni-i nducha chakú. ¹⁸ Te ká'an xa'an-rí nuu táká ñayivi jini so'o tu'un ká'an tutu yá'a: Nú ndé ññ ñayivi ná chísó-ga-i nuu tú'un yá'a, te Dios, chísó-ya tundó'o yóso núu tutu yá'a sikí-í. ¹⁹ Te nú ndé ññ ñayivi kuánchaa-i yaku tu'un ja ká'an tutu yá'a, te Dios kuanchaa-ya tá'u-í ja yí'i nuu libro chakú, jín iní ñuu ii, sikí tú'un ja yóso núu tutu yá'a. ²⁰ Súan ká'an I'a ká'an ndaa taká tu'un yá'a: Jandáa ja ncháa yachí-ri, áchí-ya. Súan ná kóo Amén. Ña'an-ní Táta Jesús. ²¹ Tu'un luu ío iní máá Jító'o-yo Jesucristo ná kóo jín táká-ro jíná'an-ró. Amén.